ION RAȚIU

MOSCOVA SFIDEAZĂ LUMEA

cu o prefață de Brian Crozier

EDITURA "ROMÂNUL LIBER"

MOSCOVA SFIDEAZĂ LUMEA

ION RAȚIU

MOSCOVA SFIDEAZĂ LUMEA

TRADUSĂ DIN LIMBA ENGLEZĂ
DE RADU BĂRBULESCU

Ediţia originală publicată de

"SHERWOOD PRESS", Londra 1986

EDITURA "ROMÂNUL LIBER"

EXPLICAŢIE

Cartea aceasta a fost scrisă cu ideea de a constitui un strigăt de alarmă pentru Occidentul pe care, în acea perioadă, caria comunistă îl rodea din interior şi din exterior. Autorul a încercat să avertizeze Marile Puteri Apusene că, încetul cu încetul, imperialismul sovietic pune ghiara pe ţările din lumea a treia, recent eliberate de colonialism, sau aflate în curs de dezvoltare. Şi, în acelaşi timp, să prezinte soluţii practice sau de ordin ideologic, pentru a se evita izolarea acestor state, sau căderea lor în labele "ursului' rusesc. Desigur, toate datele sau împrejurările citate fac acum parte din Istorie, mai ales că, din fericire, Occidentul a ieşit cu bine din acea perioadă, iar "socialismul ştiinţific" s'a dovedit atât de catastrofal, încât nu mai poate constitui o pildă de urmat pentru vreun stat de pe glob, oricât de sărac ar fi.

Se pune întrebarea: cui serveşte reeditarea acestei cărţi?

Se ştie că cei 45 de ani de dictatură comunistă în România, au impus poporului nostru o Istorie falsificată, iar informaţiile autentice au intrat în conştiinţa cetăţeanului obişnuit, fie trunchiate, fie pe sărite, fie interpretate tendenţios. Şi există în România de astăzi, de după Revoluţie, o sete nestinsă de Adevăr, de Istorie, de Informaţie.

Am considerat deci că este necesar să se umple acest vacuum intelectual, să se pună la dispoziţia publicului larg toate materialele care se pot traduce şi edita în limba română, pentru a readuce societatea românească la nivelul strălucitor de gândire şi cultură pe care l-a avut întotdeauna şi pe care comunismul l-a subminat sistematic, pentru că avea nevoie de robotul "om nou", nu de oameni cultivaţi.

Editura "Românul Liber"

Aprilie 1990

I N T R O D U C E R E

UN VIZIONAR

de Brian Crozier

Nu sunt mulţi scriitori pe teme politice, care să combine claritatea viziunii cu preştiinţa. Ion Raţiu este unul dintre cei puţini, aşa cum a demonstrat-o acum aproape 30 de ani în cartea sa profetică, "Policy for the West" (Harvill, 1957). Pentru a-mi susţine afirmaţiile, voi cita numai două pasaje izbitoare din primele pagini:

> ".....în Vietnam, guvernul lui Diem, sprijinit pe baionetele americane, are o existenţă precară - un vânt rece dinspre Nord, ezitare şi nehotărîre din partea puterilor occidentale, şi va fi doborît.
>
> Afganistanul, deşi nu tot atât de evident, nu se află într-o poziţie mai bună. Forma de guvernământ feudal-tribală care există acolo nu are nici forţa morală, nici forţa materială şi fizică necesară pentru a rezista cu succes unei bine direcţionate tentative comuniste de a captura puterea. Poporul afgan se va ralia probabil în jurul ideii naţionale şi îşi vor urma conducătorii, în cazul în care ţara se va fi invadată. Mândria, tradiţiile şi tenacitatea muntenilor îi vor ajuta în mod sigur în rezistenţă, dar ei nu au nici arme şi nici forţă industrială. Mai mult, în aces moment, Afganistanul nu are o semnificaţie deosebită pentru puterile internaţionale. Astfel, nu va fi o surpriză dacă Afganistanul se va număra printre următoarele victime ale agresiunii comuniste.

Repet, acest rânduri erau publicate în 1957, 15 ani înainte ca Statele Unite, ulterior negocierilor de la Paris, să-şi fi abandonat aliaţii sud-vietnamezi înaintea comuniştilor victorioşi din Nord; 18 ani înainte ca Saigonul să fie ocupat de comunişti; 21 de ani înainte ca prima din cele trei lovituri de stat direcţionate de sovietici să fi adus un guvern comunist la Kabul, urmată, un an mai târziu, cu invazia sovietică a acelei ţări cu soartă tragică.

Nu numai că regimul lui Ngo Dinh Diem avea cu adevărat o existenţă precară în Vietnamul de Sud, dar Diem însuşi a fost ucis într-un puci despre care Statele Unite ştiau din timp, dar n-au făcut nimic să-l oprească. Ezitare şi lipsă de hotărîre? Amândouă se profilau mohorât la orizont a stârnit într-adevăr mândria, tradiţiile şi tenacitatea triburilor de munteni care con-

tinuă să lupte împotriva unor forţe cu mult superioare, deşi rău înarmate şi rău echipate.

Cartea prezentată acum publicului de către Sherwood Press are o istorie interesantă. A fost scrisă câţiva ani înainte de "Policy for the West". Ion Raţiu, care primise azil politic în marea Britanie în momentul în care România sa natală trecuse de partea Axei în Septembrie 1940, s'a îmbolnăvit de tuberculoză după sfârşitul celui de-al doilea război mondial. Au urmat lungi internări într-un sanatoriu elveţian, pe care el le-a transformat în avantaj literar şi ştiinţific: "Moscova sfidează lumea" a fost scrisă în special în Elveţia, între Noiembrie 1946 şi Ianuarie 1950.

A rămas nepublicată până acum, nu din lipsă de merite, dar din cauză că, probabil, era prea avansată pentru timpurile acelea. Sau, poate fiindcă spunea lucrurilor pe nume. Fără îndoială că astăzi, la mai mult de 35 de ani de când a fost scrisă, claritatea analizei şi mesajul dezolant vor revolta pe mulţi intelectuali, politicieni şi (mai ales) jurnalişti cu vederi "progresiste", cunoscuţi în Marea Britanie drept "wets", în SUA drept "liberali" şi în Franţa drept "bien-pensants". Dar oricum, în ochii acestei numeroase şi importante secţiuni a opiniei publice, adevărul este un bun demn de luat în seamă doar în perioadele de scandal public, de exemplu, atunci când trupele sovietice înnăbuşă o revoltă naţională în Ungaria, ocupă Cehoslovacia ori invadează Afganistanul; sau atunci când terorişti IRA aruncă în aer un hotel din Brighton în timp ce primul ministru şi membri ai guvernului petrec noaptea acolo, ori atunci când şiiţi fanatici deturnează un avion de pasageri sub reflectoarele publicităţii.

Cu asemenea ocazii sunt ţinute cuvântări indignate şi opinia publică este şocată. Dar scandalul are viaţă scurtă, abia depăşind valoarea de noutate a faptului. În general, cu excepţii onorabile, modelatorii de opinie şi creatorii de politică rămân neinteresaţi în a se ocupa de problema fundamentală, spre deosebire de manifestările ei individuale. Această problemă fundamentală este, limpede, permanenta ameninţare pe scală mondială, reprezentată de comunismul sovietic.

Mii de cărţi au fost scrise pe această temă, dar nu cunosc nici una (inclusiv cartea mea), care să fie mai pătrunzătoare. În ceea ce priveşte rigurozitatea analizei poate fi asemănată cu "The Struggle for the World" (Lupta pentru stăpânirea lumii) a lui James Burnham, iar în ceea ce priveşte perspectiva istorică poate fi alăturată cu "The Russian Tradition" (Tradiţia rusească) de Tibor Szamuely şi "Rusia under the Old Regime" (Rusia sub regimul ţarist) de Richard Pipe, ambele apărute în 1975.

Motivul pentru care cartea lui Raţiu este acum, în sfârşit, oferită publicului, este acela că nu şi-a pierdut cu nimic din valabilitate şi însemnătate. Dacă ar fi apărut în 1950 sau 1951, adevărul esenţial al analizelor ar fi putut prea bine să fie umbrit de impactul evenimentelor. Astăzi, când evenimentele - în afara unor detalii minore - s'au suprapus cu analiza făcută de Raţiu, aceasta poate fi văzută ca o cheie pentru descifrarea istoriei contemporane, o explicaţie a principalei primejdii a timpurilor noastre, valabilă atât pentru viitor cât şi pentru trecutul recent. Mesajul este că un nou barbarism ideologic ameninţă civilizaţia umană. Dacă nu este înţeleasă natura primejdiei, aceasta nu poate fi parată.

Problema analizată de Raţiu este atât complexă, cât şi străină nouă, şi cele două aspecte se leagă organic. Faptul că are o dimensiune în străinătate, este un factor major în complexitatea cărţii; şi factorul străin este el însuşi complex, fiind filozofic şi în acelaş timp istoric, etnic şi cultural. Ar fi existat o problemă comunistă chiar dacă Lenin şi bolşevicii săi nu ar fi făcut uz de teoriile lui Marx şi Engels spre a justifica luarea puterii în 1917, dar ar fi fost o problemă de alt ordin, minoră, posibil de rezolvat. Dacă prima rezoluţie comunistă s'ar fi petrecut, să spunem, în Albania, comunismul nu ar fi fost neapărat o ameninţare de ordin mondial

Realitatea este că, împotriva aşteptărilor şi precizărilor exacte ale lui Marx, prima revoluţie comunistă nu s'a petrecut într-o ţară industrializată a Europei occidentale ci în înapoiata Rusie, i-a dat comunismului un caracter străin şi l-a transformat într-o problemă mondială. Deoarece comunismul, o anti-religie deterministă cu pretenţii universaliste, a fost grefat pe un expansionsim imperialist cu ambiţii mesianice el însuşi şi într-o ţară imensă, cu resurse materiale vaste şi capacitate militară dovedită în ciuda prăbuşirii armatelor ţariste înaintea forţelor germane.

Nu numai că tradiţia rusească şi tonurile ei mesianice sunt străine cultural şi etnic societăţile avansate şi scepticismului neîncrezător din Vest; este de asemenea adevărat că comunismul sovietic (şi rusesc) este din punct de vedere filozofic străin celor mai mulţi oameni din Occident. În majoritatea ţărilor occidentale, doar o mică fracţiune din populaţie este atrasă de comunism, şi mai ales de comunismul sovietic, sau rusesc. Chiar şi în Franţa şi Italia, cu partidele lor comuniste relativ mari şi puternice, votanţii comunişti constituie doar o minoritate din electorat.

Din cauza filozofiei comuniste şi misiunii imperialiste şi mesianice ruseşti care le sunt străine, cei mai mult creatori de opinie şi politicieni din Vest sunt şovăitori în a le face faţă şi în a le vedea drept ceea ce sunt. Înaintea ultimului scandal

provocat de sovietici în oricare caz - să spunem invadarea Afganistanului sau distrugerea avionului de pasageri coreean cu pierderea multor vieţi omeneşti - cei mai mulţi comentatori şi politicieni occidentali, unii după un interval decent, alţii imediat, în loc de a chema la o acţiune unită a Vestului spre a stăvili ori înfrânge comunismul, vor recomanda o nouă rundă de convorbiri serioase cu liderii sovietici, în speranţa că ei vor vedea greşala modului lor de acţiune. Periodic ni se va spune că ruşii acţionează astfel deoarece se simt "nesiguri" şi sunt înspăimântaţi de o agresiune occidentală.

Foarte puţini dintre vorbitorii şi creatorii de declaraţii din Vest au văzut vreodată faptul că modul de comportare sovietic este integrat sistemul sovietic, şi că sistemul se bazează pe un fundament ideologic ce face expansionismul obligatoriu; că guvernele comuniste, începând cu cel sovietic, nu au altă legitimitate decât Marxism-Leninismul. În alte cuvinte, că este inutil să încerci a-i abate pe sovietici de la încercarea, ca politică permanentă, de a-şi impune sistemul în tot restul lumii, în numele "Istoriei". În ciuda dovezilor de necontestat, fiecare schimbare în conducerea sovietică este salutată cu expresii de speranţă - în ţările occidentale - că schimbarea spre mai bine este pe drum. Dar lecţia inevitabilei dezamăgiri care, mai târziu ori mai devreme, urmează, nu este niciodată învăţată.

NAŞTEREA SOCIALISMULUI

Socialismul, ca filozofie politică, a fost un răspuns intelectual la faptul observabil că sistemul capitalist creea valori cu o rapiditate fără precedent, dar că de acestea beneficiau foarte puţini oameni. Marea masă a muncitorilor erau săraci, trăiau în condiţii mizere şi simţeau (în mod just) că sunt exploataţi. În epoca de laissez-faire, patronajul nu avea nici un simţ al obligaţiei sociale. Clasa exploatată nu avea nici timpul şi nici energia să contracareze exploatarea. Aceasta a fost lăsată în grija acelor raritâţi, industriaşul filantrop Robert Owen, a aristocratului cu conştiinţă, contele Henri de Saint-Simon, reformatorul excentrec Charles Fourier, sârguinciosului petit bourgeois (mic burghez), Pierre-Joseph Proudhon, sarcina de a veni cu soluţii posibile.

Forţa explozivă a ideilor lui Karl Marx se bazează pe pretenţia sa de a fi descoperit "legile" istoriei. Capitalismul era osândit să piară. Muncitorii se vor ridica şi vor răsturna pe exploatatorii capitalişti, intrând în socialism. Cu timpul, socialis-

mul se va transforma în comunism, sau abundenţă pentru toată lumea.

Era o formulă fără alternativă. Distrugerea capitalismului era scrisă în "legile" istoriei, oricum; dar era datoria muncitorilor şi conducătorilor acestora de a ajuta istoria să facă ceea ce era aşteptat prin violenţă revoluţionară. Fatalismul filozofiei marxiste a transformat-o într-un substitut al religiei. Creştinismul promitea o viaţă mai bună după moarte, într-un paradis nebulos. Marxismul a promis o viaţă mai bună aici, pe pământ, de bună seamă nu acum, dar într-un viitor previzibil. Astfel, în filozofia sa materialistă exista un element idealist; odată săvârşită revoluţia, muncitorii vor construi socialismul spre binele umanităţii.

De vreme ce clasa exploatatoare, capitaliştii, nu au arătat nici un simţ al datoriei sociale, partidele socialiste ori laburiste care au proliferat în Europa occidentală în secolul al nouăsprezecelea priveau în mod natural spre stat, care trebuia să ridice salariile şi condiţiile de viaţă şi să garanteze slujbele. Atât condiţiile sociale cât şi opinia majoritară erau pregătite pentru soluţiile radicale propuse de Mussolini în Italia şi Hitler în Germania. Fascismul a adus ordinea şi un sentiment de unitate naţională. Nazismul a realizat o schimbare economică dramatică, lichidând şomajul de masă, restaurând valoarea unei monede grav devalorizate, şi născând o nouă renaştere industrială, chiar dacă bazată pe armament.

Chiar dacă grupăări şi partide fasciste s'au născut în diverse ţări vest-europene şi s-au bucurat de perioade de vogă, apelul lor era obligatoriu limitat, deoarece fascismul nu oferea nici un mesaj universal, nici un substitut al religiei. În ceea ce priveşte nazismul, apelul său era mult mai limitat de pretenţia sa de filozofie de stat a unei rase de stăpâni. În ciuda multor similitudini între fascism, nazism şi comunism (ateismul comun, de exemplu), ar fi o simplificare grosolană, după cum întăreşte Raţiu, de a le considera drept făcând parte din acelaş trio.

Cu toate că ideologia comunistă - adică marxism-leninismul - resping ideea divinităţii şi moralitatea creştină, aceasta nu înseamnă că este amorală. Din contră, comunismul oferă o nouă moralitate, bazată pe presupunerea că orice ajută la mersul predestinat al istoriei este din punct de vedere moral aprobabil şi că orice îl stânjeneşte este imoral şi trebuie extirpat. Victimele terorii de stat a lui Lenin şi Stalin au stat în calea Istoriei; astfel, ei şi-au pierdut toate drepturile şi puteau fi ori lichidate, ori, în eventualitatea că şi-ar putea reforma modul de gândire, închise în Gulag.

Cât despre libertate ? Să-l lăsăm pe Ion Raţiu să răspundă propriilor întrebări:

"..... Un adevărat comunist nu va accepta niciodată că în Rusia nu există libertate individuală, şi pe bună dreptate. Adevărul este că pentru cei aleşi, pentru cei care au "acceptat necesitatea" şi pentru cei care lucrează în folosul societăţii comuniste viitoare, există libertate individuală..."

.... Marxism-leninismul, aşa cum am văzut, declară întotdeauna libertatea nemărginită a individului, dar acest individ este cel care îmbrăţişează şi practică dogma comunistă. Ceilalţi sunt descalificaţi pentru că nu reuşesc să "aprecieze necesitatea". Dacă trebuie îndeplinită o anumită sarcină, cel care doreşte şi îi place s-o execute, este liber; cel căruia nu îi place şi nu doreşte să o execute, nu este. Sarcina este construcţia societăţii comuniste. Comuniştii sunt liberi pentrucă ei lucrează la această construcţie de bună voie. Restul nu sunt liberi fiindcă nu lucrează benevol".

Înarmaţi cu această filozofie, conducătorii comunişti se cred automat în drept. Mai mult, "setea de putere a comuniştilor este catolică. Nu poate ţinuţi nici mai mult, nici mai puţin decât "eliberarea" întregii lumi de forţele capitaliste.... Creerea omului nou, prin creerea unei complet noi ordini sociale, nu poate fi abandonată".

Într'un capitol deosebit de relevant, Raţiu analizează detaliile semnificante ale celor cinci perioade ale istoriei ruseşti, după Berdiaiev: Kiev; invazia tătară şi supremaţia; Moscova; Petru I; comunismul. Cum demonstrează el, socialismul este prezent în cele două curente rivale din gândirea şi societatea rusească: occidentalismul şi slavofilismul. Prin ambele, dar în special prin cel din urmă poate fi trasat un fir roşu de mesianism. Deja în perioada moscovită ruşii îşi vedeau ţara drept "deţinătoarea adevărului pe care trebuie să-l prezinte întregii lumi". În forma sa extremă, "slavofilismul i-a atribuit tipului slav rusesc o superioritate înnăscută asupra tuturor celorlalţi". Chiar şi Bakunin, marele anarhist detestat de Marx, credea într-o "misiune" rusească.

Cât despre occidentalişti, în timp ce admiteau, că Rusia are mult de învăţat din Vest, odată ce şi-ar fi învăţat lecţia, credeau ei, ar fi rămas în sarcina ei "să lumineze drumul către salvare". Se poate ca Lenin şi Troţki să fi respins intelectual atât pe occidentalişti cât şi pe slavofili. Dar precondiţionarea mesianică a poporului rus, dorinţa sa ardentă de frăţie şi universalism au constituit solul fertil al revoluţiei comuniste. În 1917 doar Lenin şi cei care l-au urmat ştiau ce doreau şi cum să-l obţină. "Ei erau echipaţi cu o nouă moralitate care făcea lipsa de scrupule, chiar cruzimea cea mai evidentă, să apară drept cea mai sfântă datorie a lor faţă de un zeu mai înalt.

Ardoarea mesinaică a ruşilor intra pe făgaşul său".

CÂT DE MULT S'A SCHIMBAT ?

Stalin mai trăia în lumea pe care Ion Raţiu o descrie cu atâta acuitate şi claritate. Trei ani vor mai trece până în acea zi, 5 Martie 1953, în care moartea la care condamnase atâtea milioane de oameni l-a cerut, în sfârşit, pe el însuşi. Chiar şi atunci întreaga dimensiune şi natura monstruoasei tiranii a lui Stalin mai erau necunoscute. Trei ani mai târziu, când noul şef al partidului, Nikita Hruşciov, uluia lumea şi în special lumea internaţională comunistă cu lista foarte selectivă a crimelor lui Stalin, bilanţul definitiv rămânea secret. Deoarece crimele văzute ca atare de Hruşciov cuprindeau "numai" uciderea sau răul tratament aplicat "drept-credincioşilor" care nu făcuseră nici un rău conform perceptelor moralităţii comuniste. Ceilalţi - milioanelor de culaci, deportaţii, urmaşii lichidaţi ai burgheziei şi aristocraţiei - nu contau. Fiindcă aceştia erau cei care se aflau în calea mersului istoriei şi astfel nu aveau dreptul la viaţă şi fericire.

Lumea de la începutul anilor '50 trecuse prin evenimente dramatice, adesea traumatice. Pacea în care sperase muribundul Roosevelt, alături de mai scepticul dar din ce în ce mai pasivul Churcill, o pace care să fie garantată de marea Alianţă care înfrânsese Axa, era deja zdruncinată dinainte ca al doilea război mondial să fi luat sfârşit. În ziua următoare marii sfâşieri de la Ialta, Vestul avea să înveţe lecţia amară a semanticii politice, sau, dacă nu a învăţat-o, avea să primească o demonstraţie practică a definiţiei comuniste pentru conceptele cheie, în special cel al "democraţiei". Pentru liderii occidentali, democraţia implică partide politice, o presă liberă şi alegeri libere. Pentru sovietici, de exemplu, ea se înţelegea prin instalarea complet nereprezentativului comitet Lublin în guvernul de la Varşovia. În România, ţara natală a lui Raţiu, însemna decernarea puterii minusculului partid comunist, iniţial prin intermediul unui "Front de democraţie populară". La sfârşitul lui 1949, după procesele şi epurările uzuale, arestarea episcopilor catolici, începerea colectivizării şi naţionalizarea industriei, România fusese pe nesimţite încorporată în noul imperiu est-european al lui Stalin.

Sovieticii au jefuit zona lor de ocupaţie din Germania de Est în locul despăgubirilor de război. Acolo, ca şi în Polonia, Ungaria, Bulgaria şi mica Albanie au fost înfiinţate, sub stema Moscovei, republici invariabil prezentate drept "populare" sau "democrate". În Cehoslovacia, un partid comunist bine instruit şi relativ numeros a luat puterea prin nesângerosul "puci praghez" de la 25 Februarie 1948.

Regula generală era că, oriunde ar fi fost staţionată Armata Roşie, se năştea o stare de vasalitate sau dependenţă de Uniunea Sovietică. O excepţie la regulă s'a petrecut totuşi în nordul Iranului de unde Stalin a retras forţele ce protejau pardiul comunist local (Tudeh) de când acesta proclamase propria republică Azerbaigeană în 1946, sub presiunea opiniei publice internaţionale.

A mai existat o excepţie, sau anomalie. În Iugoslavia, conducătorul comunist de partizani Iosif Broz, cunoscut ca "Tito", după ce şi-a stabilit guvernul fără sprijin militar sovietic, l-a înfruntat pe Stalin şi s'a rupt de el.

În afară de a-şi crea sateliţi ori colonii, Uniunea Sovietică a anexat pur şi simplu, sub Stalin, teritorii de trei ori mai mari decât Marea Britanie, din Finlanda, Prusia Orientală, Polonia, Cehoslovacia şi România, înghiţind complet Ţările Baltice şi, în Extremul Orient, Tanu-Tuva, Sahalinul de Sud şi insulele Kurile.

În lumea de la începutul lui 1950, cu unica excepţie a Iugoslaviei, dominioanele comuniste constituiau un monolit ideologic. La 14 Februarie, Mao Tze Dong, a cărui victorie în războiul civil chinez fusese asigurată de ocuparea de către Stalin în intervenţia de ultim minut în războiul din Pacific a Manciuriei, acceptase umil statutul de satelit sovietic al Republicii Populare Chineze, semnând un Tratat de Prietenie, pe 30 de ani, cu Stalin.

Prin contrast, Statele Unite dăduse exemplu fiind prima putere colonială occidentală care să se elibereze de teritoriile de peste mări, oferind independenţă Filipinelor în 1946. În interiorul a trei ani, Marea Britanie făcuse acelaş lucru cu Birmania, India, Pakistan şi Ceylon. Olandezii erau forţaţi să recunoască suveranitatea noii Republici Indonezia, iar Francezii purtau un război pe care nu puteau să-l câştige în Indochina.

Alarmate de construcţia imperiului lui Stalin, puterile occidentale au luat, între 1947 şi 1950, măsuri de a se uni pentru auto-apărare. Planul Marshall, respins de Stalin şi, la ordinele lui, de către Cehi şi Polonezi, a realizat ceea ce trebuia să realizeze, punând Europa occidentală, distrusă de război, pe drumul reconstrucţiei. Podul aerian pentru Berlinul de Vest încercuit a străpuns blocada instituită de Stalin. În 1949 a luat formă cea mai fundamentală formă de apărare colectivă a Vestului, prin semnarea Pactului Atlanticului de Nord. Paradoxal, Stalin a reuşit să unească Vestul. În acelaş timp, erau făcuţi primii paşi către o Comunitate Europeană, prin întrunirea primului Congres al Europei la Haga în Mai 1948, sub preşedenţia lui Winston Churchill.

În acea perioadă, ţările occidentale nu au fost complect pasive. Şi în lunile în care a fost concepută această carte, Statele Unite care a respins invazia comunistă din Coreea de Sud, instigată de Stalin. În mod semnificativ, Statele Unite au fost în stare să acţioneze numai din cauză că delegaţia sovietică din acea perioadă boicota Naţiunile Unite şi astfel era incapabilă să se opună prin veto acţiunii colective împotriva protejaţilor nord-coreeni ai lui Stalin. Deoarece presupunerea că alianţa anti-Axă din timpul războiului va continua să asigure pacea.

Chiar dacă nu pasiv, ar fi o eroare profundă să credem că Vestul a înţeles realitatea ameninţării sovietice. Cel puţin, în perimetrul european, ameninţarea militară a fost luată în seamă, prin NATO şi garanţia americană. Din punct de vedere strategic, posibilitatea unui nou război mondial a fost îndepărtată, mai întâi prin monopolul american asupra armelor nucleare pe care nu aveau să-l folosească în mod unilateral, ulterior prin echilibrul terorii.

Dar Tratatul Atlanticului de Nord şi-a pus singur limitele greografice care ignorau scala planetară a expansionsimului sovietic şi nu prevedea măsuri pentru aspecte ne-militare ale ameninţării - un punct la care mă voi reîntoarce.

Într'adevăr, neînţelegerea mergea mult mai adânc. Într'un articol faimos publicat anonim în "Foreign Affairs" (Afaceri străine, n.t.) în Iulie 1947, George Kennan, de la ministerul de resort, analiza expansionismul sovietic şi a chemat la o politică de "menţinere în limite" a acestuia, adoptată în curând de Preşedintele Truman şi secretarul său de stat, Dean Acheson. Sub Truman, care era un om hotărît şi decis, "menţinerea în limite" a fost urmărită cu energie, în războiul coreean, în criza Berlinului şi în Grecia, unde insurgenţii comunişti au fost înfrânţi. Dar, aşa cum a prezis James Burnham în "Containment or Liberation?" (Limitare sau eliberare?), în 1953, simpla "limitare" avea să se dovedească în timp împăciuitoristă.

Este ceea ce s'a întâmplat, în etapa de început. Este posibil, aşa cum a argumentat fostul preşedinte Nixon, (în interesanta sa lucrare, "Real Peace" - "Pace adevărată" - 1984, n.A.), că, dacă ar fi rămas la conducere în loc de a fi fost eliberat neonorabil din funcţie în urma afacerii "Watergate", o Americă puternică ar fi folosit detenta în interesele "păcii reale", spunând sovieticilor exact până unde pot merge, şi nu mai departe. Dar Nixon - cel puţin parţial prin propria vină - a trecut conducerea, mai întâi unui preşedinte neales, ulterior, unuia dintre preşedinţii post-belici cei mai împăciuitorişti, Jimmy Carter.

Detenta, consacrată astfel de Actul Final de la Helsinki în 1975, s'a dovedit a fi un complex care a dat posibilitatea sovieticilor să achiziţioneze tehnologii occidentale avansate pe credit,

cu rate mici de dobândă, în ceea ce am descris ca un fel de Plan Marshall răsturnat. Mai mult, negociatorii occidentali la Helsinki au consimţit că frontierele europene de după cel de-al doilea război mondial sunt "inviolabile", cu efectul unei garanţii de imunitate pentru imperiul stalinist. În schimb, sovieticii au făcut promisiuni privind drepturile omului şi comunicaţii libere, pe care le-au tărăgănat şi combătut până în prezent, în permanenţă.

Mai rău, sovieticii au profitat de naiva bună-voinţă şi pasivitate a preşedintelui Carter, pentru a provoca puciuri comuniste în Afganistan, Iemenul de Sud şi Etiopia, să debarce trupe cubaneze pe calea aerului în Africa şi să dea posibilitatea partizanilor antrenaţi de sovietici să ia puterea în Angola şi mozambic, să-i dea posibilitatea protejatului lor, Fidel Castro, să extindă revoluţia cubaneză în Nicaragua, şi, pe deasupra, ca să depăşească Statele Unite în armament strategic. Abia atunci când trupele sovietice au invadat în final Afganistanul (la "invitaţia" unei marionete sovietice din Kabul), i-a căzut lui Carter ceaţa de pe ochi.

Aceasta mă readuce la inadecvenţa NATO, oricât de indispensabil rămâne acesta. Alianţa a blocat agresiune sovietică (nucleară ori convenţională) împotriva Europei occidentale. Din cauza limitelor sale geografice şi nereuşitei în acoperirea aspectelor ne-militare ale ameninţării sovietice, i-a dat URSS mână liberă în ceea ce priveşte subversiunea pe tot cuprinsul globului (inclusiv Europa de Vest) şi pentru agresiunea indirectă.

Să fim mai expliciţi. Subversiunea include penetrarea mediilor de informare occidentale şi recrutarea de agenţi de influenţă în serviciul politicii sovietice; Desinformarea (răspândirea deliberată de neadevăruri, dacă este necesar de documente măsluite); şi spionajul pe scară mare. Include, de asemenea, recrutarea sistematică, antrenarea şi finanţarea de terorişti, atât individual cât şi în grup.

În ceea ce priveşte "agresiunea indirectă", de la semnarea tratatului nord-atlantic, departamentul internaţional al comitetului central al partidului comunist de guvernământ cu cele două servicii secrete ale sale KGB şi GRU, au dezvoltat tehnici sofisticate spre extinderea puterii sovietice fără război.

Când Ion Raţiu a scris această carte, cunoştinţele la îndemână (la care subscriam şi eu), erau limitate la "teoria proximităţii": guverne comuniste erau aduse la putere de prezenţa ori de vecinătatea Armatei Roşii.

La sfârşitul lui 1960 însă Cuba a devenit "satelitul teleghidat" al URSS, când KGB-ul a adus serviciul secret al lui

Castro (DGI), la a cărui constituire ajutase, sub complectul său control.

O altă tehnică este "puciul teleghidat", ca în exemplele de mai sus. NATO nu are posibilitatea de a acţiona împotriva tehnicii şi practicii chiar nici una de a rezolva problema subversiunii şi terorismului. Un răspuns rapid la întrebarea mea (cât de mult s'a schimbat?) este că: 1- din 1950 s'a schimbat situaţia strategică, în special în avantajul sovieticilor; dar că: 2- în unele aspecte fundamentale, sistemul sovietic este cu mult mai slab decât era, dând motive de speranţă de partea Occidentului. Să facem acum o scurtă listă a principalelor elemente ale schimbării şi a importanţei acestora.

TABLOUL STRATEGIC

Succese sovietice

1. În 1950, URSS era o putere ne-nucleară. Astăzi este înainte SUA în megatonaj şi capacităţi de transport la ţintă.

2. În 1950, flota sovietică militară era neînsemnată din punct de vedere strategic. Astăzi este aproape egală cu cea a Statelor Unite şi îşi manifestă prezenţa pe toate oceanele lumii.

3. Chiar dacă balanţa tactică este refăcută în Europa prin dezvoltarea noii generaţii de arme nucleare americane (Pershing II şi rachetele de croazieră), URSS are încă o masivă superioritate prin dezvoltarea din 1978 a teribilelor SS-20, cu trei ogive şi de mare precizie, ţinând bazele NATO.

4. Retragerea Statelor Unite din Vietnam a fost o victorie sovietică importantă, care a dat forţelor comuniste vietnameze vaste cantităţi de armament modern. Astăzi, Vietnamul comunist (şi, într-o mai mică măsură, Laosul şi Cambodgia) este un "satelit teleghidat" al URSS. În particular, fosta bază aeronavală americană de la Cam Rahh a devenit o importantă bază sovietică.

5. Cuba rămâne un satelit sovietic; la fel este astăzi Nicaragua. Cu ajutor sovietic şi din blocul de est, Cuba ameninţă El Salvador, Guatemala şi alte ţări latino-americane.

6. Trupe cubaneze, transportate de forţele aeriene sovietice, au adus Angola şi Mozambicul în orbita sovietică (cu toate că

aceste poziţii sunt astăzi puternic erodate, cum se poate vedea mai jos).

7. Cum am remarcat mai devreme, "piciuri teleghidate" au adus Afganistanul, Iemenul de Sud şi Etiopia sub controlul sovietic, sub rezerva evidentă a Afganistanului. Insulele Seychelles din Oceanul Indian trebuiesc astăzi privite drept un satelit sovietic.

Insuccese sovietice.

Din punct de vedere tactic, insuccesele sovietice sunt nenumărate. Ele includ: insuccesul tuturor insurgenţelor inspirate de sovietici în Asia de Sud-Est, cu începere din 1948, cu unica excepţie a Indochinei (unde insurgenţa a început cu doi ani mai devreme); eşecul puciurilor comuniste în Sudan şi Mexic (ambele în 1971) şi în Portugalia (1975); înfrângerea decisivă a teroriştilor marxişti în Brazilia, Chile, Argentina şi Uruguay în anii '70; expulzarea "consilierilor" sovietici din Egipt (1972) şi Somalia (1977); şi multe altele. În general este adevărat să categorisim aceste eşecuri drept *tactice,* în timp ce pe plan *strategic* avansul continuă. Totuşi, au fost şi pierderi strategice.

China.

Cu unele rezerve, ruptura chino-sovietică din 1960 trebuie să fie considerată drept cea mai gravă pierdere înregistrată de sovietici în goana lor după stăpânirea lumii. Lagărul comunist a fost despicat în două şi a încetat să mai fie un monolit. Rezervele, totuşi, sunt considerabile. Occidentul nu a fost în nici un fel implicit. Dacă ar fi fost, dacă ruptura ar fi fost în vreun fel pregătită de Statele Unite ori altă ţară occidentală, ar fi putut fi echivalată cu o victorie occidentală în cel de-al treilea război mondial.

Dar nu a fost astfel; a fost o problemă internă a comunismului. China nu încetează de a fi comunistă sau nu arată că ar dori să intre în tabăra occidentală. Departe de aceasta. Şi apoi, în 1972, preşedintele Nixon a decis să încerce o apropiere cu China, adăugând, fără îndoială, o nouă dimensiune problemelor pe care ruptura le-a creat Moscovei. Azi, la mijlocul anilor '80, Republica Chineză, sub conducerea lui Deng Xiaoping, s'a îmbarcat într-o experienţă ciudată, cu forme capitaliste în unele regiuni şi în agricultură. Era prea devreme, când au fost scrise aceste rânduri să putem spune dacă experiementul va culmina

prin abandonarea comunismului sau, asemănător NEP-ului lui Lenin (1921-1928), se va dovedi o măsură temporară care va fi abandonată la asfârşitul perioadei. Atâta timp cât partidul comunist rămâne la putere, este imposibil să eliminăm posibilitatea că, viitori conducători chinezi pot decide să vindece ruptura cu Moscova, cu rezultate dezastruoase pentru Occident.

Grenada

A trece de la China, ţara cea mai populată a pământului, la mica Grenadă, poate părea o trecere de la sublim la ridicol. Şi totuşi, eliberarea Grenadei de sub stăpânirea comunistă în 1983, la ordinul preşedintelui Reagan, este semnificantă în afara proporţiei de suprafaţă şi a populaţiei implicite. *A fost pentru prima dată din 1917 că o ţară cu un guvern comunist şi privită de Moscova drept parte a propriului bloc, a fost eliberată printr-o acţiune occidentală.* A fost astfel o probă concretă a dezaprobării pretenţiei lui Lenin asupra mersului ireversibil al istoriei şi socialismului, în stil moscovit. Marele număr de documente capturate în insule au făcut limpede ca apa importanţa evenimentului.

Sudul Africii

O ruptură potenţială cu infailibilitatea leninismului pe o scală cu mult mai mare s'a petrecut în Sudul Africii între anii 1983-1985. În Angola, liderul anticomunist Jonas Savimbi şi forţele UNITA, au câştigat controlul asupra a mai mult de jumătate din ţară. În Mozambic, rezistenţa anticomunistă, RENAMO, chiar dacă mai puţin bine condusă, a adus în genunchi guvernul comunist, atât din punct de vedere economic cât şi militar. Nu este nici timpul potrivit, nici locul de a pătrunde complexităţilor acestor situaţii dependente, rolul Africii de Sud, prezenţa a circa 30.000 de Cubanezi în Angola, exitările politicii occidentale. Ceea ce era clar în momentul scrierii acestor rânduri este că a fost creată posibilitatea de a aplica Sovietelor o înfrângere majoră.

Probleme ideologice şi sistem.

În aceste domenii, se poate să fi avut loc cele mai importante modificări de când Ion Raţiu a scris acest studiu asupra

comunismului rusesc şi planului său de dominaţie mondială. În Ianuarie 1950, atunci când el scria rândurile finale, regimul comunist de la Moscova nu se afla la putere decât de 32 de ani. Le poate fi iertată observatorilor occidentali ca George Kennan, speranţa că ar fi suficient să se "limiteze" expansionismul acestuia şi aceea că, în timp, îşi va schimba cursul. Pe de altă parte, comuniştii puteau pretinde că 30 şi ceva de ani reprezintă o perioadă scurtă în termeni istorici, că vatra originală a comunismului trecea încă prin suferinţele inerente legate de realizarea unui proiect nobil şi că, în timp, aşa cum au prorocit Marx şi Lenin, construcţia socialismului va fi terminată, spre a trece la comunism.

Treizeci şi cinci de ani mai târziu, asemenea speranţe au devenit mult mai greu de susţinut. Promisiunile grăbite făcute când Hrusciov era la putere, privind depăşirea Statelor Unite, s'au scufundat fără urmă. Distanţa dintre nivelul de trai al ţărilor "socialiste" conduse de URSS şi ţările "capitaliste" avansate, departe de a se micşora, a crescut. Într'adevăr, socialismul, de tip marxist sau nu, a fost un eşec oriunde a fost experimentat. *

* notă de pagină, - Vezi Arthur Seldon şi Brian Croaziert, *Socialism Explainde, Socialismul Explicat,* cu ilustraţii de Cummings, Sherwood Press, 1984).

În Asia, mai ales, contrastul dintre economii socialiste înapoiate sau stagnante, ca în Birmania sau Vietnam (cu scuza loviturilor grele a două lungi războaie) şi economiile capitaliste înfloritoare, în avans, din Japonia, Coreea de Sud, Taivan (Republica Chineză), sau Singapur, este izbitor.

În prezent, imaginea tristă a vieţii în Uniunea Sovietică s'a răspândit aproape peste tot. Realizarea falimentului catastrofal al agriculturii comuniste, mai ales în Uniunea Sovietică, este larg răspândită. Înainte de 1941, Ucraina a fost unul dintre marile grânare ale lumii, în aceeaşi categorie cu Statele Unite ori Canada. Astăzi, după aproape 70 de ani, sistemul sovietic este încă incapabil de a-şi hrăni poporul. Sovietele importă grâu din Vest, nu invers. Lagărul comunist caută credite în Vest, nu invers. Vestul (şi Japonia) este cel inovativ în tehnologiile avansate, şi nu ţările comuniste.

Numai într'un domeniu sistemul sovietic se află pe poziţiile avansate ale puterilor mondiale: în domeniul militar; şi chiar aici este dependent de tehnologia cumpărată sau furată din Occident.

Astfel s'a ajuns la o situaţie paradoxală: pe de o parte, puterea miliatră şi strategică a URSS se află la zenit; pe de alta, economia este permanent înapoiată şi în regres. Mai mult, problemele sociale sunt devastante, în această societate care urma să arate drumul înainte pentru întreaga umanitate, cu alcoolismul la un nivel catastrofal, condiţii de locuit precare, un declin brusc al mediei de vârstă şi o creştere a mortalităţii infantile; toate acestea pe fundalul unei corupţii endemice.

Totuşi, în unul dintre aspectele importante, tabloul pictat de Ion Raţiu a rămas substanţial neschimat: analiza sa asupra exploatării sistematice a muncitorilor de un guvern care pretinde a fi acela al clasei muncitoare, rămâne valabilă până azi. Într'adevăr nu este nici o diferenţă între analiza sa detaliată a sistemului şi cea prezentată de refugiatul sovietic Michael Voslensky în importanta sa lucrare, *Nomenklatura* (publicată pentru prima oară în Engleză în 1984: The Bodley Head, London).

În aceste circumstanţe nu este surprinzător că apelul comunismului la idealismul tineresc ori adult a scăzut în mod drastic din 1950. În Franţa, de exemplu, bine organizatul partid comunist, care, cu câteva perioade excepţionale, a rămas strâns legat de linia Moscovei, şi-a văzut scăzând dramatic suportul electoral, împreună cu numărul de membri, în ultimii câţiva ani. Mult mai numerosul partid comunist italian, în măsura în care şi-a păstrat clientela, a făcut-o păstrând distanţa faţă de Moscova.

Chiar dacă grupări marxiste continuă să se desvolte în ţările occidentale, inclusiv Marea Britanie şi Statele Unite, cele mai multe dintre ele neagă orice afinitate cu sistemul sovietic şi nu numai pentrucă se tem să fie asociaţi la uluitoarele performanţe ale Sovieticilor pe planul drepturilor omului.

Dar şi mai important decât această pătare internaţională a imaginii sovietice este faptul, astăzi atestat pe larg, că în însăşi Uniunea Sovietică, în termeni de credinţă şi putere de atracţie intrinsecă, ideologia este practic moartă. Un fenomen al ultimilor ani a fost tendinţa delegaţiilor sovietice de a vorbi despre propriul sistem, în timpul conferinţelor ţinute în ţări vestice, în termeni de un cinism de-a dreptul uluitor. Aceasta este în mod special adevărat în Germania Federală, unde cei mai mulţi traducători de limbă rusă provin din organizaţia naţionalistă antisovietică rusească NTS. În final, mesajul este: "Da, ştim că sistemul este putred şi că economia este într-o mizerie perma-

nentă. Dar noi trăim bine din ea. De altfel Vestul are o scurtă ţinere de minte şi ne va ajuta întotdeauna - echivalentul sovietic al lui "Fiecare cu oile lui".

Din acest mesaj, o mare parte apare, mai detaliat, în Nomenklatura lui Voslensky. Membrii clasei conducătoare ("nomenclatura") folosesc în chip demagogic marxism-leninsimul, dar au pierdut orice interes în pretenţiile acestuia idealiste. Ei se descurcă foarte bine cu el, cu mulţumiri, şi asta este tot ce contează. Au tot soiul de privilegii, inclusiv accesul la bunuri de calitate din import, prin magazine speciale. Pentru această viaţă bună, serviciul demagogic adus ideologiei este un preţ mic.

În ciuda cinismului generalizat sistemul rămâne deosebit de puternic, nu numai din punct de vedere militar ci şi prin enormele resurse ale aparatului de subversiune. Aceste resurse au fost masiv utilizate în campaniile "pentru pace" din ultimii ani, prin reţeaua gigantică de afiliaţi de sub controlul celei mai importante organizaţii internaţionale a frontului sovietic, Consiliul Mondial al Păcii. În Europa de Vest, obiectivul a fost prevenirea staţionării noilor arme americane ca răspuns la rachetele sovietice SS 20. Campania a dat greş, dar cu greu, şi în unele ţări, în special în Olanda, opinia publică a fost, ca rezultat, despărţită în mod tragic.

Înaintea puterii sovietice în toate manifestările ei, creatorii de politică din Occident rămân despărţiţi în tabere adverse şi indecişi, în unele cazuri din ignoranţa, în altele prin refuzul de a înfrunta adevărul, în altele din inerţie şi timiditate. În Statele Unite, în timpul dezastruoasei guvernări a lui Carter, credinţa precumpănitoare era că sistemul sovietic era în grave tulburări şi că Vestul trebuia numai să stea deoparte şi să aştepte prăbuşirea acestuia. Atitudinea relativ hotărâtă a preşedintelui Reagan şi în Marea Britanie a Dnei Margaret Thatcher nu au găsit sprijinul diplomaţilor "profesionişti" de la Departamentul de Stat şi de la Ministerul Afacerilor Externe şi pentru Commonwealth.

Ceea ce trebuie înţeles este că, indiferent dacă liderii sovietici sunt astăzi conştienţi de faptul că comunismul real nu reprezintă profeţiile lui Marx şi Lenin, ei sunt de asemenea contienţi că nu pot abandona credinţa şi speranţa de a rămâne la putere. Fiindcă, o repet, aceasta este unica lor sursă de legitimitate. În primul său discurs major pentru uz intern, la 12 Iunie 1985, noul conducător sovietic, Mihail Gorbaciov, după o

critică devastatoare a greşelilor economice şi de organizare, nu a avut mare lucru de oferit în afara aceluiaşi lucru.

Mai mult, nu numai că este imposibil ca liderii sovietici să abandoneze ideologia, oricât de discreditată ar fi, dar ei sunt în mod constituţional obligaţi (prin constituţia existentă din 1977), s'o răspândească în toate ţările lumii. Aceasta este ceea ce Soljenițnâi şi James Burnham şi alţii (printre ei şi eu), au denumit drept al Treilea Război Mondial - un război unilateral de agresiune şi expansiune împotriva restului lumii. Aceasta este la fel de adevărat astăzi, după cum a fost adevărat atunci când a fost scrisă această carte. Dacă Vestul nu doreşte să fie măturat de către acest sistem ineficient şi opresiv, dar extrem de puternic, va trebui să se confrunte cu această problemă, să determine strategia de urmat şi să se unească pentru a înfrânge sfidarea.

(N.B.: notele originale ale lui Ion Raţiu, de la finalul fiecărei părţi de capitol sunt numerotate 1, 2, 3, etc; notele mele, care intenţionează să actualizeze textul, apar ca note de pagină şi sunt indexate prin utilizarea lui +, ++, +++, etc. Au fost incluse un număr de cărţi care au apărut după terminarea acestei lucrări, în 1950. Ele confirmă sau faptele date, sau afirmaţiile făcute în manuscrisul original)

August 1985

P R O L O G

MOSCOVA SFIDEAZA LUMEA

Lumea este sfidată în numele comunismului. Moscova este cea care lansează sfidarea.

O privire pe hartă este suficientă pentru a ne convinge. De la război până acum, Uniunea Sovietică şi-a extins frontierele cu aproape 700.000 de kilometri pătraţi (268.000 mile pătrate, în original, n.t.), o suprafaţă de aproape trei ori mai mare decât Marea Britanie în Europa, ea a anexat pur şi simplu:

1. circa 42.000 kmp. (16, 170 mile pătrate) din Finlanda, cuprinzând postul şi districtul Pestamo, provincia Viipuri din Karelia şi Peninsula Porkalla;

2. întregul teritoriu al celor trei state baltice, Estonia (17.610 mile pătrate, circa 45.700 mile pătrate kmp), Letonia (24.840 mile pătrate, circa 64.500 kmp) şi Lituania (31.700 mile pătrate, circa 82.300 kmp);

3. jumătate din Prusia Orientală şi Königsbergul (7.000 de mile pătrate, circa 18.100 kmp);

4. 66.617 mile pătrate (circa 173.500 kmp) din Polonia antebelică;

5. 12.617 mile pătrate din Cehoslovacia (circa 32.700 kmp) şi întreaga Basarabie, Bucovina de Nord şi districtul Herţa din Moldova propiuzisă, însumând 19.300 mile pătrate (circa 50.150 kmp) din România.

În Asia, URSS a încorporat:

1. partea sudică a insulei Sahalin şi insulele Kurile (18.000 de mile pătrate, circa 46.750 kmp), de la Japonia;

2. Întreaga Tanu-Tuva (64.000 mile pătrate, circa 166.300 kmp), şi a obţinut administraţia Port Arthurului (azi Luida, în RP Chineză, n.t.), de la China.
Aceste teritorii au fost smulse foştilor adversari, ca Finlanda, neutrilor ca Ţările Baltice şi propriilor aliaţi, ca Polonia şi Cehoslovacia.

În unsprezece din cele cincisprezece ţări învecinate, Moscova a impus noi guverne, complet aservite ei. Singurul dintre aceste state satelite care a îndrăznit să urmeze un curs oarecum independent -chiar dacă a făcut servicii demagogice Moscovei în tot acest timp- a primit toată puterea invectivelor Moscovei şi a Cominformului dominat de aceasta. Această regiune a globului, cuprinzând aproape trei milioane de mile pătrate (7,7 milioane kmp, aproximativ, n.t.) include Finlanda, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, România, Iugoslavia, Bulgaria, şi Albania în Europa; Sinkian (parte nominală a Chinei), Mongolia Superioară şi Manciuria, în Asia. Are o populaţie aproximativă de 120 milioane de oameni. Victoria comunistă şi înfiinţarea Republicii Populare Chineze a adus această ţară în marele lagăr comunist+. (Notă pagină + = În Februarie 1950, liderul comunist chinez Mao Tse Dong a acceptat într'adevăr statutul de satelit al Chinei, semnând un tratat pe 30 de ani cu URSS. Totuşi, la sfârşitul anilor '50, Mao a respins conducerea Moscovei şi în 1960, liderul sovietic Hrusciov, a ripostat prin retragerea tehnicienilor sovietici care ajutaseră la realizarea proiectelor economice chineze. Au fost făcute eforturi, în special din partea lui James Angleton, fost şef al CIA, de a nega importanţa rupturii chino- sovietice, văzută ca un exerciţiu sovietic de inducere în eroare a Vestului, dar cei mai mulţi specialişti au rămas neconvinşi. Chiar dacă Pekinul a acţionat în afara controlului sovietic, partidul comunist chinez nu a renunţat niciodată la Leninism şi într'adevăr, înainte de moartea lui Mao, şi după aceea, China s'a întrecut cu Moscova în convertirea ţărilor necomuniste. În anii '80, vârstnicul lider chinez Deng Xiaoping a lansat o experienţă de capitalism limitat în anumite "zone economice speciale" şi o agricultură de tipul economiei libere de piaţă, ale cărei consecinţe pe termen îndelungat erau neclare atunci când a fost publicată această carte). Aproximativ 430.000.000 de oameni şi 2.845.740 mile pătrate (circa 7.398.700 kmp) teritoriu pot fi astfel considerate, în prezent cel puţin, sub conducerea moscovită. În sfârşit, hotărârea lui Mao Tse Dong de a "elibera" Tibetul nu a întâlnit nici o rezistenţă; aceasta a adăugat altele 463.000 de mile pătrate (circa 1.203.600 kmp) şi 2 milioane de oameni.

În trei din cele patru ţări vecine rămase, Moscova exercită din timp în timp, presiuni enorme; în Turcia, pentru controlul în comun al Dardanelelor şi cedarea regiunilor Kars şi Ardahan; în Iran, pentru înfiinţarea unui Azerbaigean autonom, ori pentru concesiuni petroliere; chiar şi Norvegia, cu care Rusia are abia o frontieră lungă de 120 mile (circa 190 km), a fost supusă în Februarie 1949 unei mari presiuni diplomatice sovietice.

Astfel, exuberanţa expansionistă a Uniunii Sovietice continuă neîntrerupt de-a lungul tuturor frontierelor sale, cu excepţia Afganistanului de care este separată de Amu Daria şi munţii Hinducuş.

Din cele 12.500 de mile (circa 20.000 de km) de frontieră terestră, Uniunea Sovietică menţine presiunea pe un front de 12.000 de mile (19.200 km). Pe deasupra, Uniunea Sovietică menţine armate de ocupaţie în Germania, Austria şi, până recent, în Koreea de Nord, pe o suprafaţă de 168.617 mile pătrate (circa 438.250 kmp) + (Notă pag. = de când a fost scris acest paragraf, Uniunea Sovietică a invadat Afganistanul (25-6 Decembrie 1979). Invazia a coincis cu uciderea de către KGB a liderului comunist Hafizullah Amin, care era văzut la Moscova drept încercând să urmeze o linie independentă, şi înlocuirea sa cu servilul Babrak Karmal. Amin însuşi fusese adus la putere în a doua din cele trei lovituri de stat conduse de Moscova, pe 16 Septembrie 1979, care l-a înlocuit pe Nur Mohammed Tarakki. Prima lovitură de stat, decisivă, care a răsturnat guvernul necomunist a fost planificată de KGB pe 27 Aprilie 1978.

Trupele sovietice au fost retrase din Austria în consecinţa tratatului interstatal din 1955, restaurând suveranitatea austriacă şi garantând neutralitatea acestei ţări. Chiar dacă trupele sovietice au fost retrase şi din Koreea de Nord comunistă pe 25 Decembrie 1948, baze Nord-coreene au fost utilizate frecvent de Moscova pentru antrenamentul teroriştilor internaţionali). Pe scurt, după război, Moscova a adus sub controlul său direct o suprafaţă aproape egală cu de două ori suprafaţa Statelor Unite (peste 6 milioane de mile pătrate 3 circa 15,6 milioane kmp) şi o populaţie de aproximativ 600 de milioane de oameni.

Moscova a susţinut deasemenea în mod activ, chiar dacă nu oficial războaiele civile din Grecia şi China. Ea îşi dă binecuvântarea tuturor celorlalţi insurgenţi, indiferent dacă sunt comunişti, ca Vietminh-ul, socialişti, ca Indonezienii sau Bir-

manii, sau naţionalişti, de genul răscoalei din Columbia, în timpul Conferinţei Pan-Americane de la Bogota. Într'adevăr, Moscova exploatează nemulţumirea, reală sau potenţială, în afara ariei pe care o controlează direct, indiferent dacă socială ori naţională, cu singura condiţie ca ea să atace autoritatea existentă.

Dacă, în loc de a fi preocupaţi cu o singură problemă specifică, ajunsă din întâmplare în atenţia opiniei publice, vom încerca să observăm întregul tablou, nu putem evita concluzia că Moscova posedă o forţă explozivă care trece dincolo de frontierele sale, influenţează profund pe toţi vecinii săi şi stabileşte avanposturi pentru acţiuni viitoare oriunde şi oricând va fi o şansă.

Numai purtând mereu în minte această imagine cuprinzătoare activităţii pe plan mondial conduse de Moscova există vre-o şansă de a evalua corect următoarea ei mişcare, ca şi obiectivul final al acesteia. Orice eveniment izolat în procesul de a trata cu Uniunea Sovietică trebuie proiectat pe acest fundal. Astfel, adevărata ei atitudine faţă de restul lumii va fi neînţeleasă.

Dar aceasta nu este suficient. Pentru a înţelege fenomenul rusesc, trebuie să ne gândim constant la faptul că, paralel cu acţiunea distructivă pe care o întreprinde împotriva lumii exterioare, Rusia este angajată într'un efort constructiv gigantic, nu numai în interiorul frontierelor proprii ci şi în relaţiile sale cu nou createle "republici populare" în întreaga suprafaţă în care cuvântul ei este literă de lege. Pentru a căpăta o imagine a magnitudinii acestui efort, este suficient să enumerăm seria de tratate bilaterale încheiate, la dorinţa Moscovei, între Uniunea Sovietică şi statele satelite, şi între statele satelite înseşi:

22 Dec. 1943	URSS - Cehoslovacia
11 Aprilie 1945	URSS - Iugoslavia
21 Aprilie 1945	URSS - Polonia
19 Martie 1956	Polonia - Iugoslovia
9 Mai 1946	Iugosloavia - Cehoslovacia
2 Iulie 1946	Iugoslavia - Albania
10 Martie 1947	Cehoslovacia - Polonia
27 Nov. 1947	Iugoslavia - Bulgaria
8 Dec. 1947	Iugoslavia - Ungaria
16 Dec. 1947	Iugoslavia - România
16 Ian. 1948	Bulgaria - România

24 Ianuarie 1948	Ungaria - Romania
4 Februarie 1948	URSS - România
18 Februarie 1948	URSS - Ungaria
18 Martie 1948	URSS - Bulgaria
6 Aprilie 1948	URSS - Finlanda
23 Aprilie 1948	Bulgaria - Cehoslovacia
29 Mai 1948	Polonia - Bulgaria
18 Iunie 1948	Polonia - Ungaria
21 Iulie 1948	România - Cehoslovacia
19 Iulie 1948	Ungaria - Bulgaria
26 Ianuarie 1949	Polonia - România
14 Aprilie 1949	Ungaria - Cehoslovacia,

şi în final, Comitetul pentru Ajutor Economic Reciproc (CAER) al ţărilor din Europa de Est, constituit în cursul lunii Ianuarie 1949.*

(Notă pagină* - Cu pactul sovieto-egiptean din Mai 1971, a apărut un nou tip, acela al tratatelor de "prietenie", cu ţări necomuniste. De atunci, astfel de tratate au fost semnate între Uniunea Sovietică şi India, Irak, Somalia şi Siria, precum şi cu Angola, Etiopia, Afghanistan, Nicaragua şi Vietnam, comuniste).

*****

În aspectul său internaţional, problema rusească a mijlocului secolului 20 poate fi exprimată în termeni de putere, ca şi celelalte probleme internaţionale. Dacă ne aflăm în prezenţa unei forţe expansioniste, aceasta se va extinde până va fi oprită. Faptul că uneori izbucneşte câte un război, nu modifică deloc acest aspect. Aceasta înseamnă doar că liderii forţei expansioniste au calculat rău abilitatea şi pregătirea lumii din afară de a li se opune. Dacă există însă un vacuum imaginar sau real, ei vor avansa, fără îndoială

*****

Cel de-al doilea război mondial şi lupta Germaniei pentru supremaţia europeană este adesea asemănată cu seria de războaie ce au zguduit bătrânul continent la începutul secolului XIX. Campania din Rusia a lui Hitler este adesea drept o copie a celei întreprinse de Napoleon.

Sunt multe motive în acest sens, nu cel din urmă fiind chiar admiraţia lui Hitler pentru Împărat şi profunda sa credinţă că, indiferent că îl copiază, va reuşi să îi evite greşelile. Se poate

ca Hitler să-şi fi bazat deciziile pe intuiţie sau pe astrologul său preferat, dar rămâne valabil faptul că însăşi natura luptei sale împotriva Marii Britanii l-a forţat să urmeze linia de acţiune pe care a stabilit-o. La începutul războiului el a mizat totul -aşa cum dovedesc astăzi documente capturate de la nazişti - pentru o serie de ameţitoare victorii pe continent, în scopul de a forţa mândra dar degenerata Anglie să ceară pacea.

El era chiar gata, în termenii săi, să se arate generos, în speranţa deschis formulată de a o vedea cu timpul ridicându-se ca o putere de mâna a doua în afacerea de conducere Noii Ordini germane. Mare Britanie odată înfrântă, el avea să înceapă avansul către Est.

Privind înapoi, incredibil nu este faptul că el a dat greş, ci acela că visurile sale fantastice erau aproape să fie realizate. Dacă Germania ar fi continuat bătălia aeriană, în ciuda enormelor sale pierderi, ceva mai mult, Anglia, mai mult ca posibil că ar fi fost lăsată fără nici o apărare aeriană de luat în seamă şi, neavând la timpul respectiv o armată suficientă, şansele ei de a rezista unui desant aerian de paraşutişti şi planoare ar fi fost neglijabile. Dar sistemul de spionaj a lui Hitler nu a dat rezultate. Vizibile erau doar pierderile enorme de pe cer şi se auzeau numai discursurile hotărâte ale lui Churchill.

Sunt multe şi diferenţele între Hitler şi Napoleon, dar faptul că Marea Britanie a rezistat cu fermitate a schimbat în ambele cazuri întregul curs al Războiului. Ca şi Napoleon înaintea lui, Hitler a văzut că războiul urma să dureze mai mult decât se aşteptase. Lipsit de capacitate de transport naval şi cu o putere maritimă care nu se putea compara cu Marina Regală Britanică, Hitler s'a văzut obligat să asigure o sursă de materii prime pe continent. De aici, atacul în Rusia.

Oricât de mare ar fi similitudinea dintre războaiele purtate de Hitler şi Napoleon, ea este minoră în comparaţie cu izbitoarea asemănare dintre situaţia internaţională actuală şi aceea a lumii post-napoleoniene, în aspectele ei europene.

Aspectele principale sunt fără îndoială aceleaşi. Mitul invincibilităţii lui Napoleon era sfărâmat, laolaltă cu armatele sale invadatoare, pe imensele câmpii ruseşti. Alexandru I. în persoană, a intrat în Paris în fruntea armatei sale şi a fost pretutindeni recunoscut drept învingător. La insistenţa sa a fost creată Sfânta Alianţă şi Rusia a fost ţara care a cerut pentru

sine conducerea, la Congresul de la Viena. Prestigiul Rusiei nu fusese niciodată mai mare. Influenţa ei, totuşi, nu se datora atâta rolului jucat în timpul războiului, oricât de însemnat ar fi fost, cât faptului că în întreaga Europă nu exista o altă putere capabilă să egaleze forţa ei reală şi potenţială. Franţa, cu tot ceea ce Talleyrand obţinuse pentru ea, era o ţară învinsă; statutul ei **de jure** fusese restabilit, dar acest artificiu nu păcălea pe nimeni. Prusia era complet dominată de vecinul ei răsăritean. Turcia îşi pierduse deja vigoarea şi supuşii săi ortodocşi se ridicau să arunce jugul musulman. Numai Imperiul Habsburgic, guvernat cu măiestrie de prinţul Metternich, mai avea o anumită asemănare cu o mare putere. Însă chiar această conglomeraţie de popoare menţinea o relaţie specială cu Rusia, întrucât mai mult de jumătate din populaţia sa era de origine slavă şi înclinată astfel să admire orice era rusesc. Metternich era mult prea versat în secretele guvernării ca să nu înţeleagă faptul că orice politică ostilă Rusiei ar fi putut fi fatală Imperiului. Marea Britanie, deşi puternică, era departe, şi greu de identificat drept o putere europeană.

Cât timp a domnit Alexandru, au fost puţine motive de nelinişte. El era un idealist, un mistic chiar, şi intenţiile sale reale sunt cel mai bine evidenţiate de dorinţa sa de a crea o mare Polonie independentă, sau de permisiunea dată lui Ipsilanti de a forma pe teritoriul rusesc o armată pentru eliberarea Greciei. Cursul s'a schimbat cu urcarea pe tron a lui Nicolae I. Se poate ca spiritul guvernării acestuia să fi fost în permanenţă umbrit de nefericita răscoală a Decembriştilor de la început. Oricum ar fi fost, Nicolae a înclinat să asculte pe toţi avocaţii magnitudinii ruseşti prin expansiune, atât în Europa cât şi în Asia. La numai trei ani după moartea lui Alexandru, Rusia este în mişcare. Folosind drept pretext expulzarea ortodocşilor din Constantinopol, Nicolae îşi trimite trupele peste Dunăre şi bătălia s'a deslănţuit sub zidurile Adrianopolei. Turcii au fost învinşi şi forţaţi să accepte o pace care punea Rusia într'o poziţie forte în Balcani. Rusia îşi asigura protectoratul asupra Principatelor Române, independenţa Serbiei şi dreptul de a apăra interesele ortodocşilor din Imperiul Otoman. În întreaga Europă nu a existat nimeni care să protesteze împotriva acestui act deschis de agresiune. Nimeni nu avea puterea să o facă. În cuvintele lui Alison, însărcinatul de afaceri britanic la Constantinopol: [2] "Muscalii au intrat în Moldova. Cine naiba putea să-i împiedice? "[3] Aceste cuvinte s'au dovedit profetice, deoarece a durat mai mult de un sfert de secol până când Rusia a fost obligată să se retragă în propriile-i frontiere (1856).

În toată această perioadă, prestigiul Rusiei a fost enorm. Friedrich Wilhelm al Prusiei era într'atât de orbit de strălucirea monarhului rus încât i-a acceptat sfatul şi a refuzat coroana unui Imperiu German unit şi democratic, ce îi fusese oferită. Francisc al II-lea, în Austria, atunci când revoluţia de la 1848 a fost înfrântă şi autoritatea habsburgică a fost restabilită cu ajutorul trupelor sovietice, a lăsat instrucţiuni precise succesorului său de a nu întreprinde nimic fără a cere în prealabil acordul lui Nicolae. Pe întregul continent nu se afla nimeni capabil să forţeze mâna Rusiei. De câte ori se ridica, în note diplomatice, problema reorganizării în Balcani. Rusia refuza să o discute, chiar dacă, în vederea slăbirii puterii turceşti, şi a trezirii conştiinţei naţionale a popoarelor supuse acesteia, o asemenea organizarea era în mod evident necesară.

Nicolae I şi-a schimbat atitudinea abia după încoronarea lui Napoleon al III-lea (1852). El credea acum Franţa drept reconstruită şi puternică şi considera adoptarea de către Napoleon a titlului unchiului său de-al II-lea drept un semn rău pentru timpurile ce urmau să vină. Potrivit unui document existent din acea perioadă, Nicolae se aştepta ca Franţa să se angajeze într'o serie de războaie care s'o aducă în final în conflict cu Rusia.[4] Atitudinea schimbată a lui Nicolae a fost curând confirmată. În Ianuarie 1853, cancelaria ţaristă a acceptat pentru prima dată să discute probleme legate de împărţirea Turciei. Ruşii au propus, în nota lor din 21 Februarie, ca Egiptul şi Creta să aparţină Marii Britanii în timp ce Serbia şi Bulgaria urmau să rămână protectorat rusesc. Cum aceste condiţii erau inacceptabile guvernului britanic, negocierile au fost întrerupte.

După izbucnirea războiului Crimeii, puterea reală, sau mai degrabă slăbiciunea reală a Rusiei a devenit evidentă. Totuşi, Nicolae nu a cedat: "Urmaşul meu poate să facă ce va dori; eu nu pot să mă schimb. "[5] Şi aşa s'a petrecut. După moartea subită a lui Nicolae, Alexandru al II-lea l-a împuternicit pe Gorbaciov să înceapă negocierile cu reprezentanţii Franţei, Marii Britanii şi Austriei. În Martie 1855, Gorbaciov s'a dus la Viena, a renunţat la Serbia şi la protectoratul asupra Principatelor Române şi a acceptat principiul liberei navigaţii pe Dunăre. Conferinţa de pace de la Paris a confirmat aceste condiţii şi Rusia a fost obligată - după 27 de ani - să abandoneze poziţia pe care o câştigase în Europa.

Similitudinea dintre acea perioadă şi cea actuală este remarcabilă. Astăzi, prestigiul Rusiei ca putere militară este extrem de

mare - prestigiu deplin justificat prin victoria ei asupra Germaniei invadatoare. Europa este încă un vacuum politic. Germania este înfrântă şi despărţită. Franţa şi Italia sunt zguduite de frământări interne. Marea Britanie joacă rolul aproximativ al Imperiului Habsburgic. Este victorioasă, prestigiul ei este mare, dar puterea de a rezista de una singură presiunii ruseşti - socotind în cifrele simple de populaţie şi capacitate de producţie - este în mod evident inadecvat. Statele Unite iau locul Marii Britanii; ele sunt puternice, însă departe. Forţa motrice a expansionismului rusesc, în secolul precedent, la început, protecţia ortodoxismului, apoi panslavismul, este astăzi înlocuită de o putere cu mult mai mare - o forţă care are întreaga planetă drept obiectiv.

Între cele două imagini sunt diferenţe importante, totuşi - aşa cum speră să dovedească autorul pe parcursul acestei cărţi - caracteristicile esenţiale sunt evident asemănătoare. Trebuie să păşim cu atenţie atunci când avem de a face cu forţa reală şi potenţială a ideologiei - deoarece este imposibilă o comparaţie cantitativă, în termeni exacţi. În orice caz sunt suficiente motive să presupunem că, la fel ca Rusia secolului trecut, Rusia Sovietică nu va părăsi Europa de azi decât şi până când forţa ei aici va fi echilibrată.

În secolul trecut, Napoleon al III-lea a fost cel care a dat Rusiei imaginea acelei forţe egale. Nici o ţară a Europei de astăzi nu conţine sâmburele unei asemenea dezvoltări. Numai o Europă unită ar putea s'o facă. Astăzi sunt multe indicii care arată spre o rapidă dezvoltare în acest sens. În secolul trecut, Marea Britanie îşi putea permite o supremaţie rusească asupra Europei de Est, de vreme ce nici ortodoxismul, nici panslavismul nu îi ameninţau direct interesele. Comunismul nu are asemenea obiective limitate. Înseşi Statele Unite sunt ameninţate. Chiar dacă pericolul, pentru americani, nu pare iminent, el nu este cu mai puţin real. Ei trebuie, **în propriul interes,** să facă paşii necesari pentru ca Europa să devină, din nou, capabilă să reziste presiunii sovietice.

*****

Astăzi, mulţi dintre conducătorii politici din Occident denunţă zilnic expansiunea rusească în numele comunismului. Ei recunosc faptul că expansiunea aceasta nu este numai un fenomen internaţional, ci, pentru fiecare ţară în parte, unul intern. Deoarece presiunile Rusiei sunt din plin suportate de par-

tidele comuniste ale fiecărei ţări de pe glob. Este o problemă internă la fel ca şi o problemă internaţională, în special pentru că Rusia, prin comunism, a reuşit să asigure serviciile a nenumăraţi indivizi din afara frontierelor sale. Aceşti indivizi sunt pierduţi pentru idealurile lumii occidentale. Trăind în Occident, cetăţeni ai unei ţări occidentale, ultimul lor scop este să distrugă organizarea politică a Vestului şi să o înlocuiască prin ceva nou.

Atitudinea Occidentului faţă de comunism a trecut în ultimul timp prin transformări uriaşe. Cu câţiva ani în urmă, numai, era o blasfemie să arăţi adevărata faţă a comunismului. Astăzi, caracterul universal al comunismului este nu numai recunoscut de către cei mai mulţi oameni, dar aceştia din urmă leagă nedreptatea de orice şi oricine are un contact chiar îndepărtat cu această ideologie. Aceşti oameni ridică problema "apărării Occidentului" şi pornesc o vânătoare de vrăjitoare comuniste. Alţii sunt gata să recunoască faptul că comuniştii fac multe lucruri bune pentru omul de rând, dar, adaugă ei, metodele comuniste sunt reprobabile.

Este însă suficient, pentru a înfrânge comunismul, să declari categoric că el nu este ceea ce pretinde a fi? Vor accepta omul flămând sau omul în zdrenţe, această atitudine negativă? Îşi vor uita ei goliciunea ori foamea şi le vor accepta numai pentru că li se spune despre comunism, în care îşi pune ultimele speranţe, că nu este ceea ce pretinde să fie?

Există nouă milioane de votanţi comunişti în Italia şi opt milioane în Franţa. Sunt două milioane şi jumătate de membri ai partidului comunist în Italia.+ (notă pagină+= partidul comunist italian (PCI) rămâne partidul comunist cel mai numeros din afara ţărilor guvernate de comunişti, cu un pretins număr de 1,67 milioane de membri (mai puţini, de la un maxim de aproape trei milioane). Apelul său electoral rămâne mare (circa 29% din voturile depuse). Numărul de membri ai partidului comunist francez (PCF) a scăzut drastic în ultimii ani, iar în termeni electorali a pierdut locul I în favoarea partidului socialist, ca partid conducător al stângii). **Poate societatea occidentală să fie readusă la o viaţă normală, sănătoasă, fără a reintegra aceste mase nemulţumite?**

*****

Un torent de munte, atunci când zăpada topită îi umfla apele primăvara, îşi schimbă cursul şi mătură în calea sa copaci,

pietre şi orice altceva cu excepţia stâncilor celor mai mari. De asemenea, un război modern reface întregul mod de viaţă al celor care îl pornesc. Cum ar putea fi altfel, când instituţiile umane îşi extrag puterea dintr'o continuă practică? Un club sau o biserică nu sunt decât scoici goale dacă fiinţele umane care se numesc membri ai acestora nu le mai frecventează. Statul însuşi, dacă nu poate obţine ascultarea poporului, trebuie să piară.

Viaţa normală a societăţii este întreruptă în mod tragic de un război de mari proporţii. Dacă atunci când războiul încetează nu se petrece o reîntoarcere în grup la vechile idealuri, statul însuşi este sortit să dispară; dar în cursul normal al evenimentelor o asemenea reîntoarcere este imposibilă. Dacă războiul este lung, aşa cum a fost cel din urmă, o generaţie cu totul nouă ajunge la maturitate sub condiţii complet schimbate. Amintirile lor despre trecut sunt neclare şi nu foarte semnificative pentru modul de viaţă socială. Mai mult, războiul nu este numai un timp al curajului, muncii şi hotărârii; este de asemenea o perioadă de căutări sufleteşti. Oamenii doresc să ştie de ce sunt chemaţi să-şi rişte viaţa, vor să ştie pentru ce luptă. Camaraderia sub arme, munca în fabricile de muniţii, pericolele împărţite în timpul atacurilor aeriene, crează noi idealuri care cu timpul cristalizează în una sau două dorinţe. Când se încheie pacea, realitatea se poate să nu fie conformă cu imaginea care s'a închegat treptat în minţile oamenilor în timpul luptei cu inamicul, dar nu va fi o reîntoarcere la vechiul mod de viaţă. Numai acele instituţii care sunt solid implantate în devotamentul oamenilor ca atare vor rezista furtunii. Restul vor fi date la o parte.

Acest proces poate fi observat în Marea Britanie, în Franţa, chiar şi în Statele Unite. Poate fi văzut în toate ţările care au fost implicate în ultimul război, cu excepţia semnificativă a Rusiei Sovietice. Ştirile din această ţară uriaşă exprimă limpede faptul că toate schimbările care au avut loc în timpul războiului - fie ele militarismul şi proeminenţa generalilor în viaţa publică, naţionalism şi reîntoarcere la tradiţii vechi, toleranţă religioasă şi prosperitatea micului fermier - au fost abandonate, una după alta, în favoarea reîntoarcerii rigide la vechile căi. Partidul este din nou forţa supremă; "superstiţiile" religioase sunt din nou denunţate; este din nou practicat socialismul ortodox.

Care este înţelesul acestei aderenţe ţepene la valorile fixe? Care este înţelesul acestei forţe explozive care traversează toate frontierele sale?

Este clar că lumea, în special Occidentul, sunt sfidate, periclitate de Rusia în numele comunismului. Există un acord general asupra faptului că este un pericol mare, cel mai primejdios şi hotărât pe care Vestul l-a întâmpinat vreodată. Astăzi, pentru întâia oară, factorul extern dispune de un larg sprijin în chiar mijlocul societăţii periclitate. Pentru prima dată un model social în formare este sprijinit din plin de mari fracţiuni nemulţumite ale societăţii, ale civilizaţiei puse în pericol.

Cum spunea Spinoza: "Tot ceea ce există este necesar; tot ceea ce nu există, este imposibil". Sunt cauze profunde ale succesului comunist în Rusia şi ale existenţei milioanelor de aderenţi pe care comunismul i-a atras în ţările occidentale. Deasemenea, sunt cauze profunde pentru faptul că sistemul acesta îşi are dogma şi martirii săi.

Un argument răspândit este acela că refacerea economică a lumii va fi prin sine însăşi un răspuns suficient pentru sfidarea lansată de comunism. Prosperitatea singură, însă, chiar dacă este necesară, nu este suficientă. Pântecele pline nu pot lupta împotriva nimănui, nici măcar a celor goale. Provocarea comunistă de astăzi nu este doar o problemă materială, nici una pur spirituală. Este un fenomen de largă complexitate, care la ora aceasta domineză complet viaţa întregii lumi.

Dar o încercare de a înţelege pe deplin această problemă trebuie să caute răspunsul a trei întrebări fundamentale:

- De ce este ameninţată societatea occidentală astăzi?

- De ce factorul de pericol este comunismul? Şi, în final,

- De ce este acest factor de pericol, comunismul rusesc?

Note:

1. Grigore Gafencu, Ministru român al Afacerilor Externe şi ambasador român la Moscova în lunile critice premergătoare campaniei germane în Est a argumentat exact această problemă. De vreme ce Marea Britanie refuză să capituleze, Germania nu avea altă alternativă decât să atace Imperiul Britanic via Uniunea Sovietică. Astfel, Germania a făcut aceeaşi greşală care s'a dovedit fatală Marii Armate (Preludiu la campania rusă/Prelude to the Russian Campaign, Frederick Müller, London 1945).

2. Ulterior ambasador la Teheran.

3. Alison către Layard, The Layard Papers, Add, MS 38.987: vezi W.G. East, Uniunea Moldovei cu Ţara Românească, 1895/The Union of Moldavia and Wallachia, 1859.

4. Vezi Sir Bernard Pares, A History of Russia/O istorie a Rusiei, Cape, London, 1947, p.387.

5. Ibid., p.390

PARTEA I.

DE CE ACUM ?

1.

Atunci când există nedreptate - reală sau imaginară - şi atunci când există o discrepanţă evidentă în tratamentul aplicat celor mulţi şi celor puţini, îşi face simţită prezenţa o inevitabilă tendinţă de revoltă, laolaltă cu un val de idealism care pătrunde aproape toate straturile sociale. Chiar rândurile privilegiaţilor sunt adesea desmembrate de aceia dintre aparţinenţi care sunt gata să-şi sacrifice avantajele în folosul binelui comun. Un Prometeu fură focul din ceruri şi îl oferă oamenilor, neglijând condamnarea generală a faptelor sale de către cei asemenea lui. Dacă vechiul zeu egiptean, Ra, oferă imortalitatea numai celor privilegiaţi, masele îl abandonează. Este găsit un nou zeu, Osiris, care promite o viaţă ulterioară, numai ca umbre, dar această promisiune este făcută tuturora. Ne aflăm, astăzi, în prezenţa unui fenomen asemănător? Există oare un sentiment de injustiţie adânc înrădăcinat în părţi mari ale societăţii noastre?

Este puţin ceea ce se poate adăuga tabloului familiar al unei lumi cuprinse de spasmele unei revoluţii de mare amploare, ale cărei ultime efecte sunt greu de prevăzut. Fără îndoială, fiecare generaţie gândeşte la fel despre timpul său. Chiar în timpul abrogării Legii Grâului - cu oarecare justificare - sau în perioada campaniei la nivel naţional pentru reforma tarifară [1] duse de Joseph Chamberlain - fără nici o justificare - oamenii s'au crezut martorii unor modificări de moment ce urmau să afecteze întreaga ţară, dacă nu întreaga lume, pentru multe secole ce aveau să vină. Germanii la rândul lor, au văzut căderea lui Bismark cu îngrijorare şi aproape au crezut că modul de a acţiona în criza marocană urma să schimbe faţa lumii. Propria lipsă de viziune în încercarea de a descoperi drumul pe care se îndreaptă lumea şi tendinţa noastră inerentă de a mări importanţa problemelor capabile să ne afecteze se elibereze complet.

Totuşi, există dovezi suficiente că schimbările de ordin material şi spiritual ale căror martori au fost ultimele două generaţii sunt de o asemenea importanţă încât justifică că trăim în miezul unei revoluţii. Comparativ cu secolul XIX şi începutul

secolului XX, evenimente precipitate de cele două războaie mondiale sunt fără îndoială însemnate. Într'adevăr, războaiele în sine ar trebui văzute drept un simptom, ca şi o cauză, a transformării lumii.

Dacă această opinie este acceptată, concluzia că toate schimbările capabile să degenereze în conflicte de asemenea anvergură sunt semnificative pentru soarta omenirii, trebuie, la rândul său acceptată. Scriitorii politici de toate nuanţele sunt de acord asupra acestui punct.

2

Explicaţia cea mai obişnuită a faptelor ce se petrec astăzi este aceea a materialismului istoric, care vede întreaga criză prin prisma luptei de clasă şi prevede distrugerea sigură a societăţii capitaliste. Există şi alte explicaţii dogmatice; unele atribuie răul existent scăderii fervorii religioase şi a credinţei în fiinţa divină. Altele, la rândul lor, pretind că umanitatea a avansat de la faza individualistă de desvoltare, în care fiecare membru al speciei luptă pentru sine în competiţie cu toţi ceilalţi, la o fază superioară, în care grupul este unitatea efectivă. Nu este subiectul lucrării de faţă examinarea meritelor sau lipsei de merite ale acestor doctrine în competiţie, ci mai degrabă acela de a arăta că toate încearcă să rezolve criza. Toate aceste doctrine recunosc existenţa crizei. Dacă obiectul nostru este acela de a înţelege de ce este astăzi atacată societatea Occidentală şi, eventual, de ce, dintre toate soluţiile oferite, comunismul pare cel mai capabil de a atrage imaginaţia acelora care se revoltă, trebuie la început să examinăm natura crizei. Cea mai bună metodă de a începe, este cea istorică.

*****

Timp de mai mult de două secole, până în 1914, Occidentul a trecut printr'o constantă şi lipsită de precedent creştere economică. Dealungul acestei perioade, cunoscută sub genericul de Revoluţie Industrială, invenţiile s'au succedat una alteia, productivitatea pe oră de lucru a sporit de 10 ori, uneori de o sută de ori, şi condiţiile de muncă şi nivelul de trai au cunoscut o creştere rapidă. "Plăcceri rezervate ieri doar regilor, au devenit plăceri zilnice ale clasei muncitoare".[2]

Totuşi, această prosperitate îşi avea semnele ei de alarmă, deoarece, pe măsură ce lumea occidentală acumula din ce în ce

mai multă avere, muncitorii, care constituiau sursa primară a acestei bunăstări, au ajuns să se vadă pe ei înşişi drept o clasă aparte, exclusă de la consumul bunurilor şi comodităţilor pe care ei înşişi le produceau. Nu erau nici un secret că puteau trăi din pomeni mai bine decât străbunii lor, după o muncă de 10-11 ore pe zi, timp de şase zile pe săptămână.

Această imagine familiară a Revoluţiei Industriale şi a creşterii importanţei proletariatului are două aspecte importante, relevante pentru problema dinamicii sociale. Acest "proletariat industrial" creşterea continuu în număr. Avea două caracteristici demne de considerat:

1. Muncitorii au ajuns să se considere pe ei înşişi drept exploataţi de "superiorii" lor, care au construit societatea astfel încât să-şi poată păstra privilegiile. Se va demonstra că nu toţi muncitorii au acceptat această atitudine de amărăciune vis-a-vis de societate. Aceasta este foarte adevărat în ceea ce priveşte Marea Britanie, ceva mai puţin că toţi sau numai o parte dintre muncitori se considerau exploataţi. Important este faptul că un număr **în creştere** se simţea deposedat, exploatat şi **diferit** faţă de patronii săi.

2. Această nouă clasă arăta o izbitoare pregătire de a da vina pentru suferinţele sale pe **întregul sistem** economic, mai degrabă decât pe aspectele individuale ale acestuia. Aici trebuie din nou menţionat faptul că tradiţiile mişcării laburiste britanice diferă mult - dar nu fundamental - de cele ale mişcărilor corespunzătoare din Europa. Geniul practic al britanicilor a făcut primele sindicate să se concentreze asupra sarcinii aflate imediat la îndemână şi să caute îmbunătăţirea masei lor de membri, în loc de a schimba întreaga structură a societăţii. Pe de altă parte, în Europa, chiar şi socialiştii timpurii, "neştiinţifici", urmaşi ai lui Saint-Simon şi Fourier, au ţintit totdeauna la o schimbare totală a societăţii. Această atitudinea a fost puternic întărită de Marx, Engels şi alţi socialişti "ştiinţifici", în asemenea grad încât astăzi, mişcarea laburistă, fie ea comunistă ori socialistă, fie ea revoluţionară ori fabianistă, are ca ultim scop modificarea completă a societăţii în întreaga lume.

Din aceste caracteristici putem trage două deducţii:

1. O parte în creştere a societăţii, chiar dacă trăieşte în mijlocul acesteia, nu se mai consideră făcând parte din ea.

2. Această parte nu vrea nimic mai puţin decât distrugerea întregii societăţi capitaliste.
De unde vin aceste sentimente radicale?

3

Creşterea acestui sentiment de nedreptate a cerut aproape două secole pentru a fi împlinită. "Cu mai puţin de jumătate de secol în urmă democraţia era privită de mulţi cu admiraţie, drept cea mai bună formă socială pe care a produs-o omenirea."[3] Ea proclama libertatea şi egalitatea politică şi punea la dispoziţie maşinăria necesară pentru a asigura guvernarea de către popor. Ea sublinia în mod deosebit că "democraţia care se bazează pe voinţa cifrelor se bazează mai mult pe forţă"[4], că "trebuie să fie o guvernare dependentă pe schimbul mutual de idei, pe critica mutuală a ideilor schimbate şi pe alegerea în comun şi de acord a ideii care iese triumfătoare din procesul de schimb şi critică". Din punct de vedere funcţional, democraţia a fost definită drept sistemul care garantează desvoltarea maximă a personalităţii individului. "nu majoritatea, ca majoritate, este ceea ce contează. Ceea ce contează este fiecare fiinţă umană luată ca atare."[5]

Încă de când Revoluţia Franceză a deschis drumul către emancipare politică, lumea occidentală a desvoltat pentru sine instituţiile necesare pentru a face din această libertate o realitate. Şi democraţia parlamentară, în mod special cea desvoltată în lumea anglo-saxonă, este atât de aproape de a realiza libertatea politică ideală, pe cât este omeneşte posibil. Individul are o completă libertate de exprimare, în scris ori vorbire liberă, libertatea credinţei religioase şi este educat în spiritul toleranţei care cimentează societatea în aşa fel încât membrii ei pot să nu fie de acord unul cu celălat.

În urmărirea acestui ideal de libertate, ţările occidentale, şi în special ţările anglo-saxone, au dat greş în a da suficientă atenţie desvoltării lor economice. De vreme ce această perioadă a coincis cu o desvoltare economică aparent fără limite, şcoala de la Manchester, de laissez-faire, a gândirii, a avut o preponderenţă fără dificultăţi asupra adversarilor săi. Ea proclama că sistemul se auto-reglează şi că funcţionează perfect dacă este lăsat în pace. Cererea consumatorului - prin intermediul preţurilor - asigură producerea acelor bunuri care sunt dorite şi că cererea producătorului - prin salarii - asigură că întregul forţei de lucru disponibile este absorbit în acele industrii în care este mai mare nevoie de ea.

Concurenţa fără restricţii era un fel de dogmă. Oricine dispunea de un oarecare capital putea fixa câteva războaie de ţesut într'un şopron sau un hambar părăsit şi găsi o piaţă doritoare la Manchester. Teoria lui Jeane-Baptiste Lamarck şi mai târziu a lui Charles Darwin, propovăduind supravieţuirea celui mai puternic, au adus vârsta de aur a individualismului. Dar averile crescânde într'o economie în continuă expansiune erau partea celui puternic - sistemul oferea un premiu pe iniţiativă. Muncitorul industrial, atras la oraş de mirajul marilor bogăţii, trăia în condiţii îngrozitoare.

> "Filaturile de bumbac timpurii, folosind la început forţa apei şi ulterior pe cea a aburului erau în mare parte populate de copii săraci ucenici din mahalalele orăşeneşti, care, daţi proprietarilor de filaturi de către gardieni, cu căruţa, erau încartiruiţi, sau mai degrabă îngrămădiţi în "cămine de ucenici", un fel de barăci, şi erau ţinuţi mai mult sau mai puţin la lucru continuu, până mureau, sau atingeau o vârstă la care munca lor nu mai aducea profit. Orele de lucru la o filatură în 1815 erau de la 5 dimineaţa până la 8 seara, cu o jumătate de oră de pauză pentru micul dejun şi prânz."6

În industria minieră condiţiile, dacă existau, erau şi mai rele:

> "Folosirea copiilor de 7 sau 8 ani în minele de cărbuni era aproape universală. În unele mine ei începeau munca la o vârstă şi mai tânără: a fost înregistrat cazul unui copil de trei ani.
>
> La aceste munci erau folosiţi atât băieţii cât şi fetele. Goi până la brâu, cu lanţuri trecându-le printre picioare. Această muncă, degradând pe toţi cei ce luau parte la ea, era adesea însoţită de abuzuri şi cruzime...
>
> Locuinţele care adăposteau lucrătorii industriali erau în proprietatea constructorilor de cocioabe şi a dulgherilor locali, care, la fel ca proprietarii de filaturi, căutau un profit maxim printr'o responsabilitate minimă. Erau clădite spate în spate şi pe terenurile cele mai ieftine cu putinţă, de multe ori în mlaştini. Nu existau ventilaţie şi canalizarea. Spaţiile dintre case, aşa zise străzi, erau nepavate şi adesea paralele pârâurile ce serveau drept canal pentru excremente".7

Factorul esenţial din acest tablou de mizerie, boală şi cruzime nu constă în oribilitatea sa, ci în faptul că oroarea a fost acceptată drept normală. Era o perioadă aspră şi plină de cruzime în care cei slabi erau eliminaţi. Forţa de lucru era considerată drept o materie primă, la fel cu oricare alta care intra în procesul de fabricaţie. Cu cât mai ieftin obţinută, cu cât mai şiret era antreprenorul, cu atât mai apreciat era de ceilalţi. Exploatarea, aşa cum este înţeleasă azi, nu avea loc în tabloul primelor câteva decenii ale lumii bazate pe *laissez-faire*. Aşa cum comentează Arthur Bryant.

"O teorie, contrară întregului curs al istoriei sociale engleze, era astfel folosită atât de membrii guvernului şi de industriaşi cât şi de către academicienii economişti, spre a justifica aproape orice suferinţă sau lipsă de umanitate. Patronii şi angajaţii trebuie lăsaţi liberi să încheie orice târg ar fi căzut de acord; interferenţa legislativă nu ar fi putut decât să sporească haosul".

Dacă respectiva imagine a începuturilor sistemului arată că democraţia liberală a fost însoţită de suferinţe grele şi de injustiţie economică, - cea din urmă nedeliberată, ci cauză a faptului că era socotită drept singurul mod în care putea funcţiona sistemul - stadiile ulterioare de desvoltare demonstrează o îmbunătăţire considerabilă.

Odată realizat faptul că suferinţa aceasta era nedreaptă, idealişti britanici - care nu au lipsit în nici o perioadă - au luptat îndârjit pentru schimbarea stării de lucruri. Patronii, unii din proprie iniţiativă, alţii sub presiunea forţei de muncă sau a guvernului, au cedat teren. Privind înapoi către această perioadă, G.N. Barnes, care a ajuns din atelier la un fotoliu în cabinet, spunea în 1923: "Am văzut democraţia ajungând la clasa în care m'am născut şi am fost educat, şi pe care am încercat să o servesc. Consider cuceririle şi semnele actuale drept indicii ale mai binelui care va veni". Şi Arthur Bryant adaugă:

"Toate acestea au fost adevărate. Vârstnicul, privind în urmă către viaţa sa de luptă şi realizări aparent miraculoase, ştia cu cât sunt mai mari posibilităţile tinerilor muncitori ai noii ere, faţă de cei din trecut. Dar tineretul care nu cunoscuse niciodată întreaga furie a furtunii perioadei de laissez-faire înţelegeau doar că au fost născuţi într'o lume de străzi mohorâte, muncă monotonă, sărăcie lucie şi nesiguranţă. Ei moşteneau din trecut nu numai şcoala elementară şi secundară, schimbarea condiţiilor de lucru şi primăriile, ci şi o digestie proastă, împrejurări monotone şi nesiguranţa oferită de un sistem bazat nu numai pe bunăstarea umană, ci şi pe profit. O duceau mai bine decât părinţii lor, dar nu erau satisfăcuţi cu soarta lor. Deoarece atât instictele proprii cât şi agitatorii de profesie le spuneau că mai lipseşte încă ceva".

Ceva lipsea. Într'adevăr, sistemul, temperat de intervenţia statului a eliminat toate cazurile de cruzime evidentă şi suferinţa şi acceptase responsabilitatea parţială pentru bunăstarea tuturor membrilor societăţii, dar păstrase caracteristicile principale. Puterea motoare ascunsă îndărătul activităţii umane rămăsese tot profitul şi fructele eforturilor umane revenea încă, într'o măsură mai mare, proprietarilor de capital. Un om mai putea fi concediat de către patron, indiferent dacă era un lucrător bun ori nu. Unităţile industriale tindeau să devină din ce în ce mai mari şi relaţia dintre muncitor şi patron tindea să devină complet im-

personală. Munca devenise o povară lipsită de orice interes personal, prin care trebuia să treci cât mai repede. Viaţa era trăită - dacă existau posibilităţi - în tihnă. Crizele periodice însoţite de şomaj de mase făceau serviciile nesigure. Aceasta a lăsat muncitorii cu o demnitate scăzută şi prea puţin respect faţă de ei înşişi. Se poate că tabloul acesta nu era general, valabil dar importanţa lui nu este minoră, chiar dacă se aplica numai unei minorităţi, deoarece această minoritate a observat că *oricând intervine statul, condiţiile de muncă şi utilizarea forţei de lucru se îmbunătăţesc considerabil.* Ei au început să-şi pună speranţele în stat şi într'un sistem nou care să proclame stăpâni - autoritatea supremă a deciziilor acestuia asupra hotărârilor particulare.

Trecutul a demonstrat că patronii nu au reuşit să înţeleagă funcţia lor socială, iar cel care a înţeles, nu a reuşit să o pună în aplicare. Patronului îi reveneau deciziile legate de volumul de muncă necesar şi cel al posibilităţii de profit. Funcţiunea lui socială era extrem de importantă pentru viaţa întregii comunităţi, totuşi, condiţiile cerute pentru a deveni patron - în special iniţiativă şi capital - nu garantau şi faptul că va purta în minte responsabilitatea socială implicită. Nereuşita aceasta a patronajului de a-şi onora sarcinile sociale a dus clasa muncitoare, treptat, la concluzia că duşmanul său principal este capitalul.

4

Faptul că în dinamica structurilor sociale ceea ce este important este credinţa - justificată sau nu - că societatea este nedreaptă, nu poate fi repetat îndestul. Acei care sunt mobilizaţi de o credinţă puternică în acest fapt, acţionează. Dacă sunt persecutaţi, puterea lor de rezistenţă ajunge la eroism şi martiriu.

*****

Cele două războaie mondiale au adus atâta mizerie asupra Europei, au scăzut în aşa măsură nivelul de trai încât mişcarea tinzând să schimbe complet societatea a avut o mare posibilitate de a se maturiza. Oamenii vor emancipare economică, vor justiţie socială. Pentru mulţi, aceastea sunt simple slogane dar conducătorii acestei mişcări reformiste sunt perfect conştienţi de implicaţiile acestor slogane. Ele pun alături *de şanse egale pentru fiecare şi responsabilitatea comunităţii faţă de cel slab.*

*****

Nemulţumiţii de azi au de partea lor atât *credinţa* cât şi *numărul.* Chiar şi în Statele Unite, unde prosperitatea este încă în plin avânt şi nivelul de trai este în continuă creştere, idealiştii şi înrăiţii au descoperit în Henry Wallace un punct de unire a nemulţumirii lor. Iată aici descrierea lui Alistair Cooke a participanţilor la prima convenţie a Partidului Progresist, la Philadelphia:

> *"Ai înainte o mare de feţe înfierbântate şi simţi valul sinceritătii lor, mânioasa bună credinţă a celor tineri în suflet şi slabi de minte.* Este mai mult decât sigur că doar o fracţiune dintre ei sunt comunişti.

5

Societatea occidentală reprezintă un paradox extraordinar. Pe de o parte, proclamă o concepţie idealistă asupra fiinţei umane. O dotează cu un suflet şi o proclamă egală, înaintea lui Dumnezeu, cu toate celelalte fiinţe umane. Profesează o morală a dragostei. Pe de altă parte, atârnă, dealungul perioadei de laissez-faire de până la 1918, de o doctrină economică materialistă, care a făcut posibilă exploatarea omului de către om.

Acei care denunţă nedreptatea sistemului şi doresc să-l distrugă, atribuie doctrina economică a acestuia perfidiei clasei conducătoare şi iar filozofia marxistă a etichetat religia drept "opiul popoarelor" - un mijloc de a-i face pe cei călcaţi în picioare şi exploataţi să trăiască în aşteptarea justiţiei divine şi să uite şi accepte nedreptatea lumii terestre.

Această analiză este deosebit de şireată şi apelul său asupra celor ce cunosc numai mizeria este foarte puternic. În perspectivă însă, explicaţia sistemului este o problemă de istorie. Când Adam Smith scria renumita sa Wealth of Nations (Averea naţiunilor), Revoluţia Industrială era deja în desvoltare, deschizând largi perspective de posibil şi desvoltare economică. Atunci când Ricardo câştiga în sfârşit bătălia sa cu Malthus, averile se îngrămădeau de-a dreptul în Marea Britanie şi alte centre ale Europei occidentale. Capitalismul era deja fixat în cursul său ameţitor şi expansiv. Mulţi ani la rând el nu a suferit nici o înfrângere, despre care să merite discutat. Conducătorii zilei considerau într'adevăr principiile fundamentale de laissez-faire drept adevăruri absolute. Cei care erau înclinaţi spre

progres şi-au luptat şi câştigat luptele pentru emancipare politică dar le lipsea perspectiva istorică pentru a realiza conjunctura fericită care făcea să funcţioneze aspectul economic al sistemului. Nimeni nu gândea despre mercantilism şi directa conducere de către stat mai mult decât despre persecuţia religioasă.

Atunci când - la sfârşitul secolului XIX şi începutul secolului XX - sistemul a început să fisureze, noii apostoli, ai emancipării economice aveau de depăşit o adevărată inerţie a gândirii şi sufletului. Sistemul funcţionase o perioadă atât de lungă şi adusese o asemenea prosperitate încât era greu de crezut că periodicitatea crizelor era datorată unei contradicţii de bază a întregului sistem capitalist decât unor defecţiuni accidentale, care odată descoperite ar fi putut fi cu uşurinţă corectate. Era şi mai greu de crezut că noii profeţi erau altceva decât utopişti exaltaţi, oricât de morale şi de dorit ar fi putut apare idealurile lor.

Cei care ţineau la viitorul patriei lor şi la soarta libertăţilor cu greu obţinute erau - nu nefiresc - şovăitori în a gândi adoptarea unor doctrine noi, care propovăduiau o completă schimbare a societăţii. Era de negândit faptul ca statul să aibă o influenţă decisivă în viaţa comunităţii şi să aibă puterea de a dirija resursele economice ale individului, ba chiar şi pe acesta însuşi. Nu ar fi fost aceasta o reîntoarcere la o stare socială care recunoştea autoritatea absolută a clasei conducătoare, sau ceva asemănător? Nu era proprietatea privată baza pe care era construită demnitatea umană, întreaga poziţie a individului? Cine îşi putea permite să înceapă un experiment, nicăieri încercat, şi din care nu mai era nici o posibilitate de reîntoarcere?

Dar dorinţa de emancipare economică şi dreptate socială a crescut constant. Învăţământul liber, pentru toate categoriile sociale, a deschis orizonturi noi pentru cei deposedaţi. Idealul utopic de ieri a ajuns să fie considerat de către mulţi drept o alternativă practică a modului conservator de guvernare. Chiar dacă relativ puţini îşi dădeau seama, criza începuse. Lumea veche, pe care civilizaţia occidentală o construise pe baza idealurilor democraţiei liberale, nu mai satisfăcea cerinţele crescânde ale maselor. Sistemul ei economic desvălua asemenea greşeli fundamentale încât chiar cele mai mari realizări în sfera libertăţilor politice tindeau să fie depreciate în vederea nedreptăţii economice pe care o perpetua.

Se auzeau din ce în ce mai puternic voci protestatoare, afirmând că măsura libertăţii individuale era dată de poziţia economică în cadrul societăţii. Cei bogaţi aveau mult mai usor

acces la dreptate, devreme ce îşi puteau permite cheltuiala. Era inutil să se vorbească despre libertate politică atunci când individual nu îşi putea hrăni familia şi pe el însuşi, chiar dacă voia să muncească.

Chiar la 1876, Anthony Trollope, care se considera un liberal, era în stare să scrie următoarele:

> "un liberal este perfect conştinet că *distanţele* (diferenţele, între un om şi celălalt), *sunt de origine divină*. (El este) de asemenea adversarul oricărei schimbări sociale bruşte, la cererea unei fericiri utopice; dar el este conştinet de faptul că diferenţele acestea devin mai mici pe zi ce trece şi priveşte această diminuare continuă drept o serie de paşi către acea eră umanistă la care visează. El doreşte chiar să-i ajute pe cei mulţi să urce treptele, cu toate că ştie că, pe măsură ce ei urcă spre el, va trebui la rândul său să coboare, pentru a-i întâlni. Ceea ce poartă în minte este - nu voi spune egalitatea, *fiindcă substantivul este agresiv* şi oferă imaginaţiei oamenilor ideea de comunism, de ruină şi democraţie nesănătoasă - ci o tendinţă spre egalitate."[8]

Peste şaptezeci de ani mai târziu, în 1948, nu numai comuniştii şi socialiştii, dar chiar şi liberalii sunt de acord cu impunerea siguranţei sociale, imediat, în ultim efect o respingere a sistemului economic de laissez-faire. Chiar şi politicienii de dreapta admit necesitatea unui minim control guvernamental. Aceasta este valabil pentru Tineretul Conservator din Marea Britanie, PRL în Franţa şi democrat-creştinii din Italia. Este o accepţie implicită a tuturor celor interesaţi că sistemul creează şi perpetuează nedreptăţi ce trebuiesc corijate. Este imposibil astăzi să concepem un proprietar de întreprindere care îşi mână muncitorii 12 ore pe zi, rămânând un membru respectat al societăţii, chiar dacă a avut succes în afaceri şi s'a dus la biserică în fiecare Sâmbătă. Dacă nu au dat vreun rezultat, ultimii treizeci şi cinci de ani, cu nesiguranţa lor, crizele economice şi războaiele ce au avut loc, au zdruncinat cel puţin încrederea celor puternici în faptul că urmărindu-şi interesele personale ar urmări în acelaşi timp interesele întregii societăţi.

6

Din punct de vedere al lumii anglo-saxone, criza actuală apare ca rezultatul prăbuşirii capitalismului de *laissez-faire*. Şi mai exact, ea pare datorată lipsei de coordonare între producţie şi consum. Pentru economist, dacă trebuie selectat numai unul din factorii negativi ai ansamblului, acesta este o proastă împărţire a veniturilor care rezultă într'o lâncezire a cererii efective.

Din punct de vedere european, criza pare a fi mult mai însemnată. Analiza economică descoperind defecţiunile sistemului este acceptată, dar este considerată mai degrabă un simptom decât o cauză a maladiei. Capitalismul parea fi dat greş din punct de vedere ideologic. El a demistificat viaţa probabil prea mult. Cu declinul religiei, el nu a avut nimic de oferit în schimb. Viaţa a fost golită de semnificaţie superioară. A încetat de a mai fi o aventură. Acesta este un teren periculos şi trebuie tratat cu mare grijă, pentru a nu fi acuzat de misticism ori obscurantism. Consideraţii aspra bunăstării materiale şi de ordin economic nu sunt suficiente, prin ele însele, pentru a explica sufletul uman. Oamenii pot suporta greutăţi enorme şi pot munci în condiţii îngrozitoare în scopul câştigurilor materiale, dar sunt situaţii de excepţie în care şi-ar risca viaţa în mod conştient, pentru aceasta. Totuşi istoria arată nenumărate exemple de oameni care nu numai că şi-au riscat viaţa, dar au acceptat în mod conştient moartea pentru o întreagă serie de motive, altele decât câştigul material. Naţionalismul fiind numai un substitut ieftin, care acţionează numai în momentele de încordare, se pare că tocmai această aspiraţie către o semnificaţie mai înaltă a vieţii este ceea ce lipseşte.

Toate doctrinele ce au atacat conceptele societăţii occidentale au încercat să găsească o importanţă superioară vieţii umane. Comunismul, o doctrină ce se pretinde a fi pur ştiinţifică şi materialistă, se suprapune acestei necesităţi şi dă fiecăruia impresia că munceşte pentru eliberarea lumii de vechile racile şi construcţia unei lumi mai bune. Prea adesea este uitat faptul că întreaga civilizaţie occidentală a fost construită pe acest concept central - că viaţa umană are o însemnătate superioară, faţă de Dumnezeu. Lipsită de Dumnezeu, societatea vestică este un organism şchiop, caracterizat de realizări tehnologice avansate dar continuând să trăiască în virtutea inerţiei. Se hrăneşte, aşa cum a făcut-o, din capitalul acumulat în trecut.

Fără îndoială, criza capitalismului este un fenomen foarte complex. Cei care în scopul de a-şi câştiga complimentul de gânditori limpezi la minte simplifică lucrurile, comit o gravă crimă împotriva umanităţii şi motivările lor trebuiesc să fie privite cu neîncredere. Deoarece o explicaţie unitară, fie ea comunistă sau nazistă, prezintă o atracţie evidentă. Oferă certitudine. Dă o direcţie şi oferă astfel omului posibilitatea de a-şi satisface impulsul fundamental de a acţiona.

Nu este aici locul de a întreprinde o analiză completă a crizei, nici nu se pretinde că ar fi fost găsit un răspuns ultim.

Totuşi pot fi sumarizate câteva puncte asupra naturii şi semnificaţiei acesteia.

În primul rând ar trebui să nu existe nici o contrazicere asupra a două puncte.

1. Criza este cauzată de către maşină. "Politica este mai degrabă produsul decât cauza schimbării sociale", scria G.M. Trevelyan, şi maşina este cea care a adus o schimbare socială completă în felul de a trăi.

Să luăm un exemplu: motorul cu ardere internă. A avut nevoie de drumuri, de petrol. Au fost pretutindeni drumuri de un tip nou; petrolul a fost căutat în toate colţurile lumii; distanţele au dispărut, dialogul social a devenit mai uşor; politica petrolieră a venit pe un loc principal. Astfel, maşina a pretins noi metode de producţie, noi mijloace de transport şi noi moduri de viaţă. A schimbat modul de viaţă al familiei. Atâta timp cât sistemul s'a dezvoltat, totul a fost bine. Dar în momentul în care a început să se contracte au apărut probleme dificile - o tendinţă monopolistă; creearea unei cereri artificiale prin reclamă şi o scădere a cererii reale - ca să enumăr numai câteva.

2. Principala consecinţă a apariţiei maşinii este apariţia unei noi clase - proletariatul.
Până în prezent Europa nu a reuşit să găsească un răspuns adecvat acestor două probleme. Demistificarea maşinii este incompletă şi toate organismele politice ale Europei n'au reuşit să găsească o bază adecvată unei noi integrări sociale în care proletariatul să fie absorbit.

Cauza imediată a frământărilor sociale actuale, care dau o şansă provocării comuniste, este moştenirea războiului trecut. Un război modern pretinde efortul concertat al tuturor cetăţenilor statului. Pentru a asigura o asemenea unitate de acţiune, atât pe front cât şi în industrie, fiecare individ trebuie făcut să simtă că luptă pentru ceva ce îi aparţine, pentru ceva ce îi va îmbunătăţi poziţia. Pentru puterile Axei nu au existat dificultăţi. Ele făcuseră o promisiune limpede: toţi urmau să profite, ca un întreg, de pe urma naţiunilor "bogate" contra cărora luptau. Nu era decât o reafirmare a "drepturilor" tradiţionale la război şi cuceriri. Puterile democrate, pe de altă parte, nu puteau face o asemenea promisiune. În locul ei ele au realizat unitatea oferind tuturora locuri de muncă, impunând o distribuţie justă a bunurilor necesare şi insuficiente şi mărind

salariile în întreaga industrie, împreună cu impozitele celor avuţi. Era de fapt o notă promiţând că atunci când victoria va veni, venitul naţional va fi distribui în mod egalitar, notă emisă de întreaga naţiune.

Acele ţări care şi-au ţinut promisiunea, în special Marea Britanie, au păstrat un grad remarcabil de unitate şi stabilitate socială. Cele ce n'au făcut-o - Franţa, de exemplu, (cu toate că respectiva comparaţie este oarecum alterată de faptul că Franţa s'a aflat multă vreme sub ocupaţie străină - sunt în continuu zguduite de frământări sociale şi menţin un echilibru precar, la marginea prăpastiei.

Cauzele îndepărtate ale crizei actuale sunt de o asemenea importanţă încât criza era inevitabilă. Ele rezidă în întreaga tendinţă a civilizaţiei occidentale. Originile revoluţiei franceze trebuiesc căutate în scrierile enciclopediştilor dealungul întregului secol al XVIII-lea şi chiar mai înainte în învăţăturile umaniştilor. Nemulţumirea sanchiloţilor şi asaltul Bastiliei au fost doar cauzele imediate ale revoltei. În acelaşi fel, nemulţumirea reţinută a claselor inferioare a crescut continuu timp de peste un secol şi acordarea învăţământului obligatoriu gratuit pentru toată lumea a decis deznodământul.

Este uimitor faptul că azi, după ce aproape două întregi generaţii au beneficiat de Legea învăţământului din 1902, mai sunt oameni ce par surprinşi că orice diferenţă de clasă este respinsă de clasele inferioare. Este de asemenea surprinzător faptul că egalitatea între clase este mai mult teoretică şi că este destul de puţină circulaţie liberă între ele. Deoarece, ceea ce este dorit nu este atâta egalitatea politică, ci egalitatea socială.

Similar, acordarea sufragiului universal a făcut sigur faptul că va veni o zi în care nici un guvern care nu are suportul proletariatului industrial nu va putea sta la putere. Era mai degrabă o problemă de timp până când consecinţele învăţământului obligatoriu, tipăriturii ieftine şi ale bibliotecilor publice avea să ajungă până la muncitori şi să le dea conştiinţa puterii lor.

În sfârşit trebuie amintit că întregul curs al civilizaţiei occidentale încă din momentul eliberării de clericalism, ţine să elimine toţi factorii de inegalitate între oameni, cu excepţia celor cu care omul s'a născut.

Pentru scopul nostru actual sunt relevante următoarele aspecte ale crizei.

1. Catalizatorul revoltei în interiorul societăţii occidentale este azi cerinţa de înfăptuire a justiţiei sociale.

2. Cei împotriva cărora este îndreptată această cerinţă nu mai sunt pe deplin siguri că este în interesul întregii comunităţi încercarea de a se opune.

3. Înaintea fărâmiţării structurii fostelor valori imuabile, întreaga societate, de sus până jos aspiră spre o nouă certitudine.

7

Primul semn exterior, de necontestat, că lumea se află în ghearele unei crize a fost primul război mondial. Când s'a terminat, democraţia liberală a fost cu putere atacată, atât de stânga cât şi de dreapta. În Rusia şi Ungaria, Kerenski şi Karoly îşi instauraseră abia guvernele, după moda democraţiilor liberale din Vest, când au fost răsturnate de comunism. Republica de la Weimar a rezistat atât spartachiştilor cât şi puciului din 1923, dar nu a reuşit niciodată să lucreze pe o bază de toleranţă şi compromis. Stânga, profesând socialismul în mod deschis dar aderând în mod strict la metodele constituţionale, a făcut în Occident asemenea progrese încât găsim guverne laburiste atât în Marea Britanie cât şi în Franţa.

În circumstanţele date, orice doctrină care prezenta o promisiune clară de realizare a emancipării individului atât în sfera politică cât şi cea economică avea o bună şansă de luptă pentru a captiva imaginaţia şi devotamentul proletariatului. Mai mult decât atât, emanciparea individului în ceea ce priveşte sfera politică - de mult timp considerată drept garantată în Occident - era încheiată şi doctrine care ofereau justiţia socială erau îmbrăţişate - chiar dacă nu ofereau nici o garanţie a păstrării drepturilor politice ale individului.

Un fascist italian scria:

"Avem nevoie de adevăr, siguranţă şi lumină. Trebuie să avem un teren ferm sub picioare; adevărurile trebuie să fie pentru noi lăncii ascuţite făcute din oţelul cel mai pur. Aşa numita libertate de spirit a dat greş în mod mizerabil pentru că nu ne-a dat nici o siguranţă; a înlocuit adevărul lumii vechi dar nu a creat nimic în locul lui, cu excepţia unor principii.[9]

Benito Mussolini a definit fascismul drept:

> "... o concepţie religioasă în care omul apare în relaţia sa inerentă faţă de o lege superioară, faţă de voinţă obiectivă, care subliniază individul şi îl înalţă la rangul unui membru conştient al unei societăţi spirituale".

El a creat sindicate pentru a da muncitorilor sentimentul apartenenţei. Bineînţeles, el continuă spunând că:

> "... pentru fascism, statul este un absolut înaintea căruia indivizii şi grupurile sunt relative. Indivizii şi grupurile pot fi "gândiţi" numai atâta timp cât există în interiorul statului. ..Statul, în fapt, ca voinţă etică universală, este creatorul dreptăţii.."[10]

Dar aceasta este doar o justificare a puterii sale personale. El, Mussolini, era statul. Cuvântul lui trebuia să devină lege. În adevărata sa perspectivă, fascismul era o răscoală împotriva trecutului şi nimic mai mult. Toate celelalte erau doar o suprastructură construită la întâmplare, cu scopul evident de a concentra şi păstra puterea într'o singură mână, aceea a *Ducelui.* Acel extrem de capabil observator, Keyserling, cu toate că simpatia sa pentru mişcare îi colorează în mod evident judecata, scria cu reală înţelegere într'o perioadă cînd fasciscismul se afla încă în zilele-i de glorie:

> "Prestigiul fascismului rezidă în tendinţa generală către o nouă epocă eroică şi în faptul că ideile democrate şi liberale pierd teren pretutindeni. Astfel, în ciuda tuturor particularităţilor, Italia este un simbol a ceea ce se petre în întreaga Europă...
>
> Acum se poate fără îndoială înţelege de ce este atât de lipsit de importanţă să înţelegi ce este fascismul în realitate. Nu este nimic care să poată fi definit prin conceptele obişnuite: nu este un program, nu are o ideologie abstractă. Este opusul perioadei anterioare: anti-sentimental, anti-liberal, anti-cantitativ, anti-abstract..."[11]

Fascisumul italian a făcut concesii clasei muncitoare. El a "reglementat" munca proprietăţii private şi a luat măsurile necesare pentru a face întreprinderile particulare "să lucreze sub emblema statului" şi ca "un organ al statului". Cu toate acestea, corporaţiile fasciste stabilite prin legea din Februarie 1934 nu au obţinut niciodată veritabilul devotament al muncitorimii italiene şi un muncitor a fost cel care l'a "executat" pe Duce. Dacă doctrina fascistă - pentru prima oară exprimată în mod coerent *post hoc propter hoc* în 1931 - este dezbrăcată de toate capcanele şi verbozitatea sa, poate fi spus că singura contribuţie pe care a adus-o la soluţionarea problemei timpurilor noastre a fost aceea că a oferit *siguranţă.* Faptul că respectiva siguranţă - văzută în perspectiva timpului care a trecut - era extrem de

aparentă şi nesusţinută de evenimente, nu are importanţă. La timpul respectiv oferea stabilitate şi o direcţie pentru toţi cei care erau gata să o accepte. Pentru aceştia, ea a făcut posibilă munca de construcţie. Pentru oponenţii săi, a fost tiranie făţişă.

8

Caracteristic, nazismul german a fost cu mult mai profund. Provocarea adresată de el civilizaţiei occidentale a fost un atac frontal asupra principalelor reguli, în totalitatea lor. Privind înapoi - şi este întotdeauna cu atât mai uşor să fii înţelept după eveniment - este extraordinar că au trebuit să treacă 16 ani până când a fost înţeleasă profunzimea acestei provocări, cu toate că liderii nazişti nu şi-au ascuns pentru nici o secundă noua religie!

Pentru început, conducătorii nazişti s'au concentrat în a oferi corecturi pentru cele mai evidente greşeli ale democraţiei. Naziştii au atacat cu vigoare şi au rezolvat problemele economice care dezorientaseră ani la rând pe economiştii capitalişti. Au creat noi locuri de muncă, au stabilit un control sever al schimburilor comerciale cu străinătatea, statul dirija întregul comerţ exterior, a introdus raţionalizarea, a îmbunătăţit vechiul sistem de asigurări sociale, a creat noul Ajutor de iarnă şi Frontul Muncii şi a făcut întreaga ţară să freamăte de activitate.[12]

În al doilea rând, nazismul a dăruit poporului german o nouă credinţă, care l-a făcut să accepte efortul continuu, cu o răsplată mică, în vederea bunăstării ulterioare. I-a oferit deasemenea o nouă filozofie de viaţă, care a unit întreaga naţiune şi le-a dat muncitorilor o nouă demnitate.

Trebuie să recunoaştem că nazismul a găsit corect greşelile democraţiei - în mod neliniştitor - şi că trebuie să dăm atenţie mijloacelor tehnice prin care nazismul a vindecat cele mai izbitor injuste dintre ele. Dar trebuie să realizăm de asemenea faptul că metodele prin care poporul german a fost adus să sprijine pe liderii nazişti au ajuns la o prostituţie a omului criminală şi lipsită de scrupule.

Naziştii au început prin a juca în tradiţia romantică seculară a poporului german. Ei le-au spus Germanilor că ei sunt un

popor mare şi că numai o conspiraţie a pluto-democraţiilor le nega dreptul la moştenirea legală. Spiritul rasei germane era superior tuturor celorlalte rase [13], şi ei vor învinge, uniţi, forţele înconjurătoare şi vor recâştiga ceea ce de drept era al lor. Conceptul de *Volksgeist,* care avusese o semnificaţie culturală respectabilă, a fost proclamat drept *Volksgeist* al rasei germane - o idee mult mai tangibilă, de vreme ce savanţi germani susţineau că ar fi descoperit un test sanguin prin care puteau spune cine este un adevărat German. Astfel a fost definit ţelul şi au fost stabilite regulile prin care rasa, care formează corpul statului, putea fi identificată. Toţi cei care nu erau capabili să dovedească apartenenţa la rasă erau excluşi ori eliminaţi din viaţa statului. În acest fel, statul, care îi cuprinde pe toţi cei de aceeaşi rasă, devine o încarnare a lui Volksgeist. Elementul activ care întrupează voinţa rasei este Partidul. Dr. Karl Schmitt, un teoretician nazist, concepea viaţa naţiunii ca bazată pe o trilogie: *Staat* (Stat), *Bewegung* (mişcarea), *Volk* (Popor) - expresie externă a unei unităţi esenţiale. Partidul, *Bewegung,* este elementul important deoarece el derivă din spiritul naţional - *Volksgeist* - şi îşi găseşte expresia în stat - *Staat.* Este o construcţie abstractă şi totuşi reală, deoarece partidul are o viaţă proprie care o depăşeşte pe cea a membrilor săi de la care cere supunere totală. Este abstract deoarece este expresia întregii experienţe naţionale trecute, aduse până la el de către *Volksgeist.* Este reală fiindcă poate fi identificat nu într'o concepţie vagă şi abstractă a unui conglomerat de idei, ci în frăţia de sânge a tuturor Germanilor puri din punct de vedere rasiali. În acest fel avem o maşină construită pe linii strict militare, cu accent pe ierarhie şi disciplină, gata să execute voinţa naţională. Voinţa naţională însă nu este expresia dorinţelor mulţimii ci expresia lui *Volksgeist,* aşa cum este ea interpretată de către Conducător.

Acest *Führerprinzip,* asigura unitatea de ţel a întregii rase de a executa ordinele unei singure minţi - cea a Führer-ului - care îşi extrăgea inspiraţia direct din spiritul naţional. Doctrina nazistă este o interpretare forţată a învăţăturilor unor filozofi germani ca Hegel, Nietzsche şi Oswald Spengler şi a unor oameni ca Alfred Rosenberg şi Karl Schmitt. În practică, nazismul a măturat din cale toate acele instituţii caracteristice civilizaţiei occidentale care nu s'au putut adapta noii filozofii de viaţă. Inspiraţia era căutată la zeii războinici ai triburilor germane. Admiraţia lui Spengler pentru omul amoral, lipsit de conştiinţă şi mereu senin a fost transformată într'un ideal pentru tineretul german într'o amplă pregătire de război şi pusă să justifice orice crimă atâta vreme cât servea interesele

"poporului". Concepţia lui Nietzsche despre supraom, care în bazele-i adevărate este legată de un supraom cultural, exponent al unei culturi europene esenţiale, era folosită pentru a explica pretenţiile lui Hitler, de ascendenţă deasupra poporului său şi pentru a susţine acel *Führerprinzip.* Viziunea lui Hegel privind personificarea lui Weltgeist în personalitatea individuală a fost astfel interpretată de către K. Laurenz: "Omul de stat care stăpâneşte universalul - adică statul respectiv - nu este doar organul sau instrumentul statului, el este statul".

Tradiţia romantică germană a făcut posibil ca liderii nazişti să poată construi o nouă filozofie de viaţă, în directă opoziţie cu desvoltarea civilizaţiei lumii vestice şi să captiveze cu ea ataşamentul celor mai mulţi dintre Germanii dovediţi prin testul de sânge. Ei au reuşit deoarece ideile lor nu erau total diferite de aspectele vieţii germane şi gândirii germane. Dar încercarea lor a fost posibilă numai şi numai din cauză că în întreaga lume occidentală exista o puternică dorinţă de a schimba o ordine a lucrurilor care făcea posibilă existenţa "mizeriei în mijlocul belşugului". Faptul că în Germania a avut succes, nu dovedeşte decât că Germania era punctul cel mai slab; dar întregul lanţ era încordat până la maximum. Potenţial, revolta exista pretutindeni. Revoluţia nazistă a reuşit deoarece oferea siguranţă în spatele unei politici constructive. Ea făcea un proces scurt şi eficient cu toate defectele vizibile ale "vechii ordini". Era dură şi brutală cu străinii şi opozanţii, dar, în primele zile, avea o aparenţă blândă, binevoitoare chiar, cu cei dovediţi drept Germani. Păstra, înaintea ochilor naţiunii, împărţită între diferite apartenenţe - militaristă, comunistă, german-democratică - şi împărţită în avuţi şi ne-avuţi, o nouă unitate şi demnitate. Această "nouă ordine" era pervertirea individului, pentru că nu căuta să-i îmbunătăţească darurile sau să-i desvolte calităţile. Îl transforma într-un instrument eficient şi de nădejde în execuţia ordinelor venite de la cei ce interpretau acel *Volksgeist.* Atâta vreme cât a rezistat, a fost un gen de beţie în masă, căreia aproape că nu i se putea rezista.[14]

9

Să spunem că fascismul italian, nazismul german şi comunismul rusesc ar fi un trio, este o simplificare impetuoasă. Primele două sunt afaceri exclusiv interne ale lumii occidentale. Ambele au fost o expresie a revoltei potenţiale, aflată în stare latentă în teritorii întinse ale întregii comunităţi vestice. Din cele două, nazismul german a fost mai profund din cauză că

poporul german, prin consistenţa sa emoţională şi tradiţională, era cel mai bine potrivit pentru o asemenea desvoltare. Cu toate că au fost contribuabili de seamă la construcţia societăţii occidentale, Germanii au rămas legătura cea mai slabă din lanţul civilizaţiei apusene. Şi, pentru a schimba metafora, lava nemulţumirii a izbucnit acolo unde carapacea solidă a muntelui prezenta o fisură. Dar revolta a fost generală: practic, fiecare ţară a Europei a avut mişcarea sa "fascistă" sau totalitară. În Franţa a fost "Crucea de foc" a lui La Rocque iar în Spania Primo de Rivera şi falangiştii fiului său, folosiţi şi apoi îndepărtaţi de către Franco. În noile democraţii din Europa de Est, conducătorii, nefiind în stare să rezolve problemele rapid, au uzat de cenzură şi legea marţială şi-au folosit grade diferite de totalitarism pentru a-şi sprijini propriile guverne instabile.

Quadragessimo Anno Enciclica, editată de Vatican, este un document de excepţională însemnătate, deoarece recunoaşte marile defecte ale societăţii occidentale. În el se pune o diagnoză de mare claritate a naturii crizei şi a necesităţii de unire şi justiţie socială. Dar măsurile pe care le susţine au o trăsătură totalitară distinctă şi în practică, singurele două guverne care au decis să urmeze aceste recomandaţii, recurg la aceleaşi măsuri represive - cenzură, închiderea oponenţilor politici, chiar şi lagăre de concentrare - ca şi cei pe care doresc să-i combată. Atât Dolfuss cât şi Salazar, deşi dictatori moderaţi, au fost dictartori. Faptul că s'a întâmplat să fie astfel, nu poate fi pus în sarcina bisericii catolice, dar poziţia pe care a luat-o a fost simptomatică. În faţa desintegrării statului occidental democrat - care nu profesează o doctrină dar se sprijină pe moralitatea creştină în general - şi cu noua apariţie a unei mişcări ce exalta grupul şi denunţa creştinismul, biserica catolică a considerat să inspire conducătorii în serviciul divinităţii şi să realizeze o nouă unitate sub semnul bisericii. Fiind incapabilă să salveze democraţia, s'a gândit să salveze creştinismul.

Numai în acest sens - acela că toate au respins creştinismul şi morala creştină, - este comunismul un frate de sânge cu fascismul italian şi cu nazismul german. Toate răspund unei revolte potenţiale în cadrul societăţii occidentale. Filozofia marxistă şi practica comunistă, şi fascismul şi nazismul fac incursiuni numai în acele ţări unde există un real sentiment de nemulţumire.

Dar comparaţia se sfârşeşte aici. Comunismul rusesc este un fenomen cu mult mai complex, cu un apel cu mult mai

cuprinzător decât oricare dintre celelalte două revolte împotriva perceptelor fundamentale ale civilizaţiei creştine occidentale.

Note

1. E. Halevy, History of the English People/Istoria poporului englez, Benn, London, 1949-52, 6 volume.

2. Arthur Bryant, English Saga (1840-1940), Eyre and Spottiswood, London, 1940.

3. Donald W. Wade, The Way of the West.

4. Sir Ernest Barker, Reflections on Government, Oxford University Press, 1942.

5. Ibid

6. Arthur Bryant, op. cit.

7. Ibid.

8. Anthony Trollope, An Autobiography, Blackwell, Oxford, 1929.

9. Citat de Keyserling, Analise spectrale de l'Europe, Editions Stock. Paris 1947.

10. Fascismo, în Enciclopedia Italiana.

11. Keyserling, op. cit.

12. Se ştie astăzi că toate acestea erau pregătiri de război şi că naziştii foloseau cele mai curioase şi lipsite de scrupule metode de a exploata pe foştii creditori ai Germaniei şi pe noii săi furnizori de materii prime, dar aceasta nu modifică principalul conţinut al argumentării.

13. Nici acesta nu este un început cu totul nou. La începutul secolului XVI, Eoban Hesse, poetul, pentru a da un singur exemplu, predica fervent ideea că încă înainte de sosirea lui Isus, Dumnezeu şi-a manifestat înţelepciunea în naşterea raselor germanice. (Vezi Luther, de Funck-Brentano, Editions Bernard Grasset, Paris, 1934, p. 49).

14. Ernst Junger, unul dintre cei mai importanţi scriitori în viaţă, o surprinde cu măiestrie într'o alegorie:

"O eroare devine o greşeală numai atunci când cineva persistă în ea. Am realizat aceasta mult mai bine atunci când gândeam asupra poziţiei în care eram atunci când aceasta ("Mişcarea") ne-a atras spre ea. Sunt epoci de declin în care viaţa este într'o ceaţă, când forma ei interioară este sumar schiţată. Atunci când ajungem la ele ne rătăceam pe un drum sau altul, ca fiinţele fără echilibru. Cădeam din veselie găunoasă în tristeţe mohorâtă şi conştienţa pierderii, totdeauna prezentă, face ca Trecutul şi Viitorul să apară mult mai bine conturate. Astfel, ţeseam în timpuri de mult trecute

ori în Utopii distante, trecute să ieşim din ea. Simţim un dor de Prezent, de realitate, şi am trece prin gheaţă, prin foc şi prin vid, numai să scăpăm de plictiseală. Ca întotdeauna când îndoiala se împreunează cu abundenţa, ne îndreptăm către forţă - şi nu este pentru dublul etern cel care învârte minutarul zi şi noapte? Aşa începem să visăm despre Putere şi Predominanţă şi despre acele forme (de viaţă) puse să lupte între ele pe moarte, spre a triumfa sau cădea în dezastru. Şi le-am urmărit cu bucurie, aşa cum cineva urmăreşte un acid rozându-şi drumul prin oglinda întunecată a unui metal polizat. (Auf den Marmorklippen).

PARTEA A DOUA

DE CE COMUNISMUL?

CAPITOLUL I

DOCTRINA

Cantitatea de energie risipită şi numărul de cărţi scrise pentru a dovedi că marxiştii de astăzi s'au îndepărtat de *adevărata* învăţătură a lui Marx sunt incredibile. Unii[1] arată că Marx era absolut împotriva puterii centralizate şi că în lucrarea sa *Critica filosofiei statului lui Hegel,* scrisă în 1844, el a condamnat statul în termeni ce apăreau drept irevocabili. Dacă, mai târziu, el ar fi acceptat ideea de stat, aceasta s'ar fi întâmplat numai mulţumită influenţei lui Engels, şi a acceptat-o numai drept un expedient provizoriu care conduce spre societatea comunistă în care statul ar dispare.

Alţii, ca Maximilien Rubel,[2] argumentează că Marx ar fi fost fundamental loial tradiţiilor occidentale de libertate. Alţii la rândul lor afirmă că în lucrările sale de început considerentele de ordin etic ar fi avut un rol important, împreună cu acelea de ordin economic. Alţii, şi ei, indică faptul că prin dictatura proletariatului Marx ar fi înţeles dictatura celor *mulţi* asupra celor *puţini* exploatatori deposedaţi de putere mai degrabă decât dictatura câtorva asupra celor mulţi. Iar alţii[3] afirmă, mai puţin justificat, că Marx nu ar fi fost un dogmatic, că el nu a organizat un partid muncitoresc rival celui pus pe picioare de Lasalle şi că, în consecinţă, Marx ar fi aprobat ideea unei apropieri flexibile de înfiinţarea societăţii socialiste.

Aproape tot atâtea eforturi au fost depuse pentru a dovedi că majoritatea tezelor lui Marx sunt ilogice, rău structurate, eronate sau infirmate de istoria recentă. Este arătat în primul rând că teoria valorii şi plus valorii este orice altceva, numai

ştiinţifică nu; în al doilea rând, că acumularea progresiv de capital în din ce în ce mai puţine mâini, cristalizarea opoziţei între proletariat şi capitalişti şi ascuţirea treptată a luptei de clasă asunt numai în parte adevărate; şi, în al treilea rând, că mărirea constantă a raportului dintre

$$\frac{\text{Capitalul fix (de exemplu fabrici, maşini, etc.)}}{\text{Capitalul variabil (de exemplu salarii plătite forţei de muncă)}}$$

care constituie fundamentul teoriei marxiste a exploatării, induce în eroare, dacă nu este de-a dreptul falsă. Chiar dacă mijloacele fixe (capitalul fix al lui Marx) au crescut de multe ori de când el a scris *Capitalul,* nivelul de trai al forţei de muncă, atât individual cât şi colectiv, s'a ridicat enorm şi continuă să se ridice şi astăzi. Chiar dacă Marx înţelegea prin teoria exploatării progresive că partea din venitul naţional destinată forţei de muncă este în descreştere şi nu nivelul de trai al muncitorului în sine[4] - aşa cum l-au interpretat unii autori binevoitori - el greşeşte totuşi. Statisticile demonstrează limpede că partea destinată forţei de muncă din venitul naţional este constantă, şi, dacă există vreo tendinţă, aceasta este de creştere.

În fine, desvoltările politice recente - în special în Marea Britanie, Suedia şi într'o oarecare măsură în Belgia - arată că statul, în loc de a fi controlat şi folosit de capitalişti ca instrument al oprimării de clasă, este "controlat" de forţa de muncă organizată ne-marxist şi devine agentul reformelor inspirate de aceasta, ceea ce sporeşte bunăstarea muncitorilor în detrimentul "capitaliştilor".

Aceste critici făcute lui Marx sunt în majoritate corecte. Oricine îşi va da osteneala să-l citească pe Marx şi pe criticii săi îşi dă repede seama. Este, probabil, tot atât de corect să spunem că marxismul, devenit *dogma recepta* comunismului mondial, diferă considerabil de ceea ce a gândit şi expus Max. Lenin, Troţki şi alţi doctrinari ai comunismului până în 1917 nu aveau posibilitatea să fi cunoscut *adevărata* gândire a lui Marx, de vreme ce *Opere filosofice şi de tinereţe* a fost prima oară publicată între 1920 şi 1935 iar eseul despre "Socrate şi Christos" a fost publicat abia în Iunie 1948 în revista franceză *La Nef.* Stalin şi alţi conducători comunişti de după revoluţie nici măcar nu voiau să ştie. Riazonov, fost director al Institutului Marx-Engels a descoperit aceasta când a căzut în disgraţie pentru că a început publicarea operelor complete ale lui Marx.

În lumina evenimentelor recente, studiul a ceea ce Marx voia în realitate şi cât de multă dreptate avea sau nu, este o sarcină

fascinantă. Gradul în care fiecare expresie a sa este studiată şi comentată este adevărata măsură - în bine sau în rău - a mărimii lui Marx. Totuşi, însemnătatea unui astfel de studiu - în afară de cea academică - este cu siguranţă foarte restrânsă. Din punctul de vedere al dinamicii sociale, este practic zero.

2

Oricât de multă maculatură se află în scrierile lui Marx, el a lăsat o amprentă de neşters pe desvoltarea istoriei. Aceasta se datorează mai degrabă naturii celor scrise de el, decât de conţinutul acestora în sine.

În primul rând, Marx a emis o condamnare zguduitoare a societăţii existente. Nu are nici un sens să arătăm că preceptele principale ale atacului său sunt, dacă nu total greşite, adevărate doar parţial. Rămâne realitatea că scietatea capitalistă occidentală comite nedreptăţi, nu trăieşte conform normelor creştine pe care le profesează şi sistemul său economic cuprinde o serie de contradicţii care duc la convulsii periodice, însoţite de suferinţe enorme.

Cea ce Marx a făcut, a fost aceea de a pune o armă extrem de eficientă în mâinile nemulţumiţilor. Toate tipurile de societate umană, de la începuturile timpului, au comis nedreptăţi şi au conţinut imperfecţiuni. Se poate pretinde, nu fără dreptate, că societatea creştină occidentală reprezintă un mare avans asupra oricărei forme de viaţă socială organizată desvoltată până în prezent de fiinţa umană. Însuşi Marx susţine această opinie, dar aceasta nu schimbă faptul fundamental că în orice societate există mai puţini stăpânitori decât supuşi. Dacă supuşilor li se spune într'o formă suficient de plauzibilă că sunt nedreptăţiţi în mod injust şi că justiţia poate şi va fi împlinită, este posibil să se revolte, în măsura în care mijloacele de luare a puterii le sunt la îndemână.

Aceasta este exact ceea ce a făcut Marx. Dacă Marx este citit de unul dintre stăpânitori, este mai mult decât posibil ca el să nu găsească defecte argumentaţiei. Dacă este citit de un supus, lipsit de succes şi frustrat, acesta va găsi consolarea suferinţelor sale, va găsi argumentele - argumente puternice - pentru a dovedi existenţa unei conspiraţii sociale care împiedică desvoltarea deplină a personalităţii sale.

Ca şi scripturile tuturor religiilor majore, marxismul oferă fiecăruia ceea ce doreşte. Cel care doreşte să devină un credincios, citindu-l pe Marx îşi va întări credinţa şi va afla "salvarea". Cel care nu o doreşte, va vedea în scrierile lui Marx una dintre multele soluţii concurente pentru rezolvarea

problemelor vieţii; acesta le va vedea drept o doctrină concepută de un om, pentru salvarea umanităţii. Elementul covârşitor al acestei doctrine este acela că ea este oferită celor mulţi şi împotriva celor puţini.

Aceasta ne aduce la a doua caracteristică principală a gândirii ui Marx: optimismul complet şi ne-egalat.

Marxismul, spre deosebire de celelalte doctrine concepute până în prezent, ţinteşte spre înfiinţarea unei societăţi aproape perfecte, *pe pământ* . Mai mult, sosirea acestei societăţi este prezentată drept absolut sigură. Nimic nu poate împiedica sosirea ei. Singura soluţie este de a grăbi această sosire, lucrând astfel în sensul istoriei.

În al treilea rând, Marx - spre deosebire de socialiştii utopici - nu descrie această lume mai bună care va veni. Este suficient să ştim că va veni cu absolută siguranţă şi că este necesarmente *mai bună.* Tot ceea ce Marx ne prezintă sunt câteva imagini ale acesteia, câteva indicii asupra unor puncte ca mecanismul distribuirii venitului naţional, forma şi funcţia statului, sau mai degrabă a lipsei acestuia, şi dimensiunile şi tipul de libertate individuală. Dar acestea sunt suficiente pentru a-i face pe încrezători să ia drept garantat faptul că această societate care va veni va face să dispară toate relele dovedite endemice ale societăţii capitaliste occidentale. Ceea ce trebuie întreprins în orice conjunctură de evenimente, poate fi descoperită oricând de către cei ce aplică aceste principii în mod corect.

Desigur, cei care sunt chemaţi să ia deciziile pot greşi în aplicarea principiilor şi astfel se poate ca pentru un timp ei să împiedice, în loc să grăbească atingerea scopului dorit. Dar doctrina în sine rămâne infailibilă. Nu mai este necesar să subliniem consecinţele incalculabile ale acestui fapt, teribila încredere în sine care derivă din ştiinţa că te afli în posesia unui mecanism care este întotdeauna în stare să ducă la decizii corecte.

În sfârşit, se uită adesea că marxismul derivă dintr'o atitudine asemănătoare celei a lui Nietzsche: "Dacă există zei, cum pot suporta să nu fiu eu însumi un zeu." Este în fond, suprema şi completa declaraţie de independenţă a omului. Este de asemenea deosebită de atitudinea pănână clasică, aceea care proclama cu umilinţă omul suficient lui însuşi şi accepta, sub nume diferite, forţa supremă a naturii, din cauză că desvoltarea ştiinţelor a făcut omul, în cei 2.000 de ani trecuţi între timp, capabil să îmblânzească această forţă. Ştiinţa, adică mijloacele prin care omul devine atotputernic, devine singurul standard acceptat. Întreaga învăţătură marxistă pretinde să fie pur

ştiinţifică. Materia este singurul lucru care există. Viaţa nu este altceva decât materie aranjată într'un anume fel. În momentul în care aranjamentul este deranjat, viaţa încetează. Nu mai este nimic după aceea. De aici vine importanţa vitală a condiţiilor materiale ca factor determinant al formelor de viaţă.

Economia este factorul fundamental care determină "suprastructura", adică gama de instituţii care definesc modul de viaţă în orice societate existentă:

> Modul de producţie al mijloacelor materiale de viaţă determină în general procesele sociale, politice şi intelectuale ale vieţii. Nu conştiinţa fiinţelor umane le determină existenţa, ci invers, existenţa lor socială este aceea care le determină conştiinţa.[5]

Pentru a sublinia faptul că ştiinţa este singurul standard pe care îl acceptă, Marx depune mari eforturi, în întreaga sa operă, ca să adere rigid la o metodă ştiinţifică. Iar curioasa şi solida sa admiraţie pentru capitalism este, în mod straniu, în stare să ducă la impresia că el menţine o atitudine ştiinţifică detaşată pe întreg parcursul.

3

Doctrina comunistă provine, aproape în exclusivitate, de la Marx. Este un acord comun asupra faptului că Marx a fost influenţat puternic de Engels în adoptarea ideii unui stat totalitar ca prim pas spre societatea comunistă. Dar singurele adausuri importante la teoriile lui Marx în cadrul doctrinei comuniste sunt teoria lui Lenin despre imperialism şi, ciudat, teoria de ordin general a lui Keynes despre utilizarea forţei de muncă. În forma-i cea mai simplă, marxismul poate fi descris asfel.

Sistemul capitalist conţine contradicţii interne fundamentale, care duc la crize periodice. De asemenea are tendinţa de a crea unităţi de producţie din ce în ce mai mari, concentrând astfel puterea în din ce în ce mai puţine mâini. Pe măsură ce liniile de producţie cele mai profitabile se uzează, capitaliştii, pentru a-şi păstra neatinse profiturile, forţează mâna de lucru să accepte salarii din ce în ce mai mici. Această exploatare creşte în asemenea măsură încât proletariatul - devenit între timp conştient de puterea sa - îi alungă pe exploatatori şi preia puterea în stat.

Contribuţia lui Lenin este de asemenea importantă. Pe măsură ce posibilităţile de investiţii în propria lor ţară dispar, capitaliştii încep să facă investiţii în afara acesteia. Mai devreme sau mai târziu ei se vor lovi de competiţie şi, devreme ce ei sunt aceia ce decid ce politică trebuie urmată, îşi vor forţa propriile guverne să facă război pentru asigurarea intereselor

lor. Războaiele devin mai lungi şi mai grele până când lumea capitalistă se prăbuşeşte sub presiunea proletariatului.

Totuşi, cel care a făcut pe oameni să accepte că economia de *laissez-faire* nu funcţionează mai mult decât Marx sau oricare altul dintre urmaşii săi, a fost Keynes. Strălucitoarea sa analiză arăta fără echivoc faptul că un asemenea model economic este aplicabil numai în circumstanţele excepţionale în care şi forţa de muncă şi capitalul sunt utilizate pe deplin. Dar chiar în asemenea circumstanţe excepţionale, adăugau discipolii săi,[6] balanţa este extrem de instabilă, de vreme ce muncitorii - care nu se tem de şomaj - vor face presiuni pentru mărirea salariilor, destabilizând-o. Atunci când o asemenea ocupaţie completă nu există contradicţiile inerente însăşi naturii sisemlui capitalist fac imposibilă o auto-reglare. Pentru a păstra echilibrul între diferitele forţe care trag în direcţii diferite, trebuie să existe o autoritate superioară, capabilă să direcţioneze şi să determine volumul ocupării forţei de muncă.

Piatra de fundament a marxismului este concepţia materialistă despre istorie. Hegel, ca şi Vico şi alţi câţiva filosofi, credeau că succesiunea naturală a legăturilor cauzale nu este o desvoltare în lanţ ci una dialectică. Fiecare teză dă naştere uneia opuse - antiteza sa - cu care se luptă. Rezultatul este o sinteză care devine teza stadiului următor. Această nouă teză dă naştere la rândul ei unei noi antiteze, numai pentru a avea drept rezultat o nouă sinteză, şi aşa mai departe, *ad infinitum.*

Marx a aplicat această metodă de gândire istoriei. Societatea feudală, de exemplu, a produs clasa de mijloc şi din lupta care a urmat, s'a născut capitalismul. Capitalismul, la rândul său, a dat naştere proletariatului industrial şi din lupta care se duce acum se va naşte societatea comunistă. De vreme ce fiecare nouă legătură teză-antiteză-sinteză repreznţă o treaptă superioară de desvoltare, societatea comunistă este un fel de sublimare a întregului trecut isoric. Marx el însuşi nu clarifică dacă această societate comunistă va produce la rândul său o antiteză. El lasă întrebarea deschisă. Unii marxişti au afirmat că aceasta se va întâmpla[7]. Cei mai mulţi, totuşi, comunismul drept epoca fericirii universale. Marx însuşi abia dacă afirmă că toate relele capitalismului vor dispare.

Schimbarea de la capitalism la comunism implică patru faze distincte.

Faza întâia

Proletariatul ia puterea după o luptă îndârjiă contra capitaliştilor care nu vor să renunţe de bună voie la privilegiile lor.

Faza a doua

Este instaurată dictatura proletariatului. Statul devine atotputernic şi este folosit pentru a zdrobi pe reacţionari, adică pe toţi cei care ţin la proprietatea privată şi se opun marşului victorios spre comunism. Engels scrie:

> De vreme ce statul este numai o instituţie temporară de care trebuie să se facă uz într'o revoluţie pentru a-i suprima cu forţa pe oponenţi, este absout absurd să vorbim despre un stat popular, liber. Atâta timp cât proletariatul are nevoie de stat, el nu are nevoie de acesta în interesele libertăţii[8] ci doar pentru a suprima pe oponenţii săi: şi atunci când devine posibil să se vorbească despre libertate, statul ca atare încetează să mai existe.

Aceste puteri dictatoriale trebuiesc folosite pentru a smulge din rădăcini orice urmă a trecutului "burghez". Este mai mult o fază disructivă. Singurul element constructiv de mportanţă esteinstaurarea socialismului. Cum a spus Lenin. "Exploatarea omului de către om încetează".

Faza a treia

Când întreaga mentalitate burgheză a fost stârpită, va fi instaurată societatea comunistă. Toţi oamenii sunt fraţi. Dorinţa de înavuţire, caracteristică ordinii capitaliste de lucruri va fi dispărut. "De la fiecare, după capacitatea acestuia; fiecăruia conform nevoilor sale" devine regula supremă de viaţă.

Faza a patra

Statul, după ce îşi va fi împlinit rolul, va dispare. Libertatea şi optima desvoltare a fiecărei persoane în parte devin pentru prima oară posibile.

4

Ceea ce sunt în realitate celelalte articole ale credinţei marxiste, nu are o importanţă deosebită. Deoarece forţa teribilă a acesteia nu se trage dintr'unul ori din alt aspect individual ci mai degrabă din faptul că marxismul este plauzibil. A devenit o credinţă aplicată tocmai prin faptul că oferă o alternativă la idealurile civilizaţiei creştine occidentale. Să o negăm ar însemna să închidem ochii înaintea realităţii. Este ca şi cum cineva ar încerca să dezarmeze cu mâinile goale pe tâlharul care vrea să îi intre în casă, în credinţa că arma ţinută de acesta din urmă nu este încărcată. Mai mult decât atât, marxismul, *odată ce preceptele-i fundamentale sunt acceptate,* este cu mult mai consistent decât orice altă filosofie a vieţii ce a fost adoptată până în prezent ca bază a civilizaţiei. Fără îndoială, este cu

mult mai consistent decât civilizaţia creştină, care este în continuă criză între cele două moralităţi cărora le-a dat naştere: una pentru acasă şi cealaltă pentru locurile publice[9]. Este încă şi mai consistent decât societatea confucianistă, care acceptă omul aşa cum este cu toate slăbiciunile sale deoarece nu este nici un conflict între loialităţile de familie şi necesitatea unei guvernări bune.

În esenţa sa marxismul oferă o filosofie coerentă a vieţii. Caracteristicile sale principale pot fi prezentate după cum urmează:

(1) Este o filosofie *unitară* sau *monistă* [10], în opoziţie cu obişnuita filosofie dualistă a fiecărei religii. Nu există suflet şi trup, există numai materie. Nu există pământ şi paradis, există un singur univers material.

(2) Este o filosofie a perpetuităţii la fel de mult cu cât este ne-teleologică. Istoria nu este exresia luptei eterne între Ormuz şi Ahriman, între Dumnezeu şi Satana, între Bine şi Rău. Nu se ajunge la un final în care această luptă se termină în mod necesar cu victoria primilor. Istoria, potrivit marxismului duce la forme din ce î ce mai înalte de viaţă, fiecare mai bună decât anterioara. "Comunismul nu îşi bazează speranţele pe o putere imanentă în drum spre un ţel inevitabil, nici nu crede că există vre-o necesitate vitală care să împingă istoria pe căile sale. El crede cu rigiditate că nu există nimic altceva decât universul în timp şi spaţiu; că valorile spirituale sunt valori umane: şi că nu există o altă putere cu excepţia celei exercitată de oameni care înţeleg legile naturii şi pe cele ale desvoltării societăţii."[11]

(3) Este o filosofie *optimistă,* deoarece perfecţiunea omului, atât ca individ cât şi ca un constructor de societăţi este posibil de atins.

(4) Este o filosofie *realistă,* sau mai degrabă pretinde a fi astfel, prin opoziţie cu filosofiile idealiste care l-au precedat în timp. Totul este stabilit în mod ştiinţific. Toate legile naturii sunt evidenţiate în mod ştiinţific, prin metoda experimentală. Toate superstiţiile, religioase sau de altă natură, sunt date la o parte ca fără valoare. Este o filosofie matură, spre deosebire de toate celelalte care sunt simple manifestări ale copilăriei sau adolescenţei omenirii.

Întregul edificiu este o structură logică, clădită pe un precept fundamental, acela că prin schimbarea condiţiilor de viaţa se schimbă înseşi formele vieţii. Dacă proprietatea privată, care defineşte condiţiile materiale în care oamenii trăiesc şi lucrează în societatea capitalistă, este abolită, omul se va lepăda de

spiritul de proprietate, de egoism, şi va desvola o nouă morală care va asigura binele comun. Nu există nici-o dispută îndârjită asupra geneticii în Rusia Sovietică. Atâta vreme cât întrebarea nu a fost încă pusă, exista un acord tacit că punctul de vedere marxist în această privinţă era acceptat. Totuşi, când în timpul războiului, N.I. Vavilov a atacat teza lui Miciurin şi a afirmat că trăsăturile fundamentale de caracter nu pot fi modificate de condiţii obişnuite ale mediului înconjurător, a avut loc o epurare de ordin minor. Vavilov însuşi a fost scos din toate poziţiile oficiale şi o perioadă de timp nu s'a mai auzit de el sau despre genetică.

În timpul congresului Academiei de Ştiinţe Lenin din 1948, vechea dispută a fost reluată. Atunci când Profesorul Zebrak a atacat opiniile lui Trofim Denisovici Lysenko, director al academiei, acesta a replicat că vederile sale au fost aprobate de Comitetul Central al PCUS. Aceasta a încheiat disputa, odată pentru totdeauna, în favoarea lui Lysenko şi toţi specialiştii disidenţi - chiar dacă şi-au retras opiniile "eronate"- a fost scoşi din posturile oficiale. Printre ei au fost fiziologul L.A.Orbeli, secretar pentru Ştiinţele biologice la Academia Sovietică; N.P.Dubinin, director al laboratorului de citogenetică şi I.I. Schmalhausen, director al Institutului de morfologie evoluţionistă. Trăsăturile principale ale disputei merită să fie prezentate, deoarece ele ilustrează căutările comuniste pentru consistenţă "ştiinţifică" şi în special fiindcă ele relevează fără greş scopul ultim al comunismului.

În Uniunea Sovietică existau două şcoli de genetică. Una se afla sub conducerea lui Vavilov şi urma linia experimentală tradiţională experimentală, aşa cum fusese aceasta desvoltată de Mendel, Weisman, Bateson şi Morgan, şi susţinea că, de obicei, mutaţiile nu se petrec şi că mediul înconjurător, deşi important în determinarea vieţii individului, nu poate modifica substanţa vieţii speciei. Dacă omul încearcă să creeze noi forme de viaţă, de exemplu prin încrucişare, el poate reuşi sau nu; oricum, rezultatele încercărilor sale sunt complet imposibil de prevăzut. Cu alte cuvinte, aceasta înseamnă că ei credeau că trăsăturile de caracter dobândite nu se transmit în mod normal.

Cealaltă şcoală era condusă de Miciurin şi mai târziu de Lysenko. Atât Miciurin cât şi Lysenko erau agronomi cu foarte înaltă calificare şi aveau la activ câteva realizări remarcabile obţinute prin încrucişare, implantare şi modificare a condiţiilor de mediu în care erau crescute plantele. Ei pretindeau, de exemplu, că au reuşit să "creeze" - prin încrucişarea unei plante de stepă foarte rezistente la căldură - un nou tip de cereale care cresc în condiţii de stepă şi produce câteva recolte din

aceeaşi plantă pentru câţiva ani consecutiv. Şi ei pretindeau şi alte succese uluitoare în felul în care Luther Burbank a desvoltat noi tipuri de vegetale în Statele Unite. Drept rezultat ei respingeau dovezile experimentale occidentale că trăsăturile dobândite nu afectează celulele germinative şi pretindeau că "natura poate fi ghidată prin controlul de către om al condiţiilor".

Consecinţele sunt incalculabile. Odată ce această afirmaţie este acceptată drept un fapt ştiinţific dovedit, nu există nici o limită în eea ce poate fi realizat de către om. El are puterea să schimbe mediul său înconjurător. Astfel, el are puterea să modifice forme ale vieţii. El poate nu numai să modifice plantele şi animalele, el poate să modifice însuşi omul.

Odată acceptată această pretenţie, întreaga teorie marxistă nu este decât o continuare logică a ei. Omul este rău, rapace, egoist, din cauză că instituţiile capitaliste, în special instituţia proprietăţii private, l-au făcut astfel. Dacă aceste instituţii sunt modificate, dacă proprietatea privată este înlocuită de cea colectivă, se va naşte o societate umană mai bună. Sarcina de a ajuta la construcţia acestei ere noi, a omului nou, care oricum trebuie să vină, devine extrem de valoroasă. Într'adevăr, toţi cei care au văzut lumina au datoria - un fel de îndatorire "sacră" - să-i grăbească sosirea. Nici un sacrificiu nu este prea mare, nici o suferinţă nu trebuie evitată, fiindcă finalul este infinit de valoros.[12]

5

Vorbind înaintea mormântului deschis al lui Marx, Engels a spus: "El a descoperit faptul simplu... că omul trebuie mai întâi să mânânce şi să bea, să aibă un adăpost şi îmbrăcăminte înainte de a se putea ocupa de politică, ştiinţă, religie şi artă..." Nu este o descoperire nouă. Platon îi dorea pe "păzitorii" săi liberi de orice grijă materială şi întreaga civilizaţie greco-romană era constituită pe conceptul că cetăţenii trebuie să dispună de toate bunurile de trai strict necesare. Ei au acţionat conform cu aceasta. Sclavii erau excluşi de la orice drepturi, iar străinii şi călătorii aveau doar acele drepturi restrânse pe care le prevedea *jus peregrinum* şi acelea pe care *Praetor* le tolera în interesul lui *commitate gentium. Civis Romanus sum* era exclamaţia mândră a fiecărui Roman şi ajungea să exprime "Sunt un om liber. Am destul de mâncare şi pot să-mi exprim opinia în *forum* deoarece am stomacul plin şi nimeni nu mă poate obliga în vreun fel să îi fac jocul." Când cetăţenia romană a fost acordată prin eliberarea din sclavie şi prin

extensia legii multora care nu ştiau de unde le va veni masa următoae, Roma intra deja pe calea domniei personale şi a puterii gloatei.

Marea descoperire a lui Marx nu este afirmaţia sa că politica nu poate fi făcută cu stomacul gol, ci mai degrabă în mariajul acestei idei greceşti cu profesatul concept creştin că "toţi oamenii sunt egali înaintea lui Dumnezeu." Marea lui idee explozivă nu este aceea de a stabili asemenea obiective ca justiţia, corectitudinea, egalitatea tuturora. Toate acestea sunt într'o formă sau alta profesate de cele mai multe dintre religii şi, mai presus decât toate, de creştinism. Elementul nou al doctrinei sale este pretenţia sa de a fi demonstrat ştiinţific faptul că *unicul* drum de a ajunge la acestea este drumul său.

În fapt, Marx a pus la îndemână atât pâinea cât şi cuţitul. Eşti chemat să lucrezi pentru emanciparea omenirii, poţi munci pentru istorie. Dar dacă nu o faci, nu are neaparat importanţă, fiindcă istoria se va îndeplini ea însăşi cu siguranţă matematică. Tot ce vei obţine prin opoziţia ta este aceea că te sorteşti singur eliminării.

De aici urmează două consecinţe a căror importanţă este imposibil de supraestimat, (1) - concepţia marxistă despre libertate şi (2) - teroarea ca armă politică.

***

Engels definea libertatea drept "înţelegerea necesităţii".[13] Singurul mod în care cineva îşi poate realiza gradul de libertate este acela de a se identifica cu marşul înainte al istoriei:

> Comportamentul nostru este liber atâta vreme cât înţelegem că legile sunt cele care guvernează natura şi societatea şi ne adaptăm comportamentul la acestea. Impresia noastră că avem libertatea de a alege este fundată pe ignorarea factorilor care ne determină libertatea. Libertatea, astfel, nu este libertatea de alegere, care este o iluzie datorată ignoanţei, ci ceva mai asemănător cu "îndeplinirea". Acele acţiuni care sunt fondate pe o cunoaştere a legilor naturii şi societăţii produc rezultatul anticipat, în timp ce alte acţiuni sunt oarbe şi vor produce în mod sigur rezultate foarte diferite de cele anticipate.[14]

Dar aceasta, în mod paradoxal, nu înseamnă negarea capacităţii umane de a alege între două cursuri de acţiune. Cel mult se statutează că omul nu poate fi liber decât dacă alege să ajute la instaurarea societăţii comuniste. Ca să spunem aşa, libertatea interioară, este făcută posibilă de o primă alegere, aceea de a lucra în armonie cu forţele istoriei. Dar libertatea reală este funcţia unei alte alegeri făcute de întreaga societate ca un întreg.[15] Înaintea revoluţiei, adică într'o societate capitalistă, un membru al partidului comunist, chiar dacă acceptă necesitatea

şi lucrează în sensul istoriei, nu este liber, deoarece într'o societate capitalistă libertatea este iluzorie. Pentru a da un al treilea exemplu, muncitorul care are numai cele două mâini ale sale se bucură de un cu totul alt tip de libertate decât patronul său care câştigă 5.000 de Lire sterline anual, sau decât Domnul de aşa şi pe dincolo, care a moştenit o moşie de 10.000 de hectare şi are drept supuşi locuitorii câtorva sate. Ceea ce determină dimensiunea libertăţii individuale într'o societate capitalistă este forţa economică relativă. Totuşi, din ziua în care revoluţia triumfează, se petrece un "salt din regatul necesităţii în regatul libertăţi". Incepe istoria reală, deoarece - pentru prima oară - omul nu mai este controlat de legile economice.

Libertatea este în mod explicit cuprinsă printre obiectivele prime ale societăţii comuniste. Nicăieri nu este admis faptul că statul ar putea avea unele drepturi asupra individului. Nici măcar ca un expedient temporar. Din contră, drepturile individului faţă de societate sunt clar explicate în cartea oficială de filosofie marxistă:

Comunitatea organizată există numai pentru a servi interesele indivizilor ce o formează. Individul nu există numai pentru a servi interesele comunităţii. Acolo unde este susţinută ultima teorie, aceasta doar deghizează exploatarea celor mulţi în interesul celor puţini.

Acest punct merită să fie studiat din cauză că este adesea rău înţeles. Oricine care a auzit de lagărele de muncă forţată sovietice ori de poliţia secretă sovietică neagă pretenţia comunistă că în Rusia Sovietică ar exista libertate, drept o minciună sfruntată. Simpatizanţi de stânga, cunoscuţi drept tovarăşi de drum ca şi câţiva oponenţi blajini ai Uniunii Sovietice, dar nu ai comunismului, arată că într'adevăr nu există libertate în versiunea sovietică de comunism. Aceasta totuşi nu se datorează comunismului ci interpretării sale ruseşti, care nu poate scăpa de lunga tradiţie ţaristă de opresiune. Alţii sunt gata să admită că există opresiune, dar afirmă că odată ce statul comunist va fi firm stabilit, opresiunea va dispărea la rândul ei şi că libertatea refuzată în prezent cetăţenilor săi va fi pe deplin garantată.

Toate aceste interpretări sunt greşite. Un comunist adevărat nu va fi niciodată de acord că nu există libertate individuală în Rusia şi are dreptate. In realitate există libertate personală pentru cei aleşi, pentru cei ce au "acceptat necesitatea" şi care lucrează pentru construcţia societăţii comuniste viitoare. Într'un fel este o completă supunere a fidelităţii unuia la un anume

mod de a vedea viaţa, sau mai exact, singurul mod "matur" de a privi viaţa. Acest concept este probabil mai uşor de înţeles dacă ai în minte punctul catolic de vedere. "Adevărata libertate nu poate fi trăită decât dacă te dărui pe tine însuţi lui Dumnezeu şi bisericii sale."[16]

Aceasta este de ce un Vişinski poate fi oripilat la acuzaţia că nu există libertate în Rusia comunistă. Marxism-leninismul, aşa cum am văzut, totdeauna proclamă libertatea nelimitată a indivdului, dar acest individ este acela care îmbrăţişează şi prectică dogma comunistă acceptată. Restul sunt descalificaţi din acuză că nu au reşit să "aprecieze necesitatea". Dacă o sarcină anume trebuie să fie îndeplinită, acela care doreşte şi căruia îi place să o execute, este liber; cel care nu o face, nu este liber. Sarcina este de a construi societatea comunistă. Comuniştii sunt liberi deoarece ei lucrează de bună voie în acest sens. Ceilalţi sunt ne-liberi, deoarece nu o fac.

Mai mult, sentimentul de libertate al celor credincioşi este diferit de ceea ce se înţelege în mod obişnuit în Occident sub acest termen. Poate fi descris drept "titanism." [17]

Un tânăr comunist rus a fos puternic decepţionat de lipsa de libetate din Franţa, după o vizită întreprinsă în această ţară. "Vă puteţi schimba guvernul în fiecare săptămână, dar nu puteţi schimba nimic", a spus el. "Nu se întâmplă nimic în Franţa; fiecare zi este la fel ca cealaltă. In Rusia, lucrurile sunt altfel. Fiecare zi reprezintă un progres faţă de ieri. Fiecare om este un constructor de lumi, fiindcă lumea a devenit plastică în mâinile sale!" Şi Berdyaiev comentează:

> Libertatea este înţeleasă nu ca libertate de algere, nu ca libertate de a te întoarce spre stânga sau dreapta, ci drept schimbarea activă a lumii, ca un act îndeplinit nu de individ ci de fiinţa socială, după ce opţiunea a fost făcută. Libertatea de alegere divide şi slăbeşte energiile. Adevărata libertate constructivă vine după ce opţiunea a fost făcută şi omul se deplasează în direcţia stabilită.[18]

*****

Când Lenin a auzit de execuţia fratelui său mai mare pentru a fi fost în legătură cu *Narodnaia Volya,* [19] o organizaţie teroristă care era responsabilă de asasinarea lui Alexandru al II-ea, se spune că ar fi mormăit printre dinţii strânşi: "Noi nu trebuie să mergem pe drumul acela, noi nu trebuie să mergem pe drumul acela."[20] Şi aici Lenin era un adevărat discipol al lui Marx, deoarece Marx se opunea oricărei folosiri de forţă care nu reuşea să realizeze revoluţia.

Refuzul său se baza pe două considerente. In primul rând, el considera atentatul drept complet ineficace. Lupta din interiorul societăţii capitaliste este o luptă de clasă între

capitaliști și proletariat. Nu are rost să elimini pe unul sau pe altul dintre stăpânitorii capitaliști d vreme ce sunt totdeauna o sută gata să ocupe locul rămas gol. Tot ceea ce se obține prin violență este întărirea vigilenței și controlului, ceea ce duce la amânarea zilei în care revoluția va triumfa. In al doilea rând, lui Marx îi displăcea și se opunea suferinței inutile. Aceasta este adesea uitat sau ignorat în mod deliberat în Occident. Dar importanța acestui fapt este covârșitoare, deoarece aceasta este piatra fundamentală pe care se bazează întreaga structură a moralității comuniste.

Ceea ce îl face pe liderul comunist veritabil o asemenea forță socială este prezența acestei morale comuniste. El dorește binele umanității. El crede că a descoperit legile care guvernează desvoltarea umanității către acel bine. El nu se va da înapoi de a folosi forța și lipsa de scrupule cu condiția de a putea iniția și grăbi procesul istoric. Dar el nu va face nimic ce ar putea face oamenii să sufere, dacă această suferința nu este absolut necesară. Atunci când proletariatul este conștient de misiunea sa și își dă seama de forța sa, revoluția se va declanșa și frâiele guvernării vor fi smulse din mâinile burgheiei. Până când va veni acea zi, adevăratul marxist își va dărui energia învățării și pregătirii proletariatului pentru rolul pe care îl va juca. Activitatea teroristă, în același timp, este utopism înfierbântat.*

Această renegare a metodelor violente stă în mod exclusiv în așa numiții termeni științifici. Considerațiuni mai înalte de umanism nu intră deloc în tablou, fiindcă, să reamintim, viața nu are vreo calitate specială prin ea însăși. Este un rezultat întâmplător al unui anume aranjament al materiei, nici mai mult și nici mai puțin.

In clipa în care proletariatul este gata să facă uz de puterea sa, poziția este radical schimbată. De vreme ce el are majoritatea exploatată de o mână de capitaliști, puterea ar trebui să-i covârșească. Dar capitaliștii țin la privilegiile lor și folosesc toate mijloacele pe care le au la dispoziție pentru a stânjeni asaltul proletar. Nu este o dragoste deosebită nici pentru terorism nici pentru revoluția de dragul revoluției. Intr'adevăr, atât Marx cât și Lenin au fost totdeauna descriși drept oameni amabili de lume, în viețile lor particulare.

Revoluția, adică răsturnarea violentă a guvernului burghez este făcută necesară numai de hotărîrea burgheziei de a nu preda puterea proprietarului ei de drept - proletariatul. Din nou, odată ce revoluția a fost îndeplinită, teroarea de dragul terorii nu este dorită. *Apărarea terorismului* a lui Trotki este nu numai o carte foarte interesantă; ea poate pretinde o adeziune strictă la principii morale înalte, chiar dacă ele aparțin unei

moralităţi diferite. Terorismul este necesar din cauză că burghezia, acum fără putere, trebuie eliminată. Ea nu se poate integra în noua societate. Ea conspiră să o răstoarne, sau cel puţin împiedică desvoltarea normală spre comunism.

Astfel, un profesor de la Cambridge poate scrie despre revoluţia rusă cu un calm perfect: "Transferul puterii către Soviete ... a fost cerut pentru apreveni oprirea la jumătatea drumului a revoluţiei din Martie, înainte ca baza economică a vechii nobilimi să fi fost distrusă (aşa cum au făcut mai înainte atâtea revoluţii burgheze)..." [21] Ca şi când această operaţie nu ar fi implica libertatea şi vieţile a milioane de oameni! Ca şi omul de ştiinţă care toarnă acid sulfuric pe o bucăţică de zinc deoarece doreşte să pună în libertate hidrogenul, comunistul este gata să folosească închisoarea, lagărele de muncă forţată şi plutonul de execuţie deoarece el vrea să construiască o societate mai bună. Pentru el niciun alt considerent nu este relevant. Vişinski nu pierde niciodată oportunitatea de a spune lumii că legea este numai un instrument al politicii.

Aceasta nu mai este simplă teorie. Pot fi citate nenumărate ocazii în care teroarea a fost utilizată aşa cum am descris deasupra. Iar aceasta nu se aplică numai la Rusia. Comunismul, oriunde ar fi, etalează aceeaşi acceptare fundamentală a terorii ca un prim pas necesar pentru construcţia noii societăţi comuniste. Iată ce avea de spus Camerei Deputaţilor din Italia Luigi Longo:

> Togliatti vi-a spus-o deja că atunci când partidele comuniste cred că revoluţia este necesară ele o spun. Situaţiile revoluţionare nu sunt create de câţiva agitatori ci de evenimente şi dacă guvernul nu îşi modifică politica, partidul comunist va şti cum să conducă avangarda poporului italian la atacul cu orice mijloace pe care noua situaţie îl cere: în acelaşi timp partidul îşi retrage moţiunea de neîncredere şi discuţia va continua în ţară, cu toate mijloacele pe care le avem la dispoziţie.

Şi iată ce scria în *Szabad Nép* Jozsef Révai, jurnalistul de frunte al Ungariei comuniste:

> Lupta de clasă nu s'a încheiat deoarece o democraţie populară nu îşi poate îmblânzi duşmanii: ea trebuie să-i lichideze.

Ambele declaraţii erau făcute în 1948.

*****

Dezbrăcată de orice calitate intrinsecă, viaţa umană, ca oricare altă posesiune a individului, se justifică pe sine însăşi atâta vreme cât promovează procesul istoric. Acelaşi lucru se aplică libertăţii individuale şi oricărei alte expresii a personalităţii, fie

ea în ştiinţă, artă, politică sau orice alt domeniu. Odată ce dictatura proletariatului a fost instaurată, pentru ca acest punct de vedere să fie introdus în practică, trebuie utilizată teroarea. In cuvintele lui Troţki, [22] "pulberea umană" trebuie îndepărtată cu aceeaşi indiferenţă şi imparţialitate cu care este făcut inofensiv un câine turbat. Insăşi victimele sunt cele ce au făcut necesară teroarea. Procesul istoric este acela care o pune în drept.

Nici un om animat de principii înalte şi idealuri superioare nu poate găsi vreun defect scopului ultim al comunismului. Cu atât mai puţin creştinii. "Şi toţi care credeau erau împreună şi aveau toate lucrurile la un loc: şi şi-au vândut avuţiile şi bunurile şi le-au împărţit tuturor oamenilor, aşa cum avea nevoie fiecare." [23] Nici un creştin adevărat, totuşi, poate accepta ateismul şi metodele pe care comuniştii le aplică în practică. Există nenumăraţi idealişti, printre ei chiar şi câţiva creştini, care speră că, în tim ce îşi menţine ţelul ultim, comunismul se va dezbăra de filosofia marxistă şi metodele sale, şi că Rusia comunistă se va "îmblânzi" trăind paşnic alături de restul lumii. Nimic nu poate fi mai departe de adevăr.

Comunismul, este în general recunoscut, este o forţă conducătoare teribilă şi este factorul major al politicii jumătăţii secolului 20. Ca şi alte mişcări politice sau religioase care a captivat vreo dată imaginaţia maselor largi, comunismul este o întreagă filosofie a vieţii. Conducătorii săi actuali, indiferent că ne gândim la oamenii din Kremlin, Gheorghe Dimitrov sau Ana Pauker, sun îmbibaţi cu preceptele sale. Se poate ca ei să îşi fi avut îndoielile lor şi uneori să fi ezitat. Dar întreaga lor viaţă este dovada că în exterior ei şi-au susţinut credinţa cu o constanţă remarcabilă în ciuda anilor lungi de închisoare şi sentinţelor de condamnare la moarte. Ei au acceptat comunismul marxist *in toto.*

Credinţa fermă într'o viaţa mai bună pentru omenire, importanţa exclusivă a factorilor materiali şi economici, ateismul - toate acestea sunt de egală importanţă pentru ei. Comunisml marxist este în stare să le ofere siguranţă. Este capabil să îi doteze cu o direcţie clară de acţiune într'o lume dezastruos de agitată. Din el ei îşi trag puterea, unitatea de ţel şi abilitatea pentru acţiune concertată. Moralitatea comunistă este strictă, dar este de aşa natură încât orice persoană care posedă capacitatea de auto-disciplină poate adera strict la ea pentru o lungă perioadă de vreme. Nu există vreun conflict între viaţa sa publică sau privată. Intr'adevăr, comunisml de tip marxist pare a fi o filosofie sincer adecvată dorinţei de putere.

Se va arăta că numai foarte puţini comunişti sun adevăraţi marxişti şi că o mare majoritate a celor ce se prezintă drept comunişti sunt departe de a fi astfel; că sunt mulţi care sunt gata de compromis. Fără îndoială că aşa este. Totuşi, argumentul rămâne valabil. Mişcarea comunistă îşi trage puterea din unilateralitatea gândirii liderilor săi. Aceştia nu îşi pot permite compromisuri cu principiile care i-au susţinut în dorinţa lor de putere. Doctrina este aceea care le dă putere. Ca să o abandoneze, ar fi pentru ei cum ar fi pentru creştini să îşi vândă sufletele, deoarece, odată abandnat, ei şi-ar pierde idealul şi forţa lor ar dispare în curând. Mişcarea comunistă ea însăşi este fără îndoială marcată de o atitudine asemănătoare. Ceea ce îi dă putere este exemplul conducătorilor săi - în afară de pterea absolută a liderilor de a–şi impune vederile tuturor membrilor.

Când comunismul, adică atunci când conducătorii comunişti încep să caute compromisuri cu credinţa lor fundamentală marxistă, comunismul va înceta să existe ca o ameninţare la adresa civilizaţiilor mai vech şi ca o mişcare mondială. El ar putea continua ca un sistem al simplei forţe atâta vreme cât cei din Kremlin vor controla poliţia, dar va fi încetat să mai atragă fanatica supunere totală pe care o posedă astăzi.

De aici pot deriva două sentinţe de mare importanţă:

(1) Mişcarea pentru putere a comunismului este catolică. Nu poate fi avut nimic mai puţin în vedere decât "eliberarea" întregii lumi de forţele capitaliste.
(2) Crearea unui om nou, prin crearea unei complete noi ordini sociale, nu poate fi abandonată.

Din timp în timp vor fi oameni în rândurile comuniste, care vor ataca "realismul" acestor ţeluri. Totuşi, cei care beau din apa chioară a marxismului vor fi întotdeauna - atâta vreme cât comunismul va rămâne una din formele de guvernământ dorite deo fracţiune a societăţii umane - o pârghie cu care să fie conduşi tovarăşii. Jdanov a fost un exemplu magnific pentru un astfel de om. In realitate, comunismul poate să apară ca făcând compromisuri. Lenin şi în special Stalin au făcut-o de multe ori, deoarece doctrina însăşi, în anumite condiţii, este cea care prescrie compromisul, chiar dacă pentru un termen scurt. Obiectivul ultim rămâne neschimbat. El nu poate fi modificat.

Comunismul va continua să ţintească la "eliberarea" a noi ţări**, iar în cele deja "eliberate", materialismul ateu, ţintind la crearea omului absolut "matur" va continua să rămână ultimul obiectiv final.

* Orice ar afirma teoria, Uniunea Sovietică a fost puternic implicată, în special din 1960, în finanţarea, antrenarea şi înarmarea de grupuri internaţionale de terorişti ca şi de aşa numiţi "luptători pentru libertate", în diferite tabere de antrenament din URSS (în special la Moscova, Baku, Taşkent, Odesa şi Simferopol). Membrii partidelor comuniste aliniate Moscovei sunt antrenaţi la Institutul Leni din Moscova. Necomuniştii sunt "prelucraţi" la Universitatea Patrice Lmumba din Moscova înainte de a fi trimişi în diferitele tabere. In plus, unele ţări satelite, în special Germania de Est, Cehoslovacia şi Bulgaria, ca şi Cuba şi Nicaragua, sunt implicate în acelaşi mod.

** Ajutorarea mişcărilor de "liberare naţională" este menţionată ca o datorie specială în Articolul 28 al aşa numitei "Constituţii Brejnev" (1977).

NOTE

1. Robert Aron, "L'énigme du manifeste communiste", *Gazette de Lausanne* (1948).
2. Maximilien Rubel, "La pensée maitresse du manifeste communiste", *La Revue Socialiste* (1948).
3. Prof. Harold Lasky, *Communist Manifesto - Socialist Landmark*, 1948.
4. Aceasta este îndoielnic, deoarece conceptul venitului naţional este relativ nou.
5. Prefaţa lui Marx, *Contribution to the Critique of Political Economy.*
6. Joan Robinson, *Essays on the Theory of Employement*, Macmillan, London, 1937.
7. Kenneth Ingram, *Commnist Challenge*, Quality Press, London, 1948.
8. In context, Engels foloseşte termenul de "libertate" în sensul general acceptat în Occident, adică, absenţa restricţiilor. "Libertetea" comunist are totuşi un sens complet diferit.
9. Vezi capitolul 3.
10. Vezi E. V. Plekhanov, *The Development of the Monist View of History* (Traducerea engleză), Lawrence and Wishart, London, 1947.
11. Ivan Levitsky, "Communism and Religion", în *Christianity and the Social Revolution.*
12. Controversa pe teme genetice este un ecou straniu al trecutului. In 1875, Lombrosso a publicat monumentala sa operă *L'uomo delinquente.* In aceasta el pretindea că oamenii nu devin, ci se nasc criminali; că, în general crimele sunt comise numai fiindcă unii sunt "pedepsiţi" cu instincte criminale; că asemenea oameni poartă amprenta tendinţelor lor criminale în unele trăsături externe, uşor de recunoscut, trăsături caracteristice pe care el le-a denumit "stigmate". Unii cercetători italieni, în special Ferri şi Garofalo, au fost prinşi de această idee, au făcut cercetări vaste şi au scris cu mare entuziasm despre această complet nouă cale de a aborda studiul criminologic. Cu toate că ei au abandonat în mare parte teoria "stigmatului" atunci când cercetarea a dovedit-o ca fiind incorectă, ei au susţinut că marea majoritate a criminalilor s'au născut astfel, şi nu au devenit, şi că, dacă ar putea fi stabilită o serie de criterii pentru detectarea criminalilor potenţiali, actele criminale ar putea fi reduse în mod considerabil prin acţiuni preventive şi separarea "predispuşilor" la crimă.

Preceptele acestei şcoli, cunoscută şi sub numele de şcoala antropologică, au fsot în curând înfruntate. Unii cercetători ruşi de anvergură, dar în special scriitorul Tolstoi, au susţinut opinia că nu există crimă fără societate. Că, într'adevăr, doar societatea este de condamnat şi că societatea este aceea care produce criminalitatea. Aceste puncte de vedere, chiar dacă într'un mod mult mai lipsit de ardoare, au fost susţinute şi de şcoala "sociologică" franceză, care considera crima, în ansamblu, drept rezultat al condiţiilor sociale nesatisfăcătoare. Cu toate că ei recunoşteau deasemenea că există şi tendinţe criminale înnăscute, ei afirmau în acelaşi timp că aceste tendinţe nu s'ar manifesta *niciodată* dacă societatea ar oferi un minimum de siguranţă.

Importanţa discuţiei era oarecum de domeniul academic, iar consecinţele sale, dacă au fost resimţite, aceasta s'a petrecut doar în domeniul criminologic şi, într'o foarte mică măsură în evoluţia legii penitenciare pe continent.

Astăzi, această controversă a fost adusă pe tărâm politic. Deoarece problema fundamentală dezbătută este dacă omul este sau nu legat prin ereditate de a rămâne

acolo unde se află. Răspunsul civilizaţiei occidentale este că omul se poate perfecţiona pe sine însuşi numai prin comuniunea treptată cu Dumnezeu, care l-a creat, sau, în termeni ne-religioşi, omul poate îmbunătăţi specia umană numai perfecţionându-se pe sine. Acei care se ridică împotriva acestei civilizaţii pretind că stă în puterea omului să obţină un tip superior. Naziştii pretindeau că fraternitatea de sânge germană era destinată de a crea acest tip superior, această rasă de supraoameni. Comuniştii cred în atotputernicia condiţiilor de mediu şi în faptul că schimbându-le pe acestea se va naşte o nouă rasă.

13. F. Engels, *Anti-Dühring.*

14.J. M. Cameron, *Scrutiny of Marxism.*

15. In langaj strict comunist nu există "alegere" ci stadiu de desvoltare, de vreme ce toate societăţile trec în mod necesar de la stadiul capitalist la cel comunist de desvoltare.

16. Această comparaţie este făcută, cu scuzele de rigoare faţă de Biserica Catolică, numai ca o indicaţie a naturii "libertăţii comuniste". Catolicismul şi comunismul nu pot fi comparate în nici un alt sens. Supunerea creştină este un act de completă devoţiune spirituală. Supunerea faţa de comunism se referă la fiecare acţiune a vieţii naostre trecătoare. Diferenţa fundamentală poate fi văzută cel mai bine atunci când examinăm sancţiunile. Comunistul care nu mai execută acele acte care îi conferă libertatea de tip comunist este aruncat în închisoare. Credinciosul catolic, în caz de nesupunere pierde "numai" graţia divină...

17. Nicholas Berdyaiev, *The Origins of Russian Communism,* Geoffrey Bles, London,1937.

18. *Ibid.*

19. "Voinţa poporului"

20. Maurice Dobb, *Soviet Economic Development since 1917,* Routledge and Keagan Paul, London, 1948.

21. *Ibid.*

22. L. Trotki, *The Defence of Terrorism.*

23. Noul Testament, (ediţia engleă), capitolul 2, versurile 44-45.

CAPITOLUL 2

POLITICĂ ŞI MORALĂ

Problema acaparării puterii politice şi păstrării acesteia odată ce a fost obţinută, îl plasează adesea pe individ în mijlocul dilemei: trebuie el oare să adere cu stricteţe la ceea ce îi dictează morala, sau aceasta poate fi lăsată la o parte şi se poate face un compromis? Două exemple vor fi suficiente pentru a defini natura acestei alegeri dificile.

In 1910, Bertrand Russel dorea să intre în Parlament, ca liberal. Avea recomandări bune din partea liderilor de partid şi discursul său la Asociaţia Liberală a fost primit cu multă bunăvoinţă. Numirea sa părea sigură. Totuşi, atunci când s'a aflat că este un ateu şi că refuză să intre în biserică în folosul alegătorilor săi, el a fost lăsat la o parte şi în locul lui a fost admis un alt candidat.[1]

Sfântul Bernard în însufleţita sa apărare a drepturilor Bisericii, şi-a încrucişat pana cu cea a regelui Ruggiero al Siciliei. Un istoric care a descoperit într'una din scrisorile sale două afirmaţii contradictorii, a comentat: "Aceasta era politică, de bună seamă, dar nu politica unui sfânt."

Croce ne spune că "aceia care se manifestă împotriva intereselor personale, chiar dacă sunt plini de cele mai bune intenţii morale şi chiar dacă sunt însufleţiţi de cele mai nobile idealuri, sunt susceptibili de a le lipsi simţul politic". Şi, în general, chiar dacă în mod ezitant, se acceptă ideea că un politician, în anumite circumstanţe, poate face abstracţie de codul moral. Istoria este plină de cazuri de crimă comise în numele unui bine oarecum superior, şi trebuie să fim prudenţi oridecâte ori se iveşte termenul de *raţiune de stat* . De regulă, el justifică o încălcare a drepturilor omului. Dar stânjeneala era adesea simţită. Se spune că Filip al II-lea ar fi petrecut ore întregi în rugăciune atunci când urma să îşi expedieze vreunul dintre miniştri pe lumea cealaltă. Iar Frederic al II -lea al Prusiei "ura" acea parte a "datoriilor de monarh" care îl puneau în conflict cu umanitatea sa profundă şi sinceră.

Există trei atitudini esențiale față de acest conflict.[2] Prima este aceea explicată de Niccolò Machiavelli, care privea politica drept o știință în sine. Această știință țintește să stabilească principiile care, respectate, duc la o formă de guvernământ bună și stabilă.Aceasta nu are nimic de a face cu problema răului și a binelui. Dacă întorci celălalt obraz atunci când ești pălmuit, nu ești capabil să conduci; nu trebuie să te preocupe problema puterii. Machiavelli a explicat cu limpezime că principiile sale, dacă toți oamenii ar fi buni, nu ar fi "bune". Ele sunt un sfat al disperării. Totuși, omenirea fiind așa cum este, nu trebuie să complicăm lucrurile în mod inutil prin introducerea principiilor morale în știința politicii.

O a doua atitudine este cea adoptată de idealiști, printre care se află Jean Jaques Rousseau. Ei afirmau că nu există un conflict fundamental între morală și politică. Tot ce ne rămâne de făcut este să ne reîntoarcem acolo de unde omenirea s'a îndepărtat de la cursul real, și să reintrăm pe drumul normal.

Cea de-a treia atitudine este demonstrată de optica lui Hegel. "Binele statului justifică acțiuni ce nu ar fi justificate de bunăstarea individului."

Gânditori eclectici ca Heinrich von Treitschke, Paul Janet și Johann Bluntschli simțeau că morala creștină și o aderență strictă la aceasta, rămân principiul de bază al tuturor acțiunilor. Insă "instinctul popoarelor a creat o mare diferență între moralitatea particulară și cea politică" (Bluntschli). *Unele* dintre aceste acțiuni, chiar dacă sunt reprobabile prin ele însele, rămân permise omului politic, cu condiția de a rămâne subordonate unui bine eventual.

Numai comuniștii au rezolvat conflictul. Ei neagă existența sufletului. Ei neagă morala "burgheză", adică orice fel de morală bazată pe ideea că o acțiune poate fi bună sau rea prin ea însăși. Ceea ce îi rămâne unui om de făcut, este de a ține pasul cu necesitatea istorică. In cazul în care acțiunile sale duc la aceasta, atunci ele sunt corecte. Dacă ele se opun acesteia, el va fi strivit, mai devreme ori mai târziu. In acest fel, morala comunistă - dacă aceasta se poate numi "morală" - oferă o direcție stabilită celor care și-au pierdut credința creștină și care trebuie să se bazeze pe ei înșiși, în a imagina precepte care să justifice dorința lor de succes. Ea justifică dorința de putere, cu condiția ca puterea să fie dorită în numele comunismului.

Note

1) Bertrand Russel, *Sceptical Essays*, George Allen and Unwin, London, 1948.

2) Am urmat aici clasificarea lui Croce, deși incomplet, deoarece Croce îi clasifică împreună pe Vico cu Machiavelli.

CAPITOLUL 3

COMUNISM ŞI EXISTENŢIALISM

Fiecare mare mişcare secularizantă din istoria omenirii este caracterizată nu atât prin ridicarea omului împotriva divinităţii, cât prin ruperea acestuia de autoritatea stabilită a clerului. Aceasta este adevărat, într'o oarecare măsură, în ceea ce priveşte jainismul, într'o măsură mai mare, în ceea ce priveşte credinţa şiită şi într'o măsură mult mai mare în ceea ce priveşte umanismul. Ceea ce este dorit, la început, nu este completa negare a bisericii, ci mai degrabă o înţelegere funcţională cu biserica asupra faptului că oamenii, mai degrabă decât Dumnezeu - *prin intermediul clerului* - ™ar trebui să fie în stare să modifice acele norme de conduită a căror sumă reprezintă morala propovăduită de religia respectivă. Aproape întotdeauna, primul rezultat al unei mişcări secularizante este că libertatea nou câştigată este folosită pentru a face morala de până atunci şi mai stringentă, şi mai severă. Jainii, în respectul lor pentru viaţă ca reprezentare a divinităţii au devenit strict vegetarieni, şi atât şiiţii cât şi umaniştii şi-au avut perioadele lor de puritanism, primii în momentul în care reforma lor a reuşit, ceilalţi cu o oarecare întârziere, dar nu mai puţin strictă.

In Europa, statul clerical a stăpânit în mod autocratic timp de mai multe secole, până atunci când a fost înfruntat de umanism. Spre deosebire de celelalte două mişcări secularizante menţionate, umanismul nu este nici rezultatul unei acţiuni deliberate a unei personalităţi puternice, ca Ismail Şah Safawi, nici înlocuirea, dintr'o dată, a unei morale cu o alta. Umanismul este efortul necoordonat al spiritului uman încercând să se elibereze din lanţuri intolerabile. La început, concesiile smulse autorităţii preoţeşti au fost comparativ neînsemnate. Folosit în

sens lag, cuvântul "umanism" poate însemna mai multe lucruri. De exemplu, poate desemna pasiunea pictorilor italieni din Quattrocento pentru statuarul păgân al antichităţii. Sau spiritul literaturii italiene, aşa cum l-au exprimat Dante şi Petrarca. Poate însemna revolta împotriva lui Dumnezeu, săvârşită de enciclopediştii francezi în numele Raţiunii, sau poate desemna filozofia lui Jacques Maritain, care pretinde că unicul umanism care nu sacrifică omul este "umanismul Incarnării". Toate aceste interpretări sunt corecte. Umanismul, în ultimă instanţă, înseamnă acea cercetare umană care este preocupată de soarta omului şi căutând să-l elibereze pe acesta şi să realizeze împlinirea personalităţii lui. Văzut astfel, este doar natural ca umanismul să aibă o gamă largă de interpretări. El trebuie să acopere toate acele mişcări care au dus mai departe omul faţă de Dumnezeire, ca şi pe acelea cunoscute sub numele de umanism creştin, care, în timp ce afirmă fără echivoc drepturile umane, caută să reconcilieze pe om cu Dumnezeu.

Fără îndoială, primul pas a fost cel mai dificil. Intr'o lume orientată spre Dumnezeu, dedicaţia faţa de interesele omului şi ridicarea drepturilor omului înaintea celor ale divinităţii nu erau puţin lucru. Savonarola, de exemplu, l'a convins chiar pe Boticelli să ardă toate picturile pe care putea pune mâna, ca fiind o expresie a diavolului. Insă odată făcut acest prim pas, mulţi aveau să îl urmeze în curând şi să ducă în final la completa respingere a divinităţii şi înlocuirea acesteia cu omul. Odată ce omul este plasat în mijlocul universului, numai gradul de îndrăzneală şi încredere în sine mai limitează încălcările de către el ale dreptului lui Dumnezeu. In timp, este sigur că el va ajunge la punctul în care va renega orice altă forţă mai mare decât a sa însuşi. Odată ce Dumnezeu este negat, nu mai există nici o altă salvare decât într'o filozofie materialistă sau într'un existenţialism ateu.

Entuziasmul original şi forţele eliberate de primele avantaje asupra autorităţii zdrobitoare a bisericii s'au spulberat în curând. Secolul al şaisprezecelea, sau Marele Secol, ori Secolul Luminilor, cum mai este denumit, a făcut paşi mari către o mai bună înţelegere a naturii şi o mai bună apreciere a istoriei şi a locului omului în cadrul acesteia. Această luciditate însă, era o luciditate pesimistă. Aceasta poate fi văzut în scrierile moraliştilor francezi "al căror râs este umbrit de o profundă tristeţe", cum comenta Francis Jeanson. Ei vedeau foarte limpede că omul este o fiinţa slabă, un prizonier al propriilor pasiuni. Portretele pe care le-au pictat sunt crude, ca şi cum ar fi spus, cu amărăciune abia disimulată, "iată noul stăpân al lumii". Umanismul secolului al opisprezecelea stabilea

obiectivele. Omul trebuie făcut capabil de a-şi stăpâni moştenirea. Calea de a ajunge aici este reforma politică. Declaraţia Drepturilor Omului a indicat ţelul; Mirabeu, Rousseau şi revoluţia franceză au arătat calea. Dar nu era suficient, aşa cum au făcut Mirabeau, Rousseau şi, deasupra lor, Voltaire, să distrugi valorile stabilite; în locul acestora trebuia pus altceva. Şi problema era: ce? In secolul următor, ştiinţa făcuse asemenea avansuri strălucitoare încât se presupunea că tot ceea ce rămânea de făcut era de a te încrede în ştiinţă şi că soluţiile nu se vor lăsa pra mulă vreme aşteptate. De aici a apărut pozitivismul. Dar soluţiile mult aşteptate nu au sosit. Omul, chiar dacă fără Dumnezeu de astă dată, era reluctant să abandoneze morala care susţinea societatea. Voia cea mai bună din ambele lumi. Pe de o parte nu vedea folosul unuei dumnezeiri în care nu putea crede şi o voia detronată. Pe de alta, se ferea de implicaţiile totale ale schimbării. Tot ceea ce dorea era ca nimic esenţial să nu se schimbe.

Numai materialismul şi existenţialismul au suportat toate implicaţiile şi au acceptat concluziile logice ale unei lumi fără Dumnezeu. Astfel, atât marxismul cât şi existenţialismul trebuiesc văzute drept consecinţe logice şi inevitabile ale unei întregi serii de mişcări secularizante, descrise în sens larg ca umanism.

In spaţiul anglofon, impactul existenţialismului este neglijabil. Sunt multe motive pentru aceasta, cel mai important dintre ele fiind fără îndoială faptul că nici una din aceste ţări nu a fost ocupată de inamic în timpul ultimului război şi că viaţa lor economică nu a fost complet dezorganizată de către conflict. Pe continentul european însă, chiar înainte de război, semne de neconfundat arătau că sosise criza ce ameninţa de multă vreme. Fascismul, nazismul şi comunismu se întreceau pentru a căpăta supunerea milioanelor nesatisfăcute cu ordinea existentă a faptelor. Războiul, dezlănţuit în numele unei noi filozofií a viaţii, negând toate normele obiective de valoare şi proclamând drept bun tot ceea ce promova interesele grupului cel mai puternic, de pildă cel nazist, punea cu acuiteţe extraordinară această întrebare tuturor oamenilor care gândeau. Omul era pus să realizeze că, ori accepta pe Dumnezeu şi avea morala Sa ca fundament al ordinii sociale, sau, dacă îl nega, trebuia să accepte întreaga responsabilitate ale unei poziţii atee, să renege adică orice rest al moralei inspirate de Dumnezeu şi să accepte în locul acesteia dictatele, fie ale unui om, fie ale unei grupări, drept unica sursă şi singur arbitru al binelui şi răulu; *tertium non datur*. Existenţialismul ateu este tocmai o astfel de tentativă

de a stabili o filozofie de viaţă lipsită de Divinitate, cu toate implicaţiile acesteia.

Existenţialismul îşi datorează numele postulatului fundamental al doctrinei sale: "Existenţa precede esenţa". Dacă dorim să facem un scaun, ne gândim mai întâi cum trebuie să arate acel scaun, ce urmează să fie acel scaun. Astfel, ideea scaunului, esenţa sa, precede existenţa sa fizică. Aceasta se aplică tuturor lucrurilor făcute de un creator. Dacă Dumnezeu a creat omul, ideea de om, adică esenţa acestuia, îi precede existenţa. Dacă nu există nici un Dumnezeu, existenţa omului nu este precedată de nici o esenţă. Este tentant să afirmi că omul nu are nevoie să se conformе vreunui model, acesta neexistând. "Omul se crează pe sine însuşi", al doilea postulat, îl urmează pe cel dintâi. Tot ceea ce omul realizează, îi defineşte esenţa. Responsibilitatea omului faţă de toate întreprinderile sale este absolută. Omul nu se poate eschiva în nici un caz că, dacă ar fi avut o sănătate mai bună, ar fi putut fi un mare scriitor, că dacă nu ar fi fost un război, el ar fi putut deveni un mare conducător politic, etc. Realităţile înconjurătoare sunt date, însă interpretarea lor este subiectivă. Chiar faptul că un om nu era perfect sănătos putea fi interpretat ca un semn că modul corect de a-şi fi exprimat personalitatea era acela al cuvântului scris. Chiar dacă faptul că şi-a fi petrecut cei mai "buni" ani în uniformă l-a împiedicat să meargă la Cambridge unde ar fi învăţat teoria politicii şi să ţină discursuri strălucitoare, aceasta putea fi luat drept un semn inconfundabil că este născut să conducă oamenii. Ce şcoală mai bună putea fi pentru a învăţa conducerea politică, decât contactul constant, pentru aproape cinci ani neântrerupt, cu sute şi mii de alţi oameni? Astfel, omul este complet liber să aleagă ceea ce doreşte. In momentul în care alegerea este făcută şi astfel el a ales din punctul său subiectiv de vedere, prin definiţie cel mai bun curs de acţiune, el crează un tip uman, îşi crează propria esenţă. Şi, devreme ce, creând un tip de om el implică întreaga umanitate (Dar dacă întreaga omenire face ceea ce fac eu?), responsabilitatea sa este enormă. De aici apar "anxietatea", "singurătatea", "disperarea". Omul este singur înaintea eternităţii. Nu este nici o frână în nimic ceea ce face. El este complet liber. El este de asemenea conştient, sau ar trebui să fie, că tot ceea ce face este de a da formă omenirii, împreună cu propria-i personalitate.

Această supremă afirmare a omului, această postare fără echivoc, a omului în centrul universului, această respingere a oricărei morale cu excepţia moralei subiective create de om numai pentru uzul său propriu, este în acelaşi timp

înspăimântătoare şi demnă de respect. Existenţialismul poate apărea absurd multora, mai ales atunci când este văzut dintro ţară destul de fericită pentru a nu fi experimentat niciodată o completă prăbuşire de guvern, care să nu fi trecut niciodată printr'o perioadă de haos, care să nu-şi fi văzut niciodată normele acceptate până atunci complet neglijate de ocupantul străin. Dar nuimeni nu poate nega că existenţialismul face un efort serios de a'şi asuma toate implicaţiile poziţiei atee.

Materialismul este o altă filosofie care acceptă toate implicaţiile unei lumi lipsite de Dumnezeu. Nu există nimic în afara materiei. Viaţa este numai una dintre faţetele multiple ale acesteia. Felul în care materia se comportă în toate aspectele ei, poate fi descoperit şi însumat în enunţuri şimple numite legi ştiinţifice. Omul, atât ca individ cât şi ca parte a unui grup nu este o excepţie. Marxismul este o colecţie de astfel de legi tiinţifice legate de comportamentul societăţii capitaliste în faza ei finală - distrugerea ei şi apariţia societăţii comuniste.

Diferenţa dintre existenţialism şi comunism este fundamentală. Unica lor legătură este faptul că ambele renegă existenţa divinităţii laolaltă cu toate credinţele religioase drept superstiţii nedemne de un om matur. Atâta timp cât comunismul şi existenţialismul sunt preocupate de eliberarea omului de toate acestea, ambele au pretenţia de a aparţine mişcării umaniste. Aici se sfârşeşte domeniul lor comun de definiţie. Existenţialismul vede omul drept complet responsabil pentru ceea ce este. Materialismul îl vede condiţionat de mediul înconjurător. Pentru existenţialişti, omul este singur, temător, disperat. Pentru materialişti, el este singur împreună cu alţi oameni. Existenţialistul se simte pierdut, înspăimântat ori chiar îngrozit de responsabilitatea alegerii pe care a făcut-o, ca şi de completa sa independenţă. Nu are pe nimeni drept model, decât pe sine însuşi. Materialistul are de urmat legile ştiinţifice. Pentru un existenţialist nu există bine sau rău cu excepţia "mai binelui" pe care l-a ales. In opinia materalistă, tot ceea ce promovează interesele de grup este bine, pe când tot ce se opune acestor interese este rău. Pentru existenţialist, ultima sancţiune a alegerii pe care a făcut-o este ceea ce realizează cu el însuşi, pentru marxist este "posibilitatea grupului de a se face neplăcut" celor pe care îi dezaprobă.[1] Existenţialistul este atotputernic, însă este angoasat, disperat şi înspăimântat atunci când trebuie să îşi folosească puterea. El este fiinţa supremă, centrul real al lumii, dar din aceasta nu derivă multe satisfacţii. Materialistul nu pretinde a fi diferit în vreun fel de celelalte, dar este pe deplin conştient de puterea sa, reală sau imaginară, de a folosi forţele naturii spre propriul avantaj, să schimbe

mediul înconjurător şi astfel să schimbe orice, inclusiv viaţa. Tot ceea ce doreşte este progresul ştiinţei, singura cale de a-şi spori puterea asupra naturii.

In mod caracteristic, existenţialismul, a cărui expresie mai recentă şi probabil cea mai limpede poate fi găsită la Jean-Paul Sartre, este o afirmare a individului. Acest individ este pasiv. Pe de altă parte, materialismul, cel mai bine reprezentat de Marx, care, în ciuda internaţionalismului său şi a originii sale evreieşti, a rămas până în utima clipă un German, este contopirea individului în grup şi a grupului în contextul mai larg al materiei. Natura premeditată a acestei contopiri este atât de puternică încât comunismul, expansiunea sa politică, au devenit cea mai îndrăzneaţă şi puternică forţă polarizantă a acestor zile.

1) Robertson, *Man his own Master.*

PARTEA A TREIA

DE CE COMUNISMUL RUSESC?

Primul răspuns este evident. In Rusia, comunismul a realizat prima sa victorie majoră. Este natural că în minţile oamenilor de pretutindeni Rusia comunistă reprezintă comunismul victorios în acţiune. Ca primul guvern comunist înfiinţat vreodată, guvernul comunist rus şi-a asumat în mod automat conducerea comuniştilor din întreaga lume.* In al doilea rând, astăzi, când comunismul sfidează lumea c mai multă tărie decât până acum, ar fi doar normal ca Rusia comunistă să fie cea care dirijează forţele comuniste. Nu se poate pune la îndoială această realitate. Este suficient să priveşti seria de transmisiuni din Moscova ale corespondentului lui *News Chronicle,* Paul Winterton, pentru a realiza că Rusia împrăştie propaanda comunistă cu mare vigoare. De vreme ce comunismul sfidează lumea sub conducerea rusească, nu este suficient nmai să examinăm doctrina comunistă, trebuie de asemenea să înţelegem natura şi caracteristicile comunismului *rusesc* în acţiune. Sunt două întrebări principale la care trebuie să răspundem:

1) De ce a reuşit comunismul în Rusia, şi:
2) Este comunismul rusesc fidel doctrinei comuniste?

* Atunci când Ion Raţiu scria aceste rânduri, conducerea de către Soviete a mişcării comuniste internaţionale era o realitate, cu excepţia Iugoslaviei. Denunţarea lui Stalin de către Hruşciov, în faimoasa sa cvântare "secretă" la cel de-al 20-lea Congres al partidului de guvernământ (PCUS) în Februarie 1956, a dus la situaţia în care unele partide comuniste, în special cel italian, condus de Palmiro Togliatti, să adopte căi proprii de ajungere la putere ("Policentrismul"). Ruptura chino-sovietică în 1960, a fost, de bună seamă, o opoziţie majoră la autoritatea Moscvei, care nu a mai fost reinstaurată la Pekin. Mica Albanie a decis de asemenea, sub conducătorul său Enver Hogea, să urmeze propriul drum.

CAPITOLUL PATRU

REVOLUŢIA ESTE VICTORIOASĂ IN RUSIA

1

Marx şi-a scris *Capitalul* în Anglia. El a fost un Evreu german care a trăit o vreme îndelungată în Franţa şi cunoştea bine Europa occidentală. Teoriile lui erau bazate exclusiv pe observaţiile pe care le-a făcut în Occidenul european. Cunoştiinţele sale despre Rusia erau fragmentare, insuficiente şi preconcepute. El o privea ca pe o ţară înapoiată, reacţionară fără speranţă şi îl ura pe anarhistul rus Mihail Bakunin cu o intensitate care egala numai ura sa faţă de capitalism. Niciodată el nu şi-a imaginat *revoluţia* drept o revoluţie *rusească.*

Cu toate acestea, revoluţia a fost rusească de la început pentru simplul motiv că istoria rusă şi caracterul rus nu numai că sunt compatibile, ba sunt chiar atrase de comunism.

In primul rând, capitalismul nu s'a stabilit niciodată pe deplin în Rusia. Existau câteva centre industriale bine desvoltateşi exista deja un proletariat în formare. Nu a existat niciodată o clasă mijlocie rusească bine desvoltată. Dacă ne gândim la Atena secolului al V-lea înainte de Christos, la Bagdadul secolelor nouă şi zece după Christos sau la oricare din oraşele cosmopolite ale lumii occidentale în secolele al nouăsprezecelea şi al douăzecilea, toate acestea prezintă aceeaşi caracteristică fundamentala - ridicarea unei noi clase, a cărei putere se trage din comerţ şi industrie, şi care poartă o luptă neîncetată împotriva puterii agrare. In acest proces se naşte o formă nouă de guvernământ, liberală, care poate fi definită în mare drept democraţie. Durata sa în timp şi dimensiunile sale depind de o serie de factori şi de caracteristicile particulare ale societăţii implicate, dar structura generală tinde să fie întotdeauna aceeaşi. Rusia prezintă toate caracteristicile unei excepţii la această regulă. Ca să începem de aici, ideea de proprietate privată, în

sensul dreptului Roman exclusiv sau chiar al celui funcţional, anglo-saxon, nu a fost niciodată realizată în Rusia. In locul acesteia era o concepţie deslânată despre încrederea divină. "Pământul era al lui Dumnezeu şi toţi care îl arau şi îl munceau, se puteau bucura de foloasele lui"[1] Nu se poate nega că o asemenea concepţie este o consecinţă a faptului că nu exista o lipsă de pământ agricol. Totuşi, oricât de mult pământ ar fi fost, ţăranii au considerat totdeauna că este nedrept ca nobilii să posede proprietăţi imense. Starea de vasalitate îi unea pe boieri, şi supunerea era dată în întregime şi de bună voie Ţarului, care era văzut drept un părinte iubitor. Doar el avea un drept funcţional asupra pământului, ca reprezentant al lui Dumnezeu şi nu exista nici o excepţie. Acesta este singurul punct de contact cu concepţia occidentală despre proprietate şi a existat numai în forma sa mai puţin sanguină, anglo-saxonă. Nu există oricum nici o legătură cu dreptul statului (*patria potestas*), care implică dreptul asupra vieţii şi a morţii (*jus vitae ac necis*) şi cu dreptul de proprietate asupra pământului, care include dreptul de a-l distruge şi de a abuza de el (*jus abutendi*), de a-l folosi (*utendi*) şi de a-l exploata (*fruendi*).Ori de câte ori concepţia de proprietate a luat în Rusia aceste forme extreme şi exclusive - asemenea perioade au fost multe şi lungi - aceasta s'a întâmplat numai în mod abuziv. Proprietatea particulară, în sensul occidental al cuvântului, nu a existat niciodată, chiar dacă a fost legiferată, deoarece legea ca atare era nesocotită de întreaga societate. Nobilimea a căzut pradă remuşcărilor asupra dreptului moral de a poseda proprietăţi din momentul în care a început să se poată exprima, iar ţărănimea întotdeauna a considerat donaţiile de moşii drept un furt şi o injustiţie, ori de câte ori acestea primejduiau dreptul lucrătorului asupra unei părţi a produsului muncii sale. Alexei S. Komiakov, un membru al înaltei aristocraţii, a mers atât de departe încât a scris că singur poporul, întregul popor laolaltă, este posesorul pământului.

Banul, în sensul impersonal în care a devenit o forţă în Occident, nu a jucat niciodată vreun rol în Rusia. Oamenii cu bani erau foarte adesea Evrei, Germani, Armeni sau alţii, şi nu Ruşii înşişi. Bancherii germani au ajuns adesea la poziţii politice înalte, dar, de regulă, banii proveniţi din comerţ şi manufactură, au fost mai degrabă un impediment decât un atribut hotărîtor în cariera politică. Numai banul provenit din agricultură era tolerat. Celălalt, era "păcătos". Aşa cum arată Oswald Spengler: [2]

Rusul nu luptă împotriva Capitalului, ci el nu îl înţelege. Oricine îl înţelege pe Dostoievski va simţi în aceşti oameni o umanitate tânără, pentru care banul încă nu

există, ci numai bunuri în relaţie cu o viaţă al cărui centru de gravitate nu se află de partea economică. Oroarea valorilor apărând din nimic, care i-a dus pe mulţi înainte de război la sinucidere, este o deghizare literară slabă a faptului că, pentru o societate ne-orăşenească, gândind la nivel de troc, a face bani doar prin ban înseamnă o impietate şi un păcat.

Clasa "păcătoasă", de bună seamă, nu avea loc în viaţa politică a ţării. Ea nu putea purta un război împotriva aristocraţiei funciare şi să obţină prin acest democraţia pentru că: (1) titlurile de proprietate ale acestei aristocraţii nu au fost niciodată pe deplin acceptate, şi: (2) posibilii lideri ai forţelor "democratice", "burghezii", erau complet renegaţi. Unica partidă politică organizată potrivit liniilor democraţiei occidentale, Cadeţii, s'a născut extrem de târziu, aproape în zorii revoluţiei. Ei nu au găsit nici un sprijin real de mase.

****

Drept prin centrul istoriei ruseşti trece un fir roşu de xenofobie, ori mai degrabă de xenoclasm, ceea ce este mai bine exprimat prin aspectul său de auto-admiraţie: "Nu avem nevoie să copiem pe alţii. Noi ştim mai bine." cesta a dat naştere în mod practic tuturor mişcărilor importante în viaţa poporului rus, de la Moscova a treia Romă, la slavofilism şi comunismul de astăzi; singura excepţie o constituie perioada lui Petru I. Această auto-admiraţie - stigmatul oricărui popor mare -, în legătură cu apariţia capitalismului şi construirea democraţiei parlamentare de către clasa de mijloc, este puternic exprimată în ura iraţională împotriva burgheziei. Pe măsură ce puterea trecea treptat din mâinile aristocraţiei în cele ale lipsiţilor de titluri, gândirea occidentală a început să se preocupe de ideea libertăţii şi definirea dreptului individului faţă de compatrioţii săi şi de stat. Se născuse individualismul. In Rusia, pe de altă parte, când filosofia rusească independentă şi originală s'a ivit, la începutul scolului al nouăsprezecelea, în sfârşit şi cu întârziere, temele erau relaţiile dintre om şi eternitate, om şi istorie, om şi lume. Vestul urmărea realizarea unei libertăţi reale şi temporale, realizând-o în *habeas corpus* şi votul secret. Rusia a căutat libertatea interioară, spirituală, revendicată de către om destinului, prin mesianism. Occidentul căuta soluţii practice, rezolvări prin a da şi a primi, din necesitatea de a rezolva probleme terestre. *Ergo* toleranţă şi necesitate de compromis. Rusul se ridica în sfere mai înalte ale sufletului, căutând salvarea şi adevărul pentru totdeauna. Dar adevărul este numai UNUL. *Ergo* sectarism, dogmatism şi intoleranţă. In locul omului de afaceri practic şi a politicianului pragmatic, responsabili faţă de acţionari şi de electorat, ale căror interese

caută să le servească, Ruşii, de îndată ce şi-au desvoltat propria gândire originală, au creat *aristocraţia penitentă* şi *inteligenţia.* Nu este o întâmplare că mişcarea "Decembriştilor" era compusă aproape exclusiv din membri ai înaltei aristocraţii. Chiar şi Bakunin, predicatorul anarhismului, a fost un aristocrat distins, şi lista poate fi lungită aproape la infinit. Fenomenul pur rusesc al *aristocraţiei penitente* este datorat de bună seamă concepţiei ruseşti seculare despre proprietate, care a experimentat un şoc întârziat la şerbirea definitivă a ţărănimii de către Ecaterina a II-a. Aceasta a sublimat în profundul sentiment de vină care nu avea să părăsească niciodată pe gânditorii de seamă ai aristocraţiei ruse. Celălalt fenomen tipic rusesc, *inteligenţia,* îi unea pe toţi cei care erau interesaţi - fie emoţional, fie intelectual, asta nu avea importanţă - în îndreptarea stării de lucruri. *Aristocraţia penitentă* era animată de sentimentul de vină, *inteligenţia,* de către datoria faţă de cei oprimaţi. Nu exista nici o altă secţiune importantă în societatea *rusească,* astfel încât, la finele secolului al nouăsprezecelea, corpul politic *rusesc* era compus din *aristocraţie penitentă* de diverse grade, *inteligenţia,* ™recrutată din diferite organizaţii activiste, cele mai multe revoluţionare, şi *ţărănimea.* Văzut dintr'un alt unghi, în Rusia secolului al XIX-lea exista o mare masă de populaţie, analfabetă şi dezorganizată, dar invesită de ceilalţi cu o calitate mistică de bunătate şi adevăr, plus nobilimea şi *inteligenţia,* care încercau să îşi definească poziţia faţă de această vastă parte. "Ce este de făcut?" este tema care poate fi găsită la aproape toţi scriitorii ruşi din secolul al nouăsprezecelea. Chiar înainte de aceasta, în secolul XVIII, când gândirea rusească era dominată de Voltaire şi prezenta caracteristicile raţionalismului distructiv al acestuia, Mihail Lomonosov şi francmasonii ruşi Nikolai I. Novikov, I. Gamalea şi I. Lopuhin[4] căutau să reconcilieze ştiinţa, respectiv francmasoneria, cu creştinismul. Ei erau la rândul lor, deja preocupaţi de injustiţia socială. Ceea ce prezenta interes, era întotdeauna *întreg* poporul. Individul trebuia să îşi caute libertatea spirituală - dacă aceasta îl preocupă - numai prin comuniune cu una dintre cele două grupări: pasiva masă ţărănească sau grupurile satelite ale acesteia. Cele din urmă îşi justifică existenţa doar atâta vreme cât prezintă o funcţie utilă în relaţie cu prima. Succesul individual şi libertatea individuală separate de soarta grupului sunt negative. Filosoful Fedorov scria [5] : "Fiecare persoană este responsabilă pentru întreaga lume şi întreaga omenire şi fiecare individ este obligat să lucreze pentru salvarea întregii omeniri şi a tuturor lucrurilor." Chiar şi căinţa care ţinteşte la salvarea personală este deşertăciune şi ca atare păcătoasă. Dacă *mir, obşcina* şi

zemşcina erau instituţii ce lucrau pentru viitoarea integrare a poporului rus, aşa cum credea Berdiaiev, sau dacă ele erau însăşi expresia câmpiilor nesfârşite, "simbolul iniţial" al civilizaţiei ruseşti, aşa cum gândea Spengler, rămâne o întrebare deschisă. Ceea ce rămâne este faptul că gândirea rusă, ca şi toate instituţiile tipic ruseşti, chiar începând din secolul al XVIII şi în mod sigur în secolul al XIX-lea, tindeau spre orizontalitate şi desvoltarea maselor, în contradicţie cu varticalitatea şi desvoltarea individului.

2

Istoria poporului rus este accentuată de schimbare violentă şi revoluţie şi este descrisă drept catastrofică de o autoritate de talia lui Berdiaiev. El distinge cinci perioade perioada kieveană, perioada invaziei şi supremaţiei tătare, perioada moscovită, perioada lui Petru I şi, în fine, cea comunistă. Nu mai este necesar să spunem că o astfel de clasificare apare oarecum arbitrară multor intelectuali ruşi. Kluceschi însuşi, probabil cel mai mare istoric rus, preferă o clasificare uşor diferită. Istoria oricărui popor poate fi prezentată drept catastrofică printr'o selecţie arbitrară de venimente, aşa cum, de exemplu, căderea Romei este aleasă drept sfârşitul antichităţii, sau cea a Bizanţului drept finele Evului Mediu. Clasificarea lui Berdiaiev ar trebui să fie reţinută deoarece fiecare dintre aceste cinci perioade pare a se potrivi într'o mişcare ritmică, în care fiece bătaie a pendulului prezintă o deplasare faţă de poziţia anterioară. Am menţionat deja că un principiu uşor de urmărit în întreaga istorie rusească este xenoclasmul. Opusul acestuia, xenodulismul, poate fi de asemenea urmărit. Dacă primul este mai puternic şi mai în natura poporului rus, cel din urmă este la rândul său prezent. Personalităţi puternice, care au căutat să rezolve dificultăţile Rusiei prin copierea străinătăţii au reuşit să îşi umeze drumul timp îndelungat, în ciuda opoziţiei puternice. Kievul a fost cucerit pentru Ruşi de cneazul (prinţul) viking Oleg, un străin (882). Mult timp după aceea, el a privit cu admiraţie pentru tot ce era de provenienţă bizantină. Cu toate acestea, după ce Vladimir a fost convertit şi s'au pus bazele bisericii ruse, perioada kieveană a căpătat expresia unei culturi ruseşti autohtone. Stareţii şi călugării diverselor mânăstiri, mai mult ori mai puţin cunoscute au devenit primii istorici ruşi şi păstrătorii culturii ruseşti.***** Atenţie! Cronicile lor despre Kiev, Novgorod şi Suzdal au fost sursele de inspiraţie ale mai multor generaţii de scriitori şi istorici până în zilele noastre. Dealungul acestei perioade, intervenţiei străine i s'a rezistat cu succes.

Chiar şi Tătarii au fost ţinuţi - mai mult de o sută de ani - în frâu. Influenţele străine şi-au avut rolul lor, deşi niciodată decisiv, iar cnejii au instituit o lege de succesiune extrem de originală. După căderea Kievului (1240), istoria rusească s'a împărţit pe trei regiuni geografice. Kievul a căzut sub dominaţia Tătarilor şi a fost condus direct de aceştia, cu rezultatul unei migraţii către Nord. Novgorodul şi, înspre Nord-Est, Moscova şi Tverul, au căpătat importanţă. Kievul şi - într'o măsură mai mică - Moscova erau sub influenţa tătărească şi plăteau tribut. Novgorodul şi Ruşii din Vest trăiau cu sabia în mână. Influenţa străină era pretutindeni covârşitoare. Sub Ivan Moscova a asvârlit jugul tătar(1480) şi, pentru aproximativ două sute de ani după aceea, Rusia s'a desvoltat cu o relativ scăzută influenţă externă. Chiar şi timpurile tulburi dintre moartea lui Ivan cel Groaznic şi alegerea întâiului Romanov, când intervenţia poloneză a fôst masivă, nu a afectat starea de lucruri în mod fundamental. Atitudinea faţă de această prioadă istorică este extrem de contradictorie. Sunt mulţi Ruşi care o consideră drept o epocă de măreţie a Rusiei, în timp ce alţii o văd drept un timp al întunericului, în care a avut loc şerbirea ţărănimii, chiar dacă într'o formă incompletă. Oricare ar fi atitudinea adoptată, trebuie din nou să fim de acord că Ruşii erau proprii lor stăpâni şi că ei şi-au desvoltat propriile instituţii, în mod propriu.

A patra perioadă începe cu Petru I (1682-1725) şi se termină cu revoluţia din Octombrie (1917). Reformele profunde întreprinse de Petru au dat Rusiei o orientare occidentală limpede. El a construit Petersburgul şi şi-a instalat capitala acolo. Şi-a luat titlul de Impărat, ca şi pe cel de Ţar, a schimbat vestimentaţia boierilor, le-a tăiat bărbile şi a început industrializarea şi construcţia flotei militare ruseşti moderne. El a fost urmat, dar niciodată din întreaga inimă. Adesea se vorbea despre el ca despre Anticrist. Urmaşii săi i-au continuat politica şi au jucat un rol activ în politica europeană şi au continuat să extindă imperiul, dar niciodată nu au reuşit să mobilizeze un sprijin activ şi hotărîtor. Cu trecerea timpului, din ce în ce mai multe voci s'au făcut auzite susţinând în mod deschis xenoclasmul şi reîntoarcerea Rusiei pe drumul propriu.

Cea de-a cincea perioadă a început cu revoluţia din Octombrie (1917). Cele două curente promovate de xenoclaşti, respectiv xenoduli, au avut alternativ conducerea dar ambele au trăit în permanenţă, dacă nu ţinem seama de amplitudinea mişcării pendulului. In secolul al nouăsprezecelea, când filosofia rusească şi-a găsit expresia proprie, ambele erau reprezentate de

două şcoli de gândire, prinse într'o luptă strânsă: pro-ocidentalii şi slavofilii. Ambele s'au cristalizat în mişcări politice.

Originea controversei trebuie căutată în guvernarea despotică a lui Nicolae I. Pentru a scăpa de regimul său opresiv, nou născuta *inteligheţie* a început să plănuiască salvarea Rusiei. Unii au căutat inspiraţia în trecut, alţii s'au întors către Occident.Nemulţumirea faţă de condiţiile existente este cel mai bine exprimată de cuvintele lui Puşchin: "Doamne, cât de mizeră este Rusia!" Pentru a îmbunătăţi starea de lucruri, reformele nu erau de ajuns. Se dorea revoluţia.

Este dificil să facem o distincţie limpede între pro-ocidentali şi slavofili. Primii îşi aveau sursele de inspiraţie în Occident şi, aproape ca un singur om, tindeau către socialism. Ceilalţi doreau ca Rusia să îşi urmeze drumul propriu, să se întoarcă la perioada moscovită şi să reînceapă firul desvoltării într'o relativă izolare. La rândul lor, şi aceştia doreau socialismul, de un tip puţin modificat, dar oricum socialism. Mulţi dintre gânditorii ruşi bine cunoscuţi, ca Sir Bernard Pares, văd socialismul ca un instinct rusesc. Se poate să fie aşa, dar socialismul ca formă posibilă de guvernământ şi în special ca mişcare politică practică a sosit în Rusia din Vest. Clasificarea diverşilor scriitori politici ruşi este deosebit de dificilă, deaoarece se întâmplă adesea ca un scriitor să aparţină la două sau mai multe grupări politice şi să propage idei proprii a două sau mai multe mişcăr politice şi partide. Aşa cum arăta Sir Bernard Pares: "Fiecare Rus are în el, cel puţin potenţial, instincte atât ale slavofililor cât şi ale pro-occidentalilor." [6]

3

Pro-occidentalii, ca să vorbim în sens larg, pot fi grupaţi în două partide: liberalii şi socialiştii. Secolu al nouăsprezecelea a început în Rusia cu o mare ridicare a idealurilor occidentale de liberalism, libertate şi democraţie parlamentară. Până la un anumit punct, aceasta era datorată înaltului patronaj al lui Alexandru I. Sub conducerea prinţului Trubeţkoi, colonel în regimentul de gardă imperială Preobrajenschi, mulţi membri ai celei mai înalte aristocraţii erau uniţi în "Societatea Salvării" (1817). Ei erau înţeleşi asupra necesităţii unei lovituri de stat, dar erau mari neînţelegeri asupra modului exact de a o îndeplini şi asupra programului ce ar fi trebuit urmat ulterior. Aceste disensiuni interne şi întărirea securităţii politice au adus sfârşitul "Societăţii Salvării". A fost aproape imediat transformată într'o "Soietate a Progresului", dar aceasta a fost doar o caricatură a predecesorului ei. Este interesant de observat că, în afară de

acest început palid, nu a fost nici un alt exponent important al liberalismului *stricto senso* în întreaga viaţă politică a usiei secolului al nouăsprezecelea. Abia la finele secolului şi-au găsit ideile "liberale" o formă adecvată, mai întâi în *zemstve,* sau consiliile departamentale, îar mai apoi (1905) într'un partid liberal, cunoscut ca Partidul Democratic Constituţional, sub conducerea lui Miliukov, Witte şi Struve. Pro-occidentalii de factură liberală erau puţini şi niciodată ei nu au reuşit să capete un larg sprijin popular. Cu toate acestea, ei au avut un moment de grandoare, datorat mai mult unui lanţ de întâmplări favorabile decât de un sprijin real de mase. Pentru a-i păstra afară pe Social-Revoluţionari şi pe Social-Democraţi, *ohrana,* sau poliţia secretă, a avut grijă să ţină la un nivel scăzut reprezentanţa extremistă. Astfel că programul minimal prezentat de *Cadeţi,* aşa cum aveau să fie numiţi liberalii, a fost cel prezentat ţării. Momentul prielnic a fost totuşi pierdut. In Mai 1906 s'a întrunit prima *Dumă,* doar pentru a asculta în tăcere mesajul Ţarului, care nu cuprindea nici un program limpede. Frustraţi, liderii Cadeţilor şi în special V. Nabokov [7], au înaintat în Adresa către tron un program pozitiv şi destul de moderat. Chiar şi aceasta a fost prea mult pentru guvern. Acesta intenţiona să înfiinţeze doar o adunare consultativă de modelul Reichstagului. A urmat o perioadă de neînţelegeri căreia i s'a pus capăt prin dizolvarea Dumei, care nu şi-a mai găsit niciodată poziţia dominantă. In a doua Dumă, Cadeţii au pierdut conducerea în favoarea reprezentanţei muncitoreşti, iar în cea de-a doua şi a treia în favoarea Octombriştilor. După ce Ţarul a fost detronat, Cadeţii au intrat în coaliţie şi au acţionat ca o frână în guvernul revoluţionar provizoriu multipartid. In final ei au demisionat în urma deciziei privind independenţa crainei şi astfel s'au scos din istorie.

4

In afara acestei excepţii şi câtorva cazuri neimportante, întreaga gândire politică rusească din secolul al nouăsprezecelea, pro-occidentală sau slavofilă, aşa cum am spus înainte, era socialistă sau de tendinţă socialistă. Desigur, pro-occidentalii erau socialişti. La început au fost urmaşii socialismului utopic şi bogatul proprietar agricol Mihail Petraşevschi a înfiinţat un falanster, sau comună, după modelul lui Charles Fourier. Entuziasmu, în special din partea câtorva intelectuali, nu a lipsit, dar experimentul s'a încheiat în mod trist, deoarece ţăranii au dat ei înşişi foc falansterului.

Un socialism practic pre-marxist, mai mult ca formă a unei înfruntări incoerente dar hotărîte a societăţii existente era deja important în Rusia anilor 1840. El era inspirat din gândirea socialistă a ultimelor zile ale revoluţiei franceze şi din reinterpretarea filosofilor germani Schelling, Fichte, Hegel şi, mai apoi, a lui Kant. Piotr I. Ceadaiev, Vissarion G. Belinski şi, mai târziu, Alexandru I. Hertzen, erau cu toţii interesaţi în a găsi adevăratul drum pe care să îl urmeze Rusia, şi toţi aceştia, chiar dacă erau idealişti romantici, severi gânditori religioşi sau atei, acceptau o formă oarecare de socialism şi se inspirau din modelul occidental al acestuia. Hertzen în special era foarte atras de Occident şi în 1848 a părăsit într'adevăr Rusia fiindcă "nu putea trăi în stagnare obligatorie". [8] La Londra el a început publicarea lui *Bell* (Clopotul). Era totuşi predestinat să fie profund deziluzionat cu ceea ce avea să găsească în Vest. In final el şi-a întors ochii spre ţăranul rus, ca sursă a tuturor speranţelor Rusiei.

Socialişii ştiinţifici la rândul lor şi-au tras învăţătura din Occident. Hegel şi Marx şi apoi ceilalţi gânditori marxişti au lăsat o amprentă de durată în gândirea politică rusească. Sunt mulţi scriitori care pot fi cu uşurinţă categorisiţi drept precursori ruşi ai comunismului marxist de astăzi. Cu toate acestea, atât în gândirea cât şi în politica rusească, marxismul poate fi considerat abia drept un *faute de mieux*. Abia după ce a devenit limpede că slavofilii, aşa cum a demonstrat mişcarea *narodnicilor*, sunt sortiţi eşecului, s'au îndreptat revoluţionarii ruşi spe marxism, pentru a se salva.

5

Elementul slavofil a fost întotdeauna prezent în gândirea rusească şi originea lui poate fi adesea urmată până în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, când Juraj Krizhanici, cunoscutul cărturar slavonic a scris pespre străini: "Ei ne prostesc, ne duc de nas, ne stau în spate şi ne călăresc numindu-ne porci şi câini, se cred că sunt dumnezei şi pe noi ne cred proşti"; iar despre Ruşi: "ei nu doresc să se ajute pe ei înşişi până când nu sunt forţaţi să o facă şi sunt jumuliţi fără milă de către străini".[9] Slavofilismul secolului al nouăsprezecelea, care a cristalizat în organizaţii politice a început printr'o scrisoare a lui Ceadaiev (1836) publicată în *Telescopul* său de către profesorul Nikolai I. Nadejdin. Subiectul acestei scrisori era sensul istoriei ruseşti. "Ce drum trebuie să urmăm?" Slavofilii îşi aveau răspunsul pregătit. "Propriul nostru drum. Noi avem destinul nostru." Ivan V. Kirievski, Alexei S.

Komiakov, Dimitri I. Pisarev, târziul Alexander Hertzen, Mihail A. Bakunin, Nicolai K. Mihailovski, Piotr Lavrov, până la Feodor Dostoievski şi Lev. N. Tolstoi, toţi aceştia au fost slavofili, având calea lor proprie. Când s'a ajuns la mişcări politice practice, slavofilii s'au organizat în trei grupuri diferite şi un al patrulea posibil, care n'a avut niciodată şansa de a se desvolta pe deplin. Primele trei au fost nihilismul, anarhismul şi *narodnicestvo.* Al patrulea a fost o formă de misticism creştin rusesc predicată de Dostoievski şi desvoltat până la o anumită limită ca o mişcare social creştină rusească la finele secolului trecut şi la începutul celui nou de către gânditori ca S. Bulgakov, N. Berdiaiev şi poetul simbolist Viaceslav Ivanov. Aceştia au redescoperit pe Vladimir Soloviov, Konstantin Leontiev, N. Fedorov şi V. Rozanov. Concepţiile lor principale erau "ideea adevărată că omul, în unire cu ceilalţi, este chemat să controleze şi să organizeze viaţa socială şi cosmică"[10] şi "Imperiul lui Dumnezeu este schimbarea lumii, nu numai transformarea individului ci şi aceea a socialului şi cosmicului;..."

Nihiliştii, dintre care cei mai importanţi au fost Pisarev, Nikolai Dobroliubov şi Nikolai G. Cernîşevski, erau în special preocupaţi cu popularizarea ştiinţelor naturale şi mai ales a filosofiei materialiste. Ei negau existenţa valorilor superioare - o negaţie de esenţă aproape mistică. Singurul lucru pe care îl considerau "real" era eliberarea din suferinţă a clasei muncitoare.

Anarhiştii la rândul lor manifestau o inversată credinţă "religioasă" pentru focul purificator. Ei doreu distrugerea întregii organizări sociale existente de către proletariat în care aveau o încredere profund mistică. Se presupunea că din cenuşă va renaşte o societate nouă, descentralizată. Kropotkin şi mai ales Bakunin, marele profet al anarhismului erau membrii ai înaltei aristocraţii şi insistenţa lor de a rămâne până în final loiali acestor idei, în ciuda unor suferinţe personale de nespus, exilului şi sărăciei, este uluitoare.

Din cele trei mişcări politice care exprimau slavofilismul, cea mai importantă a fost aceea a narodnicilor care credeau ţărănimea drept păstrătoarea ADEVĂRULUI.[11] Despre ţărani scria Mihailovski: "Ei au renunţat la libertate în numele adevărului social şi la drepturi în numele intereselor poporului." Insuşi Tolstoi era un credincios fervent al faptului că "dreptatea" şi "adevărul" erau încarnate în poporul rus. In anii 1870 *narodnicestvo* a devenit atât de puternică în formarea opiniei publice în rândurile *inteligheţiei* încât mulţi dintre membrii acesteia mergeau printre oamenii din popor pentru a-i

educa şi pentru a se lăsa învăţaţi de către aceştia. Experimentul, aşa cum a devenit limpede în scurt timp, a fost un eşec jalnic. Ţărănimea i-a respins. Din această clipă *inteligheţia* s'a îndreptat către pro-occidentalii de modă marxist-ştiinţifică.

6

Intregul secol al nouăsprezecelea este bântuit de asociaţii ruseşti secrete şi semisecrete. Când secolul era încă în primele decenii, mulţi membrii ai gărzii imperiale, cunoscuţi ulterior drept decembrişti erau legaţi în secret în trei alianţe: "Alianţa securităţii", "Alianţa virtuţii" şi "Alianţa prosperităţii". Ei erau organizaţi în două asociaţii: "Asociaţia sudică", predicatoare a dictaturii după revoluţie, şi "Asociaţia nordică", împotriva acesteia. In afara acestora mai exista şi o asociaţie ostentativ filosofică, numită "Dragostea de înţelepciune" care, atunci când revoluţia decembristă a dat greş, a fost suprimată de poliţie. Către mijlocul secolului, revoluţionarii se adunau cu precădere în asociaţii literare şi filosofice. Mulţi dintre revoluţionarii mai zgomotoşi, ca Belinski de exemplu, îşi câştigau existenţa scriind articole critice sau fiind în conducerea diverselor publicaţii literare. Erau însă şi altele, ca de pildă "Toporul" sau "Justiţia poporului" care predicau în mod deschis revoluţia. La începutul deceniului o mie opt sute şaptezeci şi-au făcut apariţia revoluţionarii de profesie şi au fost organizaţi, mai întâi de Nathanson, apoi de Alexandr Mihailov, în "Pământ şi libertate". Revoluţionarul profesionist, un product tipic rusesc, era sau o bestie brutală, necioplită, care adula forţa, sau un ascet a cărui genealogie poate fi depistată în schisma din secolul al şaptesprezecelea a credincioşilor de stil vechi, sau printre membrii sectei auto-mutilante a scopiţilor (care se castrau pentru a elimina păcatul). Revoluţionarii ascetici, pentru a'şi nimici adversarii dar şi gata de a se jertfi pe sine înşişi în folosul "cauzei", îşi organizau întreaga viaţă şi se autoeducau exclusiv într'un fingur scop, acela al revoluţiei. Mihailov, cel care a organizat aruncarea în aer a trenului lui Alexandru al II-lea, este cel mai bun exemplu în această privinţă. Se spune că el nu ar fi mişcat niciodată un deget dacă aceasta nu era oarecum în legătură cu revoluţia.

"Tradiţia unui popor este valoroasă în măsura în care simbolizează destinul istoric al acelui popor," scria Berdiaiev. [12] Desigur, trebuie să fie un subînţeles profund în faptul că Ruşii au apreciat întotdeauna asemenea extremişti de factură simplistă.

La congresul de la Lipetsk (1879) "Pământ şi libertate" s'a scindat în două: "Voinţa poporului" şi "Libertatea muncitoare"

denumită şi "Redistribuţia neagră" după numele publicaţiei sale. Primii au s'au manifestat în violenţă exterioară sb conducerea lui Mihailov, Zheliabov, Hartman şi Sofia Perovski, dar după ce au reuşit asasinarea lui Alexandru al II-lea au fsot în curând făcuţi nevătămători (1882). Ceilalţi, sub conducerea lui G. V. Plehanov, P. Axelrod şi Vera Zasulici i-au atras pe intelectuali şi moderaţi. Ei au înfiinţat un grup de studii economice şi au reuşit în a-i organiza pe muncitorii industriali. Invăţământul lor era marxist. Ei s'au reţinut de la activităţi revoluţionare pentru a nu risipi puterea partidului şi şi-au dedicat toate eforturile creerii acelui proletariat conştient care urma să devină instrumentul revoluţiei.

Spre sfârşitul anilor 1890 unii dintre revoluţionari, iniţial legaţi de "Voinţa poporului" 'au organizat în "Partidul Social Revoluţionar" cunoscut mai bine ca revoluţionarii sociali. Dar programul lor s'a oprit la expropierea ternurilor în favoarea celor ce îl munceau. Puterea lor numerică era mare însă ei înşişi aveau divergenţe. In final au rămas partidul revoluţionar al ţăranilor.

7

Ruşii au o puternică vână de mesianism, cel mai bine exprimată în cuvintele lui Ceadaiev:

> Am o convingere profundă că noi avem o vocaţie pentru rezolvarea multora dintre problemele de ordine socială, să realizăm împlinirea multora dintre ideile care s'au ridicat în societăţile trecute, şi să dăm un răspuns întrebărilor de mare importanţă care interesează omenirea.[13]

Dar cu mult înainte de "Apologia unui nebun" a lui Ceadaiev să fi fost scrisă, Ruşii aveau conştienţa unui simţ al misiunii şi un puternic zel religios.

Chiar din perioada kieveană conducătorii ruşi se considerau pe sine înşişi drept descendenţii spirituali ai împăraţilor bizantini. Există o legendă despre legătura dintre Vladimir Monomah şi Impăratul Monomah, ale cărui însemne imperiale se presupune că le-ar fi moştenit. Deja în acel timp Ruşii se considerau drept păstrătorii credincioşi ai adevăratei credinţe. Dar abia în perioada moscovită ajunge mesianismul rusesc în largul său. Statul şi Biserica au crescut împrenă şi Ţarul trebuia nu numai să guverneze ci şi să salveze suflete. Rusia era deja văzută drept paznica unui adevăr pe care trebuia să-l desvăluie lumii. Către sfârşitul secolului al cincisprezecelea călugărul Filotei scria lui Ivan al II-lea: "Tu singur, dintre toţi cei ce sunt sub cer, eşti un Ţar creştin. Şi ia seamă, pios şi graţios

Ţar, că toate regatele creştine sunt unite într'al tău singur, că două Rome au căzut dar a treia stă şi că nu va mai fi o a patra." Chiar adoptarea titlului de Ţar - de la "Cezar" - este o încercare evidentă de a da bază pretenţiei Moscovei de a fi a treia Romă. Mai mult, Ţarii îşi duceau genealogia înapoi până la Prust, chipurile un frate al lui Cezar care ar fi înfiinţat Prusia, şi stabileau în acest fel o linie directă de descendenţă din stăpânitorii Romei.

Punctul de plecare al slavofililor a fost foarte bine exprimat de Aksakov în scrisoarea lui către Dostoievski: "Prima condiţie a eliberării sufletului rusesc este aceea că el ar trebui să urască Petersburgul (adică pe pro-occidentali) din întreaga sa putere şi din tot sufletul."[14] Din Occident nu poate veni nimic bun. Ruşii înşişi sunt păstrătorii ADEVĂRULUI. Perioada lui Petru I şi orientarea pro-occidentală a acesteia au fost o trădare a misiunii Rusiei. Tot ceea ce venea din Vest era greşit, plin de păcat. Rusia era aceea care trebuia să "le spună secretul libertăţii" şi să le "dăruiască libertatea sfântă". [15] In forma sa extremă[16], slavofilismul atribuia modelului slav rusesc o superioritate înnăscută asupra celorlalte. Dar în forma sa originală, mesianismul slavofil este un mesianism de factură spirituala, frate geamăn cu mesianismul ortodox. Slavii nu aveau calităţi inerent superioare faţă de alţi oameni. Ei erau mai degrabă păstrătorii ADEVĂRULUI şi însărcinaţi de către Istorie să desvăluie acel adevăr altora. Chiar şi Bakunin, anarhistul, credea că Ruşii au această misiune deoarece "răul şi păcatul oricărei autorităţi este puternic simţit de către Rus". El este cel care a emis fraza "Lumina vine de la Răsărit".[17] Ca deţinători ai ADEVĂRULUI Ruşii erau predestinaţi să evite erorile Occidentului şi să creeze o "ortodoxie ideală" care la rândul său urma să dăruiască libertatea reală, adică libertatea de spirit. Acesta era un concept straniu şi original care implica (1) "autocraţia ideală", identificată în tatăl cel perfect al poporului, Ţarul, şi (2): "naţiunea ideală", poporul rus, naţiunea cea mai umilă, destinată să rezolve problema socială mai bine şi mai degrabă decât oricare alta.

Slavofilii iubeau Rusia ca pe o mamă; pro-ocidentalii, ca pe un copil.[18] Dar şi pentru pro-occidentali interesul principal era *Rusia* şi nu relaţia lor specială faţă de ea. Ei gândeau că Rusia are multe de învăţat din Occident, dar că odată ce ei au învăţat lecţiile Vestului, Rusia era aceea care va tăia drumul sprwe salvare. Pestel, primul socialist agrarian rus, era gata, ca şi cei mai mulţi dintre ceilalţi socialişti ruşi, să înveţe socialismul din Occident, dar considera că Rusia şi poporul rus erau cel mai bine echipate pentru a îl pune în prectică. Belinski

şi Hertzen, care au învăţat socialismul în exil şi erau mari admiratori ai Vestului, au fost repede deziluzionaţi şi s'au reîntors în Rusia. Ei au părăsit Occidentul, nu însă şi socialismul. Socialismul urma să fie împlinit în mod rusesc, sărind peste stadiul burghez de desvoltare.

Simţământul că Rusia avea o cale proprie a ei şi că ea era destinată să desvăluie restului lumii ADEVĂRUL este cel mai puternic exprimat de misticii religioşi, de scriitorul Dostoievski, de istoricul Sloviev şi într'o oarecare măsură de anarhistul religios Tolstoi. Pentru ei Rusia era marele desvăluitor de adevăruri. Misiunea ei era universală:

> Vocaţia Rusiei este o vocaţie mondială... Poporul rus este un popor legat de Dumnezeu... (Europenii) nu sunt liberi; noi suntem liberi... Un Francez gândeşte nu numai despre Franţa sa ci chiar şi despre întreaga omenire numai cu condiţia ca el să rămână în foarte mare măsură un Francez; acelaşi este adevărul despre Englez sau German. Singur Rusul, chiar şi în timpul nostru, adică mult înainte să se facă socoteala finală, are capacitatea de a fi într'adevăr Rus mai ales şi numai atunci când este într'adevăr European.[19]

Dacă această viziune a misiunii ruseşti este cel mai autentic exprimată de Dostoievski, Soloviev este probabil mult mai exact în formularea ei. El prezintă o viziune a unei naţiuni integrate, revelând întregii lumi o unitate atotcuprinzătoare, în special o unitate de natură cosmică, dar şi socială. Utopia sa este o teocraţie universală realizată de Ruşi şi în care trinitatea Biserică, Stat şi Societate (*zemşcina*) este atât de perfect sudată încât pare una singură, deşi elementele se pot distinge. Elementele temporale ale acestei trinităţi, Statul şi Societatea sunt de mai puţină importanţă. "Poporul rus este un popor al viitorului; el va hotărî asupra problemelor asupra cărora Vestul nu are încă puterea de a decide, pe care încă nici nu şi le pune în deplina lor profunzime." [20] "Ce fel de Est vreţi să fie? Estul lui Xerses, sau Răsăritul lui Christos?"

Iubirea lui Tolstoi strânge în braţe întreaga omenire. In respingerea de către el a oricărei forţe, el se află deasupra naţionalităţii. Cu toate acestea el crede cu fermitate că revoluţia, pe care a prevăzut-o cu tristeţe, nu va izbucni niciunde ci doar pe sfântul pământ al Rusiei.

In fine, socialismul religios rusesc de la începutul secolului aşa cum îl exemplifică Bulgakov, Berdiaiev şi într'o oarecare măsură Merejkovski, este dominat de aceeaşi credinţă fermă în Rusia ca revelatoare a Adevărului. Nici un Rus veritabil nu poate gândi altfel. mensitatea acestei ţări, milioanele locuitorilor săi, contactul apropiat cu pământul, toate îl fac să creadă că Rusia este mai aproape de înţelesul interior al vieţii decât ori care altă ţară. In forma sa cea mai autentică această misiune

mesianică este rezultatul unei profunde umilinţe şi al unei profunde omenii. Tema *rusă* este predominantă în toate formele mesianismului îmbrăţişate de Ruşi şi în final numitorul comun al acestora este rusianismul. Dar pentru toţi gânditorii ruşi cu adevăra originali care sau exprimat în această privinţă, cu posibila excepţie a lui Danielevski, acest mesianism rus, acest rol pe care Ruşii sunt chemaţi să îl îndeplinească în funcţia lor de desvăluitori ai Adevărului în folosul întregii omeniri este datorat veritabilei umilinţe mistice a Rusului. El, Rusul, este cel din urmă dintre oameni. El, Rusul, este cel mai pregătit să îşi aibă păcatele. El îi iubeşte pe toţi. El nu urăşte per nimeni. El este omul total.

8

Această accentuare a valorilor ruseşti ca opuse tuturor celorlalte este la bază, chiar dacă probabil inconştient, lupta pentru auto-afirmare a unui popor mare. De-a lungul întregii lor istorii Ruşii au arătat un mare potenţial de grandoare. Contactul cu Vestul le-a desvăluit superioritatea occidentală. Petru cel Mare era convins că tot ceea ce Ruşii aveau de făcut era să înveţe tehnica Occidentului şi să o stăpânească, pentru a îmbunătăţi lumea vestică. Propria sa viaţă a fost o ilustrare a acestei atitudini. In primele războaie, Carol al XII-lea al Suediei l-a înfrânt, dar Petru nu a disperat niciodată. El a învăţat asiduu de la însuşi Carol şi apoi l-a distrus. Această atitudine matură, în esenţă occidentală, nu este tipic rusească. Inconştient, cel puţin, ei au realizat că Vestul le-a luat o primă partidă în cursa pentru industrializare şi că, oricât s'ar grăbi, nu mai pot recupera timpul pierdut. Auto-afirmarea lor, ca şi aceea a tuturor popoarelor potenţial mari, era imperioasă. Dacă timpul pierdut nu putea fi recâştigat prin urmărirea aceluiaşi drum de desvoltare, atunci ei erau gata să respingă întreaga tehnică occidentală; la nevoie, toate realizările Vestului. Ei erau gata să fixeze noi standarde care să îi arate drept fiind în avantaj, chiar dacă aceasta implica o completă răsturnare a structurii valorilor acceptate. Ardoarea mesianică a poporului rus trebuie să fi izvorât din sentimentul că ţara lor a fost tratată nedrept de către istorie. Ei îşi văd pământul bogat, imensa lor avuţie minerală. Ei îşi văd imensa ţară, o simt potentă în putere şi glorie. Totuşi, ţări mai veci şi mai fericite, nu atât de mult încercate de istorie, sunt mult mai avansate şi au mai multă bogăţie reală. Sunt gata să înveţe de la acestea într'o oarecare măsură şi să le respecte experienţa, dar realizează repede că numai dacă vor ataca în propriul lor fel, vor putea fi cu adevărat mari.

9

"Ruşii au crezut că Rusia este o ţară absolut specială şi particulară, cu propria-i vocaţie specială. Dar principalul lucru nu era Rusia în sine ci ceea ce Rusia aduce lumii, peste toate *frăţia tuturor oamenilor* şi libertatea de spirit."[21] Dacă sentimentul misiunii este factorul unificator al tuturor Ruşilor, atunci se poate spune că *frăţia tuturor oamenilor* este obiectivul ultim al Ruşilor de orice credinţă.

Universalismul este deja prezent la Alexandr N. Radişciov, care este prezentat drept părintele *inteligheţiei.* In descrierea călătoriei sale de la Paris la Moscova el spune: "Am privit în jurul meu şi sufletul meu era sfâşiat de suferinţa neamului omenesc." Belinski scrie: "Nu vreau fericirea, chiar şi ca dar, până când nu-mi voi găsi pacea minţii în ceea ce priveşte pe fiecare dintre fraţii mei de sânge." Nikolai V. Gogol spunea în mod expresiv că în opinia sa Rusia era chemată să dea glas frăţiei oamenilor între ei. Acelaşi lucru îl spunea Alexandr S. Puşkin, cel mai mare scriitor rus. Khomiakov, care era preocupat cu înţelesul vieţii interioare, l-a găsit în *sobornost,* a cărui traducere apropiată este *comunitatea spirituală.* [22]

Pe acelaşi plan superior este iubirea pentru oameni a lui Tolstoi. Pentru el omul este doar un fragment al cosmosului, care este de natură divină. Omul ar trebui să contopească individualitatea în umanitate, deoarece numai respingerea conştienţei individuale va stăpâni teama de moarte. Omul ar trebui să se contopească naturii, cosmosului.

Fedorov, în propunerea sa practică, se arată drept un oponent al individualismului şi un avocat al colectivismului religios şi social, al *frăţiei tuturor oamenilor.* Este foarte semnificativ că Dobroliubov, un Rus, este cel care a scris:

Patriotismul, viu şi activ, poate fi distins precis prin faptul că exclude orice animozitate internaţională; şi un individ inspirat de un asemenea patriotism este gata să lucreze pentru întreaga omenire, dacă se poate face util. Patriotismul veritabil, ca o expresie personală de dragoste pentru omenire nu poate fi reconiliat cu ostilitatea împotriva anumitor popoare.23

Această nostalgie după frăţia tuturor oamenilor, pentru universal, este atât de profund caracteristică Ruşilor încât numai ei dintre toate popoarele folosesc un cuvânt special, intraductibil, pentru a o exprima: *Psiecelovecnost* exprimă sentimentul Rusului care se închipuie pe sine capabil nu numai

de a înţelege, dar şi de a împărtăşi punctul de vedere al tuturor naţiunilor.

10

Literatura rusească este plină de cazuri care arată cât de mari sunt diferenţele între caracterul şi temperamentul Rusului obişnuit şi cele ale partenerului său occidental. "Păcatul" este comis cu pasiune, cu devoţiune. Remuşcarea, căinţa şi penitenţa sunt depline şi profund resimţite. Odată ce pocăinţa şi ispăşirea sunt realizate, "păcatul" este şters. Nu rămâne în urma lui nici o cicatrce. Prietenii se ceartă cu îndârjire şi în momentul următor se îmbrăţişează unul pe celălalt cu tandreţe, din inimă. Intr'un fel, aceasta este completarea setei de frăţie umană. Numai copiii şi fraţii îşi rezolvă astfel problemele. Ruşii nu vorbesc niciodată de înmormântarea trecutului. Nu există un trecut de înmormântat, acesta este şters. "Păcătosul" nu este un stigmatizat, în sensul occidental al cuvântului. El este privit cu compasiune şi un fel de acceptare tacită şi implicită a faptului că fiecare s'ar putea găsi în circumstanţe care ar duce către aceeaşi "păcătoşenie". Un exemplu extrem al acestei atitudini este dat de Dostoievski,[24] în povestirea ţăranului care, n timp ce îşi înjunghia prietenul pentru a-l jefui, se ruga fierbinte"Iartă-mă, Doamne!". Dacă el este capabil să facă acest lucru pentru a-şi împlini o dorinţă, desigur că o poate face pentru ceea ce el crede că este "drept". Aşa cum mărturisea Belinski: "Incep să iubesc omenirea în felul lui Marat. Pentru a ferici cea mai mică parte a ei, cred că aş extermina restul ei prin foc şi sabie."

11

In dorinţa sa de salvare Rusul caută soluţia absolută, completă. El vrea un *In Hoc Signo Vinces* scris clar pe cer. Salvarea este una fiindcă adevrul este unul singur. In acest sens nu pot exista compromisuri şi târguieli. Dogmatismul său se potriveşte cu ascetismul şi pregătirea de a suferi el însuşi, nu numai de a face pe alţii să sufere. Pentru a revela adevărul nici o suferinţă nu este prea mare. Slavofilismul, în toate formele sale, ia un caracter religios. Nihilismul însuşi se bazează pe presupunerea că toate bogăţiile şi plăcerile ca şi întreaga creativitate în artă şi gândire sunt un "păcat" atâta vreme cât în întreaga le există suferinţă şi sărăcie. Se spune adesea că Ruşii nu au un simţ al umorului aşa cum îl înţeleg

Anglo-Saxonii. Aceasta este probabil adevărat, deoarece scepticismul critic, impersonal şi nepasional al occidentalilor este o raritate printre Ruşi. Sinceritatea cu care îşi recunosc imoralitatea şi lipsa proprie de importanţă este impresionantă, dar este foarte rar când un Rus va găsi ridicolul unei situaţii dramatice, care va percepe comedia din interiorul fiecărei tragedii. Şi sunt foarte puţine semne că el ar putea fi capabil să vadă absurditatea şi să râdă de propriile-i încercări îndrăzneţe şi serioase.

In dorinţa sa imperioasă de salvare Rusul preţuieşte originalitatea. Uneori el o preferă chiar salvării în sine. Vania al lui Dostoievski spune: "Imi spui că nu sunt un original. Vezi, dragă..., că nimic nu ofensează mai mult pe un om al zilelor noastre şi din rasa noastră decât să i se spună că nu este un original... Nu mi-ai dat nici măcar onoarea de a fi un ticălos de prima mână... M'ai ofensat mai grav decât acela care.. mă crede în stare să-mi vând soţia."[25] Probabil că una din cele mai esenţiale caracteristici ruseşti este profundul misticism al pământului. "Mama Rusia", "Sfânta Rusie" este încrustată în fiecare inimă rusească. Ea i-a înfrânt pe Tătari; l-a înfrânt pe Napoleon şi a înfrânt foarte eficienta maşină nazistă de război. Se poate prevedea cu încredere că atâta timp cât vor exista oamenii Marii Rusii, acest misticism al pământului, care dă o incomparabilă putere în apărare şi un arzător zel misionar întru a revela altora adevărul Rusiei, nu va dispare.

12

Iniţial Romanovii erau aleşi de către o *Zemski Sobor* (adunarea poporului) şi puterile lor nu erau de loc absolute. Mihail, cel dintâi Romanov (1613) şi fiul său Alexei, convocau în mod frecvent adunarea naţională pentru consultări. După moartea lui Fiodor (1682) a mai fost întrunit un singur *Sobor,* cel convocat de Petru în 1698 pentru a o judeca pe sora sa Sofia. In acel timp, poporul nu mai avea de mult vre-o voce în guvern. Era o evoluţie naturală. Romanovii au fost aleşi la tron după o lungă perioadă de lupte fratricide şi războaie cu străinii, care aduseseră ţara la o sărăcie extremă. Romanovii nu aveau sprijin. Pentru a crea acea loialitate fără care nu puteau spera să conducă, a fost necesar ca ei să ofere privilegii celor care i-au servit. Acestea erau în mod invariabil danii de pământ. Pământul fără ţărani nu însemna totuşi nimic. Pentru oarecare vreme, ţăranii au emigrat, mai întâi către Sud, spre bazinul inferior al Volgăi, apoi către Est, în Siberia. Principalul impuls a fost legea lui Boris Godunov care limita dreptul de

stăpânire asupra ţăranilor la cnci ani. Intr'adevăr, era o promisiune de libertate. Această lege a fost abolită de către Romanovi în 1646. După această dată, şerbii, împreună cu descendenţii lor, au rămas şerbi pentru vecie. Cu marea majoritate a populaţiei adusă în sclavie, *Zemski Sobor* doar cu greu se mai putea numi o adunare reprezentativă. Era sortită pieirii.

Astfel, sclavajul a fost adoptat printr'o serie de măsuri desemnate să dea guvernului central, şi prin aceasta dinastiei, baza economică urgent necesară. Paradoxal, măsurile nu erau dorite de către Romanovi. Astfel că nu este o surpriză că, în loc să fie urâţi, Romanovioi au fost iubiţi. Ei erau socotiţi drept adevăraţi "părinţi" ai poporului, ce purtau mereu în inimi interesele poporului. Scriitorii luminaţi ai secolului al nouăsprezecelea au găsit o scăpare din dilemă. Dreptul de a guverna aparţine poporului, dar poporul este acela care îl transmite, prin încredere, în mâinile Ţarului.

Duma boierilor a fost, în perioada moscovită, un instrument guvernamental efectiv. In timpul domniei lui Petru şi-a pierdut orice importanţă.

Acsete două desvoltări, înrobirea ţărănimii şi eclipsa *Dumei,* au făcut *autocraţia* drept principiu fundamental al puterii dinastice a Romanovilor.

Rolul jucat în Rusia de către biserică a fost întotdeauna mare. Kievul a fost un loc de pelerinaj şi un centru de învăţătură pentru creştinii din ţările învecinate. Când Constantinopolul a fost în final cucerit de către Turci în 1453, Moscova a crescut automat într'o poziţie de importanţă. Filotei, sub Ioan al III-lea, a proclamat Moscova drept a Treia Romă. Sub Fiodor, mitropolitul Moscovei a fost declarat drept Patriarh de către sinodul rusesc.

Influenţa bisericii asupra guvernului, chiar dacă rareori exercitată în mod direct, era enormă. Nici chiar marea schismă a vechiului rit, condusă de călugărul Avvacum şi episcopul Paul împotriva noilor cărţi intrduse de patriarhul Nikon nu a schimbat mult lucrurile. Patriarhul a fost destituit, dar cărţile sale au fost păstrate şi autoritatea patriarhatului în afacerile de stat a continuat să fie la fel de mare ca mai înainte. Din nou, Petru a fost cel ce a pus capăt acestei stări. Petru era încă un băieţel când Adrian a fost ales drept patriarh. Mai târziu, Adrian s'a opus reformelor curajoase ale lui Petru. Atunci când ele au afectat biserica, Adrian s'a exprimat cu îndrăzneală, îbn mod deschis. El a denunţat drept erezie tăierea bărbilor şi a folosit fiecare ocazie pentru a vorbi împotriva celor fără de Dumnezeu, înţelegînd prin aceasta pe Petru. La moartea lui

Adrian (1700), Petru a întârziat alegerea noului patriarh şi apoi a reorganizat sinodul ridicând în rang demnitari bisericeşti obscuri care îi erau loiali. In 1721 el a amânat *sine die* alegerea patriarhului şi a denumit un om de justiţie, procurorul, drept conducător al sinodului. Această instituţie "provizorie" avea să fie păstrată de fiecare dintre Romanovii ce au urmat timp de două sute de ani.

Reacţia la reforma lui Petru a fost stranie. Nepăsarea lui faţa de biserica tradiţională era limpede. Mulţi îl socoteau drept antichrist. Totuşi dinastia, văzută întotdeauna de poporul rus drept păstrătoarea adevăratei credinţe, nu nu a avut de suferit. Concentrarea puterii bisericeşti în mâinile Ţarului, în loc de a irita sentmentele religioase ale poporului, a produs exact efectul contrar. Cu timpul, Ţarul a început a fi socotit drept adevăratul cap al bisericii, şi era într'adevăr, mărind astfel supunerea poporului faţă de dinastie. *Ortodoxia* a devenit cel de-al doilea principiu profesat de aceasta.

Al treilea principiu este consecinţa directă a celorlalte două. Autocraţia a plasat întreaga putere militară şi civilă în mâinile monarhului. Ortodoxia încredinţa aceloraşi mâini grija vieţii spirituale a poporului. Puterea dinastiei era absolută, dar acea putere era transferată, în numele lui Christos, în folosul Poporului. Ţarul era adevăratul părinte al acestuia. El avea înaintea ochilor numai interesele poporului rus. El îl apăra împotriva aristocraţiei. El urmărea să fie împlinită justiţia.

Această întreită bază a dinastiei Romanovilor, *ortodoxia, autocraţia* şi *poporul,* este cel mai bun exemplu al formei paternaliste de guvernământ. Atâta vreme cât Ţarul era în mod sincer interesat şi suficient de abil să sesizeze sentimentele naţiunii, totul a mers bine, dar în momentul în care a fost făcută prima fisură, nu a mai existat posibilitate de frânare. Poporul şi coroana s'au despărţit. In tinereţea sa Alexandru I a fost un idealist. El este socotit a fi avut dorinţa sinceră de a reda independenţa Poloniei. El dorea schimbări de lungă durată, totuşi, când a îmbătrânit el a devenit un mistic şi promotorul "Sfintei Alianţe", acel pact între capetele încoronate ale Europei şi care în practică s'a dovedit un instrument aproape perfect pentru păstrarea în supuşenie a popoarelor europene. Dar Ruşii înşişi, odată ce li s'au stârnit speranţele, au continuat să dorească reformele pe jumătate promise. Armatele ruseşti luptaseră în întreaga Europă. Ei şi-au amintit ceea ce văzuseră acolo. Voiau o schimbare.

Schimbările nu au venit. De aici, revoluţia. Prima a fost mişcarea Decembriştilor în 1825. Ea a dat greş, dar spiritul său a trăit mai departe. Nicolae I a recurs la crearea *okhranei,* sau

poliţia secretă, o altă instituţie "temporară" care a devenit o parte a vieţii ruseşti. Succesorul său a fost plin de bune intenţii şi era gata să proclame mult dorita constituţie, dar în acea vreme spiritul revoluţionar crescuse în mod alarmant şi poporul nu mai credea în bunele intenţii ale dinastiei. Alexandru al II-lea era destinat să moară de mâna revoluţionarilor în aceeaşi zi în care urma să semneze constituţia. Succesorii săi au recurs din nou la represiune şi au răspuns violenţei cu violenţa. In curând dinastia nu mai era decât o structură artificială balansată în vârful unei piramide înclinate. Aceasta nu mai era *poporul. Autocraţia* şi *ortodoxia* dădeau Ţarilor puteri pe care poporul le voia. Ei se aflau de părţi diferite ale baricadei. Romanovii mai luminaţi, în special Alexandru al II-lea au realizat starea de lucruri şi au dorit să întâlnească poporul la jumătatea distanţei de parcurs. Dar orice concesie însemna în mod evident diminuarea moştenirii lor. A păstra intactă această moştenire a devenit obsesia celor mai slabi, speriaţi să acţioneze ei înşişi. In final, aceasta s'a dovedit stânca pe care a eşuat dinastia.

13

Inceputul secolului a găsit Rusia guvernată în mod despotic, nu atât de către slabul Nicolae al II-lea cât de impulsiva sa soţie şi de către Pobedonostev, procurorul. Poporul era din ce în ce mai pregătit să răspundă chemării la revoluţie. Prima sa alegere a fost slavofilă în caracter, fără îndoială. El dorea o revoluţie rusească, purtată în mod rusesc, dar când *narodnicestvo* a dat greş, naţiunea a fost gata să îmbrăţişeze orice doctrină, chiar venită din Occidentul dispreţuit şi urât, cu condiţia să conţină o promisiune limpede. Marxismul o făcea.

Nihilismul, anarhismul, *narodnicestvo,* ca şi socialismul utopic occidental păreau foarte departe de realităţi. Marxismul oferea un drum practic, concret, către revoluţie. "Capitalul" a fost tradus târziu, foarte târziu, în ruseşte, totuşi, odată ce a ajuns la Ruşi în propria lor limbă, a făcut repede adepţi. Marxismul şi învăţătura marxistă nici nu erau străine modului rusesc de gândire. "Este foarte important să observăm că gândirea rusească are o înclinaţie spre doctrine totalitare şi un mod totalitar de a privi viaţa ca un întreg. Acesta este singurul mod de învăţământ care are vre-un succes la noi..." scria Berdiaiev.[26] Belinski propovăduia dictatura. Neciaiev scria în "Catehismul revoluţionar" că "Revoluţia este singurul criteriu al binelui şi răului". Tkaciov, unul dintre cei mai autentici revoluţionari timpurii ruşi de tip marxist, predica revoluţia, luarea puterii şi exploatarea maşinăriei guvernamentale ca un

mijloc de atingere a scopurilor. El a gândit întotdeauna despre revoluţionari ca despre o minoritate, perfect conştientă de ţelurile sale şi capabilă să conducă masele prin şoc. Ca şi Lenin el era preocupat cu dezvoltarea unei teorii a revoluţiei special adaptată la necesităţile Rusiei. Unul dintre primii adepţi ai lui Marx în Paris a fost boierul Sazonov. De mai mule ori, Marx, care niciodată nu şi-a ascuns neplăcerea şi neîncrederea în Ruşi, a exclamat: "Oricât de mult îi prigonesc, Ruşii nu mă lasă niciodată în pace."

Primul nucleu de marxişti ruşi era format în jurul "Redistribuţiei negre": Pleanov, Axelrod, Vera Zasulici şi alţii. Ei au luat numele de "Social Democraţi", mai bine cunoscuţi ca "SD". După Congresul din 1898, la care au fost invitate multe delegaţii locale ale grupurilor socialiste, ca şi organizaţia socialistă evreiască "Bund", titulatura a devenit "Partidul muncitorilor social-democraţi". Oragnul lor de presă a fost *Iskra* (Scânteia).

La Congresul ţinut la Londra în 1903, social-democraţii s'au rupt în două secţiuni, bolşevică şi menşevică. Prima, sub conducerea lui Lenin, era în favoarea unei organizaţii dictatoriale centraliste, în mâinile câtorva teoreticieni. Cealaltă înclina în favoarea unei mişcări de mase. Lenin a fost învingtorul zilei dar a pierdut *Iskra.* Câştigul lui s'a dovedit totuşi inestimabil, deoarece însuşi numele de *bolşevici* (majoritatea, [27]), a fost o puternică armă de propagandă în timpul revoluţiei. Noul lor ziar a fost *Vpered* (Inainte).

14

La întrebarea "De ce a devenit Rusia comunistă", răspunsul care poate induce în eroare este că guvernarea despotică a Romanovilor devenise intolerabilă părţii energice şi bine plasate strategic a societăţii. "Ortodoxia, autocraţia şi poporul" nu mai puteau apăra eficient dinastia. De aici s'a ajuns la revoluţie. Răspunsul adevărat, că în paginile anterioare s'a făcut o încercare de a răspunde, merge mai profund. Revoluţia a fost dorită pentru că starea de lucruri era nesatisfăcătoare. De vreme ce dinastia s'a dovedit lipsită de maleabilitate, ea trebuia să plece. Nu era nici un motiv pentru care revoluţia trebuia să fie o revoluţie *comunistă.* Vorbind despre perioada pre-revoluţionară Spengler scria în "Declinul Occidentului": "Acei tineri Ruşi ai zilelor dinaintea lui 1914 - murdari, palizi, exaltaţi, adunaţi pe la colţuri, mereu absorbiţi de metafizică, văzând toate lucrurile cu un ochi al credinţei, chiar atunci când problemele sunt dreptul la vot, chimia sau educaţia femeilor -

sunt Evreii şi creştinii timpurii ai oraşelor elenistice pe care Romanii îi priveau cu un amestec de amuzament lipsit de simpatie şi teamă secretă." Aceşti oameni au făcut revoluţia. Ei nu voiau comunismul mai mult decât doreau luna de pe cer. Cei mai mulţi dintre ei abia dacă ştiau ceva despre comunism. Ceea ce doreau ei era salvarea şi ei gândeau în acele zile ale lui 1917 că o puteau câştiga prin debarcarea Ţarului. Partidul comunist (bolşevic) nu era decât o fracţiune a forţelor în mişcare. Ca o doctrină, marxismul nu era decât una, şi în mod clar nu cea mai de succes, dintre multele doctrine ce se ofereau alegerii revoluţionarilor. Totuşi, după câţiva ani comuniştii se aflau bine aşezaţi în şea.

Revoluţia a reuşit pentru că Rusia avea deja unele dintre trăsăturile rele ale societăţii capitaliste burgheze şi nici una dntre trăsăturile bune ale acesteia. Rusia avea un proletariat industrial care a putut fi convins că este exploatat, dar nu a făcut o realitate din libertatea şi demnitatea individului. Când a sosit timpul, nu s'a găsit nimeni care să apere vechiul regim, fiindcă nu era nimic de apărat. In afară de dinastie şi aristocraţia care beneficiau direct de guvernarea ţaristă, nimeni nu avea un interes în păstrarea regimului. Masa poporului rus era condusă dc o birocraţie inutilă cu ajutorul poliţiei secrete.

Comunismul a reuşit în controlarea revoluţiei în finalul acesteia, pe de o parte fiindcă întreaga tradiţie a gândirii revoluţionare ruseşti nu conţinea nimic care să-l contrazică în esenţă. A reuşit de asemenea deaoarece se potrivea bine cu ardoarea mesianică a poporului rus şi cu dorinţa acestuia de frăţie umană şi universalism. A reuşit deoarece caracterul rusesc tinde să fie dogmatic, brutal, ascetic, capabil de sacrificiul de sine şi gata să accepte o credinţă politică totalitară aşa cum este gata să descopere o viziune totalitară asupra vieţii. Mai mult decât orice, comunismul a reuşit deoarece dintre toţi liderii revoluţiei din 1917, numai Lenin şi acoliţii săi ştiau exact care era obiectivul lor şi cum să-l atingă. Ei erau echipaţi cu o morală nouă care făcea ca butalitatea, chiar cruzimea cea mai vădită, să pară drept cea mai sfântă datorie a lor faţă de un principiu superior al binelui. Ardoarea mesianică rusească îşi găsise făgaşul.

Note

1. Nicolas Berdiaiev, *The Origins of Russian Communism*, Geoffrey Bles, Londra, 1937.
2. *The Decline of the West*, Knopf, New York, 1946.
3. Termenul de *xenoclasm* este preferat celui ce *xenofobia*, deoarece nu este vorba de o ură faţă de străini în sensul occidental al cuvântului. Străinul trebuie distrus fiind o exopresie a răului. Numai Rusul cunoaşte adevărul deoarece acesta i-a fost

relevat direct de către Dumnezeu. El serveşte lumea, şi implicit pe străin, distrugându-l!!!

4. Nicolas Berdiaiev, *The Russian Ideea*, Geoffrey Bles, Londra, 1947, p.19.
5. Nikolai Fedorov, *Philosophy of the Common Task.*
6. Sir Bernard Pares, *A History of Russia*, ™Cape, Londra, 1947, p. 383.
7. *Ibid.*, p. 496.
8. *Ibid.*, p. 383.
9. *Ibid.*, p. 212.
10. Berdiaiev, *The Origins of Russian Communism*, p.185.
11. *Narodnicestvo* este substantivul.
12. Nicolas Berdiaiev, *The Managing of History*, p. 24.
13. Vezi Berdiaiev, *The Russian Ideea*, p. 37.
14. Citat de Oswald Spengler.
15. Komiakov. Vezi Berdiaiev, *The Russian Ideea*, p.46.
16. Exemplificat de Danielevski, un specialist în ştiinţe naturale.
17. Acesta este sloganul care bântuie la ora aceasta întreaga Europă de Est.
18. Berdiaiev, *The Russian Ideea.*
19. Dostoievski pune aceste cuvinte în gura lui Versilov, unul din caracterele pe care le-a creat.
20. Citat de Berdiaiev, *The Russian Ideea*, p. 71.
21. *Ibid.*
22. "Biserica nu este o autoritate, aşa cum Dumnezeu nu este o autoritate şi aşa cum Cristos nu este o autoritate, deoarece autoritatea este ceva exterior nouă înşine. Aceasta nu este o autoritate ci adevăr şi în acelaşi timp viaţă, care este viaţa spirituală a unui creştin ... biserica cunoaşte frăţia, dar ea nu cunoaşte sclavia... *adevărul este comunitate spirituală.*"
23. Citat în manualul comunist oficial *Pedagogy*, de B.P.Yesipov şi N.K. Goncearov, Gollancz, Londra, 1948.
24. In *Idiotul:* povestirea prinţului Mîşkin.
25. *ibid.*
26. Berdiaiev, *The Russian Ideea*, p. 31.
27. *Bolşe* - mai mare.

CAPITOLUL 5

CONSECINŢE

1

Este comunismul rusesc un comunism adevărat? Şi dacă nu, atunci ce este?

Inainte de revoluţie comunismul a făcut apel la Ruşi, vorbind în general, aşa cum a făcut apel şi continuă să o facă astăzi la unii oameni din Occident. Revoluţia a învins în Rusia, mai repede decât în altă parte, din cauza unor circumstanţe favorabile. Nu exista un conflict real între caracterul rus şi tradiţiile ruseşti, pe de-o parte, şi tezele principale ale lui Marx, darodată ce succesul revoluţiei a fost asigurat în Rusia, era inevitabil că ara aceea urma să lase o amprentă de neşters pe întreaga dezvoltare ulterioară a comunismlui. Dacă acesta ar fi triumfat în oricare altă ţară, întregul curs ulterior al comunismului ar fi fost fără îndoială un altul. Chiar şi astăzi, comunismul atrage pe mulţi oameni din Occident din cauza trăsăturilor sale ideologice. Cine doreşte poate argumenta că forma de comunism dezvoltată în Rusia nu mai este de multă vreme fidelă adevăratei învăţături a lui Marx. Din punctul de vedere al politicii reale, totuşi, dreptatea sau nedreptatea acestui enunţ ste neimportantă. Comunismul a devenit o forţă majoră în geopolitică abia *după* ce a triumfat în Rusia. Astăzi, comunismul dezvoltat în Rusia şi în afara ei, cel dezvoltat sub directa supraveghere a Ruşilor, este cel care sfidează lumea. Caracterul naţional şi temperamentul rusesc au făcut o amprentă adâncă pe o încercare iniţial germană de rezolvare a problemelor dinamicii sociale. Dacă Marx a fost responsabil pentru aproape întreaga teorie a comunismului, Lenin şi Stalin sunt cei care au transformat-o într'un mijloc efectiv de capturare şi păstrare a puterii politice, iar genealogia lui Lenin ori Stalin pot fi urmărite înapoi la Jeliabov, P.N. Tkaciov, Belinski,

Serghei G. Neciaiov, Cernişevski, Petru cel Mare şi Marii Prinţi ai Moscovei. Stalin şi Lenin sunt cei care au transformat comunismul dintr'o utopie politică oarecare într'o mişcare politică de mase. Abia prin Ruşi a devenit comunismul - o doctrină politică ce se pretinde drept rece, nepasională şi ştiinţifică - o credinţă pasionată de viaţă. Comunismul de azi este un aliaj de romantism german şi mesianism rusesc, ambele tinzând cu pasiune, din unghiuri diferite, către perfecţiune şi întreg. Aceasta este la fel de adevărat aşa cum este adevărat să spunem că oamenii care au făcut revoluţia din Octombrie au fost un mixaj de marxişti occidentalizanţi şi narodnici ruşi.

Odată ce ne dăm seama de aceasta, realizăm că doar comunismul dezvoltat de oamenii de la Kremlin este cel ce contează în conflictul mondial actual; odată ce ne dăm seama că orice altă formă de comunism, fie ea de ordin teoretic - aşa cum este troţkismul - sau de ordin practic - de felul titoismului - există la ora actuală sunt de o importanţă dacă nu neglijabilă, oricum foarte mică, ar putea fi de folos să examinăm dacă comunismul de fabricaţie rusească este sau nu fidel învăţăturii lui Marx. Ar putea fi folositor să o facem deoarece sunt mulţi oameni care atribuie comunismului lui Marx unele calităţi "bune", pe care le neagă comunismului *rusesc.*

Marxismul, să o repetăm, nu vrea nimic mai puţin decât: 1- "eliberarea" întregii omeniri de sub exploatarea capitalistă şi: 2 - crearea unui om nou, mult mai bun, care să trăiască în societatea comunistă viitoare. Toţi marxiştii sunt de acord în această privinţă. Greutăţile se ivesc atunci când sunt luate în consideraţie modurile de ajungere la această societate comunistă. Marx stabileşte "legea" conform căreia comunismul va veni ca urmare a unei necesităţi de care nu se poate scăpa. El clarifică de asemenea că omul, prin propria-i voinţă revoluţionară, poate grăbi acest proces. Dacă se accentuează prima vedere, cea deterministă, atunci se poate presupune că marxismul poate fi adoptat de un democrat occidental. Tot ce are acesta de făcut este să-şi vadă de muncă şi să aştepte. Momentul în care exploatatorii vor trebui să fie îndepărtaţi va sosi cu absolută siguranţă. Acel moment va fi realizat de către proletariat, deoarece aşa vrea istoria. *Se va petrece o spărtură în continuitatea democraţiei parlamentare.* Odată ce exploatatorii au fost îndepărtaţi dn poziţiile cheie în stat, democraţia parlamentară va fi restabilită din nou. Acesta este punctul principal de vedere al unora, dacă nu al tuturor marxiştilor demcraţi, de exemplu Laski.[1] Dacă se scoate în evidenţă cel de al doilea aspect, cel mesianic, al marxismului, atunci nici o filosofie sau gradare nu mai sunt compatibile cu realizarea

societăţii comunsite. O situaţie revoluţionară nu poate fi aşteptată, ea trebuie creată. Primul mod de abordare este bazat exclusiv pe determinismul economic, cel de al doilea pe prioritatea factorului politc asupra celui economic. In timp ce marxiştii occidentali au adoptat treptat prima viziune, marxiştii rui au devenit campionii celei de-a doua. Stalin însuşi - în ciuda lui Bernard Shaw care obişnuia să-l declare drept un convertit la fabianism - aderă strict în toate discursurile lui, ca şi în toate faptele lui la interpretarea revoluţionară a marxismului.

Acuzaţia provenită de la marxiştii de aripă dreaptă, cum că comunismul de factură rusească nu este un comunism adevărat este contrabalansat de aceea a aripii marxiste de extremă stânga, dar toţi sunt de acord că Stalin a trădat revoluţia. In realtate toţi trei, comunistul marxist-democrat, troţkist şi cel rus pot pretinde cu acurateţă că păstrează perfect învăţătura marxistă. Marx nu a spus niciodată exact cum va arăta comunismul. Interpretarea leninist-stalinistă a comunismului nu este în nici un punct esenţial diferită de învăţătura marxistă. Sucesul pe care l-a avut în practică a arătat mai degrabă că dintre trei forme de interpretare a marxismului ea a fost cea mai bine bazată pe o corectă apreciere a realităţilor politice. Fără îndoială că este cea mai dinamică formă dintre toate. Comunsimul care sfidează astăzi lumea este comunismul rusesc. Orice dialog asupra naturii exacte a acestei sfidări ar trebui să examineze doar comunismul rusesc. In studiul de faţă, termenii de "comunism" şi "comunism rusesc" se pot schimba între ei fără a se face vre-o greşeală.

2

In gândirea comunistă nu există deosebire între politca externă şi cea internă. Lumea nu este despărţită vertical în segmente scurte. Ea este despărţită pe orizontală în două straturi: exploatatorii şi exploataţii. Există o singură "naţiune", proletariatul, şi un singur duşman, capitaliştii şi lacheii acestora. In consecinţă, adevărata casă a "naţiunii" este ţara în care inamicul a fost înfrânt. Acest concept - a cărui semnificaţie este enormă - poate fi lămurit cel mai bine prin exemplul unei mlaştini ce trebuie asanate. Nu are nici un rost să te plimbi prin apă până la glesnă ori până la brâu şi să sapi pretutindeni. Intâi trebuie creat un loc pe care poţi pune piciorul bine. Apoi acel loc trebuie mărit prin săparea de canale şi evacuarea apei. Când terenul astfel câştigat este suficient de mare, este adus plugul şi începe cultivarea. Munca de

împingere a apelor din ce în ce mai departe continuă neîntreruptă. Toţi muncitorii, atât cei ce cultivează terenul deja irigat sau cei care lucrează în mlaştină sunt perfect conştienţi de faptul că prima condiţie a succesului este de a apăra terenul uscat cu orice preţ. Dacă ei nu fac asta, toate eforturile lor sunt în pericol să se piardă.

Această concepţie a Rusiei aparţinând lumii, a Rusiei revelând lumii "adevărul", este perfect de potrivită caracterului rusesc. Rusia nu trebie apărată de către comuniştii din afară din cauză că Ruşii vor să-şi impună modul de viaţă şi voinţa lor altora, ci mai degrabă pentru că acesta este interesul real al tuturor oamenilor exploataţi. Ei apăra Rusia cu orice preţ, pentru propriul lor bine. Nu există o rasă de stăpâni rusă. Ruşii au fost primii care au înfăptuit revoluţia. In mod normal ei sunt revelatorii "adevărului". Ei nu se impun pe ei înşişi altora; ei doar îi ajută pe alţii să îşi realizeze propria eliberare. Rusia şi experienţa ei aparţin lumii; Rusia este lumea. Această teorie, implicită în toată propaganda comunistă, este identificarea a două mesianisme: cel al poporului ru şi cel al proletariatului. Rusia, prima ţară a proletariatului, este ţara tuturor proletarilor din lume. O înfrângere a Rusiei sovietice este acum asociată cu o înfrângere a comnismului. Astfel, fiecare comunist trebuie să fie în acest sens un comunist *rus.* El şi-a găsit o nouă *patrie.* Nu este nici o greşeală în adoptarea numelui de Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste. Cuvântul "Rusia" este evitat cu grijă, cu toate că înfiinţarea acestui prim stat proletar este opera Ruşilor şi nu încape nici o îndoială asupre identităţii celor ce stăpânesc Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste.

Consecinţele acestei teorii sunt de importanţă colosală. Rusia Sovietică şi-a asigurat ataşamentul tuturor comuniştilor din lume. Doar visătorul printre comunişti nu va vedea necesitatea absolută de a proteja Rusia, indiferent ce se petrece cu el sau cu revoluţia din propria ţară. Ilia Ehrenburg scria despre comuniştii din afara Rusiei sovietice ca despre "centura de apărare" a acesteia. "Centura de apărare nu se află numai în lungul frontierelor ţării noastre, centura de apărare există şi în Franţa şi China, în Grecia şi Italia, în Anglia şi în Mexic; în toate ţările în care trăiesc, gândesc şi luptă tovarăşii noştri, prietenii noştri - oameni ai muncii şi ai fraternităţii."[2] Rusia sovietică, aşa cum spune Stalin însuşi, este baza de operaţii. "Ţelul este de a consolida dictatura proletariatului într' ţară, folosind-o ca bază pentru răsturnarea capitalismului în toate ţările".

Această concepţie de *Russia first* ("Rusia mai întâi") este general acceptată de comuniştii din afara ei, în unele cazuri

chiar de către socialişti de extremă stâng, a căror primă grijă este realizarea socialismului cu orice preţ. Duclos, liderul parlamentar al partidului comunist francez spunea: "Orice om progresist are două patrii, patria sa proprie şi Uniunea Sovietică, ţara cea mare a socialismului"[3] Iar câteva săptămâni mai târziu, la 22 Februarie 1949, el a fost suplimentat de Maurice Thorez, care a spus limpede că "dacă armata sovietică apărând cauza poporului, cauza socialismului, s'ar fi găsit pe sine respingând agresorii înapoi pe teritoriul nostru", atunci muncitorii, poporul Franţei nu ar fi putut lua armele. Palmiro Togliatti, liderul comunist italian, a făcut declaraţii similare despre muncitorii italieni: "Pentru toţi comuniştii din lume interesul propriilor ţări este variabil, constanta este interesul Rusiei sovietice."[4]

In al doilea rând, această teorie face posibil pentru partidele comuniste din afara Rusiei să accepte dictatele Moscovei fără a-şi pierde demnitatea în ochii proprii. Partidul comunist rus este egalul lor. De vreme ce comuniştii se află angajaţi într'o luptă neîncetată împotriva capitaliştilor, ei trebuie să păstreze o unitate de comandă. Acea comandă aparţine în mod natural partidului comunist rus. In cuvintele lui Dimitrov: "Toate partidele comuniste din lume formează un unic front comunist, sub conducerea celui mai puternic şi experimentat partid comunist, acela al lui Lenin şi Stalin."[5] Această conducere trebuie înţeleasă ca o conducere venind de la cel mai puternic către cel mai slab, mai degrabă decât invers. "Dezvoltarea revoluţiei mondiale va fi mai rapidă şi mai profundă cu cât ajutorul dat de prima ţară socialistă muncitorilor... din toate celelalte ţări va fi mai efectiv."[6] Dacă această explicaţie rezistă înaintea unei analize ori nu (a se vedea mai jos), este fără importanţă pentru scopul nostru. Rezultatul este acelaşi. Toate partidele comuniste din lume acceptă să fie conduse de Moscova. Această conducere, destul de natural, nu vine - în cursul normal al evenimentelor - sub forma ordinelor directe de la Moscova, aşa cum se crede adesea în Occident. Ar fi totodată impracticabil şi inutil. Un marxist bine antrenat ar trebui să ştie că tot ce este bine pentru Rusia sovietică este bine pentru comunism. Inaintea unei noi situaţii, diversele organe ale partidelor comuniste din exterior iau o linie care păstrează în mod evident linia marxistă. Atunc când sunt dubii asupra semnificaţiilor oricărui eveniment nou, ele aşteaptă mai întâi să vadă reacţia Moscovei. Atunci când Molotov, de exemplu, a fost înlocuit cu Vîşinski în funcţia de ministru de externe (1949), doar *Daily Worker,* din toate ziarele britanice, nu a reuşit să dea ştirea. Abia în ziua următoare în acest ziar s'a

tipărit un scurt anunţ în sensul că schimbarea nu însemna o modificare de politică. După ce o greşeală a fost făcută, linia partidului este mai degrabă indicată prin puneri la punct decât prin instrucţiuni detailate asupra acţiunilor viitoare. Gheorghi Dimitrov din Bulgaria a fost chemat să dea socoteală pentru planurile sale de federalizare a Europei de Est iar partidul comunist italian a fost ironizat pentru faptul de a nu fi reuşit să vadă mai bine de Togliatti, chiar înainte de moartea sa într'o vizită în Uniunea Sovietică. Dacă asemenea greşeli se petrec prea des, Moscova ia iniţiativa pentru a vedea ca alţi oameni - de obicei antrenaţi la Moscova - preiau comanda asupra partidului.

In al treilea rând, acceptarea acestei teorii aduce cu ea necesitatea ortodoxiei şi credinţei în infailibilitatea Moscovei. Acesta este corolarul menţinerii unui front unit sub conducerea partidului comunist soveitic. Dacă liderii comunişti de oriunde trebuie să ia aceleaşi decizii folosind drept ghid analiza marxistă, trebuie să fie o singură interpretare a acesteia. Marxismul - sau marxism-leninism-stalinismul - este o ştiinţă de a da răspunsul potrivit în orice situaţie dată. Dar marxismul este doar un cod de legi. Aceste legi trebuie interpretate. Ele duc la răspunsul corect numai dacă sunt interpretate corect. O citire cu atenţie a discursurilor de război a lui Stalin, de exemplu, este foarte instructivă. Toate conţin citate din Lenin; toate laudă instituţiile sovietice şi eforturile întregului popor sub conducerea partidului comunist; aproape toate conţin *recunoaşterea greşelilor din trecut.* Nu este vorba de o inspiraţie divină. Nu se pretinde că deciziile au fost totdeauna valabile, dar aceasta este *totdeauna* o recunoaştere *post facto.* Aceasta vine abia după ce efectele negative ale deciziilor greşite au fost de multă vreme corectate. Când este luată o hotărîre trebuie să se presupună că aceasta se petrece cu o folosire deplină a ştiinţei marxiste. Trebuie luat drept sigur că, în circumstanţele date, este cea mai bună. Toţi comuniştii din lume trebuie să se conformeze.

Comuniştii sovietici fac muncă de pionierat. Ei construiesc o lume nouă. Prin experiment şi eroare ei au găsit care sete cea mai bună metodă de a obţine rezultatul dorit. Ca atare, întreaga experienţă a partidului comunist sovietic devine calea obligatorie în lungul căreia trebuie să păşească toate partidele comuniste:

"Ar fi naiv să ne imaginăm că poate fi un alt drum către eliberare în afara celui al lui Lenin şi Stalin. Oricine crede în aceasta va fi în curând mulţumit. Exiostă un singur drum şi acesta este calea lui Stalin pe care am urmat-o timp de treizeci de ani."[7]

Yudin, celebrul comentator sovietic, scria:

"Experienţa partidului comunist al Uniunii Sovietice este o experienţă de semnificaţie mondial-istorică. În principiu, în principal şi în cel mai esenţial sens al cuvântului, această experienţă este acceptabilă şi obligatorie pentru toate artidele comuniste din toate ţările lumii care poartă o luptă pentru realizarea revoluţiei socialiste sau construiesc socialismul."[8]

Această experienţă care este azi inclusă în dogma acceptată a comunismului alături de învăţătura marxistă,[9] poate fi examinată sub următoarele idei principale: stabilirea dictaturii proletariatului; distrugerea opoziţiei; construirea socialismului; sosirea comunismului; exportul de revoluţie.

3

Primul pas spre revoluţie este crearea partidului - un grup mic de oameni, perfect conştienţi de rolul lor, îndoctrinaţi complet cu credinţă marxistă. Partidul comunist este unul dintre cele mai eficiente instrumente politice imaginate până în prezent de mintea umană. Toţi liderii se conformează unui model. "În comisarii noştri, conducătorii noştri comunişti luptători, noi am obţinut un ordin comunist al samurailor care - fără privilegii de castă - sunt în stare să moară şi să înveţe pe alţii să moară pentru cauza clasei muncitoare."[10] Aceasta nu este o simplă laudă. Un *Who's Who* al comuniştilor, publicat de comitetul pentru afaceri externe al camerei reprezentanţilor din Statele Unite arată că practic toţi cei 500 de lideri comunişti catalogaţi au executat termene lungi de închisoare. Ei sunt recrutaţi din toate nivelele sociale. Nici un fel de trecut politic nu poate descalifica pe cineva. Senatorul italian Massimo Bontempelli, de exemplu, acum comunist, a fost fascist şi a scris în 1935 o carte plină de laude extravagante la adresa lui Mussolini şi a fascismului. Vîşinski el însuşi a fost menşevic la începutul carierei sale politice. Toate partidele comuniste ale Europei de Est sunt înţesate de defectori care au ghicit în mod corect că cea mai bună protecţie pentru păcatele lor trecute este să devină membri ai partidului comunist. Singura condiţie de bază pentru acceparea lor este o completă profesiune de credinţă şi o ascultare oarbă faţă de şefii partidului, dar această umflare a rândurilor se petrece de obicei *după succesul revoluţiei.* Astăzi, partidul comunist al Marii Britanii numără mai puţin de 50.000 de membri.* Cele mai multe din ţările Est-europene au avut mult mai puţini înainte de război. Polonia şi România nu au avut practic nici unul; Bulgaria vreo 25.000; doar Cehoslovacia a avut un partid comunist relativ puternic. Astăzi, toate partidele comuniste ale Europei de Est au atins, sau au depăşit milionul.

*****

Notă pagină, atenţie!

* Numărul membrilor PCMB a atins 55.000 în 1942 şi a rămas la 42.500 când Ion Raţiu şi-a scris cartea. In 1980, el scăzuse la 20.590 iar în 1985 la mai puţin de 12.500 ca un rezultat al diverselor schisme, în special între un corp pro-moscovit cu control asupra ziarului *Morning Star* şi marea parte a partidului, adeptă a unei linii "eurocomuniste". Influenţa ideilor şi politicii comuniste, era totuşi mult mai mare decât poate sugera cifra în descreştere a numărului de membri.

Intreaga tehnică de capturare a puterii de către partidul comunist se bazează pe principiul exprimat clar de către Rajk,[11] ministru de interne comunist al Ungariei:

"Invaţă de la Lenin; dacă ai cinci duşmani, ar trebui să te aliezi cu ei, să îi inciţi pe patru dintre ei împotriva celui de-al cincilea, apoi pe trei împotriva celui de-al patrulea şi aşa mai departe până când mai ai un singur inamic în alianţă, poţi atunci să îl lichidezi tu însuţi şi să îl dai afară din alianţă..."[12]

Prima fază începe atunci când se crede că există o situaţie revoluţionară. Partidul comunist cere o coaliţie guvernamentală sub nume diverse, de exemplu, Blocul Democrat, Frontul Patriei, Frontul Popular, etc. Dacă această campanie se bucură de succes, partidul comunist este acceptat în coaliţie şi toate poziţiile importante sunt lăsate celorlalte partide. Comuniştii se concentrează asupra ocupării ministerului de interne.[13] Astfel ei iau controlul asupra poliţiei. Alte locuri pe care ei le ocupă în cabinet nu sunt de importanţă deosebită. Ei tind să ocupe ministerele justiţiei, educaţiei, apărării naţionale şi al economiei. In timp ce alte partide ale coaliţiei sunt într'o stare de permanentă frustrare, comuniştii ştiu exact ce au de făcut. In interiorul guvernului ei ridică în permanenţă obiecţii şi temporizează orice măsură destinată să readucă ţara la o viaţă normală. In afara guvernului, ei pornesc o campanie la nivel naţional pentru înfiinţarea de "comitete cetăţeneşti", "comitete de întreprindere", "miliţie populară" şi alte corpuri asemănătoare, plasându-le sub conducere comunistă. Disturbă viaţa economică a ţării prin greve. Promovează o stare de agitaţie socială cu orice prilej. Toate acestea în timp ce ministrul de interne a avut grijă să infiltreze în poliţie, în toate punctele strategic importante, membri de încredere ai partidului comunist. In final, comuniştii caută să obţină sprijinul populaţiei prin iniţierea unei campanii de nivel naţional în sprijinul unei reforme agrare. Această ultimă măsură este de cea mai mare importanţă, aducându-le un sprijin de masă. Plinius a spus odată *Latifundia perdidere Italiam* (Latifundiile au ruinat Italia). Aceasta poate

ori nu să fie cauza reală care a adus sfârşitul Imperiului Roman, dar este în mod limpede adevărat - într'un sens diferit şi mult mai apropiat - în ceea ce priveşte Europa de Est. In aceste zile, indiferent dacă o mare parte a pământului se afla în mâinile marilor proprietari - ca în Rusia ţaristă, Ungaria sau Polonia - sau doar o parte mai mică - afa ca în România sau Bulgaria - comuniştii au promis ţăranilor o reformă agrară radicală. Mişcarea a ţintit un singur lucru: să transforme ţărănimea într'un aliat potenţial, sau cel puţin să asigure că ea va rămâne un privitor indiferent atunci când se va da lovitura de graţie burgheziei.

Acelaşi lucru este valabil şi pentru Orientul Indepărtat. Fcând, de exemplu, apel la poporul corean:

"... Ruşii şi auxiliarii lor comunişti coreeni au căpătat un avantaj iniţial prin măsurile drastice de redistribuire a pământului pe care le-au uat imediat după predarea Japonezilor. Situaţia agricolă în 1945 oferea desigur mari posibilităţi unui program revoluţionar. In timpul perioadei de suveranitate japoneză, numărul arendaşilor între culivatori se dublase şi în 1945 peste trei sferturi din terenurile cultivate erau lucrate de aceştia, arenda reprezentând circa 60% din recoltă. Mulţi dintre proprietari erau Coreeni, dar mari suprafeţe trecuseră în proprietate japoneză. Comuniştii i-au expropriat atât pe Japonezi cât şi pe proprietarii coreeni din Coreea de Nord şi *au câştigat un puternic sprijin ţărănesc* procedând astfel."[14]

A doua fază începe de obicei cu acuzaţii din partea partidului comunist, potrivit cărora celelalte partide încearcă să răstoarne guvernul şi că ele comit un soi de trădare împotriva statului. Intr'o zi bine aleasă sunt organizate demonstraţii de mase. Muncitori industriali ies în stradă şi cer guvernului să demisioneze. Lozinca este "Să fie pedepsiţi trădătorii". Sunt votate rezoluţii în acest sens. Dacă şeful statului se opune, ca în cazul Regelui Mihai al României sau al lui Benes în Cehoslovacia, se organizează scene de violenţă. Este înarmată miliţia comunistă şi scoasă pe străzi. In calitate de comitet cetăţenesc, ea este presupusă a restabili ordinea. Poliţia nu este vizibilă, stă deoparte sau dă sprijin activ demonstranţilor, ca în cazul Cehoslovaciei. Marea majoritate a populaţiei ori nu este conştientă de ceea ce se petrece sau insuficient de organizată şi complet contrariată de promisiunea de reformă agrară a comuniştilor. Astfel guvernul este obligat să demisioneze. O nouă *"coaliţie"* (de paie) este formată. Comuniştii sporesc numărul de locuri pe care îl deţin în cabinet, asigurându-şi

probabil departamentele justiţiei, ducaţiei şi economiei naţionale. Ei se feresc încă de luminile rampei. Locurile cele mai importante sunt distribuite celorlalte partide, sau cel puţin acestea sunt aparenţele. In fapt, liderii reali ai celorlalte partide sunt arestaţi, forţaţi să ia drumul exilului sau să se sinucidă. Coaliţia de paie conţine doar fracţiuni ale vechilor partide, mascate sub numele iniţial. De exemplu, un rest al partidului naţional-ţărănesc l-a urmat pe Alexandrescu în guvernul Groza din România, cu toate că liderii adevăraţi ai partidului erau vânaţi pretutindeni de poliţie. Aceşti colaboraţionişti sunt total aserviţi comuniştilor.

In timpul acestei faze secundare, diferitele instituţii care amintesc oamenilor de viaţa lor naţională independentă sunt, una câte una, dezamorsate sau distruse. Benes este destituit; monarhia este abolită; biserica este ori aservită, ori, dacă rezistă, este distrusă. Sunt ţinute noi alegeri regizate. In mod invariabil comuniştii şi partidele lor de faţadă obţin rezultate spectaculoase. vechile partide - dacă li se permite să articipe la alegeri - abia dacă obţin câteva locuri. Comuniştii sporesc presiunea asupra socialiştilor pentru a obţine o "unificare" sub egida unui partid unit muncitoresc. Terenul agricol este distribuit ţăranilor iar titlurile de împroprietărre sunt distribuite într'o atmosferă cât mai ostentativ posibilă. In Ungaria, de exemplu, aceasta se făcea prin difuzoare instalate în pieţele publice. Armata, serviciile publice şi toate celelalte instituţii guvernamentale sunt purificate de elementele nesigure.

Când acest proces este definitivat începe o a treia fază. Guvernul prezintă adunării naţionale o lege prin care ţara urmează să devină o "republică populară" sau o "Democraţie populară". Această lege este de obicei aprobată în unanimitate. Liderul comunist maghiar Rákosi, a definit această formă de guvernământ drept "un stat care, prin ajutorul oamenilor muncii, condus de proletariat şi cu sprijinul Uniunii Sovietice... progresează de la capitalism la socialism". Partenerul său bulgar, Dimitrov, a sintetizat caracteristicilesale ca fiind: 1- coexistenţa unei economii socialiste cu întreprinderi particulare şi: 2 - dictatura proletariatului care trebuie să zdrobească orice încercare de revenire la capitalism.[15] In această perioadă, puterea economică a vechii burghezii este complet distrusă printr'o serie de măsuri de naţionalizare a industriei şi prin îngreunarea zarurilor împotriva ei prin legi fiscale noi, destinate să-i consume capitalul. Sunt înfiinţate noi tribunale populare, cu destinaţia precisă de a încerca loialitatea populaţiei faţă de regim. Intregul corp de magistraţi este înlocui cu elemente de

încredere. Nosek, ministrul cehoslovac de interne a făcut perfect clar că:

"... noi suntem hotărîţi să scoatem din administraţia de stat pe oricne care nu este capabil să coopereze activ la construirea socialismului în ţara noastră. Aparatul nostru de stat nu va mai fi un corp ne partinic ci o parte creativă a operei noastre socialste. Vom pune în poziţii cheie oameni devotaţi socialismului - pe cât posibil din rândurile clasei muncitoare."[16]

Ţăranii bogaţi şi "chiaburii" sunt "expropriaţi" de către agentul fiscal pentru a nu-şi fi îndeplinit norma. In final întregul teren agricol este naţionalizat, aducând astfel întreaga viaţă economică a statului în mâinile guvernului. Istoria este rescrisă şi întreaga viaţă culturală, în toate domeniile, este reorientată către Rusia sovietică. Fracţiunile vechilor partide care au fost partenere ale coaliţiei de paie se autodizolvă.[17] Socialiştii intră de obicei în rândurile comuniştilor. Marionetele care au colaborat cu regimul, odată ce şi-au împlinit sarcina, sunt date afară din guvern, una câte una. Este votată în unanimitate o nouă Constituţie, prin care naţiunea este predată definitiv "muncitorilor şi ţăranilor".[18]

Ultima fază începe atunci când întreaga viaţă economică a ţării este naţionalizată, toate urmele civilizaţiei burghee sunt şterse şi când orice opoziţie organizată împotriva regimului este zdrobită. Atunci adunarea naţională votează unanim o rezoluţie de intrare în Uniunea Sovietică.

La această lege nu există excepţii. Fiecare membru trebuie să urmeze acest drum sau el nu este un comunist. Tito, care încearcă să construiască propriul comunism este denunţat ca trădător al cauze comuniste.

Rareori este realizat faptul că această tehnică de cucerire a puterii a fost încercată în trecut, experienţa Rusiei sovietice fiind prototipul. Când în Martie 1917 a fost răsturnat regimul ţarist, muncitorii şi soldaţii s'au organizat în *soviete,* cel mai adesea sub conducere comunistă sau de extremă stânga. In Mai, aceste organizaţii, care sunt în fond comitetele cetăţeneşti, comitetele de întreprindere şi comitetele muncitoreşti ale Europei de Est de după al doilea război mondial, au fost incluse în coaliţia guvernamentală nou formată.[19] Comuniştii nu aveau o putere reală în guvern; în locul acesteia ei au organizat fraternizări extensve cu inamicul de-a lungul întregului front şi "s'au angajat pentru o imediată ocupare a moşiilor de către ţăranii din imediaă apropiere"[20] Primul guvern după revoluţia din Octombrie, *sovnarkom-* ul sau consiliul comisarilor poporului a fost format aproape exclusiv din comunişti. [21] Dar Lenin, chiar dacă la început a fost împotriva oricărei coaliţii, a realizat în curând că un guvern bazat exclusiv pe bolşevici va

fi în mod inutil lipsit de sprijinul popular. A fost trimisă o invitaţie tuturor partidelor socialiste. Menşevicii şi revoluţionarii sociali de dreapta au refuzat.[22] Patru revoluţionari socialişti de stânga au fost incluşi în cel de-al doilea guvern comunist, la numai trei săptămâni de la formarea primului.

In adunarea constituantă, comuniştii erau încă o minoritate. Dintr'un total de 700 de reprezentanţi ei aveau numai 175. In Decembrie comuniştii i-au acuzat pe *cadeţi* de a plănui o lovitură de stat, i-au declarat "inamici ai poporului" şi le-au arestat conducătorii. Doi deputaţi ai cadeţilor au fost asasinaţi în paturile lor[23] şi adunarea constituantă a fost dizolvată. Puterea a trecut exclusiv în mâinile coaliţiei de paie dintre comunişti şi social-revoluţionarii de extremă stângă.

Lungul război civil a adus ceea ce este acum cunoscut drept perioada "comunismului de război". Ea consta într'un troc organizat de către stat, bazat pe o estimare brută a necesităţilor. "Către sfârşitul lui 1920 au fost făcuţi în mod deliberat paşi spre abolirea taxelor pentru uzul unor servicii publice; nu numai în ceea ce privea taxele poştale, telefonice şi telegrafice, energie electrică şi apă, dar chiar şi pe cele privind spaţiul locativ în oraşe, călătorii cu trenul şi acordarea de raţii de alimente de bază."[24] Toate aceste planuri se bazau, în fod, pe producţie şi în special pe producţia agricolă. Ţăranilor a început în curând să nu le mai placă regimul. In principiu ei ar fi trebuit să primească în schimbul produselor agricole produse manufacturiere, dar acestea nu erau suficiente. Ei primeau nimic sau aproape nimic. "Comunismul de război" s'a prăbuşit. In 1921, când deja orienta ţara către NEP (Noua politică economică), Lenin a spus: "Comunismul de război ne-a fost adus de război şi ruină. El nu era şi nici nu putea fi o politică corespunzătoare sarcinilor economice ale proletariatului..." Iar în altă parte: "Am făcut multe lucruri greşit... Am mers mai departe decât era necesar teoretic şi politic." Următoarea nouă politică economică a fost caracterizată de o coexistenţă a socialismului cu întreprinderea particulară, în special cu prosperitatea fermierului mic sau mijlociu. In fond, aceasta este "republica populară" sau "democraţia populară" de astăzi. Este de importanţă vitală să realizăm că NEP-ul "nu a decurs numai din trăsăturile naţionale specifice Rusiei. NEP-ul este politica normală economică a proletariatului după revoluţie. Necesitatea NEP-ului decurge dintr'o varietate de straturi economice care există nu numai în ţări înapoiate ci şi în ţări foarte avansate (SUA, Germania Occidentală, etc.).[25] "Noi am introdus NEP-ul ştiind foarte bine că asta înseamnă o reînvigorare a capitalismului."[26]

Prin 1928 puterea kulacilor devenise atât de mare încât reţinând o parte a produselor în loc să le predea colectorului de stat, ei erau capabili să împiedice planurile de industrializare guvernamentale. A fost luată hotărîrea de a-i "elimina pe kulaci, în calitate de clasă". La finele lui 1930 acest ţel politic fusese împlinit. Iată ce are de spus despre aceasta Maurice Dobb:

"Impotriva acelora care rezistau sau se opuneau au fost luate măsuri poliţieneşti drastice, incluzând deportarea kulacilor din zona celei mai îndârjite rezistenţe aflată în Sud-Est... Se născuse noul model de sat sovietic. Durerile naşterii erau mari; moaşa era brutală. Dar aceste câteva luni pot fi privite ca o turnură în istoria economică atât a Asiei cât şi a Europei în secolul 20."[27]

Rusia sovietică îşi terminase transformarea dintr'o ţară capitalistă într'una socialstă.

Văzută din această perspectivă istorică, insistenta Rusiei de a-şi include propria experienţă în dogma comunismului, chiar dacă nu place, devine acceptabilă pentru comuniştii din afară. Ei, Ruşii, sunt pionierii. Ei au încercat metode diverse. Ei au făcut erori, dar au reuşit să găsească cel mai bun drum. Este prosteşte, ba chiar criminal să insişti să mergi e drumul propriu când ai deja beneficiul experienţei ruseşti. Un asemenea curs împiedică doar avansul către comunism.

Cele mai multe ţări sunt astăzi sau în a doua sau în a treia fază. Ele sunt ori coaliţii de paie, sau "republici populare" Numai cele trei state baltice, Estonia, Letonia şi Lituania au "cerut" deja şi au fost acceptate să intre în Uniunea Sovietică. Din nou, această absorbţie treptată în Uniunea Sovietică nu este ceva nou. Partea de Nord-Vest a Mongoliei exterioare a devenit în 1923 un "protectorat sovietic independent" sub numele de Tanu-Tuva şi, în 1924, restul Mongoliei exterioare a adoptat numele de "republică populară". In fine, Tanu-Tuva a fost încorporată URSS în 1944.[28] Provincia chineză Sinkiang, deşi apartenentă la Nankin, a intrat sub tutelă sovietică după ce Shen Shish Tsai a devenit stăpânitorul real al ţării în Aprilie 1933.[29] Mai recent (1947), comuniştii au intrat în coaliţie cu mişcarea Mongoliei interioare, cu centrul la Kalgan şi au format guvernul Teritoriului popular autonom al Mongoliei interioare. [30]

Nu este tocmai sigur dacă rezultatul victoriilor lui Mao Tse Dong în China va rezulta sau nu într'o coaliţie de paie incluzând şi alte partide de stânga. Cum puterea efectivă este deja în mâinile sale, este mult mai probabil că el va merge o treaptă mai departe şi va forma o "republică populară" imediat, sau, cel puţin, va înfiinţa un guvern de coaliţie şi o "republcă populară" în acelaşi timp, comasând două faze într'una singură.*

Notă pagină, atenţie!

* Repblica Populară Chineză a fost proclamată la Beijing la 1 Octombrie 1950. Unele grupări ne-comuniste au fost acceptate în Adunarea Națională, dar numai pentru spectacol.

4

De îndată ce coaliția de paie este stabilită, guvernul controlat de comuniști lansează o campanie națională de distrgere nu numai a instituțiilor burgheze ci și a burghezilor în sine. Toți cei considerați incompatibili cu noul regim snt arestați sub diverse acuzații false sau chiar fără acuzații de fel. Dictatura proletariatului există în toate în afară de nume. Cu adevărat în litera scrierilor lui Marx, ea este utilizată pentru a distruge pe toți dușmanii reali sau potențiali. Teroarea, în sensul înțelegerii comuniste, începe.

Politicienii ce reprezintă partidele naționale importante anterior, sunt primii arestați. In special sunt căutați liderii țărăniști și social-creștini. Deoarece aceștia, pa reprezentanți ai partidelor reformiste sunt rivali potențial. Nikola Petkov, Iuliu Maniu, M. Puzak, Kosta Lulciov - nici unul nu este iertat. Social democrații sunt de asemenea atacați cu furie. Ei sunt trădătorii cauzei socialiste devreme ce, odată ce s'a acceptat teoria marxistă, a crea paliative și a corecta nedreptățile societății capitaliste una câte una înseamnă mai degrabă să întârzii ziua victoriei finale a munciorilor și pe aceea a înființării societății fără clase. Chiar Lenin i-a denunțat drept cei mai mari dușmani ai comunismului.

primul val spectaculos de arestări urmează imediat după lovitura de stat care a adus la putere guvernul de coaliție. După 18 Ianuarie 1918, de exemplu, când a fost dizolvată adunarea constituantă, comuniștii ruși au arestat într'o succesiune rapidă pe toți liderii politici care au refuzat să accepte să li se supună total. Numai acei menșevici și social-revoluționari de extremă stângă care au schimbat peste noapte tabăra au fost iertați. Apoi, treptat, întregul corp politic este epurat de indezirabili. Cehoslovacia, ultima țară care a intrat sub dominația comunistă, se lăuda recent că smulgerea puterii burgheziei a implicai *numai* 10.000 de arestări. Acuzațiile sunt mereu aceleași: trădare, conspirație împotriva statului, spionaj.

Apoi urmează demnitarii bisericești. Tehnica folosită depinde de puterea și importanța relativă a bisericii implicate, dar rezultatul este totdeauna același. Biserica este ori transformată într'un instrment docil al guvernului controlat de comuniști, ori este suprimată. Din nou, experiența Rusiei este de importanță

colosală. Prtin încercare şi greşeli, partidul comunist rus a dezvoltat cea mai bună metodă de a rezolva problema religioasă. Acea metod, cu minorele modificări necesare pentru a întâlni condiţiile locale, trebuie aplicată în toate ţările nou intrate sub comunism.

Imediat după revoluţia din Octombrie, guvernul sovietic a proclamat sfârşitul tuturor religiilor şi a început să acţioneze ca şi când poporul rus, profund religios, s'ar fi transformat subit într'o societate materialistă "matură". Iaroslavski, şeful maşinii de propagandă antireligioasă, a inundat ţara cu afişe primitive în care preoţii erau invariabil prezentaţi drept vampiri şi exploatatori ai poporului. Relgia a fost condamnată în masă şi nenumăraţi preoţi au fost asvârliţi în închisori sau lagăre de muncă. Nu a durat totuşi mult până când însuşi Iaroslavski a realizat că asemenea metode nu se pot bucura de succes şi a emis ordine stricte împotriva creerii de martiri. Treptat, în timpul ultimilor douăzeci de ani a fost creată o nouă tehnică. Ea nu ar trebui privită ca un instrment rigid de folosit pentru totdeauna. Sunt făcute în permanenţă noi adaptări şi schimbări. De exemplu, învăţământul antireligios a fost suspendat în 1942 pentru a fi reluat în 1948.

Ideile principale ale acestei tehnici sunt totuşi fixate cu stricteţe. Ele se bazează pe distincţia dintre măsurile pe termen lung şi cele pe termen scurt.

Ţelul pe termen lung al comunismului este completa eradicare a religiei din viaţa socială. Adevăratul comunist tratează religia cu dispreţ şi consideră orice credinţă religioasă drept superstiţie - nefericită moştenire din adolescenţa omului. Din motive practice, până când obiceiurile religioase nu dispar, religia nu trebuie atacată în mod direct, pentru a nu ridica populaţia ignorantă în apărarea ei. Aceasta este teritoriul ţelurilor de atins în termen scurt. Metodele dezvoltate pentru a le obţine au fost aplicate, cu grade diferite de gravitate, în toate ţările Europei de Est de la 1945 până în prezent.

In primul rând, guvernul comunist caută să izoleze diferitele biserici şi să le incite una împotriva celeilalte. Mişcarea ecumenică, de exemplu, a fost aprig atacată atât în România cât şi în Bulgaria. Sunt luate măsuri legislative care fac funcţionarea oricărei religii dependentă de guvern.[31] In fine, guvernul, prin intermediul unui decret, enumeră bisericile cu drept de funcţionare în stat. In Rusia de exemplu există zece religii majore care au asemenea statut.[32] In România sunt numai nouă. Orice contact între bisericile permise şi lumea exterioară este dependent de guvern. Nici un fel de comunicare, nici măcar de natură strict religioasă nu poate fi făcută fără

aprobarea ministerului de externe. Acolo unde condiţiile locale o permit, ca în Cehoslovacia, unde există o puternică tradiţie de separatism,[33] se fac toate eforturile pentru a rupe legăturile bisericii catolice cu Roma. Se înfiinţează o "Acţiune catolică" sub patronajul guvernului şi se tipăresc de către acesta ziare aşa zis catolice.

Biserica catolică este în mod invariabil izolată ca inamic al noii democraţii şi al credinţei creştine. Cum afirma Justinian, patriarhul numit de comunişti în România: "Interesele politice urmărite de către Vatican sunt împotriva a însuşi spiritului credinţei noastre creştine"(1948). O justă indignare şi o nesfârşită tristeţe a bisericii ortodoxe bulgare sunt în mod convenabil descoperite chiar înainte de arestarea, azvârlirea în închisoare şi expulzarea misionarilor protestanţi din acea ţară. In două cazuri izolate, în Rutenia (Ucraina de Vest) şi în Transilvania, biserica unită este complet suprimată la ordinul guvernului.

Asemenea metode directe şi brutale de felul celor utilizate în Transilvania şi Rutenia sunt mai degrabă excepţii. Ele au fost aplicate împotriva unor comunităţi religioase relativ lipsite de importanţă. In ambele cazuri, marea majoritate a populaţiei este ortodoxă. Mai mult, guvernul, prin patronarea unei mişcări artificiale de reunire cu biserica ortodoxă poate pretinde că a fost chiar dorinţa credincioşilor respectivi "de a se reîntoarce la biserica mamă".[34] Atunci când puterea şi importanţa bisericii este mare, este preferat un alt curs de acţiune. In locul unui atac direct, guvernul caută să fragmenteze biserica din interior şi în special să zdruncine încrederea şi loialitatea clericilor faţă de proprii lideri. Se emit noi legi proclamând libertatea completă a credinţei şi sunt create "uniuni ale preoţilor democraţi". Invăţarea "ştiinţelor sociale", adică a marxism-leninismului este făcută obligatoriu în seminare sau facultăţi teologice. Liderii bisericeşti care nu sunt gata de compromis sunt unul câte unul acuzaţi de conspiraţie împotriva statului, trafic valutar sau trădare. In final ei sunt arestaţi. In timpul proceselor ei sunt înlocuiţi cu unelte ascultătoare ale guvernului. In România, după moartea patriarhului Nicodemus (28 Februarie 1948)[35] s'a avut mare grijă pentru succesiunea lui Justinian Marina, un instrument al guvernului. Atât în România cât şi în Bulgaria toţi prelaţii ortodocşi nesiguri au fost înlăturaţi.

In acest fel guvernul comunist încearcă să-şi asigure suportul activ al tuturor bisericilor ce funcţionează în stat. Propaganda, violenţa, închisoarea şi chiar crima sunt utilizate în acest scop. Aceste campanii susţinute dau de obicei rezultate. Epurate şi reorganizate, bisericile, mai degrabă decât să dispară, acceptă să

ducă o existenţă precară care depinde numai de bunăvoinţa guvernului. In România, de exemplu, reprezentanţii a şapte biserici şi a două culte s'au întâlnit la Bucureşti în Iunie 1949 şi şi-au exprimat "completa satisfacţie cu condiţiile existente în Republica Populară Română."

Printre celelalte, biserica ortodoxă are o poziţie privilegiată. Nu numai că este tolerată dar este chiar şi folosită pentru planurile de durată ale regimului.[36] Biserica ortodoxă se potrivea în acest rol, atât prin înclinaţiile liderilor actuali cât şi prin tradiţia ei de secole, care îşi are originea în victoria lui Iosef Volotski asupra lui Nil Sorski, nu cu mult după începutul perioadei moscovite. Deoarece Volotski era acela care favoriza o religie de stat care să primească şi să dea putere Ţarului. El era în favoarea torturării şi execuţiei ereticilor.[37] El era în favoarea folosirii puterii de stat pentru readucerea necredincioşilor la adevărata credinţă. Petru cel mare a sigilat această politică atunci când a creat postul de procuror[38] şi astfel a asigurat ca voinţa sa să aibă rol de lege atât în probleme de stat cât şi în cele bisericeşti. De atunci biserica a fost în mod frecvent utilizată ca un miloc de sporire a puterii statului, prin convertiri forţate. Cele mai recente exemple notabile sunt cele amintite de Sir Bernard Pares.[39] "Sub domnia lui Nicolae al II-lea proprietatea bisericească a bisericii armeneşti a fost confiscată de guvern. Calmucii de la frontierele Asiei şi Buriaţii de la extremitatea Siberiei şi-au văzut locurile de închinăciune închise. Acelaşi lucru s'a întâmplat cu musulmanii în general, cu care misionarii sprijiniţi de guvern au încercat în realitate o convertire forţată."

Excepţia la această regulă a colaborării active sau a subordonării complete faţa de guvernul comunist este făcută de biserica catolică. Biserica catolică nu poate exista, prin însăşi structura ei, independentă de Roma. Aici nu are loc nici un compromis. Un guvern comunist nu poate tolera nici o organizaţie sau instituţie din care nu poate trage foloase şi care îşi datorează existenţa sie însăşi. In consecinţă, lupta purtată de un guvern comunist împotriva bisericii catolice este astfel organizată încât să ducă la distrugerea completă a acesteia sau la ruperea totală a legăturilor cu Roma. In Ungaria şi Polonia sunt arestaţi şi condamnaţi prelaţi de rang înalt. Cardinalul Mindszénty este pus să mărturisească tot felul de crime şi apoi condamnat la un termen lung de închisoare. Preoţii sunt arestaţi sau intimidaţi. Metodele prezente prin care comuniştii luptă împotriva bisericii catolice, au fost pentru prima oară puse pe o bază ştiinţifică în România. Acolo condiţiile erau extrem de favorabile. Ungaria şi Polonia sunt ţări catolice. România este o

ţară ortodoxă şi totuşi prima ţară ne-catolică, cu o puternică şi bine organizată biserică catolică, care a intrat sub stăpânire comunistă. Această biserică are două ramuri separate. Cea mai numeroasă - de 1,5 milioane de credincioşi - este din punct de vedere etnic în întregime românească. De rit bizantin, ea a fost unită cu Roma din 1.700. Cea mai puţin numeroasă are circa 1, 2 milioane de credincioşi, Germani şi Maghiari din Transilvania şi Români din Moldova şi Bucureşti, fiind de rit latin.

Campania împotriva ambelor ramuri ale bisericii catolice a fost lansată la începutul lui 1947 prin arestarea în masă a preoţilor. Ei au fost avertizaţi că Vaticanul a devenit o unealtă a imperialismului anglo-american şi apoi au fost eliberaţi. A fost declanşată propaganda împotriva Vaticanului. Preoţii instruiţi la Roma au fost arestaţi şi condamnaţi la mulţi ani de închisoare. In biserica unită, de rit bizantin, a fost pornită o mişcare de reîntoarcere "la sânul bisericii mamă", adică al celei ortodoxe.

Concordatul cu Vaticanul a fost denunţat unilateral (17 Iulie 1948). Au fost emise noi legi privind educaţia (3 August 1948), cultele (4 Agust 1948), naţionalizarea institutelor de sănătate (3 Noiembrie 1948). Prin acestea a fost confiscată întreaga proprietate a bisericii, toate şcolile ei au fost preluate de stat, toate sanatoriile şi spitalele au fost naţionalizate. A fost declanşată o campanie împotriva uniţilor. Cei mai mulţi episcopi au fost arestaţi şi bătuţi. Episcopul Vasile Aftenie a fost torturat până la moarte. La 30 Octombrie 1948, preoţi "uniţi" s'au adunat la Cluj şi au decis, în numele întregii biserici unite să se "reîntoarcă" la biserica mamă. Patriarhul Justinian i-a primit cum trebuia. Prin decretul lege de la 1 Decembrie 1948 biserica catolică de rit bizantin din România a fost desfiinţată. Toţi episcopii şi cea mai mare parte a ierarhiei sale erau ori morţi ori în închisori.[40]

Catolicii de rit latin au ieşit mai bine, dar numai aparnt. Din cele cinci episcopii trei au fost desfiinţate. Toţi episcopii au fost arestaţi şi maltrataţi. La doi dintre ei li s'a dat drumul şi li s'a permis să oficieze. Printr'o decizie publicată la 1 August 1949, consiliul de miniştri a abolit toate ordinele şi congregaţiile catolice şi a cerut călugărilor să se înregistreze ca şomeri la ministrul muncii. In ceva mai mult de doi ani biserica catolică din România a fost redusă la o umbră a ei însăşi.

Astfel, politica pe termen scurt a guvernului comunist în lupta sa antireligioasă poate fi conchisă în următoarele trei obiective:

1. O cooperare activă şi un sprijin deplin acordat bisericii ortodoxe;
2. Tolerarea tuturor celorlalte religii care se arată gata să accepte necondiţionat conducerea de către stat;
3. Un asalt frontal împotriva bisericii catolice.

Această relativ moderată politică pe termen scurt a guvernelor comuniste nu trebuie confundată cu toleranţa şi dorinţa de compromis. Libertatea religioasă oferită de acestea este strict limitată. Ea depinde total de plăcerea guvernului, iar un guvern comunist rămâne un guvern manifest ateu. Atitudinea militant antireligioasă rămâne încă singura cale de a intra în partidul comunist; ea rămâne încă singura cale spre evidenţiere şi posturi publice. Obiectivul pe termen lung rămâne neschimbat. El este eliminarea din viaţa oamenilor a tuturor superstiţiilor religioase. Un guvern comunist nu urmăreşte sporirea faiomei bisericii ortodoxe. Convertirile forţate la ortodoxism în Republica Karelo-Finică, în Rusia Albă, în Ucraina şi în Transilvania sunt gândite să sporească în viitorul apropiat puterea Moscovei ca centru al ortodoxiei şi astfel, indirect, puterea Kremlinului. Se aşteaptă ca efectele de durată ale acestor conversiuni să se manifeste într'o slăbire a înclinaţiei religioase a popoarelor în cauză. Din cauze evidente atât noii convertiţi cât şi biserica în cauză sunt sortiţi să piardă prestigiu. In timp, ceea ce se aşteaptă să câştige teren este filosofia materialistă de viaţă.

Următorii la rând sunt industriaşii, bancherii şi cei angajaţi în comerţ, până la micii negustori independenţi şi artizanii. Ei nu au oricum nici o şansă împotriva puterii statului. Noi legi fiscale, noi ordonanţe municipale, restrâng treptat orice activitate particulară cu excepţia celei a fermierului. Este creată o nouă serie de crime pedepsibile: sabotaj, neîndeplinirea cotei prescrise, stocare, etc.

Toţi oamenii de prestigiu, chiar dacă nu au fost niciodată angajaţi activ în politică, sunt doborâţi dacă nu sprijină în mod public guvernul. Nimeni nu este cruţat, de la foştii politicieni fără partid cu simpatii stângiste evidente şi până la avocaţii şi medicii de provincie. Chiar preşedintele Benes, care era unul dintre cei mai sinceri prieteni ai Ruşilor şi cea mai eficace unealtă inconştientă a politicii de cucerire ruseşti de după războiu nu a făcut excepţie. Abia la un an de la moartea sa el a fost atacat la radioul cehoslovac de însuşi ministrul comunist al educaţiei. Deoarece comuniştii nu pot acorda nici un merit de durată unui ne-comunist. Dictatura comunistă este mai bună

decât orice a fost înainte. Sunt organizate cursuri de materialism dialectic. Profesorii de şcoală, liber profesioniştii, inginerii, toţi trebuie să urmeze acest curs ca o condiţie a exercitării meseriei. Oricine tinde spre o poziţie de conducere trebuie să fie membru de partid. Singurul mod de a fi lăsat în pace este să te cufunzi în completă insignifianţă şi uitare.

5

Totuşi, distrugerea vechii societăţi nu este completă atâta vreme cât mai există micul fermier independent. El este ultima rămăşiţă a capitalismului şi, la început, este tratat cu grijă şi atenţie. Abia când noul regim este bine fixat la putere şi se crede capabil să reziste unui nou şoc, se termină cu uniunea muncitorilor şi ţăranilor şi micul fermier independent este desfiinţat.

In sfârşit urmează epurarea partidului comunist însuşi. Acei care nu posedă echipamentul ideologic sunt daţi afară. In Ianuarie 1947, de exemplu, partidul comunist din Varşovia şi-a redus numărul de membri de la 40.000 la 24.000.[41] Rakosi a anunţat că partidul comunist ungar va fi redus la două treimi. Toţi acei lideri comunişti care au arătat vreun semn de independenţă faţă de Moscova sunt eliminaţi la rândul lor. In 1937 a fost "excomunicată" întreaga conducere a partidului comunist polonez. Mai recent au fost "excomunicaţi" din aceleaşi motive Iosip Broz Tito, Wladislaw Gomulka, Lucreţiu Pătrăşcanu, Enver Hodja, Traicho Kostov, László Rajk şi mulţi alţii. Rămân numai cei care sunt pregătiţi să facă necondiţionat jocul Moscovei. Foarte curios, aceştia se dovedesc a fi de fiecare dată oameni de altă origină etnică decât cea a naţiunii pe care o conduc în calitate de proconsului moscoviţi. In Polonia, Jakob Berman, Hilary Minc, Stansilaw Radkiewicz, Roman Zambrowski, nucleul central al partidului comunist nu sunt Polonezi. In Cehoslovacia este recunoscut drept adevăratul şef al partidului Rudolf Slánski (un Evreu) In România, Ana Pauker, Emil Bodnăraş (alias Bodnarenko) şi László Luká nu sunt Români. Se pare că Moscova nu se poate baza pe nimeni care nu este străin de tradiţiile şi aspiraţiile popoarelor pe care ţine să le "elibereze".

Pentru a construi societatea comunistă, Moscova nu se opreşte la eliminarea "reacţiunii" şi prevenirea reînvierii acesteia. Dacă i se pare necesar, ea va elimina, sau va încerca să elimine, un întreg grup etnic. Un exemplu tipic este cel al Crimeei. Inainte de 1946 aceasta era o republică sovietică autonomă, aparţinând Rusiei propriuzise. Avea o populaţie de

2.594.00 de locuitori din care un milion erau Tătari din Crimeea, urmaşii năvălirilor din secolul al XIII-lea ale lui Kubilai şi Batu Han. In Iunie 1946 a fost emis un decret al sovietului suprem al RSSFR (Rusia propriuzisă), prin care autonomia Crimeei era desfiinţată. Tătarii înşişi, s'a spus, erau deportaţi într'un teritoriu nenumit al RSSFR, ca pedeapsă pentru a fi colaborat cu Germanii în timpul războiului.

6

Modul exact în care indezirabilii sunt eliminaţi de către un guvern comunist este doar o problemă de ordin practic. Viaţa omenească în sine - să o reamintim - nu are nici o valoare intrinsecă mai mare decât viaţa unei furnici. Ea capătă sens doar atunci când se ordonează de partea forţelor progresiste sau împotriva acestora.

In teorie, criminalul politic este mult mai periculos decât cel de drept comun. Cel din urmă atacă doar interesele uneia sau câtorva persoane. Crima politică însă împiedică mersul înainte al proletariatului dăunând astfel întregii ţări şi întregii lumi.

Pedeapsa ca atare nu are nici o valoare. Ea este bună sau rea, justificată sau nejustificată, necesară sau nu doar în legătură cu înaintarea spre societatea comunistă. Cei care nu pot fi recuperaţi trebuie să moară. Cei despre care se bănuieşte că pot fi recuperaţi sunt trimişi în lagăre de muncă. Chiar şi în Februarie 1949 Ruşii şi-au reafirmat adeziunea oficială la acest principiu. In cuvintele lui Ţarapkin, delegatul sovietic la Consiliul pentru educaţie şi economie al ONU (Lake Success, 1948): "Principala diferenţă între munca forţată în ţările capitaliste şi cea din Uniunea Sovietică este aceea că în Uniunea Sovietică ea este o măsură educativă şi nu o pedeapsă". Aceasta este perfect conform doctrinei comuniste. Faptul că în practică asta duce la abuz de calitate şi că nimeni sau aproape nimeni dintre cei trimişi pe termen lung în lagărele din Siberia nu se mai reîntorc vreodată, nu are importanţă. Vina este a greşelilor şi a unei administraţii recunoscute drept imperfecte; oficial, lagărele rămân lagăre de *corecţie*.

Ceea ce comuniştii trebuie cu orice preţ să evite este crearea de martiri. Oponentul eliminat trebuie distrus atât fizic cât şi moral. El nu trebuie, cu orice preţ, să lase în urmă o amintire de curaj sau moralitate. Acuzatul, dacă el a aprins imaginaţia populară, trebuie pus în genunchi. Aceasta este singura explicaţie a proceselor comuniste. Ele nu sunt deloc procese în sensul normal al cuvântului. Ele sunt retractări publice ale opiniilor exprimate mai înainte. Ele sunt înscenări publice ale

marşului victorios al proletariatului. In cazul în care cardinalul Mindszénty, primatul Ungariei ar fi fost spânzurat în urma arestării sale, el ar fi rămas în inimile tuturor Ungurilor ca un catolic de curaj şi un Maghiar bun. Astăzi, după mărturisirea sa - cu toate că a avut grijă să-şi avertizeze turma că orice confesiune îi va fi smulsă va fi doar slăbiciune omenească - guvernul a reuşit în a deruta pe mulţi. Este cazul parohului Endre Molnár din Mikofalva, care, mulţumită propagandei comuniste, a găsit că Mindszénty s'a comportat iraţional. "El ştia că va fi arestat mai devreme sau mai târziu. Ar fi putut scăpa, dar el voia o confruntre între biserică şi stat. Acum vom găsi cu greu o ieşire din mizerie."[42]

Procesele de astăzi din Europa de Est sunt o replică a celor puse în scenă în Rusia sovietică a anilor treizeci. Ele sunt rafinamentul final al tehnicii comuniste de a trata cu opoziţia politică trăgând maximul de beneficii pentru ei înşişi. Mai întâi sunt arestaţi indezirabilii. Dacă nu au vreo importanţă politică ei pot fi eliberaţi rapid sau trimişi într'un lagăr de muncă forţată, în funcţie de faptul dacă sunt în stare să-şi câştige existenţa sau nu. Dacă au deja un nume şi dacă se poate ca ei să agite sentimentele populaţiei, atunci ei sunt păstraţi pentru proces. Data acestuia este lăsată la discreţia tribunalului şi nu este fixată până când fiecare prizonier nu a fost bine interogat atât de anchetator cât şi de poliţie. Sunt multe dovezi concrete că interogatoriile se petrec sub asemenea condiţii de tortură morală încât acuzatul de obicei nu rezistă şi îşi "mărturiseşte" vina. Sunt rapoarte diverse că se folosesc diverse tipuri de droguri ca şi violenţa fizică. Se poate sau nu să fie adevărat. Un studiu atent al majorităţii acestor procese arată că ce acuzat este aproape invariabil întrebat dacă a fost bine tratat în arestul preventiv. Invariabil, răspunsu este afirmativ. Dacă răspunsul este rezulatul presiunii, este clar că respectiva presiune nu este fizică. Astfel, dacă acuzatul poate fi adus numai prin presiune *morală* să facă unele mărturisiri în faţa tribunalului, nu este fără motiv să presupunem că presiunea morală este suficientă să provoace mărturisirea. Brutalitatea fizică est desigur folosită pe scală largă în cazuri de mică importanţă, dar aceste cazuri în mod normal nu ajung la tribunale deoarece pentru guvernele comuniste este foarte important să se stabilească în proces că acuzatul a fost destul de bine tratat. Tensiunea fizică în astfel de cazuri este reprezentată de perioade interminabile de aşteptare a unui interogatoriu urmate de anchete interminabile în timpul cărora acuzatul este ţinut sub reflectoare puternice aţintite asupra feţei sale.

Mărturisirea conţine întotdeauna câteva puncte care trebuie să provoace indignarea publică. Minszénty, de exemplu, a admis că a făcut trafic de valută. Confesiunea principală conţine totdeauna o completă renegare a activităţii acuzatului înainte de arestarea sa. Fostul lider bulgar, Nikola Petkov, a scris: "Mărturisesc faptul că activitatea mea politică din ultimii doi ani a fost complet greşită." Iar Mindszénty: "Nu vedeam atunci multe lucruri pe care le văd astăzi."
Când a fost obţinută o astfel de mărturisire încep pregătirile pentru proces. Personalităţile nu sunt niciodată aduse singure în tribunal. Ele apar întotdeauna în grupuri, într'un anonimat vizibil. In aproape fiecare proces în care a fost acuzat un lider important al opoziţiei sau al celei mai importante biserici a existat cel puţin un alt condamnat care să se prăbuşească în faţa tribunalului cerând iertare. Aproape de fiecare dată majoritatea acuzaţilor s'au întors împotriva principalului acuzat şi s'au prezentat pe sine ca uneltele sale inconştiente ş nevinovate. Uneori lucrurile merg rău, ca în cazul lui Ilie Lazăr - un om de mare curaj fizic - care, la procesul lui Iuliu Maniu, în loc să repete mărturisirea scrisă a strigat în sala tribunalului: "Asta e o mascaradă absurdă. Judecaţi pe cel mai mare Român care a existat vreodată", sau, în cazul mai bine cunoscut al lui Traicho Kostov, care şi-a renegat *in toto* mărturisirea scrisă. Acestea sunt desigur excepţii şi în mod normal totul merge conform planului. Acuzatul principal nu numai că este demascat a fi un criminal ordinar, dar întregul său trecut este dezgropat şi caracterul său este pătat cu noroi. El este descris ca un om de o ambiţie personală nelimitată şi fără scrupule care nu se dă înapoi să conspire cu agenţi secreţi militari sau diplomatici americani, *de care este întotdeauna plătit.* Tribunalul apare ca iertător şi cel mai adesea acuzatul principal este condamnat la închisoare pe viaţă sau pe termen lung. Cei mai mulţi dintre acuzaţi fac uz de dreptul la recurs.
Astfel se are multă grijă ca *formal* sentinţa să fie pronunţată doar după un proces lung şi detaliat. Faptul că presa lumii libere nu este acceptată nu are nici o importanţă. *Procesul nu este pus în scenă pentru beneficiul lumii libere.* Obiectivele sale primare sunt de a distruge posibilitatea creerii oricărui mit în jurul celor ce trebuie eliminaţi din societate. Sub nici un chip ei nu trebuie să devină martiri. Ei au mărturisi. Li s'a oferit un proces onorabil. Au fost condamnaţi. Tribunalul a arătat clemenţă dar în vederea vinei sale el trebuie eliminat. Poporul mărşăluieşte victorios spre construcţia noii societăţi. E nu se poate opri pentru a mai arunca o a doua privire acestui

sărman ticălos. El a văzut adevărul prea târziu. Asta este ceea ce guvernul comunist vrea să fie crezut de către oameni.
Cu această poveste fiindu-le permanent introdusă în timpane de toate mijoacele la îndemâna unui stat modern, mulţi oameni sunt derutaţi şi nu puţini dintre ei adoptă singura versiune, cea oficială, care ajunge la ei. Cât despre opinia publică străină, un guvern comunist este satisfăcut dacă poate arăta că acuzatul a mărturisit şi că, mulţumită respectării procedurii legale, poate respinge orice protest oficial. Nu e nevoie de mai mult. Tovarăşii lor comunişti din afară au grijă să prezinte imaginea dorită şi dacă se poate obţine ca o depeşă ă fie tipărită de *The Times* sau de ori care alt ziar important al lumii libere,[43] care să arate că într'o oarecare măsură s'a făcut reptate, cu atât mai bine. Dar asta este doar o întâmplare. Ei nu se bazează pe aşa ceva.

7

Obiectivul final al revoluţiei este să creeze societatea comunistă a viitorului. Aceasta este ţinta. Toate celelalte sunt expediente pe drumul într'acolo. Unele dintre aceste expediente sunt de ne evitat; altele sunt opţiuni. Proletariatul este însărcinat de legea schimbării sociale să fie instrumentul care clădeşte această societate nouă. El trebuie să ia puterea în propriile mâini. El poate să o facă printr'o revoluţie sângeroasă, sau nu - cum a fost în Cehoslovacia. Odată ce au căpătat puterea, totuşi, el trebuie să distrugă inamicul de clasă. Nici aceasta nu este suficient. Societatea comunistă viitoare presupune existenţa a două lucruri. Mai întâi, o vastă capacitate productivă care să satisfacă nevoile de bază ale populaţiei, o capacitate care creşte mereu mai rapid decât rata de creştere a populaţiei. In al doilea rând ea presupune existenţa unui nou spirit în oameni, care să înlocuiască urmărirea propriilor interese cu un armonioasă atitudine a "omului în societate", care să primeze intereselor individului. Atât această creştere în producţie cât şi cultivarea acestei noi atitudini urmează să fie îndeplinite în perioada de tranziţie numită socialism. In acest domeniu, de asemenea, experienţa Rusiei sovietice este astăzi dogma acceptată a comunismului.

8

Nu este nevoie să intrăm în detaliile mizeriei, greşelilor şi brutalităţii care abundă în ultimii treizeci de ani de istorie rusească. Ele pot fi găsite în oricare lucrare despre Rusia

sovietică. De asemenea este de importanţă secundară o discuţie asupra faptului dacă statisticile ruseşti, care indică o creştere enormă a producţiei, reflectă sau nu adevărul. S'ar putea foarte bine ca prezenta creştere a producţiei să fie, aşa cum arată Colin Clarks în volumul *Critique of Russian Statistics* (Critica statisticilor ruseşti, n.T.), să fie doar pe jumătate din cifra oficială. La fel de bine se poate ca metodele uzate pentru obţinerea acestei creşteri să fie o risipă atât în materii prime cât şi în vieţi omeneşti. Pentru scopurile noastre totuşi este de cea mai mare importanţă să acceptăm faptul că în Rusia sovietică a avut loc o mare creştere a capacităţii productive cât şi a producţiei, şi că ambele s'au petrecut într'o perioadă de timp relativ scurtă.

*****

Ideea că Rusia este parcela de teren solid salvată din mlaştină i-a ajutat mult pe liderii comunişti. Ea le-a folosit pentru a pune în circulaţie trei idei care au sporit eforturile credincioşilor (adică ale comuniştilor, n. A.) şi i-a făcut gata să îi conducă pe ceilalţi (adică pe compatrioţii ne-comunişti, n.A.), spre eforturi sporite independent de suferinţa pe care au provocat-o făcând astfel.

Mai întâi, ei au creat o stare de urgenţă. Apele mlaştinii ar putea oricând inunda terenul asanat. Ele pot fi respinse doar printr'un efort continuu. Această idee a fost cel mai uşor de împământenit, dat fiind că în anii de început Rusia sovietică a avut de luptat împotriva intervenţiei străine.

In al doilea rând, în ciuda dimensiunilor Rusiei sovietice, conducătorii ei au reuşit să învie ideea că URSS este încercuită. Insula socialismului este ameninţată din toate părţile de către mlaştină. Capitalismul este inamicul permanent şi necruţător al noii societăţi. Oricând va avea o şansă el va ataca, deoarece Rusia sovietică este pentru el o amintire vie a faptului că ora prăbuşirii sale se apropie. In ultimă instanţă capitalismul se transformă în fascism care la rândul său sfârşeşte întotdeauna printr'un atac asupra mişcării de eliberare şi apoi printr'un atac asupra URSS. In anii treizeci Germanii şi Japonezii au atins acest stadiu. Astăzi, imperialismul american este cel care va duce la fascism şi la un atac asupra Uniunii Sovietice. Astăzi Statele Unite sunt cele ce încercuiesc Uniunea Sovietică cu baze pentru lansarea unui atac aerian.

In fine, Rusia sovietică este prezentată atât drept puternică, pe cât de slabă. Ea este puternică deoarece este mare, are o populaţie mare şi dispune de resurse naturale enorme. Este

puternică deoarece numai ea construieşte pe stâncă. Numai în Rusia sovietică poporul munceşte pentru el însuşi şi nu pentru o mână de exploatatori. Şi ea este slabă deoarece a fost teribil de înapoiată înainte de revoluţie şi are un drum lung până va ajunge din urmă ţările capitaliste. Astăzi accentul este pus în mod hotărît pe forţă iar slăbiciunea este din ce în ce mai rar menţionată public, dar conducătorii sunt perfect conştienţi de ea. Ca să citâm un singur caz, Stalin, vorbea la începutul lui 1946 cu mare satisfacţie despre planurile pe termen lung ale Rusiei şi dădea de exemplu producţia de oţel anuală care, în "probabil trei cincinale viitoare, dacă nu mai mult", va ajunge la 60 milioane de tone, adică 75% din producţia SUA din anul de vârf al războiului (1944).

Asemenea măsuri sunt eficace. Nu trebuie să o ascundem. Germanii le-au utilizat într'o formă puţin diferită şi ridicarea bruscă a producţiei precum şi creşterea impresionantă a activităţii economice din acea ţară în anii treizeci este istorie cunoscută. Comuniştii sunt tentaţi să realizeze cât mai curând societatea viitorului. Ei sunt obligaţi la o activitate neîntreruptă de primejdia constantă ce îi ameninţă. Precum sabia lui Damocles, capitalismul este întotdeauna pregătit să lovească. Orice slăbire a efortului, a vigilenţei, poate precipita atacul. De aceea, MUNCIŢI.

Combinată cu această cerere de creştere continuă a eforturilor şi cu ideea muncii ca un mijloc pentru atingerea scopului final se află un alt concept, acela al demniăţii muncii. Ca şi naziştii, comuniştii pretind că numai ei respectă munca aşa cum se cuvine.

Inarmaţi cu aceste arme psihologice, Ruşii au realizat marele lor avans economic, dar aceşti stimulatori psihici nu sunt suficienţi pentru a explica totul. Desvoltarea a fost realizată prin introducerea de elemente noi în viaţa comunităţii.

Mai întâi, Ruşii au introdus planificarea; nu planificarea parţială a unor sectoare ameninţate, a comerţului, sau a devizelor, ca în sisteme economice libere altmiteri. Ei au introdus un plan central acoperind fără excepţie toate ramurile economiei naţionale. Astăzi acest plan nu mai este o minune, dar când a fost pentru prima oară, nimeni în afara celor angajaţi în experimentul actual nu a crezut că va reuşi. Se credea în general că o asemenea încercare fantastică de a controla activitatea a peste o sută de milioane de oameni trebuie să dea greş în mod inevitabil şi că întregul sistem se va sufoca ori va pieri prin inaniţie din cauza greşelilor de calcul.

In al doilea rând Ruşii au afirmat absoluta supremaţie a factorului politic asupra celui economic. Determinismul economic

nu trebuia să însemne că rata creşterii economice era circumscrisă unei formule magice acţionând ca o lege de fier a desvoltării sistematice. Un timp s'a crezut că rata creşterii era determinată de o proporţie fixă de 37%-63%, aceasta înseamnă că pentru a obţine o "desvoltare echilibrată şi fără crize"[44] industria trebuie să fie desvoltată până la 37% din activitatea economică a ţării dar agricultura trebuie să păstreze restul de 63%. La fel, pentru o perioadă, economiştii sovietici erau înclinaţi să accepte "inevitabilitatea faptului că rata de creftere a desvoltării economice va urma o curbă descendentă",[45] adică faptul că progresul economic va fi mai mic cu trecerea anilor. Implicaţia acestor două presupuneri era că, şi într'o economie planificată, ar exista factori obiectivi care ar controla direcţia şi ritmul desvoltării economice. Implicaţiile erau enorme. Stalin însuşi a intervenit şi a respins ambele propuneri. Factorul politic este factorul suprem. Unica limită este dimensiunea resurselor economice aflate la îndemâna dictatorului economic, deoarece, odată ce el a hotărît să folosească orice sursă economică într'un scop precis, alternativa era fără importanţă.

In al treilea rând, Ruşii au introdus ideea că de vreme ce statul era un stat al muncitorilor şi de vreme ce guvernul comunist era reprezentantul muncitorilor, toate planurile făcute de guvern erau spre binele tuturora. Ele trebuie împlinie. Grevele nu au sens deoarece grevele provoacă o pierdere de producţie în detrimentul întregii ţări. Dacă muncitorii au vreo plângere ei trebuie să urmeze anumite canale fixate de lege şi să supună cererea lor deciziei finale a aceluiaşi guvern care a făcut planul. Mai mult, absenţa sau sosirea întârziată la lucru sunt pedepsibile prin lege. Schimbrea locului de muncă fără aprobarea direcţiei era o încălcare a legii care implica o pedeapsă de până la 6 luni de muncă "corecţională" şi pierderea unui sfert din câştigul celui în cauză. In virtutea decretului din 26 Iunie 1940, muncitorul sovietic care îşi părăseşte locul de muncă fără autorizaţie poate fi arestat tim de două până la patru luni. Dacă este angajat într'o industrie care produce echipament militar, la căile ferate sau alimentarea cu apă, el este numit dezertor şi poate fi închis timp de cinci până la opt ani.[46] Şi, în fine, există recrutarea obligatorie a tineretului în şcoli profesionale, autoritatea competentă având puterea de a transfera pe orice muncitor sau tehnician dintr'un loc de muncă într'altul sau dintr'o ramură industrială într'alta.[47]

Cel de-al doilea imperativ al viitoarei societăţi comuniste este crearea şi inocularea unui nou spirit. Cât de exact se poate defini acest spirit este greu de spus. Probabil el ţinteşte să cultive acele calităţi care vor face o realitate din sloganul comunist "de la fiecare după posibilităţi, fiecăruia cât îi este necesar". Natura sa poate fi înţeleasă cel mai bine prin examinarea măsurilor luate pentru a-l realiza.

Mai întâi comuniştii au deschis porţile învăţământului general. In comparaie cu Rusia ţaristă în care analfabetismul cuprindea între 80% până la 90% din populaţie, comuniştii au făcut progrese uluitoare. Din nou, cifra exactă nu poate fi citată deoarece cea oficială este disputată şi nu sunt suficiente dovezi pentru a accepta o alta. Rămâne de necontestat faptul că deşi analfabetismul nu este complet eradicat, Ruşii au făcut paşi mari către acest ţel. Trecerea din şcoala elementară în cea secundară şi din cea secundară în şcoli superioare sau universităţi nu este împiedicată de nici un considrent financiar.[48] Toţi au şanse egale. In afară de aptitudini există doar o singură altă condiţie luată în consideraţie în selecţia candidaţilor: ei trebue să fie siguri din punct de vedere politic. Deoarece educaţia politică începe de la începutul educaţiei şcolare. Aşa cum arată un profesor sovietic în *Gazeta învăţătorilor,* "Aceasta este şi mai valabil pentru şcoala medie, care oferă cel mai bogat şi multiplu material pentru a forma *copiilor de şcoală o viziune completă şi simetrică a lumii, în sens comunist."* [49] Intr'o ţară comunistă nu este posibil să obţii nici o altă viziune a lumii în afara celei comuniste, dat fiind că unul din primele lucruri pe care le fac comuniştii după luarea puterii este naionalizarea tuturor instituţiilor de învăţământ. In Cehoslovacia de exemplu, ei au emis la mai puţin de două luni (21 Aprilie 1948) după lovitura de stat din Februarie, o lege prohibind toate institutele de învăţământ în afara celor de stat. In România, ca să citâm un alt exemplu, atafamentul ortodox la viziunea marxistă în interiorul şcolilor este supravegheat de un consilier politic numit special pentru a observa orientarea politică a copiilor ca şi a părinţilor acestora.

Această viziune comunistă despre lume este criteriul ultim al deciziei asupra publicisticii. Vaclav Kopecki, ministrul cehoslovac al nformaţiei a lămurit acest lucru în Ianuarie 1949.[50] El a promis o lege care va asigura că presa "va servi în întregime şi fără excepţie interesele politice, economice, culturale şi sociale ale clasei muncitoare". Acelaşi criteriu se aplică tuturor formelor de artă şi literatură. "Arta pentru artă" este o "lozincă reacţionară, degenerată", cu care constructorii noii societăţi nu au nimic de a face. In locul acesteia sunt

oferite "romanul industrial" şi "romanul colhoznic" precum şi muzică cu semnificaţii sociale. De vreme ce "capitalismul este o orânduire decadentă urmează că şi cultura burgheză este decadentă. De vreme ce socialismul este o orânduire în desvoltare, cultura socialistă avanseaza de asemenea fără încetare."[51]

Această grijă pentru crearea unui nou spirit se află îndărătul concepţiei că munca este stimulată în primul rând nu de câştigul material personal, ci mai degrabă de către dorinţa de a servi comunitatea şi de onorurile pe care aceasta le dăruie acelora ce o servesc bine. De aici, întrecerea socialistă. La început sovieticii au încercat să creeze acest spirit al întrecerii socialiste prin identificarea unor uniăţi productive - întreprinderile de şoc - şi acordându-le prioritate în alocarea materiilor prime. Acest sistem a căzut repede. Apoi, sovieticii au creat brigăzi muncitoreşti "de şoc", compuse din muncitori foarte eficienţi care au fost trimişi de la Moscova la diverse întreprinderi de provincie pentru a servi drept exemplu. Aceasta la rândul său a cauzat mai degrabă resentimente şi stânjeneală între diferitele categorii de muncitori. Un succes considerabil a fost obţinut la nivel individual şi de echipă prin introducere a unei forme sovietice de plată conform rezultatelor. Aceştia sunt stahanovişţii (nume derivat din acela al minerului ucrainian Stahanov care, printr'un fel de studiu al timpilor mişcării depăşea cu mult prodcţia medie a altor mineri). Lui Stahanov i s'a făcut o publicitate extraordinară şi, din punct de vedere cantitativ, productivitatea generală a crescut în întreaga ţară. Ultima formă de întrecere socialistă este legată de numele lui Ciukici (Februarie 1949), care a pornit o mişcare calitativă tinzând "să producă bunuri de primă calitate, fără defecte". Titlurile de "erou al muncii" şi prime de bani pentru uncitorii foarte eficienţi sunt stimulenţi adiţionali de la care se aşteaptă, în final, creerea noului spirit. In sfârşit, există munca voluntară, executată duminicile şi după încetarea lucrului zilnic, bazată în special pe entuziasmul tineretului şi pe teama de a nu ieşi în evidenţă ca leneş sau drept nepăsător faţă de construcţia patriei socialiste.

10

Dintre toate mijloacele, patriotismul sovietic joacă rolul cel mai important în formarea noului spirit. Nu se poate da o definiţie simplă şi acurată a acestui patriotism. El nu este naţionalismul tradiţional, deoarece nu este o tendinţă deschisă de a rusifica celelalte naţiuni componente ale URSS. In principiu

fiecare naţiune este încurajată să îşi dezvolte propria literatură şi limbăpe cât se poate. Una dintre laudele omuniftilor este că dintre toate formele de guvernământ, a lor este singura care stabileşte egalitatea deplină între naţiuni. Patriotismul sovietic nu este nici suma tuturor naţionalismelor la un loc, deoarece naionalismul este prezentat drept cel mai grav viciu al unei naţiuni şi cel mai mare impediment în creerea societăţi comuniste. Totuşi Moscova afirmă supremaţia asupra tuturor celorlalte partide comuniste naţionale iar comuniştii de pretutindeni trebuie să fie grozav de mândrii de tot ce face Rusia. Mai mult, oamenii de la Kremlin găsesc în patriotismul sovietic o explicaţie a curajoasei lupte împotriva agresorului german. Cea mai apropiată definiţie aproximativă ar pune probabil accentul pe mândria simţită de fiecare bărbat şi femeie angajaţi în lupta pentru eliberarea de capitalism a omenirii, faţa de instituţiile şi felul de viaţă sovietic. Noul limbaj, noul naţionalism, a devenit un vehicul al ideologiei marxiste şi al practicii comuniste. Aşa cum scria recent *Pravda:* [52]

"URSS şi-a revelat uriaşa superioritate asupra capitalismului: absenţa exploatării omului de către om, dezvoltarea planificată a economiei în pas rapid, distribuirea venitului poporului în folosul poporului muncitor, absenţa anarhiei în producţie, a crizei şi a şomajului, continua îmbunătăţire a bunăstării maselor."

Mândria îşi găseşte contragreutatea în completa şi absoluta negaţie a oricăror calităţi ale lumii exterioare. Lumea exterioară este o mlaştină. Chiar plantele care cresc acolo nu sunt decât buruieni. Muncitorii sunt călcaţi în picioare şi exploataţi de capitalişti. Alegerile sunt astfel măsluite încât doar capitaliştii şi lacheii lor au vreo şansă să li se audă vocea. Orice părere că lucrurile merg rău în afara Rusiei primeşte o publicitate largă. Piesei azi faimoase a lui Simonov, *Problema rusească* - în care eroul, un jurnalist, este plătit de un militarist american să spună lucruri rele despre Uniunea Sovietică - i se face o publicitate enormă şi este prezentată în aproape fiecare teatru din ţară.

Practic fiecare ziar a publicat povestea unei Rusoaice care s'a căsătorit cu un Britanic şi a găsit viaţa în Anglia insuportabilă. Cărţi ca *Adevărul despre diplomaţii americani,* de Anabelle Bucar, care a părăsit ambasada americană de la Moscova după ce s'a căsătorit cu un Rus, sunt publicate în milioane de exemplare. Ele înfăţişează pe toţi diplomaţii americani, şi implicit capialişti, drept spioni puşi să distrugă Uniunea Sovietică. Chiar şi ajutorul oferit Rusiei prin Lend-Lease în timpul războiului este minimalizat la abia 4% din producţia industrială a Rusiei în aceiaşi ani. Cei ce scriu despre lumea din afară trebuie să o critice. Dacă nu, sunt chemaţi să dea socoteală. De pildă, în Cehoslovacia, Stanislav Budin, care a

scris *SUA - Portretul unei naţiuni,* nu a reuşit în mod aparent să urmeze exemplul tuturor publicaţiilor ruseşti asupra acestui subiect. In consecinţă, Budin a scris un articol ca să dovedească faptul că "cel puţin în zece locuri" el a atacat "putreziciunea şi moartea capitalismului în perioada imperialismului, parazitismul marelui capital american, cum acesta ascunde noile invenţii, cum acesta doreşte credite garantate de stat..." Dacă aceasta n era suficient, el era perfect pregătit să îşi admită erorile şi să retracteze orice lucru bun pe care l-ar fi putu spune despre SUA!

Această imagine complet deformată a lumii exterioare izvorâşte din necesitatea de a lăsa cetăţeanului sovietic impresia că ceea ce construieşte este cea mai bună dintre lumi, că viaţa lui nu este în nici un fel comparabilă cu cea din orice altă societate existentă. eea ce construieşte el este culmea istoriei. De vreme ce luciul aparent al societăţii capitaliste este adesea derutant, politica oficială sovietică este de a nu le permite cetăţenilor sovietici călătoriile în Occident deoarece ei ar fi impresionaţi doar de vitrinele pline. In consecinţă, numai comunistul bine şcolit realizează că aceste vitrine se umplu pe cheltuiala cartierelor mărginaşe, a şomajului şi salariilor de mizerie. Doar el, membrul de perfectă încredere al partidului, are permisiunea de a trece frontierele, fiindcă el cunoaşte adevărul. Numai el e capabil să reziste ieftinelor atracţii ale faţadei capitaliste.

11

Indeplinirea acestor importante condiţii primare ale construirii societăţii comuniste - o puternică devoltare industrială şi un spirit nou - este lăsată în întregime în seama partidului, deoarece întreaga structură a statului sovietic se bazează exclusiv pe partid. In explicaţiile sale, Stalin este cel mai clar în acest sens. Intrarea în partid este deschisă tuturor. Condiţiile sunt stăpânirea doctrinei şi completa obedienţă faţa de conducerea partidului. Toate grupele de vârstă îşi pot orienta astfel viaţa încât să servească partidul. Copii pot intra la pionieri, adolescenţii în komsomol, ceilalţi în partidul comunist însuşi. Un membru de partid trebuie să arate capacitate de conducere în orice situaţie. Membrul de partid este mai conştient decât toţi ceilalţi de ţelul final al socialismului, o perioadă de tranziţie spre comunism. El ştie că producţia trebuie sporită cu orice preţ şi că un nou spirit trebuie inoculat în inimile tuturor. Membrii de partid trebuie să depună orice efort

- fără odihnă - pentru atingerea obiectivului. In viaţa de zi cu zi, ei trebuie să execute sarcinile trasate de conducerea partidului, oricare ar fi ele.

Chiar dacă această supunere necondiţionată a tuturor membrilor partidului ar trebui să fie suficientă pentru a asigura îndeplinirea obiectivelor, sunt luate măsuri speciale pentru ca să se excludă orice defecţiune. Există două ramuri ale partidului, special antrenate, a căror supunere este chiar mai controlată decât cea a membrilor de partid obişnuiţi. Ele sunt securitatea şi serviciu de propagandă.

Povestea securităţii sovietice, a Cekăi, GPU, NKVD ori MGB-ului este deja prea bine cunoscută ca să mai necesite vreo reamintire. Sarcina ei este să asigure că nimic nu poate împiedica marşul către comunism. Cum acest marş este trasat doar de conducătorii din Kremlin, scopul poliţiei secrete este de a asigura ca toate ordinele acestora să fie executate strict şi acurat. Ea previne şi pedepseşte orice sabotaj, elimină elementele indezirabile sau incorigibile din societate. Ea verifică gradul de siguranţă al membrilor partidului. In executarea sarcinii lor ea este ajutată de "comitete cetăţeneşti" sau de "corespondenţii populari" recent formaţi în zona de ocupaţie sovietică a Germaniei - care funcţionează ca informatori mascaţi.

Nici o tehnică propagandistică de până acum nu s'a apropiat măcar de eficienţa propagandei comuniste. Munca lui Goebbel a fost, prin comparaţie, o joacă de copil.In fiecare celulă de partid, care este cea mai mică unitate a organizaţiei comuniste este un membru direct responsabil cu propaganda şi agitaţia. Aceşti agenţi sunt special antrenaţi în şcoli de partid. Există de exemplu Academia de ştiinţe sociale a comitetului central al partidului care acceptă doar membri de cel puţin cinci ani ai acestuia şi oferă un curs de trei ani. Există şcoala de partid a comitetului central care oferă un curs de un an. Există câteva şcoli de partid în fiecare republică şi regiune. Este un "birou de partid" în fiecare localitate, fucţionarii acestuia fiind însărcinaţi cu recrutarea printre altele cu selectarea şi pregătirea "agitatorilor" locali. Există un sistem bine organizat de educare specială a lucrătorilor de partid care operează în ţări străine. Pentru a da o idee asupra dimensiunilor acestei pregătiri profesionale, bolşevicii au dat cifra viitorilor propagandişti care urmează şcoli de partid şi cursuri speciale, care era la 30 Iulie 1948 de 30.000 de persoane. Aceşti oameni sunt destinaţi să îşi dăruiască timpul exclusiv propagandei comuniste. In cuvintele lui K. Kalaşnikov, un specialis rus, "munca politică de mase trebuie desfăşurată neîntrerupt şi sistematic de către organizaţiile de partid, ître toate nivelele populaţiei". [53] Iar

Pravda comentează:[54] "Propagandiştii au obligaţia de a-şi fixa ei înşişi ştachete superioare, amintindu-şi cât de mari şi importante sunt responsabilităţile ce le au. Niciodată în istorie propagandiştii nu au posedat o asemene autoritate universală şi nu au condus în aşa grad minţile oamenilor, aşa cum o fac propagandiştii marilor idei comuniste."

12

Paginile anterioare arată că în ultimă instanţă totul se bazează exclusiv pe partid. Partidul reprezintă proletariaul - clasa însărcinată de destin să ducă omenirea mai departe. Partidul, prin revoluţie, câştigă puterea şi controlează regimul "dictaturii proletariatului".

Ulterior, obiectivul prioritar al partidului este de a clădi societatea comunistă: cu blândeţe dacă se poate; în mod brutal, dacă este necesar: dar nimic nu are voie să se interfereze cursului istoriei. Partidul încearcă să conviongă. El are o organizaţie bine pregătită în acest scop. El are de asemenea o poliţie secretă perfect de încredere, gata să sprijine cu supremă serenitate politica partidului, ignorând suferinţa umană sau preţul material, în cazul în care convingerea dă greş. Această activitate este purtată pe trei linii paralele.

1. Completa distrugere a instituţiilor capitaliste, a resturilor societăţii burgheze şi a tuturor "instinctelor burgheze".
2. Introducerea sistemului economic socialist în toate domeniile de activitate, deoarece numai acest sistem eliberează întreaga capacitate productivă a ţării şi deoarece numai o astfel de economie este în stare să desfiinţeze instinctele egoiste caracteristice economiei capitaliste. Prin socialism, producţia poate creşte *ad infinitum.* Singurul factor limitativ sunt resursele aflate la dispoziţia comunităţii. Sosirea societăţii comuniste este posibilă doar atunci când socialismul a produs o puternică dezvoltare economică.
3. Creerea unor noi moduri de viaţă şi de gândire. Invăţământul gratuit, întrecere socialistă, patriotism de tip sovietic şi un învăţământ comunist sănătos îngrijesc ca acest spirit să fie adus în viaţă. Sub socialism, fiecare este stârnit la activitate la început prin retribuţia muncii sale apoi din ce în ce mai mult prin contribuţia pe care munca sa o aduce în dezvoltarea ţării şi binelui general.

Când ţara a avansat suficient în lungul acestor trei drumuri, se va intra în comunism. Schimbarea, spre deosebire de cea

dintre capitalism şi socialism, nu va fi bruscă. Nu este necesară o revoluţie deoarece singura diferenţă dintre comunism şi socialism este aceea că comunismul reprezintă maturitatea economică a societăţii. In locul acesteia intervine formula "fiecăruia după *munca* sa", "fiecăruia conform *necesităţilor* sale". "Va fi o societate compusă în întregime din oameni cu înaltă educaţie"[55]

Rusia sovietică a făcut deja în 1920 prima încercare de a instala comunismul. Au fost făcuţi paşi pentru abolirea taxelor pentru un număr de servicii: "Nu numai pentru serviciile poştale, telegrafice şi telefonice, apă şi electricitate, dar chiar pentru cazarea în clădiri municipale, călătorii cu trenul şi aprovizionarea cu raţii de alimente de bază."[56] In vederea dificultăţilor războiului civil însă, liderii de atunci ai URSS au trebuit să facă o retragere grăbită. Lenin nu a economisit nici un cuvânt pentru a-i denunţa pe "visătorii" care gândeau că comunismul poate fi adus peste noapte.

In timpul lui 1948 scriitori ruşi - evident cu inspiraţia oficialităţilor - au început să pretindă că Rusia sovietică era deja angajată în transformarea socialismului în comunism. [57]

Ei pretindeau că munca în Uniunea Sovietică este deja pe cale să devină o cerinţă naturală a omului. Diferenţa dintre cele două tipuri de muncitori, cei care îşi folosesc mâinile şi cei care îşi folosesc creierul dispare din ce în ce mai repede. Se spunea că există planuri pentru trecerea la comunism. Una câte una, necesităţile de trai vor fi distribuite fără plată. La timpul de faţa, afirmau ei, aceasta nu este posibil deoarece nu sunt suficiente rezerve. Principala vină pentru aceasta era atribuită distrugerilor săvârşite în Rusia de către intervenţia străină din 1920 şi de campania lui Hitler precum şi faptului că Rusia sovietică trebuie să întreţină mari forţe armate perfect echipate pentru a preveni un atac capitalist. Atâta timp cât armatele sunt necesare, adică până când întreaga lume a devenit comunistă, este greu de îndeplinit puternica dezvoltare economică necesară comunismului. Oricum, este posibil de a se prevedea o bună parte din comunism deja realizată la finele următoarelor trei cincinale. Stalin însuşi este citat că ar fi spus că Rusia sovietică trebuie să obţină o producţie anuală de 50 de milioane tone de fontă, 60 de milioane tone de oţel, 60 de milioane tone de petrol, 500 milioane tone de cărbune şi toate celelalte produse într'o creştere proporţională înainte ca comunismul să devină o realitate.

Note

1. Harold J. Laski, *Reflexions on the Revolution of our Time*, George Allen and Unwin, 1943.
2. *Pravda*, articol jubiliar pentru 1949 citat de Joseph Newman în *New York Herald Tribune*, 18 Decembrie 1948.
3. La o întrunire comemorativă a morţii lui Lenin, raportată în *Manchester Guardian*, 24 ianuarie 1949.
4. A. Rossi, *Physiologie du parti communiste français.*
5. Înaintea congresului partidului comunist bulgar, 1949.
6. Stalin urmaşul lui Lenin, vezi *Manchester Guardian*, 17 Ianuarie 1949.
7. Vîşinski la Societatea sovieto-iugoslavă din Belgrad, August 1948.
8. *Pravda*, apariţie jubiliară la a 31 aniversare a revoluţiei bolşevice.
9. Articolul lui Burdzalov "Semnificaţia internaţională a experienţei istorice a partidului bolşevic", publicată de *Bolşevik* (No. 17, 1948), bilunarul comitetului central al PCUS clarifică pe larg că lecţiile experienţei bolşevicilor ruşi din 1903 până azi sunt obligatorii pentru partidele comuniste de pretutindeni. (Vezi *Communism, Revolution and War*, Westerner-Conservative Political Centre, Septembrie 1949, pagina 15 şi *The Economist*, 22 Octombrie 1949.)
10. Leon Trotki, *My Life.*
11. De la acea dată un spion şi trădător auto-mărturisit. Spânzurat la 15 Octombrie 1949.
12. Ferenc Nági, *The Struggle Behind the Iron Curtain.*
13. Lászlo Rajk în Ungauria, Anton Yugov în Bulgaria, Tcoai Georgescu în România, Stanislaw Radkiewicz în Polonia, etc.
14. *The World Today*, Royal Institute of International Affairs, Iunie 1949, p. 248.
15. *Manchester Guardian*, 22 Decembrie 1948.
16. Vezi *Manchester Guardian*, 28 Ianuarie 1949.
17. "Partidul Popular" din România, de exemplu, a fost format în 1945 pentru unicul scop de a aduce sprijin "burghez" coaliţiei guvernamentale de paie a lui Groza. Când puterea economică a burgheziei a încetat să mai existe, *le raison d'être* a partidului a dispărut la rândul ei. La 8 Februarie 1949 ziarul de partid *Naţiunea* şi-a suspendat apariţia şi la 21 Martie 1949 "Partidul Popular" s'a autodizolvat.
18. De exemplu, Ungaria a devenit "republică populară" la 1 Februarie 1949. Noua Constituţie a fost publicată prima oară la 7 August 1949.
19. Dobb, *Soviet Economic Development since 1917*, Routledge and Keagan Paul, Londra, 1948, p. 67, notă.
20. Sir Bernard Pares, *A Historiy of Russie*, Cape, Londra, 1947, p. 534.
21. F.L. Schuman, *Soviet Politics*, Robert Hale, Londra, 1948.
22. Dobb, *op.cit.*, p. 80.
23. Schuman, *op. cit.*, pp. 131-2.
24. Dobb, *op. cit.*, 120.
25. Cernomordik, *Economiceskaia Politica SSSR*, citată de Dobb, *op. cit.*, pp. 123-4.
26. Stalin, *Leninismul*, 1940.
27. Dobb, *op. cit.*, p. 228.
28. Vezi Schuman, *op. cit.*
29. Vezi Max Beloff, *The Foreign Policy of Soviet Russia*, Oxford University Press, 1947, Vol. II, p. 23.
30. *The Economist*, 26 Februarie 1949.
31. De exemplu "Legea cultelor" din România, 4 August 1948.
32. Vezi *New York Herald Tribune*, 17 Iunie 1948.
33. După ce în 1918 a fost făcută în Cehoslovacia o încercare de creere a unei biserici autocefale, catolică în expresie, dar independentă de Roma (vezi *The Economist*, 25 Ianuarie 1949)
34. Vezi Michael Derrick, "Eastern Catholics nder oviet Rule", *Sword of the Spirit*, Londra, 1946 şi *The astern Churches Quarterly*, vol. VIII, No. 3, Iulie-Septembrie 1949.
35. Acum se ştie că a fost otrăvit.
36. Vezi mai jos, p. 323.
37. Vezi Nicholas Berdiaiev, *The Russian Ideea*, Geoffrey Bles, Londra, 1947.
38. Vezi mai sus, p. 86.
39. *Op. cit.*, p. 465.

40. Pentru o descriere amănunţită vezi Ion Raţiu, "The Communist Atack on the Catholic and Orthodox Churches in Romania", *The Eastern Churches Quarterly*, Iulie-Septembrie, 1949.
41. vezi S. Mikolajczyk, *The pattern of Soviet Domination*, Sampson Low, Marston and Co., Londra, 1948.
42. Citat din *Time*, 31 Ianuarie 1949.
43. Vezi articolul din *The Time* asupra cazului cardinalului Mindszétny.
44. Dobb, *op. cit.*, citând pe Gorman, p. 327.
45. Dobb, *ibid.*, citându-l pe Bazarof, p. 329.
46. Decretul consiliului de miniştri din 26 decembrie 191 mai este încă în funcţiune. Vezi de asemenea Joseph Newman în *New York Herald*, 5 Noiembrie 1949, "The Social Worker takes the Rap".
47. Decret al consiliului de miniştri din 20 Octombrie 1940. Vezi de asemenea Dobb, care adaugă în mod caracteristic că aceste măsuri nu "sunt diferite de Essential Work Order ("Ordinul pentru muncă excepţională) acordat în anii războiului în Marea Britanie." (Dobb, *op. cit.*, pp. 446-8).
48. Se are că aceasta nu mai este absolut valabil (vezi J. Newman, *New York Herald Tribune*, 7 Noiembrie 1949). Se pare că au fost introduse taxe şcolare începând cu clasa a VII-a. ("Şi învăţământul nu mai este atât de liber pe cât le-ar place populiştilor sovietici să creadă alţii")
49. *New York Herald Tribune*, 25 Ianuarie 1949 - reportajul din Moscova al lui Joseph Newman.
50. Vezi *Manchester Guardian*, 24 Ianuarie 1949.
51. Din *Pravda*, citată de *Manchester Guardian*, în editorialul din 2 Decembrie 1948.
52. *Daily Worker*, 3 Noiembrie 948.
53. *Osonovîie Certi Bolşevistoi Agitaţii* (p. 52).
54. 6 Decembrie 1948.
55. *Cominform Bulletin*, citat de corespondentul la Budapesta al cotidianului *The Times* , 12 Noiembrie 1948.
56. Vezi Dobb, *op. cit.*, p. 120.
57. Vezi articolele lui Alexander Werth în *Manchester Guardian*, *Questions of Philosophy*, Martie 1948, de C. A. Stepanyan, articolul Cominform citat deasupra şi *Daily Worker* din 20 Ianuarie 1949.

CAPITOLUL 6

RELAŢIILE RUSIEI COMUNISTE CU LUMEA EXTERNĂ

1

Oricare cercetător fără prejudecăţi al relaţiilor Rusiei comuniste cu lumea exterioară este sortit să fie uimit, dacă nu complet derutat - în afară de cazul în care nu a încercat să înţeleagă punctul comunist de vedere. Aceasta deoarece politica externă sovietică s'a modificat adesea, dintr'o dată şi fundamental. O examinare rapidă a acestei politici externe va arăta că până în 1934, ea s'a aliniat de partea puterilor revizioniste înfrânte. După 1934, ea s'a întors împotriva acestora şi a susţinut implicit acele puteri care erau în favoarea menţinerii *status quo* -ului păcii de la Versailles. In August 1939 ea s'a alăturat naţiunilor agresoare şi a câştigat vaste suprafeţe teritoriale prin aceasta. După Iunie 1941 ea a trecut din lagarul agresorilor în cel al naţiunilor atacate , iar politica sa anterioară a fost explicată drept o politică defensivă vizionară. In fine, din Martie 1945 ea s'a reîntors în mod deschis la politica ei expansionistă şi a înghiţit ţară după ţară atât în Asia cât şi în Europa. In timpul a treizeci de ani fatidici, au avut loc nu mai puţin de cinci schimbări complete de curs. Pus înaintea unor asemenea contorsionări, privitorul din afară este tentat să conchidă că aceasta nu există o politică externă comunistă şi că, în ce mai bun caz, aceată politică este constituită dintr'o colecţie dispersată de mişcări oportuniste şi lipsite de scrupul prevăzute să facă faţă necesităţilor imediate.

Rusia comunistă nu are o politică externă în sensul acceptat al cuvântului. Se poate spune că există o politică internă şi o politică externă comuniste, deoarece ei urmează o politică în primul rând interesată de ceea ce se petrece în interiorul graniţelor Uniunii Sovietice şi o alta preocupată de ceea ce se petrece în afara lor. Dar atât termenul de "intern" cât şi cel de "extern" au în minţile comuniştilor o conotaţie diferită.

Intr'un stat ne-comunist acea activitate care nu are repercusiuni imediate în exterior, rămâne, în general, de domeniul politicii interne. De regulă, această activitate este lăsată în mâinile cetăţenilor înşişi. Ei decid ce să producă, la care biserică sau club să aparţină, ce lider merită aclamat. Statul, dacă este necesar, mai mult supraveghează şi ocazional orientează aceste activităţi. Desigur, aceasta este o simplificare. Oricum, implicaţiile principale ale acestei stări de lucruri, foarte relevante pentru argumentaţia de faţă, este corectă: cetăţenii şi nu statul sunt cei ce decid ce fel de viaţă vor să ducă.

Domeniul tradiţional al politicii externe al statului ne-comunist, pe de altă parte, acoperă acele activităţi care aduc statul în contact cu lumea exterioară. Această politică, totuşi, nu mai este lăsată în mâinile pesoanelor private. Ea este monopolul exclusiv al statului. Aceasta este la rândul ei o simplificare. Se poate deasemenea aduce argumentul că guvernul unui stat ne-comunist primeşte prin alegerile generale un mandat de a duce o anumită politică externă, din partea poporului. Asta înseamnă că poporul este acela care în ultimă instanţă hotărăşte ce fel de politică externă trebuie dusă. Se poate să fie aşa atunci când guvernul ne-comunist este o democraţie, dar partea principală care ne interesează rămâne aceeaşi. Doar guvernul este acela care are monopolul conducerii de zi cu zi a afacerilor externe. De aici se nasc două consecinţe importante:

1. Dacă o persoană privată începe o muncă de a duce mai departe orice ţeluri de politică externă ale ţării, o face pe propriul risc. Guvernul ale cărui interease sunt servite de această persoană poate sau nu să fie conştient de activitatea lui, poate sau nu să fie iniţiatiorul acesteia. Oricum, guvernul respectiv nu va avea niciodată responsabilitatea actelor acesteia. Indivizii particulari acţionează pe propriul risc. Ei sunt recunoscuţi ca agenţi sau spioni, depinde dacă sunt priviţi din punctul de vedere a ţării pe care o servesc, sau a aceleia pe care nu o servesc
2. Politica externă este purtată numai la nivel guvernamental. Guvernul pretinde competenţa exclusivă asupra politicii externe. El o poartă prin stabilirea de relaţii cu alte guverne şi tratând exclusiv cu acestea.

Rusia comunistă a introdus o idee nouă care se ridică împotriva acestei tradiţii. Numai ea este ţara muncitorilor de pretutindeni. De vreme ce muncitorii, adică aceia angajaţi într'o activitate productivă sau în servicii de vreun fel, sunt marea majoritate a populaţiei din toate ţările, Rusia sovietică este patria

"poporului" în lumea întreagă. "Poporul", în mod normal, nu include mâna de exploatatori şi pe lacheii acestora, care menţin în exploatare "poporul" din afara URSS.

Dacă această idee este fixată în minte, este posibil să distingem între politica internă şi cea externă sovietică. Obiectivul prevăzut al celei dintâi este stabilirea societăţii comuniste în interiorul graniţelor URSS. Acest obiectiv de politică "internă" nu este numai afacerea cetăţenilor sovietici ci şi a comuniştilor din întreaga lume, acţionând sub ordinele directe sau nu ale guvernului URSS. Obiectivul prevăzut al celei din urmă este "eliberarea" restului lumii de sub exploatarea capitalistă. Această politică "externă" este din nou nu numai afacerea guvernului URSS ci şi a comuniştilor de pretutindeni, acţionând sub ordinele directe sau nu ale Moscovei. Astfel, punctul de vedere comunist aduce în prim plan unitatea subterană a politicii "externe" şi "interne". Ele sunt două faţete greu de distins ale uneia şi aceleiaşi politici emanând de la aceeaşi autoritate, guvernul comunist al URSS. Cum a spus Troţki, primul ministru de externe comunist: "Politica externă este mereu şi oricând o continuare a politicii interne, deoarece este purtată de aceeaşi clasă conducătoare şi urmăreşte aceleaşi ţeluri istorice".

Consecinţele acestui punct de vedere sunt fundamental diferite de cele care izvorăsc din concepţia tradiţională, ne-comunistă, despre politica externă.

1) De vreme ce URSS este unica patrie adevărată a "poporului" de pretutindeni, acei indivizi angajaţi activ în purtarea ţelurilor Rusiei comuniste nu sunt nici spioni, nici agenţi. Un Francez, un American sau un Hotentot care serveşte Rusia îşi serveşte propria ţară. El nu comite o trădare. Adevărata lui patrie este URSS. El nu are nici o altă loialitate sau supuşenie.

2) De vreme ce guvernele ţărilor capitaliste provin din exploatatori şi nu din popor, adevăratele şi ermanentele relaţii ale Rusiei comuniste sunt acelea care aduc în contact cu poporul din afară. Guvernul comunist al URSS consideră drept afacerea sa personală în a se adresa muncitorilor din afară peste capetele guvernelor respective. Desigur, URSS stabileşte relaţii formale cu guvernele ţărilor capitaliste şi tratează cu ele la nivel exclusiv guvernamental, dar acesta rămâne un expediment impus Uniunii Sovietice de realităţile vieţii internaţionale de astaŞi. Rusia comunistă nu poate, cu nici un chip, să aibă relaţii permanente cu astfel de guverne, deoarece ele reprezintă pe exploatatori şi exploatatorii sunt pentru

eternitate inamicii Rusiei. Se poate să fie eficient şi necesar să aci compromisuri cu ei, pentru a-i înfrânge, dar oricând se fac compromisuri cu inamicul. De îndată ce condiţiile se schimbă, atitudinea prietenească a guvernului comunist trebuie de asemenea să se schimbe. Guvernul sovietic, de exemplu, a fost mai mult decât prietenos faţă de guvernele SUA şi Marii Britanii după ce Hitler şi-a lansat ofensiva în Rusia. Totuşi, de îndată ce a trecut pimajdia, el şi-a întors focul împotriva guvernelor acestor ţări, fără a lua în consideraţie că în acelaşi timp britanicii aleseseră un guvern laburist dedicat unui program extins de naţionalizare şi reforme sociale. Din întâmplare aceasta este singura diferenţă reală, în afara conflictului personal, dintre Stalin şi Troţki.[1] Troţki voia să împlinească imediat revoluţia mondială. Stalin, dimpotrivă, accentua mereu că Rusia comunistă şi ţările capitaliste pot coexista în aceeaşi lume. Bineînţeles, el adăuga mereu, pentru uz intern, că respectiva coexistenţă era posibilă "pentru o vreme".

De mai sus se poate concluziona că cea mai importantă parte a relaţiilor Rusiei comuniste cu lumea exterioară este acea activitate a guvernului care îl leagă direct cu poporul din afara hotarelor. *Constanta* guvernului rus este de a proclama şi apăra interesele popoarelor de pretutindeni. Relaţiile formale pe care el le stabileşte cu guvernele capitaliste, sunt *variabila.*

Pentru a examina relaţiile sale cu lumea exterioară, nu este astfel suficient să ţinem cont de tratatele guvernului rus cu guvernele străine, adică nu este suficient de a examina acele activităţi ale acestui guvern care acoperă direct conceptul tradiţional despre politica externă. Este necesar de asemenea să examinăm acele acţiuni ale sale care îl aduc în direct contact cu popoarele din afară, ca şi acţiunile relevante ale acestor oameni din afară, care, prin activitatea lor, servesc interesele URSS.[2]

2

Dacă această viziune comunistă este perfect înţeleasă, acuzaţia că Rusia foloseşte nesiguranţa, oportunismul şi lipsa de scrupule în relaţiile sale cu lumea exterioară este deprivată de orice bază. Adevărul este că în scurta sa viaţă de treizeci de ani fatidici, Rusia comunistă a demonstrat o remarcabilă stabilitate în ţeluri. Când guvernul britanic îşi dă suportul său diplomatic şi militar total unei Polonii atacate, şi apoi lasă totul baltă nu din cauza vreunei schimbări de politică a guvernului polonez, ci fiindcă Rusia sovietică, unul din inamicii anteriori a devenit un aliat şi cere Marii Britanii să părăsească guvernul

polonez, atunci avem un caz clar în care Marea Britanie nu a trăit potrivit marilor sale tradiţii. Intr'adevăr se poate aduce acuzaţia că ea[3] şi-a sacrificat standardele obişnuite de moralitate internaţională de dragul unui expedient momentan.

Totuşi, dacă Rusia comunistă încheie cu Germania nazistă un pact de neagresiune chiar sub nasul delegaţiilor franceză şi engleză venite la Moscova, tocmai pentru încheierea unei alianţe militare defensive împotriva Germaniei naziste, comuniştii pot pretinde că aceasta este în perfect acord cu principiile fundamentale ale politicii lor externe. Din nou, exemplul "mlaştinii" ne foloseşte foarte bine. Ceea ce contează este de a salva cu orice preţ terenul deja asanat, sau o parte a sa, de inundaţie, să dirijezi apele în altă parte, să pregăteşti o nouă bucată pentru asanare şi în final să respingi apele şi mai departe. Nimic altceva nu contează.

Astfel, primul obiectiv rusesc faţă de lumea exterioară este de a se consolida şi apăra pe sine. Comuniştii trebuie întotdeauna să fie gata să apere Rusia deoarece este sigur că lumea capitalistă o va ataca. Este principala sentinţă marxist-leninistă aplicată reaţiilor internaţionale. Oricât de cinstit şi iubitor de pace ar fi un om de stat, lumea capitalistă este, în final, condusă de contradicţiile sale economice nerezolvabile, în situaţia de a căuta o ieşire prin începerea unui război. De cele mai multe ori nu aceşti oameni de stat iluminaţi - cel mult unelte nconştiente ale exploatatorilor capitalişti - vor fi cei ce vor avea frânele puterii în momentul atacului. Când va veni timpul, ei vor fi înlocuiţi de către lideri capitalişti imorali şi disperaţi, care - conştienţi că timpul lor a trecut - vor face o încercare disperată de a opri istoria şi de a dezlănţui războiul împotriva Uniunii Sovietice. Astfel, prima datorie a comuniştlor de pretutindeni este de a apăra, cu orice preţ, existenţa şi integritatea Rusiei. Dacă este necesar, orice altceva trebuie sacrificat acestei necesităţi supreme. In exemplul nostru, nu numai cei ce trăiesc pe terenul uscat, ci şi aceia care luptă în apă până la enunchi în mlaştină trebuie să fie gata să se sacifice pentru a păstra intact terenul asanat. Dacă apele ameninţă în vreun punct, se poate că alţii care luptă altundeva în mocirlă nu pot fi salvaţi şi se vor îneca. Toţi oamenii disponibili trebuie folosiţi pentru a bara mareea. Dacă primejdia ameninţă întregul pământ uscat, salvarea trebuie obţinută prin sacrificarea unei părţi din el. Numai cei ce conduc operaţia de pe terenul asanat pot vedea imaginea de ansamblu. Toţi ceilalţi trebuie să se supună deciziei lor.

Această concepţie a lumii despărţite în două, cea "eliberată" şi cea "înrobită", a fost oficial adoptată în primul paragraf al Preambulului la Constituţia sovietică din 6 Iulie 1923:

De la formarea Republicii Sovietice statele lumii s'au despărţit în două lagăre: lagărul capitalist şi lagărul socialist.

Acolo - în lagăruil capitalist - inamiciţie naţională şi inegalitate, sclavaj colonial şi şovinism, oprimare naţională şi pogromuri, brutalitate imperialistă şi războaie.

Aici - în lagărul socialist - încredere mutuală şi pace şi colaborare frăţească între popoare.[4]

Acest prim principiu, de apărare cu orice preţ a "lagărului socialist" are câteva consecinţe.

In primul rând, toţi cei angajaţi în lupta de eliberare a omenirii de sub exploatarea capitalistă trebuie să fie gata să apere Rusia cu preţul vieţii şi propriei securităţi. Ei trebuie să înţeleagă că în anumite circumstanţe s'ar putea ca ei să fie sacrificaţi. Oricum, loialitatea lor trebuie să fie absolută. La 23 August 1949, Mareşalul Klementîi Voroşilov îl cita pe Stalin la o întrunire comemorativă la Bucureşti. Stalin a spus:

Un revoluţionar este acela care fără rezerve, fără să pună condiţii, în mod deschis şi cinstit şi fără conferinţe militare secrete este gata să apere şi să protejeze URSS, fiindcă URSS este primul stat revoluţionar al muncitorilor care construieşte socialismul în lume.

El este un internaţionalist care, fără rezerve, fără ezitare şi necondiţionat este gata să apere URSS deoarece URSS este baza mişcării revoluţionaremondiale şi fiindcă este imposibil să aperi şi să duci înainte această mişcare revoluţionară fără să aperi URSS.

Pentrucă unul care crede că poate apăra mişcarea revoluţionară mondială fără şi împotriva URSS, acela merge împotriva evoluţiei şi va aluneca în mod sigur în lagărul duşmanilor revoluţiei.

Această optică este pe deplin acceptată de marea majoritate a comuniştilor de pretutindeni. Pregătirea de a-şi sacrifica propriile interese de dragul URSS nu se aplică doar comuniştilor ce trăiesc în "lagărul capitalist". Acelaşi lucru este valabil şi pentru forţele comuniste organizate ce sunt pe cale de a lua puterea sau pentru guvernele comuniste din afara URSS. Atunci când comuniştii greci care luptă în munţii Grammos sunt lăsaţi să se descurce cum pot, nu este vorba de o trădare din partea guvernului sovietic. Dacă pretenţiile lui Tito asupra Styriei şi Carintiei sunt sacrificate târguielii Rusie cu puterile occidentale, Tito trebuie să înţeleagă şi să se supună. Când comuniştii spanioli sunt până la urmă abandonaţi, ei trebuie să fie gata să îşi accepte soarta.

Mai mult, sunt circumstanţe în care partidele comuniste ale unei ţări învecinate pot fi abandonate chiar dacă victoria lor este aproape sigură. Exemplul clasic este oferit de Finlanda în primăvara anului 1948. Scena era pregătită. Partidul comunist

finlandez condus de Hertta Kuusinen şi Leino, ministrul de interne, era gata să preia guvernul. La început, Rusia comunistă şi-a jucat rolul şi a făcut presiuni asupra guvernului finlandez. I s'a oferit un tratat de prietenie de tipul celui încheiat cu celelalte ţări st-europene. Nimic nu părea să stea în ale. Apoi, presiunea a fost treptat slăbită. Contrapropunerile guvernului finlandez, care menţineau Finlandei o măsură oarecare de independenţă, au fopst acceptate de către Ruşi. De îndată după aceea membrii comunişti ai guvernului multipartid finlandez au fost scoşi afară. Invecinata Rusie s'a făcut că nu bagă de seamă. Explicaţia, totuşi, nu este dificilă. Lovitura de stat de la 28 Februarie 1948 care a instalat în Cehoslovacia un guvern comunist a produs o reacţie peste aşteptări în Statele Unite. In adevăratul sens al cuvântului se putea vorbi de isterie războinică. Câteva săptămâni mai târziu, când au început presiunile asupra Finlandei, această isterie ajunsese la culme. Finlanda la rândul ei ocupă un loc special în inimile americanilor - singurul popor care şi-a respectat obligaţiile luate după primu ăzboi mondial. Orice ar fi putut juca rolul scânteii care iniţiază explozia. In consecinţă, alinierea Finlandei a fost temporar amânată. *Manchester Guardian* comenta: "Moscova a sacrificat pe comuniştii finlandezi pentru a face o impresie bună. A fost un sacrificiu care a meritat să fie făcut şi a avut succes în exterior." Acelaşi principiu s'a aplicat câştigurilor gata obţinute. Republica comunistă maghiară a lui Bela Kun a fost abandonată în 1918. Provincia Gilan, din nordul Persiei a fost proclamată republică independentă în Iunie 1920. A fost instalat un guvern sovietic. Partidul comunist persan, la primul său congres a mers până acolo încât să sugereze că "sovietizarea Persiei de Nord şi încorporarea ei ulterioară în teritoriile guvernate de Moscova s'ar putea să nu fie prea îndepărtate".[5] Atunci când pericolul reacţiei britanice a apărut iminent, forţele sovietice au fost retrase de pe teritoriul persan în Mai-Iunie 1921 şi Republica Sovietică Gilan a dispărut.

Tot Persia mai oferă un al doilea exemplu. In al doilea război mondial Persia de Nord a fost ocupată de trupe sovietice. Către finele războiului provincia Azerbaigean s'a autoproclamat o "republică populară autonomă". Şeful guvernului era Pişevari, un comunist pregătit la Moscova. Un nou avans sovietic părea sigur, chiar mai sigur decât în Europa de Est. Aici exista deja un guvern comunist. In Europa de Est cele mai multe ţări erau conduse de coaliţii mulipartinice. Totuşi, până la urmă, trupele sovietice au părăsit Persia şi Azerbaigeanul a fost restituit guvernului de la Teheran, în timp ce ţările Europei de Est au căzut, una câte una, sub dictaturi

comuniste. Şi aici explicaţia dezvăluie principiile fundamentale după care sovieticii se orientează în relaţiile externe. Orice poate fi sacrificat, în afară de securitatea URSS. Deoarece reacţia americano-britanică privind această avansare a URSS către Golful Persic era foarte hotărîtă şi deoarece apărarea magnifică făcută de guvernul de la Teheran la Lake Success a produs o puternică reacţie mondială împotriva Rusiei comuniste, ei au gândit că menţinerea Azerbaigeanului ar putea pune în pericol Uniunea Sovietică însăşi. In consecinţa Azerbaigeanul şi partidul său comunist au fost temporar sacrificate.

Importanţa pe care comuniştii o dau acestei idei de salvare cu orice preţ a unui oarecare "teren asanat" poate cel mai bine fi realizată dacă observăm că ei sunt gata să rişte mari pierderi teritoriale, cu o singură condiţie: ei înşişi să reţină controlul exclusiv asupra unui teritoriu oarecare. Această idee este exprimată în mod strălucit de R.J. Kerner.[6] "Orice s'ar întâmpla, este vital, chiar cu preţul unor mari sacrificii teritoriale şi scădere a imaginii, să se menţină controlul unui teritoriu limitat în mâinile unui guvern bolşevic, ca un simbol şi ca o speranţă într'un viitor mai bun." Cum a spus Stalin: "Ţelul nostru este de a consolida dictatra proletariatului într'o ţară, folosind-o ca bază pentru răsturnarea imperialismului în toate ţările". La Brest-Litovsk, guvernul comunist rus a consimţit la cedarea unor mari suprafeţe teritoriale. In tratatul încheiat cu Turcia (16 martie 1921), el a acceptat cedarea regiunilor Kars şi Ardahan Turciei. Iar în lupta contra invadatorului german (1941-1945) el a pierdut cea mai mare parte a teritoriilor europene ale URSS dar s'au concentrat pentru a menţine restul.

3

Al doilea principiu care ghidează relaţiile Rusiei comuniste cu lumea exterioară se trage din primul. Datoria comuniştilor de pretutindeni este să facă tot posibilul pentru a împiedica un război împotriva Rusioei comuniste. Ca de obicei aceasta poate fi obţnut prin relaţii la nivel guvernamental (poitică externă *stricto sensu*) şi la nivelul "popoarelor".

Acţiunea guvernamentală se poate desăşura pe trei linii.

Prima. Impiedicarea oricărui stat de a deveni un pericol pentru RSS. Acest scop este urmărit prin predicarea unor principii sperioare care, acceptate, ar preveni ridicarea oricărei puteri militare.[7] Cum a fost primită în comunitatea naţiunilor Rusia comunistă a fost cel mai îndârjit avocat al dezarmării.

In 1927, delegatul rus la comisia pregătioare pentru dezarmare de la Geneva a făcut o propunere pentru dezarmarea

totală. Când aceasta a fsot respinsă, delegatul sovietic a venit anul următor (1928) cu o propunere de dezarmare parţială. Şi aceasta a fost respinsă, In 1929 comisarul de externe sovietic, Maxim Litvinov a sprijinit propunerea germană ca naţiunile învingătoare să îşi reducă armamentul la nivelul german. Din nou, potrivit aşteptărilor, propunerea a dat greş. Ulterior, delegatul sovietic nu a pierdut nici o ocazie de a reveni cu diverse propuneri de dezarmare, uneori în compania unor ţări înfrânte sau decepţionate ca Germania sau Italia, alteori împreună cu Turcia şi statele Unite. In 1931, în problema "derogărilor", care permitea o creştere temporară a armamentului în circumstanţe speciale, Rusia comunistă a fost singura care a votat împotriva propunerii.

Atunci când, în fine, s'a întrunit Conferinţa pentru Dezarmare sub entuziasta preşedenţie a lui Arthur Henderson (la 2 Februarie 1932), Litvinov a vorbit despre "dezarmare totală" drept unica barieră împotriva războiului. De vreme ce era o reţinere evidentă de a se accepta o astfel de propunere, el a arătat pregătirea ţării sale de a face un compromis şi de a accepta o dezarmare parţială. El a menţionat că URSS ar dezarma "în aceeaşi măsură şi proporţie" cu celelalte puteri. Aceasta, a indicat el, este în perfect acord cu propunerea sa originală pentru dezarmare totală deoarece scopul ar fi o reducţie progresivă spre "paritate şi zero".

Aceeaşi atitudine a fost luată de delagatul sovietic la diverse conferinţe internaţionale după cel de-a doilea război mondial, şi la 7 Octombrie 1948 Vîşinski a înaintat o rezoluţie de dezarmare care chema la o reducere cu o treime a armamentului celor cinci mari puteri: Rusia, Marea Britanie, SUA, Franţa şi China. In discursul să el a arătat că toate propunerile de dezarmare înaintate în trecut de URSS au fost respinse. "Este limpede cât de inutile au fost toate acele conferinţe şi comisii. Ele arată cât de puţin sunt interesate statele capitaliste într'o dezarmare reală." La începutul lui Februarie 1949 delegatul sovietic, Yakov Malik, a reintrodus propunerea reducerii cu o treime a armamentului la o întrunire a Consiliului de Securitate la Lake Success.[8] Această "demascare" a "ipocriziei" occidentale este în acord perfect cu tradiţia lui Litvinov. Vorbind înaintea congresului al XV-lea al PCUS, Litvinov a relatat modul în care propunerea sa pentru dezarmare totală (1927) a fost "primită ca un sacrilegiu, ca un atac al fundamentelor Ligii Naţiunilor, ca o distrugere a tuturor proprietăţilor".[9]

Această sprijinire de către Rusia a dezarmării a fost denunţată în dezbateri publice drept lipsă patentă de sinceritate de către mulţi oameni de stat oneşti. Cinicii nu au pierdut

ocazia să arate că propunerea comuniştilor a fost făcută în siguranţa faptului că va fi respinsă de alţi participanţi la conferinţă. Chiar un observator imparţial şi competent al afacerilor externe ruseşti ca Max Beloff scrie:[10] "Ca o putere mică în sens militar, Uniunea Sovietică nu avea decât de câştigat din propunerile de dezarmare, oricât de radicale ar fi fost. In acelaşi timpURSS putea să îşi proclame aderenţa la dezarmare în mod folositor şi sigur, chiar fără speranţa de a ajunge la vreun rezultat, pentru a stânjeni statele capitaliste arătând ipocrizia "pacifismului" acestora."

Aici este mult adevăr. Fără îndoială, comuniştii obţin multă muniţie pentru propaganda lor arătând "ipocrizia" statelor capitaliste. Dar dacă ei erau într'adevăr speriaţi de dezarmare, ar fi putut ei risca să le fie adoptate propunerile? Argumentul că de o reducere a armamentului ar fi profitat Rusia era valabil în perioada de după 1918. Dar mai este el valabil şi astăzi?

Desigur, explicaţia adevărată trebuie să fie căutată în concepţia nouă şi mai largă a relaţiilor externe ale Rusiei comuniste. Politica "lagărului socialist" este purtată de comuniştii de pretutindeni. Activitatea comunistă la nivel guvernamental adică politica externă sovietică nu mai acoperă acelaşi plan cu relaţiile "lagărului socialist" cu lumea exterioară. Ea este numai o parte din acestea din urmă; probabil partea cea mai mică, deoarece activitatea comunistă la "nivelul popoarelor" este cea mai importantă din cele două. Ţelul ultim al Rusiei comuniste, relativ la lumea externă, este "eliberarea" acestei lumi de exploatarea capitalistă, adică integrarea treptată a acesteia în URSS. In cei treizeci de ani de existenţă, Rusia comunistă şi-a extins puterea, fără a socoti China, peste o suprafaţă aproape egală cu a Statelor Unite. Totuşi această extindere s'a produs prin alte mijloace decât războiul. Aceasta este valabil în ceea ce priveşte Tanu-tuva, Mongolia Exterioară, Basarabia, ţările baltice şi toate ţările Europei de Est la sfârşitul celui de-al doilea război mondial. Singura excepţie la regulă este Finlanda, Insă chiar acest caz, vom încerca să demonstrăm, nu este o adevărată excepţie.

Toate cuceririle făcute de Uniunea Sovietică până în prezent au o caracteristică fundamentală. Ele s'au petrecut când teritoriul respectv nu putea primi sprijin din afară. Finlanda nu este o excepţie. In iarna lui 1940 Finlanda nu putea aştepta ajutorul nimănui. Ea a rezistat, cu arma în mână, spre veşnica ei onoare, dar era sortită de la început pieirii. Ca toate celelalte ţări pe care Rusia sovietică le-a "eliberat" parţial sau total, nu se aştepta ca Finlanda să opună rezistenţă armată. Ţările necomuniste câştigă adesea noi teritorii prin război. Deoarece

"războiul este continuarea politicii externe", adică, deşi folosit cu măsură, războiul este un instrument de politică externă. Nu acelaşi lucru este valabil pentru marxişti-leninişti. Războiul, dacă nu periclitează Uninea Sovietică, este binevenit deoarece el crează de obicei situaţii revoluţionare, ţi situaţia revoluţionară este ceea ce se doreşte, nu războiul ca atare. Atunci cînd există situaţia revoluţionară, micul grup de comunişti îşi asumă puterile dictatoriale prin metodele descrise şi porneşte, pe calea moscovită, spre comunism. O situaţie revoluţionară este creată de un număr de factori obiectivi, dar poate fi creată de asemenea prin acţiunea directă a Moscovei.

Cîştigurile teritoriale ale Rusiei, nu sunt deci obţinute prin vechiul model al agresiunii armate. Ele sunt atinse prin manevre constante pînă cînd o ţară sau un grup de ţări este adus într'o poziţie fără speranţă. Atunci ele sunt "eliberate" conform tehnicii bine puse la punct. Trupele sovietice pot sau nu să fie de faţă, dar nu utilizarea lor propriuzisă este ceea ce contează, ci ameninţarea iminentă că asemenea forţe vor fi folosite în cazul în care puciul comunist va fi împiedicate de "reacţionari". Mai mult, absenţa ajutorului armat din afară pentru aceşti "reacţionari" este ceea ce pînă la urmă pavează drumul pentru comunişti. Rusia comunistă, de-a lungul scurtei sale vieţi a recurs la măsuri extreme pentru a evita războiul. In anii '30 ea a fost umilită de Japonia în nenumărate incidente de frontieră şi în vînzarea lui "East China Reilways Company", şi totuşi nu a recurs la război. Ea s'a retras sau şi-a controlat reacţia într'un număr de cazuri în care era clar că o acţiune a ei ar fi putut produce o reacţie puternică. Dacă ar fi dorit războiul, ea l-ar fi putut începe de multe ori.

Ceea ce dore*f*te Rusia este superioritatea relativă, sau cel puţin o egalitate a armamentelor cu lumea exterioară. Astăzi ea este gata să-şi reducă arsenalele pari passu cu puterile capitaliste. Dacă dezarmarea se produce progresiv pînă va atinge "paritatea la zero" propusă de Litvinov, ea este încă într'o poziţie mai bună decât lumea capitalistă, sau cel puţin aşa crede. Ea este înarmată cu ideea explozivă a comunismului. ea are agenţi de încredere în toate ţările lumii. Atunci când în una din ţările învecinate apare "situaţia revoluţionară, apropierea de Moscova este suficientă pentru a spori puterea şi a uşura puciul comunist. Liderii Rusiei comuniste cred fără îndoială că ţările capitaliste nu pot dezarma, aşa cum îi învaţă manualele de marxism-leninism. Aceste ţări trebuie să se înarmeze, dacă nu pentru a ataca Uniunea Sovietică, atunci pentru că războaiele sunt inevitabile între ţările capitaliste.*

Atenţie, notă pagină!

* Teoria comunistă a "inevitabilităţii" războiului cu statele capitaliste a fost abandonată de Hruşciov la cel de-al XX-lea congres al PCUS din 1956. Războiul, a spus Hruşciov (în mod evident conştient de uriaşa putere distructivă a armelor nucleare) nu mai era fatal inevitabil. Această schimbare de doctrină nu a eliminat totuşi războiul ca unul din instrumentele policii sovietice. Într'adevăr, Uniunea Sovietică a fost implicată în multe conflicte locale, inclusiv cele două războaie din Indochina (1946 - 1954 şi 1958 - 1975). mai mult, succesorii lui Stalin au arătat în mod repetat că ei vor folosi forţa militară pentru a-şi atinge scopurile atunci când se pare că nu este pericolul de conflict cu alte puteri. De aici intervenţiile militare sovietice în Berlinul de Est (1953), Ungaria (1956), Cehoslovacia (1968) şi Afghanistan (1979).

Inevitabil, statele capitaliste se vor uni în final împotriva URSS. Astfel, Rusia trebuie să fie perfect înarmată pentru a se apăra împotriva oricărui atac posibil. Ea nu se teme să dezarmeze dacă statele capitaliste dezarmează la rândul lor. Ea nu are nevoie de război. Extinderea "lagărului socialist" pe socoteala "lagărului capitalist" este provocată în fiecare ţară capitalistă de conducerea conştientă a proletarilor exploataţi de către comuniştii locali. Armele pe care aceştia le vor alege pentru capturarea puterii depinde de armele pe care trebuie să le învingă. Adică, ele depind de armele pe care exploatatorii capitalişti le vor opune puciului lor legitim". Dacă acestea sunt bastoane, atunci vor fi folosite bastoanele, deoarece liderii comunişti perfect antrenaţi sunt gata să ia puterea atunci când există situaţia revoluţionară obiectivă, fără o superioritate covârşitoare în armament. Rusia sovietică nu are nevoie să îşi trimită trupele peste frontieră. Lovitura de stat cehoslovacă, de exemplu, a fost executată numai de către comuniştii cehoslovaci cu suportul moral - dar numai moral - al Moscovei. Dacă, în limbajul expansiunii "capitaliste", "războiul este continuarea politicii externe cu alte mijloace", agresiunea din interior este continuarea politicii de expensiune teritorială a Rusiei comuniste.

Rusia comunistă poate sau nu să schimbe această politică pe viitor, şi să recurgă a agresiune directă în viitoarele "eliberări" de ţări capitaliste. Istoria prezintă totuşi suficiente exemple că:
1) Rusia sovietică nu recurge de obicei la război ca mijloc de cuceriri teritoriale, şi:
2) în nici o împrejurare Rusia comunistă nu va risca un război major pentru a-şi lărgi teritoriile.

Această optică este pe deplin sprijinită de teoria marxistă şi de comunismul rusesc în practică, şi, dacă este înţeleasă, explică pe deplin perseverenţa cu care sovieticii predică dezarmarea la conferinţele internaţionale. Nu este necesar să recurgem la acuzaţii stângace de ipocrizie pentru a o explica.

Dezarmarea, cum este văzută de Moscova, cu condiţia ca *toate naţunile să dezarmeze,* poate servi numai comunismului şi revoluţei mondiale. Argumentul că sovieticii sunt ipocriţi făţarnici atunci când propovăduiesc dezarmarea prezintă o slăbiciune inerentă, care este revelată de întrebarea: "Şi dacă propunerile sovietice de dezarmare sunt acceptate, vor reveni oare sovieticii asupra propunerilor proprii?"

4

La nivelul "popoarelor", activitatea Rusiei de a preveni un război împotriva sa, ţinteşte la manevrarea opiniei publice mondiale în sensul păcii. Cele mai bne şi eficiente mijloace în acest sens sunt propaganda Moscovei şi a diverselor partide comuniste locale, activitatea comuniştilor locali în organizarea de întruniri de mase pentru pace, discursuri ale deputaţilor comunişti şi simpatizanţi-comunişti în diferitele parlamente naţionale şi congresele internaţionale şi mondiale pentru pace. Tema care revine în toate aceste acţiuni poate fi rezumată astfel: Rusia comunistă este bastionul păcii; toate statele capitaliste (dar în special cele ce dn întâmplare sunt puternice) sunt imperialiste, reacţionare şi gata să dezlănţuie războiul. Harry Pollitt ţine întruniri pacifiste în Trafalgar Square; Togliatti organizează "marşuri pentru pace" la Roma; Cachin deschide dezbaterile noii sesiuni a Parlamentului francez (Ianuarie 1949) printr'un "puternic şi rezonabil apel la pace între Uniunea Sovietică şi Puterile Occidentale";[11] un Congres Mondial al Intelectualilor este ţinut la Wroclaw şi este descris oficial drept o "conferinţă pentru pace"; o conferinţă mondiala a păcii este organizată pentru studenţi la Praga (1948) şi la o conferinţă mondială a tineretului ţinută la Budapesta în August 1949, 10.000 de tineri din 84 de ţări diferite jură înaintea lui Matyas Rákosi de a "apăra pacea lumii şi de a lupta împotriva Uniunii Occidentale care înarmează lumea pentru un nou război".[12] Toate aceste acţiuni şi multe altele sunt utilizate ca vehicol al propagandei comuniste. Prin ele se împrăştie cunoştiinţe desre comunism şi statul comunist. Lumea comunistă este prezenată drept campionul păcii şi denunţătorul militarismului şi imperialismului. Rezoluţiile pentru apărarea păcii sunt semnate în unanimitate. Această deja costisitoare activitate la nivel popular este amplificată în mod constant şi îmbunătăţită continuu calitativ, fără a ţine socoteală de cheltuieli, deoarece oferă o excelentă platformă internaţională. In 1948, la Wroclaw, Fadeiev spune elitei intelectuale a lumii: "Trăim într'o epocă în care toate drumurile duc spre comunism. Forţele imperialiste nu vor

putea niciodată opri forţele democratice mondiale. Rusia sovietică duce omenirea în spinare. Fericirea umană este sub protecţia ei."[13]

A doua regulă a activităţii comuniste de preven8ire a războiului împotriva Rusiei poate fi astfel formulată: *Dacă vreun stat apare drept un inamic potenţial puternic, izolaţi-l.*

In prima decadă după primul război mondial guvernul rusesc s'a alăturat mereu Germaniei. Totuşi, în clipa în care Hitler a ajuns la putere, ea s'a întors împotriva acesteia. Până atunci Rusia persiflase activitatea Ligii Naţiunilor. Atitudinea ei a fost cel mai bine conchisă în cuvintele lui Radek: "Liga este un ghimpe în relaţiile dintre Marile Puteri. In practică ea nu poate face nimic ceea ce Franţa şi Anglia nu doresc să se facă."[14] dar atunci când Hitler a ajuns la putere şi discursurile sale au devenit ameninţătoare, Litvinov a căutat în mod deschis o nouă apropiere cu Franţa şi marea Britanie, până atuci "ţări capitaliste, imperialiste şi reacţionare". Din acel moment Litvinov a devenit cel mai hotărît campion al "securităţii colective" prin Liga Naţiunilor. In final, când Polonia a încheiat un pact de neagresiune pe zece ani cu Germania, Rusia comunistă, direct ameninţată, a susţinut pentru prima dată folosirea Ligii ca mijloc de păstrare a păcii, chiar dacă nu printr'un sprijin deschis şi total al Ligii în sine. Aceste drăălăşenii de argumente pot părea ridicole pentru cititorul neiniţiat, dar ele subliniază preocuparea pentru perseverenţă a comuniştilor şi imporanţa pe care i-o acordă. Fiecare detaliu trebuie să se potrivească în tablou, sau marxism-leninismul nu este ştiinţa perfectă şi completă.[15] Astfel că apropierea de Franţa a fost grăbită. La 2 Martie 1935 ea a fost parafată printr'un tratat de prietenie şi asistenţă mutuală. Exact la două săptămâni după aceea un pact similar a fost semnat cu Cehoslovacia şi după vizita la Moscova a lui Anthony Eden, partenerul său sovietic, Viaceslav Molotov a declarat la 11 Ianuarie 1936 că "situaţia favoriza o dezvoltare în continuare a relaţiilor anglo-saxone".[16]

Acelaşi lucru este valabil în ce priveşte atitudinea URSS faţa de problemele Orientului Indepărtat. In Noiembrie 1938 comuniştii chinezi au înfiinţat prima lor republică sovietică în Hunan. Prin 1930 altele se formaseră în Kiangsi, Hupeh, Fukien, Kiangsu şi Seciuan.[17] Exista deja o stare de război între Kuomintan şi comunişti. Totuşi, când Japonezii au avansat rapid în manciuria, comuniştii s'a oferit să formeze un front unit cu orice alte elemente din ţară cu condiţia ca acestea să lupte împotriva agresorului japonez. Este adevărat că apelul la arme era acompaniat de o denunţare a lui Cian Kai Şi, dar spre mijlocul verii lui 1935 sucesele Japonezilor erau atât de

mari încât obiecţiile împotriva lui Cian Kai Şi au fost lăsate la o parte şi s'a proclamat "uniunea" cu el (August 1935). La 21 August 1937 a fost semnat un pact de neagresiune între guvernul lui Cian Kai Şi şi Moscova, la iniţiaiva celui dn urmă. Imediat ce puterea ameninţătoare a Japoniei a fost oprită, Moscova şi comuniştii s'au reîntors la vechea lor politică de război total împotriva Komintan-ului, care a culminat în seria de victorii ale lui Mao Ţe Dun (Mao Ţedong) în 1948-1949.

Aceeaşi politică de denunţare şi izolare ca agresor a oricărui stat care poate deveni un pericol potenţial poate fi văzută în perioada de după al doilea război mondial. Sfârşitul ostilităţilor au lăsat Statele Unite drept cel mai puternic stat din lume. In consecinţă Statele Unite au devenit ţinta avorită a atacurilor propagandei şi politicii externe sovietice. Ţările "capitaliste" erau de regulă prezentate drept "lachei" a Statelor Unite. Nu era pierdută nici o ocazie de a mânji cu noroi orice acţiune a Statelor Unite. Planul Marshall, "cel mai dezinteresat act din istorie" era prezentat drept o încercare americană de a controla Europa occidentală. De vreme ce supremaţia americană era datorată în mare parte posesiei bombei atomice, Uniunea Sovietică a folosit orice oportunitate de a denunţa politica "nucleară"

A treia regulă a activităţii Rusiei comuniste de a preveni o acţiune militară împotriva ei este: *Prevenirea formării oricărei coaliţii de state.* O coaliţie, de orice fel, duce la o creştere a potenţialului de forţe îndreptat împotriva URSS. Ea ar putea însemna o creştere a forţei potenţiale opuse expansiunii comuniste.

Această regulă este aplicată prin încheierea unei serii de acorduri bilaterale cu acele ţări a căror posibilă alianţa cu alte ţări este privită drept nefavorabilă. Afghanistanul este un asemenea caz. Aflându-se între URSS şi India *Britanică,* Moscova a considerat drept esenţial ca Afghanistanul să nu se alieze Marii Britanii. La iniţiativa Moscovei, la 28 Februarie 1921 a fost semnat un tratat sovieto-afghan de prietenie şi alianţă. Când relaţiile s'au deteriorat şi au degenerat într'o ciocnire armată în Decembrie 1925, Uniunea Sovietică şi-a arătat din nou graba de a restabili bunele relaţii. Imediat după ce conflictul a ajuns la un sfârşit paşnic, a fost oferit un tratat de neutralitate şi neagresiune, care a fost semnat la 31 August 1926. Din nou, în perioada tulburărilor interne din Afghanistan, Uniunea Sovietică a urmărit îndeaproape evenimentele şi, de îndată ce rezultatele nu mai lăsau dubii, noii dinastii i-a fost oferit un pact de neagresiune (semnat pe 31 Iunie 1931).*

ATENŢIE, NOTĂ DE PAGINĂ

* Concluziile lui Ion Raţiu asupra atitudinii sovietice faţa de Afghanistan şi Iran nu sunt în nici un fel nvalidate de evenimentele recente din cele două ţări, respectiv căderea Şahului şi răsturnarea guvernului afgan ne-comunist în Aprilie 1978.

Persia este un alt exemplu. După descoperirea marilor rezerve de petrol de acolo, Marea Britanie a devenit activ implicată în afacerile iraniene. Pentru a contracara, Moscova a iniţiat un tratat sovieto-iranian de garanţii şi neutralitate care a fost semnat la 1 Octombrie 1927.

Cel mai important exemplu al grabei ruseşti de a se alinia cu acea ţară a cărei preitenii este căutată şi de alte puteri, este oferit de Germania.

Aproierea anglo-germană de imediat de după primul război mondial sub ghidarea ministrului de externe Austen Chamberlain şi cancelarul german Gustav Stresemann a fost puternic contracarată de comisarul de externe sovietic Cicerin cu sprijinul activ al ambasadorului german la Moscova, contele Brockdorf-Rantzau. Cel din urmă susţinea că Germania trebuia să adere cu stricteţe la tratatul de la Rapallo, care era un pact de prietenie între cele două™ţări.[19] Până la urmă, când el a dat greş şi puterile occidentale au încheiat tratatl de garanţii mutuale de la Locarno (16 Octombrie 1925), Moscova nu s'a odihnit până nu a semnat un nou tratat sovieto-german la 24 Aprilie 1926. "Acest acord cuprindea formula de bază a tuturor tratatelor sovietice de pace..." comentează Frederick Schuman.[20]

******

Orice încercare de a guverna lumea a fost totdeauna denunţată de guvernul comunist. Liga Naţiunilor [21] a fost în mod repetat supranumită de vorbitorul ofcial comunist ca produsul "rolului trădător al Internaţionalei a doua"[22] ca un "truc neruşinat", ca o "coaliţie a statelor capitaliste", "o Sfântă Alianţă a burgheziei pentru suprimarea revoluţiei proletare", etc. *Enciclopedia sovietică a statului şi dreptului* [23] descria Liga drept "o combinaţie politică a unui grup de naţiuni interesate în păstrarea şi utilizarea statutului internaţional post-belic".[24] Când Rusia comunistă a decis în final să utilizeze Liga ca o platformă împotriva agresivei Germanii naziste, Litvinov a propus crearea unei conferinţe permanente de pace pentru cooperarea statelor iubitoare de pace" (29 Mai 1934). Aceasta trebuia să fie considerată un organ al Ligii. In acest fel guvernul sovietic ocolea orice retractare a abuzurilor anterioare.

Eventual, pentru a evita stânjeneala generală, s'a decis ca Rusia să fie invitată să se alăture Ligii şi ca în cazul ei să nu se mai insiste asupra faptului că orice ţară poate fi admisă în Ligă numai după o cerere formală şi o cercetare amănunţită a calificărilor celui ce vrea să devină membru.

Rusia comunistă s'a opus cu perseverenţă formării oricărei alianţe defensive sau grupări de state în care ea însăşi nu era membră, pe motivul că acestea erau îndreptate împotriva ei. Dacă asemenea organizaţii existau deja, ea a făcut tot posibilul ca să le distrugă.

Imediat după primul război mondial, Polonia acţiona ca liderul natural al ţărilor din Europa de Est. Ţările baltice acceptau acea conducere. Estonia avusese o răscoală comunistă în 1924 şi Letonia împărtăşea suspiciunile poloneze privitor la vecinul de la răsărit. Lituania, probabil mai reluctantă în urma disputei asupra oraşului Vilnius, era de acord la rândul ei din acest punct de vedere.

In mod caracteristic, spargerea acestei alianţe potenţial defensive a început prin oferta făcută de guvernul sovietic Lituaniei de a semna un pact de neagresiune bilateral. Rusia comunistă nu avea frontieră comună cu ituania şi aceasta era cea mai şovăitoare dintre prietenii potenţiali ai Poloniei. Oferta a fost acceptată şi tratatul a fost semnat la 22 Decembrie 1926. Letonia a fost următoarea convinsă către un tratat semănător de neagresiune (9 Martie 1927). Apoi a urmat atacul frontal. Comerţul cu Polonia a fost sporit masiv, cu toate că Rusia îşi putea cu greu permite să trimită surplusul într'o ţară care nu avea maşini industriale de oferit în schimb, maşini de care Rusia avea mare nevoie. In fine, în vara lui 1931 au început negocierile privind tratatul între Polonia şi URSS. Drept rezultat Polonia a consimţit "să renunţe la cererea ei ca pactul să fie astfel formulat încât să cuprindă pe ceilalţi vecini occidentali ai Rusiei sovietice."[25]

Mişcarea Paneuropa a lui Aristide Briand a avut o soartă similară. Rusia a fost oficial invitată (Ianuarie 1931) deşi Stalin denunţase deja schema. Litvinov a acceptat invitaţia. *Pravda* scria: "Uniunea Sovietică nu se teme de o asemenea discuţie şi nu o va evita... Luând parte la lucrările Comisiei Europene [Paneuropa], Uniunea Sovietică va face să eşueze planurile conducătorilor Comisiei, planuri privind elaborarea în secret de proiecte anti-sovietice."[26] In timpul dezbaterilor care au urmat, Rusia comunistă s'a opus tuturor schemelor care urmăreau să aducă ţările Europei mai aproape. Ea a denunţat acordul asupra tarifului preferenţial şi a torpilat încercarea de a susţine preţurile

în scădere ale cerealelor. Către finele lui 1932 mişcarea a decedat în tăcere.

Aceeaşi atitudine a fost luată împotriva iverselor planuri elaborate în timpul şi după cel de-al doilea război mondial.

In timpul războiului lideri europeni exilaţi se aflau în contact personal strâns în primitoarea Londră. S'a dezvoltat un mare grad de simpatie şi înţelegere reciprocă a problemelor fiecăruia şi se dezvoltase o sinceră dorinţă de a lăsa la o parte vechile divergenţe. Churchill s afirmase pentru reorganizarea lumii şi Europei pe baza grupărilor regionale de state, sudate împreună de o organizaţie mondială. Est-europenii greu încercaţi au preluat ideea cu entuziasm. Au fost semnate tratatele de prietenie şi cooperare polono-cehoslovac şi greco-iugoslav care au devenit nucleul în jurul căruia nu s'a precupeţit nici un efort pentru crearea unui stat federativ central-european. Conducătorii autorizaţi ai partidelor democrate din toate celelalte ţări din regiune s'au întâlnit şi au discutat problemele comune în nu mai puţin de şase organizaţii diferite, lucrând împreună pentru acelaşi ţel final. Totuşi planurile nu s'au maturizat niciodată. Alexandr I. Bogomolov, ambasadorul sovietic pe lângă guvernele exilate s'a opus ideii. Guvernul britanic, din teama de a destrăma unitatea Aliată a acţionat cu mare circumspecţie. Procesul a încetinit dar în unele cercuri au fost elaborate planuri detailate pentru crearea unei monarhii federative est-europene şi numele răposatului Duce de Kent era din ce în ce mai tare pronunţat ca probabil purtător de coroană. Alţii aveau în vedere o republcă. Chiar dacă existau diferenţe de detaliu, nici un lider nu se opunea ideii federale. Un sentiment de siguranţă presupunea că divergenţele minore vor fi eliminate în bunăvoinţa generală născută din suferinţele trecutului şi hotărîrea de a crea un viitor mai bun.

Prima ruptură deschisă a survenit după vizita la Moscova a lui Eduard Benes. Curând după aceea Radio Moscova a atacat "absurdele planuri antisovietice ale câorva reacţionari în solda guvernului polonez în exil". Sprijinul cehoslovac, oricum călduţ, a încetat cu desăvârşire. Doar autonomiştii slovaci au continuat să-şi afirme sprijinul. La finele războiului se mai auzea puţin despre formarea unei federaţii central-europene şi către Martie 1948 toate statele est-europene fuseseră înghiţite una câte una de Rusia comunistă, cu excepţia Greciei care menţinea o independenţă precară graţie ajutorului decisiv al Statelor Unite şi Marii Britanii. In curând muribundul Benes a fost eliminat de la preşedenţia Cehoslovaciei. Comuniştii erau pretutindeni la cârmă. Modul în care Rusia comunistă se apără împotriva unei

"federaţii cu planuri agresive împotriva Uniunii Sovietice" este ciudat. Dar nimeni nu-i poate nega eficacitatea!

După război, cele trei scheme principare de cooperare occidentale, integrare şi apărare - programul de reconstrucţie europeană, mai bine cunoscut ca planul Marshall, tratatul de la Bruxelles (1948) şi pactul atlantic (1949) - au fost pe rând denunţate de Moscova drept imperialism anglo-american agresiv. Aceeaşi tehnică de a îndepărta pe partenerul cel mai reticent şi mai slab a fsot încercată din nou. Belgia, de exemplu, cel mai prosper participant la planul Marshall a fost mereu prezentată de propaganda comunistă din Europa, de radioul şi presa sovietică, drept perfect capabilă să se descurce şi fără dolarii americani; în fapt aceşti dolari primiţi numai cu anumite condiţii, ar fi fost, în vederea împovărării treptate a valutei belgiene, mai degrabă o datorie decât un ajutor. Norvegiei, unicul participant la convorbirile pactului atlantic care are frontieră comună cu URSS, i s'a oferit la 6 Februarie 1949 un tratat bilateral de neagresiune, într'o încercare zadarnică de a împiedica formarea tratatului defensiv al Atlanticului de Nord.[27]

5

Al treilea principiu fundamental de orientare al relaţiilor externe ale Rusiei comuniste este *pregătirea terenului pentru un viitor avans al comunismului.* Acesta se realizează prin creerea de nelinişte şi situaţii de criză în corpul politic al statelor capitaliste. Intr'n cuvânt, este realizat prin sprijinul deplin acordat tuturor elementelor şi politicilor, oricare ar fi ele, care slăbesc puterea guvernelor capitaliste. In exemplul nostru, este construcţia de noi diguri în mlaştină ca o primă condiţie pentru cucerirea de noi terenuri.

Această activitate - indiferent dacă la nivel guvernamental sau "popular" - este de trei feluri: politică, ideologică şi economică.

*****

In capitolul anterior s'a arătat că Rusia comunistă s'a opus perseverent şi continuă să se opună oricărei mişcări către crearea unei unităţi în lumea exterioară. Unitatea mondială, potrivit dogmei comuniste nu poate fi creată decât de comunişti. Pentru ei, orice încercare de unire a statelor capitaliste poate însemna doar că se pregăteşte un atac împotriva URSS. In consecinţă, orice opoziţie faţa de creearea de unităţi mai' largi în lumea capitalistă este o măsură defensivă legitimă a lumii comuniste. De fiecare dată când Rusia comunistă se opune unei

mişcări spre unitate, acţiunea sa este prezentată drept pur defensivă. De fapt, o asemenea acţiune este o arma foarte puternică pentru pregătirea unui viitor avans al comunismului deoarece dacă ţările din afară sunt împiedicate să creze o unitate politică în stare să atace URSS, ele sunt de asemenea incapabile de a rezista unui nou avans al comunismului. Exemplul elocvent al opoziţiei ruseşti la crearea unei federaţii central-europene este mai mult decât concludent.

Eforturile oamneilor de stat democraţi din Europa occientală de a crea o federaţie europeană au fost şi continuă să fie denunţate drept o "agresiune deschisă". "Alianţa celor cinci naţiuni vest-europene" este descrisă drept "un supliment politic şi militar al asociaţiei economice care a fost înfiinţată pentru a îndeplini planul Marshall. Ambele aceste grupe sunt conduse de cercurile conducătoare ale blocului anglo-american - un bloc ale cărui scopuri sunt de a întări şi dezvolta propria poziţie strategică, militară şi economică. Nu este un accident că pactul de la Bruxelles reprezintă o alianţă de puteri coloniale, care, pentru a-şi păstra privilegiile de secole în colonii, doresc să folosească gruparea politico-militară nou înfiinţată pentru a suprima mişcarea de eliberare naţională în aceaste colonii".[28] Intrunirea la Strasbourg a Adunării Europene este, din punct de vedere comunist, consiliul Europei *capitaliste.* Nici un atac împotriva lui nu este suficient.

Este interesant să amintim că exact aceleaşi argumene care au fost folosite de Moscova în timpul războiului împotriva formării unei federaţii est-central europene sunt azi utilizate împotriva unităţii vest-europene. De data aceasta, totuşi, ele sunt utilizate cu un succes mult mai redus. Federalizării Europei de Est i s'au opus cu succes şi întregul ei a fost ulterior înglobat orbitei sovietice deoarece existau trei factori de importanţă covârşitoare. Primul şi cel mai important, zona fusese abandonată de Vest Rusiei *în interesul unităţii.* In al doilea rând partidele comuniste locale, chiar dacă neînsemnate din punct de vedere numeric, erau perfect antrenate şi gata să preia puterea. In fine, Armata Roşie era pretutindeni prezentă. Chiar dacă nu a intervenit direct în desfăşurarea evenimentelor, forţa ei putea da comuniştilor în mişcare încrederea de a prelua puterea din mâinile unei zdrobitoare opoziţii naţionale. Europa de Vest, cu marile sale partide comuniste - incomparabil mai mari decât oricare din partidele comuniste din Europa de Est şi centrală, fără să excludem Cehoslovaca - este terenul ideal pentru un nou avans al comunismului.

Partidele comuniste din Europa occidentală sunt gata oricând să ia puterea în propriile mâini. In Franţa de exemplu, Imediat

după eliberare, când comuniştii controlau în realitate departamentele ale statului, se bănuia că ei sunt în stare să "ia puterea la telefon". Apropierea Armatei Roşii staţionate la Berlin şi încrederea insuflată de fiecare cuvânt al moscovei erau suficient să provoace explozia. Aceasta nu a urmat fiindcă factorul cel mai important lipsea. Spre deosebire de Europa de Est, Europa de Vest nu era singură şi neajutorată. Statele Unite îşi declaraseră repetat profunda îngrijorare privitor la situaţia Europei occidentale şi prin faptele lor indicaseră clar că un avans al comunismului aici împotriva voinţei majorităţii poporului ar însemna război. Lipsea deci combinaţia trebuincioasă de ingrediente. Forţa morală a Armati roşii, chiar dacă mare, nu putea acţiona ca sprijinul care i-a adus la putere pe comuniştii din Europa răsăriteană. In schimb, planurile pentru o unitate efectivă a Europei de Vest au mers înainte, nestânjenite de opoziţia îndârjită a Moscovei şi a comuniştlor occidentali.

Eforturile Rusiei comuniste de a împiedica o unitate efectivă între statele capitaliste nu se rezumă la ţările care au frontieră cu URSS. Astfel, apariţia Indiei libere drept lider potenţial al Asiei ne-comuniste a concentrat atenţia comuniştilor asupra conducătorilor partidului indian al congresului. Cu o zi înainte ei mai erau eroi luptând contra imperialismului, astăzi ei sunt denunţaţi în aceeaşi răsuflare drept "imperialişti vest-europeni".* Propaganda constantă a comuniştilor în America latină despre imperialismul Statelor Unite, pentru a da un alt exemplu, confirmă impresia că unitatea din afară, oricât de departe, cade sub anatema Moscovei. Sumner Welles, secretar de stat adjunct al Statelor Unite scria despre comunişti, într'un articol[29] apărând politica americană de neintervenţie adoptată de conferinţa de la Buenos Aires din 1937: "In încercarea lor *de a distruge unitatea emisferică*, ei depun eforturi de a deruta opinia publică privitor la principiile fundamentale pe care este bazată organizaţia statelor americane şi, printr'o repetiţie constantă, vor să fie acceptat ca un verset un număr de falsităţi groteşti privind activitatea oficialităţilor Statelor Unite."

Atenţie, NOTĂ PAGINĂ!

* De vreme ce obiectivul ultim rămâne acelaşi, tacticile adoptate faţa de India ca şi faţă de alte ţări sunt pur oportuniste. Astfel, India sub Dna Ghandi a acceptat o formă de satelitism prin încheierea tratatului de prietenie din 1971. Ca în multe cazuri similare (Egipt în 1955 sau Irak în 1958) soarta sau poziţia partidului comunist local au fost depăşite de importanţa intereselor de stat ale URSS.

*****

Corolarul activităţii distructive a URSS în ceea ce priveşte unitatea în afara frontierelor sale, este căutarea colaborării active a unor ţări capitaliste. Ele sunt astfel alese încât să spargă o unitate existentă sau incipientă. Rusia sovietică este gata să folosească toţi aliaţii potenţiali.

Unul dintre primele tratate internaţionale în care a participat un guvern comunist, tratatul de la Rapallo, a fost semnat la 16 Aprilie 1922. Prin el, republica germană recunoştea *de jure* existenţa guvernului comunist în Rusia, toate pretenţiile financiare erau mutual şterse şi comerţul sovieto-german urma să fie intensificat în baza nei clauze a "celei mai favorizate naţiuni". Comentatorii sovietici descriau cu simpatie acest tratat drept o "apropiere între renegaţi". Asta şi era. Dar era mai mult de atât de vreme ce crescând astfel "forţa de a trata" a Germaniei *vis-à-vis* de "Londra, Paris, Roma", el distrugea climatul favoabil necesar pentru includerea Germaniei în unitatea europeană. Conştientă de sprijinul din Est, oricât de cinstită ar fi fost încercarea conducătorilor ei democraţi de a termina cu militarismul, Germania îşi îngrijea rănile şi durerile şi visa la "răzbunare".

Rusia comunistă a pretins acelaşi interes faţa d naţiunile învinse în cel de-al doilea război mondial. In replica sa a nota iugoslavă din 20 August 1949, guvernul sovietic se autoproclama apărătorul Austriei, Italiei şi Germaniei înfrânte. "Democraţii [comuniştii, adică], cred pe de altă parte că principiul autodeterminării ar trebui aplicat tuturor naţiunilor, inclusiv celor învinse."

O altă acţiune politică prin care Rusia comunistă se pregăteşte terenul pentru un nou avans al comunismului este plasarea sistematică a ţărilor capitaliste de partea răului în orice dispută reală sau potenţială. Comuniştii, chiar atunci când sunt în defensivă, nu îşi pierd timpul apărându-se pe sine. Ei contraatacă. Un exemplu tipic este problema muncii sclavilor la conferinţa consiliului economic şi social al Naţiunilor Unite de la Geneva în 1948.

Comuniştii nu se sinchisesc nici de impertinenţa acuzaţiilor pe care le aduc. Esenţial este să ataci tot timpul. Spre deosebire de propaganda făcută de Goebbels, argumentele aduse de vorbitorii comunişti nu sunt, de cele mai multe ori, rezonabile. Ele sunt adevăruri comuniste, *de pe poziţii comuniste.* Obiectivul primordial este de a face aceste adevăruri cunoscute şi apoi acceptate. Revelatoare este apărarea de către Vîşinski a dreptului la veto-ului în cadrul ONU:

Veto-ul este o puternică armă politică. In lupta politică ce se desfăşoară acum nici măcar un slab de minte nu ar lăsa o astfel de armă din mână. Cu cât mai

puţine voturi avem de partea noastră, cu atât mai des vom face uz de dreptul de veto. El ţine o balanţă mai echilibrată între cele două forţe din lupta actuală. Veto este un principiu elementar, bastionul, cea mai importantă apărare a minorităţii. Legea este mai mult o unealtă a politicii. Noi avem scopuri politice, aşa cum aveţi şi voi, cu diferenţa că ale noastre nu sunt aceleaşi cu ale voastre.[30]

Pentru un ne-comunist care visează la o lume unită, în care toate disputele sunt eliminate prin bunăvoinţă şi compromis şi în care toate popoarele sunt lăsate să se guverneze cum pot mai bine cu mijloace proprii, această apărare a dreptului de veto este de-a dreptul imorală. Ea este piedica pusă păcii mondiale.*

Atenţie, NOTA DE PAGINĂ

* Merită reamintit că una din rarele ocazii în care Naţiunile Unite au fost capabile să acţioneze efectiv a fost aceea în care delegaţia sovietică boicota Consiliul de Securitate la începutul războiului coreean, la 25 Iunie 1950, şi astfel nu a fost în stare să se opună prin veto acţiunii militare ce a fost propusă.

Un comunist, totuşi, vede lumea în mod diferit. Există două lagăre: lagărul comunist şi lagărul capitalist. Există un conflict nerezolvat între cele două. Un armistiţiu cu lagărul capitalist poate fi necesar din când în când, dar războiul care continuă nu poate fi oprit în nici un chip. Şi comunistul visează la pacea veşnică, dar pacea poate veni abia atunci când exploatatorii capitalişti au fost răsturnaţi pretutindeni adică atunci când toată lumea a devenit comunistă. Dacă în prezent recem prin una din acele faze în care armistiţiul cu lagărul capitalist este necesar, obiectivele finale ale comunismului rămân neschimbate. In diversele organisme internaţionale prevăzute pentru a organiza acest armistiţiu, lagărul capitalist este reprezentat de un mare număr de voturi, deoarece este o singură problemă care îi uneşte: opoziţia faţa de comunism. Altfel, prin chiar propriul lor sistem plin de contradicţii ei se strâng de gât unul pe celălalt. Dar în fiecare problemă de importanţă în care se trasează viitorul lumii, lumea capitalistă va vota în bloc împotriva lumii comuniste. Fără a lua precauţiile necesare lumea comunistă ar pierde cu uşurinţă alegerile. De aici importanţa dreptului de veto. Este singura cale prin care poate fi păstrat echilibrul.

Este imposibil ca în cadrul acestei cărţi să dăm o listă a tuturor acuzaţiilor aduse de URSS lumii capitaliste. Pentru a da o idee asupra amploarei, frecvenţei şi conştinciozităţii cu care este dusă această acţiune este suficient să menţionăm principalele acuzaţii aduse numai Statelor Unite în timpul primelor şase săptămâni ale lui 1948. Acestea au fost:

1) Un protest împotriva folosirii bazei aeriene din Mehalla, în Tripolitania (ulterior Libia);
2) Un protest împotriva demonstraţiei forţelor navale americane în apele italiene;
3) O acuzaţie că cetăţenii sovietici în Germania ar fi rău trataţi de autorităţile militare de ocupaţie americane;[31]
4) Un protest împotriva zborurilor de "spionaj" americane deasupra vaselor sovietice din Extremul Orient;
5) Un protest împotriva activităţii Statelor Unite în Iran.

*****

Cea mai importantă metodă prin care Rusia sovietică îşi prepară terenul pentru o nouă înaintare comunistă este, fără îndoială, înfiinţarea de nuclee comuniste în toate ţările capitaliste. Aceste nuclee sunt baza "proletariatului conştient". Când vine timpul potrivit, ele vor da oamenii care să preia puterea guvernamentală. Ei sunt bine antrenaţii agenţi locali ai Moscovei.

Comuniştii locali vor fi întotdeauna găsţi în tabăra care critică guvernul. Excepţia la regulă este făcută de rarele, strict temporare, aranjamente de scurtă durată aranjamente între guvernul URSS şi un guvern capitalist oarecare. O asemenea colaborare are întotdeauna un obiectiv pe termen scurt. n momentul în care acesta este atins, partidul comunist local recade în politica sa de opoziţie guvernamentală.

Partidul comunist german a fost de exemplu sacrificat atunc când a fost semnat la 23 August 1939 pactul Molotov-Ribbentrop. Un alt exemplu este acela al comuniştilor sprijinind un guvern capitalist, de exemplu paridul comunist al marii Britanii şi cel al Statelor Unite, care, după 22 Iunie 1941, au sprijinit pe deplin guvernele "capitaliste" ale ţărilor respective.

In Chile, Indonezia, Africa de Sud, Irak sau Canada, nucleul comunist, partidul, este totdeauna acelaşi. Are aceeaşi doctrină şi aceeaşi organizare internă. El urmează politica Moscovei, oricare ar fi aceasta. Activitatea sa zilnică este adaptată la condiţiile locale. In ţările democrate, comuniştii profită din plin de drepturile şi libertăţile individuale oferite de constituţia ţării respective. Ei ies în publică şi propovăduiesc comunismul. In quasi-democraţii, ca Brazilia, unde partidu este interzis, ei lucrează sub acoperirea unor organizaţii culturale cu aspect benign. In dictaturi, unde poliţia ia măsuri aspre împotriva lor, comuniştii pot fi găsiţi mai mult în închisori, exil sau în activităţi ilegale, subterane. Puterea lor de azi se trage în

principal din siguranţa că Moscova nu îi va uita. Dacă sunt exilaţi, Moscova are grijă de ei. Dacă sunt încarceraţi, Moscova are grijă să fie scoşi afară. Atunci când puterea le cade în final în mâini, liderii acestor partide comuniste locale, "naţionale", devin potenţiali dictatori, proconsuli ai Moscovei. Astfel, Otto Kuusinen devine preşedintele republicii karelice, Gheorghe Dimitrov prim ministru al Bulgariei, Ana Pauker ministru de externe al României (şi realul, dacă nu formalul, conducător al ţării), Klement Gottwald preşedinte al Cehoslovaciei şi aşa mai departe.

Cu câteva excepţii, în special Italia şi Franţa, partidele comuniste din afara orbitei sovietice sunt mic numericeşte. Membrii lor sunt recrutaţi aproape exclusiv dintre intelectuali şi clasele de jos. Propaganda partinică, ziarele comuniste, susţinerea organizaţiilor, toate cer fonduri importante. Cotizaţiile individuale nu sunt suficiente. In Marea Britanie, de exemplu, partidul comunist publică un ziar arătos, *Daily Worker,* care pe prima pagină afişează cu mândrie, în roşu, pe prima pagină: *"Singurul cotidian în proprietetea cititorilor săi".* Dar *Daily Worker* ™ nu are bani. El admite un deficit lunar de 3.500 lire sterline. Pentru a umple golul, *Daily Worker* apelează la ajutorul voluntar al cititorilor săi. Şi deficitul se echilibrează în fiecare lună. In August 1949, să luăm o lună la întâmplare, lipseau ca de obicei 3.500 de lire sterline. La 29 August apelurile aduseseră 1319 lire sterline. "Trebuie să vă grăbiţi. Mai sunt două zile şi trebuie să căpătăm 2.000 de lire," arăta coloana specială pentru subscripţii. In ciuda acesteia, sfârşitul lunii a găsit fondul lui *Daily Worker* incomplet. Un apel deosebit de dramatic a fost făcut şi cititorilor li s'a dat un termen de graţie. La 5 Septembrie intraseră cam 1.600 de lire. "443 de lire! Atât ne mai trebuie din 3.500", scria în coloana specială. In acea zi au intrat aproape 400 de lire. "Inchidem ediţia!", anunţa ziarul, "dar ne mai lipsesc 70 de lire." A doua zi, 7 Septembrie, *Daily Worker* anunţa cu litere grase: "Am reuşit din nou - 3523 de lire sterline." Cu un plus de 23 de lire, chiar. In cuvinte sunătoare, dramatice, muncitoarii sunt felicitaţi: "Incă odată, voi, cititorii lui *Daily Worker,* aţi salvat Fondul de Luptă!" Sosirea sărbătorilor şi problemele de salariu au fost depăşite pentru a rezolva problemele financiare ale lui *Daily Worker."* Istoria s'a repetat în Septembrie. "Fondul de Luptă al lui *Daily Worker* " închidea la 7 Octombrie 1949 astfel: "Da, aţi reuşit, cititori, cu 50 de lire de pus de-o parte!" *Asta se petrece fiecare lună. In chip miraculos, golul este astupat în ultimul minut. Cine este donatorul, cine sunt generoşii donatori?*

Acestă cursă lunară pentru 3.500 de lire pare aproape miraculoasă. Este mic sprijinul pe care ziarul se poate baza. "People's Press Printing Society", proprietarii, aveau în 1949, 30.000 de membri. Cifra oficială a partidului comunist pretindea un număr de 40.161 de membri şi Liga tinerilor comunişti, la 1 Iulie 1949, avea 3.343 membri.[32] De vreme ce tirajul certificat al lu *Daily Worker* era de 70.000 de exemplare, aceasta înseamnă o contribuţie medie de circa 1 liră sterlină pe zi şi de cititor. Iar acesta este doar unul, şi nu cel mai costisitor aspect al multiple activităţi comuniste.

De unde vin banii?

Un răspuns parţial la întrebare a fost dat de Jules Moch, ministrul de interne francez, la 16 Noiembrie 1949, în Adunarea Naţională franceză. El a arătat că seifurile partidului comunist francez, ca un rezultat al frecventelor şi prelungitelor greve organizate de Confederaţia Generală a Muncii (CGT), controlată de comunişti, erau goale în lunile Noiembrie şi Decembrie 1947. Comunistul Benoit Franchon s'a dus la întâlnirea Cominformului de la Belgrad (Martie 1948) pentru a cere fonduri. Aceste fonduri au fost acordate, împreună cu instrucţiunile ca să în Franţa să înceapă în Septembrie 1948 tulburări muncitoreşti.

Acestea au început în toamna lui 1948, dar din motive tehnice "ora zero" a fost puţin întârziată. Oricum, ziarele comuniste din Europa de Est au anunţat grevele din Franţa înainte ca ele să înceapă propriuzis, ceea ce, potrivit ministrului Moch, era o suficientă dovadă că ele au fost comandate de Cominform.

Banii acordaţi de Cominform, a afirmat Jules Moch, au fost aduşi - în măsura în care siguranţa franceză putea dovedi - de un fost ataşat financiar al legaţiei române (650.000 de franci elveţieni) şi de un diplomat polonez (1 milion de lire sterline). Sume mai mici au fost introduse de un grup de contrabandişti (doi Ruşi, doi Polonezi şi doi Cehi), expulzaţi din franţa în aceeaşi zi în care Moch şi-a făcut depoziţia. In plus, a acuzat Moch, Banca Comercială a Europei de Nord era proprietate exclusivă, chiar dacă nu în mod deschis, a două bănci sovietice. Acestea deţineau 99.700 dintr'un total de 100.000 de acţiuni. De la această bancă, numai presa comunistă avea o depăşire de credit de 17 milioane de franci în Iunie, 27 milioane de franci în August şi 30 milioane de franci în Octombrie 1948.

Aceste mărturii nu au fost vreo dată respinse. Ele oferă proba că partidele comuniste care "luptă" în lumea capitalistă au deplinul sprijin material, ca şi moral, pe care Moscova îl

consideră necesar. In schimb, ele trebuie să ofere Moscovei o loialitate deplină şi fără discuţie.*

Atenţie, NOTĂ PAGINĂ

* In cartea sa *Les Finances du PCF,* (1977),™scriitorul francez Jean Montaldo face importante revelaţii asupra finanţării paridului comunist francez. Atunci când aparatul subversiv al URSS a fost reorganizat după război şi orientat prin departamentul internaţional (vezi mai sus), au fost create metode ingenioase pentru finanţarea secretă sau indirectă a partidelor comuniste occidentale. Acestea includeau cumpărări în bloc a ziarelor comuniste (în special ale lui *Daily Worker,* care a devenit *Morning Star* ™în 1966), aprovizionarea cu obiecte pentru vânzare mai departe a partidelor comuniste şi crearea de firme comerciale tratând cu întreprinderi de stat sovietice în termeni favorabili. Cele din urmă includeau două firme importante în Italia, Restital şi subsidiara acesteia Sorimpex, pentru a ajuta finanţarea Partidului comunist italian (PCI). (Vezi *Annual of Power and Conflict,* 1974 - 1975, Institue for the Study of Conflict, Londra).

6

Dintre toate aspectele activităţii ruseşti care urmăresc pregătirea terenului pentru o nouă înaintare comunistă, activitatea economică este cea mai evidentă. Obiectivul imediat al acestei activităţi este de a tulbura funcţionarea normală a sistemului "capitalist". Comuniştii sunt totdeauna gata să servească interesele sindicatelor. Drept rezultat, influenţa lor în domeniul sindical depăşeşte mult proporţia forţei lor numerice. In Franţa, de exemplu, ei controlează activitatea CGT-ului. Adesea deciziile lor sunt de ordin politic şi nu profesional. Totuşi deciziile lor trebuiesc urmate de întreaga muncitorime. A trebuit curajul unui Léon Jouhaux pentru a se desprinde şi a crea o organizaţie muncitorească ne-comunistă, *Force Ouvrière,* pentru a smulge astfel măcar o parte din muncitorii ne-comunişti francezi de sub controlul comuniştilor. In marea Britanie, unde, din punct de vedere numeric partidul comunist este neglijabil, comuniştii ocupă poziţii sindicale cheie în industrii de importanţă majoră ca industria minieră, mecanică şi Asociaţia clericală pentru serviciu civil.[33]* Totuşi, Marea Britanie, în perioada dificilă prin care trece, oferă un foarte bun exemplu de cât de mare influenţă poate avea, cu consecinţe grave pentru întreaga ţară, un partid comunist mic. Fiecare uncie de cărbune extras este necesar în mod vital. La putere este partidul laburist. Congresul sindicatelor susţine în totalitate politica guvernului. Şi totuşi minerii fac grevă. Unii vor nega că izbucnirea grevelor minerilor este inspirată de comunişti, dar nimeni nu poate nega că greva docherilor din Iulie 1949, dintr'un motiv strict politic, nu este opera comuniştilor. Uneori, întreaga politică economică

a guvernului este atacată de comunişti. In Franţa, anunţarea oficială a acceptării planului Marshall a rezultat într'o serie de accidente de cale ferată, greve şi acte directe de sabotaj. Este dificil să fixezi responsabilităţile pentru asemenea acte, dar sincronizarea lor este mai mult decât o coincidenţă. Maşinaţia, adesea presupusă, a fost dovedită cu ocazia izbucnirii în noaptea de 30/31 Ianuarie 1948 a unui incendiu care a distrus complet antrepozitele de pe Sena, care cuprindeau alimente şi haine pentru ajutorarea victimelor de război. Pierderile au fost estimate la 4.500.000 de dolari SUA. Cum a spus Robert Blacke, conducătorul organizaţiei americane pentru ajutorarea Franţei, nici un nou ajutor pentru Franţa nu mai era posibil pe o perioadă de trei luni. Atunci, CGT, ca toate celelalte organizaţii comuniste din Eurpa de Vest, au denunţat planul Marshall şi a cerut Federaţiei Mondiale a Sindicatelor să respingă moţiunea de discuţie a rolului forţei de muncă în planul Marshall, înaintată de delegaţia belgiană. In final, CGT s'a opus întâlnirii speciale a reprezentanţilor muncitorilor din cele 16 ţări afectate de planul Marshall, deoarece "atitudinea muncitorilor de pretutindeni este profund ostilă acestui plan".

Atenţie, NOTĂ DE PAGINĂ

* Creşterea în continuare a influenţei comuniste în interiorul sindicatelor britanice a fost bine documentată. Vezi, de exemplu, Stephen Haseler, *The Death of British Democracy*, (1976), Blake Baker, *The Far Left*, (1981) şi buletinele periodice ale lui "Economic League and Common Cause", Londra.

*****

Comerţul exterior al URSS este monopol guvernamental. Ca atare el este un instrument puternic folosit adesea în scopuri pur politice. Aceasta nu a fost întotdeauna afa deoarece, în zilele de început, monopolul nu era complet şi mai târziu a fost lăsat în mâinile diverselor corporaţii, una sau câteva pentru fiecare ramură industrială. In unele cazuri, aceste corporaţii îşi uteau trimite proprii reprezentanţi peste hotare. Coordonarea lor, exceptând alocaţia finală de devize străine, era imperfectă. Astăzi totuşi, controlul este complet. Nici o decizie finală asupra pieţei pe care ceva trebuie cumpărat sau vândut nu este luată fără a considera de asemenea oportunitatea politică. Aşa cum pe drept arată Baykov: "Acest punct merită subliniat otuşi, deoarece existenţa monopolului asupra comerţului exterior şi funcţionarea maşinăriei permite organizaţiilor comerciale sovietice să se adapteze rapid şi efectiv la schimbările politice, comerciale şi tehnice generale, fără a modifica liniile generale ale

acordurilor tarifare sau comerciale dintre URSS şi o ţară oarecare."[34] Principiile care ghidează politica sovietică de comerţ exterior sunt cel mai bine enunţate de Batsell:[35] "Stabilirea celor mai largi contacte posibile cu ţările străine - în limite determinate de utilitatea lor pentru URSS, adică, în primul rând pentru întărirea industrială a URSS, pentru punerea bazelor propriei industrii grele şi electrificării, şi în final ale dezvoltării propriei industrii mecanice socialiste." Câteva exemple vor arăta ce înseamnă aceasta în practică.

Când, după greva generală din 1926, relaţiile anglo-sovietice s'au deteriorat, comerţul dintre cele două™ţări a fost redus sever ca represalii. După încheierea pactului Molotov-Ribbentrop (1939), comerţul cu Marea Britanie a fost redus din nou. Apologeţii comunismului pretind că toate exporturile sovietice au fost reduse după August 1939, deoarece URSS, conştientă de apropierea războiului, îşi crea stocuri. Aceasta este în oarecare măsură adevărat, cu excepţia evidentă şi importantă a comerţului cu Germania, care a sporit masiv. Cifrele expediţiilor sovietice prin Bosfor însumau, în 1938, 3.899.799 tone; în 1939, 1.713.406 tone, iar în 1940, 311.925 tone. Exporturile totale, aşadar, au fost reduse. Dar în timp ce exporturile către Marea Britanie au scăzut la aproape nimic, cele către Statele Unite, *o ţară neutră,* au fost mai puţin afectate. In 1939 ele însumau 386.170 tone iar în 1940 ele se mai ridicau la 173.512 tone.[36]

*****

Acţiunea sovietică împotriva Persiei în 1926 ilustrează o încercare a Moscovei, care s'a bucurat de succes , de a forţa mâna unui guvern străin prin folosirea presiunii economice. In anul acela Persia căuta să sporească legăturile comerciale cu ţările occidentale şi în special cu Marea Britanie. Uniunea Sovietică, deranjată, a recurs la boicotarea tuturor bunurilor persane, forţând-o astfel să încheie un acord temporar (1927). In 1928-1929, URSS era cel mai important furnizor al Persiei.[37]

*****

Pentru a-şi domina clienţii, partea sovietică în comerţul exterior al acestora trebuie să fie substanţială.[38] Pentru a atinge acest scop, URSS a oferit unor ţări ca Iranul, Mongolia Exterioară şi Tanu-tuva termeni comerciali excepţional de favorabili. Mai mult decât atât, numai URSS, din toate ţările europene, le-a tratat drept egali şi le-a oferit privilegii neauzite,

cum ar fi permisiunea de a intra în URSS în căutare de contracte. "Se spera ca oamenii aceştia să fie scoşi din legăturile lor cu marea Britanie", comentează Max Beloff.[39] Aceasta s'a şi întâmplat, în realitate.

*****

La începutul anilor '30 s'a scris mult în presa vestică despre vânzarea de către sovietici pe piaţa mondială a produselor agricole sub preţul general. Se presupunea că face acest lucru în mod deliberat pentru a agrava criza mondială. O cercetare amănunţită a faptelor arată că acuzaţia a fost făcută cu uşurinţă.

Primul plan cincinal a fost făcut în 1928. Primul său obiectiv era de a se obţine o creştere spectaculoasă a capacităţii industriale, în detrimentul consumului. Pentru aceasta era o nevoie acută de maşini. Resursele relatv slabe de aur şi devize ale URSS, necesare pentru a plăti utilajele importate, au fost completate de un program de exporturi sporite. In consecinţă, în anii 1929 - 1930 au fost exportate mai multe produse, în special agricole, decât în toţi anii precedenţi. Au fost făcute mari comenzi de maşini, plătite în special prin credite pe termen scurt. Grava şi neaşteptata[40] cădere a preţului mondial al produselor agrare i-a găsit pe sovietici într'o poziţie dificilă. Creditul pe termen scurt se apropia de scadenţă; maşinile erau vitale pentru atingerea ţelurilor primului cincinal; antrepozitele din străinătate erau supraîncărcate. Ei ar fi putut amâna plata creditului, dar atunci ar fi fost compromisă îndeplinirea planului cincinal. Asta era de temut. Pentru ca să se confirme teza conform căreia economia sovietică ar fi liberă de urcările şi coborârile economiei capitaliste, trebuia ca planul să aibă succes. Trebuia cu orice preţ să aibă succes, deoarece împlinirea primului cincinal trebuia să confirme posibilitatea construirii "socialismului" într'o singură ţară. Prestigiul lui Stalin depindea de aceasta. Valuta necesară era obţinută prin exporturi sporite. In loc de a păstra produsele agricole până când preţurile aveau să-ş revină, diversele firme sovietice şi-au golit magaziile la orice preţ ar fi căpătat. Faptul că aşa agravau criza economică mondială nu îi interesa.[41] Astfel, "dumping"-ul nu a fost o manevră delibarată a comuniştilor. Exporturile sovietice din acea perioadă constau aproape exclusiv din produse agricole de care era mare nevoie acasă, dar, în circumstanţele respective, nu exista o altă variantă. Din punct de vedere umanitar se poate critica decizia de a îndeplini cincinalul în ciuda situaţiei din ţară şi din afara ei, dar acuzaţia de scădere premeditată a preţurilor pentru provocarea revoluţiei mondiale nu este justificată.

In final, ar trebui spuse câteva cuvinte despre practica Rusiei comuniste de a nu intra decât în acele organizaţii economice internaţionale care îi servesc direct sau indirect, interesele proprii.

In 1948 de exemplu, ea a boicotat convorbirile internaţionale asura problemei cerealiere, care ţinteau spre armonizarea necesităţilor ţărilor importatoare de cereale cu disponibilităţile ţărilor exportatoare şi fixarea unui preţ maximal pe untatea de măsură. O astfel de decizie, care a fost de asemenea făcută de Argentina, putea fi înţeleasă dintr'un punct de vedere egoist, de vreme ce cererea mondială de cereale în 1948 depăşea cu mult producţia mondială la preţul maximal de 2 dolari/bushel. Vânzând pe piaţa liberă atât Rusia cât şi Argentina puteau obţine un preţ considerabil mai mare.

In 1949 însă, cu toate că cererea estimativă de cereale era şi mai mare decât producţia estimată, Rusia comunistă a provocat o mare surpriză anunţând că ea va lua parte la convorbiri. Explicaţia a venit curând. Pe 3 februarie 1949 delegatul sovietic s'a oferit să acopere 20% din cererile mondiale de export.[42] Era evident că în vederea marelui surplus vandabil era în interesul URSS de a-şi asigura piaţa, chiar dacă în viitorul apropiat trebuia să accepte un preţ ceva mai mic decât ar fi putut obţine pe piaţa liberă, sau, cu alte cuvinte, era interesul URSS să facă un sacrificiu modest în prezent, ca o asigurare împotriva unei mari scăderi a volumului exporturilor sale pe viitor.

7

Obiectivul urmărit de Rusia comunistă în activitatea ei politico-economică este uşor de realizat. Efectul imediat al acestei activităţi este crearea sau menţinerea unei stări de nelinişte sau turbulenţă. Se poate spune că nici activitatea politică nici cea economică nu sunt cinstite ci doar metode mascate pentru pregătirea terenului în vederea unei noi înaintări comuniste.Nu la fel stau lucrurile cu activitatea ideologică rusească. Efectul imediat al acesteia este exact contrar. El poate fi exprimat drept crearea unei senzaţii de falsă siguranţă. Din acest motiv, activitatea ideologică este mult mai subtilă şi, pe termen lung, mai eficientă. Fără ea, activitatea politico-economică ar crea repede o rezistenţă hotărîtă şi inflexibilă din partea lumii "capitaliste". Activitatea ideologică este aceea destinată să netezească aspreritățile şi să creeze climatul de încredere care să şteargă impresia de alertă stârnită de activitatea politico-economică. Acţiunea ideologică este îmbrăcămintea de

zahăr a pilulei amare. Este cântecul ademenior al sirenelor. Când primejdia este realizată, este de obicei prea târziu.

*****

Această acţiune ideologică, indiferent dacă este întreprinsă de agenţiile cunoscute ale guvernului sovietic sau de comunişti deghizaţi din străinătate, este totdeauna perceptibilă deoarece în mod invariabil stârneşte confuzie asupra problemelor importante şi sfârşeşte prin a pezenta Rusia comunistă într'o lumină favorabilă. Este imposibil să enumerăm infinitatea de variaţiuni pe această temă. Nu este uşor nici să clasificăm numeroasele arme utilizate în această bătălie spirituală. Oricum ar fi însă, se poate să fie folositoare o clasifcare a experienţei trecute. Trebuie să înţelegem că o astfel de clasificare poate servi doar ca o ilustrare. Posibilităţile şi variaţiunile sunt de-a dreptul fără sfârşit. Acestea fiind spuse, putem începe cu enumerarea unora dintre regulile de orientare aplicate deja în trecut.

(1) Exploatează idealismul oamenilor de bună credinţă

In primul rând comuniştii vor căuta să câştige încrederea oamenilor de stat de mare valoare. Franklin Delano Roosevelt este exemplul care vine imediat în minte. William Bullitt a criticat politica preşedintelui Roosevelt pentru a nu fi făcut guvernului comunist cereri exact formulate în schimbul avantajelor legate de Lend-lease. Curând după atacul Rusiei de către Hitler, preşedintele Roosevelt i-a trimis pe Harry Hopkins şi pe Averell Harriman la Moscova pentru a face aranjamentele în vederea unui acord de Lend-Lease (Iulie şi Septembrie 1941). Drept rezultat, până la finele războiului au fost exportate în URSS bunuri în valoare de mai mult de 1.000 de milioane de dolari. *Nu s'a cerut nimic în schimb.* Potrivit lui Bullitt, Roosevelt a răspuns criticilor sale:[43]

> Bill, eu nu-ţi contrazic datele, ele sunt reale. Nu contrazic nici logica judecăţii tale. Eu am însă senzaţia că Stalin nu e omul pe cere-l crezi. Harry [Hopkins] îmi spune că nu este şi că el nu vrea decât securitatea ţării lui şi cred că dacă îi dau tot ce pot şi nu cer nimic de la el, *noblesse oblige,* el nu va încerca să anexeze nimic şi va munci alături de mine pentru o lume a democraţiei şi păcii.

O asemenea opinie la Casa Albă este inestimabilă pentru creerea climatului de confidenţă care permite comuniştilor să pregătească viitoarea mutare.

In aceeaşi categorie este afirmaţia preşedintelui Truman[44] că: "Mie îmi place bătrânul Joe Stalin; el e băiat bun; dar este prizonierul Biroului Politic. El ar face unele acorduri , şi probabil că s'ar ţine de ele, dar ei [Biroul Politic] nu-l lasă să le respecte" Probabil că aceasta a fost una din celebrele erori negândite, de limbaj, ale lui Truman. Nu au lăsat efecte rele de durată, cu toate că, fără îndoială, afirmaţia a derutat pe mulţi la timpul respectiv. Ea ilustrează totuşi succesul parţial al propagandei comuniste în locurile înalte.

In al doilea rând comuniştii caută să dobândească încrederea intelectualilor, progresiştilor şi tineretului. De fapt, ei vor să capete încrederea tuturor celor ce doresc să muncească pentru o lume mai bună, a tuturor celor nerăbdători cu progresul lent spre democraţie şi a tuturor celor obosiţi de defectele evidente ale democraţiei. Intr'un cuvânt, ei curtează pe toţi cei care sunt atraşi spre comunism de o sinceră dragoste pentru umanitate. Astfel de oameni oferă terenul cel mai propice şi mai fertil. Ei pot fi cu uşurinţă derutaţi, şi, în special ei pot servi ca instrumente ideale pentru derutarea maselor dezorientate care

tânjesc după mai bine. Aceşti oameni pot fi făcuţi să vadă doar realizările Rusiei comuniste şi să devină portavocile propagandei comuniste. Ei sunt invitaţi în uniunea Sovietică şi li se oferă recepţii spectaculoase. Lor li se acordă ajutor deplin din partea organizaţiilor comuniste şi cripto-comuniste, indiferent de munca pe care o fac. Ei rămân, conştient sau nu, unelte ale comuniştilor. Ei nu sunt acceptaţi ca parteneri egali şi în momentul în care se depărtează de linia partidului sunt denunţaţi fără mare ceremonie.

Rândurile acestor progresişti sunt neobişnuit de largi - ceea ce reprezintă, până la urmă, riscul pe care trebuie să şi-l asume o societate ce priveşte înainte. In timpul ultimului război, când popularitatea rusească era la maximum, ele se umflaseră peste margini. In timpuri normale, când adevărata faţă a Uniunii Sovietice este mai uşor de văzut, ele sunt mai subţiri. Confuzia pe care o provoacă este oricum mare. Deoarece progresiştii au o reputaţie de integritate personală şi cinste în urmărirea scopurilor. La început publicul nu reuşeşte să vadă că oamenii aceştia preferă să fie ţinuţi în confuzie, că ei preferă să ignore faptele şi că ei cred în Rusia comunistă. Două cazuri sunt suficiente. Unul, un american, Henry Wallace, fost membru de vază al partidului democrat, fost vice-preşedinte, fost ministru al comerţului, fost editor al unui săptămânal progresist şi cu influenţă, *The New Republic.* Celălalt, Konni Zilliacus, membru laburist al parlamentului britanic.

Ambii aceşti oameni, după înfrângerea Germaniei şi Japoniei, au văzut în colaborarea cu Rusia şansa păcii mondiale. La început, atât Wallace cât şi Zilliacus erau în linia propriilor partide, care erau la putere în acea perioadă Când eforturile susţinute ale guvernelor american şi britanic de a asigura pe mai departe cooperarea Ruşilor au eşuat, aceste guverne au început să organizeze pacea, atât cât era posibil, fără, sau, mai bine zis, în ciuda Ruşilor. Atât Wallace cât şi Zillacus s'au opus deschis acestei politici şi au continuat să predice colaborarea cu Rusia comunistă. Wallace a format un partid nou şi a contestat alegerile prezidenţiale. El a avut întregul sprijin al comuniştilor şi cripto-comuniştilor americani. Insuşi Stalin a dat un interviu în care a afirmat sprijinul său pentru Wallace, înaintea alegerilor, dar când cărţii lui Wallace, *Toward World Peace* (Către pacea mondială), i s-a făut recenzia în *New Times* (Timpuri noi) de către cunoscutul scriitor sovietic V.M. Berejkov, acesta a criticat "caracterul utopic şi naiv" al cărţii şi a ridiculizat ideea lui Wallace potrivit căreia capitalismul ar putea fi reformat şi făcut progresist. Zilliacus a avut o soartă similară. Invitat în Uniunea Sovietică împreună cu alţi

parlamentari britanici, i s'a oferit atenţie specială de către presa şi radioul sovietic, Stalin l-a primit într'o manieră neobişnuit de prietenoasă, clădindu-i în chip considerabil imaginea; dar în momentul în care Zilliacus a vorbit favorabil despre Iugoslavia lui Tito, el a fost denunţat cu severitate de *Pravda,* Radio Moscova şi de *Cominform Journal* (Septembrie 1949) ca un "conspirator cu aventurierii fascişti, mercenar al militarismului".

(2) Propagă idealuri înalte la toate întrunirile, congresele şi conferinţele internaţionale

Fiecare conferinţă la care a luat parte Rusia comunistă a beneficiat de cel puţin o declaraţie de înaltă politică oferită de politicieni sovietici. La Adunarea Generală a Naţiunilor Unite din 25 Septembrie 1948, Andrei Vîşinski, spunea de exemplu:

Uniunea Sovietică continuă să urmeze politica sa de luptă împotriva fascismului, pentru principii democratice şi pentru bunăstarea şi întărirea poziţiei conomice şi politice a ţărilor democrate. După înfrângerea militarismului japonez şi german, Uniunea Sovietică continuă să urmărească politica de pace devotând întreaga sa forţă rezolvării problemelor interne şi în primul rând a problemelor legate de refacerea şi dezvoltarea în continuare a economiei naţional, distruse de război. Oamenii sovietici sunt cu toţii preocupaţi de munca paşnică, de întărirea şi dezvoltarea construcţiei socialismului în ţara lor şi stau cu fermitate de pază pentru pacea şi securitatea naţiunilor.

La rândul său, Stalin, de câte ori ţinea un discurs public, sublinia dorinţa sa de pace: "Noi suntem pentru pace şi apărăm cauza păcii."[45] Poate fi un exemplu cnoscut de toţi că în timpul războiului Aliaţii nu au menţionat explicit "democraţia" printre scopurile lor,[46] dar sovieticii au făcut-o.[47] Ca o metodă de derutare a opiniei publice aceasta este la rândul ei semnificativ.

(3) Prezintă întotdeauna Rusia ca având dreptate, ca fiind mereu bună; să nu admiţi greşeli şi defecte

Două cazuri vor fi date de exemplu. Primul, când Rusia a fost atacată de Germania în timpul ultimului război, ea avea nevoie de tot ajutorul şi simpatia pe care le putea colecta. Poziţia ei de agresor însă, în colaborare cu Germania nazistă (August 1939 - Iunie 1941), era încă prea proaspătă în minţile multora. Pentru a şterge din memorii aceasta, a fost oferită o explicaţie simplă. Rusia ocupase Basarabia, Bucovina de nord, jumătate din Polonia, ţările baltice şi părţi din Finlanda doar ca o măsură de apărare împotriva Germaniei, partenerul ei în politica de agresiune. Ea avusese nevoie de acele teritorii pentru a da adâncime apărării ei şi astfel politica de cuceriri a Rusiei apare drept deplin justificată, un act de politcă clarvăzătoare. Această istorie, oricât pare de incredibilă azi după ce

descoperirea protocolului secret al pactului Molotov-Ribbentrop a arătat fără urmă de dubi că toate acele suprafeţe cucerite de Ruşi între August 1939 şi Iunie 1941 erau ocupate cu deplinul acord al Germaniei naziste, a fost atât de des repetată în timpul războiului încât oricine care îndrăznea să pună sub semnul întrebării adevărul ei era considerat drept un ticălos lucrând împotriva intereselor Aliaţilor. Fostul ambasador la Moscova, Davies, a scris despre asta în cartea *Mission in Moscow* (Misiune la Moscova) şi Hollywood-ul a făcut un film.

Astăzi, după rezultatele păcii, vedem acele stagii vremelnice ale războiului într'o lumină complet diferită.

Când norii războiului se adunaseră deasupra Europei, Rusia comunistă urma o politică pur defensivă. Războiul capitaliştilor, *atâta vreme cât nu se desfăşura pe teritoriul propriu,* nu era treaba ei. Oferta lui Hitler, care a venit în vara lui 1939 era binevenită ca o metodă de a atinge exact scopul fundamental al politicii comuniste. Pactul Molotov-Ribbentrop, se credea la Moscova, depărta războiul de ţara socialismului.Teritoriile ocupate astfel erau garanţia intenţiei lui Hitler de a respecta litra şi spiritul pactului. Faptul că tocmai aceast pact asigura spatele frontului german şi a precipitat războiul, îi lăsa pe Ruşi rece. Intr'adevăr, războiul între capitalişti era binevenit. Deoarece războiul îi slăbeşte pe toţi cei ce participă la el şi lasă în urmă o situaţie revoluţionară. O Europă slăbită şi sărăcită, indiferent de partea cui era victoria, era momentul propice al comunismului. Când va veni timpul, Rusia avea să apară ca arbitrul suprem al situaţiei. Cineva ar putea spune că Stalin nu a avut niciodată încredere în prietenia lui Hitler. Intreaga maşinărie de propagandă rusească, cu diversele-i agenţii de acasă şi peste hotare, tinde să dovedească tocmai contrariul. Contele de Schulenburg, ambasadorul lui Hitler la Moscova în timpul acestei perioade sublinia totdeauna prietenia veritabilă a lui Stalin pentru Germania şi hotărîrea lui de a respecta pactul. Oricum, este rezonabil să credem că Stalin, ca un adevărat comunist, nu avea încredere în toţi capitaliştii, democrai sau dictatori ne-comunişti laolaltă. Odată ce pactul a fost semnat şi a început războiul în Vest, el nu l-a crezut pe Hitler capbil să îşi întoarcă armatele spre Est într'un timp atât de scurt. Toate indică acest lucru. In primul an de război Rusia a făcut mari livrări de bunuri către Germania. Industria era încă foarte puţin şi incomplet pregătită pentru război şi nu a fost de fel evacuată din zonele vulnerabile. Apărarea naţională, dacă nu era neglijată, era încă incapabilă să facă faţă problemelor stringente ale războiului total. Mobilizarea se făcea atât de încet încât doi ani mai târziu, când a venit atacul, ţara încă nu era deplin

mobilizată. Insuşi Stalin a admis aceasta în discursul său de la 3 Iulie 1941 "Moarte invadatorului german": "Trupele germane... erau deja pe deplin mobilizate... în timp ce trupele ruseşti mai aveau de mobilizat şi să se îndrepte spre frontiere."[48] Astfel, se poate spune că în primul an de război viaţa în Uniunea Sovietică a continuat în ideea că pacea va continua la rândul ei. Evident, Stalin a supraestimat capacitatea puterilor occidentale de a-l ţine pe Hitler în frâu. Când în vara lui 1940 Franţa a capitulat şi trupele britanice au fost retrase peste Marea Mânecii, Stalin a realizat dimensiunile lipsei sale de calcul. Din acel moment înainte el a început să se pregătească pentru un eventual atac. Chiar şi atunci a făcut-o pe jumătate pentru a nu-l provoca inutil pe Hitler. Livrările de produse ruseşt către Germania erau amânate din motive "tehnice"; producţia de război a fost grăbită; ritmul mobilizării a fost grăbit. *Dar toate acestea s'au petrecut la un an după ce Rusia semnase un protocol care îi dădea teritorii întinse* de-a lungul frontierei sale vestice, pe socoteala Finlandei, ţărilor baltice, Poloniei şi României. In August 1939 Rusia era o naţiune agresoare câştigând teritorii vaste pe socoteala vecinilor săi neaajutoraţi şi lăsaţi fără ajutor. Târziu în 1940 şi 1941 ea îşi pregătea apărarea dar şi atunci spera să scape de atac îmblânzindu-şi invadatorul.[49] Să argumentezi că ocuparea teritoriilor date Rusiei de pactul Molotov-Ribbentrop era o acţiune defensivă, este ca şi cum ai spune că fermierii englezi de pe coasta de Est a Americii îi împingeau spre Vest pe Indieni pentru a se apăra împotriva ameninţării franceze din Canada. Dacă Stalin ar fi aşteptat atacul german sau dacă ar fi suspectat abilitatea Germaniei de a ataca într'un timp atât de scurt, el nu l-ar fi eliberat niciodată pe dictatorul german de teama de a lupta pe două fronturi.

Celălalt exemplu demonstrează un suprem dispreţ faţă de practicile diplomatice acceptate, într'o încercare de a prezenta Statele Unite şi nu Rusia sovietică drept modificând o politică greşită

La începutul verii lui 1948 a început campania electorală în Statele Unite. "Războiul rece" începuse de câteva luni. Mai mulţi vorbitori au atacat politica externă a guvernului. Pentru a preîntâmpina orice neînţelegere viitoare, ministrul de externe Marshall l-a instruit pe ambasadorul SUA la Moscova, generalul Bedell Smith, să clarifice guvernului sovietic că 1) - orice s'ar spune în timpul campaniei electorale, politica externă a Administraţiei se bucură de sprijinul majorităţii poporului american. In consecinţă, Administraţia avea să urmeze aceeaşi politică şi pe viitor, cu aceeaşi energie; 2) - că Administraţia

regretă tensiunea existentă între cele două ţări deoarece Statele Unite nu întreţin "intenţii ostile sau agresive împotriva URSS"; 3) - în ceea ce priveşte Statele Unite, uşa discuţiilor amănunţite şi a netezirii tuturor diferenţelor rămânea deschisă. Generalul Bedell Smith şi-a executat misiunea la 4 Mai. Pe 9 Mai, Molotov l-a chemat pe ambasadorul american şi a făcut o lungă declaraţie plasând întreaga responsabilitate pentru starea relaţiilor americano-sovietice pe umerii Statelor Unite; acuzându-le de interferenţă în afacerile ţărilor din Europa de Est; implicând că programul de reconstrucţie europeană neglija drepturile şi suveranitatea statelor în cauză, şi, în fine, declarând că bazele navale şi aeriene ale Statelor Unite încercuiau Uniunea Sovietică. "Dimpotrivă", conchidea nota, "guvernul sovietic urmăreşte cu perseverenţă o politică paşnică." Guvernul sovietic saluta *propunerile* Statelor Unite de soluţionare a divergenţelor.

Acest schimb de note diplomatice între cele două guverne a fost apoi publicat de agenţia Tass din Moscova şi transmis în câteva limbi chiar înainte ca telegrama lui Bedell Smith să fi ajuns la departamentul de Stat. A doua zi ştirea - fiindcă era uluitoare - făcea titluri de primă pagină. Câteva zile a domnit confuzia. Oamenii din Europa de Vest şi-au imaginat că Programul de reconstrucţie europeană şi hotărîrea Statelor Unite de a se opune unei înaintări ulterioare a comunismului au fost aruncate peste bord. Guvernele francez şi britanic, luate pe neaşteptate, se minunau ce oare voiau Americanii să facă. La toate întrebările presei aceştia răspundeau stereotip "fără comentarii. Era limpede că nu fusese nici o consultaţie între cele trei guverne occidentale. Guvernul Statelor Unite părea a-şi reformula politica *vis-à-vis* de Rusia şi de a fi gata să o schimbe. Oamenii de pretutindeni se bucurau la ideea păcii. Rusia era prezentată cu îndemânare de propaganda comunistă drept porumbelul care o aduce în cioc.

Apoi ministrul Marshall a făcut o declaraţie publică subliniind că schimbul de note era o practică de "rutină" care nu admitea publicarea fără o consultaţie prealabilă a guvernelor american şi sovietic şi înainte ca Statele Unite să o comunice Marii Britanii şi Franţei; şi, în al doilea rând, că scopul declaraţiei lui Bedell Smith era să reîntărească fermitatea politicii Administraţiei. Statele Unite nu aveau de făcut nici o *propunere™* pentru discutarea tuturor problemelor nesoluţionate sovieto-americane. Uşa pentru aceste propuneri era deschisă, dar Uniunea Sovietică trebuia să facă propunerile. Era clar că Uniunea Sovietică marcase un punct propagandistic. Cum scria abilul comentator elveţian Georges Rigassi:

Acţionând în acest fel şi cu asemenea grabă, Molotov urmărea limpede un obiectiv precis: să plaseze guvernul de la Washington într'o poziţie delicată, să îl slăbească înaintea opiniei publice americane prin furnizarea de argumente aversarilor Dlor Truman şi Marshall, să rupă unitatea puterilor occidentale prin stârnirea de suspiciuni între Statele Unite şi ţările vest-europene, şi, în acelaşi timp, să apară drept unicul adept al păcii în ochii opiniei publice ruseşti şi ai comunismului mondial.

(4) Prezintă drept posibilă sau chiar dezirabilă coexistenţa statelor capitaliste şi comuniste.

De obicei este însuşi Stalin cel care face asemenea declaraţii; în 1936 lui Roy Howard; în 1947 lui Harold Stassen; în 1948 grupului de parlamentari britanici care l-au vizitat la Soci, la Marea Neagră. Aceste declaraţii nu contrazic marxism-leninismul. Comunismul va câştiga fără doar şi poate cursa pe termen lung, dar pe termen scurt, cooperarea între Rusia comunistă şi lumea capitalistă este nu numai posibilă dar şi de dorit. Historicus arată[50] că aceasta este o tehnică a echivocului care ţinteşte în mod deliberat spre creerea "unei impresii generale care este de fapt falsă".

Farurile comuniste mai mici sunt în general mai atente când fac declaraţii similare. Ele sunt de asemenea mai revelatoare. Astfel, Togliatti spunea la Roma, pe 23 Ianuarie 1949:

Nu este inevitabil ca ele două sisteme mondiale să se ciocnească - nu este inevitabil... Rusia vrea să continue cu socialismul ei şi fără nici o îndoială comunismul va învinge - este inevitabil - dar victoria trebuie câştigată cu mijloace paşnice.

(5) Foloseşte toate declaraţiile favorabile Rusiei comuniste făcute de oameni de vază; dă-le pubicitate maximă

Presa comunistă este totdeauna plină de astfel de declaraţii. Când George Bernard Shaw, de exemplu, spune că "Stalin este un convertit la fabianism", oricât de nefondată ar fi o astfel de frază, *Daily Worker* ™ şi alte ziare comuniste din afară îi dau o mare importanţă. Când episcopul Barnes spune că "baza spirituala a comunismului este un distins umanism", *Daily Worker* (24 Ianuarie 1949) nu numai că o raportează într'un articol de 500 de cuvinte dar o foloseşte şi ca subiect pentru editorialul său.

(6) Foloseşte reputaţia internaţională a savanţilor sovietici pentru a apăra sistemul politic sovietic de câte ori ai ocazia

Coloanele lui *The Times, Manchester Guardian, New Statesman and Nation,* etc, pentru a menţiona numai publicaţii

britanice, publică din când în când scrisori către editor de persoane ca Theodore Rothstein, Evgeny Tarle şi alţii. Subiectele lor merg de la liberalism şi pace la Germania, lagăre de muncă forţată şi codul penal sovietic. Nu este necesar să spunem că Rusia comunistă apare întotdeauna într'o lumină favorabilă.

(7) Caută publicitate pentru ideile şi concepţiile comuniste în platforme internaţionale

Am arătat deja că politicienii sovietici nu lasă să treacă nici o ocazie pentru a defini concepţia comunistă despre lege a un instrument politic. La 28 Octombrie 1948, de exemplu, delegatul sovietic la Comisia socială al Naţiunilor Unite încerca să introducă ideea de *justiţia poporului* în poiectata Declaraţie a Drepturilor Omului. Chiar dacă şansele de a fi adoptată erau în mod evident nule, delegatul sovietic. Alexei Pavlov, a continuat netulburat să explice de ce crimele sexuale şi toate cazurile ce afectează securitatea naţională ar trebui judecate cu uşile închise (*in camera*).

(8) Captează fondul de bunăvoinţă faţă de Rusia

In timpul războiului, când prietenia faţă de Rusia era în vogă în Occident, tot soiul de societăţi anglo-sovietice şi americano-sovietice s'au ivit ca ciupercile după o ploaie călduţă de vară. Personalităţilor, ca d-na Churchill, de pildă, li se ofereau preşedenţii şi erau invitate să viziteze Rusia pe cheltuiala guvernului sovietic.

(9) Caută să controlezi toate organizaţiile internaţionale. Dacă nu reuşeşti continuă să participi atâta vreme cât participarea serveşte ca o platformă folositoare ideilor sovietice. Dacă şi asta e imposibil, boicotează-le şi denunţă-le ca instrumente reacţionare ale militariştilor şi imperialiştilor.

Acest prim caz este exemplificat de Federaţia Mondială a Sindicatelor. Aici comuniştii au controlul asigurat. Când delegatul britanic, cunoscând opoziţia comitetului central la planul Marshall a sugerat ca Federaţia să fie suspendată pentru un an, Kuznetov a făcut toate eforturile , în afară de a aproba planul Marshall de a-i păstra pe Americani şi pe Englezi în Federaţie şi astfel să poată exercita o oarecare influenţă asupra lor.

Al doilea caz este cel mai frecvent astăzi. In aproape fiecare organizaţie internaţională, de la Naţiunile Unite până la Conferinţa comercială de la Geneva şi Alianţa internaţională de

cooperare, Rușii sunt în minoritate. Cu toate astea ei merg înainte aproape netulburați, opunându-se prin veto tuturor propunerilor vitale și înaintând propuneri comuniste pentru toate celelalte.

Al treilea caz este exemplificat prin boicotarea de către Rușii și țările est-europene a Crucii Roșii Internaționale (August 1948) deoarece comitetul "nu a reușit să ia notă de atrocitățile comise în lagărele de prizonieri de război și civile în țările fasciste, Germania, Italia și Japonia." Un alt exemplu grăitor este retragerea sovietică din Organizația Mondială a Sănătății, deoarece această organizație este "birocratică" și nu a împrăștiat informaii medicale (Februarie 1949).

(10) Ferește-te de toate întrunirile internaționale care au drept scop simpla înțelegere între popoare

Jocurile Olimpice din 1948 au fost denunțate ca organizate de capitaliști și aristocați[51] în săptămânalul moscovit *Cultură fizică și sport.* Consiliul mondial pentru educația copiilor mici a fost ignorat de Rusia, cu toate că a avut deplinul sprijin al UNESCO (Lady Allan of Hurtwood a fost ca observatoare din Marea Britanie).

8

Al patrulea și ultimul principiu fundamental care orientează relațiile Rusiei comuniste cu lumea din afară este *de a răspândi comunismul oriunde se ivește ocazia.* Obiectivul final este "eliberarea" întregii lumi de sub exploatarea capitalistă. In cuvintele lui Stalin:

> Puterea sovietică este astfel concepută încât, fiind internațională prin natura ei intrinsecă, ea împrăștie sistematic în mase ideea unității și le împinge spre unire...
>
> Să sperăm că prin formarea republicii noastre federative vom crea un meterez de nădejde împotriva capitalismului internațional și că noul stat federativ va fi un alt pas decisiv către unirea muncitorilor din întreaga lume într'o unică Republică Sovietică Socialistă a Lumii.[52]

Odată fixat meterezul - Rusia comunistă - și definit obiectivul final, rămâne să se decidă când și cum va fi efectuată extinderea comunismului.

Răspunsul este la îndemână. Atunci când *situația obiectivă™* [53] este prezentă, partidul comunist direct implicat trebuie să acționeze decisiv și să pună mâna pe putere după metodele bine încercate descrise până acum.[54] Problema, în cazul acesta, este de a decide când există situația revoluționară "obiectivă". Inainte de a descrie testele prin care comuniștii decid dacă

situaţia revoluţionară obiectivă există, sau, mai exact, testul sau testele prin care ei decid că a venit timpul unei noi înaintări comuniste, este bine să încercăm o descriere a concepţiei comuniste de "teritoriu".

De-a lungul întregii lor istorii, Ruşii au manifestat o insaţiabilă foame de teritoriu. Odată ce au pierdut o bucată de pământ ce le-a aparţinut, ei nu au avut odihnă până nu au recăpătat-o, chiar dacă teritoriul în cauză se întâmpla să fie de importanţă minoră sau locuit de popoare total diferite prin rasă, limbă şi tradiţii. Acesta este cazul Armeniei şi Basarabiei; iar marginile imperiului asiatic rusesc sunt înţesate cu popoare care trăiesc în teritorii din aceeaşi categorie.

Această insistenţă asupra absolutei integrităţi teritoriale a statului - indiferent de ce neam de oameni este locuit acel teritoriu - este fără îndoială o moştenire a timpului în care teritoriul aparţinea suveranului şi nu oamenilor care îl locuiau. Suveranul era acela care - dacă avea o pretenţie asupra unui anume teritoriu - căuta să o rezolve, dacă nu prin mijloace paşnice, atunci prin forţa armelor. Pământul îi aparţinea lui.

Un asemenea concept de integritate teritorială nu îşi are locul într'o ţară democrată în care suveranul este mai degrabă un simbol de unitate şi pământul aparţine poporului care îl locuieşte. El poate fi şi mai puţin adoptat de un stat comunist, în care pământul aparţine în *colectiv* întregului popor.

De pe poziţia comunistă, teritoriul panetei aparţine poporului planetei. Pe măsură ce popoarele sunt "eliberate" de sub exploatarea capitalistă, teritoriul este "eliberat" la rândul său. De vreme ce URSS este patria poporului din întreaga lume, ea are, potenţial, pretenţii asupra acestui terituriu. Această pretenţie nu va fi ridicată până când nu vor fi şanse sigure de reuşită. Din nou, de vreme ce această pretenţie trebuie ridicată împotriva statelor capitaliste - care au o concepţie diferită despre integritatea teritorială - este bine ca atunci când nu există situaţia "revoluţionară", ca ea să fie ridicată pe motive diferite: etnice, istorice, strategice, etc. Dacă o asemenea pretenţie este ridicată, în acord cu state capitaliste, suntem martorii unui proces inversat. Teritoriul este "eliberat" nu pentru că popoarele i-au alungat pe "exploatatori" ci "exploatatorii" au fost răsturnaţi prin "eliberarea" de către Rusia sovietică, care l-a pretins pentru ea.

Această concepţie, după cum se vede, dă politicii comuniste o mare suplete. Ea nu are nevoie de idealuri ca onoarea naţională, integritatea teritorială istorică sau nevoia de a elibera o naţiune. Nu există o concepţie rigidă a frontierelor; acestea sunt mobile şi în schimbare. Mărimea URSS depinde numai de

ceea ce poate păstra în circumstanţele actuale, fără să provoace un război împotriva ei înşişi. Motto-ul ei ar putea fi:"Avem ce putem păstra".

Faptul că această concepţie este şi adoptată se poate vedea din nota Rusiei către Iugoslavia (30 August 1949), referitor la pretenţiile teritoriale ale acesteia din urmă asupra Carintiei:

> Este permisă, în general, renunţarea la pretenţiile teritoriale maximal? Este permis, în acest caz să înlocuim pretenţiile maximale cu pretenţii inimale? Da; cu condiţia ca înlocuirea să fie dictată de necesitate, adică, în cazul în care nu sunt speranţe ca pretenţiile maximale să poată fi momentan satisfăcute.

In urma ultimului război Rusia şi-a asigurat un număr de concesiuni teritoriale importante pe motive etnice (Polonia de Est sau Rutenia), istorice (ţările baltice), strategice (Prusia Orientală şi Königsberg), sau, doar pentru că în trecut s'a întâmplat să fi ocupat un anumit teritoriu pentru o scurtă perioadă de timp (de exemplu, Basarabia). In toate aceste teritorii ea a săvârşit "eliberarea" popoarelor de sub "exploatarea capitalistă", după, şi nu înainte de anexare. Motivele în baza cărora au fost anexate aceste teritorii sunt contrariante, dar faptul a fost pur şi simplu ignorat. Sovieticii nu şi-au făcut probleme de conştiinţă că Prusia Orientală, ţările baltice şi Basarabia nu puteau fi pretinse pe motive etnice. Nu i-a deranjat nici faptul că Polonia de Est, Prusia Orientală şi iarăşi Basarabia nu puteau fi câftigate pe motive istorice. Nu i-a preocupat faptul că, în afară de probabil Köngsberg, nici unul dintre teritorii nu puteau fi câştigate pe motive strategice destul de serioase ca să reziste unei cercetări minuţioase. Ridicându-şi pretenţiile sovieticii au folosit toate argmentele pe care le puteau aduce, fără să ţină seama de contradicţiile evidente. Argumentul favorit a fost refacerea nedreptăţilor făcute Rusiei prin tratatul de la Brest-Litovsk. Intr'adevăr, acesta era singurul argument capabil să acopere acordarea majorităţii teritoriilor nou ocupate. Faptul că argumentele în sine erau argumente "ţariste", naţionaliste, în contradicţie flagrantă cu principiul autodeterminării aplicat de însuşi Stalin cel din 1918 în Finlanda, l-a lăsat rece pe Stalin cel din 1945. Dacă ele îi ajutau pe cei care participau la negocieri să îşi adoarmă conştiinţa şi să-i facă să accepte pretenţiile sovietice, Ruşii erau fericiţi să le poată livra. Ce se întâmpla mai departe în minţile reprezentanţilor "capitalişti" nu era treaba lor. Ruşii participau la tratative pentru a obţine cât de mult posibil.

Un alt caz de atitudine similară în privinţa problemelor teritoriale a fost oferit în vara lui 1948 când Chile şi Argentina au ridicat pretenţii asupra Antarcticei, în opoziţie cu pretenţii mai vechi, în special britanice. La 11 Februarie 1949 sovieticii

anuntau oficial, spre uimirea uşor amuzată a întregii lumi că Antarctica fusese descoperită de expediţia rusească din 1819-1821 condusă de un anume Bellingshausen. A fost făcută următoarea declaraţie:

Nu trebuie să fie uitat faptul, şi noi subliniem acest lucru, că Rusia istorică, şi prin succesiune URSS, îşi reţine dreptul de prioritate în descoperirea unor teritorii din Antarctica - acelaşi drept prin care Franţa revendică Insula Adelaide, descoperită de Dumont dUrville. Rusia nu a renunţat niciodată la drepturile ei şi guvernl sovietic nu a dat nimănui consimţământul de a dispune de teritorii descoperite de marinarii ruşi.

Declaraţia conchidea:

Orice soluţie a problemei privind un statut pentru Antarctica adoptată fără participare sovietică nu poate avea bază legală şi Uniunea Sovietică are toate motivele să nu recunoască o asemenea decizie.[55]

Noua concepţie comunistă privind teritoriul oferă un alt mare avantaj. Ea dă sovieticilor posibilitatea de a se retrage sau chiar de a abandona o poziţie câştigată temporar fără o scădere a imaginii atunci când această poziţie nu poate fi păstrată. Astfel, în primele zile ale revoluţiei ei au abandonat Ungaria, Bulgaria şi Germania atunci când a devenit evident că ei (sovieticii) nu puteau oferi un ajutor material decisiv pentru a stabili sau menţine fragilele guverne comuniste din aceste ţări. Ei au abandonat Azerbaigeanul în 1947 şi pe partizanii greci în 1949.

9

Singurele limite impuse expansiunii sovietice sunt cele impuse de forţele occidentale de astăzi. Este executată orice înaintare care poate fi făcută fără pericolul unei acţiuni defensive hotărîte sau a unui atac împotriva URSS. In exemplul nostru, apele mlaştinei trebuie respinse atâta vreme cât nivelul lor în jurul terenului asanat nu s'a ridicat în mod periculos. Orice nouă revendicare de teren trebuie amânată până când canalele au fost suficient de adâncite şi digurile suficient de înălţate.

Explicaţia tradiţională a expansionismului rusesc este utilizată încă în explicarea expansionismului comunist rusesc. Se argumentează că poziţia geografică a unei ţări este aceea care determină în cele din urmă politica ei externă. In consecinţa, Rusia comunistă, ca şi Rusia ţaristă se va orienta întotdeauna spre: 1 - o politică de expansiune către mările calde şi, 2 - o politică expansionistă pendulând între Europa - Asia, Europa - Asia.

Se poate să fie mult adevăr în această explicaţie, totuşi faptele ne forţează să observăm că ea nu este satisfăcătoare. După revoluţie a fost o primă perioadă - războiul cu forţele de intervenţie - în care Rusia comunistă s'a retras pe toate fronturile. A urmat o perioadă între 1923 şi 1939 în care ea a stat liniştită. In a treia perioadă (1939 - 1941) ea a făcut mari avansuri în Europa şi a încheiat un pact despre care credea că îi asigură latura europeană. Totuşi ea nu a încercat să-şi extindă posesiunile asiatice; din contră, ea a încheiat un tratat de neutralitate cu Japonia (13 Aprilie 1941). In fine, o perioadă neîncheiată încă (1945 -) a unei expansiuni spectaculoase *pe toate fronturile.* In aceşti treizeci de ani nefaşti Ruşii nu au întreprins nici o acţiune singulară hotărîtă de a ieşi la o mare caldă. Din contră, pentru a elimina orice fricţiune cu concurentul lor asiatic, Japonia, ei au renunţat la drepturile asupra companiei East China Railway, ceea ce, într'un fel, a însemnat o retragere de la o mare caldă. Când în sfârşit au obţinut ieşirea la o mare caldö[56] aceasta s'a ptrecut în cadrul expansiunii generale de după al doilea război mondial. Incercarea de a revizui în favoarea Rusiei tratatul de la Montreux asupra ieşirii prin Bosfor, a fost efectuată fără tragere de inimă, putând fi clasificată drept o ßncercare de a afla unde este punctul slab al duşmanului capitalist.

Este mai aproape de adevăr să acceptăm faptul că Rusia comunistă va avansa pe socoteala lumii "capitaliste" de câte ori şi oriunde apărarea acestei lumi va prezenta o fisură. Intreaga ei istorie dovedeşte acest lucru. Dacă ea a urmat vreodată paşii prdecesoare sale ţariste, a fost o simplă coincidenţă. Inaintarea Rusiei nu a fost un efort susţinut într'o direcţie clar definită şi nici o mişcare pendulară întâi în Europa, apoi în Asia. Ea a fost şi continuă să fie un atac pe toate fronturile. Acest atac se materializează acum în Finlanda, apoi în Persia, după aceea în Cehoslovacia, sau ßn China, aşa cum cer împrejurările. Această politică poate fi denumită *o politică de izolare a obiectivului, sau acţiunii, prin crearea de compartimente etanşe.* Obiectivul este mere acelaşi: să aducă o ţară în neajutorare izolând-o de orice ajutor din afară înainte de a ridica pretenţiile teritoriale, sau înainte de atac. Metoda prin care se alege obiectivul este o parte din tehnica Rusiei comuniste de *război de frontiere.*

10

Acest război de frontiere înseamnă mijloacele obişnuite prin care Rusia comunistă încearcă să afle în ce direcţie din lumea capitalistă poate avansa fără să provoace un război major

împotriva ei înşişi. Se pot distinge trei tipuri de război de frontiere: psihologic, diplomatic şi militar. Toate trei pot fi încadrate în "războiul nervilor".

Războiul psihologic de frontiere ţinteşte la crearea climatului de opinie care duce inevitabil la o nouă înaintare a frontierelor ruseşti într'o direcţie bine definită.

Campania este îndreptată împotriva unei ţări la frontiera rusă care are câţiva nativi trăind între graniţele Uniunii Sovietice. Propaganda prin radio şi presă, precum şi agenţi sovietici, sunt utilizate să convingă întregul sau mai degrabă o parte a populaţiei ţării în cauză că adevărata lor patrie este Uniunea Sovietică. Nici un amănunt nu este lăsat la voia întâmplării. De-a lungul frontierei sovietice din 1939 exemplele sunt abundente. La 30 Noiembrie 1939 a fost creat un "guvern popular al Republicii Democrate Finlanda", cu rezultatul că pe 10 Iulie 1940 a fost creată republica sovietică Karelo-Finică, a douăsprezecea republică sovietică. Ea includea teritorii care au intrat sub stăpânire sovietică în urma războiului ruso-finlandez din 1939-1940. Intreaga populaţie a Poloniei de Est a fost "convinsă" în 1939, că este ori ucraineană, ori bielorusă. Azerbaigenii trăind în Azerbaigean, în nordul Iranului, sunt "convinşi" că sunt acelaşi popor cu cei care trăiesc în RSS Azerbaigean, Mongolii şi Turanii ce trăiau în Sinkian şi Mongolia Exterioară erau presaţi să urmărească vieţile fericite ale fraţilor lor din RSS Buriat-Mongolă sau RSS Khirghiză. Locuitorii Sahalinului de Sud trebuiau reuniţi cu fraţii lor liberi din Nord.

Tehnica folosită este întotdeauna aceeaşi, eventual cu mici diferenţe , pentru a acoperi cerinţele locale. Un exemplu este suficient.

In Octombrie 1924 a fost creată pe malul de Est al fluviului Nistru o republică autonomă moldovenească. Capitala era la Bălţi şi populaţia număra aproape 300.000 de "Moldoveni"[57]. Din punct de vedere etnic aceşti oameni nu pot fi deosebiţi de Românii de dincolo de frontieră. Cum au ajuns dincolo de Nistru este greu de spus şi istoricii nu cad de acord asupra acestui punct. Este limpede totuşi că atunci când Ştefan cel Mare (1457 - 1504) a fixat frontiera de est a Moldovei în lungul Nistrului şi a fortificat-o cu o serie de cetăţi înşiruindu-se de la Hotin, în Nord, până la Cetatea Albă, la Marea neagră, trebuie să fi decis că era incapabil să îi apere împotriva raidurilor tătăreşti. Secole la rând aceşti oameni s'au numit pe ei înşişi Moldoveni, în acelaşi chip în care populaţia provinciei istorice Moldova, din România, se numeau pe ei înşişi Moldoveni. De vreme ce ei trăiau ßn apropiere de Ruşi şi sub

administraţie rusească, limba lor conţine o seamă de cuvinte ruseşti deşi este aceeaşi limbă romanică vorbită de Românii din România. Nu este nici o diferenţă de gramatică, iar mica diferenţă de pronunţie şi moliciunea consoanelor nu pot nici măcar să catalogheze ca dialect al limbii române. Influenţa rusească este notabilă în acelaşi fel în care influenţa ungurească este notabilă în româna vorbită în unele regiuni ale Transilvaniei.

Aproape imediat după crearea noii republici, Radio Odesa a început un program zilnic în română. In el se pretindea că Moldovenii sunt *Slavi* românizaţi, şi că adevărata lor patrie este Uniunea Sovietică. Acest program era compus din variaţiuni pe aceeaşi temă, adresate fraţilor "Moldoveni" de dincolo de Nistru. In Iunie 1940, în urma ultimatumului, trupele ruseşti au ocupat Basarabia, o parte a provinciei istorice româneşti Moldova. Scurt timp după aceea toate acele districte din Basarabia unde marea majoritate a populaţiei vorbea româneşte au fost alipite la republica sovietică socialistă asociată Moldovenească, care a crescut la rangul d republică sovietică socialistă. Capitala a fost mutată de la Bălţi la Chişinău şi populaţia a crescut dintr'o dată la peste 3 milioane. De la război staţiile de radio sovietice au continuat să se adreseze Românilor locuitori ai acestei noi republici în calitate de "Moldoveni". Şi nu se ascunde faptul că toţi locuitorii provinciei istorice româneşti Moldova sunt consideraţi "Moldoveni" în noul sens al cuvântului, adică Slavi românizaţi.[58]

A sosit probabil momentul să menţionăm ezvoltarea *sui generis*™ a politicii germane şi coreene în urma războiului. Ambele ţări au fost ocupate de armatele aliate. In zonele care le-au revenit sovieticii au început politica lor de sovietizare. Au fost create "republici populare", au fost instalate guverne comuniste şi în Nordul Coreei, dincolo de paralela de 38° a fost înfiinţată o puternică "armată populară". La ora actuală atât Germania de Est cât şi Coreea de Nord se agită pentru unitatea ţărilor respective - o unitate sub guvern comunist.

******

Toate activităţile diplomatice care urmăresc să afle exact ce vor face celelalte puteri direct sau indirect implicate în cazul unei expansiuni sovietice pot fi catalogate drept război diplomatic de frontiere.

Un exemplu bun poate fi oferit de relaţiile postbelice sovieto-turce. Până la război şi în toată prima parte a acestuia,

cât timp Turcii au rezistat presiunilor germane, propaganda radioului şi presei sovietice erau foarte prietenoase faţă de Turcia. Spre sfârşitul războiului şi imediat după aceea atitudinea lor s'a schimbat. In Martie 1945 Moscova a denunţat oficial tratatul de neagresiune existent între cele două ţări din 1925. Turcilor li s'a spus că o reînnoire a tratatului era legată de revizuirea frontierei comune în favoarea sovietelor şi de o apărare în comun a strâmtorilor. Turcii au refuzat să discute propunerile.

La mai puţin de un an, în August 1946,Moscova a notificat că Rusia doreşte o revizuire a tratatului de la Montreux care regla regimul strâmtorilor. Ea era e părere că administraţia şi apărarea acestora ar fi trebuit puse sub "garanţia ţărilor de la Marea Neagră"[59] şi cu excluderea celorlalţi semnatari ai convenţiei. Realmente sovieticii doreau controlul asupra strâmtorilor deoarece toate celelalte ţări riverane - România, Bulgaria şi Turcia - ar fi fost supuse lor.

După consultările diplomatice de rigoare Turcia a acceptat propunerea de revizuire a înţelegerii de la Montreux, dar a insistat ca şi ceilalţi semnatari a acesteia să ia parte la discuţii, Statele Unite luând locul Japoniei. Statele Unite îşi arătaseră forţa. "Testul" dplomaţilor sovietici indicase "pericol". Propunerea a fost dată uitării.

Nu la fel stau lucrurile în privinţa gurilor Dunării. In urma convenţiilor dunărene din 1856 şi 1921, traficul naval pe Dunăre intrase sub controlul a două comisii: comisia europeană, care regla traficul pe Dunărea de jos, de la Galaţi la Marea Neagră şi comisia internaţională care făcea acelaşi lucru pentru Dunărea mijlocie şi superioară. In ambele comisii erau prezente puterile occidentale.

La conferinţa de pace de la Paris, în vara lui 1946, sovieticii au notificat că în vederea schimbărilor care au survenit în bazinul Dunării, înţelegerile existente ar trebui revizuite pentru a asigura libertatea de navigaţie şi un tratament egal pentru toate părţile implicate. La 30 Iulie 1948 s'a întrunit la Belgrad conferinţa dunăreană. Din cele 10 ţări care luau parte, şapte erau sub control comunist. Schema sovietică propunea înfiinţarea unei comisii dunărene în care s fie reprezentate doar ţările riverane şi proclama libertatea de navigaţie pe Dunăre conform tratatului de pace încheiat la Paris în 1946. Toate amendamentele occidentale au fost respinse printr'un vot automat de şapte la trei şi propunerea sovietică a fost adoptată în întregime. Intr'adevăr, la ora la care a fost ţinută conferinţa dunăreană sovieticii deţineau controlul *de facto* asupra celei mai mari părţi navigabile a Dunării (de la vărsare

până la Viena). In orice caz acţiunea lor diplomatică a rezultat într'o recunoaştere *de jure.* Puterile occidentale - Marea Britanie, Franţa şi Statele Unite - au fost excluse din toate afacerile privind navigaţia pe Dunăre.

Astfel, prin războiul diplomatic de frontiere, sovieticii au descoperit faptul că puterile occidentale nu erau gata să se opună în mod efectiv obţinerii recunoaşterii *de jure* a recentei lor extinderi de putere. Ei au profitat imediat.

******

Cel mai eficient război de frontiere purtat de Ruşi pentru a afla dacă puterea comunistă poate sau nu să fie extinsă, este cel armat. El poate avea orice formă, de la o ciocnire până la războiul pe scală largă. El p sau nu poate sau nu să fie precedat de un ultimatum. In mod invariabil se crede că ţara astfel atacată este: 1 - incapabilă de a se apăra de una singură, şi, 2 - într'o astfel de poziţie încât, ca urmare a situaţiei internaţionale, ea nu poate spera să primească ajutor militar efectiv din partea altor "puteri capitaliste". Iată câteva exemple.

Primul este Afghanistanul. Ruşii au început să reorganizeze Asia Centrală după model sovietic în anii 1924-1925. Zelul emisarilor Moscovei, ca şi opoziţia hotărîtă a musulmanilor de acolo, au rezultat într'o ciocnire cu forţele afghane în Decembrie 1925. Se poate că incidentele nu au fost elaborate special, dar de îndată ce s'au petrecut, trupele sovietice erau gata să avanseze în Afghanistan. In faţa opoziţiei hotărîze a trupelor afghane şi de teama unei intervenţii britanice, trupele ruseşti s'au retras. La 31 August 1926 a fost semnat tratatul de neutralitate şi neagresiune.[60]

Un al doilea exemplu îl găsim tot în Asia. In Mai 1939 forţele japoneze au atacat trupele chineze în regiunea Nomonhan, la Sud-Est de lacul Bai-Nor în punctul cel mai de Est al Mongoliei Exterioare. Imediat, trupele sovietice au ocupat întreaga Mongolie Exterioară şi au angajat trupele japoneze. Intreaga vară a continuat cu intermitenţe un război nedeclarat. Pe 16 Septembrie s'a semnat un armistiţiu şi Japonezii s'au retras. Ruşii au pretins că ar fi capturat 8 tancuri, 144 de tunuri şi 600 de avioane.[61] De atunci, ei nu au mai părăsit Mongolia Exterioară.

Al treilea caz este Finlanda. De vreme ce faptele sunt bine cunoscute, vom repeta doar esenţa lor.

In Octombrie 1939, la invitaţia lui Molotov, o delegaţie finlandeză s'a dus la Moscova. Finlandezilor li s'a cerut să cedeze Koivisto, patru insule înaintea Viborg-ului, o parte a

peninsulei karelice şi regiunea Pestamo, precum şi o închiriere pe treizeci de ani a portului Hanko. In schimb li se oferea o regiune aproape nelocuită din Karelia centrală. Delegaţia finlandeză a refuzat cererea Ruşilor, care cuprindea şi linia fortificată Mannerheim. Negocierile şi discuţiile care au urmat nu au avut mai mult succes. La 26 Noiembrie 1939 Molotov a trimis la Helsinki o notă de protest împotriva a presupusei ucideri a patru soldaţi sovietici şi rănirii altor nouă de către proiectile finandeze şi a cerut trupelor finlandeze să se retragă25 de kilometri de pe poziţia lor dinaintea Leningradului. Finlanda a respins acuzaţia şi a refuzat să îndeplinească cererea sovietică. La 30 noiembrie 1939, avioane sovietice au bombardat Helsinki şi trupe sovietice au trecut frontiera. Otto Kuusinen a fost făcut conducătorul "guvernului popular" finlandez şi sovieticii au semnat cu el un pact "de asistenţă mutuală" prin care se garantau toate pretenţiie sovietelor.

Evident, Kremlinul nu se aştepta să întâmpine rezistenţă. Finlanda nu se putea aştepta de la ajutor din afară. Germania era legată de Rusia prin recent încheiatul pact Molotov-Ribbentrop. Franţa şi Marea Britanie erau ocupate cu propria pregătire militară. Statele Unite erau departe şi duceau încă o politică izolaţionistă. Finlanda era izolată. Nu fusese ordonată o pregătire de război a sovieticilor.

Rezistenţa splendidă opusă de Finlandezi le-a atras admiraţia întregii lumi. La mijlocul lui Ianuarie 1939 a devenit limpede că numai o ofensivă bine pregătită poate să-i scoată din linia Mannerheim. Aceasta s'a şi întâmplat. Pe 8 Martie 1940, Finlandezii, covârşiţi, au cerut pace. Cererile ruseşti au fost acceptate şi la 12 Martie a fost semnat un tratat de pace.

Incidente de frontieră neînsemnate se petrec aproape zilnic. De la ultimul război şi până în prezent frontiera ruso-iraniană a fost violată de sute de ori. Aceste incidente fac parte din "războiul nervilor" dus de Ruşi în general, dar selecţia anumitor ţări ca obiecte favorite de violare a frontierei este mai mult decâ o coincidenţă. Rusia încearcă în mod constant. Intr'o zi în care nu va mai fi opusă rezistenţă, Azerbaigeanul sau o ală regiune va fi ocupată şi nimic altceva decât o ameninţare cu război venită din partea Statelor Unite îi va face pe Ruşi să se retragă.

Cazul Berlinului în vara lui 1948, chiar dacă nu poate fi cuprins în categoriile de mai sus, este un exemplu perfect al testelor ruseşti asupra stării de pregătire a lumii capitaliste.

Pe 24 Iunie 1948 Ruşii au izolat Berlinul de zonele vestice ale Germaniei blocând orice trafic rutier ori pe calea ferată într'o încercare de a-i face pe aliaţii occidentali să se retragă

din oraş. După oarecare ezitări atât ministerul de externe britanic cât şi departamentul de stat al SUA şi-au exprimat limpede intenţia de a rămâne în Berlin fie ce o fi. A fost organizat un pod aerian costisitor dar excepţional de bine planificat pentru a aproviziona populaţia Berlinului de Vest în toată iarna grea care a urmat. Pe aeroportul din Berlin ateriza un avion la fiecare trei minute. Atunci când a devenit limpede intenţia occidentală de a apăra oraşul, sovieticii a găsit ocazia să poată ridica blocada cu cât mai puţină pierdere de prestigiu posibilă. Războiul de frontiere dovedise că puterile "capitaliste" erau mai repede gata să rişte un război decât să accepte o nouă înaintare a comunismului în Europa.

Iniţial se crezuse că răspândirea în lume a comunismului avea să fie o mişcare spontană, rezultat al unei serii de revoluţii interne, inspirate şi sprijinite de revoluţia sovietică din punct de vedere moral, şi nu în mod direct şi material. Astăzi, din punct de vedere teoretic, stabilirea regimului comunist este încă problema exclusivă a partidului comunist local, acţionând potrivit instrucţiunilor ruseşti şi urmând bine pusa la punct tehnică rusească, dar fără o intervenţie sovietică directă. Totuşi, în practică a fost un singur astfel de exemplu: lovitura de stat cehoslovacă din 28 Februarie 1948.Toate celelalte noi guverne comuniste au fost instalate printr'un sprijin militar sovietic mai mult sau mai puţin direct.* In Cehoslovacia totul a fost organizat de la început la sfârşit de comunişti cehi.[62] Tot ceea ce a făcut Moscova a fost trimiterea la Praga, cu ordinul că a venit timpul loviturii, a lui Zarubin, funcţionar superior al ministerului de externe sovietic.

Atenţie!!! Notă pagină!!!

* Aşa cum arată la început autorul acestor note, de când a fost scrisă această carte, în afara presiunii militare sovieticii au perfectat şi alte metode în ceea ce priveşte înfiintarea de sateliţi sau colonii. Aceste metode includ controlul serviciilor de informaţii şi securitate şi blocada, ca în Cuba, lovituri de stat teleghidate, ca în Afghanistan, Etiopia şi în alte părţi, precum şi ajutorul către "mişcări de eliberare" ca în Angola, Mozambic şi Vietnam.

Practic în toate celelalte cazuri de până acum, partidele comuniste ale ţărilor respective nu au fost capabile să ia puterea prin propriile forţe. Dacă experienţa trecutului poate fi luată ca un ghid pentru acţiunile viitoare, atunci sensul cuvântului "frontieră" este mult lărgit,deoarece nu cuprinde doar pe vecinii direcţi ai URSS ci întregul rest al lumii.[63™] Ajutorul moral şi, dacă este la îndemână, cel material al Rusiei este prezent oriunde există o situaţie revoluţionară. Ea a ajutat revolta comunistă din Estonia învecinată în 1924; ea este cea

care a sprijinit revoluţia chineză până în 1927, când Komintanul şi-a epurat aripa stângă de toţi comuniştii, şi din nou, din 1945 până în prezent; dar ea a ajutat şi revoltele depărtate ale comuniştilor germani, unguri şi bulgari.

Astăzi, în Asia, Moscova îşi dă întregul sprijin nu numai partidului comunist chinez învecinat ci şi tuturor celorlalte partide comuniste din Asia de Sud-Est: în Birmania, Indochina franceză, Siam, Malaia şi Indonezia. Aceste revoluţii[64] sunt în principal revoluţii naţionaliste în caracter, dirijate împotriva puterilor coloniale, fie ele britanică, franceză sau olandeză. Dar de îndată ce este îndeplinită "independenţa", comuniştii se rup de ceilalţi revoluţionari şi luptă să ia puterea de unii singuri. Vietnamul are un guvern controlat de comunişti sub Ho Şi Min şi şansele Impăratului Bao Dai de a reuni întreaga ţară sub conducerea sa, cu tot acordul semnat cu Franţa la începutul anului 1949, par minore. In Indonezia a fost proclamată pe 20 Septembrie 1948, de către comunistul antrenat de Moscova, Musso Suparto, o republică populară. El a cucerit regiunea Madiun în Java centrală şi a chemat la luptă împotriva guvernului republican Sukarno-Hatta. In Birmania, gruparea comunistă "Steagul Roşu" luptă pentru putere împotriva tuturora. In Siam, cu toate că Siamezii înşişi au puţini comunişti,[65] comunismul se răspândeşte cu repeziciune printre marea minoritate chineză (4 milioane de chinezi într'o populaţie de puţin peste 17 milioane). In Malaia, insurecţia comunistă din 1948 a fost înfrântă de armata britanică dar posibilitatea unei resurecţii este mereu prezentă.*

Atenţie, NOTĂ PAGINĂ!!!

* Cu toate că încercarea de revoluţie din Malaia a fost înfrântă de britanici, următoarea insurgenţă, cunoscută oficial sub numele de "Urgenţa" (The Emergency, în original) nu a fost înfrântă până în 1957 şi a reînviat din când în când, liderii comunişti malaiezi refugiindu-se în Tailanda învecinată.

11

Ezitările, tresăririle şi convulsiunile rapide ale cursului urmat de Rusia comunistă de la revoluţie până în prezent nu sunt mişcări contradictorii ale unei personalităţi impulsive, aşa cum ar crede mulţi dintre cei ce studiază comunismul rusesc. Este devărat că afacerile internaţionale au fost privite diferit de către Lenin şi de către Stalin, dar ambii demonstrează aceeaşi hotărîtă înţelegere a realităţilor, aceeaşi decizie de a construi noua lume comunistă şi ambii şi-au făcut mişcările folosind acelaşi manual marxist. In consecinţă, acţiunile ruseşti de la revoluţie şi până

în prezent au fost rezultatul direct al aplicării viziunii marxiste asupra politicii mondiale. Toate au fost gândite de a promova unul sau mai multe din ţelurile descrise mai sus. Dacă a fost vreo excepţie la această regulă, ea a fost rezultatul unei decizii greşite, luată sub presiunea evenimentelor. Ea a rămas o excepţie, corectată cu repeziciune în momentul în care a fost realizată greşeala.

Conducătorilor comunişti ai revoluţiei le plăcea să privească baza socialistă drept o fortăreaţă, fortăreaţa "inexpungabilă" a socialismului; o paralelă nesatisfăcătoare, în vederea naturii ei esenţial defensive. Parlela terenului asanat pare a fi mai completă în cuprinderea întregului, de la "revoluţia permanentă"[66] până la "socialismul într'o singură ţară". Ea cuprinde coexistenţa statelor capitaliste şi socialiste şi are în vedere în permanenţă nu numai scopul final al revoluţiei mondiale ci şi adevărul marxist fundamental că societatea comunistă a viitorului - fără poliţie secretă, fără armate, fără dictatori, pace mondială - nu poate fi atins înainte de distrugerea ultimului refugiu capitalist.

******

Aceste patru principii fundamentale:
1 - apărarea Rusiei comuniste, baza socialismului, cu orice preţ;
2 - prevenirea unei izbucniri a ostilităţilor împotriva acestei baze;
3 - pregătirea unei noi înaintări a comunismului, şi
4 - înaintarea ori de câte ori un astfel de pas nu va rezulta într'un atac primejdios asupra acestei baze, acoperă întreaga activitate a Rusiei comuniste în relaţiile ei cu lumea exterioară. Fiecare acţiune singulară rusească, începând din 1917, şi în special de la urcarea la putere a lui Stalin, poate fi încadrată în acest model.

12

In relaţiile ei cu lumea exterioară, Rusia comunistă a fost plină de succes. Ea a supravieţuit dureri grele de naştere, a strivit întreaga opoziţie internă, a respins extraordinara putere a blindatelor germane, a câştigat noi teritorii vaste şi continuă să avanseze, practic fără oprire, pe un front larg. Intrebarea care se pune este: DE CE?

Motivele sunt multiple: ele pot fi enumerate sub următoarele şase idei principale.

(1) Ruşii au realizat unitatea de comandă a tuturor comuniştilor*

Oriunde va fi, comunistul este gata de a munci pentru Rusia comunistă.[67] Şi alte ţări au reuşit în trecut să-şi asigure serviciile loiale ale multor oameni de peste propriile frontiere. Germania nazistă, de exemplu, a folosit serviciile multor Germani care trăiau în ţările baltice, Transilvania şi chiar în Statele Unite. Totuşi, aceşti oameni care s'au îndreptat împotriva intereselor ţărilor în care trăiau nu au putut niciodată scăpa de un sentiment de vină şi ruşine. Ei au acceptat misiunea rasei germane de a conduce umanitatea spre un viitor mai bun, dar, foarte adesea, ţara în care trăiau fusese bună cu ei; în orice caz, aproape întotdeauna *mai bună*™ decât Germania pe care ei sau părinţii lor o părăsiseră.

Doctrina comunistă este un instrument aproape perfect de a asigura loialitatea neabătută a comuniştilor de pretutindeni. Ei sunt absolviţi de ideea "îngustă" a naţionalismului şi trădării. Loialitatea lor este mai importantă, dăruită "umanităţii" şi "viitorului".[68] Chiar dacă sunt urmăriţi şi batjocoriţi, ei sunt imens de mândri faţă de cauza pentru care luptă. Ei sunt conducătorii iluminaţi ai lumii ce va veni, ai lumii ce va veni în mod sigur. Ei nu pot trăda o clasă sau o ţară, oricât de prosperi ar fi ei înşişi sau propria ţară. Deoarece oricare ţară, oricât de prosperă, îşi are clasele mai sărace faţă de clasele mai bogate. Ei luptă pentru a realiza adeărata libertate, adevărata egalitate a tuturora. Ei sunt nu numai apărătorii celor încălecaţi, celor exploataţi, ci şi a celor mai puţin realizaţi decât cei ce s'au realizat.

* ATENŢIE!!! NOTĂ PAGINĂ!!!

* După ruptura chino-sovietică din 1960, PCUS a pierdut controlul total asupra unora dintre partidele comuniste, în special în Asia de Sud-st, unde Chinezii şi-au stabilit ascendentul. Totuşi, victoria comuniştilor Vietnamezi s'a datorat în special aprovizionării cu arme moderne din URSS. Acest lucru şi dependenţa puternică a Vietnamului postbelic de ajutorul economic din blocul sovietic au legat partidul comunist vietnamez de PCUS, împreună cu partidul popular laoţian. In Cambodgia (Kampuchea) totuşi, organizaţia Khmerii Roşii a ucigaşului Pol Pot, răsturnată de proprii tovarăşi la finele lui August 1985, rămâne sub influenţă chineză.

Fiecare pas înainte al omenirii a avut de învins inerţia. Uneori progresul a trebuit smuls, cu arma în mână, celor privilegiaţi. Comuniştii pot arăta că asta este ceea ce fac ei. Ei pot adăuga că pentru prima oară în istorie marşul înainte nu este o colecţie eterogenă de expediente subiective crezute

adecvate pentru a face faţă necesităţilor imediate ale orei. Revoluţionarii comunişti nu sunt personalităţi romantice puse în mişcare de dragostea lor pentru omenire. Ei sunt unelte ale istoriei. Ei sunt conduşi de legi ştiinţifice imuabile. Comuniştii de peste graniţe nu servesc Rusia, atunci când fac jocul Moscovei. Ei îşi servesc propriul popor exploatat în prezent de capitalişti. Apărând Rusia ei apără *baza* de pe care este posibilă o nouă eliberare de popoare.

Această unitate de comandă, această completă aservire faţă de Moscova este principala forţă a comunismului rusesc. Din acest motiv nu poate Moscova tolera, în nici o circumstanţă, supravieţuirea lui Tito.* Dacă Tito s'ar fi întors împotriva comunismului, păcatul lui ar fi fost incomensurabil mai mic. Kremlinul ar fi putut decide că Iugoslavia era una din poziţiile temporar câştigate dar care nu se poate menţine şi care ar trebui abandonate pentru moment în favoarea forţelor contrarevoluţionare. Dar atunci când Tito atacă Moscova în calitate de comunist, întreaga structură a sistemului comunist construit de Moscova este pusă în pericol. Tito pretinde că este un comunist mai bun decât cei din Kremlin. El respinge unitatea de comandă. Dintr'o unealtă în mâinile Moscovei, aşa cum ar trebui să fie toţi conducătorii comunişti din lume, Tito îşi manifestă dreptul la propria gândire şi de a acţiona conform acesteia. El pretinde dreptul de a interpreta marxismul de unul singur, fără intermediul Moscovei. Dacă Moscova vrea să îşi menţină supremaţia şi controlul complet asupra mişcării comuniste, nu trebuie să mai apară asemenea comunişti "independenţi". Tito şi alţii ca el care resping ordinele Moscovei sunt denunţaţi drept "fascişti". Ori accepţi fără şovăire ordinele Moscovei, ori nu eşti comunist. Tito este omul ce munceşte de unul singur în mlaştină, fără să-i pese de ordinele care vin de pe terenul gata asanat. Eforturile sale sunt sortite eşecului şi acţiunea lui, mai ales dacă este imitată de alţii, foarte periculoasă, deoarece trage din forţele care ar trebui şi trebuie să fie folosite pentru a respinge apele, potrivit planului coerent, bine gândit.

Atenţie!!! NOTĂ PAGINĂ!!!

* Chiar dacă este adevărat să spunem că insubordonarea lui Tito faţă de autoritatea Moscovei era "intolerabilă" pentru Stalin, în realitate el a trebuit să o ignore.

(2) Rusia comunistă are succes deoarece ea urmează o politică extrem de egoistă

Toate ţările urmează politică egoistă, dar nici una în mod atât de complet şi lipsit de scrupule ca Rusia comunistă. Stalin a spus-o absolut limpede la congresul al XVII-lea al PCUS (26 Ianuarie 1934). El răspunde acuzării că "dintr'un oponent al tratatului de la Versailles URSS a devenit un sprijinitor al acelui tratat". El spunea:

Nici nu se pune problema vreunei schimbări a atitudinii noastre faţă de tratatul de la Versailles. Nu este în favoarea noastră, care avem experienţa ruşinii de la Brest-Litovsk, să cântăm imnuri tratatului de la Versailles. Doar că nu suntem de acord ca lumea să fie aruncată în prăpastia unui nou război pe socoteala acestui tratat. Acelaşi lucru trebuie spus despre noua orientare luată de URSS. Noi nu am fost niciodată orientaţi către Germania, nici către Polonia sau Franţa. *Orientarea noastră în trecut şi orientarea noastră în prezent este către URSS şi numai către URSS.* Şi dacă interesele URSS cer apropieri de o ţară sau alta care nu este interesată să tulbure pacea, noi facem acest pas fără ezitare.[69]

Eficacitatea, adică gradul de succes al oricărei ţări angajate într'o politică egoistă depinde în primul rând de gradul de automulţumire cu care conducătorii acelei ţări îşi predică şi urmăresc propria politică. Fanaticii sunt întotdeauna luptători buni. Ei ajung întotdeauna la nivele înalte de libertate de acţiune deoarece nu permit nimic bun în politica oponenţilor lor. In al doilea rând, depinde de felul în care acest egoism este prezentat lumii exterioare.

Imperiul roman a mers din cucerire în cucerire şi a ajuns la grandoarea sa pretinzând, şi dovedind în foarte mare măsură, că aducea pace şi securitate, "lege şi ordine" tuturor ţărilor din stăpânirea lui. In acest fel conducătorii Romei puteau să-şi justifice politica de cuceriri, deoarece beneficiile unei asemenea cuceriri, susţineau ei, se reîntorceau asupra poporului cucerit. Chiar dacă Imperiul creştea constant, cuceririle erau în realitate o "apărare" împotriva "barbarilor" puşi pe jaf şi vagabondaj de la periferie şi în folosul provinciilor nou încorporate.

Revendicarea de către Germani a conducerii lumii a fost prezentată într'un mod mult mai imperfect. Rasa germană fusese aleasă, prin reala şi potenţiala ei superioritate asupra tuturor celorlalte, să conducă omenirea. Atâta vreme cât rasa germană era superioară tuturor celorlalte, statul german, care întruchipa rasa, s mişca într'un vacuum. Orice asigura Germanilor conducerea ce le revenea pe drept, era permis. Singur liderul rasei germane era dăruit de *Führerprinzip* cu posibilitatea de a discerne drumul pe care urma să meargă rasa germană. El, *Führer*- ul, era unicul în stare să interpreteze spiritul naţiunii şi destinul acesteia. Toate directivele şi ordinele sale erau spre binele rasei şi, de aceea, spre binele omenirii. Tot ce ordona el era just şi trebuia executat.

In acest fel, *Führer*-ul rasei germane câştigase o inegalabilă libertate de acţiune. Atât doctrina cât şi mijloacele prin care rasa germană urma să îşi împlinească destinul erau în mâna sa. Libertatea sa de acţiune era completă. Singurul său punct de orientare era binele rasei germane. Dacă măsurile pe care le lua erau prevăzute să servească rasa germană, implicit ele serveau întreaga omenire. Acesta era singurul factor limitativ, dacă el poate cu adevărat să fie numit un factor limitativ. Nu avea nici o altă obligaţie. Pe de altă parte, doctrina nazistă nu făcea apel la nimeni altcineva decât un German prin rasă, nici măcar cel mai ardent suporter al politicii naziste - dacă nu avea sânge german - nu putea spera să fie tratat ca un egal. Aceasta este cauza opoziţiei la scală mondială.

Activitatea Rusiei comuniste este restrânsă numai de către doctrina comunistă. Conducătorii comunişti sunt forţaţi să acţioneze de acea doctrină şi acţiunile lor sunt limitate doar de către morala comunistă. Această doctrină nu este ca plastilina în mâinile liderilor. Stalin, spre deosebire de Hitler nu poate schimba doctrina sau, mai degrabă, dacă o face, este foarte grijuliu să îşi justifice modificările prin citări ale sfintelor cuvinte ale lui Marx şi în special Lenin.

Atâta vreme cât schimbările sau acţiunile sale pot fi justificate drept marxist-leniniste, libertatea de acţiune a conducătorului comunist este practic absolută, deoarece doctrina şi morala comunistă îl învaţă că întreaga lume exterioară este condusă de o mână de exploatatori împotriva intereselor clasei muncitoare. Tot ceea ce face pentru a-i elibera pe muncitori de această clică este just. Singurul său factor "limitativ" este acela că nu trebuie niciodată să se odihnească până când nu se va realiza "eliberarea" finală a proletariatului mondial prin distrugerea forţelor "capitaliste". Aşa cum spunea odată Gheorghi Dimitrov:

> Suntem uneori acuzaţi că ne-am depărta de la principiile noastre comuniste. Ce prostie! Ce orbire! Nu am fi revoluţionari marxişti-leninişti, nici discipoli ai lui Marx, Engels, Lenin şi Stalin, dacă nu am fi capabili să schimbăm complet tacticile şi modul nostru de acţiune aşa cum dictează circumstanţele. Dar toate devierile şi toate detaliile tacticilor noastre sunt îndreptate către un singur final, revoluţia mondială.[70]

Din punct de vedere tactic, spre deosebire de cel ideologic, liderii de la Kremlin sunt absolut liberi.

Şi pentru lumea exterioară activitatea comunistă rusească este atrăgătoare.

Iniţiaţii, proletariatul "conştient", ştie foarte bine că Rusia luptă bătălia întregii lumi. Rusul Semenov a strigat triumfător de pe platforma de la Wroclaw: "Pe umerii ruseşti se află

viitorul întregii lumi." Rusia nu vrea nimic mai mult decât să "elibereze" lumea, să facă posibil viitorul progres al omenirii.Nu are voie să intervină nici un alt considerent.[71] "Noi, comuniştii, deplângem de bună seamă suferinţele tovarăşii noştri germani, dar noi, marxiştii, suntem ultimii cărora ni se poate reproşa că permitem sentimentelor să ne dictze politica."

Germania nazistă a fost mereu în ofensivă. Trebuia să fie astfel. Ea trebuia să atace în permanenţă pentru ca umanitatea să "beneficieze" de acţiunea ei. Ea trebuia să remodeleze lumea, să creeze "noua ordine". Nimeni, nici chiar Germanii, nu credea că ţara este "încercuită". In consecinţă, doar Germanii puteau vedea necesitatea acţiunii naziste, deoarece numai ei puteau să fie convinşi că de măreţia Germaniei va profita întreaga lume.

Rusia comunistă - ca şi Imperiul Roman - este în permanenţă aparent în defensivă. Discursurile conducătorilor comunişti apără *întotdeauna* pacea. Toţi comuniştii afirmă *întotdeauna* că ei pot câştiga puterea fără violenţă. Numai "capitaliştii" sunt aceia care, puşi înaintea înfrângerii, recurg la violenţă. Impotriva acesteia comuniştii trebuie să ia armele, fie ca să apere Uniunea Sovietică, fie să obţină puterea ce li se cuvine pe drept. Materialismul dialectic poate să facă ceea ce întreaga ideologie nazistă nu a putut. El poate prezenta şirul rusesc de cuceriri drept acţiuni pur defensive.

In bătălia pe care Rusia comunistă o poartă de la naşterea ei acum 33 de ani, ea a avut avantaje ideologice evidente faţă de încercarea Germaniei naziste, trăită cu repeziciune. Ea are de asemenea mari avantaje faţă de democraţiile occidentaledeoarece politica ei egoistă poate fi urmată fără încetare sau impediment. Ea poate urma o politică egoistă deoarece liderii de la Kremlin sunt - aşa cum am arătat mai sus - complet liberi de consideraţii morale, în afară de cele ale moralei comuniste, care se limitează la realizarea ţelului ultim al comunismului. Nu aşa stau lucrurile cu democraţiile occidentale. Morala creştină, despre care toţi vorbesc în mod demagogic, impune regula că fiecare act trebuie să reziste cercetării meritelor sale. O acţiune rea, chiar dacă scopul final pe care îl urmăreşte este pozitiv, rămâne rea. Istoria este plină de cazuri când acest test creştin a fost ignorat. In orice caz nimeni nu a putut scăpa complet de el. Sensul de vină a existat întotdeauna într'un anumit grad, cel puţin. Comuniştii sunt total nestânjeniţi de astfel de considerente.

Ei pot urma o politică egoistă deoarece liderii Rusiei comuniste nu sunt interesaţi de opinia publică. In timp ce liderii democraţiilor occidentale nu pot lua o decizie care nesocoteşte în mod deschis opinia publică, liderii comunişti nu sunt

dependenţi de aceasta. Ei sunt reprezentanţii "proletariatului conştient" ale cărui interese le servesc în mod exclusiv. Ei cunosc dogma marxist-leninist-stalinistă. Ei utilizează un ghid infailibil de acţiune. Ei nu au nevoie de o altă autorietate. Inaintea oricărei situaţii ei iau o decizie prin interpretarea şi aplicarea acelui ghid ştiinţific de acţiune şi apoi crează opinia publică necesară să îi confere sprijinul popular.

In fine, Rusia poate urma o politică egoistă deoarece conducătorii ei, în lupta împotriva occidentului democrat, culeg foloasele a ceea ce Max Beloff numea "un sistem de dublă morală - ceea ce este permis credincioşilor într'o cauză este din punct de vedere moral nepermis celor ce nu cred în aceasta".[72]

Ei profită din plin de toate instituţiile şi toate drepturile garantate de ţara în care trăiesc. Ei pot să o facă fără jenă sau ruşine, deoarece aceste instituţii nu sunt decât manifestări ale regimului "capitalist", destinate să perpetueze exploatarea proletariatului. Togliatti, liderul comunist italian, poate să spună fără să clipească, în Camera Deputaţilor (Octombrie 1948) că: "Parlamentul este centrul vieţii democrate şi este legat de un concept al toleranţei între cei ce luptă pentru propriile lor idei", chiar dacă întreaga lui viaţă a fost dedicată distrugerii acestei toleranţe.

Ca să dăm un alt exemplu, comuniştii americani aflaţi sub anchetă pentru conspiraţia de a răsturna guvernul prin violenţă, zi de zi şi lună de lună pretindeau că libertăţile lor democratice sunt garantate de consttuţia SUA, deşi primul lucru pe care l'ar face dacă ar obţine puterea ar fi să repudieze tocmai acea constituţie şi să distrugă pe toţi cei ce sunt avocaţii acestor drepturi şi libertăţi pe care le pretind ei astăzi.

(3) Rusia comunistă are succes deoarece se consideră în stare permanentă de război

Doar distrugere finală a forţelor "capitaliste" poate aduce sfârşitul acestui război. Toate acţiunile ruseşti *vis-à-vis* de lumea exterioară sunt bazate pe această presupunere. Dacă nu este vorba de o luptă armată, atunci este vorba de un război ideologic. Intr'un război armat poate fi încheiat un armistiţiu. In războiul ideologic acesta este imposibil. Mai devreme sau mai târziu va reîncepe războiul propriuzis. Deoarece proletariatul merge din victorie în victorie, capitaliştii văd scrise pe zid cuvintele fatidice : *Mane, Tekel, Fares.* Incolţiţi, ultima lor speranţă rămâne distrugerea Rusiei comuniste. De aici se ajunge la război.

Avantajele extraordinare care pot fi trase dintr'o asemenea viziune a lumii sunt exemplificate din plin de "războiul rece".

Atunci când s'a sfârşit războiul în Europa şi Occidentul se pregătea de pace, Rusia comunistă şi-a exprimat la rândul ei dorinţa de pace. Apoi, mai întâi România, apoi celelalte ţări din Europa de Est, au fost zguduite de puciuri comuniste. Atunci când ultima dintre ele, Cehoslovacia, a căzut sub dictatură comunistă, Occidentul s'a trezit la realitatea că numai reînarmarea şi o politică limpede pot opri acest procedeu de expansiune "din interior" al Rusiei comuniste. Sunt făcuţi paşi în acest scop. Planul Marshall, pactul de la Bruxelles, uniunea occidentală, pactul Atlanticului, armament american pentru Europa urmează unul altuia cu repeziciune şi înaintarea Rusiei comuniste este stopată. Moscova strigă "militarism". Oameni de bună credinţă din Occident ies în public, denunţă războiul ideologic şi propun o apropiere la cel mai înalt nivel de Rusia, pentru a se face pace. Diagnosticul este corect. Dar cum să tratezi boala? Nu este decât o cale: să dezarmezi şi să desfaci alianţele defensive. Dar în momentul în care se întâmplă acest lucru, în clipa în care Occidentul nu mai opune "o forţă de neschimbat",[73] urmează o nouă înaintare. Nu existö nici o ieşire din cercul vicios. Rusia comunistă porneşte de la premiza că revoluţiile comuniste, care au ca rezultat instalarea unei dictaturi comuniste în toat ţările lumii, nu sunt numai corecte şi de dorit, dar şi desvoltarea inevitabilă a democraţiilor liberale. Pe măsură ce aceste dictaturi sunt înfiinţate, capitaliştii trebuie să se înarmeze şi eventual să pornească un război de agresiune împotriva Uniunii Sovietice. Ei nu se îndoiesc nici o clipă de valabilitatea acestei premize. Doctrina este aceea care explică infailibil că dictatura proletariatului este rezultatul dialectic al luptei purtate în prezent în corpul politic al tuturor statelor capitaliste. Acest război potenţial, care rămâne ultima şansă a "capitaliştilor" atâta vreme cât ei mai există, impune Rusiei comuniste datoria de a-şi vedea relaţiile cu lumea externă ca o permanentă stare de război. Aceasta îi impune să fie în permanenţă pregătită militar împotriva unui atac împotriva ei.

În Occident, pe de altă parte, de îndată ce există o pauză a expansiunii ruseşti, creată prin hotărîrea Vestului de a se opune unei noi înaintări, oameni de bună credinţă, gânditori visători şi "tovarăşi de drum" sprijiniţi puternic de comunişti, pretind zgomotos o pace *reală*. Ei nu posedă ştiinţa marxistă care să-i înveţe că pacea - o pace reală - este imposibilă. Ei sunt obligaţi să privească spre întărirea păcii, deoarece întreaga lor pregătire consideră războiul drept o calamitate. Dacă oamenii aceştia sunt prepondereţi, urmează dezarmarea, urmată inevitabil

de o nouă înaintare comunistă şi de o nouă reînarmare. Şi astfel hora continuă, cu condiţia ca puterile protagoniste să nu meargă prea departe în jocul lor de-a mâţa cu şoarecele, şi să înceapă un război real.

O consecinţă nu lipsită de importanţă a faptului că URSS se consideră într'o stare de război permanent cu restul lumii este dorinţa sa evidentă de a păstra iniţiativa. Dacă pentru un moment iniţiativa trece în alte mâini, Rusia comunistă nu va economisi nici un efort să o smulgă înapoi. Acest adevăr este valabil pentru întreaga politică dusă de la reintrarea ei în scena politicö mondialö în calitate de mare putere, la începutul anilor treizeci. Litvinov a devenit în curând liderul nerecunoscut, dar real, al întrunirilor internaţionale şi campionul securităţii colective şi al păcii globale. Atunci când în 1938 ea a fost lăsată în afara consiliului celor patru, ea nu a pierdut timp, denunţând deciziile luate la München. La prima ocazie ea a uimit lumea prin încheierea pactului Molotov-Ribbentrop. Pentru scurt timp Germania a avut iniţiativa, dar de îndată ce Hitler a început campania sa din Est Rusia a devenit conducătorul autoproclamat al forţelor democraţiei luptând împotriva barbariei. Pe măsură ce balanţa norocului s'a înclinat în favoarea ei, ea a preluat "iniţiativa" cu ambele mâini şi a ţinut'o strâns fără să o mai predea până astăzi. Teheran, Ialta, Postdam, cu toate că pot fi revendicate ca victorii ale Occidentului, au fost, din punct de vedere diplomatic, înfrângeri jalnice.[74] Ruşii, "geniali, prietenoşi", au marcat punct după punct, au obţinut concesie după concesie şi au dat puţin în schimb. Dacă aceasta ar trebui să fie supusă unei judecăţi rapide şi aspre, să lăsăm cititorul să judece pentru un moment. Ce au primit Marea Britanie şi America după aceste lupte? Anglia a fost bombardată din greu şi sângerată aproape mortal din punct de vedere economic. Ea nu a primit reparaţii despre care se poate vorbi. Din punct de vedere teritorial ea nu a câştigat nimic. Cineva poate indica spre Egipt, India şi Birmania, şi spre războiul din Malaia drept coproduse al acelei "splendori britanice", dar chiar dacă am lăsa acestea la o parte, balanţa înclină totuşi spre partea datoriei. Statele Unite, mai norocoase, au ţinut inamicul departe de ţărmurile americane. Ele au câştigat câteva insule în Pacific şi au apărut drept cea mai importantă putere mondială; o poziţie de mare responsabilitate, plină de nenumărate primejdii şi acceptată doar cu reticenţe de poporul american. Aceste două puteri au promis să facă lumea sigură pentru cele "patru libertăţi" ale Cartei Atlanticului. Cu ce rezultat? Jumătate din Europă falimentară dar liberă în mod tolerabil, o Germanie divizată, unde naţionalismul resurgent pândeşte iarăşi în subteran

şi o droaie de probleme aparent insolubile pentru Franţa şi Olanda în Asia.* Statele Unite şi în special Marea Britanie nu pot să nege responsabilitatea, deoarece responsabilitatea este *în primul rând* a lor.[75] Ele pot oferi multe scuze pentru greşelile lor şi pot afirma că ele au acţionat de bună credinţă, dar nu pot scăpa de responsabilitatea înaintea istoriei. Ele sunt totuşi vulnerabile la acuzaţia de a-şi fi abandonat aliaţii[76] şi de a-şi fi uitat principiile de dragul unor avantaje oportuniste.[77] Pe de altă parte, Rusia comunistă a ajuns să domine popoare care nici prin tradiţie nici prin afinităţi nu au arătat vreo simpatie pentru comunism. In vastele teritorii astfel achiziţionate - teritorii cedate Rusiei la conferinţele de la Ialta şi Teheran, mai degrabă pentru a uşura operaţiile militare - libertatea este acum suprimată. Aceiaşi lideri democraţi care primejduindu-şi viaţa s'au opus lui Hitler şi naziştilor umplu acum închisorile, lagărele de muncă din Siberia sau zac sub doi metri de pământ cu gloanţe în ceafă sau cu gâturile sfârâmate de streangul călăului. Toate acestea deoarece liderii Occidentului au acţionat sub impresia - în timpul acelor conferinţe - că dacă Rusia nu este bine dispusă şi dacă foamea ei de teren şi de "securitate" nu sunt satisfăcute, ea este gata să părăsească lupta şi să încheie o pace separată cu Germania. Nevoia de "securitate" a Rusiei era în acel timp argumentul favorit al comuniştilor pentru a justifica insaţiabilele pretenţii teritoriale. Enorme cantităţi de material de război au fost date Uniunii Sovietice fără să i se fi cerut nici o garanţie, formulată în termeni clari, că ea nu îşi va impune forma de guvernământ altor popoare. Conducătorii occidentali erau convinşi că numai dacă satisfăceau cererile lor extravagante, dar în vederea cererii lor de "securitate" nu tocmai lipsite de raţiune, Ruşii vor renunţa de bună voie la o înaintare ulterioară şi vor coopera din plin la crearea unei lumi libere. Se pune întrebarea: dacă ei ar fi cunoscut elementele şi natura puterii comuniste, ar fi acţionat oare astfel? Nu şi-ar fi dat oare seama că presupunerile lor - potrivit cărora Ruşii ar fi încheiat o pace separată, în cazul că nu ar fi fost satisfăcuţi, şi că după război ei urmau să coopereze cu ţările "capitaliste" - erau complet false? Răspunsul la aceste întrebări este că liderii lumii ne-comuniste nu au idee de politica dialectică marxistă şi că de cele mai multe ori iubesc pacea cu adevărat. De fiecare dată când înaintarea comunistă este stopată ei se simt uşuraţi şi sunt prea repede pregătiţi să ia drept valabile declaraţiile făcute de ochii lumii de către comunişti. Urmează "destinderea", cu rezultatele deja descrise.

ATENŢIE!!! NOTĂ PAGINĂ!!!

* In 1950 problemele Franței și Olandei în Asia păreau insolubile. Totuși, cu puțin înainte ca Ion Rațiu să fi terminat această carte, Olandezii au recunoscut suveranitatea noilor State Unite ale Indoneziei (27 Decembrie 1949). Pe 17 August 1950 a fost proclamat un nou stat unitar, Republica Indonezia, sub președintele Sukarno. In 1950 terorismul și insurecția făceau ravagii în Indochina Franceză. In Iulie 1954 guvernul francez al lui Pierre Mendès-France a recunoscut înfrângerea și Vietnamul a fost despărțit la paralela de 17 grade, cu un guvern comunist sub Ho Și Min în Nord și cu un guvern anticomunist în Sud, sub președintele Ngo Ding Diem.

(4) Rusia comunistă are succes deoarece ea poate apare drept prietenoasă și subversivă în același timp

Ea se aseamănă unui prieten care, în timp ce petrece un plăcut sfârșit de săptămână într'o casă la țară caută să convingă pe ceilalți oaspeți să-și dea gazda afară. De câte ori între Uniunea Sovietică și lumea "capitalistă" este o stare de destindere, comuniștii continuă să pregătească o nouă înaintare. Ei pot continua această acțiune în ciuda cererilor scrise de colaborare, deoarece Rusia este prima țară care a adoptat și aplicat cu succes o politică pe *două* planuri concomitente.

Rusia acționează simultan la nivel "guvernamental" și la nivel "popular". La nivel "guvernamental", acțiunile ei sunt corecte până la rigurozitate. Se poate că unele înțelegeri internaționale sunt exprimate în mod echivoc, de exemplu, comunicatul de la Yalta, în care cei trei mari au căzut de acord să înființeze guverne "democrate" în țările europene eliberate. Rușii aveau în minte "noua democrație", comunismul adică, în timp ce aliații occidentali menționau înțelesul tradițional al cuvântului, adică democrația liberală. Litera - dacă nu spiritul - obligațiilor internaționale asumate de URSS este observată cu scrupulozitate. Dacă este necesară denunțarea unui tratat existent, guvernul URSS face un adevărat efort pentru a respecta pe cât posibil practicile existente în legile internaționale. Un bun exemplu sunt încercările sovietice de a testa hotărîrea Turcilor de a-și apăra pozițiile în privința strâmtorilor. Chiar dacă intențiile lor erau cu mult timp înainte trâmbițate de presa sovietică, guvernul sovietic a așteptat cu răbdare până cu trei luni înainte de expirarea tratatului sovieto-turc de neagresiune; l-a denunțat; și abia după aceea a afirmat că o reînnoire a tratatului nu poate fi avută în vedere înainte de revizuirea convenției de la Montreux.

Acțiunea guvernului sovietic nu lasă nici un dubiu în ceea ce privește intențiile sale. De asemenea, nu se poate să i se atribuie mai mult decât o adeziune *formală* la regulile stabilite ale legislației și practicilor internaționale. Cu toate acestea, este limpede că acest respect scrupulos al obligațiilor scrise este o

încercare deliberată din partea guvernului sovietic de a deveni respectabil. Şi, odată respectabil, cum se poate guverni sovietic să se angajeze într'o activitate menită să răstoarne chiar guvernele cu care încheie angajamente scrise? Răspunsul este: prin activitatea sa la nivel "popular".

La nivel "popular", activitatea Rusiei comuniste este revoluţionară în mod deschis. Ea pretinde invariabil că reprezintă interesele muncitorilor din lumea întreagă; ţelul ei mărturisit este revoluţia mondială. În mod formal, guvernul sovietic renegă această activitate. În mod practic, toate pactele de neagresiune încheiate de Rusia comunistă cuprind un paragraf privitor la "interzicerea activităţii organizaţiilor ostile celeilalte părţi ". [78]

Această activitate la nivel "popular", chiar dacă este controlată direct de către cei de la Kremlin, este purtată nu prin agenţii oficiale ale guvernului URSS ci prin agenţii felurite, din Rusia sau din exterior, presupus independente. Munca lor a fost mai întâi coordonată de către Internaţionala Comunistă (Comintern), şi, în prezent, de către Biroul Comunist de Informaţii (Cominform).* În mod oficial, guvernul sovietic îşi declină responsabilitatea pentru ambele aceste oranizaţii. Această atitudine oficială sovietică a ieşit în evidenţă cu ocazia schimbului de note, la finele lunii iulie 1935, între guvernul american şi cel sovietic. În timpul primelor faze ale celui de-al şaptelea congres al Cominternului, ţinut la Moscova, delegaţii americani au ţinut discursuri violente împotriva guvernului american. Ambasadorul Bullit a înmânat o notă de potest faţă de această încălcare a clauzei "anti propagandă" din cuprinsul înţelegerii de la Washington (1933). Drept răspuns, sovieticii au respins în mod categoric orice responsabilitate faţă de acţiunile Cominternului.[79]

În ceea ce priveşte ţelurile urmărite de Comintern, ele nu lăsau loc la dubii. Dimitrov, şeful său dintre cele două războaie după demiterea lui Zinoviev le-a clarificat pe deplin. Importanţa lor reală a fost totuşi supraestimată de către observatorii străini.

Atenţie, Notă paginală!

* Vezi notele anterioare despre Comintern şi Cominform.

Chiar dacă de mare importanţă, Cominformul a fost doar unul dintre multele instrumente utilizate de guvernul sovietic pentru a-şi desfăşura politica la nivelul "popular", de mase. Pe 10 iunie 1943 Cominternul a fost dizolvat. Activităţile sale erau preluate de aşa numitul "Comitet de dizolvare al Internaţionalei Comuniste" (LKKI). La 5 octombrie 1947 a fost înfiinţat Cominformul. Primul preşedinte al acestuia, Jdanov, a indicat moştenirea genealogică a Cominformului împărţind lumea în

"două lagăre": "Lagărul imperialist, anti-democratic, al cărui principal ţel este instaurarea dominaţiei mondiale a imperialismului american şi înfrângerea democraţiei; şi lagărul anti-imperialist şi democratc, al cări principal scop este subminarea imperialimului, întărirea democraţiei şi lichidarea rămăşiţelor fascismului."[80]

Printr'o judicioasă aplicare a aceste politici duble, Rusia comunistă este singura ţară care trage avantaje reale şi de durată din sistemul de tratate de alianţă, neagresiune, neutralitate şi neintervenţie pe care l-a construit în mod treptat. La nivel "popular" ea continuă, netulburată, o activitate energică de subminare a stabilităţii şi puterii acelor state cu care a semnat înţelegerile. În acelaşi timp în care Litvinov predica dezarmarea la Geneva, ca să dăm un singur exemplu, Internaţionala Comunistă aproba în unanimitate următoarea rezoluţie:

"Distrugerea societăţii capitaliste este imposibilă fără violenţă, adică fără insurecţii armate şi războaie împotriva burgheziei. În era noastră - a războaielor imperialiste şi a revoluţiei mondiale -, războaiele civile revoluţionare, războaiele proletariatului împotriva statelor burgheze şi capialismului mondial, ca şi războaiele revoluţionare naţionale ale popoarelor oprimate împotriva imperialismului, sunt de neevitat."[81]

(5) Rusia comunistă are succes deoarece ea aplică o tehnică nouă

Monroe Berger numeşte această nouă tehnică în mod apt drept *"diplomaţia sovietică a indirecţiei"* (în New York Herald Tribune).

Uneori, Stalin sau altă înaltă oficialitate sovietică face o declaraţie inoficială prin care denunţă guvernul unei ţări capitaliste, cu toate că guvernul sovietic este legat de aceasta printr'un tratat de prietenie. În 1929, de exemplu, guvernul laburist a reluat relaţiile diplomatice cu Rusia comunistă, care fuseseră întrerupte temporar. La 16 aprilie 1929 a fost semnat, cu demonstraţii de prietenie şi promisiuni de colaborare pe viitor, de către Arthur Henderson, ministrul de externe britanic în vremea aceea şi M. Sokolnikov, un tratat comercial. Cu toate acestea, câteva săptămâni mai târziu, Stalin (26 iunie, Molotov şi Manuilski (5 iulie), a vorbit cu toţii împotriva politicii represive - în interior şi în India[82] - a guvernului britanic, şi au emis îndoieli serioase în ceea ce priveşte dorinţa de pace a guvernului britanic.

Uneori, guvernul sovietic îşi arată intenţiile de a negocia, nu cu guvernul legal al unei ţări capitaliste, ci cu prietenii comunişti sau necomunişti ai Sovietelor din acea ţară. Astfel, în 1945, decizia lui Stalin de a retroceda Transilvania de Nord României a fost făcută cunoscută poporului român prin partidul

comunist român, iar împuternicirea de fapt nu a fost efectuată înainte de a fi fost adus la putere guvernul controlat de comuniști al lui Groza. La fel, în mai 1946, în timpul campaniei electorale generale din Franța, liderul comunist Maurice Thorez a făcut public uimitorul și binevenitul anunț că Rusia va trimite în Franța o cantitate considerabilă de cereale, acut necesare. În același mod, în vara lui 1947, Stalin a informat pe deputații comuniști austrieci că prizonierii de război austrieci vor fi repatriați. Și, pentru a da un ultim exemplu, Stalin a scris lui Henry Wallace în timpul campaniei pentru alegeri prezidențiale din Statele Unie exprimând încrederea sa în posibilitatea acestuia de a conduce lumea spre pace.

În toate aceste cazuri, și în multe altele care pot fi citate, faptul semnificativ este că oficialități înalte sovietice trec peste guvernul legal al unei țări capitaliste și tratează direct cu prietenii de acolo ai Moscovei. Dacă se oferă vreun avantaj, cum este eliberarea prizonierilor austrieci sau exportul de cereale în Franța, guvernul țării respective nu primește nici o informație asupra hotărîrii sovietice. Poporul direct interesat primește știrile din gura prietenilor Rusiei, comuniști sau necomuniști. Impresia urmărită este limpede. Doar prietenii Moscovei pot asigura avantajele respective.

(6) Rusia comunistă are succes deoarece ea este interesată în întreaga lume

Toate succesele izbitoare ale Rusiei comuniste în târgurile ei cu lumea exterioară pot și trebuie să fie văzute ca un co-produs al preocupării sale intime, mulțumită doctrinei, pentru politica și economia lumii înregi. Nici o țară, cât de mică, nu este neglijată.

S'a arătat deja cum Rusia comunistă a reușit să mobilizeze serviciile credincioase a multor oameni în fiecare colț al lumii. În retrospectivă, coloana a cincea nazistă apare un biet joc de copii. Proclamațiile Moscovei sunt făcute *urbi et orbi.* Nimeni nu este exclus. Toți sunt binevenițti. Pentru a purta această politică mondială, guvernul sovietic, ca toate adevăratele mari puteri, trebuia să aibă la îndemână nu numai serviciile loiale ale comuniștilor din exterior, ci și pe acelea ale unui serviciu de externe bine instruit, competent și cuprinzător. În faza incipientă bolșevicii disprețuiau pe diplomații de modă veche și tindeau să neglijeze serviciul diplomatic. Totuși, Cicerin, el însuși fost diplomat, a început să clădească Ministerul Sovietic de Externe. În selecția personalului au prevalat în curând alte criterii decât cele folosite în țările capitaliste. Cultura veritabilă, bunele

maniere, capacitatea de a face prieteni şi toate celelalte calităţi imponderabile care fac tipul ideal de diplomat occidental au fost ignorate. Chiar şi posibilitatea de a evalua corect o situaţie în baza doar a circumstanţelor existente era de importanţă secundară, deoarece o gândire independentă nu era de dorit. În locul acestora, diplomatul sovietic trebuia să fie cunoscător al marxism-leninism-stalinismului, să fie impenetabil la etalarea bunăstării "capitaliste" aparente şi la propaganda capitalistă, să îşi limiteze contactele cu "capitaliştii" la minimul absolut necesitat de slujba sa, să fie capabil să prezinte acurat, fără înfloriturl verbale, vederile guvernului sovietic şi să observe condiţiile la faţa locului, doar prin ochelarii marxist-leninist-stalinişti şi să raporteze la Moscova în acelaşi sens.

A luat un timp relativ îndelungat pentru a modela prototipul. Cicerin şi Litvinov, şi chiar Ivan Maisky (ambasador în Marea Britanie în timpul războiului), erau hibrizi, mai apropiaţi modelului occidental decât produsului final sovietic. Dar când cel din urmă a fost produs, lumea a privit, neîncrezătoare dar fascinată, pentru că "produsul" acţiona cu o precizie de automat. Individul, cu toate cele o mie şi una de slăbiciuni şi idiosincrazii cădea într'un ungher întunecos, îndărătul unei măşti de impenetrabilă impasibilitate. El era unealta perfectă şi nimic altceva decât unealta guvernului sovietic, adică a forului suprem al comunismului mondial, Biroul Politic sovietic.

Numirea lui Cicerin drept comisar de externe era deja o recunoaştere a rolului subordonat pe care şeful Ministerului Sovietic de Externe ca şi funcţionarii săi, aveau să-l joace. Troţki, predecesorul său, era un membru al cercului comunist suprem. Cicerin nu era. El nu era încă unealta perfectă pe care Biroul Politic avea s'o aibă ulterior sub comandă, dar el era prima acceptare a faptului că era nevoie de o unealtă.

Din cei cinci şefi pe care Ministerul de Externe sovietic i-a avut până în prezent, şi care acoperă împreună întreaga politică in timp de pace a URSS, Cicerin, Litvinov şi Vîşinski nu au fost membri ai Biroului Politic. Din ceilalţi doi, Troţki a stat abia câteva luni iar Molotov a ocupat funcţia într'o perioadă de mare pericol şi a ţinut-o în timpul celei mai grele perioade din scurta viaţa Rusiei comuniste.

Această relegare a conducerii politicii externe a URSS în mâinile unui funcţionar este de asemenea o recunoaştere a faptului că activitatea Rusiei la "nivel guvernamental" este dublată de o activitate la "nivel popular". Dintre cele două, importanţa celei in urmă este mai mare.[83]

***

Acesta este comunismul: comunismul sovietic de astăzi. Ţelurile sale, metodele, doctrina şi practica sa, aşa cum sunt descrise mai sus, sunt vizibile tuturor. Rusia comunistă şi astfel comuniştii de pretutindeni nu fac nici un secret din ele. Revoluţie prin violenţă, dacă violenţa este necesară, distrugerea oponenţilor, revoluţia mondială finală, morală comunistă, conducere sovietică şi concepţie comunistă a legii etc, sunt recunoscute ca şi sfârşitul întregii exploatări, învăţământul liber pentru toţi, industrializarea rapidă etc, care sunt strigate necontenit şi laudativ de pe acoperişuri. Ceea ce a încercat să descriem sistematic în paginile precedente este ceea ce Moscova vrea ca lumea să ştie despre comunism; este sistemul în numele căruia Moscova sfidează astăzi întreaga lume, o sfidare adresată în primul rând împotriva civilizaţiei creştine occidentale.

Aspectelor dure, desigur, nu li se face niciodată publicitate şi, acolo unde se poate, sunt prezentate în forma cea mai acceptabilă cu putinţă, dar campania de recrutare a unor urmaşi comunişti loiali pe care Moscova o duce în întreaga lume este purtată cu forţa întregului sistem. Succesul Moscovei în această campanie nu este neînsemnat. El dovedeşte că nu numai doctrina comunistă, care poate fi descrisă (şi a fost adesea descrisă) ca un panaceu utopic pentru toate relele, dar şi practica comunistă, care este astăzi parte din dogma comunistă acceptată, este capabilă să înroleze devoţiunea absolută a multor urmaşi hotărîţi.

Note

1 Pentru cunoaştere bine întemeiată şi echilibrată a originilor disputei dintre Stalin şi Troţki, vezi I. Deutscher, *Stalin- A political Biography*, Oxford University Press, 1949, pp. 199-205.

2 Această natură dublă a relaţiilor Rusiei comuniste cu lumea exterioară, în care acţiunea la nivelul popoarelor este cea mai importantă dintre cele două, ar putea fi exprimată prin diferenţierea între activitatea guvernului sovietic şi cea a Cominternului, ultimul, în mod evident fiind responsabil pentru acţiunea la nivelul "popular". Sunt multe motive pentru care ar trebui adoptată o asemenea metodă de studiu, mai ales că în primele zile ale revoluţiei, "Cominternul a fost principala unealtă a politicii externe [bolşevice]; diplomaţia era o sucursală săracă" (vezi I. Deutscher, *op.cit.*, p. 309. De vreme ce cartea de faţă se ocupă de comunism aşa cum acesta une în pericol lumea de azi, şi referinţele istorice la instituţii trecute, oricât de importante au fost la vremea lor, sunt făcute doar dacă ele explică natura comunismului de astăzi, am preferat propria noastră metodă. Stlin, de îndată ce a devenit liderul virtual al statului sovietic, a relegat Cominternul într'o poziţie secundară. Pe măsură ce puterea i-a crescut el a transformat Cominternul din "principalul instrument" al relaţiilor comuniste cu lumea exterioară într'o unealtă guvernamentală lipsită de importanţă. Când a sosit timpul (1943) el a aruncat-o peste bord în întregime. El însuşi nu a participat la vrun congres al Cominternului. Această vedere, care dă Cominternului doar o importanţă secundară, de instrument al guvernului sovietic, pare cu atât mai justificată de la înfiinţarea Cominformului (1947). Atât Cominternul cât şi Comin-

formul sunt simple mijloace trecătoare ale activității guvernului sovietic *la nivel popular.**
3. Vezi F.A.Voigt, *Pax Britannica,* Constable, London, 1949.
4. Vezi Max Beloff, *The Foreign Policy of Soviet Russia,* Oxford University Press, 1947, Vol. I, p.2.

Atenție, notă pagină!!

* Când Ion Rațiu a terminat această carte în 1950 nu se știa suficient despre mașinăria de transmis ordine partidelor comuniste străine a Moscovei și despre conducerea politcii externe sovietice. Retrospectiv, este limpede că Stalin a dizolvat Cominternul (care a fost înființat de Lenin în 1919) ca un gest pentru liniștirea aliaților din timpul războiului asupra intențiilor sovietice ulterior înfrângerii Germaniei naziste. În aceasta el a avut succes, prin aceea că aliații occidentali a crezut că Stalin a abandonat planul lui Lenin de a extinde comunismul de model sovietic în toate țările lumii, fără excepție. Crearea Cominformului (Biroul Comunist de Informații) în Octombrie 1947 a fost întreprinsă pentru a recrea parțial Cominternul. Țelul public al Cominformului era acela de a coordona activitățile partdelor cmuniste europene. A fost dizolvat în 1956, la numai câteva săptămâni după discursul lui Hrușciov prin care îl denunța pe Stalin la al 20-lea Congres al PCUS.

Autorul acestor note a fost printre mulții specialiti care au interpretat greșit semnificația Cominformului (vezi Brian Crozier, *The Future of Communist Power* [ediție USA: *Since Stalin*], 1970, pp. 36-7). Abia la începutul anilor 70 s'a auzit, prin defectori sovietici de rang important, că isiunile subversive internaționale ale Cominternului lui Lenin au fost preluate și considerabil lărgite, imediat după război, de către Departamentul Internațional (DI) al Comitetului Central al PCUS. Ca pentru a marca succesiunea directă, șeful permanent al DI din acea vreme până în 1986 a fost Boris Ponomarev, care a fost membru în comitetul executiv al Cominternului. În mod oficial, rolul DI-ului este simpla legătură cu partidele comuniste ce nu sunt la putere. Funcțiunile sale nedeclarate sunt mult mai largi: ID are un rol determinant în politica externă sovietică, Ministerul de Externe jucând doar un rol executant. DI transmite instrucțiunile PCUS partidelor comuniste de guvernământ. Controlează munca Consiliului Mondial al Păcii și a altor organizați internaționale de prima lnie. În fond, este însărcinat cu subversiunea internațională, în a cărei execuție, totuși, KGB-ul și echivalentul său militar, GRU, joacă rolurile conducătoare.

5. Beloff, *op.cit.,* Vol. II, p. 201.
6. *The Foreign Policies of the Great Powers,* citată de Beloff, *op.cit.,* Vol. II, p. 391.
7. Deja la conferința pentru dezarmare de la Moscova, încheiată fără succes, guvernul sovietic propunea un fel de dezarmare parțială, sau o politică de "neutralitate diferențiată", cum era numită pe atunci, permițând discriminarea împotriva unui agresor (de exemplu, reînarmarea).
8. Vezi *Daily Herald,* 9 februarie 1949.
9. El a raportat eșecul conferinței pentru dezarmare din 1932 comitetului executiv central (28 decembrie 1933) în cuvintele următoare: "Noi am mers la conferință ca să luăm parte la formularea garanțiilor de pace, de siguranță colectivă, dar reînarmarea oricărui stat nu poate totuși fi considerată în nici un fel o astfel de garanție. Când ne propun înarmări adiționale pentru unii și dezarmări pentru alții, ne temem că doar prima parte a acestei formule va fi îndeplinită, fără cea de-a doua; fiindcă este clar că nu vor reuși să dezarmeze în vreo măsură pe acele națiuni care fac deja uz de armele lor și amenință să le utilizeze pe o scală mai largă în viitorul apropiat. Va fi imposibil să ceri să dezarmeze acele guverne împotriva cărora sunt îndreptate asemenea amenințări." Documente pentru 1933, p. 425-42, citate de Beloff, *op. cit.,* Vol. II, pp. 129-30 (F.L. Schuman, *Soviet Politics,* Robert Hale, London, 1948, p. 231).
10. Beloff, *op.cit.*
11. *Machester Guardian,* 12 ianuarie 1949.
12. *New York Herald Tribune,* 29 august 1949.
13. *New York Herald Tribune,* European Edition, 26 august 1948
14. Beloff, *op.cit.,* Vol. I., p. 84.

15. Vezi pp. 54-5.
16. Beloff, *op. cit.*, Vol. I, p. 115.
17. *Ibid.*, p. 216.
18. *Ibid.*, p. 219.
19. Rapallo, vezi mai jos.
20. *Soviet Politics*, p. 231.
21. Vezi şi p. 156.
22. Beloff, *op. cit.*, Vol. I, p.9.
23. 1925-6, p. 749, I.
24. Beloff, *op. cit.*, Vol. I, notă de pagină, p. 134.
25. *Ibid*, p. 21.
26. Citat în *Osteuropa VI*, pp. 354-5.
27. Pentru o mai largă descriere a programului european de reconstrucţie, tratatul de la Bruxelles şi Pactul Nord Atlantic, vezi pp. 352-4.
28. Din declaraţia Ministerului sovietic de externe din 29 ianuarie 1949, atacând Uniunea Occidentală, alianţa atlantică, liga nordică pntru apărare şi Conferinţa asiatică de la New Dehli - vezi *Observer*, 30 ianuarie 1949.
29. *New York Herald Tribune*, European Edition, 16 decembrie 1948.
30. În comitetul politic ad hoc al Adnării Generale a Naţiunilor Unite, ţinut la Paris la 24 noiembrie 1948.
31. Vezi nota comandantului sovietic a comisiei celor patru din Berlin, mareşalul Vasilii Sokolovski, către colegul său american, generalul Lucius Clay.
32. Vezi *The Times*, 12 noiembrie 1949.
33. Vezi şi paginile 170 şi 229.
34. Baykov, *Soviet Foreign Trade*, Princeton University Press, 1946, p. 65.
35. *Soviet Rule in Russia*, Macmillan, New York, 1929, pp. 783-4.
36. Baykov, *op.cit.*, p. 75.
37. Beloff, *op.cit.*, Vol II, p. 203
38. Compară poziţia cu dominaţia de către Germania a ţărilor din sud-estul european, înainte de ocupaţia militară.
39. Beloff, *op.cit.*, Vol I, p. 30.
40. Pentru o opinie similară vezi I. Deutscher, *op.cit.*, p. 302. El arată că numai "cu câţiva ani înainte de marea depresiune din 1929" Stalin credea că lumea capitalistă a intrat într'o perioadă de linişte şi prosperitate.
41. Vezi şi Baykov, *op.cit.*, pp. 48-52.
42. Vezi şi *New York Herald Tribune*, European Edition, 5 februarie 1949.
43. Vezi *How We Won the War and Lost the Peace*, de William G. Bullit, Life International.
44. Ţinut de preşedintele Truman la Eugene, Oregon, în vara lui 1948.
45. Raport la al 17-lea congres al partidului, 26 ianuarie 1934.
46. Vezi Charta Atlanticului.
47. Vezi discursul lui Stalin din 3 iulie 1941.
48. Vezi J. Stalin, *War Speeches*, London, 1945, pp. 7-8. I Deutscher,care, în interesul obiectivităţii, face toate permisiunile posibile pentru justificarea cursului irmat de Stalin până în 22 iunie 1941, conchide: "Nu este adevărat că el a folosit din plin răgazul aşa cum ar fi putut să-l folosească. Sperând până în ultimul minut că ar putea evita războiul şi neluând în seamă semnele care îl arătau iminent şi inevitabil, el s'a reţinut să mobilizeze forţe suficiente pentru a împiedica Wehrmachtul să înregistreze marile victorii iniţiale. El a întâmpinat atacul lui Hitler doar pe jumătate mobilizat..." *op. cit.*, pp. 457-8. Şi apoi Deuscher arată (vezi p. 458, notă de pagină) că, şeful comisiei de stat pentru planificare, vice-prim-ministrul Voznesensky, admitea în cartea sa *Voennaya Ekonomika SSSR*, publicată în 1948, p. 37, că planurile economice sovietice pentru al treilea trimestru al lui 1941 erau făcute pe presupunerea că va fi pace. Abia după declanşarea atacului german au fost reconsiderate planurile.
49. Pe 27 martie 1941, când Germania a atacat Iugoslavia, Stalin se mai abţinea încă să facă cel mai mic gest de prietenie faţă de Iugoslavi. Livrările de produse, chiar dacă mult reduse, nu au încetat niciodată.
50. *Foreign Affairs*, ianuarie 1949.
51. Vezi artcolul lui Valentin Matrozov în *The New York Daily Herald Tribune*, ediţia europeană, 2 august 1949.

52. Raport la al zecelea congres al sovietelor, 22 decembrie 1922.
53. Vezi mai sus, pag. 55.
54. Pag. 112.
55. La o întrunire a Societăţii de Geografie a URSS la Leningrad.
56. Port Arthur şi Darien, închiriate pe treizeci de ani.
57. Ales Hrdlicka, *The Peoples of the Soviet Union,* The Smithsonian Institute, Washington, DC, dă numărul moldovenlor în 1939 la 260.023, sau 0,15% din totalul populaţiei Uniunii Sovietice.
58. Basarabia oferă de asemenea un exemplu cum propaganda des repetată ajunge să fie acceptată ca adevăr. Până la sfârşitul secolului al XVIII-lea, principatl Moldovei includea toate tentoriile dintre Carpaţi, Dunăre şi Nistru. În 1812, sultanul sub a cărui autoritate se afla Domnul Moldovei a dat aproximativ jumătate din Moldova, teritoriile dintre Nisru şi Prut, ţarului rus. Acest teritoriu a devenit cunoscut sub numele de Basarabia. De atunci, Basarabia, sau părţi ale ei a fost de câteva ori reunită cu Moldova, apoi cu România şi luată din nou de Ruşi. Pentru a justifica pretenţiile lor asupra Basarabiei, propaganda ţaristă a prezentat întotdeauna acestă provincie bogată ca fiind locuită de Ruşi. Au fost fabricate statistici convenabile. În adevăr, totuşi, "Moldovenii" erau în minoritate doar în Hotin, capătul de nord al provinciei şi în două districte sudice (Cetatea Albă şi Ismail), unde a fost efectuat un program de colonizare spriinit de guvern. Restul provinciei era un corp solid de "Moldoveni" ce vorbesc româneşte. Totuşi, *dreptul* ™Ruşilor asupra Basarabiei a fost de atâtea ori afirmat încât savanţi de renume şi scriitori de talent şi obiectivitate îl recunosc. Brierly, de exemplu, tratează re-unirea Basarabiei cu România în 1918 ca un exemplu de "cucerire" (*The Law of Nations,* Oxford University Press, 1942, p. 24), şi I. Deutscher scrie despre "Basarabia de limbă rusă" (vezi *op.cit.,* p. 429). Adevărul este că, în conformitate cu principiul autodeterminării al lui Lenin, Basarabenii, cărora li se garantase deja autonomia de guvernul lui Kerenski (5 martie 1917), s'au proclamat stat independent în noaptea de 23 ianuarie 1918 la o sesiune a Sfatului Ţării (parlamentul basarabean) şi au votat în favoarea unei re-uniri cu România. Este o ironie stranie că în momentul în care Basarabia, pretinsă ca provincie de limbă rusă, a fost inclusă în URSS, cele mai multe teritorii ale sale au fost unite cu Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, de limbă română.
59. Vezi *The Times,* 9 septembrie 1949.
60. Vezi mai sus, p. 158.
61. Vezi Schuman, *op.cit., p. 252.*
62. Alegerea cuvintelor este deliberată. Lovitura de stat cehoslovacă a fost dusă de partidul comunist ceh, şi nu de partidul comunist cehoslovac. Înainte de lovitură, importanţa partidului comunist slovac era neglijabilă.
63. Există unele îndoieli asupra acestei păreri. Defecţiunea lui Tito s'a întâmplat într'o ţară cu care URSS nu avea frontieră comună. Este posibil ca pe viitor URSS va insista asupra integrării teritoriale înainte de a oferi sprijin material.
64. Vezi deasupra, p. 158.
65. Unicul ziar comunist din Siam, săptămânalul *Maha Chon,* pretinde că are un tiraj de 5.000 exemplare (*Manchester Guardian,* 19 Februarie 1949).
66. Conceptul "revoluţiei permanente a fost una dintre cele mai dezbătute probleme în rândurile vechii gărzi comuniste. El susţinea două lucruri principale. Primul, acela că revoluţia, după lichidarea puterii feudale, nu va rămâne burgheză ci va deveni proletară şi va elimina toate urmele democraţiei capitaliste şi liberale. În al doilea rând, că ea nu va rămâne limitată local, ci se va răspândi de la "baza socialistă" ca un incendiu şi va cuprinde întreaga lume. Vechii bolşevici aveau păreri contrarii asupra acestor două aspecte ale "revoluţiei permanente". Lenin însuşi credea la început că revoluţia se va opri o vreme la jumătatea drumului şi va stabili o democraţie burgheză. Mai târziu şi-a schimbat opinia. Troţki, care credea în "revoluţia permanentă" era Comisar pentru afaceri externe al ţării sale la pcea de la Brest-Litovsk, *şi nu a demisionat.* Abia mai târziu, când Stalin a avut nevoie de un pretext ideologic pentru a-l contracara pe Troţki, ideea "revoluţiei permanente" a căpătat o aură de opoziţie acerbă contra "socialismului într'o singură ţară" predicat de Stalin. În realitate celedouă idei n sunt ireconciliabile. Mai degrabă, cel de-al doilea aspect al "revoluţiei permanente" nu înseamnă exportul revoluţiei în vârful baionetelor ruseşti cu riscl de a le rupe de zidul de granit al capitalismului. Ci doar faptul că

oportunităţile de a răspândi revoluţia trebuie utilizate la maximum. Nu înseamnă nici că, dacă astfel de oportunităţi lipsesc, trebuie oprită construcţia socialismului în teritoriul "eliberat". (Ce altceva ar putea face oamenii? Să construiască sistemul capitalist, sau să moţăie, să nu facă nimic şi să-i aştepte pe capitalişti să cadă în poala revluţiei?) Aceasta înseamnă doar că societatea comunistă a viitorului, aşa cum a văzut-o Marx, nu poate fi construită atâta vreme cât mai există state capitaliste. În primul rând pentru că trebuie păstrate mari forţe armate. Există doar o diferenţă de accent între cele două poziţii. Nimic mai mult.

67. Vezi p. 145, deasupra.
68. Vezi p. 197 şi 370.
69. Vezi Schumann, *op. cit.*, pp. 245-6.
70. Vezi *The New Statesman and Nation*, 9 Octombrie 1948, Corespondenţă.
71. Litvinov (29 Septembrie 1933). Vezi Beloff, *op.cit.*, Vol. I, p. 98.
72. Beloff, *op.cit.*, Vol. II, p. 393.
74. Vezi Robert E. Sherwood,*Roosevelt and Hopkins*, New York, 1948; James F. Byrnes, *Speaking Frankly*, London, 1948; John R. Deane, *The Strange Alliance*, john Murray, London, 1947.
75. Churchill şi Stalin au căzut de acord asupra viitorului Balcanilor la 9 Octombrie 1944 când s'au întâlnit la Moscova, după cum urmează: "România: Rusia 90%, alţii 10%; Grecia: Marea Britanie împreună cu SUA, 90%, Rusia, 10%; Iugosavia, 50/50%; Ungaria 50/50%; Bulgaria: Rusia 75%, alţii 25%." vezi Byrnes, *The Memoirs of Cordell Hull*, Vol. II, p. 1451.
76. Vezi J. Czechanowski, *Defeat in Victory* : S. Mikolajczyk, *The Pattern of Soviet Domination*, Sampson Low, Marston and Co., London, 1948.
77. Vezi F.A. Voigt, *Pax Britannica*, Constable, London, 1949.
78. Vezi Beloff, *op.cit.*, Vol. II, p. 209.
79. Guvernul sovietic nu putea "să-şi asume, şi niciodată nu şi-a asumat obligaţii de orice fel privitoare la Internaţionala Comunistă" (Schumann, *op.cit.*, pp. 273-4. Vezi Beloff, *op. cit.*, Vol. I, p. 126).
80. Citat de *The Economist*, 9 Octombrie 1948.
81. *New Statesman and Nation*, 9 Octombrie 1948, Corespondenţă.
82. Vezi Beloff, *op.cit.*, vol. I, p. 18..
83. Am spus deasupra (vezi p. 151) că activitatea sovietică la "nivel guvernamental" şi la "nivel popular" este purtată de guvernul sovietic. "Guvernul sovietic" era înţeles drept autoritatea supremă asupra destinului statului sovietic. Aceasta nu este totuşi riguros exact. Puterea supremă în statul sovietic este puterea partidului, deoarece partidul este acela care conduce proletariatul în construcţia lumii comuniste viitoare, mai bune. Organismul suprem care controlează partidul este Biroul Politic. Guvernul Uniunii Sovietice este instrumentul prin care Biroul Politic, adică partidul, stăpâneşte Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste. Dar el nu este singurul instrument al acestuia. În ceea ce priveşte activitatea Rusiei comuniste în relaţiile cu lumea exterioară, cei ce iubesc graficele o pot vdea astfel:

Atenţie!!! Grafic p. 212

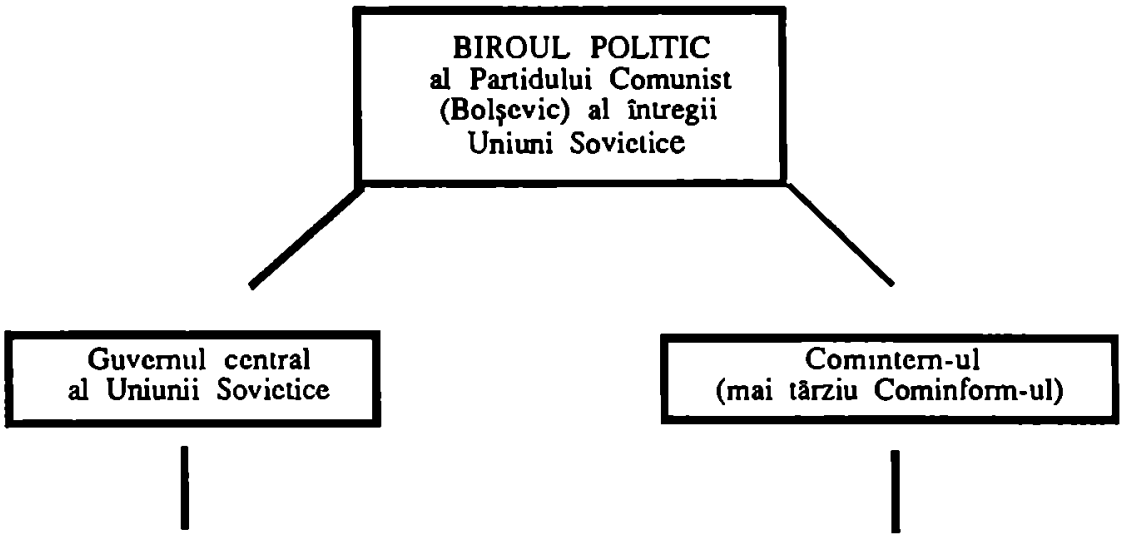

Conform, desigur, ipotezei incorecte că vechiul Comintern, actualul Cominform, acoperă toate acţiunile la nivelul poporului)

Această diagramă, se va vedea, scoate în evidenţă inversarea rolurilor dintre Biroul Po-litic al Partidului Comunist (Bolşevic) al întregii Uniuni Sovietice şi Cominternul, schimbare realizată integral numai după venirea la putere a lui Stalin. Iniţial, diagrama ar fi trebuit să fie ca mai jos:

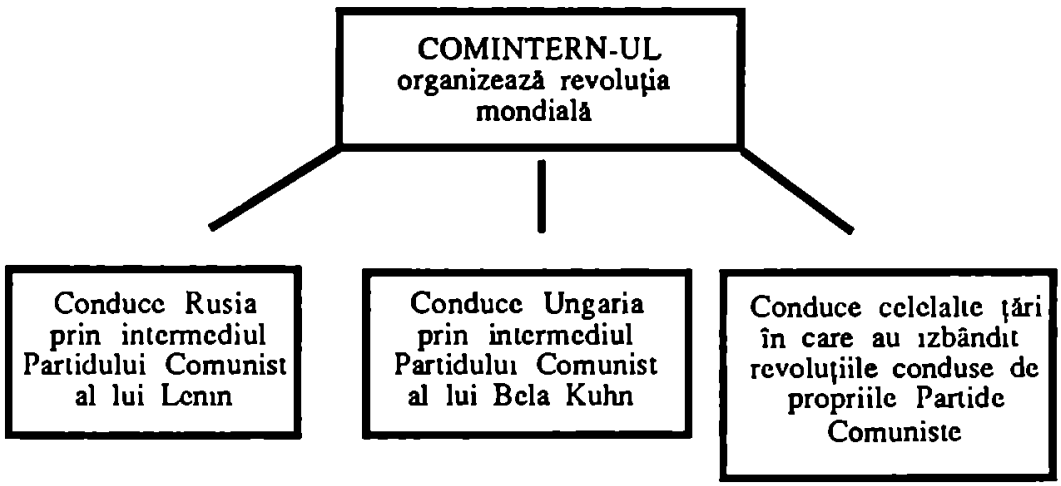

CAPITOLUL 7

CINE SUNT COMUNIŞTII?

1

Comunismul face apel la ură, dragoste, poftă de putere şi teamă. Ura care naşte comunismul este ura implacabilă împotriva ordinii existente a lucrurilor. Ea poate fi prezentă doar acolo unde este un argument solid că toate celelalte căi de îmbunătăţire a situaţiei sunt închise, şi acolo unde oamenii pot fi făcuţi să creadă că nu există altă alternativă, că pentru a-şi îmbunătăţi soarta trebuie să distrugă starea existentă de fapte. Nu are importanţă dacă respectiva credinţă se bazează sau nu pe realităţi. Ceea ce importă este că ei *pot fi făcuţi să creadă.*

În primul rând, există coloniile, cu populaţii de culoare. Nu poate fi negat faptul că ele poartă ranchiună Vestului. Nu vorbim de primitivii din junglă, ci de negrul, Javanezul, Berberul etc, educat. Oricât ar fi de iluminată o politică colonială - şi sunt multe cazuri ce pot fi citate - indigenul educat nu va întârzia să resimtă negativ prezenţa omului alb în ţara sa.* Secole de înapoiere l-au făcut în mod automat conştient de sine, nesigur de sine şi plin de resentimente. Ele i-au format - în ciuda cunoştinţelor sale probabil superioare - un complex de inferioritate de care nu poate scăpa. Atâta timp cât albii îi conduc ţara, chiar numai în beneficiul său propriu, el nu va scăpa de senzaţia că este un oprimat. Excepţiile nu strică regula. Nici faptul că în unele colonii sunt puţini nativi educaţi şi că astfel resentimentele sunt simţite de o mână de oameni. Aceşti indigeni cultivaţi sunt liderii potenţiali, dacă nu reali ai propriului popor. Ei sunt împotriva administraţiei albe din ţara lor.

Atenţie!!! Notă pagină!

* De când Ion Raţiu şi-a terminat lucrarea, multe dintre fostele colonii, în special din Africa, au devenit independente. Aşa cum spunea el, într'adevăr resentimentele

indigene erau un important instrument de propagandă comunistă împotriva "capitalismului" şi "imperialismului". Atunci când puterile occidentale au acordat independenţă fostelor colonii, a apărut necesitatea unui nou concept, căruia i s'a dat numele de "neo-colonialism", şi care înseamnă continuarea exploatării fostelor coloii de către ţările capitaliste. (Vezi Brian Cozier, *Neo-Colonialism*, 1964).

Nu există nici un dezacord esenţial asupra acestui fenomen. Toţi scriitorii care gândesc subscriu la aceasta. Întrebarea ce se pune este deci: poate indigenul din colonii să-şi vadă aceste resentimente drept lipsite de obiect?

În ţările în care administraţia colonială este deosebit de iluminată şi în care nativii înşişi snt relativ bine educaţi, nu este lipsit de motiv ca indigenii să se aştepte că albii îi vor părăsi ţara în curând şi pentru totdeauna. Independenţa Birmaniei şi statutul de dominion acordat Ceilonului, Indiei şi Pakistanului sunt argmente pternice în favoarea unei asemenea opinii. Totuşi, doar rareori un locuitor in colonii se poate aştepta la o astfel de schimbare în cursul vitii *sale*. Istoria îl învaţă că nu trebuie - chiar dacă ar putea - să se aştepte la independenţă fără luptă. Există moderaţi care, după o evaluare lucidă a situaţiei, acceptă desvoltarea înceată dar sigură. Grantley Adams din Barbados, care a vorbit în favoarea imperiului britanic la Naţiunile Unite (1949), este un exemplu demn de reţinut. Totuşi sunt şi capete înfierbântate cre luptă să vadă independenţa şi egalitatea în timpul *propriei vieţi*. Comunismul, sub forma ajutorului din Uniunea Sovietică, cuprinde o promisiune sigură, pe care puterile coloniale, oricât de iluminate ar fi, nu au arătat nici o înclinaţie s'o egaleze. El cuprinde promisiunea că toţi oamenii, indiferent de culoare, vor căpăta nu numai egalitatea politică, ci şi egalitatea socială. Exemplului lui Rákosi, dictatorul Ungariei, care s'a căsătorit cu o Tibetană, i s'a făcut mare publicitate. Moscova are multă încredere că în momentul în care teoriile lui Marx vor ajunge în colonii, indigenii vor deveni comunişti. Aceasta poate fi o exagerare, dar Occidentul nu a găsit până acum un răspuns suficient de curajos la această situaţie. Nativii de culoare din ţările înapoiate au învăţat de mult că albii vor ca ei să-l îmbrăţişeze pe Dumnezeul alb, dar nu pe fiicele albilor. În Kenia, de exemplu, legea stabileşte pedeapsa cu moartea pentru un negru care "încalcă bunul simţ sexual."[1] Pericolul ca indigenii din colonii să devină comunişti în număr mare nu este presant. Dar primejdia potenţială există şi, la timpul potrivit şi în apropierea unei ţări comuniste, mulţi vor deveni comunişti deoarece Vestul nu a făcut încă nici o încercare coerentă de a rezolva problema rasială în nici un aspect, şi cel mai puţin sub aspectul ei colonial.

Tendinţa locuitorilor din colonii de a deveni comunişti este sporită de faptul că odată ce vraciul a fost izgonit, nu mai este

nimic care să se opună ideologiei. Convertirea la creştinism nu este un impediment. Ca să citäm pe Dr. John C. Bennet, preşedintele Seminarului Teologic unional din New York, la Congresul Mondial al Bisericilor de la Amsterdam (22 August-4 Septembrie 1948): "în multe dintre Bisricile creştine mai tinere din Africa şi Asia se consideră că doctrina comunistă face un apel just la cei mai oprimaţi sau neglijaţi locuitori ai lumii". Această chemare este sfatul disperării. Vorbind despre Haiderabad, un corespondent al lui *Manchester Guardian* scrie: "Cred că aproape fiecare sat din aceste locuri este cu întreaga inimă de partea comunismului - nu fiindcă ar şti măcar un singur lucru despre comunism, ci pentru că vor să urmeze pe oricine îi va elibera din legătura opresiunii." Nici naţionalismul nu este o piedică serioasă. La început, lupta împotriva puterii coloniale are aspectul unei lupte pentru independenţă. Toţi sunt acceptaţi. Moscova, credinciosă învăţăturilor exprese ale lui Stalin, le întinde mâna ajutătoare. Fiindcă în mod invariabil există un nucleu de comunişti îndârjiţi, perfect conştienţi de scopul lor ultim, care, la momentul oportun, vor lua puterea numai pentru ei, eliminându-şi unul câte unul foştii tovarăşi de luptă.

*****

În al doilea rând sunt popoarele din semicolonii. Şi ele sunt gata să îmbrăţişeze comunismul, din aceeaşi ură. Nu este uşor să definim termenul de "semicolonie", deoarece între ele există o gamă variată, mergând de la societăţi pur pastorale şi agricole şi până la ţările industrializate ale Vestului. În acest context, termenul are un înţeles larg şi cuprinde toate ţările care au simţit impactul capitalismului occidental numai în mod indirect - în al doilea caz - sau stadiul imperialist, ca să folosim termenii lui Lenin. În acest fel pot fi cuprinse toate ţările, cu excepţia celor puţine care au câştigat un avans asupra celorlalte. Argumentaţia este cunoscută. În căutarea lor de noi pieţe, capitaliştii occidentali deschid noi teritorii şi, în schimb, iau de acolo materii prime. Cum posibilităţile de investiţii cu profit mare au devenit mai mici în Occident, ei încep să investească în afară şi desvoltă resursele nefolosite de acolo. Efectul acestei duble incursiuni în aşa numitele ţări neindustrializate "înapoiate" este în acelaşi timp pozitiv şi dăunător. Este pozitiv deoarece averea ţării respective începe să crească. O varietate mai largă de bunuri de consum apare pe piaţă şi se naşte forţă de lucru calificată. Pe de altă parte încep să apară mahalalele muncitoreşti şi o mare parte din avuţii este scoasă din ţară sub

formă de dividente, ca premiu pentru inițiativa antreprenorială și capitalul investit. Nu este aici locul să stabilim justețea stării de fapte. Totuși, economiștii sunt de acord că toți, cu excepția celor ce conduc avansul spre industrializare, sunt în dezavantaj. Singura lor posibilitate de a redresa balanța stă în tarife, cote, protecția industriilor nou apărute, controlul de stat asupra investițiilor și toate celelalte mijloace binecunoscute ale arsenalului protecționist. De îndată ce sunt trezite ambițiile popoarelor semicolonizate de a fi pe picior de egalitate cu occidentul industrial , acestea mai pot fi oprite numai de teama represiunilor. Istoria Argentinei este probabil cel mai bun exemplu pentru ilustrarea acestui punct.

Impactul industrializării aspra popoarelor semicolonizate este astfel însoțit de admirația pentru Vestul industrial, amestecată cu amărăciune. Practicile de început ale capitaliștilor care au investit în țări "înapoiate", fie acestea Mexicul, Iugoslavia sau China, nu au îmbunătățit starea de lucruri. Aceștia voiau doar să facă bani repede și să se reîntoarcă acasă la o viață în lux, respectați de conaționalii lor. Forța de muncă ieftină era atrasă de noile centre industriale, fără să se sinchisească nimeni de condițiile inadecvate de locuit ce prevalau acolo. Contactul "social" cu "băștinașii" era limitat la strictul necesar pentru bunul mers al afacerilor. Mâna ieftină de lucru era atrasă spre noile orașe industriale fără ca cineva să-și facă probleme asupra condițiilor inadecvate de locuit ce predominau acolo. Relațiile "sociale" cu "indigenii" erau limitate la ceea ce era strict necesar bunului mers al afacerilor. Capitaliștii străini rămâneau stăpânitorii, deasupra vieții comunității, și făceau mai mulți bani decât oricare alții. Cuvântul ură poate fi prea puternic, dar resentimentul era inevitabil. Practica s'a modificat considerabil în ultima vreme, și avem de exemplu companiile petroliere americane în Arabia Saudită și eforturile lor de a crea o reală prosperitate în zona respectivă. Această atitudine continuă totuși să fie mai degrabă o excepție decât o regulă. Ele rămân dependente de bunăvoința fiecărui investitor în parte și sunt prea recente spre a șterge memoria trecutului. În consecință, resentimentele există chiar printre națiunile aflate la granița între o țară industrializată și un popor semi-colonial, Cehoslovaca, de pildă. Atunci când comunismul promite egalitate, când promite să termine cu diferența dintre stăpânii străini și "indigeni", ne putem aștepta la un răspuns favorabil. Josef Hromadka, din Cehoslovacia, vorbește despre civilizația occidentală ca și când ar face parte din ea, arătându-și totuși amărăciunea împotriva aspectului "imperialist" al acesteia:

"Mare parte din slăbiciunea Occidentului se datorează unei avariţii sociale sau de clasă, dar şi unei orori aproape metafizice de o noua lume viitoare - şi decadenţei enervante a moravurilor sociale şi familiale... Marea noastră sarcină este să ne înţelegem propriile eşecuri, omisiuni şi motive personale egoiste, pentru a recunoaşte *dreptul noilor barbari de a deveni copărtaşi la construcţia* şi moştenitori ai comorilor cae au fost acumulate de-a lungul secolelor şi *de care s'au bucurat doar câteva din puţinele naţiuni ale Europei şi Americii.*

Comunismul face o promisiune sigură naţiunilor mici. Nici o metodă de guvernământ din lume nu poate egala modul în care Constituţia sovietică din 1936 tratează problema naţionalităţilor şi a grupurilor etnice. Cum funcţionează ea în practică, vom încerca să arătăm ceva mai departe. Teoretic, totuşi, nu există "minorităţi". Toţi sunt trataţi în mod egal din toate punctele de vedere. A fi membru al unuia din micile grupuri etnice nu te împiedică să ajungi la proeminenţă politică. Chiar şi Stalin era Georgian, iar Mikoian, Armean. Singurele condiţii sunt adeziunea strictă la dogmă, loialitatea faţă de Mocova şi abilitatea personală. Aceasta explică de ce liderii comunişti din afara Rusiei pot accepta fără ezitare dictatul Moscovei şi să resimtă totuşi cea mai mică interferenţă în afacerile ţării lor din partea unei puteri occidentale. Occidentul tratează popoarele semi-coloniale cel mult cu amabilitate paternă, insinuând că ele nu sunt tocmai în stare să-şi vadă de propriile probleme. Oricât de mult s'ar strădui şi cu oricât succes ar imita puterile occidentale, ele rămân partenerii mai tineri. Comunismul, pe de altă parte, stabileşte un nou standard. Moscova pretinde supunere totală, dar toţi cei care o demonstrează sunt decaraţi la fel de buni. Aceasta poate să fie un fel de prestidigitaţie, dar are efect. Face posibil ca unii comunişti ca Thorez în Franţa sau Togliatti în Italia să-şi împace servila ascultare faţă de Moscova, cu propria mândrie naţională. Subordonarea este faţă de idee, faţă de doctrină. Toţi "credincioşii" sunt egal de buni. Dacă vreunul se revoltă împotriva acestei interpretări, aşa cum au făcut Tito sau Gomulka, de pildă, el încetează să mai fie un bun comunist şi se face vinovat de deviaţie naţionalistă.

Pentru ne-comuniştii din popoarele semi-coloniale, această subtilă distincţie nu este operativă. Aceştia văd conducerea Moscovei drept o nouă formă de imperialism. Ei resping orice dictat al Moscovei, indiferent dacă vine sau nu în numele comunismului, dar aprobă ideea egalităţii între toate popoarele, mari sau mici, implicită în doctrina comunistă. Ana Pauker a spus la conferinţa danubiană că "creatorii Tratatului de la Versailles puteau să-şi permită să ignore drepturile naţiunilor mici. Dar timpurile s'au schimbat. Atunci nu le puteam spune să plece. Acum le-o putem spune, şi aşa şi facem." O asemenea poziţie nu se poate să nu trezească o satisfacţie ascunsă în

iecare inimă de la Dunăre, deoarece prezenţa Marilor Puteri în Comisia Gurilor Dunării, oricât de benefică ar fi, se bazează pe bănuiala că dunărenii înşişi nu sunt capabili să-şi vadă de propriile afaceri şi că nu pot asigura un tratament onorabil tuturor celor implicaţi în navigaţia pe Dunăre. Necomuniştii vor admite că guvernele comuniste ale statelor riverane nu vor aplica un tratament cinstit tuturor celor interesaţi, dar deocamdată poziţia Anei Pauker este o mărturie a propriei maturităţi a dunărenilor, şi numai din acest punct de vedere el o va accepta cu plăcere. Cei care neagă astfel de sentimente sunt ori necinstiţi, ori servili.

Mai rămâne de spus încă un cuvânt care se aplică atât popoarelor coloniale cât şi celor semi-coloniale. Este posibil ca ele să fie atrase de comunism deoarece în teorie guvernarea noilor democraţii este lăsată în seama comuniştilor din ţăara respectivă. Popoarele coloniale sunt conduse de omul alb, şi economia semi-coloniilor, în măsura în care depinde de putrea imperialistă, este administrată de reprezentanţii puterii imperialiste sub haina oamenilor de afaceri. "Băştinaşii" nu pot face nimic să-i înlocuiască pe străini. Moscova nu cere decât loialitate totală. Apoi, puterea este înmânată poporului respectiv prin plasarea ei în mâinile comuniştilor locali. Aceasta nu afectează totuşi argumentaţia. Comunismul nu atrage popoarele din afara Uniunii Sovietice atâta prin practică, cât prin promisiunile pe care le face. În acest sens se ajunge la egalitate. Este o egalitate care se poate obţine prin scăderea tuturor standardelor. Dar rămâne, totuşi egalitate. Să ignorăm acest aspect şi să-i ignorăm atracţia, este o prostie.

În al treilea rând, ura atrage spre comunism o mare parte din aşa numiţii cetăţeni de a doua mână. Aceasta se petrece de exemplu în India, unde paria sunt lipsiţi de orice speranţă de a vedea timpuri mai bune. Se întâmplă în Africa de Sud, unde bariera culorii este menţinută rigid, şi se petrece chiar în ţări capitaliste atât de avansate ca Statele Unite. Într'adevăr, este previzibil că se va petrece în orice ţară care face o distincţie fundamentală între o secţiune socială are se bucură de toate drepturile şi o alta care este lipsită de unele din drepturile de care se bucură prima. În ochii celor excluşi de la anumite drepturi, acestea devin privilegiile celorlalţi. Singura cale de a le atinge va apare, în cele mai multe cazuri, schimbarea întregii structuri sociale. Date fiind şansa şi educaţia, aceşti oameni au toate motivele să devină comunişti. Subhas Chandra Bhose, liderul indian anti-britanic care dorea să apeleze la Japonezi în timpul războiului, este perfect conştient de acest lucru şi eforturile sale sunt direcţionate în special să-i educe pe paria. Ne-

albii nu se poate să nu aibă resentimente faţă de politica "Australiei albe". În Africa de Sud, populaţia nativă din Cape Town, de cum a devenit articulată a produs un membru comunist al parlamentului. În Statele Unite, unde în 37 din 48 de state căsătoria cu negri este interzisă prin lege, nu este surprinzător faptul că majoritatea negrilor educaţi sunt Wallace-işti, aproape comunişti, comunişti deghizaţi sau comunişti de-a dreptul.*

ATENŢIE! NOTĂ PAGINĂ!!!

* Chiar dacă politica "Australiei albe" nu a fost niciodată repudiată oficial, a fost permisă în practică o intrare substanţială de imigranţi asiatici, în special "oameni ai bărcilor" vietnamezi. În Statele Unite, restul legilor discriminatorii a fost anulat, mai ales la finele anilor 60, sub preşedintele Johnson.

Este în afara scopurilor acestei cărţi de a aprofunda aceste lucruri. Nu ne lăudăm că am avea un răspuns la o problemă atât de complexă. Se poate că în Hawaii răspunsul a fost găsit. Este foarte semnificativ faptul că acolo unde există cetăţeni de mâna a doua, fără perspective de a-şi îmbunătăţi soarta, este foarte probabil ca ideologia comunistă să câştige teren *pari passu,* odată cu îmbunătăţirea învăţământului. Cetăţenii de mâna a doua, mai ales atunci când există bariera culorii, văd lucrurile în mod emoţional şi nu pot fi învinovăţiţi pentru acest lucru. Într'o scrisoare deschisă publicată în Noul om de stat şi naţiunea (*new Statesman and the Nation,* 11 Decembrie 1948), semnată Peter Blackman, cazul este pus în această lumină.

"Sclavul care îşi făureşte propriile lanţuri este un abject. Când îi văd pe liderii voştri "democraţi" aducând la putere pe aceiaşi criminali rasişti din germania, care l-ar fi împuşcat pe Paul Robertson fiindcă este negru şi pe Henry Wallace fiindcă se asociază cu Paul Robertson, ştiu că ne aflăm în tabere diferite. Şi când îi aud insultând Rusia şi noile democraţii din cauză că ele nu ajută această tâlhărească opresiune de clasă şi rasă, ci *mai degrabă îşi folosesc puterea pentru a termina cu ea,* atunci ştiu unde să-mi caut prietenii..."

În al patrulea rând, sunt foarte mulţi, în chiar citadela civilizaţiei occidentale, care au un profund sentiment de disperare şi şi-au pierdut încrederea în societate aşa cum se prezintă. Acest sentiment de îngrijorare a crescut din suferinţa acumulată în trecut. Nimic nu-l mai poate îmblânzi astăzi în afara "justiţiei sociale". Dacă aceste sentimente sunt sau nu justificate nu are importanţă. Atâta vreme cât ele există şi atâta timp cât ele sunt puse în legătură cu credinţa că numai refacerea întregii structuri sociale poate realiza justiţia socială, comunismul va continua să facă incursiuni profunde în inima Europei. Ţări ca Suedia, Marea Britanie şi Belgia, cu puternică conducere muncitorească

ne-comunistă, nu au fost niciodată complet expuse pericolului comunist, tocmai dn cauză că cererile juste ale forţei de muncă pot deveni - şi devin - legi, la timpul potrivit.**

** Notă pagină!!!

** În cazul special al Marii Britanii, penetraţia sindicatelor de către activişti comunişti (inclusiv troţkişti) a creat în general o disproporţionată influenţă marxist-leninistă.

Aunci când forţa de muncă organizată formează guvernul şi reformele pentru care muncitorii obişnuiţi au militat ani la rând intră în corpul de legi, comuniştii pierd terenul de sub picioare. Muncitorul care şi-a dat votul partidului laburist şi vede apoi că partidul respectiv realizează promisiunile pe care le-a făcut în campania electorală, nu se poate considera un exploatat, indiferent de străduinţele propagandei comuniste. Societate organizată, statul, nu-i mai poate apărea drept un instrument de exploatare, aşa cum ar dori marxiştii să-l facă să creadă. El nu poate şi nu va putea să se considere în afara societăţii occidentale. El nu va putea şi nu va voi să dorească distrugerea şi înlocuirea acesteia. Pentru că el însuşi are interese în ea. Ura, ura implacabilă este prezentă doar acolo unde nu există speranţă. Cineva doreşte să schimbe societatea numai atunci când simte că societatea este ostilă sau indiferentă faţă de el.

În fine, mai sunt cei care se simt izolaţi şi neglijaţi de către comunitate. Aceştia sunt cei ce au eşuat, care îşi imaginează, pe drept sau nu, că nu pot spera într'o redresare în ochii societăţii aşa cum este aceasta. Ei sunt funcţionarii şi specialiştii cu înaltă calificare care nu se potrivesc în sindicalism, dar care, prin munca lor, sunt atraşi către marile oraşe şi sunt obligaţi să trăiască în ele. Ei tânjesc după prietenie şi tovărăşie, totuşi trăiesc ani la rând fără a-şi cunoaşte măcar vecinul de alături. Acest gen, deşi în prezent neimportant numeric, are tendinţa de a se înmulţi. Este un fenomen care poate fi atribuit structurii strict materialiste a societăţii occidentale. Dacă producţia continuă să devină din ce în ce mai tehnicizantă, este doar normal ca industria să atragă mână de lucru foarte calificată, adică va implica serviciile unor oameni cu o intensă viaţă intelectuală. Totuşi industria nu este capabilă să aibă grijă de viaţa lor privată. Oameni care au acumulat două sau trei grade universitare se vor afla complet izolaţi. Cunoştiinţele lor vor fi cerute, dar vieţile lor private vor părea complet indiferente societăţii.

Dragostea, a doua sursă care face comunismul să pară atractiv, îşi concentrează atenţia asupra acelor caracteristici ale ideologiei care fac din ea o religie, o credinţă vie. Aceasta este distinctă de primul şi mai autentic, aspect al socialismului care este una dintre cele mai eficiente mişcări sociale "apărând forţa de muncă şi muncitorii împotriva capitalului".[2] Trăsăturile principale al acestei religii, aşa cum a fost arătat mai înainte, sunt elaborarea a două presupuneri de bază. Prima, aceea că omul poate fi făcut perfect prin schimbarea mediului său înconjurător, şi, a doua, că drumul pentru a ajunge la aceasta este aplicarea singurelor legi sociale valabile, dovedite ştiinţific, arătate de Marx, Engels şi Lenin. Atunci când aceste presupuneri sunt acceptate drept postulate, comunismul capătă un asemenea dinamism încât omul este gata să sacrifice orice pentru el.

Cine sunt oamenii gata să le accepte?

Răspunsul, vorbind pe larg, este: idealiştii. Pentru că idealiştii sunt aceia care, de la începuturile istoriei au strigat împotriva injustiţiei şi s'ar lăsa mai repede traşi pe roată şi crucificaţi decât să facă un compromis în acest sens. În alte epoci, cei mai mulţi idealişti şi-au tras puterea din uniunea mistică cu o realitate metafizică, cu Dumnezeu. Numai atunci când Biserica s'a identificat cu un stat clerical rigid a început idealismul să lucreze împotriva ei, în numele Omului. În Occident schimbarea s'a produs cândva în Renaştere, la început drept cazuri izolate de secularizare, mai târziu ca un fe de coordonare incompletă, ca raţionalismul, şi acum, pentru prima oară, ca o contra-religie coerentă. Ceea ce caracterizează un idealist este nu atât identificarea sa cu o idee universală, cât faptul că este gata să se sacrifice pe el însuşi, sau propria bunăstare, pentru ceva care transcede propriile sale interese. La fel cum mişcarea de secularizare s'a consumat prin ea însăşi şi a trebuit să-l respingă complet pe Dumnezeu şi să accepte toae consecinţele acelei poziţii, idealismul, la rândul său, trebuia să urmeze drumul acesteia şi să fie secularizat complet. Din pregătirea sa de a munci şi de a se sacrifica pentru Binele Suprem, idealistul a ajuns să considere drept normale munca şi suferinţa sa pentru rezultate tangibile, de atins pe acest pământ. Este încă o obişnuinţă de a identifica scopuri religioase sau metafizice cu idealismul, şi scopurile terestre cu ideologia, şi idealismul este totdeauna investit cu calităţi demne de laudă. Ideologia, pe de altă parte, poate sau nu să fie acceptabilă. Un ideolog este mai degrabă un om care proiectează o idee în viitor şi apoi încearcă să trăiască potrivit ei, încearcă să o transforme în realitate. Dar ideea poate fi rea sau bună. Ideile lui Rosenberg folosite de Hitler au fost rele, dar rămân idei.

Această distincţie a fost de mare însemnătate într'o epocă în care Divinitatea era general acceptată drept sursa binelui şi răului şi era corect ca idealiştii să ocupe un loc superior pe scala valorilor decât ideologii. Astăzi, totuşi, când măsurile Divinităţii sunt sfidate pretutindeni, această distincţie, deşi pertinentă, devine superfluă. Idealişti prin definiţie sunt acei oameni care au o viaţă interioară, o preocupare dincolo şi peste necesităţile zilnice ale vieţii. De vreme ce ei sunt gata să facă toate eforturile, sau o parte a lor, pentru alte obiective decât bunăstarea materială, idealiştii comunişti nu pot fi clasaţi printre exploataţii sau izolaţii care urăsc societatea. Motorul lor principal, dacă nu singurul motor, este dragostea. Principala lor semnificaţie în procesul social este aceea că ei rup frontul unit al celor care trăiesc comfortabil în interiorul societăţii existente şi trag avantaje din insistuţiile acesteia.

George Bernard Shaw a scris că o fiinţă civilizată nu poate să nu devină un marxist. Nu este nimic surprinzător în această opinie. Dacă teismul este respins ca superstiţie, comunismul marxist este o doctrină mult mai satisfăcătoare şi mai consistentă decât oricare alta care există. Intelectualul realizează că trebuie să existe o morală care să cimenteze societatea. El poate chiar să accepte morala creştină în terenul practic, dar dacă o face nu poate să fie satisfăcut, deoarece morala creştină fără credinţa creştină este o colecţie amorfă, inconsistentă, de norme. El se va ralia mai degrabă sub steagul materialismului. Posibilitatea că s'ar putea ca modelul comunist să nu funcţioneze în practică nu este un impediment. Dacă intelectualul se supune unei idei el o va abandona doar când aceasta este grav desminţită de evenimente - şi chiar atunci cu reluctanţă.

Nu sunt motive valabile pentru intelectualul creştin să apere societatea aşa cum este. El este acut conştient de defectele ei şi ar dori bucuros să vadă aplicate corectivele. Mulţi intelectuali, deşi creştini, cred că numai socialismul poate rezolva problemele Occidentului. Prima lor grijă este să vadă un socalism de factură creştină, dar dacă acesta pare imposibil de realizat ei vor dori mai degrabă socialismul stabilit de partidul comunist, decât nici un fel de socialism. Probabil acesta este motivul pentru care atunci când armatele sovietice au ocupat Europa de Est şi au fondat noi democraţii, intelectualii au fost cei care au opus cea mai mică rezistenţă şi au căzut repede de acord cu comuniştii.

În al doilea rând, comunismul, mai ales prin dinamismul său, face apel la tineret. Aceasta pentru că tineretul este în mod natural înclinat să fie reformist. Aşa cum a spus profesorul K. T. Li, delegat al Bisericii lui Christos în China: "Nu cred că

tinerilor din India şi China le plac comunismul. Aceasta se petrece doar pentru că ei sunt atât de entuziaşti despre afacerile politice ale întregii ţări. Ei simt că guvernul este corupt şi simt că nu este nici o speranţă pentru viitor cu guvernul actual. Ei simt că trebuie să-şi asume riscul de a aluneca spre stânga pentru a salva ţara." Aceeaşi necesitate privită necritic de a îndrepta lucrurile este cea care în anii 30 a îngroşat rândurile naziştilor în Germania. Seriozitatea şi cinstea tinerilor în atingerea scopurilor nu poate fi pusă sub semnul întrebării. Ei se alătură comunismului numai din cauză că nu pot găsi alte canale pntru bunele lor intenţii, şi mai mult pentru că scopurile ultime ale comunismului par atât de juste şi demne de dorit. Deasupra tuturor, comunismul predică frăţia universală a omului şi cheamă la muncă îndârjită în serviciul progresului umanităţii. Comunismul se mişcă în tărâmul absolutului. El dă fără îndoială un sens limpede al vieţii. Tineretul este deosebit de bine pregătit ca să-l adopte. Tineretul acceptă absolutul, deoarece este înclinat să fie intransigent. Tinerii sunt atraşi de munca grea la care cheamă comuniştii, deoarece munca grea este nobilă prin ea însăşi şi pentru că este în folosul umanităţii. Chiar dcă se pretinde a fi singura intrpretare matură, ştiinţifică, a legilor societăţii, comunismul este cea mai tinerească din toate doctrinele sociale. Comuniştii sunt adesea acuzaţi de şiretenie pentru că joacă un rol disproporţionat faţă de numărul lor în cadrul sindicatelor. În Marea Britanie, de exemplu, secretarul Federaţiei Minerilor este un comunist şi ca atare toate acţiunile acestui important grup de oameni au o amprentă comunistă. Numărul adevăraţilor comunişti în Asociaţa Clericală este estimat la sub 10%.

Această necesitate nu ne suprinde. Comuniştii au o asemenea influenţă disproporţionată în mişcarea sindicală doar pentru că ei sunt todeauna muncitorii cei mai la îndemână. Serviciile lui Arthur Hornet ca secretar general al Uniunii Naţionale a Minerilor sunt impresionante. Meritele sale şi cele alor celorlalţi comunişti plasaţi ca şi el, sunt de factură profesională, independent de vederile sale politice. El a lucrat din greu pentru interesele UNM. El a făcut servicii valoroase muncitorilor mineri, ca muncitori mineri. Faptul că întâmplător este comunist a influenţat în mod evident acţiunile sale. De câte ori se iveşte ocazia el o foloseşte în interesul comunismului mondial. Doar atunci cînd interesele comuniste se izbesc de interesele minerilor le va servi pe primele. Natural, el va argumenta până la sfârşit că toate acţiunile sale umăresc interesele *reale* ale minerilor. Atunci când a susţinut de greviştii comunişti francezi, cu toate că astfel a paralizat eforturile de redresare ale Europei, el a fă-

cut tot ce putea pentru a dovedi că guvernul britanic era cel care trăda interesele *reale* ale muncitorilor, şi nu el însuşi. Faptul că el urma politica Kremlnului şi a partidelor comuniste de peste tot, a fost omis cu grijă.

Această pregătire de a munci din partea comuniştilor este, s'o spunem până la urmă, impresionantă. În timpul războiului, când Rusia nu putea greşi şi când laude nesfârşite erau cântate spre gloria ei din Downing Street Nr. 10 şi până în Mile End, comuniştii au profitat de ocazie. S'au ivit ca ciupercile tot soiul de organizaţii de felul Societăţii de Prietenie Sovieto-Britanice şi Comitetului Ajutaţi Rusia. Toate acestea sau aproape toate acestea lucrau din greu să câştige războiul. Toate au făcut servicii de necontestat Marii Britanii ajtând-o să lupte împotriva lui Hitler, dar în tot acest timp au rămas organizaţii comuniste. De câte ori se ivea ocazia, le îşi propagau credinţa. Această penetraţie insidioasă, prin muncă îndârjită, poate fi cel mai bine văzută în organiaţiile de tineret. La iniţiativa studenţilor britanici a fost creat în 1942 un "Consiliu Internaţional al Studenţilor" care ţintea să unască reprezentanţii tuturor studenţilor exilaţi care trăiau atunci în Marea Britanie. Această organizaţie a funcţionat în tot timpul războiului şi a dus o muncă extrem de utilă aducând la cunoştiinţa fiecărui student dimensiunile luptei dusă în Europa. Paralel cu acesta exista un "Consiliu Internaţional al Tineretului", cu obiective similare şi care muncea la fel de devotat. A fost creat mai târziu un "Consiliu Mondial al Tineretului". Niciodată în timpul războiului nu au existat disensiuni asupra scopurilor urmărite de ele. Toate şi-au adus o contribuţie nu fără însemnătate la desfăşurarea războiului. Ele organizau expoziţii, întruniri numeroase de tineret la Albert Hall şi numeroase emisiuni de radio în practic toate limbile Europei şi ale Orientului Îndepărtat.*

NOTĂ PAGINĂ!!!

* Ion Raţiu a jucat un rol important în toate aceste activităţi.

În momentul în care a început să se apropie pacea, totuşi, conducătorii comunişti din aceste organizaţii s'au arătat drept comunişti şi nu au precupeţit nici un efort pentru a obţine adoptrea politicii Moscovei. Cum liderii ne-comunişti ai consiliilor nu erau gata să urmeze acea linie, s'a petrecut o ruptură şi activitatea lor în Occident a fost drastic redusă. În Europa de Est, activitatea lor a crescut enorm.

Comunistul este gata să muncească din greu fără să insiste că ar trebui să i se recunoască eforturile. Mai mult decât atât, el este gata să muncească din greu pentru adevăratele interese

ale grupului implicat fără să încerce să impună ideile comuniste, fără să se arate chiar drept comunist, atâta vreme cât aceste interese nu sunt în directă contradicţie cu interesele comunismului. Alegerea este făcută doar atunci când cele două interese se lovesc între ele. Această devoţiune, seriozitate şi muncă grea a comunistului, indiferent dacă elesunt puse în serviciul unei organizaţii independente sau în cel al partidului comunist nu se poate să nu impresioneze pe cei tineri.

Tineretul este de asemenea atras de comunism din cauză că morala comunistă este severă dar totuşi accesibilă. Pentru a o spune într'o frază, morala comunistă este aproape exclusiv gândită să creeze conducători. Ţelul avut în vedere este îmbunătăţirea omului prin îmbunătăţirea societăţii. Orice act care duce la acest final este just. Conducerea în această luptă este cea mai mare contribuţie pe care individul o poate aduce.Ca să ajungă la conducere cineva trebuie să dezvolte acele calităţi de abnegaţie şi autocontrol care sunt singurele căi de a ajunge acolo. Beţia, după cum ne spune Sir Bernard Pares, este în special denunţată drept rău de către partidul comunist al Rusiei. Controlul asupra vieţii emoţionale şi înclinaţiilor personale este cerut în mod strict. Nu este nevoie să subliniem că aspectele acestea au un efect special asupra tinerilor înclinaţi spre seriozitate.

În al treilea rând, călătorii în Uniunea Sovietică şi apologeţii comunismului au fost izbiţi de cantitatea enormă de energie utilizată acolo în serviciul avansului şi prosperităţii economice. Lipsit de Dumnezeu şi lipsit de speranţa în viaţa eternă, omului nu-i mai rămâne decât să lucreze pentru paradisul său terestru. Ca atare, munca este proclamată drept foarte onorabilă. Cineva poate să fie în total dezacord cu fundamentul filozofic al comunismului, dar nimeni care munceşte el însuşi nu poate să rămână indiferent sau să deplângă respectul pentru muncă al comuniştilor. Atunci când se reaminteşte că pentru comunişti munca este un sacrificiu pentru progresul umanităţii, chemarea comunismului asupra omul obişnuit nu se poate să nu aibă un efect considerabil. Prin muncă, omul bişnuit, tânăr sau bătrân, îşi câştigă respectul oamenilor din jur. Dacă muncii i se dă această calitate imediată, tangibilă de a îmbunătăţi întreaga umanitate, eforturile omului capătă un merit în plus.

Profesorul Hromadka, de la seminarul de teologie de la Facultatea Comenius din Praga, a exprimat-o astfel la Amsterdam, cu ocazia Congresului Mondial al Bisericilor: "Comunismul reprezintă, deşi sub o formă atee, mult din avântul social al bisericii, de la epoca apostolică peste zilele ordinelor monahale până la Reforma umanismului liberal." Aceasta deoarece comu-

nismul este imaginativ. S'a stabilit un nou ţel care transcede individul. Este de cucerit o lume nouă. Munca în acest scop este o aventură. "Pot fi făcute unele schimbări", a spus Vîşinski la Conferinţa Dunăreană de la Belgrad. "Când se nasc noi forme de societate, voci din trecut cer întotdeauna respectarea drepturilor istorice. Dar toate apelurile la trecut, la tradiţiile moarte ale unor organisme învechite, nu pot opri puternica ridicare a unei noi vieţi." Pentru toţi aceia, tineri su bătrâni, care doresc acest spirit de aventură, această construcţie a unei noi vieţi, comunismul poate fi atractiv.

Comunismul este nemilos. Este aceasta o barieră de netrecut între idealişti şi comunişti? Nu întotdeauna. Agenţia Evreiască oficială a denunţat întotdeauna Irgunul şi Organizaţia Stelei. Totuşi a existat cel puţin o suspiciune în inimile tuturora că fiecare nouă atrocitate comisă de aceste bande a sporit sentimentul de urgenţă în a rezolva prblema evreiască. Oamenii angajaţi în această activitate oribilă erau convinşi că aduceau un real serviciu aspiraţiilor lor naţionale. O politică de violenţă nu este întotdeauna un obstacol prin ea însăşi.

În comparaţie cu viaţa orinară, risipită în neînsemnate activităţi zilnice, existenţa plină de sens a comunistului este înălţătoare.

Ultimul lucru pe care l-am aflat despre Doc este că a săvârşit epicul marş de 7.000 de mile de la Fukien la Şensi, împreună cu armata comunistă compusă din peste 100.000 de oameni şi din care au ajuns la destinaţie mai puţin de jumătate. În 1937 am primit de la el o scrisoare căreia i-a trebuit aproape un an ca să ajungă la mine. În ea, el scria: "Sunt mulţumit pentru întâia oară în viaţa mea. Nu pot spune că am ajuns la adevărata credinţă fiindcă am fost prea mult timp expus vânturilor cinismului penru a ajnge la acea fericită condiţie dar, cel puţin mi s'au semănat seminţele ei în sufletul meu păcătos, rătăcitor. Am văzut un asemenea curaj şi dăruire, o asemenea determinare neîmblânzită printre bărbaţi, femei şi chiar printre copii în lunile călătoriei noastre încât mă aflu pe mine însumi iluminat de o strălucire neobişnuită care, oricât ar suna de banal, o pot descrie doar drept cea mai înălţătoare experienţă din viaţa mea - în fond singura şi, din acest motiv, cea mai preţioasă.[3]

Aceasta ne aduce la cea de-a patra categorie de oameni care îmbrăţişează comunismul din dragoste pentru el. Pentru aceştia comunisml a înlocuit Biserica şi religia în rolul de campion al justiţiei. Aceasta poate să se datoreze unui păcat de uitare din

partea Bisericii organizate da se datorează în mod sigur şi dinamismului, propagandei şi unicităţii în determinare pe care comunismul o ealează l fiecare ocazie. Comunismul proclamă, printre alte lucruri, frăţia universală a oamenilor. El proclamă realizarea universală a justiţiei şi promite să termine cu orice formă de forţă în momentul în care perioada de tranziţie a trecut. În discursurile comuniştilor războiul este descris drept cel mai mare rău şi desfiinţarea lui şi stabilirea unei păci universale de durată, odată ce capitaliştii sunt distruşi, este promisă în mod sigur. Această ultimă promisiune, în special, contrarie eşecului de secole al lumii occidentale, câştigă substanţă, deoarece comuniştii pot arăta drept exemplu Uniunea Sovietică şi sateliţii săi, unde, de la înfiinţarea comunismului nu s'a dezvoltat încă nici un conflict.*

Atenţie!!! Nota traducătorului

* Prudenţa lui Ion Raţiu, când foloseşte acest "nu s'a dezvoltat *încă* nici un conflict", este meritorie. Lumea a asistat, în deceniile care s'au scurs din 1949 şi până în prezent, la numeroase conflicte armate între "campionii păcii": conflictul de frontieră ruso-chinez sau incursiunea militară chineză în Vietnam, de exemplu, ca să nu mai citâm lupta Khmerilor Roşii, comunişti, cu ajutorul Chinei, împotriva guvernului comunist din Cambodgia, sprijinit de Vietnam. N.T.

Aceste promisiuni se poate să nu-i atragă pe cei bine informaţi, dar ele îi atrag pe creştinii nou convertiţi, plini de zelul cruciat. [4] Africanii educaţi se reîntorc în ţările lor cu sentimentul că, aşa cum este practicat în America şi Europa, creştinismul este o "mare ipocrizie" şi că doar în comunism pot să găsească "acea frăţie universală pe care creştinismul o predică, dar rareori o practică".

În fie, comunisml are o puternică chemare aupra omului care s'a mutat dintr'o ţară în alta şi care s'a stabilit până la urmă printre alţi ameni decât cei printre care a fost crescut. În măsura în care nu este capabil să se adapteze la noul mediu înconjurător, el va fi atras spre comunism, de resentimente dacă nu de ură, deoarece comunismul promite să rezolve diferenţele de naţionalitate. El este mai vulnerabil faţă de comunism decât vecinii săi chiar atunci când s'a adapat cu succes deoarece vederile sale sunt mai internaţionaliste. El doreşte în mod sincer frăţia universală a oamenilor, deoarece a fost pus în faţa absurdului şi retrogadului localism al omului care nu şi-a părăsit niciodată locul naşterii. Atât dragostea cât şi ura sunt ingredientele care explică de ce o întrunire comunistă în orice ţară are o compoziţie foarte diversă.

Printre comuniști există o mare proporție de Evre. Aceasta poate fi atribuită urei, adică inabilității lor de a se integra și asimila complet în elementul dominant. Faptul poate fi atribuit și dragostei, deoarece mulți Evrei vor lucra cu bucurie pntru a propaga frăția dintre oameni, precum și unui nivel de educație în general mai ridicat decât al celor printre care se stabilesc. Aceste explicații conțin un grăunte de adevăr, dar cauza reală merge mai departe.

Berdyaiev gândea că "conștiința religioasă a Evreilor era remarcabilă pentru libertatea ei față de ideia unui suflet nemuritor, care își face apariția abia în ultimul stadiu al istoriei evreiești, imediat înainte de nașterea creștinismului".[5] Renan este chiar mai explicit: "Vechiul semit repudia drept himerice toate acele forme în care alți oameni își imaginau viața de apoi. Numai Dumnezeu era nemuritor, omul trăia numai un număr de ani; un om nemuritor a fi fost Dumnezeu. Omul își putea prelungi pentru puțin timp existența efemeră, doar prin copiii lui".[6] De aici extraordinara peocupare a Evreilor pentru justiția terestră și dscendenții masculini. Conceptul nașterii lui Mesia, Fiul lui Dumnezeu, care va restabili dreptatea pe pământ pentru poporul evreu este un exemplu limpede al acestei mentalități. Cartea lui Iov, care, așa cum arată Berdyaiev, este bazată exclusiv pe presupunerea că "un om drept ar trebui să fie răsplătit cu o viață fericită pe pământ",[7] este un alt exemplu. În special Renan este mai cuprinzător: "Gânditorul evreu, ca și nihilistul contemporan, avea opinia că lumea nu avea vreo justificare dacă justiția nu putea fi îndeplinită aici." Dacă omul nu era nemuritor, poporul evreu, ca o totalitate, era. El era poporul ales prin care Dumnezeu își arăta opera Sa.

Explicația acestei nostalgii după împlinirea dreptății pe pământ poate fi probabil găsită în extraordinara suferință a poporului evreu ca un întreg. Concepția Evreilor despre ei înșiși ca popor ales îi înzestra cu un Dumneze "național". Acesta este probabil cel mai important factor singular al supraviețuirii lor până astăzi. Ideea împlinirii justiției pe pământ, o justiție tangibilă, măsurabilă, era pentru ei, în neprecedatele lor rătăciri, la fel de necesară ca apa pentru un călător prin Sahara. Această atitudine este fără îndoială unul din motivele pentru care l-au respins pe Isus Christos. Mesia așteptat de ei urma să împlinească justiția aici, pe pământ, nu în viața de apoi.

Paralela cu comunismul este limpede.

Ca și Evreii antici, comuniștii cred că ei sunt "aleșii" prin care va progresa umanitatea. Evreii erau aleși de Dumnezeul unic și adevărat, comuniștii sunt aleși de legile fără scăpare al

noului zeu, ştiinţa. Evreii credeau în nemurirea poporului ales, şi nemurirea omului a sosit abia mai târziu în istoria lor. Comuniştii neagă oricare altă existenţă în afara celei terestre, dar ei, cei aleşi, sunt cei care nu numai că vor supravieţui, dar vor deschide drumul pentru desvoltarea pe mai departe a omenirii. Evreii credeau cu ardoare în justiţie, în înfăptuirea dreptăţii pe pământ. La fel cred şi comuniştii.

Este uşor să ghicim ce se petrece cu un Evreu educat cu stricteţe atunci când îşi pierde credinţa în Dumnezeul său. Ajutat de inteligenţă şi şansă, el este aproape sortit să devină un comunist.*

Notă Pagină!!!

* Este adevărat, aşa cum afirmă Ion Raţiu, că mulţi Evrei au îmbrăţişat instinctiv comunismul. Ca efect, prevalenţa antisemitismului (deghizat ca "antisionism") în URSS este binecunoscută (vezi, mai ales, Michael Voslensky, *Nomenklatura*, 1984, Cap. 6).

Acelaşi lucru este valabil pentru oricare alt popor crescut în credinţa că are o misiune de îndepliit. Toate popoarele mesianice", ca să folosim expresiva terminologie a lui Berdyaiev, dacă îşi pierd credinţa în Divinitate, sunt pregătite să devină comuniste, mulţumită însăşi naturii tradiţiilor lor. Pentru a vedea că aceasta se aplică Evreilor mai mult decât oricărei alte naţii, trebuie doar să ne reamintim că Marx însuşi, profetul comunismului, era descendentul unei lungi linii de rabini, convertită brusc la creştinism din motive oportuniste. Ana Pauker, ca să citäm un exemplu contemporan, a fost crescută ca o Evreică ortodoxă de tatăl ei, Rabbi Rabinsohn, şi de mică dorea cu pasiune justiţie. În momentul în care şi-a pierdut credinţa că justiţia va fi împlinită de Dumnezeu, ea şi-a asumat sarcina de a vedea justiţia înfăptuită şi a devenit o comunistă înfocată. Acelaşi lucru este valabil în privinţa Rozei Luxemburg, a lui Troţki, Kaganovici şi nenumăraţi alţii.

4

În stadiul de început al desvoltării sale, comunismul ar fi putut cu greu apela la cineva care voia puterea. El era mai degrabă capabil să-i trimită pe oameni în închisoare decât în cabinetele ministeriale. Dar chiar la timpul respectiv exercita o atracţie potenţială puternică asupra acelora care, ca străini, ca Evrei şi negri, erau excluşi de la practicarea drepturilor lor civice. Dacă cineva aparţinea unei categorii de oameni sortiţi astfel să fie frustraţi în setea lor de putere - şi erau multe ţări, chiar în Europa, care până recent recunoşteau o asemenea

diminutio capitis ™- acela putea doar să se alăture unui grup care ţintea distrugerea societăţii occidentale în întregime. În acele zile era mai mult o chemare a urei decât a poftei de putere. Azi, comunismul atrag în primul rând ca un drum spre putere, spre *puterea nelimitată.* Un bun comunist a spus autorului: "Cine a auzit vreodată, sau l-a citit pe Karl Marx acum 60 de ani? Şi uite, astăzi! Gândeşte-te la asta!"

Succesul doctrinei ca mijloc practic de acaparare a puterii şi succesee ei practice, gradate (am putea spune, aproape neîntrerupte), înclină să-i facă pe oameni să creadă - în special când trăiesc alături de o regiune controlată de comunişti - că pofta lor de putere va fi satisfăcută în viitorul apropiat, dacă se alătură mişcării. Deoarece comunismul este cel mai puternic asalt făcut vreodată împotriva fundamentului societăţii apusene. El îşi trage puterea nu numai din sprijinul pe care fiecare membru ortodox al partidului comunist îl ştie că vine din partea Rusiei sovietice. În afară de acesta, mai sunt şi alţi factori. În primul rând, cel care doreşte puterea pentru plăcerea sa personală va fi în mod natural atras de o doctrină care îi spune că vederile sale sunt întotdeauna juste, cu condiţia să se ţină de dogmă. Conducătorul comunist nu are nevoie să se sfătuiască cu discipolii săi şi în mod sigur că nu are nevoie de sfatul mulţimii aflate mai nou în marşul spre comunism. El a fost învăţat să se aştepte la reluctanţă chiar din interiorul patidului propriu. Cum a scris Rakosi (în *Cominform Journal,* 1948): "De fiecare dată când partidul comunist este pus în faţa unor sarcini care par la început nepopulare sau întâmpină o puternică rezistenţă din partea inamicului, o parte din tovarăşii noştri încep să se îndoiască." Conducătorul comunist ştie că doctrina îl învaţă adevărul. Opoziţia celor care îl urmează este irelevantă şi datorată numai ignoranţei. Plăcerea lui va spori prin impunerea unor măsuri neplăcute. Într'adevăr, pentru conducător, comunismul este o băutură ameţitoare. Cerurile sunt libere deoarece acolo nu există Dumnezeire. Pământul este al său, deoarece el cunoaşte mersul lucrurilor. Oricât de ignoranţi ar fi cei ce-l urmează, ei nu numai că pot, dar *trebuie* să fie ignoraţi. A-şi impune vederile capătă pentru el aura unei datorii morale.*

NOTA TRADUCĂTORULUI!!!

* Frazele de mai sus exemplifică, dacă mai este nevoie, mentalitatea de conducător comunist a lui Nicolae Ceauşescu, şi neprecedatul cult al personalităţii derivat din această mentalitate. Distrugerea arhitecturii Bucureştiului, urmată, recent, de asaltul asupra satului românesc, cu toată opoziţia latentă din interior şi protestele energice din afara ţării sunt dovezile certe ale acestei consecvenţe şi autojustificări prin re-

spectul literei doctrinei: poporul, tovarăşii, chiar, de drum, sunt ignoranţi; deţinătorul puterii absolute este şi deţinătorul ştiinţei absolute, în orice domeniu. N.T.

Este aceeaşi nemărginită bucurie provocată de puterea absolută, într'o formă nouă, care a animat Inchiziţia în Spania, în vremurile lui Torquemada sau puritanismul britanic de la jumătatea secolului al XVIII-lea. Ca un adevăr absolut ea este chemată să sfinţească acţiuni care nu ar putea să se justifice prin ele însile. Ştiinţa dogmei deschide calea spre conducere. Conducerea în stil pseudo-divin îmbogăţeşte personalitatea. Sucesul are nevoie de succes şi comunismul de azi înseamnă în ochii multora un succes. El constituie nu numai cea mai puternică ameninţare pentru socitatea occidentală dar şi cea cu cel mai mare succes. Mulţi dintre cei care bâjbâie în căutarea acaparării puterii se vor înrola. Astăzi, în Europa şi în vaste regiuni ale Asiei, comunismul poate promite uzufructul funcţiilor guvernamentale pentru un viitor previzibil.

5

În fine, oamenii se alătură partidului comunist din teamă. Aceasta este valabil pentru toate ţările în care comuniştii sunt la putere. Un om care nu este membru activ al partidului comunist poate fi oricând suspectat de sabotaj, reacţionarism, fascism şi toate celelalte păcate de moarte din societatea comunistă. Oportunismul, într'o ţară controlată de comunism, este de asemenea o formă a fricii. Numai dacă cineva este un comunist poate spera să primească o funcţie de oarecare importanţă. Nemembrii de partid sunt toleraţi doar în măsura în care nu sunt suficienţi comunişti care să fie puşi în funcţie. În plus faţă de poziţie, libertatea şi viaţa lor depind de conducător. Ce adăpost mai bun poate exista înaintea mâniei oficiale decât carnetul de partid?

Este exact ceea ce s'a întâmplat atunci când armata roşie a năvălit în Europa. Mii de oameni a căror singură legătură cu comunismul a fost teama de el s'au declarat deschis comunişti şi au umflat peste noapte partidele comuniste; în asemenea măsură încât în vara lui 1948, când comuniştii erau bine înfipţi în Europa de Est, *Cominform Journal* a tras prima salvă împotriva oportuniştilor, pentru ca partidele să-şi cureţe rândurile. Această înrolare masivă în partidele comuniste nu s'a limitat la oportunişti. Ea a fost adoptată în multe cazuri ca unicul mijloc sigur de a scăpa de pedeapsa pentru crime de război. Există dovezi că mulţi oameni care aparţinuseră mai înainte partidelor totalitare - nazist, Crucile de Fier, Garda de Fier, gardişti lui Hlinka etc. - s'au declarat în mod deschis

drept "vechi activişti ai coloanei a cincea comunistă printre bestiile fasciste".

Chiar şi în lumea ne-comunistă cineva poate fi atras în partidul comunist din teamă, din aceleaşi motive pentru care mulţi oameni s'au alăturat organizaţiilor totalitare. De fapt este aceeaşi problemă nerezolvată care stă la baza actualei crize mondiale. Omul de curaj, responsabil, fără teamă, individul care răspunde pentru actele sale numai înaintea lui Dumnezeu, omul pentru făurirea căruia civilizaţiei occidentale i-au trebuit secole, devine din ce în ce mai rar. În locul lui este omul din mulţime, parte a mulţimii, care - dacă este scos în afara acesteia - nu este decât o fiinţă pierdută, speriată. El vrea să se piardă pe el însuşi în grup, nu fiindcă voieşte să-l servească, ci deoarece îşi ia puterea din el deoarece personalitatea lui, fără sprijinul tovarăşilor săi nu este decât o structură tremurătoare, incompletă.

Aşa cum vitele din pampas care, când fulgeră sub cerul întunecat, se adună împreună şi fug într'o parte sau alta în căutarea siguranţei , oamenii de azi, prin teama perpetuă de şomaj şi suferinţă se adună împreună în căutarea adăpostului. Omul primitiv, înaintea forţei inscrutabile a naturii a căzut în genunchi şi s'a rugat. Omul modern nu se mai roagă, fiindcă natura a fost învinsă. El se teme de acele forţe care îl pot înfometa pe el şi familia sa şi îşi caută siguranţa prin sacrifciul unei părţi din propria personalitate. Celula comunistă este aproape ideal potrivită pentru a se îngriji de această nevoie. Cei hărţuiţi, oprimaţi, în suferinţă - aşa cum vor să se vadă pe ei înşişi - se întâlnesc regulat să compare însemnări, să discute probleme de interes imediat şi practic şi să descopere un tratament pentru suferinţa lor. Această anticipată bucurie a puterii şi învingere a fricii este la fel de reală ca oricare alt sentiment încercat de om. "Suntem ca leprşii", citează Gallacher în scrisoarea lui către *The Times.* "Dar puţin ştiţi voi, neiniţiaţii, despre faptul că noi deţinem adevărul. Puterea va fi a noastră." Este materialul din care sunt croiţi conspiratorii oricărei perioade istorice.

6

Prin toate aceste motive - ură, dragoste, poftă de putere şi teamă - comunismul îşi înrolează suporteri în întreaga lume . Un amestec din primele două va produce comunistul fanatic. Departamentul de Stat al Statelor Unite a publicat recent o listă a liderilor comunişti din lumea de azi. Este un fel de *Debrett,* sau Registru Social al Comunismului Mondial.* Numele

înregistrate aici sunt o extracţie din toate staturile sociale, de toate naţionalităţile şi de paternităţi uluitor de diferite.

NOTĂ PAGINĂ !!!

* Publicaţia Agenţiei de Informaţii a Statelor Unite, *Problems of Communism*, pe de altă parte, este o contribuţie academică, ştiinţifică la cercetarea serioasă.

Singurele lor trăsături comune sunt serviciile aduse ideii de revoluţie şi anii lungi de închisoare pe care i-au efectuat întru apărarea credinţei lor. Aceşti oameni, şi alţii ca ei, în munţii Greciei, în câmpiile Chinei, în închisorile lui Franco, sunt oamenii care au construit şi continuă să lucreze pentru comunismul mondial. Ei sunt însufleţiţi de un puternic idealism implantat în limbajul materialist. Ei cred într'un viitor mai bun. Nu ajută să le spui că sistemul comunist este nemilos şi crud. Ei se aşteaptă ca sistemul să fie nemilos cu duşmanii săi. Ei nu sunt duşmanii lui; ei urmază să fie beneficiarii, aleşii. Pentru fiecare eşec în organizarea statului sovietic ei vor demonstra atâtea victorii - creşterea generală a producţiei, o industrializare fără precedent de rapidă a unei ţări înapoiate, în special agricole, desfiinţarea analfabetismului şi aşa mai departe. Ei reamintesc că ţara în care comunismul a luat mai întâi fiinţă a rezistat celui mai puternic asalt militar înregistrat vreodată. Ei vor spune:"S'ar putea să facem greşeli ; conducătorii de la Kremlin sunt pionieri. Se poate ca ei să eşueze temporar, dar instrumentul pe care îl au în mâini, doctrina marxist-leninist-stalinistă, este sigur că le dă dreptate." Hai să ne amintim că: "pentru omul mânios sau disperat, nerăbdător înaintea întârzierilor; pentru extremiştii care nu suportă compromisul; pentru omul dogmatic, care doreşte imperios siguranţa - pentru toţi aceştia comunismul reprezintă chemarea coerenţei, convingerea siguranţei şi claritatea scopului imediat."[8]

7

Astel, răspunsul la prima întrebare pusă în această carte, de ce comunismul sfidează *astăzi* lumea, este limpede. Comunismul s'a născut - ca şi fascismul şi nazismul - din nevoia de a găsi o soluţi adecvată la marile probleme ale societăţii occidentale. Atât nazismul cât şi fascismul şi-au trăit zilele. Ambele au reuşit să ofere o soluţie parţială, mai mult de ordin economic. Ambele au respins civilizaţia apuseană şi au încercat să creeze

noi standarde, în directă opoziţie cu morala creştnă pe care se bazează civilizaţia occidentală. Ambele au dus la un nou barbarism, la misticism şi război. Şi ambele au fost până la urmă înfrânte. Răspunsul la a doua întrebare, de ce comunismul este cel care aruncă noua sfidare, este la fel de limpede. Din cele trei mişcări care au azvârlit mănuşa, dintre cele trei mişcări majore care au pretins că sunt capabile să rezolve problemele civilizaţiei apusene, primele două zac la pământ. Comunismul este astăzi singurul rămas pe câmpul de bătaie, dar sfidarea lui faţă de civilizaţia apuseană este maiputernică decât oricând. Ea este adresată nu unui stat-naţiune, ci întregii lumi.

La a treia noastră înrebare, de ce comunismul *rusesc* ™este cel care dirijează sfidarea, este ceva mai dificil să găsim răspunsul adecvat, deşi, paradoxal, este evident din rezultatele practice. S'a făcut încercarea să se explice de ce revoluţia a reuşit, din toate ţările, în Rusia. Odată ce succesul revoluţiei în Rusia a fost acceptat, rolul preponderent destinat să fie jucat de partidul comunist rusesc în comunismul mondial a devenit de neevitat. Ne-am abţinut să explicăm în ce direcţie s'a deplasat cmunismul mondial după revoluţia din Rusia şi schimbările care s'au petrecut drept consecinţă în înţelesul cuvântului comunism, în termeni de personalităţi. Că Lenin şi, după moartea lui, Stalin în şi mai mare măsură, au jucat un rol hotărîtor, este deja bine cunoscut. Tema principală a acestei lucrări este totuşi examinarea naturii şi puterii comunismului care sfidează lumea de azi. Cine l-a făcut aşa cum este, deşi de importanţă, iese în afara scopurilor acestei cărţi. Uneori trebuie să ne înapoiem la punctul de plecare pentru a încerca să desfacem multele iţe care au fost ţesute ani de-a rândul în stofa comunismului de azi. Dar ceea ce ne interesează este materialul în întregime şi nu fiecare aţă în parte.

Fascismul şi nazismul au fost afaceri pur interne ale lumii occidentale. Ele au fost exprimarea revoltei latente în interiorul lumii apusene. Ele au rezolvat problemele Occidentului - în măsura în care au reuşit să o facă - prin autosepararea de tradiţiile şi corpul principal al societăţii occidentale. Ele au realizat o nouă unitate care să înlocuiască lipsa de unitate pe care o deplângeau. Dar acea unitate era restrânsă în cazul fascismului la naţionalii italieni, iar în cel al nazismului la germanii de rasă pură. Atât fascismul cât şi nazismul exaltau statul-naţiune ca întruparea acestei unităţi nou găsite.

Şi comunismul s'a născut ca un răspuns la relele prea evidente ale societăţii occidentale, dar, spre deosebire de fascism sau nazism, comunismul este o credinţă catolică. El nu ţinteşte la mai puţin decât întreaga lume. Toţi, cu excepţia exploatato-

rilor, sunt invitaţi să se alăture. Chiar dacă este doctrină materialistă, Ruşii au fost primii care au adoptat-o şi i-au instilat o forţă pasională apropiată de frenezia religioasă.

Azi, comuniştii de retutindeni acceptă conducerea oscovei. Comuniştii lui Tito nu sfidează întreaga lume, chiar dacă cineva este gata să-i accepte drept comunişti. Moscova este aceea care sfidează lumea. Dacă nu este inclusă întreaga lume, dacă nu întregul este cel care trebuie eliberat de exploatarea capitalistă, comunismul nu are nici un rost.

Astfel cei care sfidează din interior se dau deoparte - sfidătorii din afară, Ruşii, sun cei care îmbrăţişează întregul.

Sfidarea comunistă este o sfidare coerentă. Doctrina face apel la mulţi. Este o credinţă vie şi este capabilă să creeze martiri. Tehnica acaparării puterii, stabilirea dictaturii proletariatului, distrugerea fără milă a oponenţilor, neîncetata construcţie a socialismului, societatea comunistă promisă şi expansiunea gradată, dar neîntreruptă a sistemului sunt toate parte integrantă a sfidării pe care Rusia comunistă o lansează lumii întregi. Cu toate acestea comuniştii de pretutindeni sunt de acord. Din motive propagandistice ei vor nega un aspect sau altul al comunismului, dar structura principală sfidării ruseşti, aşa cum am prezentat-o aici, este acceptată în general de către toţi comuniştii. Ei o acceptă deoarece promite să vindece toate relele societăţii occidentale, din cauză că oferă siguranţă, din cauză că asigură o linie clară de acţiune şi din cauză că - spre deosebire de alţii care s'ar fi dorit salvatori ai Occidentului - interesează întreaga lume.

Pentru omul care în epoca noastră ştiinţifică a respins religia şi pe Dumnezeu, comunismul oferă un teren sigur sub picioare împreună cu impulsul dinamic de a construi pentru umanitate. Ruşii au transformat acest fapt într'o structură eficientă, monolitică, în stare să creeze şi să menţină puterea. Ei au inoculat-o cu dorinţa lor pasionată de a "servi" umanitatea.

Azi, sfidarea Rusiei comuniste este singura forţă mondială eficientă. În multe aspecte se poate pretinde că este comparabilă doar cu creştinismul, deşi ca potenţial mult mai universalistă. Ca şi creştinismul, comunismul este oferit tuturor, fără deosebire de naţionalitate, rasă ori culoare., dar, spre deosebire de creştinism, promisiunile făcut de comunişti sunt prezente şi tangibile, posibil de atins în viaţa aceasta terestră. Spre deosebire de scopurile înalte ale creştinismului, ţelurile comunismului sunt de ordin mult mai practic şi, ca atare, mai de dorit *la prima vedere.*

Atâta vreme cât continuă să facă adepţi convinşi, comunismul va rămâne principala sfidare adresată societăţii occidentale.

Fiindcă în perioade de criză îndrăzneţul este cel care câştigă. Înţelepciunea este din necesitate blândă, precaută şi relucantă în a face paşi decisivi - paşi care probabil nu pot fi refăcuţi.

Aceasta este deci sfidarea comunismului rusesc. Poate Occidentul să o respingă? Şi, vor adăuga mulţi, trebuie oare să facă?

Note.

1. *New Statesmann and Nation*, 11 Decembrie 1948.
2. Nicholas Berdyaiev, *The Meaning of History*, Geoffrey Bless, London, 194, p. 96.
3. A.H. Phillips, *I Shall Die Laughing*.
4. Aşa cum a observat la Amsterdam Christian K. Dovlo, observator din Africa de Vest.
5. *Op. cit.*, p. 91.
6. Istoria Poporului Evreu.
7. Pagina 93.
8. Allan Bullock, "What communism Means", *The Spectator*,11 Octombrie 1946.

PARTEA a IV-a

ADEVĂRATA FAŢĂ A COMUNISMULUI

CAPITOLUL 8

EXPLOATAREA OMULUI

1

Cea mai frecventă pretenţie a comuniştilor este că Rusia sovietică a realizat industrializarea într'un termen record. Că producţia totală anuală a URSS este infinit mai mare astăzi decât era în perioada ţarismului. Cifrele sunt trâmbiţate şi arată în procente realizările URSS sub stăpânirea comunistă.

Potrivit multor istorici şi economişti serioşi aceste mult propagate realizări sunt în mare parte iluzorii. Ei arată că rata industrializării Rusiei, chiar dacă cifrele oficale sovietice sunt acceptate, se compară nefavorabil cu creşterea producţiei în aceeaşi perioadă în Statele Unite. Ei arată că la începutul primului război mondial Rusia era deja angajată, datorită în mare parte politicii financiare a lui Witte, într'o industrializare pe scală largă. Ei apreciază că dacă după 1917 ar fi fost păstrat sistemul capitalist de întreprinderi particulare, industrializarea în Rusia ar fi progresat mai rapid decât sub comunişti.

În ce măsură aceste păreri sunt corecte este imposibil de spus cu oarecare acurateţă. Este clar, totuşi, că pretenţiile sovietice sunt extravagante.[1]

Este indicat pe bună dreptate că cifrele pentru 1947-48 nu sunt comparabile cu cele dn 1913 dacă nu se iau în consideraţie schimbările în populaţie şi teritoriu. Producţia pe ca de locuitor, chiar dacă mult mai mare în unele sectoare ale economiei, este mult asemănătoare în altele, în special în agricultură. Dar, să pornim de la presupunerea că într'adevăr s'a petrecut o creştere enormă în productivitatea pe ora de lucru ca şi în producţia totală a URSS. O producţie mare şi o mare eficienţă în metodele folosite nu înseamnă nimic prin ele însele referitor la dezirabilitatea sistemului politic şi economic care le-a realizat. Faraonii Egiptului antic au lăsat dovezi durabile ale înaltei capacităţi de producţie a sistemului lor, iar Evreii înlănţuiţi ai lui Titus au terminat Coloseumul într'un timp incredibil de scurt , chiar comparativ cu normele moderne. În zilele noastre chiar, Germania nazistă a anilor 30 a arătat o

eficienţă excepţională şi o mare creştere în producţie. Totuşi, niciuna dintre aceste societăţi nu a putut să facă apel la idealişti gata să se sacrifice în serviciul umanităţii.

Întrebările relevante nu se vor referi deci la existenţa sau inexistenţa unui înalt grad de productivitate şi a unor mari realizări economice, oricât de importante ar fi ele. Ele se ocupă în primul rând cu scopul pe care îl serveşte economia şi în al doilea rând cu ceea ce se întâmplă omului obişnuit angajat în producţie.

Nu mai puţin de 17-19% din economia în timp de pace a Rusiei comuniste este angajată în producţia de armament. Să o absolvim totuşi de acuzaţia că scopul urmărit de o economie comunistă este indezirabil, ca şi acela urmărit de o economie nazistă. Sovieticii pot argumenta, aşa cum o şi fac, că pregătirea de război le este impusă de pericolul unui iminent atac din partea capitaliştilor.

Peste a doua întrebare relevantă nu se poate totuşi trece cu uşurinţă din cauză că loveşte la chiar rădăcinile idealismului comunist. Pentru că una din cele trei pretenţii ale comunismului care fac apel la ceea ce este mai bun în oameni, este că Rusia comunistă a eradicat exploatarea omului.

Înainte de a examina această pretenţie, trebuie să facem o scurtă pauză pentru a studia fenomenul industrializării pe scală largă. Producţia pe scală largă este aplicată în agricultură prin crearea unor mari ferme colective sau ferme de stat la fel de mari. Ca un rezultat este eliberată o mare forţă de muncă agricolă rămasă fără lucru şi care este gata să fie absorbită de industrie. Dar industria nu există încă. Rezultatul este că până în acel moment se crează o mare masă de şomeri în adevăratul sens al cuvântului.

Cifrele sovieticilor nu au dat niciodată exact dimensiunile acestei forme de şomaj, dar cifra poate fi dedusă cu destulă acurateţă. "Forţa de lucru în industrie" a crescut în perioada primului plan cincinal "de la 11 la 22 milioane - mai mult de 50% peste ceea ce a fost planificat" scrie Andrew Rothstein.[2] Cu alte cuvinte, planificatori au făcut o greşeală grosolană (50%) în calcularea forţei de muncă posibil de a fi eliberată din agricultură. Neprevăzând eliberarea lor, planificatorii nu au putut să se îngrijească de absorbirea lor în industrie. Nu erau fabrici aşteptând cu porţile deschise, gata să angajeze câteva milioane de muncitori. De aici, trebuie să fi existat o perioadă de timp între momentul în care au fost eliberaţi din agricultură şi ora la care au fost angajaţi în industrie. Acest fenomen poate fi examinat azi chiar şi mai bine în Europa de Est, unde,

se raportează că nu mai puţin de 10 milioane de ţărani nu mai au de lucru.[3]

Al doilea fenomen creat de scala largă de industrializare comunistă sunt condiţiile complet inadecvate de locuit ale muncitorilor în noile oraşe industriale. Adesea aceşti muncitori sunt puşi să construiască întreprinderile în care vor fi angajaţi ulterior. Numai după aceea ei îşi construiesc propriile case. Între timp au trăit aşa cum au putut, înghesuiţi în oraşele şi satele din apropiere sau în colibe şi barăci ridicate în grabă.

2

A eradicat Rusia comunistă exploatarea muncitorului?

Pretenţia spusă cu emfază este că da. "În Uniunea Sovietică a încetat exploatarea omului de către om." Acesta este refrenul constant al propagandei comuniste. Nimănui nu îi este permis de lege să angajeze pe altul şi să vândă produsul muncii acestuia.

Aceasta pare să dea substanţă pretenţiei comuniştilor. În realitate, problema este trecută pe linia moartă. Este muncitorul exploatat, sau nu? Cine îl exploatează este de importanţă secundară.

Este cunoscută şi mărturisită existenţa muncii forţate în lagăre de muncă. Faptul că plata acestei munci este mult sub valoarea a ceea ce se produce, este de asemenea recunoscut. Această formă de exploatare este totuşi nu direct relevantă pentru întrebarea de mai sus, deoarece soarta internaţilor în lagărele de muncă forţată îi lasă rece pe comuniştii convinşi. Aceia sunt duşmani ai statului. Ei împiedică marşul înainte al omenirii. Eliminarea lor din corpul politic al statului nu este numai justificată ca o datorie. Faptul că ei nu şi-au pierdut viaţa este mai degrabă o dovadă a generozităţii statului care le dă o şansă să se transforme. În timp ce sunt "reeducaţi", ei sunt exploataţi în mod grosolan. Uneori hrana lor abia ajunge nivelul de supravieţuire. Această pedeapsă este totuşi blândă faţă de crimele lor.

*****

Mulţi scriitori care au vizitat URSS în primele zile ale industrializării au descris lipsa de omenie a sistemului şi suferinţa inutilă de pretutindeni. Panait Istrati, un revoluţionar extrem prin temperament, a devenit, împins de idealismul său, un ardent suporter al bolşevicilor. El a părăsit Franţa spre a merge în Rusia la sfârşitul anilor 20. Timp de 16 luni el şi-a pus en-

tuziasmul în serviciul a ceea ce credea că este drumul spre progres al omenirii. El s'a reîntors dezamăgit. Cele trei cărţi ale sale[4] constituie o condamnare teribilă a regimului comunist din acea vreme. Toate mărturisirile lui Istrati au fost documentate exclusiv din sursele comuniste ruseşti.După Istrati, mulţi alţi scriitori au spus acelaş lucru. Eugene Lyons în *Assignment in Utopia* ™şi André Gide în *Retour de l'URSS* sunt cei mai însemnaţi dintre ei. Cndiţiile de locuit ale muncitorilor, condiţiile de lucru, frecvenţa accidentelor industriale etc. erau îngrozitoare. Ei au informat lumea asupra ratei reale şi nominale a salariilor muncitorilor sovietici, despre ziua de lucru de 8 ore şi despre munca suplimentară "voluntară", despre întârzierea plăţii salariilor, despre economiile "voluntare", despre mult lăudatele "creşe" şi despre concediile cu plată în sanatorii. Ei au relevat lumii diferenţa dintre realitatea sovietică şi excepţiile, punerile în scenă pentru scopuri de propagandă şi pentru consum extern.

Pentru o bună perioadă de vreme, linia oficială a propagandei comuniste a fost să nege existenţa acestor condiţii. Astăzi există o tendinţă de a le recunoaşte şi de a le cataloga drept dificultăţi de început, imposibil de evitat.*

NOTA TRADUCĂTORULUI!!!

* Ceea ce la finele anilor 40 era o tendinţă, pare la finele anilor 80, sub Mihail Gorbaciov, o adevărată manie a presei şi mediilor sovietice, care se întrec pe ele însele în a evidenţia lipsurile şi "greşelile", greşeli săvârşite, bineînţeles, în marea lor majoritate, pe timpul lui... Stalin. Procesul de corupţie intentat ginerelui lui Leonid Brejnev, Ciurbanov, pare, dimpotrivă, o manevră menită să sporească prestigiul actualului conducător de la Kremlin. N.T.

Industrializarea, arată comuniştii, nu poate să nu provoace o scădere temporară a nivelului de trai. Prioritatea trebuie acordată construcţiei fabricilor angajate în producţia bunurilor de bază - nu cuţite şi furculiţe, tigăi şi oale ci furnale şi maşini-unelte, nu haine şi încălţăminte, ci maşini de ţesut, tricotat şi fabricat încălţăminte. Nu unt şi cereale, ci tractoare.

Problema care se naşte imediat în minte este dacă este jutificat să sacrifici o generaţie de dragul viitorului. Comunistul, cu ochii pierduţi în viitorul depărtat, răspunde cu un da patetic. El este gata să sacrifice consumul actual pentru o producţie mărită de bunuri de bază. Dacă nu este în stare să asigure economiile necesare în mod voluntar, el este gata să impună economiile forţate.*

NOTA TRADUCĂTORULUI!!!

* La aproape patru decenii de la terminarea acestei lucrări, nivelul de trai în România comunistă a ajuns la pragul mizeriei, ca urmare a politicii de acumulare şi plată forţată a datoriilor externe dusă timp de trei ani de regimul Ceauşescu. Iluminatul este aproape inexistent, temperatura locuinţelor este păstrată, iarna, la 12 grade Celsius, alimentele sunt raţionate sau au dispărut, folosirea automobilului privat este interzisă în lunile de iarnă. În plus, politica de aşa zisă "sistematizare" a satelor, începută în primăvara lui 1988 sporeşte şi va spori şi mai mult în anii viitori mizeria Românilor. N.T.

Economiile forţate au fost practicate în Rusia comunistă fără întrerupere din 1918. Ele sunt ridicate *direct* ™din câştigurile muncitorilor sub diferite forme - campanii de economii, împrumuturi de stat, muncă suplimentară neplătită şi lucru în zilele de Duminică. Sunt ridicate *indirect* printr'o severă raţionare a bunurilor de consum.[5]

*****

Dacă un comunist aplică economiile forţate, el nu poate pretinde în acelaşi timp că muncitorul nu este exploatat. Exploatarea încetează doar atunci când echivalentul valorii pe care muncitorul o dă bunurilor pe care le produce se reîntoarce la el *fără nici o reducere,* sub forma salariului. (Se presupune că se face o plată completă a maşinii, întreţinerea şi reînlocuirea ei). În mod clar, nu acesta este cazul Rusiei sovietice. O mare parte, o foarte mare parte a ceea ce produce muncitorul nu mai ajunge înapoi la acesta. În acest sens el este exploatat. Faptul că respectiva exploatare nu este întreprinsă de un patron individual ci de un stat abstract din punctul de vedere al muncitorului individual, ca atare, este absolut fără importanţă.

Se va argumenta că muncitorul individual,văzut nu ca muncitor, ci ca membru al statului comunist este el însuşi copărtaş a ceea ce este făcut. Tot ceea ce i se ia din salariu îi este înapoiat sub forma unei sporite producţii viitoare a întregului stat. Chiar dacă el nu va mai trăi să se bucure de fructul muncii lui actuale, el capătă o satisfacţie suficientă din ştiinţa că generaţia viitoare se va bucura de el.

Slăbiciunea argumentului este evidentă. Dacă muncitorul actualmente exploatat obţine o astfel de satisfacţie morală din ştiinţa viitoarei forţe şi productivităţi a statului comunist, atunci economiile forţate, sub orice formă, nu ar trebui să existe. Fiecare muncitor ar subscrie din proprie voinţă partea din venitul său care ar fi necesară împlinirii planului guvernamental de investiţii.[6]

Dacă un comunist admite exploatarea iniţială a muncitorului drept un rău necesar, condiţionat de dificultăţile de început ale statului comunist, el trebuie să se gândească la ziua când

această exploatare va înceta. El trebuie să argumenteze - şi toţi comuniştii fac asta - că odată cu trecerea anilor a existat o îmbunătăţire treptată a condiţiilor de viaţă ale muncitorilor. Ei iau acest lucru drept o dovadă că dimensiunile exploatării muncitorilor de către stat descreşte în mod treptat.

Şi acest argument este defectuos, deoarece nu este necesar să fie astfel. Nivelul de trai al muncitorului se poate îmbunătăţi pe măsură c productivitatea sa creşte. Totuşi, rata de îmbunătăţire a nivelului de trai de care se bucură poate fi doar egală sau mai mică decât productivitatea sa sporită. Când se întâmplă acest fenomen, exploatarea rămâne aceeaşi sau poate chiar să fi crescut.

Are muncitorul ceva de spus despre rata xploatării?

În prezent, guvernul comunist îl hrăneşte cu linguriţa şi îl lasă să consume exact cantitatea pe care o vrea guvernul să fie consumată, adică îl exloatează exact atâta cât doreşte să-l exploateze. Apoi, penru a-i ridca moralul, îi spune că eforturile lui sunt magnifce, că economiile şi abstinenţa lui sunt adevăraţi stâlpi ai patriotismlui sovietic şi că el construieşte viteaza lume nouă. Ce simte muncitorul despre aceste vorbe poate să ghicească fiecare.

Scriitorii comunişti (vezi Dobb şi Rothstein) fac mare caz de flexibilitatea planului şi de marea parte pe care muncitorii o au în elaborarea obiectivelor acestuia. Totuşi, nici un student serios al economiei sovietice nu poate să nu-şi dea seama că guvernul şi nimeni altul nu decide asupra alocării resurselor între bunuri de bază şi bunuri de consum. Muncitorii sunt absolut liberi să mărească "sarcina" sau să reducă limita de timp alocată pentru îndeplinirea "sarcinii", dar nu şi invers.

Tendinţa posibilă a ratei exploatării muncitorilor stă astfel exclusiv în mâna guvernului comunist. Pentru a afla care va fi această tendinţă, trebuie să încercăm să ghicim ce decizii vor lua conducătorii Uniunii Sovietice în viitorul apropiat sau mai depărtat.

*****

Factorul determinant în minţile conducătorilor comunişti ai Uniunii Sovietice în momentul de faţă nu este bunăstarea populaţiei URSS. Ci faptul că lumea este despărţită în două lagăre - socialist şi capitalist. Lagărul socialist trebuie să dorească cu toată puterea să devină inexpungabil nu numai din punct de vedere militar ci şi ideologic; nu numai ideologi ci şi economic. Atâta vreme cât nivelul de trai în lagărul capitalist este superior celui din URSS, lagărul socialist nu se poate re-

laxa. Strălucirea producţiei de lux capitaliste va rămâne o tentaţie pentru marea majoritate a cetăţenilor sovietici, aşa cum dovedesc numeroasele dezertări ale unor comunişti odinioară de încredere, până când aceste obiecte sunt aduse la îndemâna fiecărui cetăţean sovietic, bărbat sau femeie. Doar când producţia sovietică o va fi depăşit pe aceea din lagărul capitalist, va putea fi eradicată această tentaţie care pândeşte în sufletul tuturora, în afara celor mai îndârjite inimi comuniste şi numai atunci revoluţia va fi complet răzbunată.

Ţinta, deci, este să se ajungă din urmă producţia ţărilor capitaliste. Pentru acest lucru guvernul sovietic trebuie să continue să investească o parte foarte însemnată a venitului naţional în producţia de bunuri de bază. Cu alte cuvinte guvernul sovietic trebuie să continue să-şi exploateze muncitorii. Sarcinile recent fixate de Stalin pentru viitoarele trei planuri cincinale egalează cu greu două treimi din producţia *actuală* a Statelor Unite. Este limpede, exploatarea va continua mult timp de acum înainte.

Şi dacă este adevărat că productivitatea capitalistă, aşa cum dovedesc Statele Unite, a crescut în ultimii treizeci de ani mai repede decât cea a Rusiei comuniste? Şi dacă "Contradicţiile inerente" ale producţiei capitaliste în Statele Unite şi celelalte ţări capitaliste nu vor provoca revoluţia mondială mult timp de acum încolo? Şi dacă producţia şi productivitatea vor creşte în lumea capitalistă într'un ritm mai rapid decât în URSS? Vor continua bărbaţii şi femeile din Rusia comunistă să fie exploataţi la nesfârşit de guvernul lor?

*****

Exploatarea muncitorului sovietic este efectuată printr'o serie de măsuri elaborate în timpul anilor de guvernul sovietic. Ele pot fi grupate sub trei linii principale: stricta disciplină a muncii, întrecerea socialistă şi patriotismul sovietic. Impreună ele au efectuat o schimbare spectaculoasă în aspectul vieţii fiecărui cetăţean sovietic. Ele l-au făcut conştient faţă de plan.

Deja de la 10 ani cetăţeanul sovietic este dirijat într'una sau alta dintre şcolile teoretice sau practice care urmează să-l transforme într'o unitate economică de producţie eficientă pusă în serviciul patriei. Aptitudinile şi înclinaţiile vor conta mult. Dar dacă este o aglomerare într'o industrie oarecare, cei care doresc să se angajeze acolo vor fi trimişi să se specializeze în altceva. Capacitatea lor productivă nu are voie să fie pierdută. Ea trebuie pusă în slujba planului.

O lipsă de mână de lucru într'o industrie oarecare este rezolvată în acelaşi mod. Extracţia cărbunilor, după cel de-al doilea război mondial, de exemplu, a fost făcută relativ atractivă. Dar răspunsul a fost lipsit de entuziasm. A urmat o reală concentrare forţată.

Schimbarea serviciilor este descurajată. Este o risipă şi periclitează îndeplinirea planului. Presiunea morală exercitată asupra acelora care vor să părăsească de exemplu industria grea, este enormă.

Părăsind serviciul, muncitorul trebuie să-şi capete cartea de muncă, păstrată de conducere. Conducerea întrepinderii îi poate cere să rămână dacă munca lui este considerată esenţială. Dacă părăseşte munca fără permisiune, el poate fi aruncat în închisoare. Muncitorul, dacă vrea asta, poate face apel împotriva deciziei conducerii şi poate obţine eventual eliberarea. Dar el este un om marcat. El este catalogat ca un element oscilant, în care nu se poate avea încredere, un saboteur, un reacţionar şi, cel mai grav, un agent al imperialiştilor. Orice schimbare de serviciu împotriva voinţei conducerii întreprinderii îl trimite mai jos în lungul acestei alunecoase pante a crimelor împotriva statului sovietic. Dacă nu reuşeşte să se oprească la imp el va ateriza în mod sigur într'un lagăr de muncă forţată.

Activitatea în ateliere este dusă în condiţii de strictă disciplină. Punctualitatea este de o importanţă enormă. Dacă muncitorul nu are o scuză valabilă, chiar şi câteva minute de întârziere constituie o abatere gravă. La a treia abatere în aceeaşi lună, sau a patra în decursul a două luni consecutive, el poate fi trimis în închisoare. Ca alternativă, el poate fi condamnat la până la şase luni de muncă de corecţie efectuată la locul de muncă, cu pierderea unei pătrimi din salariu.

Sindicatele, cărora le aparţin toţi muncitorii, încheie cu conducerea întreprinderilor contracte colective anuale. Aceste contracte reglează probleme de importanţă secundară. Ele se ocupă de (1) condiţii de muncă, de exemplu ventilaţia, curăţenia, cantinele muncitoreşti, condiţiile de cazare şi (2) promisiunea sindicatului, din partea muncitorilor, că ei nu vor precupeţi nici un efort să îndeplinească sarcinile de plan. Dacă muncitorii au vreo plângere sau doresc să facă vreo sugestie referitor la conducerea întreprinderii, aceasta trebuie înaintată conducerii de întreprindere direct sau prin intermediul sindicatului. Dar trebuie făcută separat. Asemenea probleme nu pot fi incluse în contractul colectiv. Salariile şi ratele de plată ies în afara competenţei sindicatelor. Ele sunt fixate în planul cincinal. Odată ce este ratificat de sovietul suprem, planul devine lege. Dacă muncitorii nu sunt mulţumiţi cu decizia luată de conducerea

întreprinderii față de plângerea lor, se poate acționa mai departe în cazul în care sindicatul preia cazul. Funcționarii sindicatului fac apel împotriva deciziei la diverse autorități până când cazul ajunge la Moscova. Decizia Moscovei este hotărîtoare.

Nu există dreptul la grevă. Ultima grevă legală care a avut loc în URSS a fost aceea din 1926. Dacă muncitorii s'ar dovedi atât de inconștienți încât să nu se ducă la muncă, acțiunea lor este considerată drept revoltă și este tratată în consecință. Condamnări la închisoare sau cui lagăr de muncă forțată urmează cu repeziciune.*

NOTA TRADUCĂTORULUI!!!

* Ulterior venirii la cârmă a lui Mihail Gorbaciov și a politicii interne de "perestroika" și "glasnost" dusă de acesta, în anii 1987-88 au avut loc în URSS mai multe demonstrații de masă, cu diverse obiective: demonstrația Tătarilor deportați din Crimeea, pentru a fi lăsați să se reîntoarcă în locurile natale; demonstrațiile Armenilor pentru autonomia regiunii Karabach din Azerbaigean, cu populație majoritară armenească; demonstrații ale Letonilor, Estonilor și Letonilor reamintind condițiile încheierii pactului Molotov-Ribbentrop în august 1939. Organele represive sovietice au reacționat la aceste mișcări de stradă în mod diferit, fie observând impasibil, fie intervenind cu brutalitate și operând arestări. Interesantă este, în acest context, greva șoferilor din transportul în comun din Chișinău, din vara anului 1988, care, deși neautorizată, s'a bucurat de înțelegerea autorităților, care au promis satisfacerea doleanțelor greviștilor, și anume îmbunătățirea suprafeței carosabile a drumurilor publice și angajarea de personal suplimentar. Tot în urma acestei greve, a început să se ia în discuție la Moscova posibilitatea introducerii dreptului la grevă al muncitorilor. Dacă este vorba de simple măsuri cosmetice, de înfrumusețare a aspectului neatrăgător al comunismului de tip sovietic sau nu, rămâne la latitudinea timpului. N.T.

Omul sovietic se naște, trăiește și moare ca muncitor. Întreaga sa viață este dirijată de autoritățile sovietice, fie acestea în poziții guvernamentale, în industrie sau sindicate. Cel care îndrăznește să li se opună este la început atenționat, apoi pedepsit iar în final distrus. Nu se poate scăpa din această mașinărie a statului. Dacă dorește să facă o anumită carieră, dacă vrea să-și schimbe serviciul, dacă vrea să îmbunătățească condițiile în care își petrece viața de muncă, dacă vrea să facă orice are legătură cu activitatea sa economică, omul trebuie mai întâi să obțină aprobarea acelor autorități care îl angajează. Ele sunt expresia tangibilă a statului abstract în care se presupune că este co-proprietar. Ele sunt de asemenea judecătorii lui în orice dispută pe motive economice în care ar fi implicat. Impotriva deciziei lor nu există drept de apel, sau, dacă există, curtea superioară este, din nou, un funcționar sovietic.

Atâta vreme cât muncitorul sovietic acceptă această dirijare și acest control sever asupra activității sale economice, libertatea sa de acțiune este considerabilă. El își poate folosi capacitatea să crească productivitatea și să îmbunătățească metodele de

întreţinere. Dar pentru toate acestea el trebuie să obţină în prealabil pemisiunea unei autorităţi superioare. Şi acea autoritate nu poate lua în consideraţie nici o sugestie sau plângere decât cu condiţia să ducă direct sau indirect la îndeplinirea sau depăşirea sarcinilor de plan.

4

Stricta disciplină a muncii este bâta de deasupra muncitorului sovietic. Competiţia socialistă şi patriotismul sovietic sunt zahărul pentru muşte.

Termenul de "competiţie socialistă" acoperă toate schemele imaginate şi aplicate în URSS cu scopul precis de a stimula producţia oferind stimulente pe lângă şi deasupra salariului normal.

Aproximativ 90% din toţi muncitorii industriali din Rusia comunistă sunt cuprinşi astăzi într'una sau alta din formele competiţiei socialiste. Cele mai multe servicii au o normă, procucţia pe care fiecare trebuie să o îndeplinească într'o oră, zi sau săptămână. Dacă prodcţia respectivă cad sub normă, salariul ste redus în mod corespunzător. Dacă produce mai mult decât norma, salariul lui creşte, de obicei mai mult decât creşterea în producţie. Astfel, fiecare efort suplimentar aduce un supliment de salariu.

Există patru scheme principale ale competiţiei socialiste. Prima, aceea iniţiată de minerul Stahanov în anii 30 şi perfecţionată recent de Zaporojeţ şi Jideiev. Ea se interesează de volumul producţiei. La începutul lui 1947 i s'a făcut publicitate mare în presa sovietică schemei lui Matrosov, prin care procedeele stahanoviste erau explicate muncitorilor "retrograzi". A doua metodă este aceea iniţiată de Ciutkici în 1948 şi prveşte calitatea produselor. A treia, descoperită de Maria Rohzneva şi Lidia Kononenko urmăreşte economia de materii prime şi energie electrică. Şi ultima, introdusă de Vladimir Voroşin pentru întreţinerea în ordine şi curăţenie a atelierelor. Prima, şi cea mai veche, este cea mai binecunoscută şi mai pe larg aplicată.

Toate aceste scheme, fără excepţie, stimulează efortul *individual,* sau efortul unei echipe sub conducere individuală. Desvoltarea lor este legată de ideea eroismului *proletar.*

Fiecare muncitor individual care a depăşit cu mult o normă este dat de exemplu colegilor săi de muncă. El capătă o publicitate enormă în presa locală şi, dacă metoda pe care o foloseşte poate fi copiată de alţii, el devine o figură de galion în presa naţională şi la staţiile de radio. El capătă de obicei un

Premiu Stalin[9]™ sau capătă titlul de Erou al Muncii Socialiste şi medalia adiacentă.*

Nota Traducătorului!!!

* În România, cu câţiva ani în urmă, Nicolae Ceauşescu promitea cu mare pompă că el personal este "gata" să atribuie ordinul "Steaua Republicii" celor care ar contribui cu o "invenţie epocală" la progresul ştiinţei şi tehnicii româneşti (socialiste). După cum se vede, ştacheta a fost între timp ridicată foarte sus; pentru obişnuita muncă pe brânci nu se mai dau nici titluri, şi nici prime... N.T.

Consecinţe directe ale acestui eroism proletar sunt *pluri sutiştii la sută*. Aceştia sunt muncitorii care reuşesc să producă în timpul standard de atâtea ori mai mult decât norma repartizată muncii lor specifice, de obicei printr'o "mai bună stăpânire a maşinii".[10] Sunt oameni care au depăşit normele cu 200%, 300% sau chiar 900% sau 1.000%.

În fine, există o schemă de împărtăşire a cunoştiinţelor care constă din asistenţa dată unor muncitori mai puţin îndemânatici de către cei cu un grad mai înalt de calificare.[11] Dar mişcarea în sprijinul acestei scheme nu pare să se fi generalizat.

Mai există o a doua categorie de scheme ale întrecerii socialiste. Ele accentuează mai mult munca în echipă. Printre cele mai binecunsocute sunt următoarele:

(1) *Brigadele de şoc,* care îşi au originea dintr'o fabrică de textile din Leningrad. Acestea urmăresc să mărească viteza şi calitatea producţiei.[12] Adesea, brigadele de şoc au reuşit să sporească productivitatea într'un unic compartiment al unei întreprinderi, creind astfel o aglomerare a unui component oarecare dintr'un produs finit şi dezechilibrând întreaga producţie a fabricii. Pentru a contracara acest fenome, a fost organizată o brigadă de şoc *în bandă,* care a asigurat un nivel de producţie armonios în întreaga întreprindere.

(2) *Remorcher social* ™ este termenul folosit pentru relaţia dintre o întreprindere extrem de eficientă şi celelalte rămase în urmă, pe care le sprijină.[13]

(3) Brigada de eficienţă este un grup de muncitori care îşi asumă sarcina să "îmbunătăţească calitatea produselor utilizând metoda "controlului rublei" asupra muncii fiecărui muncitor în parte".[14] Ea îşi asumă de obicei împlinirea şi depăşirea sarcinilor impuse de conducerea întreprinderii.

(4) *Brigada de linia întâia*™ îşi ia numele de la scopul pe care ar fi trebuit să-l aibă în timpul războiului. Printr'o judicioasă folosire a numărului de muncitori, numărul angajaţilor într'o fabrică anume este scăzut fără a urma o cădere în volumul producţiei. Oamenii rămaşi liberi sunt trimişi pe linia frontului.

(5) În fine, mişcarea *multiplă,* care tinde să crească numărul muncitorilor gata să îngrijească două sau mai multe maşini în loc de una singură. Este o variantă a brigăzii de linia întâia.

*****

O examinare critică a tuturor acestor scheme de competiţie socialistă arată fără greş că toate sunt rude apropiate a plăţii la bucată sau a plăţii în acord. În ţările capitaliste sindicatele s'au opus întotdeauna acestei metode de salarizare deoarece îi face pe muncitori să muncească prea greu, măreşte distanţa dintre cel mai bine şi cel mai rău plătit dintre muncitori în întreprindere şi crează în mod invariabil animozitate şi resentimente printre muncitori.* Sindicatele s'au opus şi pentru că introducerea plăţii în funcţie de rezultat tinde să mărească producţia care se aşteaptă de la un muncitor, pentru acelaşi salariu.

NOTA TRADUCĂTORULUI!!!

* Resentimente şi animozităţi bine folosite de conducerea întreprinderii, sau, mai mult, de KGB (ori, în România, de Securitate), care din masa nemulţumiţilor - sau a celor care ar putea pierde unele avantaje - îşi extrage iscoadele de care are nevoie pentru a afla din timp intenţiile muncitorimii şi a le contracara în măsura în care acestea periclitează "securitatea statului". N.T.

Acelaşi lucru se petrece în Uniunea Sovietică. Kuznetov a raportat că producţia în 1948 a fost cu 14,2% peste nivelul antebelic. Această creştere, a spus el, a fost mult facilitată de o creştere a normelor de lucru.[15]

Norma nu este altceva decât o formă brută a studiului timpului şi mişcării şi a preţului muncii. Dar există o mare diferenţă. Într'un exemplu simplificat, împlinirea normei produce salariul tarifar corespunzător muncii respective. Norma plus o unitate de producţie produce salariul plus două unităţi de salariu. Norma plus 2 produce salariul plus 4. Norma plus 3 produce salariul plus 6. Şi aşa mai departe. Salariul total, poate fi văzut, creşte proporţional cu creşterea în producţie, dar într'un ritm mai rapid. Aceasta înseamnă că muncitorul eficient primeşte o primă pentru a fi mai eficient peste creşterea de salariu pe care o primeşte pentru producţia lui mai mare. Presupunând că salariul tarifar pentru îndeplinirea normei reprezintă valoarea totală a producţiei, adică presupunând că nu există exploatare, norma plus 1 ar trebui să rezulte în salariul plus 1; norma plus 2 ar trebui să rezulte în salariu plus 2; norma plus 3 ar trebui să rezulte în plata salariului plus trei, şi aşa mai departe.

Dacă norma plus 1 rezultă în salariu plus 1 (premiu); norma plus 2 rezultă în salariu plus 2 (premiu); norma plus 3 rezultă în salariu plus 3 (premiu) etc., pentru a reuşi să plătească aceste premii statul ar trebui ori să împrumute din exterior, ori să reducă remuneraţia muncitorilor ineficienţi la mai puţin de valoarea produsului lor, adică trebuie să-i exploateze. Sau, ca să o spunem în alt fel, dacă bucata din cozonacul naţional care este atribuită muncitorilor eficienţi este mai mare decât ceea ce li se cuvine, cineva poate împărţi bucăţile doar dacă felia care merge la muncitorii ineficienţi este mai subţire.

Această ilustrare în cifre este o versiune mult simplificată a ceea ce se întâmplă la ora actuală în Rusia. Este o ilustrare onestă a ceea ce se întâmplă în orice economie în care eficienţa este premiată. Atâta vreme cât există aceste premii, oricât de mari ar fi ele, în ce progresie cresc sau forma exactă pe care o iau, muncitorul ineficient trebuie să fie exploatat pentru a se crea fondul din care pot fi plătite aceste premii.

Guvernul de la Moscova arată în propaganda sa oficială că întreg poporul sovietic trebuie să facă sacrificii pentru viitor. El vorbeşte despre sacrificiul voluntar al consumului de astăzi de dragul viitorului. Dar de vreme ce acest sacrificiu este impus marei părţi a cetăţenilor, termenul de "exploatare" este mult mai la obiect.

Dacă pretenţia Moscovei că *toţi* cetăţenii USS trebuie să facă sacrificii este acceptată, o mare parte a venitului naţional se adună în mâinile statului. Această parte este investită în producţia de bunuri de bază. Faptul că statul preferă să plătească o anumită sumă drept premii muncitorilor eficienţi înseamnă doar că muncitorul ineficient este mult mai exploatat decât cel eficient.

5

Competiţia socialistă, indiferent dacă punem accentul pe efortul suplimentar al individului sau al grupului ori echipei, ţinteşte să mărească producţia totală a ţării prin oferta unor stimulente *materiale* suplimentare pentru eficienţă. Apelurile directe la *patriotismul sovietic* urmăresc acelaşi lucru, fără a oferi o răsplată materială.

Cea mai veche din toate schemele care apelează la patriotismul sovietic este aceea a *subotnicilor* din primele zile ale revoluţiei. Este numită aşa deoarece muncitorii, după ce îşi terminau munca săptămânală obişnuită, sâmbăta, continuau să muncească "pentru revoluţie" până la miezul nopţii fără plată. Schema a fost original concepută pentru a rezolva o deficienţă

acută în transportul feroviar (10 Mai 1919). Dar a fost în curând generalizată.

Scheme similare au apărut din timp în timp între cele două războaie mondiale. Munca neplătită era executaă fie Sâmbetele, fie Duminicile. Ocazional, muncitorii îşi sacrificau zilele de odihnă, fie că era Sâmbătă, Duminică sau altă zi a săptămânii.

În timpul ultimului război aceste scheme de urgenţă ale statului s'au generalizat. Dar astăzi lucrurile iau o altă direcţie. Ele tind să fie excrescenţe *ad hoc,* care iau sfârşit când munca este terminată. Un exemplu caracteristic din anii 30 este efortul a aproximativ "200.000 de oameni de ambele sexe, funcţionari şi muncitori laolaltă, [care] şi-au dat voluntar din timpul liber pentru munca în tunele pentru a înlocui munca muncitorilor angajaţi din construcţii".[16™] Ei au lucrat sub lozinca: "Întreaga Moscovă construieşte metroul."

Din timp în timp, o dată anumită este aleasă pentru a aniversa vreo victorie sau realizare a Rusiei comuniste. Muncitorii o celebrează prin efectuarea şase sau opt ore de lucru fără plată. Un exemplu este dat de "Ziua industrializării Uniunii". Sâmbătă 6 August 1929 muncitorii au contribuit cu o zi-muncă de şase ore pentru îndeplinirea primului plan cincinal.

Uneori aniversarea este însoţită de un angajament de a îndeplini planul înainte de termen. La începutul lui 1947, de exemplu, a început o mişcare pentru "a se îndeplini planul anual până la a treizecea aniversare a revoluţiei": adică până la 7 Noiembrie în loc de 31 Decembrie.[17] Exemplul clasic este lozinca repetată de a "împlini planul cincinal în patru ani". Schema actuală, lansată oficial pe 16 Iunie 1949 a fost preluată de toate ziarele naţionale.

Alte idei consistă din chemări la întrecere lansate de o fabrică alteia din aceeaşi industrie, de a produce bunuri mai multe şi de mai bună calitate în aceeaşi perioadă, sau de o fabrică dintr'o ramură industrială uneia din altă ramură industrială, dar din acelaşi oraş, de a-şi îndeplini sarcinile de plan în timp record. Sunt înregistrate cazuri de astfel de chemări făcute de o fermă de stat unei întreprinderi industriale.

Odată ce cemarea este acceptată se semnează un acord economic şi politic între cele două întreprinderi. De regulă, acest acord acoperă nu numai probleme legate de cantitate şi calitate ci şi unele privind, de exemplu, eliminarea pierderilor cauzate de neglijenţă, reducerea costurilor producţiei etc.[18]

Ar trebui să menţionăm aici şi *contraplanul industrial şi financiar,* pentru că este considerat a fi de mare importanţă de către comunişti. Când un proiect de plan este înaintat unei întreprinderi oarecare pentru a fi comentat, muncitorii şi con-

ducerea acesteia se pot angaja să producă mai mult decât cere proiectul de plan. Acesta este contraplanul. De regulă, propunerile din contra-plan sunt acceptate. Ele sunt introduse în varianta finală a planului.

Cele de mai sus sunt doar câteva din schemele în funcţiune. Variaţiile pe aceeaşi temă sunt nenumărate.

Aceeaşi tendinţă se poate observa în agricultură. Sovhozurile, sau fermele de stat sunt în toate privinţele tratate ca întreprinderi industriale. Plata în acord a fost introdusă treptat oriunde era posibil. Unde nu este posibil, mai ales în unele colhozuri, este tendinţa de a se introduce sistemul de plată în funcţie de cote. Fiecare muncitor agricol are de produs atâta pe zi. dacă producţia cade sub cifra respectivă, "[i] se face o reducere proporţională din cantitatea de zile-muncă datorate". [19] La începutul ultimului război Molotov şi-a exprimat satisfacţia faţă de răspândirea influenţei stahanoviste în agricultură şi asupra "ţăranilor colectivişti progresişti".

Astăzi există un număr considerabil de muncitori agricoli de şoc.

*****

Aceste scheme de mărire a eficienţei, chiar daă pot fi grupate sun titlurile de întrecere socialistă sau patriotism sovietic prezintă unele trăsături în comun:

(1) În mod ostentativ ele pornesc din iniţiative neguvernamentale. Uneori ele sunt într'adevăr rezultatul iniţiativei individuale. Mai adesea ele sunt inspirate de organele de partid sau de conducerea întreprinderilor. Aparent totuşi guvernul evită cu scrupulozitate orice interferenţă şi nu face niciodată un apel oficial în sprijinul unei asemenea scheme.* Numai după ce schema începe să fie aplicată guvernul se implică, o desvoltă, şi distribuie titlurile de onoare. Mişcarea actuală pentru "Cincinalul în patru ani", de exemplu, a fost pornită la iniţiativa muncitorilor din Moscova. Acţiunea din 1947 a pornit la iniţiativa a cincisprezece fabrici din Leningrad. Nimeni nu-şi face însă iluzii. Fără aprobarea oficială ele nu ar fi căpătat nici o publicitate.

NOTA TRADUCĂTOULUI!!!

* În România, Nicolae Ceauşescu, susţinut de un deşănţat cult al personalităţii, pare a fi devenit în ultimii ani promotorul oricăror forme de întrecere socialistă, "îndemnând" populaţia, în mai toate discursurile, să sprijine cele mai nepopulare planuri de economii. Într'un discurs de Anul Nou, de pildă, dictatorul comunist al României îşi permitea să facă observaţia că "românii mănâncă prea mult"; rezultatul

direct a fost raţionarea alimentelor de bază, la peste 4 decenii de la al doilea război mondial, într'o ţară în care se poate suferi de orice, numai de foame nu, mizeria alimentaţiei naţiunii române ameninţând însăşi fondul biologic al poporului. Lipsurile alimentare, constată specialiştii, au un efect dezastruos asupra copiilor în creştere şi adolescenţilor. Ca urmare a hranei necorespunzătoare şi insuficiente, un procent alarmant de adolescenţi prezintă fenomene de întârziere in desvoltarea organelor genitale, iar obligativitatea naşterilor şi interdicţia anticoncepţionalelor, forţând tinerele femei să recurgă la metode empirice de întrerupere a sarcinii, sporesc dezastrul: din 200.000 de tinere supuse controlului ginecologic la Bucureşti, numai 5% aveau uterul normal. N.T.

(2) Odată ce schema este preluată de ziarele naţionale este o adevărată goană de a se înscrie în ea. Nimeni nu-şi poate permite să rămână în urmă, nici conducerea întreprinderilor, nici muncitorii, indiferent cât de departe ar fi de Moscova. Orice avansare depinde de dovada că respectivul este un muncitor "avansat". Atitudinea contrarie are ca rezultat retrogradarea din funcţii de responsabilitate şi posibile acuzaţii de sabotaj economic.

(3) Înrolarea în schemă este îndeplinită printr'o rezoluţie emisă de muncitori. Ea este însoţită de scrisori şi telegrame trimise lui Stalin în care se confirmă încadrarea în schemă a întreprinderii industriale sau agricole.

(4) De îndată ce schema este adoptată şi lansată de muncitori, face tot posibilul pentru a o duce la succes. Acelaşi lucru este valabil şi în ce priveşte organizarea unor întreprinderi deosebit de eficiente şi a brigăzilor de şoc. Acestora li se pun la îndemână materii prime, carburanţi etc., superioare atât în calitate cât şi în cantitate mediei acelora din restul industriei. Brigăzile de şoc sunt de obicei formate din muncitori foarte eficienţi, selectaţi cu grijă.

(5) Iniţiativa elaborării unei astfel de scheme, în propunerea rezoluţiilor şi impunerea lor, cad de obicei în seama tineretului. Muncitorii mai în vârstă le detestă în mod invariabil.

(6) Toate schemele de sporire a eficienţei din Rusia comunistă, ca toate sistemele de plată în acord din ţările "capitaliste" au drept rezultat o ridicare a normelor pentru acelaşi salariu.

6

Încercările de a crea un nou spirit de competiţie socialistă şi apelurile constante la patriotismul sovietic ne dau cheia trăsăturii principale a vieţii în URSS. Bărbatul sau femeia obişnuită nu sunt prea mult afectaţi de lipsa proprietăţii private. Marea majoritate a Ruşilor şi a naţiunilor sub control rusesc nu au avut niciodată un sentiment al proprietăţii private asupra a ceva, cu excepţia câtorva obiecte de uz personal imediat. Această propri-

etate o posedă şi astăzi. Investiţiile de capital în companii pe acţiuni, publice sau particulare au fost în afara câmpului lor de existenţă, în trecut ca şi în prezent. Există o dorinţă de posesiune privată în ceea ce priveşte terenul agricol. Dar aceasta este mai puţin acută printre Ruşi decât printre popoarele neruse. Ceea ce este totuşi complet nou în viaţa sovietică în comparaţie cu societatea mai veche, este planul. Popoarele din ţările comuniste pot sau nu înţelege doctrina comunistă. Ele pot sau nu să fie profund şi direct afectate de ea. Dar ceea ce le atinge fiecare ceas şi afectează profund întreaga lor viaţă este PLANUL.

Să ne reamintim că doctrina comunistă, atunci când este transpusă în viaţa reală, se compune din două lucruri: (1) construcţia viitoarei societăţii comuniste în interiorul teritoriilor deja "eliberate", şi, (2), "eliberarea" restului lumii. Pentru a atinge aceste două scopuri este nevoie de din ce în ce mai multe produse. Mijlocul prin care această cerere este satisfăcută este planul.

Fiecare cetăţean este direct sau indirect angrenat în plan. Întreaga activitate a fiecărui cetăţean sovietic este judecată în relaţie cu planul. Fiecare acţiune care accelerează producţia este bună. Fiecare acţiune care o împiedică sau o încetineşte este rea. Nimeni, indiferent de profesie, nu face excepţie de la regulă. Scriitorul care scrie un roman despre munca în colhozuri primeşte Premiul Stalin. Cel care scrie doar despre frumuseţea naturii este cemat să dea socoteală pentru lipsa semnificaţiei sociale a cărţii sale. Tânărul stahanovist este bine plătit. Bătrânul suferind care nu poate să-şi realizeze norma abia dacă primeşte atâta cât trebuie pentru a supravieţui. Radioul, presa, sindicatele, conducerea întreprinderilor, fiecare instituţie socială trebuie să ia poziţie faţă de plan. Toată lumea este conştientă de importanţa planului. Nimeni, nici măcar muncitorul cel mai de jos ori demnitarul cel mai de sus nu poate scăpa necesităţii constante de a realiza o producţie din ce în ce mai mare.

*****

Conform atitudinii lor faţă de plan, oamenii din Rusia comunistă se împart în două mari categorii: conducătorii, sau supraveghetorii, şi supuşii.

Conducătorii, sau supraveghetorii, sunt cei care cer în permanenţă o producţie mai mare. Ei includ pe toţi membrii partidului comunist, astăzi în număr de aproximativ 6 milioane de oameni. În plus, printre supraveghetori se numără următoarele categorii dc populaţie, care, cel mai adesea, nu sunt membri de

partid: toţi funcţionarii guvernamentali, toţi membrii birocraţiei centrale sau locale de partid, toţi funcţionarii şi liderii sindicali, toţi conducătorii organizaţilor de tineret, toţi ziariştii şi scriitorii, toţi muncitorii de elită şi, în fine, toţi angajaţii poliţiei secrete. Supuşii sunt restul, marea majoritate a celor 200 de milioane de cetăţeni ai URSS.

Supuşii sunt în mod constant îndemnaţi şi supuşi presiunilor morale pentru a munci din ce în ce mai mult. Lor li se cere să renunţe la timpul lor liber. Lor li se cere din timp în timp să subscrie la câte o cauză de importanţă naţională. Lor li se predică măreţia prezentă şi viitoare a statului sovietic. Lor li se reaminteşte în permanenţă misiunea istorică, atunci când tot ceea ce vor este să fie lăsaţi în pace şi să li se dea ceva mai mult timp liber, ceva mai mult comfort. Tot ceea ce primesc este un şir neîntrerupt de apeluri să se dăruiască până la limita rezistenţei fizice şi psihice.

Ar fi incorect să afirmăm că toate aceste milioane de oameni muncesc numai de teama retribuţiei sau a represaliilor. Oamenii din Rusia comunistă muncesc, la fel ca oamenii din orice altă ţară, deoarece munca este până la un anumit punct o cerinţă naturală a vieţii. Ca popoarele din toate ţările tinere, ei muncesc fiindcă sunt într'adevăr fascinaţi de stăpânirea noilor meserii industriale şi de noutatea maşinii. Ei muncesc fiindcă tractoarele şi combinele le dau posibilitatea să deschidă noi terenuri agricole în stepă şi deoarece fierăstraiele mecanice le deschid pădurile virgine, practic nelimitate, din Asia. Conştient sau nu, folosirea uneltelor mecanice le măreşte personalitatea şi le dă un sentiment de putere. În fine, ca oamenii dn toate comunităţile strâns legate între ele, ei muncesc fiindcă există un sentiment de unitate şi o finalitate de scop. Ca toţi oamenii blocaţi de nenumărate restricţii şi controale, ei muncesc fiindcă este mult mai uşor să faci munca pretinsă decât să te gândeşti cum poţi să-ţi foloseşti propriul timp liber.

Toate acestea, totuşi, nu sunt suficiente să-i mobilizeze suficient peste o anumită limită a efortului, limită după care fiecare minut de timp liber este incomparabil mai preţios decât plata suplimentară pe care o primesc. Toate acestea nu sunt suficiente pentru a produce cantitatea de muncă ce li se pretinde azi. Pentru aceasta ei trebuie conduşi, mânaţi, forţaţi să muncească.

*****

Prima cerinţă pentru a face posibilă orice activitate de mase de grandoarea celei duse azi în URSS, este obţinerea cooperării loiale a tuturor celor care-i conduc şi îi mână din urmă pe alţii.

Aceasta se obţine în primul rând printr'o corupere de dimensiuni gigantice a întegii categorii.

Bineînţeles, comuniştii nu vor admite termenul, dar este vorba de o corupere.

Comunism înseamnă "de la fiecare după posibilităţile lui, fiecăruia conform cerinţelor sale". Socialismul este "de la fiecare după posibilităţile lui, fiecăruia conform muncii sale". Se pretinde că în Rusia de azi există socialism şi nu comunism.

Numai dacă înţelegem prin muncă" nu numai contribuţia reală adusă, direct sau indirect, la realizarea ori sporirea producţiei, ci şi serviciile aduse în calitate de conducători ai altora, este justificată această pretenţie. Deoarece plata pe care o primesc conducătorii-supravegheori este compusă din două elemente; în primul rând, o remuneraţie pentru contribuţia lor directă sau indirectă în producţie; în al doilea rând plata suplimentară care reprezintă răsplata primită de la guvern pentru îndeplinirea funcţiei de conducători. Această parte din salarizarea lor - fie că ei îşi dau seama de aceasta sau nu - este coruperea, mita.

Cineva ar putea argumenta că mita primită pentru a supune pe alţii la un efort suplimentar este de asemenea o răsplată pentru contribuţia indirectă la sporirea producţiei. Şi totuşi nu este aşa. Dacă, de exemplu, un inspector de întreprinderi merge dintr'o fabrică în alta arătând eşecul conducerii acestora de a organiza în mod eficient producţia şi insistă în aplicarea unor metode mai bune de producţie, atunci el îşi aduce indirect contribuţia la sporirea producţiei. Dar atunci când el, pe deasupra, cheamă o întrunire generală a muncitorilor şi îi forţează să promită o producţie suplimentară şi îi ameninţă cu represalii severe în cazul în care nu reuşesc să o realizeze şi este şi plătit pentru asta, atunci el este răsplătit pentru activitatea sa de conducător-supraveghetor. Această răsplată, această mită, noi o vom numi "premiu", deoarece "premiu" este un cuvânt mai puţin jignitor.

În Rusia comunistă un om devine un conducător-supraveghetor fiindcă faptul de a mâna pe alţii la un efort suplimentar, în toate aspectele, este singura cale spre succes şi poziţie politică însemnată. Cineva născut cu o mare abilitate, dar lipsit de un acut simţ politic, va tinde în mod natural să aleagă acel drum care este capabil să dea un scop şi un sens capacităţii sale. Cei mai buni din tânăra generaţi, care n'au cunoscut niciodată alt sistem de guvernământ decât cel actual, se vor înrola în mod inevitabil în categoria conducătorilor-supraveghetori, dacă nu există vreun impediment excepţional. Mai mult, de vreme ce beneficiile materiale ale unei asemenea ocupaţii

sunt însemnate, ea oferă nu numai terenul de realizare al ambiţiilor ci şi al unei cariere relativ bine răsplătite din punct de vedere material.

7

Întreaga populaţie a lumii comuniste - se admite în mod deschis - este exploatată pentru binele generaţiilor viitoare care vor trăi fie într'o lume comunistă în întregime, fie într'o lume în care producţia capitalistă va fi depăşită cu mult.

Cei care conduc şi supraveghează, am arătat, trăiesc mult mai bine decât cei care sunt conduşi şi supravegheaţi. Primii primesc o plată suplimentară pentru funcţia lor - premiul -, care micşorează dimensiunile exploatării lor. Cel puţin din punct de vedere teoretic, este relativ uşor să deosebim între ceea ce este răsplata pentru contribuţia reală la realizarea producţiei de către un stahanovist şi ceea ce este premiul primit de el. Adică, între salariul primit pe drept şi răsplata pentru a se fi înrolat printre conducători-supraveghetori. Nu se pot calcula serviciile reale în realizarea ori sporirea producţiei a membrilor guvernului, scriitorilor sau poliţiei secrete. Dacă s'ar putea, ar fi uşor să redăm dimensiunea exactă a premiului total necesar să asigure existenţa categoriei de conducători-supraveghetori ca pătură socială.

Dacă suma totală a premiului depăşeşte sau egalează suma care reprezintă exploatarea totală a supuşilor, atunci se poate spune că pătura socială a conducătorilor-supraveghetori primeşte mai mult decât valoarea totală a contribuţiei ei în realizarea producţiei. Este o altă exprimare a faptului că pătura de conducători-supraveghetori îi exploatează pe supuşi spre propriul beneficiu, de clasă. Atunci, investiţia în bunuri de bază este întreprinsă numai dintr'un anume "profit" alocat unei maşini.

Este uşor să susţinem că oamenii din Kremlin primesc individual mai mult decât valoarea totală a contribuţiei personale în realizarea ori sporirea producţiei. Este un alt lucru, totuşi, să demonstrăm că pătura conducătorilor-supraveghetori, ca atare, îi exploatează pe supuşi, în calitate de clasă, pentru propriul profit material. Este foarte posibl că, în condiţiile actuale o parte, sau chiar o mare parte, din sumele extorcate supuşilor, să fie investită în producţia de bunuri de bază.

În realitate, conducătorii-supraveghetori îi exploatează pe supuşi în sensul abolut. Adică salarizarea lor plus premiul depăşesc salarile care li se cuvin în realitate. Ei sunt plătiţi peste valoarea totală a serviciilor lor. În alte cuvinte, conducătorii-supraveghetori trăiesc din munca celor exploataţi în măsura în

care câştigurile lor reale depăşesc valoarea totală a serviciilor aduse. În realitate, ei îşi bagă în buzunar bani nemunciţi. Ei sunt plătiţi peste partea lor din câştigurile celor pe care îi mână şi supraveghează. Ori, ca să o spunem cu alte cuvinte, supuşii, cei exploataţi, cei mânaţi, sunt puşi să-şi plătească hamurile.

Aceasta este exploatare pur şi simplu. O realitate gravă nu poate fi îndepărtată numind-o altfel. Se poate, pentru o vreme, dar nu pentru totdeauna. Populaţia Rusiei este izolată de restul lumii. I se spune în permanenţă că societatea în care trăieşte este ce mai bună şi cea mai înaltă formă de societate. Totuşi, chiar şi acolo, oamenii care gândesc încep să realizeze că promisiunea revoluţiei de a termina cu orice formă de exploatare rămâne o simplă promisiune, care nu va fi îndeplinită niciodată. Ei realizează faptul că sistemul comunist, aşa cum a făcut-o şi cel capitalist, funcţionează azi oferind un premiu celor capabili. Dar în timp ce capitalismul oferă un premiu - profitul - individului într'adevăr capabil şi cu imaginaţie, indiferent de vederile sale politice, statul comunist premiază doar pe cei de nădejde din punct de vedere politic. Ei îşi dau seama că pentru toţi cei care nu sunt bine înzestraţi de natură, care nu sunt plini de energie, care nu sunt tineri şi, mai ales, nu sunt membri de partid sau simpatizanţi ai partidului, sistemul nu este altceva decât un coşmar constând dintr'o hărţuială interminabilă pentru obţinerea mai multor, şi mai multor produse. Cum nu pot păstra pasul, ei sunt obligaţi să accepte rolul de exploataţi.

*****

Răsplata materială primită de conducătorii-supraveghetori le asigură o permanentă reîmprospătare a rândurilor. Totuş, beneficiile materiale, sinure, nu sunt suficiente. Sclavia, ca instituţie, a durat exact atâta vreme cât sclavii şi în special posesorii de sclavi înşişi credeau că este just ca inamicii înfrânţi să fie trataţi ca vitele. În momentul în care această credinţă a fost pusă la îndoială în mod serios de apariţia creştinismului, societatea sclavagistă a fost sortită dispariţiei. A fost doar o problemă de timp între momentul în care când noile idei au ajuns la sclavi şi la proprietarii de sclavi, şi până când sclavagismul şi întreaga structură socială bazată pe el s'au prăbuşit.

Orice formă de exploatare a maselor fără credinţa că ea nu este numai justificată, ci şi de dorit, nu poate continua multă vreme, cel puţin în Rusia, unde gânditorii au fost întotdeauna preocupaţi de cele mai intime motive ale comportării lor. Exploatarea de astăzi a maselor din Rusia este posibilă doar pentru că societatea este condusă de exploatatori care mai cred

încă sincer că ceea ce fac este nu numai justificat, dar şi de dorit pentru binele întregului popor. Această credinţă, cimentul şi mortarul care leagă sistemul, este oferită de doctrina comunistă.

În sfidarea lansată sistemului capitalist, Marx denunţa religia drept opiul de adormit masele. Pentru el, religia este inamicul numărul unu deoarece religia este aceea care îi face pe oameni să accepte nedreptatea acestei lumi şi să aştepte răsplata pentru suferinţele lor în lumea de apoi. Marx credea că în momentul în care religia nu va mai otrăvi minţile oamenilor, exploatarea va lua sfârşit. Oamenii vor vedea nedreptăţile care li se fac, se vor revolta şi vor îndrepta lucrurile, la nevoie prin forţă.

O analiză critică şi obiectivă a sistemului comunist rusesc nu poate să nu scoată în evidenţă exploatarea maselor. El nu poate să nu scoată în evidenţă faptul că profitorii sistemului sunt comuniştii înşişi.

Fără doctrina comunistă, care justifică exploatarea aceasta şi o face să pară de dorit, sistemul nu ar fi putut supravieţui în timp. Numai doctrina este aceea care face posibilă recrutarea pe plan mondial a sprijinitorilor Moscovei. Această doctrină este aceea care justifică distrugerea vieţilor omeneşti în momentul în care vieţile respective nu sunt utile ţelurilor societăţii. Numai doctrina aceasta este cea care promite să asigure un viitor mai bun. În numele acestei doctrine comuniştii mână masele la maximum pentru a grăbi sosirea vârstei de aur.

Această doctrină ţipată în permanenţă în urechile maselor pentru acoperirea tuturor altor idei, le face să accepte să fie dirijate, mânate , sau cel puţin le oferă un motiv pentru a se lăsa dirijate. Uneori le face chiar să afişeze un entuziasm artificial pentru scopurile "înalte" predicate de comunism. În ţările comuniste se munceşte în numele şi din cauza doctrinei comuniste. Unde ar ajunge aceste ţări, dacă li s'ar lua doctrina?

Este o stranie ironie a sorţii faptul că existenţa oricărei forme de societate care îl recunoaşte pe Marx drept marele său preot se bazează completamente pe acceptarea strictă a doctrinei comuniste, adică pe acceptarea celui mai eficient opiat pe care l-a cunoscut omenirea. În comparaţie, creştinismul, văzut ca narcotic, devine insignifiant.

Religia, ca imbold al activităţii economice, este o presiune morală, spirituală asupra unor indvizi diferiţi numai gradual, nu şi în substanţă, prin dragoste reală pentru muncă, ambiţie, avariţie, poftă de putere şi aşa mai departe. Într'adevăr, singurul numitor comun al tuturor "narcoticelor" popoarelor este pâinea, necesitatea de bază a vieţii (vezi şi comentariile pe această temă ale lui Ernest Hemingway în "They are people".) Văzută în

acest fel, isteaţa frază a lui Marx îşi pierde mesajul. Ea nu rămâne mai mult decât o frază isteaţă.

Nicăieri în altă parte a lumii, cu excepţia ţărilor comuniste, nu i se cere muncitorului - şi i se cere în permanenţă - să se uite pe sine însuşi, să-şi uite propriile necazuri şi îngrijorări, să-şi uite suferinţa şi lipsurile de dragul unei viitoare bucurii a comunităţii, într'un viitor în care el însuşi, cu toată probabilitatea, nu va mai trăi.*

NOTA TRADUCĂTORULUI!!

* În 1988, la împlinirea a 70 de ani de la revoluţia comunistă în Rusia, şansele ca o "generaţie viitoare" să se bucure de "fericirile" societăţii comuniste, apar oricum la fel de improbabile ca posibilitatea de a-şi potoli setea, în deşert, din fântâna desenată la orizont de refracţia aerului. Şi aceasta, considerând că în 7 decenii, cel puţin două generaţii, dacă nu trei, şi-au sacrificat vieţile pe "altarul muncii socialiste"... N.T.

*****

Dacă posibilitatea de a te bucura de fructul muncii poate fi amânată pentru un viitor previzibil, se poate argumenta că, deşi conducătorii-supraveghetori sunt exploatatori în sensul abolut al cuvântului, exploatarea la care sunt expuşi supuşii este totuşi spre propriul beneficiu viitor. Dar această amânare este în mod constant prelungită din motive diferite. Concluzia de neevitat este că, în practică, aceasta nu este decât o promisiune - o parte a narcoticului - ce nu va fi împlinită niciodată.

Realitatea crudă, faptele, nu mai pot fi ascunse. Muncitorii din lumea comunistă, supuşii, sunt exploataţi de membrii partidului comunist şi acoliţii lor, de către supraveghetori. Toate celelalte, toate promisiunile fericirii viitoare sunt numai o parte a doctrinei comuniste, narcoticul. Narcoticul este cel care îi face pe supraveghetori să dirijeze la eforturi din ce în ce mai mari cu un sentiment de dreptate, şi pe supuşi să-şi accepte propria osândă. Supraveghetorii pot rămâne ceea ce sunt numai atâta vreme cât este acceptată doctrina comunistă. Ei pot rămâne la putere doar atâta timp cât doctrina este acceptată. Ei pot rămâne la putere numai atâta vreme cât sunt în stare să păstreze doctrina comunistă la putere acasă, şi să o răspândească în exterior. Aceasta o pot face doar menţinând vie iluzia că doctrina comunistă este o strictă apreciere ştiinţifică a fapelor şi că se aplică realităţii.

Astfel, este în interesul comuniştilor ca o parte a sumelor provenite din exploatarea supuşilor lor să fie investite în bunuri de bază şi armament, pentru a asigura supravieţuirea statului comunist.

Comuniştii îi exploatează pe supuşii lor pentru propriul lor interes în numele unei doctrine pe care ei înşişi o proclamă şi o impun şi fără care ei ar fi măturaţi de la putere peste noapte. Aşa cum a scris atât de emoţionant Panait Istrati: "Muncitorii Rusiei sunt crucificaţi pentru teoria comunistă a stăpânilor lor"

Acestea sunt faptele. Muncitorii din Uniunea Sovietică, supuşii, nu demonstrează decât puţin, sau deloc, interes pentru teoriile comuniştilor. Ei sunt greu munciţi. În schimb ei primesc incomparabil mai puţin decât ceea ce ei înşişi produc. Stăpânii lor, supraveghetorii, se bucură de un nivel de viaţă incomparabil mai bun. Ei "câştigă" acestea mânând din urmă pe ceilalţi până la limita suportabilului. Dacă cineva se îndoieşte de acest lucru, care este atunci rolul celor 600.000 de propagandişti şi agitatori pe care îi are acum Rusia? Care este contribuţia lor reală în producţie, dacă nu împrăştierea poruncilor acelei doctrine care îi ţine la putere? Care este rostul miilor şi miilor de angajaţi ai poliţiei secrete? Care este rolul partidului comunist care trăieşte pe socoteala statului? Nu există decât un răspuns. Supraveghetorii impun doctrina care le permite să-i exploateze pe cei supuşi.

Uneori este argumentat de către apologeţii comunismului că muncitorul sovietic primeşte o mare satisfacţie, un fel de sentiment de proprietar pe acţiuni, din ştiinţa că mijloacele de producţie sunt în posesia statului, că în cele din urmă ele îi aparţin lui şi compatrioţilor lui. Această satisfacţie se poate sau nu să existe. Mulţi dintre cei care au studiat cu seriozitate comunismul sovietic au reticenţe în această privinţă. Alţii cred că există şi îl apreciază pozitiv. Dar chiar dacă este valabil, aceasta nu schimbă realitatea că muncitorimea sovietică este exploatată în masă. Satisfacţia derivată din acest sentiment de proprietate colectivă abia dacă le oferă muncitorilor un motiv în plus de a se lăsa exploataţi. Este un narcotic. La fel ca ienicerii, care, în zilele lor de glorie, erau gata să lupte până la moarte oridecâte ori era desfăşurat steagul verde al profetului, la fel şi muncitorii din ţările comuniste acceptă azi exploatarea în numele doctrinei. Dacă această doctrină îi poate dota cu un sentiment al proprietăţii colective şi să-i facă să-şi accepte exploatarea cu bucurie, aceasta rămâne doar o pilulă abstractă suplimentară care îi face mai uşor de condus.

*****

Ar fi incorect să sugerăm că doctrina aşa cum este ea aplicată în Rusia de azi este o construcţie deliberat necinstită şi

lipsită de scrupule a supraveghetorilor, proiectată astfel pentru a putea mai uşor să-i exploateze pe muncitori, în folos propriu. Cei mai mulţi comunişti, în special cei tineri, cred într'adevăr în faptul că acţiunile lor vor avea ca rezultat un nou progres al umanităţii. Cei mai mulţi comunişti sunt ei înşişi împinşi la acţiune de acest nou şi puternic drog care este doctrina comunistă. Realitatea poate fi văzută doar prin arătarea faptelor desbrăcate de ornamentele furnizate de doctrină şi uitând doctrina.

Exploatarea celor supuşi va continua atâta vreme cât statul comunist va coexista cu puterile capitaliste. Cum acesta este cazul pentru mult timp de acum înainte, sfârşitul exploatării este foarte distant, dacă nu de-a dreptul inexistent.

Această exploatare poate fi uşurată când şi dacă Rusia comunistă va prinde din urmă producţia lumii capitaliste. În alte cuvinte, exploatarea supuşilor va tinde să scadă dacă rata de creştere a productivităţii Rusiei sovietice ajunge mai mare decât aceea a lumii capitaliste. În momentul de faţă nu este cazul, în ciuda pretenţiilor extravagante făcute de liderii mişcării comuniste mondiale.[20] Din contră, o examinare critică a cifrelor de producţie pe ultimii 40 de ani arată că creşterea în termeni de producţie totală ai Statelor Unite numai, în această perioadă, este mai mare decât creşterea producţiei în Rusia în acelaşi timp. Dacă rata creşterii producţiei în lumea capitalistă continuă să fie mai mare decât aceea a Rusiei comuniste, chiar posibiliatea unei uşurări treptate a exploatării în Uniunea Sovietică este foarte îndepărtată. Fiindcă trebuie să fim înţeleşi că nu este importantă creşterea în producţie totală a Rusiei sovietice. Ci producţia ei comparată cu aceea a lumii capitaliste.

Comuniştii şi apologeţii lor arată de obicei că nivelul de trai al muncitorilor din Rusia comunistă a crescut mult peste nivelul lor de viaţă din timpul ţarilor. Se poate sau nu să fie astfel. Sunt motive să credem că pretenţia este fondată în realitate. Dar aceasta nu înseamnă, totuşi, că rata exploatării muncitorilor a scăzut. Dacă în aceeaşi perioadă de timp nivelul de trai al muncitorilor din ţările capitaliste a crescut în mod egal sau chiar mai mult, există suspiciuni puternice că rata exploatării muncitorilor în Rusia comunistă s'a mărit, în ciuda unui nivel de trai mai bun. Aceasta este posibil deoarece în aceeaşi perioadă de timp nu toată producţia suplimentară, datorată creşterii generale a productivităţii, s'a reîntors la muncitori sub forma salariilor. Nivelul de trai nu s'a ridicat atât cât ar fi trebuit să se ridice, având în vedere productivitatea sporită. Motivul este că, dacă nivelul de trai al proletariatului a crescut în statele capitaliste mai mult decât cel al muncitorilor din Rusia comunistă, datorită faptului că partea rezervată forţei de lucru din

venitul național al țărilor capitaliste tinde să fie stabilă, aunci și creșterea productivității în țările capitaliste este la fel de mare, dacă nu mai mare, decât creșterea productivității în Rusia comunistă în aceeași perioadă. Pentru comuniștii de la Kremlin, acesta este un semn de alarmă. Puterea potențială a lumii capitaliste a devenit mai mare decât era în trecut. Pentru a echilibra consecințele acestei desvoltări, care sunt văzuite de cei din Kremlin drept o amenințare la adresa statului comunist, aceștia au accelerat propriile planuri de producție. Aceasta poate fi realizată numai prin mărirea ratei de exploatare a populației.

Nu este o speculație abstractă. După sosirea la putere a lui Hitler, Germania, ca parte a lumii capitaliste, a efectuat o refacere economică spectaculoasă. Poporul german s'a bucurat în curând de un nivel de trai în creștere rapidă. Șomajul a dispărut în mod practic într'un timp relativ scurt și producția reală, ca și capacitatea de producție, au crescut foarte mult. Reacția biroului politic a fost caracteristică. Planurile de industrializare și în special pentru producerea de bunuri de bază au fost accelerate fără scrupule. Toate planurile pentru desființarea raților la anumite bunuri de consum au fost trecute la arhivă.

Recrutarea supraveghetorilor este absolut esențială pentru supraviețuirea statului comunist. Nu este permis să se întâmple nimic din ceea ce ar putea împiedica funcționarea ei fără greș, mai ales în perioadele în care trebuie impusă o exploatare sporită pentru a asigura viața statului comunist. De aceea, efectul unei exploatări sporite atinge mai degrabă pe muncitorii ineficienți, pe supuși, decât pe supraveghetorii-conducători.

8

Apologeții comunismului fac deseori mare caz din fericirea și veselia omului obișnuit din URSS.

Nu este un argument. Sovieticii, ca și celelate popoare din Europa de Est, sunt un popor tânăr, încrezător. Nimic nu le va stârbi setea de viață și bucuria ei. Oricine a vizitat țările Europei de Est în puținele lor zile de viață națională independentă dintre cele două războaie mondiale și-a dat seama de aceasta. Sărăcia și guvernarea despotică nu pot supune spiritul unui popor tânăr. Mark Twain a emis un avertisment, cu mult timp înainte ca sistemul comunist să devină o forță mondială: "O națiune poate fi făcută - prin forța circumstanțelor, nu prin cea a argumentelor - să se împace cu orice soi de guvern sau religie care poate fi gândit; în timp se va încadra condițiilor cerute; mai târziu la va prefera și va lupta cu îndârjire pentru ele, fiindcă omul este voios prin temperament, un optimist, ".[21]

Din nou, se arată că o mare parte din munca voluntară - fără plată - este efectuată într'adevăr spontan. Nu ne îndoim că uneori este aşa. Au văzut oare aceşti apologeţi dedicaţia tinerilor nazişti în anii 30? Au auzit oare ei vreodată de bisericile, căminele pentru studenţi şi zecile de case pentru bătrâni construite de membrii Gărzii de Fier în România în aceeaşi perioadă? Tineretul, întotdeauna şi în toate ţările, caută să dea un înţeles superior vieţii. El este generos şi întotdeauna gata să se sacrifice pe el însuşi şi bunăstarea sa materială pentru o cauză bună. Dar aceasta nu înseamnă că el nu poate fi indus în eroare şi escrocat în serviciul unei cauze rele.*

* NOTA TRADUCĂTORULUI!

* Sau inutile. Secvenţe din războiul irano-irakian ne-au arătat de curând până unde se poate ajune cu exploatarea inconştienţei şi entuziasmului tineretului. Cine a văzut pe acei tineri (copii) "martiri", care au mers până la sacrificiul vieţii de dragul câtorva sloganе lansate cu şiretenie de bătrânii aflaţi în oficii guvernamentale, la adăpost, departe de linia frontului, nu se mai poate îndoi de afirmaţiile făcute de Ion Raţiu. N.T.

În fine, să nu uităm că popoarele din Europa de Est s'au trezit abia recent dintr'o somnolenţă de secole. Ele s'au eliberat de sub dominaţii străine abia acum câteva decenii. Ele sunt plini de activitate potenţială, oricâte ar fi defectele lor. Ele sunt chemate la activitate de patriotismul elementar de munci pământul pe care s'au născut. Guvernele vin şi pleacă. Oamenii, oamenii simpli, obişnuiţi, rămân. Mormintele părinţii şi străbunilor lor sunt acolo, şi acolo sunt şi familiile lor.* Condiţiile în care trebuie să muncească pot fi vitrege dar ele au fost aşa întotdeauna, sau aproape întotdeauna.

NOTA TRADUCĂTORULUI

* Cel puţin până în prezent, şi în orice caz în perioada în care Ion Raţiu a scris "Moscova sfidează întreaga lume". Nicolae Ceauşescu pare a merge chiar mai departe decât modelul sovietic, atacând locurile de odihnă veşnică ale pământenilor, împreună cu oraşele şi satele României. Dacă nu cumva putem deosebi, în aceste acţiuni, încercarea de a se crea - cu orice preţ - "omul nou" de tip comunisto-sovietic, lipsit de orice legături cu pământul natal. Omul care mâine, poate, va deschide cu plăcere drumul armatelor roşii, dat fiind că îi va fi indiferent dacă guvernul care îl mână din urmă îşi are sediul la Bucureşti, ori Moscova. N.T.

Să nu lăsăm Vestul să fie indus în eroare de supunerea aparent bucuroasă a popoarelor est-europene. Comuniştii sunt avizi să o folosească drept un argument în favoarea comunismului. Aceia care ştiu şi înţeleg sufletul omului din Europa de Est, care a rezistat sute de ani invaziilor şi adversităţilor soartei, va realiza că numai până atunci când el este realmente împins

să se mute într'o parte îndepărtată a lumii, va continua să-şi construiască o casă, să lucreze pământul şi va folosi bucuros şansa de a-şi arăta îndemânarea. Nici un guvern, oricât de rău, nu-l va opri de la asta.

******

De-a lungul acestei încercări de a răspunde întrebării dacă în Rusia comunistă a încetat sau nu exploatarea omului, s'a pornit de la presupunerea că toate pretenţiile comuniştilor sunt fapte probate. Oridecâte ori o pretenţie specifică a fost gândită drept prea extravagantă, ea a fost scoasă în evidenţă şi s'a explicat de ce ne-am gândit să o eliminăm. Din sinceritate faţă de cititor trebuie totuşi să menţionăm aici că în timpul războiului ruso-german, în timpurile de cea mai grea încercare, întreaga linie de propagandă a fost comutată de la comunism şi internaţionalism la patriotismul rus. Lui Suvorov, Alexandr Nevski, Petru cel Mare şi multor altor figuri "capitaliste" şi "feudale" ale tradiţiei Rusiei Mari, necomuniste, li s'a dat locul de onoare în emisiuni radio, lecturi, ziare etc. Această nouă atitudine a fost reflectată cu consecvenţă în schimbări privind instituţiile care afectează cel mai mult viaţa de zi cu zi a populaţiei. Conceptul proprietăţii private a fost lărgit, dreptul de moştenire, asemenea, a fost permisă practicarea liberă a medicinei, ţăranilor li s'a dat o mână mai liberă să-şi vândă produsele pe piaţa liberă şi religia a fost încurajată în mod deschis. Acestea sunt puţine, demne de notat, dintre momentele de alunecare spre "capitalism", care au fost permise în ceasul celei mai grele încercări a Rusiei comuniste. Cele mai multe dintre ele nu mai există astăzi. Ele au fost eliminate rapid, imediat după ce a fost câştigată victoria.

În ce măsură ele au avut efect în creşterea sau determinarea rezistenţei poporului rus înaintea atacului german, trebuie să lăsăm cititorul să decidă singur. Este totuşi semnificativ că stăpânitorii comunişti ai USRR, supraveghetorii, nu erau absolut încrezători în faptul că doctrina comunistă şi noile instituţii comuniste ar fi fost capabile de unele singure să trezească spiritul de rezistenţă care a reuşit să respingă asaltul german.

Note

1. Vezi Colin Clark, *op.cit.*
2. Frederik Müller, *Man and Plan in the Soviet Economy*, Londra, 1948, p. 131.
3. Vezi *The World Today*, Royal Institute for International Affairs, Iulie 1949 şi *New York Herald Tribune*, ediţia europeană, 1 August 1949.
4. *Après seize mois en USSR, 1929*, şi *La Russie Nue.*

5. Această raţionare se poate să nu fie oficială. Multe bunuri au fost scoase din lista celor raţionate. Dar ele se găsesc rar. Ele pot fi găsite totuşi la bursa neagră oficiată de guvern, sau magazine "comerciale", la preţuri de 3 până la 10 ori mai mari decât cele oficiale. În acest fel statul primeşte sume suplimentare.
6. Putem face o distincţie între economiile forţate *adevărate*, adică împrumuturile forţate către stat şi *exploatare evidentă*, de exemplu munca suplimentară neplătită sau, şi mai bine, diferenţa dintre valoarea reală şi preţul plătit pentru aceleaşi articole cumpărate în magazinele "comerciale". În primul caz, muncitorul poate avea pretenţie la stat, egală cu suma care i-a fost reţinută din câştigurile sale actuale. În al doilea, nu poate. Această deosebire, totuşi, este mai degrabă de interes academic, de vreme ce guvernul poate reevalua datoria internă aşa cum doreşte, şi o şi face. Ţăranul care a contribuit cu 1.000 de ruble la împrumutul de război descoperă într'o dimineaţă că valoarea împrumutului a scăzut prin lege la 100 de ruble.
7. Profesorul Sumner H. Schlichter de la Harvard a apreciat creşterea producţiei în SUA, în 1980, cu 88% faţă de cea din 1948. Producţia de bunuri în 1980, a calculat el, era undeva între 416 şi 550 de miliarde de dolari SUA. (În 1948 era de 246,7 miliarde.) Presupunerile nu erau foarte stricte. Nu a fost luată în consideraţie nici o creştere spectaculoasă în productivitate.
8. Mai recent, scriitori comunişti cărora le displace termenul de "competiţie", preferă să folosească termenul de "întrecere". Vezi A. Rothstein, *op.cit.*
9. Ciutkici, de exemplu, a primit Premiul Stalin în 1949.
10. Rothstein, *op.cit.*, p. 140.
11. *Ibid.*, p. 141.
12. O variantă a acestei scheme este grupul de *raţionalizatori* înfiinţat de tineri muncitori de la Sobinka, în regiunea Vladimir, care discută probleme legate de ventilaţie, comutatoare automate etc. Rothstein, *op.cit.*, p.111.
13. *Ibid.*, p. 123.
14. *Ibid.*, p. 127.
15. Vezi Joseph Newmann în *new York Herald Tribune*, ediţia europeană, 7 Noiembrie 1949.
16. Rothstein, *op. cit.*, p. 96.
17. *Ibid.*, p. 159.
18. *Ibid.*, p. 122.
19. *Ibid.*, p. 166.
20. Cifrele sovietice sunt exprimate în procente. Deoarece anul de bază este foarte jos în comparaţie cu producţia capitalistă, se creează impresia că sporirea producţiei sovietice se află într'o curbă ascendentă foarte bruscă.
21. Mark Twain în *What is Man?*

CAPITOLUL 9

EGALITATEA TUTUROR OAMENILOR

1

Aproape de la întâia lor apariţie în istorie ca un stat organizat, Ruşii au demonstrat o vigoare şi o vitalitate care i-au împins spre cuceriri. Sviatoslav I al Kievului i-a înfrânt pe Hazari şi şi-a extins regatul până la Caspica. Apoi s'a întors spre Vest: "Vreau să trăiesc pe Dunăre", a spus el. "Aici este centrul ţării mele. Aici pot fi avute toate lucrurile cele bune: aur, ţesături, vinurile şi fructele Grecilor, argintul şi caii Cehilor şi Ungurilor, şi blănuri, ceară, miere şi Slavi din Rusia."

Fondarea Moscovei a fost punctul de plecare a unei largi desfăşurări de-a lungul marilor fluvii din nesfârşita câmpie asiatică şi al unui continuu avans în adâncime prin salturi relativ scurte de la fluviu la fluviu. Până la Ivan al IV-lea, cel Groaznic,[1] Moscoviţii a continuat să plătească tribut hanului tătar şi să-l omagieze drept suveranul lor şi să primească în schimb iarliki-ul[2] lor din mâinile lui. Totuşi, în ciuda acestui fapt, avansul lor nu s'a oprit niciodată. Dacă a fost oprit temporar, ei şi-au aşteptat vremea şi în următorul val de expansionism au reluat teritoriul pierdut şi au mai avansat un pas.

Construcţia de imperii a fost întotdeauna un semn al vigorii şi vitalităţii. Dar construcţia de imperii devine un semn de măreţie doar atunci când constructorii de imperii sunt animaţi de un puternic sentiment al propriei misiuni, de credinţa fermă că fiecare expansiune a lor serveşte unui ţel superior, sau, mai bine încă, dacă se crede că astfel sunt servite interesele celor nou aduşi sub legea constructorilor imperiului. Aşa cum spune Berdyaiev: "Patriotismul unui mare popor trebuie să fie o credinţă în misiunea mai largă, mondială, a acelui popor."

Ivan cel Groaznic a fost primul Rus care să dea un sentiment de misiune expansionismului rus. În acelaşi timp el a

definit obiectivele politicii sale. În 1472 el s'a căsătorit cu prinţesa Zoe (Sofia), nepoata ultimului împărat bizantin, Constantin Paleologu, care a fost ucis în bătălia Bosforului pe care l-a apărat fără succes împotriva Islamului. Ivan şi-a asumat titlul de Cezar (ţar) şi a adoptat vulturul bicefal bizantin drept emblema statului său. El s'a autoproclamat succesorul Imperiului Bizantin şi apărător al ortodoxiei. Moscova a devenit "a treia Romă"[3]

De la Ivan încoace, Ruşii au adoptat succesiv diverse idei drept purtătoare de steag. În schimb ei au pretins că servesc ortodoxia, pan-slavismul, comunişmul internaţional. Dar de fiecare dată a mesianismul fundamental al poporului rus, nevoia lui de a revela ADEVĂRUL, a fost ceea ce a stat la baza expansiunii lor. Este mai mult decât o coincidenţă faptul că fiecare dintre marile idei menţionate mai sus şi care au bântuit poporul rus s'a născut în altă parte. Ruşii doar le-au adoptat. Ortodoxia s'a născut la Constantinopol; pan-slavismul în Croaţia, sau, posibil, în Slovacia; comunismul în Germania (sau ar trebui să spunem că în Marea Britanie?!?). Dar întotdeauna această idee adoptată a corespuns unei trăsături fundamentale a caracterului rusesc. Dintre toate, ortodoxia este cea mai completă întrupare a mesianismului rus, pentru că în sensul ei literal, *orto doxia* înseamnă adevăr. Prin ortodoxie Ruşii au devenit deţinătorii ADEVĂRULUI. Panslavismul modern[4] sau implicita afirmaţie că Slavii sunt superiori tuturor celorlalte popoare, şi-a avut contrapartenerul său în slavofilismul rus, care, în multele sale expresii, nu era decât o variantă a aceleiaşi teme: suficienţa de sine a poporului slav. Comunismul este frăţia oamenilor, Rusul este omul tuturora.[5]

Expansionismul la Est al Ruşilor nu a întâmpinat dificultăţi ideologice. Siberia a fost construită, dacă termenul este corect, de schismatici, de streliţi, de *nyetovşcina,* de ţăranii fugari în căutarea libertăţii, de rebeli şi de nemulţumiţi. A fost în final făcută cadou statului de un Cazac, pe jumătate bandit, pe jumătate om de stat. Cu toţii exemple minunate, în felul lor, al spiritului de pionier. Când statul s'a deplasat acolo, superioritatea adevăraţilor Ruşi asupra întregii populaţii a Siberiei, fie indigenă, fie noi veniţi, a devenit foarte evidentă. Ei, Ruşii, erau influenţa civilizatoare. Indiferent ce au făcut în Siberia nu putea decât să îmbunătăţească condiţiile existente. Nu au avut nici un dubiu cu privire la misiunea lor.

În Vest, expansionismul rus a fost pus în faţa unei probleme cu totul diferite. A devenit în curând evident că se mişcau într'o lume care născuse o cultură mai înaintată decât a lor. De aici s'a ivit un sentiment de inferioritate care nu i-a părăsit

niciodată pe Ruşi, oricât de mai sunt. Tocmai din cauza măreţiei, vigorii şi vitalităţii lor ei nu au reuşit să admită evidenţa superiorităţii Occidentului. De vreme ce nu puteau concura cu el, în termeni occidentali, ei au recăzut în intoleranţă, în dogmatism şi au respins civilizaţia occidentală în întregime. În curând, atitudinea rusească faţă de Occident s'a întrupat în *ură*. Dar chiar şi aeastă ură era un sentiment complex, deoarece unul din ingredientele ei era dragostea. Apusul trebuia distrus tocmai din această dragoste nemărginită pentru el.[6]

Această ură faţă de Occident a fost întotdeauna cuplată cu ideea serviciilor ce puteau fi aduse. Vestul nu era decât strălucire de vitrină. Occidentul era munca diavolului. Moscova, "a treia Romă", apăra interesele popoarelor ortodoxe, ignorate de Occident care, în egoismul lui, era în combinaţie cu sultanul. Ruşii şi-au vărsat sângele pentru eliberarea lor de sub jugul semilunei. Rusia, marele prieten al popoarelor slave, a strălucit cu vigoare într'o vreme în care toţi ceilalţi Slavi sufereau sub Germani, Unguri şi Turci. Rusia le-a oferit o casă liberă şi a purtat războaie pentru eliberarea lor. Astăzi lumea este gata să se sacrifice de dragul întregii lumi. Poporul rus este gata din nou să-şi verse sângele, pentru a elibera popoarele lumii de sub exploatarea capitalistă.

Rusia, casa celei de-a treia Rome, a căpătat un nou aspect atunci când Petru cel Mare a unit coroana cu mitra patriarhală. Până în acel moment, ideea de a fi în serviciul ortodoxiei era neconectată de obiective politice. Asumându-şi conducerea reală, dacă nu formală, a bisericii ortodoxe, Petru a transformat ortodoxia într'un instrument de guvernare. De vreme ce guvernarea lui ţintea exclusiv să clădească un imperiu prin cucerirea de teritorii neruseşti, ortodoxia a devenit la rândul ei un instrument al imperialismului. În testamentul său,[7] Petru cel Mare catalogheză ortodoxia printre armele principale ale politicii sale. Totuşi, formularea exactă a imperialismului ortodox rusesc datează doar din timpul Ecaterinei a II-a, al cărui moment simptomatic este arcul de triumf construit în onoarea ei la Cherson, de Potemkin cu inscripţia: "Acesta este drumul spre Bizanţ". Toate războaiele balcanice din acel moment înainte au fost pricinuite de deplasarea spre Sud Rusiei - un punct ignorat de cele mai multe ori. Şi toate aceste războaie au fost purtate în numele ortodoxiei şi serviciilor aduse popoarelor ortodoxe din Balcani. Adesea Ruşii s'au minţit singuri că popoarele ortodoxe ale Balcanilor doreau stăpânirea rusească. Atunci când Basarabia a fost smulsă trupului Moldovei şi încorporată Rusiei în 1812, Alexandru I a decretat următoarele instrucţiuni:

Stăpânind Basarabia trebuie să ne amintim că punem fundaţiile unei întreprinderi de o mult mai mare anvergură. Locuitorii acestei provincii trebuie să primească binecuvântarea unei administraţii liberale şi părinteşti în aşa fel încât locuitorii ţărilor învecinate să devină conştienţi de fericirea lor. Bulgarii, Moldovenii, Valahii şi Sârbii [ei toţi fiind ortodocşi] sunt în căutarea unei patrii-mumă. Noi trebuie să le netezim drumul. Trebuie să le stârnim prin orice mijloace entuziasmul pentru a-i încadra în planurile noastre. Trebuie să le promitem independenţă, înfiinţarea unui imperiu slav, beneficii materiale importante pentru cei mai influenţi dintre ei, decoraţii şi titluri potrivite pentru lideri şi cei mai puţin importanţi.

*****

Istoricilor romantici le place să dateze începutul mişcării panslaviste pe 15 Iulie 1410, când o armată teutonă a fost înfrântă de către o oaste slavă mixtă la Grţnewald, lângă Tannenberg. În realitate, totuşi, panslavismul este originar din Croaţia[8] şi a reapărut în Boemia în secolul al XVII-lea. În forma sa originală panslavismul se baza pe o profundă credinţă în bunătatea popoarelor slave şi în capacitatea lor de a aduce o contribuţie reală umanităţii. Era o reacţie naturală a unui popor supus, împins în defensivă de condcătorii săi neslavi, care îl tratau ca pe un popor înapoiat, destinat să nu aspire vreodată la binefacerile unei culturi superioare.

Prima expresie politică a mişcării a fost congresul slav de la Praga în 1848. Engels considera toate popoarele slave, cu excepţia posibilă a Ruşilor şi Polonezilor, drept destinate să fie absorbite de vecinii lor mai puternici, Germanii şi Ungurii. Ele erau "naţiuni muribunde". Adunarea germană de la Frankfurt din acel an, la care au fost invitaţi ca Germani distinşi Boemieni slavi, este o dovadă a acelei atitudini. Totuşi, Frantişek Palacki a respins invitaţia în cuvintele acum renumite: "Sunt un Boemian de rasă slavă."

Congresul slav din 1848 (2-12 Iunie) a fost opera Slavilor neruşi. Obiectivul său prim era înfiinţarera unei platforme comune de rezistenţă a presiunea germană şi ungară. Era, în esenţă, un fenomen strâns legat de existenţa imperiului habsburgic. Aceasta a fost din plin clarificat atunci când interesele Polonezilor în Silezia şi Pomerania nu au putut fi puse de acord cu cel ale fraţilor lor polonezi din Galiţia sau ale Cehilor din Boemia. Este interesant să amintim că Bakunin, un Rus, a fost acela care a dat singura idee unificatoare a congresului. El a evidenţiat, spre marele amuzament al celor mai mulţi dintre delegaţi, că expresia "Neamţ blestemat" are aproximativ aceeaşi pronunţie în toate limbile slave. El a subliniat unitatea de fond a tuturor popoarelor slave, unite în aceeaşi familie de acele "virtuţi înnăscute ale popoarelor slave care le va salva de la

eşecurile celorlalţi". "Ţinta lui era o federaţie de oameni liberi bazată pe democraţia naturală a ţăranilor slavi."[9]

În acea vreme Ruşii aveau deja drept avocaţi Slavi elocvenţi, care aveau să fie în curând întăriţi de mai activii narodnici. Aceste expresii ruseşti ale ideii panslaviste erau o afirmare a calităţilor şi drepturilor popoarelor slave. Dar, ca şi în cazul ortodoxiei, panslavismul a căpătat în curând sprijinul oficial şi a devenit mai întâi o expresie, iar mai pe urmă un instrument al imperialismului rus.

Deja în 1830 scriitorul I. Kollav elogia "Panslavia", ţara tuturor Slavilor, întinsă de la muntele Athos la Triglav şi Pomerania, de pe câmpiile sileziene până la Kossovo, de la Constantinopol la Petersburg, de la lacul Ladoga până în Astrahan, de la Kazahstan la Raguza, din Kamciatka până la Carpaţi. Plin de entuziasm el întreba: "Ce vor fi Slavii în o sută de ani? Şi ce va fi Europa?" Şi tot el răspunde: "Într'o sută de ani modul de viaţă slav îşi va fi întins stăpânirea pretutindeni."

O expresie mai exactă a imperialismului panslavist poate fi găsită în *Rusia în Europa* a lui N.I. Danielevski (1871) Pentru el, ideea panslavistă, ca instrument de politică naţională se "ridică deasupra libertăţii, este mai valoroasă decât ştiinţa şi mai preţioasă decât orice alt bun material sau moral".[10] Rusia, gândea Danielevski, avea misiunea să elibereze popoarele slave ca şi pe toate celelalte popoare aflate sub influenţă slavă, cum erau Grecii, Românii şi Ungurii, de sub şerbia intelectuală a civilizaţiei occidentale. E proiecta crearea unei "Federaţii Ruso-slave" sub conducere rusă. Această federaţie s'ar fi compus din opt state:

(1) Imperiul rus propriu-zis, mărit prin includerea Galiţiei, părţilor cu populaţie ruteană ale Bucovinei şi Ungariei. El trebuia să fie conducătorul noii federaţii.

(2) Regatul Ceho-moravo-slovac, cu părţile slave din teritoriile de nord-vest ale Ungariei.

(3) Regatul Sârbo-croato-sloven, compus din Serbia, Muntenegru, Serbia Veche, Albania, Voivodina, Banat, Croaţia şi Slovenia, Dalmaţia, Craina, Goriţia, Gradisca, Istria, Triest, două treimi din Carintia şi o cincime din Stiria.

(4) Regatul Bulgariei împreună cu Rumelia şi Macedonia.

(5) Regatul Greciei, cu Epirul, Sud-vestul Macedoniei (cu Salonicul), Arhipelagul, Rodos, Ciprul, Creta şi ţărmul asiatic al Mării Egee.

(6) Provincia Constantinopol împreună cu teritoriile adiacente ale Rumeliei Orientale şi Asiei Mici, Dardanelele, Gallipoli şi insula Tenedos.

(7) Regatul României, incluzând, pe lângă Moldova şi Ţara Românească, părţile neslave ale Bucovinei, jumătate din Transilvania, o parte a Basarabiei, Delta Dunării şi Dobrogea.
(8) Regatul Ungariei, compus din teritoriile Ungariei şi ale Transilvaniei neincluse în Imperiul rus propriuzis, în Regatul Ceho-moravo-slovac, în Regatul Serbo-croato-sloven şi în Regatul României.

După campania victorioasă împotriva Turcilor din 1877-78, obsesia Ruşilor de a-i elibera pe toţi Slavii a sporit în intensitate. Ea a devenit o politică oficială nemărturisită a Kremlinului. *Slavinskia Isvestia* din Decembrie 1889 a publicat o hartă care arăta extinderea teritoriilor locuite de Slavi. Importanţa numerică a popoarelor neslave din Europa de Est este scăzută în mod deliberat. Ele sunt prezentate drept izolate de Occident în mod practic, prin presiunea slavă exercitată de la Viena şi Pressburg, în Nord, până la Marburg, în Sud. În mod similar, Slavii din Basarabia sunt pezentaţi ca şi când ar închide aproape golul care îi desparte de Bulgarii din sudul Dobrogei. Astfel, teritoriile româneşti şi ungureşti devin aproape o insulă într'o mare slavă, sortite să fie absorbite de cei din jur.

Către sfârşitul secolului imperialismul rusesc nu este nici ortodox, nici panslavist, ci un mariaj al celor două. Panslavismul oferea spiritul de cruciadă împotriva Apusului, dar ortodoxia era încă forţa împingând spre Sud, în Balcani şi Asia Mică.

Renumitul general Fadeiev (1868) vede Rusia drept patria tuturor Slavilor, ruşi şi ne-ruşi, şi a *tuturor ortodocşilor,* Slavi sau nu, "din cauză că toate naţiunile, din România şi Grecia, până în Siria şi Egipt, îl onorează pe ţar drept unicul descendent direct al lui Constantin cel Mare şi drept unicul împărat creştin din Est".[11] El voia o federaţie a tuturor popoarelor slave şi ortodoxe conduse de prinţi ruşi sub stăpânirea supremă a ţarului rus.

Această trecere în revistă arată că, în trecut, mesianismul rusesc a degenerat invariabil în imperialism pe faţă, ideea conducătoare a timpului servind şi impunând numai expansionismul rus. În mod asemănător, ideea rusească de a aduce servicii, a dat Ruşilor doar baza morală pentru subjugarea altor popoare. Dar pentru cei pe care ei voiau să-i "elibereze", acesta era imperialism pur şi simplu.

*****

Comunismul rusesc de azi ar trebui văzut în lumina acestui trecut. Ideea comuniştilor de "eliberare" a popoarelor de exploatarea capitalistă este o nouă variaţie pe tema cunoscută. Este vechea idee a serviciului pe care Ruşii, aleşii destinului, urmează să-l facă omenirii. "Eliberarea" actuală este "eliberarea" pe care Ruşii au pretins că o aduc, mai întâi ortodocşilor aflaţi sub jugul musulman, apoi popoarelor slave aflate sub stăpânire germană şi maghiară. Singura diferenţă este că de data aceasta obiectivul are dimensiuni mondiale, în timp ce în trecut era limitată la ortodocşi, la Slavi sau la ambele categorii deodată. Această metamorfoză a mesianismului rus este bine enunţată de Schubart:[12] "La curtea ţaristă este îmbrăcat în haine de gală; vestmântul slavofil este religios şi filosofic; panslaviştii apar în costume naţionale; comuniştii şi anarhiştii poartă hainele revoluţiei."

Dacă respectivul comunism de tip rusesc nu este decât o formă nouă a mesianismului rusesc, se pune întrebarea: a degenerat comunismul, la fel ca înaintaşii lui, în imperialism? Este oare comunismul doar expresia exterioară a secularului expansionism rusesc?

2

URSS este compusă din 16 republici. Cea mai mae dintre ele este Rusia propriuzisă, sau Republica Sovietică Socialistă Federativă Rusă, ca să-i dăm numele corect. Ea ocupă aproape 90% din ţară. Fiecare dintre aceste republici îşi are propriul soviet suprem şi poate sau nu să conţină una sau mai multe republici autonome, regiuni autonome sau teritorii naţionale, după dimensiunile minorităţilor naţionale care trăiesc acolo. În teorie, republicile sovietice au dreptul să iasă din Uniune. Guvernul Uniunii este respnsabil faţă de sovietul suprem unional, care este compus din două camere: (1) sovietul Uniunii, compus dintr'un deputat la fiecare 300.000 de cetăţeni şi (2) sovietul naţionalităţilor, compus din 25 de deputaţi pentru fiecare republică unională, 11 deputaţi pentru fiecare republică autonomă, 5 pentru fiecare regiune autonomă şi 1 deputat pentru fiecare teritoriu naţional. De vreme ce suprafeţele de demarcaţie a diferitelor componente ale Uniunii sunt trasate pe baza etnică, "chiar şi cea mai mică naţionalitate separată îşi are propria reprezentare".[13]

Teoretic, deci, fiecare republică membră a Uniunii, dacă aşa decide sovietul ei suprem, ar putea iniţia o politică externă proprie şi chiar să se despartă de Uniune. Aceasta este unica interpretare posibilă a recentelor evenimente internaţionale. În

timpul războiului de pildă, la Ialta, Stalin a ridicat pretenţia că toate republicile unionale ar trebui să fie reprezentate în proiectata Organizaţie a Naţiunilor Unite. De vreme ce aceasta urma să fie o adunare a naţiunilor independent, singura concluzie de tras poate fi că sovieticii recunosc, cel puţin teoretic, dreptul fiecărei republici membre la o politică internaţională proprie.

Pentru a găsi cazul unei acţiuni independente a uneia dintre republicile unionale, trebuie să ne întoarcem la începuturile statului comunist. Către sfârşitul lui Ianuarie şi începutul lui Februarie 1918, *rada* ucraineană era pentru încheierea imediată a păcii cu Puterile Centrale. Moscova nu a fost de acord. *Rada* i-a împuternicit totuşi pe reprezentanţii săi să semneze un tratat de pace. Aceasta s'a petrecut pe 8 Februarie 1918. Troţki, avocatul formulei "nici război nici pace", a rupt negocierile şi s'a reîntors la Moscova. Mai târziu (3 Martie 1918), guvernul comunist de la Moscova a semnat el însuşi un tratat asemnănător de pace cu Puterile Centrale, dar acţiunea independentă a Ucrainenilor nu a fost uitată. La sfârşitul războiului de intervenţie întreaga putere, pentru toate componentele URSS, era investită guvernului de la Moscova. De acum înainte nu se mai putea pune problema unei politici externe separate a unei republici unionale.

Semnifcaţia dominaţiei politice a Moscovei asupra republicilor componente ale Uniunii poate fi cel mai uşor înţeleasă prin examinarea măsurilor prin care un stat cu adevărat independent este transformat într'o republică sovietică, membră a Uniunii. La 27 Septembrie 1939 Estonia nu a avut altă alternativă decât să accepte termenii tratatului de asistenţă reciprocă propus de URSS, cedând astfel Ruşilor baze militare şi navale pe teritoriul eston. La mai puţin de un an mai târziu, pe 19 Iunie 1940, Rusia a prezentat Estoniei un ultimatum care cerea formarea unui guvern prieten şi garantarea nelimitată a trupelor sovietice pe teritoriul Estoniei. În criza care a urmat, "tovarăşul" Jdanov a sosit la Tallin (19 Iunie 1940). Două zile mai târziu el l-a vizitat pe preşedintele Pats şi a fost format un nou guvern, sub conducerea simpatizantului comunist Johannes Vares-Barbarus. La 6 Iulie, parlamentul a fost desfiinţat prin decret. Pe 14 şi 15 Iulie au fost ţinute noi alegeri. Electoratului i-a fost prezentată o listă unică, aceea a "Ligii poporului muncitor", adică a coaliţiei controlată de comunişti care formase guvernul. Toţi ceilalţi au fost declaraţi descalificaţi: se pretinde că 84,1% din populaţia adultă s'ar fi rezentat la vot, dintre care 92,8% ar fi votat pentru guvern. "Cu ajutorul înţeleptei conduceri a marelui Stalin am câştigat în Iulie o strălucită victorie", a declarat mai târziu Karl Sşre, secretarul general secretarul general al par-

tidului comunist.[14m]Pe 22 Iulie, noul parlament a votat în unanimitate o moţiune prin vot eschis, cerând Uniunii Sovietice să încorporeze Estonia în URSS. La 6 August, Johannes Lauristin, lider comunist eston, a vorbit înaintea sovietului suprem la Moscova şi a înaintat formal cererea. În aceeaşi sesiune sovietul suprem a declarat Estonia drept parte a URSS. La scurt timp după aceea agenţi ai poliţiei secrete sovietice, NKVD, au sosit în Estonia unde au înfiinţat o sucursală locală pe care a numit-o SARK. Comisarul şef adjunct era un Rus, Sişcikov. A urmat neîntârziat sovietizarea. Poporul eston a opus o rezistenţă vie, deşi lipsită de spectaculos. Pentru a o înfrânge, a fost decisă o deportare în masă a tuturor elementelor active ale populaţiei. Au fost specificate 10 categorii de oameni:

(1) Toţi membrii partidelor şi organizaţiilor economice şi culturale "burgheze" desfiinţate: toţi social-democraţii, sindicaliştii şi troţkiştii.
(2) Oficialităţile, judecătorii, ofiţerii de armată şi poliţie din regimul precedent.
(3) Participanţii la războiul împotriva bolşevicilor din timpul "războiului civil" din 1918-20.
(4) Foştii membri ai partidului comunist care au părăsit partidul sau au fost expulzaţi dn acesta.
(5) Refugiaţii şi emigranţii.
(6) Foştii angajaţi ai misiunilor diplomatice externe şi reprezentanţii firmelor străine.
(7) Oamenii care corespondau cu ţări străine, de exemplu filateliştii şi vorbitorii de esperanto.
(8) Rudele celor fugiţi din motive politice.
(9) Preoţimea şi membrii activi ai organizaţiilor religioase.
(10) Aristocraţii, proprietarii de pământuri, industriaşii, oamenii de afaceri, bancheri şi proprietarii de restaurante.[15]

Deportările în masă au început în noaptea de 13-14 Iunie 1941 şi până la sfârşitul verii aproape 50.000 de oameni fuseseră luaţi din casele lor. Doar atacul lui Hitler asupra Rusiei a întrerupt procesul.

Aproape exact cu trei ani mai târziu trupele germane se retrăgeau pe întregul front de răsărit. Patrioţii estoni au profitat de ocazie şi au organizat insurecţii armate pe întreg teritoriul ţării. Un Comitet Naţional al republicii Estonia, înfiinţat în timp util a emis, pe 23 Iunie o proclamaţie. Ea începea cu următoarele cuvinte:

Republica Estonia, creată în timpul eroicului război de eliberare [1918-1919], continuă să existe în ciuda repetatei ocupaţii a teritoriului său şi a

actelor d violenţă la care a fost supusă contrar celor regulilor general acceptate ale legilor internaţionale. Poporul eston nu a renunţat niciodată la ndependenţa sa politică. Viitorul fericit al unei Estonii libere şi independente stă în propriile lui mâini. El este încă hotărît şi pe deplin îndreptăţit să aparţină, ca un membru egal şi independent, familiei naţiunilor libere şi independente. Republica Estonă este recunoscută de naţiunile libere din întreaga lume, conduse de Marea Britanie şi Statele Unite ale Americii...[16]

Pe 17 Septembrie 1944 Germanii au abandonat linia Narvalacul Pepius şi s'au retras spre Tallin. Estoni înarmaţi le-au blocat drumul şi i-au obligat să se retragă spre Sud. În Tallin a fost proclamat un guvern eston provizoriu, sprijinit de Comitetul Naţional şi s'a ridicat steagul eston pe turnul sediului guvernului. A fost făcut către ţările beligerante şi către întreaga lume civilizată un apel pentru respectarea independenţei Estoniei. La 22 Septembrie 1944 au sosit trupele ruseşti.

Apelul guvernului provizoriu a fost complet ignorat de către Ruşi. Puterea sovietică era restaurată în urma trupelor. La 14 Mai 1946 s'a anunţat oficial că războiul a redus populaţia Estoniei cu un sfert, adică aproximativ 300.000 de oameni. Colectivizarea pe scară largă pornită în acel an a creat o nouă forţă de muncă din rândurile foştilor fermieri liberi. Aceasta nu a putut fi absorbită pe plan local deoarece industria estonă, în majoritate, fusese neglijată. Au fost repuse pe picioare doar acele industrii care, pe lângă că erau de mare importanţă pentru Rusia însăşi, depindeau de aprovizionarea locală cu materii prime. Un exemplu este industria uleiurilor din şisturi bituminoase. Au început transferuri "voluntare" în ale părţi ale URSS. Lista republicilor sovietice care au nevoie de muncitori este şi astăzi publicată pe larg (*The Times,* 23 Februarie 1949). Se raportează că au reînceput în toamna lui 1946 deportările în masă. Ca rezultat al acestor măsuri, populaţia estonă este în continuă descreştere. În locul ei se aduc în continuu Ruşi, cei mai mulţi cu funcţii oficiale. Ca şi în celelalte Ţări Baltice, unul din trei secretari ai partidului comunist eston este un Rus, ceilalţi doi sunt Estoni născuţi în Rusia, care n'au fost niciodată cetăţeni ai Republicii Independente Estonia (1919-1940) Dintre cei trei secretari, totuşi, Rusul este atotputernic. El operează prin poliţia politică secretă şi miliţia obişnuită, prima condusă numai de Ruşi, a doua infiltrată de Ruşi în toate funcţiile importante. În asemnea condiţii, a vorbi de o politică externă independentă este doar o farsă grotescă. Pe plan intern, deasemenea, voinţa Moscovei este absolută. Viaţa şi bunăstarea fiecărui Eston în parte depinde în întregime de voinţa şi plăcerea poliţiei controlate de Ruşi.

Această imagine a Estoniei se aplică tuturor republicilor sovietice ne-ruse. Controlul politic al Moscovei asupra lor este

total. Chiar dacă se face un efort real de a folosi comunişti autohtoni, în cazul în care ei sunt cu totul aserviţi Moscovei, există întotdeauna un Rus prin naştere ori alegere care este investit cu autoritate în ultima instanţă. Numai în el se poate avea încredere că va împlini, în orice circumstanţă, voinţa Moscovei. Acest fenomen a fost ilustrat din plin în primele luni ale lui 1949, când partidele comuniste ale celor mai multe republici sovietice şi-au ţinut congresele. Indiferent dacă Hruşciov a fost cel care s'a adresat partidului comunist ucrainean, Gusarov partidului comunist bielorus sau Bagirov partidului comunist azerbaigean, ei au vorbit întotdeauna pe aceeaşi temă: lupta împotriva racilelor capitaliste în conştiinţa oamenilor; lupta împotriva *naţionalismului burghez* ; lupta împotriva agenţilor imperialismului anglo-american; creşterea producţiei; şi construcţia comunismului. Cuvântarea de bază a fost totdeauna făcută de un Rus ori de un om care, ca Stalin şi Hruşciov, se identifică pe el însuşi şi interesele propriei naţiuni cu acelea ale Ruşilor.

3

Sfârşitul celui de-al doilea război mondial a creat o situaţie cu totul nouă. URSS nu mai era singurul stat comunist din lume. Am văzut că republicile unionale sunt total dependente de voinţa Moscovei. Să vorbim în cazul lor despre o politică externă independentă, chiar dacă este posibil din punct de vedere teoretic, din punct de vedere practic este inutil. Dar ce se întâmplă în cazul ţărilor de curând intrate sub guvernare comunistă? Sunt ele în stare să ducă o politică externă proprie?

Ca naţiuni independente ele pot, teoretic, să-şi formuleze şi să poarte propria politică externă. În practică, de la crearea noilor ţări comuniste şi până în prezent au fost doar două tentative de comportament independent. Ceilalţi au urmat întotdeauna fidel linia Moscovei. În ambele cazuri amintite Kremlinul a reacţionat prompt şi a clarificat faptul că se aşteaptă la supunere deplină.

(1) La începutul lui 1948, Gheorghe Dimitrov, dictatorul Bulgariei comuniste, s'a exprimat în favoarea unei federaţii slave în Sudul Balcanilor. Abia vorbise şi Moscova l-a chemat la ordine. *Pravda* a condamnat proiectul şi Dimitrov şi-a "revizuit" vederile.

(2) Îndată ce planul Marshall fusese acceptat de Marea Britanie şi Franţa în Iunie 1947, Polonia şi Cehoslovacia şi-au manifestat dorinţa de a face parte din schemă. Moscova şi-a

arătat imediat neplăcerea. La Varşovia a fost trimisă o telegramă şi Polonezii au respins oferta lui Marshall. Guvernul cehoslovac, totuşi, acceptase deja invitaţia. Câteva zile mai târziu, o delegaţie guvernamentală cehoslovacă a fost invitată la Moscova de către Stalin. Pe 9 Iulie, primul ministru cehoslovac, Gottwald, însoţit de Masarik şi Drtina, a zburat la Moscova. Stalin s'a arătat prietenos şi afabil, dar a insistat ca guvernul cehoslovac să renunţe la participarea în planul Marshall. Cehoslovacii s'au conformat.

Aşa cum Masarik a remarcat înaintea lui Ripka la întoarcerea de la Moscova, Cehoslovacia devenise un stat vasal. Stalin nici nu a încercat să explice cum reuşise guvernul sovietic să ajungă la concluzia că oferta lui Marshall era o formă de imperialism american. El a dat numai ordinul şi se aştepta ca guvernul cehoslovac să se supună.[17]

Totala subordonare cerută de Moscova tuturor celorlalte guverne comuniste poate fi cel mai bine ilustrată de atitudinea acestor guverne faţă de Iugoslavia, înainte şi după ce Tito a fost denunţat drept schismatic. Înainte de aceasta, Tito era apreciat drept unul dintre cei mai înaintaţi lideri democraţi ai poporului în lupta imperialismului anglo-american. După ce a fost denunţat de Ruşi, el a devenit dintr'o dată un şacal, o bestie fascistă, un discipol al lui Napoleon şi Hitler. Prin Septembrie 1949 emisiunile în serbo-croată ale Moscovei şi altor ţări comuniste către Iugoslavia însumau 105 ore şi o "Staţie a emigranţilor revoluţionari iugoslavi" a început să opereze pe aceeaşi lungime de undă cu Radio Belgrad.[18] Când, în fine, Rusia a denunţat tratatul de prietenie cu Iugoslavia (29 Septembrie 1949), toate celelalte ţări est-europene aflate sub control comunist care încheiaseră tratate asemănătoare au făcut acelaş lucru în interval de câteva zile.

Decizia Rusiei în ceea ce priveşte politica externă de urmat, trebuie să fie acceptată complet, cu toate consecinţele posibile, de către toate ţările comuniste, indiferent de poziţia lor specială. Atunci când a fost denunţat Tito, toate planurile pentru o soluţionare a problemei macedonene, care progresaseră continuu în anii precedenţi, au fost lăsate baltă. Bulgaria s'a reîntors la politica de favorizare a iredentismului macedonean. Se credea că pe linia lui Tito se va ajunge la dezintegrarea Iugoslaviei. Uitându-se faptul că Tito era un Croat, lozinca devenise "titoism înseamnă naţionalism sârbesc". Au fost reînviate tradiţiile organizaţiei revoluţionare macedonene din 1890, OMRI. Pe 27 Martie 1949, pe teritoriul aflat sub control comunist din Grecia de Nord, într'o întrunire secretă, a fost înfiinţată o

organizaţie comunistă a Macedoniei egeene, OCME. Au luat parte delegaţi ai partidului comunist bulgar şi ai partidului comunist macedonean din regiunea Pirin (în prezent parte a Iugoslaviei). Dat fiind că secretar general al nou-formatului partid comunist macedonean este Mihail Mailov, un Bulgar, trebuie să tragem concluzia că noua organizaţie este sub patronajul guvernului comunist bulgar, respectiv al Moscovei. [19]

În mod caracteristic, atunci când o ţară este declarată a fi în afara lagărului, relaţiile cu aceasta, în orice domeniu, trebuie să înceteze. De exemplu, în Septembrie 1949, Federaţia de Sport sovietică a refuzat să participe la "Jocurile Olimpice Balcanice" ţinute la Belgrad. În Ianuarie 1949, o echipă de tenis de masă iugoslavă nu a fost acceptată să participe la Cupa Dunării, ţinută la Bratislava.

Adevăratul rol al ministerelor de externe din ţările aflate sub control comunist a fost demonstrat din plin la Conferinţa dunăreană ţinută la Belgrad în vara lui 1948. Aceste ministere se aflau acolo pentru a reprezenta punctul rusesc de vedere şi să-i ofere sprijinul numeric. Un rol similar l-au jucat reprezentanţii Ucrainei şi Bielorusiei la întrunirile Organizaţiei Naţiunilor Unite din chiar clipa în care acestea au fost acceptate ca membri ai organizaţiei. Şi aceasta este singura semnificaţie a performanţelor la diverse întruniri internaţionale a unor oameni ca Vladimir Clementis din Cehoslovacia[20] ori Oskar Lange din Polonia.

Cu oricâtă credinţă ar urma linia rusească o ţară comunistă din afara Rusiei, Moscova nu este satisfăcută până când nu are controlul direct şi complet şi asupra vieţii interne a ţării în cauză. La înmormântarea lui Dimitrov, Vulko Cervenkov a făcut în numele partidului comunist bulgar un jurământ al cărui prim paragraf era "... să apărăm cu toată puterea noastră frăţia de nezdruncinat cu Uniunea Sovietică... să fim loiali până la ultima noastră suflare marelui partid bolşevic sovietic şi Tovarăşului Stalin".[21] Loialitatea popoarelor din ţările comuniste neruseşti este oferită, ca atare, nu cauzei comunismului sau propriei ţări comuniste. Această loialitate este, în primul rând - în exclusivitate, am putea spune -, loialitatea faţă de URSS.

Dominaţia Moscovei se manifestă în primul rând prin obligaţia impusă ţărilor devenite de curând comuniste de a urma cu supunere numai acel drum spre comunism care a fost indicat de partidul comunist al întregii Rusii. Dar dimensiunile totale ale acestei dominaţii vor fi realizate abia atunci când pretenţiile Moscovei de a fi complet informată asupra tuturor desvoltărilor politice şi atunci când ideea că ea ar avea dreptul legitim de a supune anchetei orice aspect al vieţii politice interne a ţării co-

muniste în cauză vor fi bine băgate în cap. Dacă Moscova dezaprobă o măsură oarecare, se aşteaptă ca respectiva ţară să-şi îndrepte "greşeala" şi să-şi exprime recunoştinţa faţă de marele învăţător Stalin[22] şi Rusia pentru că i-au indicat adevăratul drum.

Uneori critica este făcută direct de către ziarele oficiale sovietice, cum sunt *Pravda* sau *Gazeta de literatură*, sau de către un oarecare lider comunist sovietic. Un exemplu caracteristic este cazul publicaţiei cehoslovace *Funkcionar*, care a fost criticată că nu este suficient de energică în a ajuta formarea "cadrelor" partidului comunist ceh.

*****

Sunt motive să credem că munca de coordonare a politicii urmate de toate partidele comuniste este executată de Cominform. Acesta este instrumentul prin care ordinele Moscovei pot fi făcute mai acceptabile noilor state comuniste. Reprezentanţii partidelor comuniste care sunt membri ai Cominformului nu sunt în nici un fel membri egali cu ceilalţi. Opinia care prevalează pentru ei este întotdeauna punctul de vedere sovietic. Ei nu înfruntă şi nu critică niciodată politica sovietică şi interpretarea dată de sovietici comunismului. Reprezentantul sovietelor nu este niciodată pus în minoritate în nici una dintre problemele care pare de importanţă pentru Moscova. Cominternul nu este altceva decât un transmiţător convenabil al ordinelor Moscovei.

Toate deciziile majore care afectează lumea comunistă sunt luate numai de către partidul comunist rus, fără consultări prealabile cu vreun alt partid comunist. În practică, aceasta înseamnă dominaţia absolută a Ruşilor asupra întregii vieţi politice interne şi externe a tuturor popoarelor aflate sub guvernare comunistă. Nici un fel de dialectică nu poate masca acest lucru.

4

Această dominaţie politică este întărită enorm de dominaţia culturală şi ideologică, nu numai acceptată, dar uneori chiar primită cu entuziasm de conducători comunişti sicofanţi. Aceştia din urmă cântă fără jenă laude oricărui lucru de provenienţă sovietică şi mai ales oricărui lucru de provenienţă rusească. Ei depreciază în mod conştient propriile realizări naţionale. Acest aspect nu este accidental. Este o politică deliberată, ţintind la unitatea ideologică şi culturală ultimă a lumii comuniste. Este o

politică deliberată de a impune sistemul de valori ruseşti în toate ţările comuniste. În interiorul aestei politici există un număr de tendinţe diferite.

În primul rând, cultul persoanei lui Stalin şi al altor lideri sovietici este promovat prin toate mijloacele la îndemână. La congresele de partid, întruniri şi manifestaţii publice, portretul lui Stalin este întotdeauna expus împreună cu portretele celorlalţi conducători comunişti.* Cel mai adsea portretul lui Stalin este mai mare decât celelale, emiţând astfel sentimentul ierarhiei. Acest lucru s'a întâmplat de exemplu la Conresul partidului comunist bulgar. Un bust enorm al lui Stalin a fost amplasat pe piscul Musella, cel mai înalt munte din Balcani. O statuie înaltă de trei metri a supravegheat expoziţia sovietică de la Bucureşti. Un monument gigantic, înalt de 30 de metri şi care îl reprezintă pe "Stalin cel Mare" este înălţat în inima oraşlui Praga.**

Note PAGINĂ!!!

* Dragostea pentru Stalin s'a rarefiat după discursul lui Hruşciov la cel de-al 20-lea congres al partidului. Sunt totuşi semne clare de reabilitare în unele declaraţii oficiale făcute după venirea la putere a noului şef de partid, Mihail Gorbaciov, în 1985.

** Dărâmat după denunţarea de către Hruşciov a crimelor lui Stalin, în 1956.

Fotografiile lui Stalin "împodobesc" fiecare clasă de şcoală din întreaga lume stăpânită de Moscova. În mod practic fiecare oraş are o stradă Stalin, o cale Stalin, o piaţă sau un bulevard Stalin. "Muncitorii bulgari şi ţăranii români sunt învăţaţi să gândească [despre el ca despre] eroul şi conducătorul lor".[24] Această adulaţie a "eroului" a atins punctul culminant în 1949 în timpul pregătirilor de a celebra a şaptezecea aniversare a lui Stalin. În România, muncitorii s'au oferit să sporească producţia cu 10%. În Polonia şi Cehoslovacia ei au semnat chemări la întrecere şi angajamente de sporire a producţiei. Ruşii au produs o carte despe Stalin, "Eliberatorul" popoarelor Est şi Sud-Est europene, care a fost tipărită în germană, ungară, română, serbo-croată şi ucraineană şi care a fost distribuită *gratuit,* în milioane de exemplare.

Alte teme favorite sunt măreţia şi puterea armatei roşii. Monumente care le celebrează sunt ridicate pretutindeni, în locurile cele mai vizibile, cum este acela dinaintea Porţii Brandemburg din Berlin sau monumentul impresionant al "Eliberatorilor Ungariei" din Budapesta.*

Atenţie, nota traducătorului.!!!

* Dacă în țările sub guvernământ comunist asemenea monumente sunt rezultatul direct influenței - ca să nu spunem al hegemoniei, cuvânt ce ar putea supăra pe unii cititori care sunt de altă părere - sovietice, cu atât mai grotesc apare refugiatului dintr'o țară comunistă prezența la Viena (!!!) a unei "podoabe" edilitare de același gen: monumentul soldatului sovietic din Schwarzenbergplatz. Cu "babalaica" de gât și cu scut poleit la picior, cu trăsături foarte asemănătoare omului "nou" germanic din epoca premergătoare, un supradimensionat oștean din tuci urâțește unul dintre locurile istorice ale orașului de la Dunăre, ca o reproducere ieftină de ghips țipător colorat, de bâlci, pusă la loc de cinste într'un salon cuprinzând statui de Michelangelo... N.T.

În al treilea rând, este un nou avânt al autorilor marxiști și ruși. Toate marile cărți ale marxismului sunt publicate în milioane de exemplare și muncitorii sunt forțați să le plătească din salariile lor. În România, de exemplu, s'a făcut cunoscut cazul unei familii de patru salariați în care existau nu mai puțin de patru exemplare a "Lecțiilor leninismului", de Stalin. Clasicii ruși sunt de asemenea oferiți în ediții populare ieftine. Autorii ruși ale căror opere sunt interzise sau au fost distruse sunt din ce în ce mai greu deprocurat.

În al patrulea rând, există o mișcare fără precedent de predare a limbii ruse. În acest scop se pun la dispoziție toate mijloacele necesare. În Cehoslovacia, *Lidove Noviny* a proclamat: "Limba rusă este limba viitorului", [25] și a fost pornită o competiție la nivel național cu un mare număr de premii. În școlile din tot cuprinsul lumii comuniste, limba rusă este cea de-a doua limbă obligatorie. În Cehoslovacia, în plus, s'au organizat cursuri speciale, cu aportul a 15.000 de profesori, "pentru a preda limba rusă unui număr de 150.000 de Cehi și Slovaci, în timp record".

În fine, se face o mare publicitate tuturor realizărilor rusești în știință, artă și meserii. xpozițiile de cărți, artă și cultură rusească par a nu lua niciodată sfârșit. În Cehoslovacia, tuturor orașelor și satelor li s'a ordonat să organizeze expoziții sovietice. Superioritatea sovietică și în special cea rusească este subliniată în permanență. În Bulgaria, atunci când Cervenkov a preluat puterea, s'a emis un decret care proclamă genetica lui Miciurin și o condamnă pe aceea a lui Mendel și Morgan. În Praga, biologii s'au autoangajat să "urmeze fără abatere învățătura lui Lisenko".[26] În Polonia, o expoziție de arhitectură sovietică a fost deschisă cu angajamentul de a urma modelele ruso-sovietice. În *Rabotnicesko Delo,* organul partidului comunist bulgar, a fost chiar menționat că vor fi trimiși la Moscova clovni bulgari, pentru a învăța cum să "insufle spiritul socialist în circul bulgăresc"!

Asemenea exemple pot fi multiplicate la infinit. Cele menționate ilustrează pe deplin modul în care comuniștii speră să creeze acel spirit de opinie publică necesar pentru a face popoarele neruse să accepte fără discuție conducerea rusească.

Repetarea constantă a câtorva teme simple, omniprezenţa probelor materiale despre grandoarea Rusiei, greutatea evidentă a unei proopagande nesfârşite proslăvind meritele reale sau imaginare ale liderilor sovietici vor rezulta, se crede, în recunoaştere şi supunere.*

* Nota Traducătorului!!!

* Pentru uzul cititorului român din Occident, care nu a cunoscut realitatea anilor respectivi la faţa locului, sau pentru cei care au uitat-o, ori nu se născuseră încă la momentul respectiv, câteva completări în ceea ce priveşte situaţia României. "Toboşarul timpurilor noi", Mihai Beniuc, afirma cu avântul "revoluţionar" oportun: "...Lumea în jurul meu şopteşte / Acesta-i poetul Beniuc/ Ştie şapte limbi şi ruseşte!". Radioul, în manualele şcolare româneşti, fusese inventat de Popov; becul electric, de Mendeleev; submarinul, de un ţăran rus, în timpul lui Petru cel Mare; avionul, de Mojaiski etc. Circula chiar gluma că, pe când Columb se apropia de America şi marinarii nemulţumiţi erau pe cale să se revolte, de pe catarg s'a auzit strigătul care l-a salvat pe Amiralul Oceanelor de mânia echipajului: 'Zemlia! Zemlia! (Pământ! Pământ!)". N. T.

Această supunere şi credinţa fără a pune întrebări în natura benefică a conducerii comuniste ruseşti este absolut esenţială dacă popoarele neruse trebuie să accepte deciziile Moscovei până acolo unde acestea afectează întreaga viaţă economică a ţărilor lor şi dacă ele trebuie să accepte dominaţia economică moscovită.

5

La începutul anilor 1920, liderii comunişti sovietici erau acut de conştienţi că programul lor de industrializare pe scală largă nu putea fi îndeplinit fără o acumulare importantă de capital în mâinile statului.

De vreme ce nu erau la îndmână credite din străinătate, ei trebuiau să asigure capitalul necesar din însăşi economia sovietică. Industria era deja complet naţionalizată, dar agricultura era încă aproape exclusiv în mâinile ţărănimii care îngrijea fermele de curând căpătate pe o bază individualistă, de proprietate privată. Aripa stângă a partidului comunist a argumentat în curând că statul ar trebui să-şi asigure capitalul necesar prin exploatarea ţărănimii. Preobrajenski[28] a formulat cel mai limpede această teorie. El a numit-o "acumulare socialistă primitivă". Acea parte a economiei care se afla în mâinile statului era "metropola". Restul erau "coloniile". "Acumularea de mijloace materiale în mâinile statului [ar trebui să fie] obţinută în principal *din surse aflate în afara sistemului economic de stat.* " "Metropola" industriei de stat ar trebi să exploateze "coloniile" înconjurătoare ale întreprinderilor particulare de mici dimensiuni.

Dar există o limită după care impozitarea directă devine ineficientă. Evaziunea fiscală şi un resentiment general sunt inevitabile. Alternativa era de a fixa în mod arbitrar o rată de schimb între produsele "metropolei" şi acelea ale "coloniilor", în favoarea celei dintâi. "Produsul unităţii de muncă, sau de efort, din economia de stat [ar trebui să fie] schimbat pentru produsul mai multor unităţi de muncă din colonii".[29] De vreme ce statul era în poziţia de a controla toate preţurile, aceasta era uşor de făcut.

Dacă această teorie de exploatare a "coloniilor" era sau nu[30] teoria oficială a guvernului comunist rus în modul de a trata ţărănimea, are puţină importanţă pentru ceea ce ne propunem. Este totuşi important să ne dăm seama că respectiva teorie se aplică perfect în ceea ce priveşte modul guvernului sovietic de a trata oricare alt guvern străin, ori de câte ori este în stare să-şi impună voinţa. Guvernele străine de sub dominaţia Moscovei sunt "coloniile" lui Preobrajenski. Ele sunt sursele care "se află în afara sistemului economic de stat". Guvernul sovietic este "metropola". "Coloniile" sunt exploatate pentru a preda capitalul disponibil în mâinile guvernului sovietic. De vreme ce setea de capital este de nestins, exploatarea "coloniilor" este împinsă până la limita extremă a suportabilului. Metodele prin care respectiva exploatare este realizată sunt numeroase, rezultatul a treizeci de ani de tratative cu lumea exterioară. De vreme ce majoritatea informaţiilor privind comerţul exterior sunt tratate foarte secretos de către Uniunea Sovietică , este dificil să fie puse împreună pentru a completa ţesătura metodelor comerciale sovietice. Totuşi este posibil de a prezenta o imagine relativ acurată a metodelor folosite, din declaraţiile făcute de conducătorii politici, din statisticile sovietice şi din cifrele publicate în ţările nesovietice implicate. Aceste metode pot fi grupate în felul următor.

(1) În ţările asupra cărora Uniunea Sovietică nu are control politic direct, Moscova înfiinţează agenţii comerciale importante şi oferă, la început, condiţii comerciale excepţional de favorabile. Ca urmare a tratamentului favorabil Uniunea Sovietică tinde treptat să devină cel mai important client, dacă nu clientul exclusiv. Această penetraţie economică este însoţită de o propagandă neîncetată împotriva ţărilor capitaliste şi asupra naturii benefice a comerţului cu Uniunea Sovietică. Agenţia sovietică de comerţ face cât se poate de limpede că Uniunea Sovietică este gata să cumpere orice are de oferit ţara respectivă. După ce comerţul ţării "coloniale" a fost dirijat clar către Uniunea Sovietică, Ruşii îşi permit să facă datorii în contul curent. Pe măsură ce datoriile se acumulează, Uniunea Sovietică pretinde

noi termeni comerciali favorabili pentru ea însăşi. Ţara "colonială" nu este într'o poziţie în care să poată rezista termenilor nou propuşi. Relaţiile ei comerciale cu restul lumii au fost tăiate de multă vreme. Ea este obligată să accepte mai puţin decât să piardă întregul contului ei creditor.

Aceasta s'a întâmplat în cazul comerţului sovietic cu ţări ca Sinkian, Mongolia Superioară şi Tanu-Tuva, înainte de încorporarea acestora în Uniunea Sovietică. În Sinkian "agenţia de comerţ [*Sovsintorg*] a fost foarte activă şi erau folosiţi drept consilieri mulţi tehnicieni sovietici". Un cercetător experimentat în problemele Sinkianului a descris provincia drept năpăstuită de o administraţie puternic rusificată şi birocratică şi potopită cu "propagandă anti-imperialistă..." Această propagandă a avut asemenea succes încât în Octombrie 1937 ministrul chinez Chen Li-fu a spus: "Este natural ca Sinkianul şi Rusia să aibă relaţii strânse mai ales în sfera economică, de vreme ce izolarea Sinkianului de China şi apropierea sa de Rusia face comunicaţiile mai uşoare. Dar nu a fost făcută nicio încercare de a 'comuniza' provincia..."[31] Prin Martie 1939 tuturor comercianţilor în afară de cei ruşi li s'a ordonat să părăsească ţara. (În perioada 1939-1943, balanţa comercială cu aceste ţări estice era în general favorabilă URSS-ului. După aceea, "exporturile acestor ţări către URSS au depăşit importurile".[32])

(2) În ţările asupra cărora URSS exercită o formă oarecare de control politic, se trece peste faza iniţială în timpul căreia Rusia oferă condiţii comerciale favorabile. Exploatarea ţării "coloniale" continuă de aici încolo. Gradul de exploatare stă în directă legătură cu gradul de control politic exercitat de Uniunea Sovieică. Cu cât mai mare este acesta din urmă, cu atât sunt mai favorabili sunt pentru URSS termenii comerciali pe care îi impune.

Prin 1946-47, volumul comerţului sovietic cu ţările est-europene a fost de câteva ori mai mare decât nivelul antebelic. În timpul lui 1949 volumul comerţului sovietic cu Ungaria a fost de trei ori mai mare decât în 1947, însumând mai mult de 25% din comerţul exterior total al Ungariei. Comerţul cu Bulgaria în acelaşi an a crescut cu 20% faţă de 1947, ajungând la aproape 80% din comerţul exterior total bulgăresc. Iugoslavia, înainte de disputa Cominform-Tito, orienta către Est circa 53% din totalul comerţului său. Comerţul cu Polonia a crescut cu 35% în 1948 (*Tass,* 18 Ianuarie 1949) şi cel cu Cehoslovacia cu 45%, ridicând volumul comerţului celei din urmă cu URSS la circa 25% din întregul comerţ exterior. România face comerţ aproape exclusiv cu ţările controlate de comunişti. Se apreciază

că mai mult de jumătate din volumul comerţului ei exterior se îndreaptă spre URSS.

Această reorientare a comerţului către Uniunea Sovietică a fost realizată prin mijloace diverse.

Cehoslovacia a fost tratată cu mânuşi. Până în 1947 Cehoslovacia a făcut comerţ aproape exclusiv cu Occidentul. Ea a cumpărat din Vest materiile prime necesare industriile sale şi a vândut cea mai mare parte a produselor industriei ei uşoare pe piaţa mondială, la preţuri competitive. Chiar dacă produsele sale aveau multă căutare în întreaga lume, balanţa ei comercială cu Occidentul îi era nefavorabilă. Când a fost făcută oferta lui Marshall, Cehii au văzut de bună seamă în ea posibilitatea de a-şi echilibra economia. Ei şi-au anunţat dorinţa de a face parte din schemă. Când Ruşii le-au criticat atitudinea, Gotwald, Masarik şi Drtina s'au dus la Moscova să explice că decizia lor a fost luată din necesităţi clare ale economiei cehoslovace. Stalin a insistat totuşi asupra faptului că planul Marshall ar fi un act neprietenos faţă de Uniunea Sovietică. Cehii puteau avea ori dolarii lui Marshall, ori prietenia sovietică. Ei nu le puteau avea pe amândouă deodată. Nu era posibil nici un compromis . El s'a oferit să cumpere din Cehoslovacia ţevi, motoare electrice şi alt echipament industrial şi a oferit în schimb 200.000 de tone de cereale (grâu, orz şi ovăz). Propunerea lui Stalin nu era o soluţie pentru dificultăţile Cehoslovaciei. Cerealele erau binevenite, mai ales că erau semne ale unei recolte slabe. Dar Cehoslovacia vânduse deja sau putea vinde în Occident întreaga producţie a industrei sale uşoare, în parte pe valută forte. Ceeea ce dorea ea era ori valută forte, ori materii prime pentru industrie. Stalin nu oferea nici una nici alta.[33] Cehii au trebuit să meargă împotriva intereselor lor economice evidente pentru a păstra prietenia sovietelor.

Bulgaria sau Polonia nu au fost tratate în acelaşi fel Uniunea Sovietică s'a oferit să cumpere toată esenţa de trandafiri şi toată producţia de tutun a Bulgariei. Cifra exactă nu este de aflat, dar se ştie că preţul oferit pentru aceste două produse bulgăreşti, amândouă bine cerute pe piaţa mondială, este mai mic decât cel preţul acestei pieţe. Bulgarii au acceptat oferta. Nu le-a fost lăsată nici o altă posibilitate. Păstrarea chiar a unei părţi din producţia ei de ulei de trandafir pentru vânzare în Occident ar fi fost un "act neprietenesc".

Mikolajczik, liderul de exil polonez, relatează că în August 1945 în timpul convorbirilor comerciale sovieto-polone, liderii sovietici au cerut 12.000.000 de tone de cărbune polonez anual, pe perioada ocupaţii Germaniei, *gratuit.* Aceasta însemna majoritatea surplusului polonez pentru export. Când Mikolajczik a

protestat ce vehemenţă, Molotov a fost de acord să plătească cheltuielile de extracţie, adică 5 până la 6 dolari SUA/tonă. Mai târziu s'a descoperit că Ruşii inseraseră o clauză, după ce Oskuba şi Morawski semnaseră înţelegerea din partea polonă, prin care preţul cărbunelui fusese scăzut la 1,25 dolari SUA/tonă. Această clauză a fost acceptată şi a intrat în vigoare în ciuda faptului că Danemarca şi Suedia oferiseră 12 şi mai târziu 16 dolari SUA/tonă. Asta înseamnă o exploatare a Poloniei, numai în ceea ce priveşte cărbunele, în ritmul de peste 100.000.000 milioane dolari anual.

(3) Rusia oferă împrumuturi numai în condiţii excepţionale, având întotdeauna în vedere un scop politic. Dar chiar şi aşa, avantajul economic pe care îl trage din acestea este neîndoielnic. Polonia comunistă, de exemplu, a primit un împrumut de 450 milioane dolari în virtutea înţelegerii dn 1948; rata dobânzilor nu a fost făcută publică. Dar, judecând după împrumutul de 23 de milioane dolari dat Cehoslovaciei în acelaşi an, este sigur că rata dobânzilor cerute este mai mare decât aceea erută de instituţiile internaţionale de credit pentru împrumuturi similare. Cehoslovacilor li s'a cerut să plătească o dobândă de 3,5%, cu 1% mai mult decât cere pentru împrumuturi pe *termen scurt* Banca de Import-Export.

(4) Uniunea Sovietică sugrumă sistematic industriile prelucrătoare ale ţărilor devenite de curând comuniste, netrimiţându-le materiile prime de care au mare nevoie. Spre sfârşitul lui 1947, Kostov, care era dictatorul economic nedisputat al Bulgariei, a raportat la congresul frontului patriotic: "În ultimele şase luni am făcut doar un progres neînsemnat în construirea şi producţia industriei naostre din cauza marii lipse de materii prime... şi a proastei organizări..."[35] Când industriile prelucrătoare ale noilor ţări comuniste închid din lipsă de materii prime, Moscova se oferă să le trimită materii prime pentru a fi prelucrate în contul sovietelor. În Decembrie 1949 Dvorak, ministrul cehoslovac de comerţ exterior, a anunţat că 57% din importurile cehoslovace din Uniunea Sovietică pe 1949 au fost materii prime destinate re-exportării în URSS. Pentru a cita un alt exemplu, în România, curând după sfârşitul războiului, cele mai multe dintre filaturile de bumbac au trebuit să fie închise din lipsă de bumbac. A fost semnat un acord cu Rusia, prin care aceasta a livrat bumbacul cu condiţia ca România, după ce l-a prelucrat, să-l re-exporte în URSS. România putea reţine numai o fracţiune a bumbacului brut, drept plată. (În toate acordurile similare beneficiul realizat de ţara "colonială" este de multe ori mai mic decât dacă ea ar cumpăra materiile prime din URSS şi ar revinde articolele finite acolo sau în oricare altă ţară, la

preţul pieţei mondiale sau chiar mai jos decât acesta. În acest fel Uniunea Sovietică îşi prelucrează materiile prime la o fracţiune din preţ.)

(5) Oridecâte ori niunea Sovietică este de acord să vândă un produs de mare necesitate în ţara aflată sub dominaţie, ea impne un preţ mult superior celui de pe piaţa mondială. Când Cehoslovaciei i s'au promis cerealele de care avea mare nevoie în urma secetei severe din 1948, Moscova a livrat grânele ncesare la preţuri cu 50% mai mari decât media pieţei mondiale în acea perioadă. Cele câteva tractoare pe care Bulgaria le-a obţinut după război au fost cumpărate din URSS la mai mult de dublul preţului pe care ar fi trebuit să-l plătească în Marea Britanie sau Statele Unite.

(6) Rata de schimb dintre rublă/leva, rublă/leu, rublă/coroană, rublă/zlot etc. este fixată artificial la un nivel foarte favorabil rublei şi nu păstrează nici pe departe pasul cu puterea de cumpărare a acestor devize.

(7) Uniunea Sovietică revide în afară bunurile şi materialele pe care le cumpără la preţuri convenabile din "coloniile" ei şi intră astfel în competiţie pe piaţa mondială împotriva livrantului ei iniţial. Astfel la începutul lui 1949 sovieticii ofereau tutunul pe piaţa italiană la un preţ cu 35% mai mic decât Bulgarii. La cercetare s'a dovedit că tutunul respectiv provenea din recolta din 1948 a Bulgariei, din care sovieticii cumpăraseră 75-78% şi o revindeau acum pe piaţa internaţională.

(8) Când armata roşie a intrat, la finele celui de-al doilea război mondial, în teritoriile nesovietice autorităţile ruseşti au rechiziţionat şi au trimis acasă tot ce au putut lua. Oriunde a fost posibil ele au avut grijă să dea acestui jaf organizat o aparenţă de legalitate. Convenţia de armistiţiu cu România, de pildă, semnată la 11 Septembrie 1945, fixează suma totală a reparaţiilor pe care această ţară le are de plătit la 300 milioane dolari SUA, plătibili în şase rate anuale (Articolul 11). Dar nu mai puţin de alte cinci articole ale Convenţiei de armistiţiu se ocupă de plăţile diverse pe care România le are de făcut URSS-ului. Aceste articole sunt atât de vag formulate încât, eventual, ele acoperă orice lucru pe care sovieticii doresc să-l transporte. Interpretarea lor a fost lăsată în întregime în mâinile comandamentului militar sovietic. Într'un document înaintat Conferinţei de pace de la Paris pe 6 August 1946, liderii români în exil au arătat, cu sprijinul total al partidelor democrate din România, că plăţile totale efectuate de România în primul an de la încheierea armistiţiului au fost următoarele:

(a) Conform articolului 3 al Convenţiei de armistiţiu România era obligată să asigure transportul gratuit al forţelor

aliate pe teritoriul României. Guvernul român a pus la dispoziţia comandamentului sovietic 92% din tonajul total al navelor maritime şi fluviale precum şi întreaga reţea de căi ferate şi drumuri rutiere. Cele din urmă au trecut sub administraţa directă a comandamentului sovietic: 2390 de locomotive şi 60.161 vagoane de cale ferată au fost folosite astfel. Din acestea, 259 de locomotive şi 23.142 vagoane au fost trimise în afara ţării şi nu s'au mai reîntors. Valoarea serviciilor oferite la acest capitol însuma[37]
87.422.379 lei, adică 32.390.000 dolari SUA

(b) Conform articolului 5 al Convenţiei, România era obligată să ofere "hrană adecvată, îmbrăcăminte, îngrijire medicală şi transport" tuturor cetăţenilor sovietici aflaţi pe teritoriul românesc. Sub prevederile acestui articol România plătise
8.137 milioane lei, adică 3.014.816 dolari SUA

(c) Prin articolul 7, România era obligată să predea URSS "tot materialul de război german aflat pe teritoriul românesc". În practică, Ruşii au insistat ca toate aceste capturi să fie în bună stare de funcţionare. Pentru reparaţiile necesare şi pentru 1200 de autovehicole româneşti pe care Uniunea Sovietică a insistat să le primească în locul unui număr egal de autovehicole germane nefolosibile, România a plătit
3.743 milioane lei, adică 1.386.809 dolari SUA

(d) Articolul 8 al Convenţiei, care prevedea predarea către URSS a tuturor proprietăţilor germane şi ungureşti din România a fost interpretat astfel încât să includă toate mărfurile de provenienţă germană din antrepozitele şi depozitele româneşti, chiar atunci când ele fuseseră achitate integral de România. Uneori a fost inclusă drept proprietate germană proprietate aparţinând cetăţenilor români de origină germană. Toate fostele întreprinderi germane, chiar şi cele cumpărate de cetăţeni români sau de statul român şi achitate integral a fost casificate drept proprietate germană şi confiscate. Prin acest articol URSS a primit circa
30.000 milioane lei, adică 11.115.227 dolari SUA

(e) Articolul 10 prevedea subsistenţa trupelor sovietice de pe teritoriul românesc cu alimente, îmbrăcăminte, combustibil etc. Cu toate că luptele pe teritoriul românesc a încetat în Iulie 1945, România a fost făcută să aprovizioneze armata roşie de pe fronturile maghiar şi cehoslovac precum şi trupele de ocupaţie staţionate permanent în România. Plăţile făcute sub acest articol se ridicau la
454.401.265 lei, adică 168.359.120[38] dolari SUA.

(f) Potrivit articolului 11, România trebuia să plătească 300 milioane dolari SUA compensaţii de război într'o perioadă

de 6 ani. Prima rată ar fi trebuit să fie de 56,5 mlioane de dolari. Dar comandamentul sovietic a insitat ca respectivele 300 de milioane de dolari să fie plătite în dolari amicani din 1938. Plata reală făcută în dolari a fost de
260.997 milioane de lei, adică 97.884.023 dolari SUA
(g) Articolul 12 conferea României obligaţia de a reîntoarce URSS toate proprietăţile luate de pe teritoriul sovietic în timpul războiului. Comandamentul sovietic pretindea următoarele:

Proprietate identificată în România = 373.000 milioane lei;
Valoarea estimată a bunurilor perisabile luate de pe teritoriul sovietic între 1941-1944 = 325.000 milioane lei;
Bunuri considerate drept a fi fost luate din URSS dar neidentificate = 250.000 milioane lei.
În total, 948.000 milioane lei, adică 351.200.000 dolari SUA

Impotriva acestor pretenţii sovietice România a prezentat o contra-plângere care depăşea într'adevăr pretenţiile Ruşilor (însumând 1.198.000 milioane lei). Oricum România a trebuit să plătească în anul respectiv, sub acest capitol, suma de
348.000 milioane, adică 128.936.646 milioane dolari SUA.

Peste aceste plăţi cerute sub acoperirea Convenţiei de armistiţiu, Ruşii au confiscat şi rechiziţionat proprietate particulară românească în valoare de
525.000 milioane, adică 194.516.487 dolari SUA

Ei au mai confiscat şi bunuri din depozitele vămii care aparţineau armatei, marinei şi forţelor aeriene române, încălcând Convenţia de armistiţiu. Aceastea însumau
138.000 milioane lei, adică 51.315.301 dolari SUA

Cu alte cuvinte, în primul an de armistiţiu Ruşii au primit bunuri şi servicii însumând
1.855.700.644.000 lei, sau 688.919.084 dolari SUA

Pretenţiile iniţiale de compensaţii de război ale URSS faţă de România pentru perioada respectivă erau de 56.500.000 dolari, mai puţin de a douăsprezecea parte din plata realmente efectuată.*

Nota traducătorului!!!

* O scrisoare nesemnată, înregistrată de Public Record Office, Londra, sub numărul de referinţă FO 371/48558 99908, şi pe care George Ciorănescu (vezi Apoziţia, 10-11, Mţnchen, 1988) o propune - ca şi alţi de alţi cercetători (Nicolae Baciu, *Agonia României*, Ion Dumitru-Verlag, Mţnchen, 1987 - drept o scrisoare a lui Iuliu Maniu către Cornel Bianu , descrie problema despăgubirilor de război plătite de România Ruşilor într'un mod foarte apropiat, cu mici inadvertenţe. Citãm: "... Lumea a ajuns să dispereze. Pe lângă obligaţiunile pe care ni le impune interpretarea unilaterală a armistiţiului făcută de Ruşi, armata rusească din România continuă devastările fără nici un sens şi o politică care va avea de rezultat înfometarea ţării.

... Am pus la dispoziţia trupelor Sovietice toate mijloacele de transport: 22.000 vagoane şi 252 locomotive grele ne-au fost luate şi nu au fost restituite până astăzi. Vasele fluviale ne-au fost luate în folosinţă de Ruşi. Am predat sub titlul de trofeu, materialele de războiu germane şi maghiare, fiind chiar obligaţi să le reparăm pe cele degradate. Peste 10.000 de autovehicule au fost «luate» de Ruşi fără nici un titlu. Înaltul Comandament Sovietic aplicând art. 18 din armistiţiu a considerat bunuri inamice şi a preluat firme şi inventare particulare a căror valoare depăşeşte 30.000.000.000 lei. În executarea obligaţiei de a asigura funcţionarea industriilor şi a depozitelor la dispoziţia trupelor Sovietice, am efectuat livrări de materiale şi servicii, respectând întru totul obligaţiunile impuse. Pentru subsistenţa armatei am livrat până la 1 Junie, cantităţi care depăşeau obligaţiunile impuse şi care se cifrează la aproape 40.000 vagoane alimente. În plus, s'au livrat peste 4.000 vagoane alimente, trupelor ruseşti care s'au întors de pe front, aceasta pe deasupra livrărilor ce trebuiau efectuate pe baza planului general. În ce priveşte despăgubirile de războiu, în baza convenţiei dela 16 Januarie 1945, am satisfăcut întru totul obligaţiunile, livrând peste cantităţile contractate, produse petrolifere în valoare de 7.000.000 dolari, material lemnos în valoare de 200.000 dolari. Am restituit în bună parte toate bunurile ridicate din URSS, în aplicarea art. 12 din armistiţiu. Ni s'au pretins însă toate bunurile, indiferent dacă ele există sau nu, sau dacă erau consumabile. Ni s'au cerut şi produse industrializate dacă proveniența lor era de pe teritoriul rus. Valoarea restituirilor făcute până acum depăşeşte 237 miliarde. În afară de livrările şi restituirile pe care le-am făcut conform armistiţiului, o serie de bunuri a căror evaluare depăşeşte 500 miliarde, au fost ridicate de armata rusă şi scoase în afara

Cu toată starea disperată din punct de vedere zootechnic în care se găseşte ţara noastră, ne-au fost luate de către Armata Sovietică 580.000 capete de vite, care întrec cu mult mai mult de 1/2 totalul vitelor ridicate de România, nu numai din Transnistria, dar şi din Bucovina şi Basarabia, în perioada 1941–1944.

Efortul financiar făcut de România pentru executarea convenţiei de armistiţiu din Septembrie 1944 şi până la 1 Julie 1945, se cifrează la Lei 433.1/2 miliarde, în această sumă fiind cuprinse numai 1/2 din cheltueli, deoarece s'a ţinut seama în calcularea sumelor, numai de actele definitiv lichidate în contabilitatea Statului.

Făcând un tabloul [sic] comparativ, repartizat la bugetul Statului, rezultă că întreţinerea Statului şi a armatei pe această perioadă de timp se cifrează numai la 423 miliarde, prin urmare mai puţin decât cheltuelile armistiţiului.

România este obligată în afară de convenţia de armistiţiu, să asigure şi întreţinerea, îmbrăcămintea şi transportul prizonierilor Sovietici eliberaţi din Germania şi Ungaria în trecere peste România. Am spicuit câteva date în ceeace priveşte executarea condiţiunilor şi angajamentelor contractate de România. În ceeace priveşte executarea condiţiunilor şi angajamentelor contractate de Rusia Sovietică, acestea lasă foarte mult de dorit. Menţionăm între altele că cu toate stipulaţiile exprese a[le] tratatului de armistiţiu, Ardealul a fost luat de sub administraţia Românească şi pus sub administraţie Rusească, până la constituirea guvernului Groza. Armata Sovietică a intervenit în multe cazuri în controversele politice, susţinând partidul comunist. În momentul de faţă sunt cantonaţi peste 1.000.000 soldaţi sovietici în diferite zone ale ţării cu intenţia de a-şi prelungi acest cantonament fără un termen stabilit, iar însăşi prezenţa acestor trupe masive în ţara noastră, face imposibilă desfăşurarea normală a vieţii economice şi politice.

În conformitate cu hotărârile Aliaţilor, actualul guvern nu este recunoscut, totuşi el continuă să fie menţinut şi întărit de către Ruşi, prin acte publice destinate a-i garanta prelungirea existenţei." N.T.

Nu ar trebui să ne imaginăm că o astfel de politică de spoliere sistematică a fost îndreptată numai împotriva fostelor ţări inamice. Ea nu a fost îndreptată nici numai împotriva guvernelor necomuniste. Toate teritoriile nesovietice "eliberate" de armata roşie au fost tratate la fel. Ca să citâm un alt exemplu, în cuvintele din *The Economist* : "Ceea ce a fost unic în ocupaţia rusească a Manciuriei a fost jefuirea sistematică a instalaţiilor

industriale ale ţării - o acţiune întreprinsă direct pe cheltuiala Chinei ca atare, indiferent dacă ea avea să fie în viitor sub guvernare comunistă sau nu."[39] Comisia americană de reparaţii a estimat bunurile industriale şi fabricile luate de pe teritoriul Manciuriei la 858 milioane dolari SUA[40] şi că daunele totale provocate economiei manciuriene, inclusiv distrugerile, totalizează peste 2.000 milioane dolari SUA.

(9) În fine, Uniunea Sovietică caută să capete o prezenţă permanentă în exploatarea resurselor naturale ale tuturor ţărilor nesovietice. Ocazional, acolo unde consideraţiile de ordin strategic joacă un rol predominant, cum este cazul minelor de uraniu din Cehoslovacia, Ruşii insistă să administreze ei înşişi asemenea întreprinderi, cu excluderea locuitorilor ţării pe teritoriul căreia se găsesc aceste resurse naturale de neînlocuit. Acestea sunt totuşi cazuri excepţionale. Cel mai adesea Ruşii înfinţează o serie de companii mixte în care ei înşişi deţin 51 sau 50% din acţiuni şi controlul efectiv asupra conducerii. Prototipul acestor companii mixte sunt companiile mixte autorizate de sovietici să opereze pe teritoriul sovietic la începutul anilor '20, cum au fost Russertorg, Russgollandoles etc. Capitalul era mixt, adică sovietic şi străin, dar guvernul sovietic reţinea cel puţin 51% din acţiuni.

După cel de-al doilea război mondial, înfiinţarea unor asemenea companii mixte a devenit o armă favorită a sovieticilor. Prin ele Uniunea Sovietică a stabilit un control economic sever asupra sateliţilor săi, sau cel puţin asupra industriilor celor mai esenţiale ale ţărilor în cauză: aluminiu în Ungaria, petrol în România şi Austria, traficul aerian şi fluvial etc.

România, de exemplu,[42] a încheiat cu URSS, la 8 Mai 1945, un "Acord de Colaborare Economică". Acest acrd cuprindea practic întreaga economie românească. El prevedea colaborarea economică în industria extractivă (petrol, cărbune, minereuri metalifere); în industriile prelucrătoare (electricitate, fier şi oţel, alimente şi conserve, lemn, sticlă şi textile); în transporturi (aerian şi militar) şi finanţe (bănci şi asigurări). Printr'o serie de înţelegeri următoare au fost înfinţate companii mixte sovieto-române în cele mai multe din aceste ramuri industriale. Caracteristicile principale ale acestora sunt următoarele:

(a) Capitalul pe acţiuni al noilor companii este în proprietate sovietică şi românească, în proporţie de 50/50%.

(b) Comitetul de directori are un număr egal de membri sovietici şi Români.

(c) Preşedintele companiei este un cetăţean român, directorul executiv este un cetăţean sovietic.

(d) Statul român aprobă legile necesare pentru uşurarea activităţii Sovromurilor. Cele din urmă devin stăpâni necontestaţi ai industriilor respective; adesea ele sunt proclamate drept monopoluri legale.

(e) Invariabil, contribuţia sovietică în asemenea companii mixte este iluzorie. În industria petrolieră, de exemplu, acordul asupra petrolului in 17 Iulie 1945 stabilea contribuţia sovietică la înfiinţarea Sovrompetrolului drept consistând din (1) maşini şi utilaje pentru extracţia şi rafinarea petrolului evaluate la 740 milioane lei şi (2) activul unor companii petroliere evaluat la 1.760 milioane lei. Toată această contribuţie a fost strânsă de URSS în urma războiului, cel mai mult din aşa numita "fostă proprietate germană".[43]

Acorduri asemănătoare au fost încheiate cu toate celelalte ţări est-europene, cu Manciuria şi Sinkian. Înfiinţarea de companii mixte sovieto-chineze a fost şi subiectul negocierilor sovieto-chineze de la începutul lui 1949.[44]

Uneori forma exactă a acestor companii mixte variază în funcţie de circumstanţele locale. Dar caracteristicile lor fundamentale, aşa cum sunt arătate mai sus, sunt întotdeauna aceleaşi.

*****

Gradul de exploatare al diverselor ţări de către Moscova precum şi metodele folosite variază potrivit circumstanţelor, în raport direct cu gradul de putere sovietică în ţara respectivă. Această lipsă de uniformitate confirmă că teoria lui Preobrajenski asupra relaţiilor dintre "metropolă" şi "colonii" se aplică - *mutatis mutandis* - relaţiilor dintre Moscova şi guvernele satelite.

Dacă, în plus, ne reamintim că factorul cel mai important pentru liderii de la Kremlin este despărţirea lumii în două tabere, cea capitalistă şi cea socialistă, atunci putem vedea de ce Moscova trebuie să insiste în exercitarea unei dominaţii economice abolute asupra tuturor ţărilor din lagărul "socialist".

Pentru a înfrânge lagărul capitalist, lagărul socialist trebuie, în primul rând, să producă instrumentele care vor egala şi depăşi puterea reală şi potenţială a lagărului capitalist. Experienţa comunistă învaţă că metoda cea mai rapidă de a ajunge la o producţie mai mare este de a concentra cât se poate de multe resurse în mâinile conducătorilor lagărului socialist, respectiv în mâinile Moscovei. Aceste resurse sunt apoi folosite pentru a promova scheme de desvoltare pe termen lung, capabile să sporească de mai multe ori productivitatea totală a ţării sau a

unei regiuni particulare. Planul de electrificare a regiunii Dniepropetrovsk este un exemplu în cazul din urmă. Dacă planificarea generală ar fi fost lăsată la latitudinea fiecărei ţări din lagărul socialist, ar fi fost multe pierderi. Ar fi existat o producţie locală nerentabilă şi o dublare inutilă de întreprinderi. Mai mult - şi acesta este cel mai important considerent - liderii ţărilor mai mici din lagărul socialist ar fi putut tinde să promoveze desvoltarea acelor planuri care ar promite în mod rezonabil sporirea prosperităţii propriei ţări. Astfel, obiectivul primordial este pierdut din vedere. Oricât de importantă ar fi prosperitatea ţărilor individuale din lagărul socialist, ea este pusă complet în umbră de considerentul incomparabil mai important. Nici un comunist nu se poate să nu-l cunoască. Desvoltarea economică nu este altceva decât un mijloc. Ea trebuie realizată, în primul rând, avându-se în vedere lupta fără compromis dintre lagărele socialist şi capitalist. Singurii oameni care pot vedea această luptă din perspectiva corectă sunt liderii lagărului socialist. Aceştia sunt oamenii de la Kremlin. Acumularea resurselor trebuie, de aceea, să fie lăsată exclusiv pe seama Moscovei.

Doar liderii de la Moscova, şi numai aceştia, ştiu în ce punct şi în care sector trebuie să fie sporită puterea economică a lagărului socialist, pentru a putea face faţă cu succes lagărului capitalist.

Teoria lui Preobrajenski a subliniat necesitatea ca statul să acumuleze resursele. Ea a sugerat că aceasta se poate realiza prin exploatarea unui anume sector al comunităţii. Meritul ei principal este însă faptul că ea a sugerat un număr de mijloace prin care această exploatare devine acceptabilă, dacă termenul de "acceptabil" este cel potrivit, chiar celor exploataţi. În anii care au urmat celui de al doilea război mondial, Moscova nu a produs nici o nouă teorie pentru a explica exploatarea pe care o practică asupra ţărilor nou "eliberate". Ea a avut totuşi grijă ca mijloacele prin care respectiva exploatare urma să fie realizată să apară cât se poate de acceptabile popoarelor exploatate înşile, în circumstanţele date. De aici, gradele diferite de exploatare.

În interiorul Uniunii Sovietice, nu s'a permis niciodată discuţia asupra relaţiilor dintre Moscova şi oricare altă parte a URSS. Moscova şi-a reţinut întotdeauna dreptul de a decide ce resurse pot fi investite, şi unde. Faptul că o republică oarecare, Ucraina, Georgia sau Azerbaigeanul s'a întâmplat să fie mai bogată în resurse decât Rusia Albă, Turkestanul sau Armenia, nu înseamnă decât că respectiva a virat mai multe resurse în mâinile Moscovei. Adică, primele au fost exploatate mai mult

decât cele din urmă. În mod similar, resursele a fost investite potrivit planului de desvoltare pe termen lung al Moscovei. Se neglijează complet şi total interesele regionale sau dorinţele oamenilor care le-au produs. Ucrainenii, Georgienii şi Azerbaigenii ca atare nu au ce spune asupra deciziior luate. Interesele lor se pierd în interesele întregului lagăr socialist. Dacă, pentru a le atinge pe acestea, întreaga bogăţiei a Ucrainei trebuie investită în Vladivostok sau Birobidgean, bunii comunişti ucraineni nu precupeţesc nici un efort pentru a trimite acolo cât se poate de repede întreaga avere a Ucrainei.

*****

Finele celui de-al doilea război mondial a creat un număr de ţări comuniste "independente" alăturate Rusiei comuniste. Au urmat multe speculaţii asupra naturii exacte a relaţiilor ce urmau să se desvolte între ele, mai ales din cauză că Moscova părea să aplice etaloane diferite în controlul ei asupra acestora. În realitate, situaţia nu s'a schimbat cu nici o iotă. Au rămas în continuare un lagăr socialist şi unul comunist. Lagărul socialist putea să-l combată în mod eficient pe cel capitalist numai în condiţiile în care Moscova, capul lagărului socialist, putea să ia decizii de una singură. În sfera economică, asta însemna dreptul exclusiv al Moscovei de a acumula resursele aflate la îndemână. Metodele exacte prin care aceste mijloace urmau să fie acumulate duceau, în mod necesar, la exploatarea totală a nou apărutelor ţări comuniste. Nu se putea altfel. Singurul aspect care lăsa loc la interpretări era acela al alegerii mijloacelor de exploatare cele mai acceptabile pentru ţările exploatate în cauză, în circumstanţele date. Dacă Moscova hotărăşte - în interesul luptei anticapitaliste - ca unele dintre resursele la îndemână să fie reinvestite în ţările care le-au produs, aceasta este o simplă coincidenţă. Moscova este aceea care îşi păstrează dreptul exclusiv de a decide. Relaţiile dintre Moscova, Varşovia, Budapesta sau Praga pe de o parte, şi cele dintre Moscova şi Kiev, Baku şi Batumi, pe de altă parte, pot să fie diferite în mod formal. Din punct de vedere fundamental, ele sunt aceleaşi. Nu există decât un lagăr socialist. Copii din flori sau "punţi" între Est şi Vest sunt - oricât de importanţi ar fi politicienii care le propun - imposiblităţi.[45] În exemplul nostru[46] directorul operaţiei de asanare a mlaştinii deţine puterea totală de decizie asupra locului unde trebuie construit noul dig, noul *vallum*, sau noua întărire. Faptul că piatra potrivită poate fi aflată într'un anume loc nu îl va face să construiască digul în punctul acela. Decizia lui va fi determinată în primul, dacă nu

în singurul rând, de condiţiile din afara terenului deja asanat. El va construi digul acolo unde apele îl ameninţă cel mai mult, chiar dacă blocurile de piatră trebuie transportate pe distanţe de kilometri. El va clădi casa şi va începe cultivarea terenului acolo unde primejdia unei inundaţii este cea mai mică, indiferent dacă se poate ca pământul din apropierea digului să fie mai fertil.

*****

Până la finele lui 1949, Moscova a exploatat fiecare nouă ţară comunistă în parte. Mai recent, totuşi, sunt semne limpezi că Moscova încearcă să creeze un mecanism eficient pentru exploatarea mai multor ţări pe bază regională. Comisia Internaţională a Dunării este o ilustraţie a acestei noi tentative.

La întrunirea din 1948 a Comisiei Internaţionale a Dunării, Ruşii, cu sprijinul tuturor ţărilor dunărene, au exclus din organizaţie puterile occidentale. În acel timp Moscova avea deja controlul efectiv asupra Dunării prin confiscarea proprietăţilor Societăţii Austriece de Navigaţie pe Dunăre - ca proprietate germană - şi prin înfiinţarea unei serii de companii mixte[47] în România, Ungaria şi Iugoslavia. Oricât ar fi fost de satisfăcător din punct de vedere teoretic, controlul rusesc asupra flotelor şi capacităţilor portuare dunărene era din punct de vedere practic nesatisfăcător. Orice decizie a Moscovei trebuia să fie sancţionată de către fiecare companiile mixte în parte. În Noiemrie 1949, la a doua întâlnire a Comisiei, ţinută la Galaţi, a fost aplicat corectivul necesar. Delegatul sovietic, Moruzov, a fost numit secretar al Comisiei şi i s'a dat controlul complet asupra conducerii acesteaia. Rămâne de văzut dacă, în timp, această Comisie va deveni un fel de companie internaţională "pe acţiuni" pentru fiecare companie "naţională" mixtă. Dar decizia guvernului român de a dizolva propria companie de navigaţie fluvială şi de a-şi transfera flota şi toate posesiunile companiei nixte româno-sovietice respective indică acest lucru. În viitor, Moscova va putea trata numai cu Moruzov, iar Moruzov numai cu secretarii fiecărei companii mixte în parte.

O altă desvoltare în aceeaş direcţie este Consiliul de Asistenţă Economică Reciprocă (CAER, în Vest cunoscut sub numele de COMECON). În teorie, acest Consiliu a fost creat ca o replică a planului Marshall. Europa de Est era ameninţată de imperialismul anglo-american. Pentru a se apăra în mod eficient, ţările est-europene trebuiau să-şi pună împreună resursele şi să promoveze legături economice mai strânse. Planul Marshall oferea o posibilitate binevenită de a prezenta înfiinţarea noii or-

ganizaţii drept o măsură de apărare imaginată numai pentru apărarea intereselor statelor membre ale CAER. Şi aşa şi este, dacă interesele statelor participante sunt înţelese ca la Moscova. Deoarece această nouă organizaţie oferă mecanismul prin care se colectează şi sunt discutate în prezenţa delegatului Moscovei date vitale asupra producţiei, consumului şi planurilor de desvoltare pe termen lung ale tuturor statelor est-europene. În acest fel Moscova poate exercita un control economic complet asupra vieţii economice a ţărilor est-europene, cu un minimum de rezistenţă. CAER-ul îi dă posibilitatea reprezentantului Kremlinului de a introduce sugestii în ceea ce priveşte desvoltarea pe termen lung, în perfectă păstrare de pas cu planul general al lumii comuniste, aşa cum este acesta imaginat la Moscova. Mai mult, secretariatul general al organizaţiei pare a fi fost stabilit la Moscova (*The Times*, 23 Septembrie 1949). Nici o persoană care este conştientă de metodele comuniste nu poate neglija consecinţele. Moscova este fără discuţie dictatorul economic al CAER-ului.

Consiliul de Asistenţă Economică Reciprocă este născocit pentru a micşora rezistenţa pe care Moscova ar putea-o întâlni în aplicarea planurilor proprii. Praga, Budapesta ori Varşovia pot accepta dictatele Moscovei mai uşor, atunci când ele vin pe calea CAER, în care sunt ele înşile membre, decât dacă ordinele respective vin direct de la Moscova.

Prin mijlocirea unor organizaţii de felul Comisiei Internaţionale a Dunării şi a Consiliului de Asistenţă Economică Reciprocă, supravegherea de către Moscova a vieţii economice a ţărilor est-europene devine mai strânsă şi mai uşor acceptabilă pentru chiar ţările în cauză.

*****

Considerentele potrivit cărora Moscova alege locul unde trebuie făcute investiţii pe termen lung sunt trei la număr. În primul rând, se pune problema securităţii. Un combinat metalurgic de mare importanţă va fi mai degrabă construit în centrul URSS decât în Lituania, Kamciatka sau Ucraina. În al doilea rând contează amplasarea resurselor naţionale şi producivitatea naturală a pământului. Minele din Donbas, bogate în cărbune de calitate superioară sau desvoltarea industriei de uleiuri bituminoase în Estonia nu pot fi ignorate, chiar dacă ambele sunt expuse atacurilor armate din afară. Ceea ce este important, în al treilea rând, este loialitatea politică a populaţiei. Primele două considerente sunt evaluate unul faţă de celălalt şi apoi se ia decizia. Dar şi al treilea considerent este important şi plin de

consecinţe. Ori de câte ori se decide asupra desvoltării economice a unei anumite ţări sau regiuni, dar locuitorii sunt consideraţi drept nedemni de încredere din punct de vedere politic, planurile nu sunt lăsate deoparte; mai degrabă ele sunt înfăptuite împreună cu o campanie masivă de asigurare a loialităţii necesare. Indoctrinarea teoretică, infiltrarea cu Ruşi educaţi la Moscova în toate straturile vieţii locale şi, în fine, numirea de Ruşi în toate poziţiile cheie din partid, miliţie, poliţie secretă, industrie etc. sunt paşii următori. Dacă este nevoie, se procedează la transferul pe scală mare a elementelor anti-moscovite. Nu este precupeţit nici un efort până când nu se stabileşte liniştea politică necesară: în mod spontan şi veritabil, dacă se poate; dacă este necesar, cu forţa şi printr'un control riguros. Niciun apologet al sovietelor nu uită, atunci când scrie despre Uniunea Sovietică, să scrie despre desvoltarea extraordinară, aproape miraculoasă, a republicilor din Asia Centrală. Aceasta este pusă în ochii lumii ca un exemplu al realizărilor comunismului. Explicaţia este simplă. Asia Centrală este foarte bogată în resurse naturale. Cărbune, cupru, petrol, sare etc. pot fi găsite în cantităţi mari. Climatul este excelent pentru cultivarea bumbacului. Înainte de revoluţie, Asia Centrală producea practic tot bumbacul de provenienţ rusească. "Dar aceasta însemna doar 70% din consumul total al industriei Rusiei şi restul trebuia importat"[48] Aflată în graniţă cu Tibetul şi Pamirul la Sud-Est şi cu Afghanistanul şi Persia la Sud, pericolul unei invazii era practic zero. Astfel, din primele două puncte de vedere, desvoltarea Asiei Centrale era foarte de dorit. Dar populaţia era în mod limpede ostilă Moscovei. Abia dacă 2% din populaţia indigenă era alfabetizată. Kremlinul a decis că atitudinea acestei populaţii faţă de Moscova trebuie îmbunătăţită. Liderii din Asia Centrală care se opuneau Moscovei au fost treptat eliminaţi, într'un fel sau altul, din viaţa regiunii. Au fost aduşi lingvişti, s'au scris noi gramatici şi limbi aproape moarte au fost readuse în viaţă. A fost extinsă pe cât s'a putut educaţia gratuită. Religia mahomeană, la început persecutată, a fost mai târziu luată ca partener al statului şi încurajată. O generaţie cu totul nouă a fost crescută în aşa fel încât să creadă că Moscova şi poporul rus, prin comunism, au adus prosperitatea, bunăstarea şi cultura populaţiei din Asia Centrală. Această lucrare continuă. La al 10-lea congres al partidului comunist uzbek[49], ţinut la 1 Martie 1949 la Taşkent, secretarul general al acestuia, Iusupov, un Rus, a vorbit folosind termeni răsunători despre realizările regimului comunist. El a apelat la comunişti şi comsomolişti să fie şi mai vigilenţi împotriva "reînvierii trecutului reacţionar religios". "Mulţi oameni par să creadă că 'mama poporului

uzbek este religia", a spus Iusupov. "În URSS, o asemenea atitudine este imposibilă", a continuat el. O parte a noii intelectualități a demonstrat "tendințe naționaliste". Este absurd să "idealizăm excesiv trecutul". Istoricii care au prezentat trecutul în care Taşkentul şi Buhara erau oraşele sfinte ale întregii lumi musulmane drept o *epocă de aur*, comiteau o crimă împotriva Uniunii Sovietice. Cei care negau originalitatea culturii uzbece greşeau la rândul lor. Aceştia erau cosmopoliți epatriați. Era greşit să-ți imaginezi poporul şi cultura uzbekă drept o parte a culturii turcice. Era o greşeală să-ți imaginezi - aşa cum a făcut profesorul şi academicianul sovietic Bartold, că poetul național uzbek, Mir Alişer Navai a fost inspirat şi influențat de cultura persană. Nu; poporul uzbek era un popor mare şi avea propria sa cultură, care a fost desvoltată sub conducerea marelui popor rus, căruia îi datora tot ceea ce are. El, poporul uzbek, era conştient de rolul decisiv pe care îl juca în Asia Centrală "marea cultură a poporului rus" aflat sb condcerea generalisimului Stalin, căruia îi va rămâne recunoscător pe vecie.

*****

În politica Moscovei față de Europa de Est sau Manciuria nu este nici o urmă de răutate intenționată sau de lipsă de bunăvoință. Ele sunt exploatate doar pentru că se întâmplă să fie astfel plasate încât investițiile pe termen lung în aceste zone sunt nesigure. În ochii Moscovei, a întări puterea lagărului socialist în aceste zone periferice ar fi aproape o sinucidere. Nivelul de viață al popoarelor de acolo scade în mod continuu. Toate eforturile lor de a spori propria lor producție industrială eşuează. La congresul partidului comunist bulgar din 1948, Terpeşev, şeful comisiei de stat pentru planificare a admis că față de nivelul antebelic, consumul actual a scăzut cu 25%. Dacă se ia în considerație creşterea populației Bulgariei, se poate vedea cu uşurință că nivelul de trai a scăzut cu mult peste un sfert față de nivelul antebelic. "Necazul stă în micile noastre posibilități de export şi în marea noastră necesitate de obiecte din import. Trebuie să importăm maşini, tractoare, metale, petrol, produse chimice, bumbac şi piele" a spus cel menționat mai sus.[50] Bulgaria nu a putut obține aceste produse , în cantitate suficientă, de nicăieri. Ea nu a obținut nici măcar o singură maşină pentru a înlocui rău dărăpănata ei fabrică de textile. Iar mecanizarea agriculturii abia dacă progresează în vreun fel.

Ungaria, ca şi Iugoslavia, are zăcăminte însemnate de bauxită. Nici una dintre aceste țări nu a primit vreo uzină de pre-

lucrare din partea Moscovei, deşi importanţa aluminiului nu poate fi ignorată. Aceasta a fost una din acuzaţiile aduse de Tito împotriva "multelor ţări"[51] care voiau ca Iugoslavia să rămână o sursă de materii prime pentru industriile lor.[52] Liderii de la Moscova au ascultat cu simpatie planurile ambiţioase ale comuniştilor est-europeni privitoare la industrializarea rapidă. Ocazional ei au promis să le livreze cele necesare, cum le-au promis Bulgarilor, sau chiar au promis să trimită echipament industrial pe credit, aşa cum au făcut în cazul Ungariei. Prima livrare urma să fie abia în 1950 iar restul treptat, până în 1954. Dacă aceste promisiuni se vor realiza vreodată este imposibil de spus la ora actuală, dar sorţii sunt împotriva acestei probabilităţi. Ţările est-europene sunt bogate în resurse naturale. Oamenii, în special Polonezii, sunt cunoscuţi pentru hărnicia lor. Întreaga zonă oferă un teren excelent pentru o industrializare rapidă. Oricum, este foarte posibil ca planurile de industrializare să fie mai degrabă stânjenite decât sprijinite. Strategia generală a lagărului socialist este în momentul de faţă împotriva acestui curs de acţiune. Dacă nu se va petrece vreo schimbare fundamentală, Moscova va continua să promită mult şi să nu facă nimic.

În anumite circumstanţe excepţionale, Moscova a decis că ete de dorit o reconstrucţie rapidă şi o industrializare accelerată. Coreea de Nord este un asemenea caz. După război, marele proiect hidroenergetic de pe râul Yalu a fost continuat, întreprinderile chimice şi rafinăriile de petrol refăcute şi, după posibilităţi, modernizate. Acelaşi lucru s'a petrecut şi în industria metalurgică şi a cimentului. Tehnicieni, ingineri şi geologi, precum şi profesori universitari sovietici, au ajutat la desvoltarea economiei nord-coreene. Această politică, diametral opusă celei aplicate în Manciuria vecină, poate fi mai bine înţeleasă dacă ne amintim că în acelaşi timp Coreea de Sud era sub ocupaţie americană. Era o încercare de forţe. În timp ce Coreea de Sud a făcut progrese mici şi îndoielnice, datorită, în mare parte, unei reforme agrare incomplete şi ezitante, comuniştii voiau săşi demonstreze puterea şi eficienţa. Aceasta confirmă rgula fundamentală a guvernării comuniste. Economia este un instrument în slujba politicii.[53]

Un alt exemplu este acela al Cehoslovaciei. Înainte de război Cehoslovacia o ducea bine cumpărând matrii prime din Occident şi revânzând produse de bună calitate ale industriei uşoare. În lagărul socialist nu este nevoie de o asemenea specializare. Ceea ce se cere este capacitatea Cehoslovacilor de a munci din greu.Este nevoie şi de uzinele industriale cehoslovace, bine desvoltate de Germani în timpul războiului. În consecinţă

Moscova a cerut Cehoslovaciei să-şi transforme industria producătoare de bunuri de larg consum pentru piaţa mondială într'o industrie producătoare de maşini şi echipament industrial pentru lagărul socialist. Este deja limpede că liderii actuali ai Cehoslovaciei se supun cerinţei Moscovei. Recent a fost raportat[54] că uzinele Skoda au produs un mare număr de tancuri pentru URSS şi că sectoare mari ale industriei cehoslovace erau adaptate producţiei de maşini. Ruşii, la rândul lor, şi-au arătat dorinţa de a sprijini Cehoslovacia în această perioadă de tranziţie cumpărând de acolo bunuri care nu se bucură de mare căutare în Rusia. Se raportează[55] că ei au cumpărat pălării în valoare de 750.000 de lire sterline, deşi Ruşii nu sunt mari purtători de pălărie.

*****

Înainte de a încheia acest capitol asupra dominaţiei economice a Moscovei asupra întregului lagăr socialist, s'ar cuveni să mai facem un comentariu. Moscova nu a făcut niciodată o declaraţie absolut lipsită de echivoc în ceea ce priveşte soarta ultimă a noilor state comuniste. Dar nu putem avea nici o îndoială. Experienţa Tanu-tuvei, Lituaniei, Letoniei şi Estoniei stau mărturie. Ele vor deveni parte a Uniunii Sovietice. Nu există altă alternativă. Probabil, atunci când liderii de la Moscova vor considera momentul propice, adunările naţionale ale noilor ţări comuniste vor vota în unanimitate o rezoluţie cerând intrarea în URSS.

Nu este mare grabă în această problemă. Din contră, includerea acestor ţări în Uniunea Sovietică, înainte de a fi fost aduse din toate punctele de vedere la acelaşi nivel cu restul Uniunii Sovietice trebuie evitată cu orice preţ. Fiindcă tulburările pe care aceşti membri potenţiali le pot crea în interiorul URSS nu sunt neglijabile. Europe de Est are mai mult de 110 milioane de oameni.*

Notă Pagină!!!

* 125 milioane în 1985.

Nivelul de trai al acestor oameni este, chiar şi azi, considerabil mai înalt decât cel al cetăţeanului sovietic de rând. Exploatarea acestor ţări de către Moscova este necesară deci şi în vederea unei uniformităţi mai largi şi a unei mai bune suduri a popoarelor din lagărul socialist. Nivelul de trai al noilor ţări

comuniste trebuie coborât la nivelul mediu de trai din URSS.* Abia atunci ele pot fi admise în familia popoarelor sovietice.

Nota Traducătorului!!!

* Se pare că, în anii '80, strategia s'a modificat. Cel puţin România, sub Nicolae Ceauşescu, a reuşit să ajungă la un nivel de trai chiar mai scăzut decât al URSS - cel mai scăzut, de altfel, între toate ţările Europei, "socialiste" sau "capitaliste" -, ceea ce face ca mulţi Români, în disperare de cauză, să fi ajuns la concluzia că stăpânirea rusească - respinsă în mod organic de-a lungul întregii istorii româneşti - ar fi preferabilă celei "autohtone". Sloganul "Să vină Ruşii!", scris pe zidul Uzinei Steagul Roşu din Braşov în Noiembrie 1987, este dovada aceastei stări de spirit. Şi putem să ne gândim dacă nu cumva jocul politic de-a "independenţa", început prin 1964-65, nu este sortit să astupe ochii şi urechile celor care bănuiesc o conlucrare strânsă, un consens secret între liderii de la Kremlin şi cei de la Bucureşti, tocmai în sensul răpirii acestei ultime aparenţe de libertate şi încorporării întregii Românii în vastul imperiu comunist, alături de teritoriile furate la finele celui de-al doilea război mondial. N.T.

*****

În lumina acestor consideraţii, necesitatea păstrării secretului privind tranzacţiile comerciale şi altor statistici privind viaţa economică a ţărilor comunise devine evidentă. Moscova nu-şi poate permite să facă public faptul că republica sovietică socialistă Karelo-Finică este supra exploatată în beneficiul republicilor central-asiatice. Moscova are suficiente posibilităţi pentru a controla orice tulburare posibilă. Totuşi, este complet antipolitic să se cauzeze resentimente inutile, sau să se dea probe materiale şi să se exacerbeze resentimentele deja existente. În noile ţări comuniste necesitatea de a se păstra secretul asupra statisticilor este chiar şi mai mare.

În aceste ţări popoarele nu sunt încă pe deplin subjugate. Ideea că bogăţiile trebuie să părăsească propria ţară pentru a fi investite în vreo parte îndepărtată a URSS ar provoca mari resentimente. Ţelul teoretic ultim al lagărului socialist nu se bucură de mare apreciere pentru ele. Chiar şi liderii comunişti sunt supuşi unei încercări foarte grele atunci când li se cere să accepte continuarea exploatării economice a propriei ţări.

*****

Iată de ce exploatarea economică a noilo state comuniste este însoţită de o campanie propagandistică susţinută, care subliniază generozitatea Moscovei şi nemuritoarea recunoştinţă faţă de Moscova a ţării exploatate în cauză. Când Cehoslovacia, de exemplu, a primit un transport de cereale din URSS, Antonin Zápotocki, primul ministru cehoslovac, a numit aceasta "ajutor economic", dar nu a desvăluit niciodată ce bunuri au fost tri-

mise în schimb către Rusia. Întreaga presă românească din 1947 încoace laudă drept "ajutor" orice transport de bunuri din Uniunea Sovietică, dar nu tipăreşte niciodată vreo cifră privind expediţiile româneşti către URSS.

6

Am arătat deja că dominaţia politică, ideologică şi eonomică asupra vieţii republicilor membre ale URSS este realizată prin intermediul partidului comunist, poliţiei secrete şi miliţiei comuniste obişnuite; toate acestea, până la urmă, fiind controlate de Ruşi, prin naştere sau prin alegere. In ciupercăria noilor state comuniste, încă nemembre ale Uniunii Sovietice, dominaţia este realizată prin aceleaşi mijloace. Există numai o deosebire de accent. In interiorul URSS, aceasta se petrece în mod deschis. In ţări ca Polonia, România sau Bulgaria, Ruşii apar în scenă fie drept consilieri tehnici, instructori politici şi militari sau membri ai unor misiuni de prietenie, fie ca trupe de ocupaţie, paznici ai liniilor de comunicaţie etc. Organizaţiile de poliţie secretă ale noilor state comuniste sunt create exact după modelul sovietic. Ele sunt puternic infiltrate, la nivel superior, cu specialişti ruşi. In realitate aceştia sunt cei care au frânele puterii şi o exercită conform ordinelor Kremlinului. Evident, Moscova îşi dă mare osteneală să conducă celelalte ţări comuniste prin comunişti educaţi în URSS, cum sunt Rákosi în Ungaria sau Dimitrov în Bulgaria. Dar experienţele făcute în Ucraina şi în republicile central-asiatice i-au învăţat pe Ruşi că majoritatea liderilor comunişti ne-ruşi se revoltă mai devreme sau mai târziu împotriva cămăşii de forţă a Kremlinului. In consecinţă, Ruşii îşi iau măsuri de prevedere. De îndată ce controlul efectiv asupra unei noi ţări este stabilit prin intermediul partidului comunist, Moscova trimite acolo ofiţeri ruşi de încredere pentru a organiza sistemul de securitate de stat şi pentru a se asigura astfel împotriva oricărei dezertări viitoare.

*****

O ţară comunistă nu poate să aibă secrete faţă de Moscova. Dar reciproca nu este valabilă.

Această poziţie singulară pe care Kremlinul o pretinde pentru Rusia este o altă caracteristică fundamentală şi esenţială a comunismului rusesc care sfidează la ora aceasta întreaga lume. Ea nu are nimic de a face cu teoria şi parcatica trecută a comunismului. In 1920 Lenin spunea:

Să presupunem că Germania, Polonia, Ungaria şi Finlanda devin cu toate sovietice. Chiar şi atunci noi nu ne putem aştepta ca ţările acestea, care au propria istorie, propriile tradiţii, armate şi finanţe să devină o parte federală a Rusiei Sovictice, ca Başkiria sau Ucraina. Pentru ele federaţia ar însemna o diminuare a independenţei lor naţionale.

In mod limpede, Lenin recunoştea comuniştilor ne-ruşi dreptul de a-şi duce propria viaţă, în colaborare deplină cu URSS dar nu supuşi acesteia. In practică, sistemul comunist rusesc de azi se trage dintr'o aplicare riguroasă şi strictă a conceptului "terenului asanat". In lupta constantă împotriva apelor de afară, trebuie să existe o unitate de comandă. Trebuie să existe o ascultare fără condiţii a ordinelor comandantului operaţiei. Numai el poate vedea întregul. Numai el poate dirija resursele sau poate îndrepta efortul într'un anume punct al lucrării. Ceilalţi, care trăiesc la marginea terenului asanat văd numai interesul lor imediat şi sunt reticenţi în a accepta ameninţarea intreselor proprii. Comuniştii adevăraţi sunt gata totuşi să sacrifice interesul imediat "aparent" al propriei patrii în folosul cauzei comuniste. Ei trebuie să încredinţeze Moscovei calitatea de a lua toate deciziile finale. "In afara Uniunii Sovietice, muncitorii trebuie să lupte prin orice mijloc pentru triumful cauzei comunismului şi, astfel, să sprijine şi să apere *necondiţionat* partidul comunist al Uniunii Sovietice şi URSS."[56]

Noile ţări comuniste trebuie să urmeze necondiţionat conducerea Rusiei în politica internaţională deoarece lagărul socialist trebuie să prezinte un front unit lagărului capitalist. Noile ţări comuniste trebuie să urmeze drumul rusesc spre comunism deoarece experienţa a arătat că este cel mai bun şi cel mai scurt şi duce la comunism. Noile ţări comuniste trebuie să accepte supremaţia culturală şi ideologică a Rusiei deoarece, pentru a accepta necondiţionat conducerea rusească, ele trebuie să înveţe să iubească şi să admire realizările ruseşti din toate domeniile de activitate. Noile ţări comuniste trebuie să accepte decizia Rusiei în ceea ce priveşte problemele economice, chiar dacă acest *fiat* înseamnă o sărăcire temporară, deoarece numai Rusia este aceea care poate dirija resursele în aşa fel încât ele să poate fi folosite în cel mai propice mod în lupta împotriva capitalismului.

7

Hegemonia rusească absolută asupra tuturor celorlaltor ţări comuniste este prezentată de Moscova drept o necesitate a luptei anti-capitaliste. Această interpretare este, natural, acceptată de Ruşii înşişi. Pentru popoarele ne-ruse din lagărul "socialist", aceasta înseamnă curată exploatare.

Cei mai mulţi dintre comuniştii ne-ruşi, care au intrat în partid din veritabilă dragoste pentru omenire şi justiţie, au făcut cunoştiinţă cu această problemă curând după ce ţara lor a intrat în lagărul socialist. Cazul lui Lucreţiu Pătrăşcanu este un exemplu demn de notat. Pătrăşcanu, un intelectual de calitate, fiul unui scriitor avut, şi-a petrecut cea mai mare parte a tinereţii în puşcării. In timpul celui de-al doilea război mondial şi al alianţei dintre Hitler şi Antonescu el a intrat în ilegalitate şi a organizat rezistenţa împotriva dictaturii lui Antonescu.In 1944 el a contactat pe liderii partidelor politice majore din România - Maniu, Brătianu şi Titel Petrescu. Ei l-au acceptat drept lider al partidului comunist român. Impreună ei au semnat un pact pentru a-l răsturna pe Antonescu şi au format Blocul Democrat. Imediat după armistiţiu Pătrăşcanu a devenit ministrul justiţiei şi a menţinut acest post timp de peste trei ani. Atunci când el a realizat totuşi că regimul comunist era egal cu hegemonia rusească el s'a revoltat. A fost prudent, dar nu suficient de prudent şi s'a manifestat atât ca Român cât şi drept comunist. De îndată el a căzut în dizgraţie, şi-a pierdut locul în cabinet şi este acum pasibil de judecată ca trădător, vinovat de "deviaţionism naţionalist".*

NOTĂ PAGINĂ!!!

* A fost executat în 1954.

Puţini dintre comuniştii dezamăgiţi în cele mai înalte aspiraţii ale lor au curajul sau posibilitatea de a se opune comunismului rusesc atunci când îi descoperă adevărata faţă. Cei mai mulţi dintre ei fac compromisuri şi amână luarea unei decizii până când este prea târziu şi până atunci ei trebuie să continue să apară drept "adevăraţi" comunişti pentru a-şi salva propria piele. Mai mult, comuniştii, atunci când se află la putere, rareori renunţă la aceasta din proprie voinţă deoarece ar realiza că în realitate comunismul eşuează în mod fatal să împlinească promisiunile care i-au făcut să ia în braţe ideologia. Asemenea considerente etice nu îi stânjenesc, deoarece ei au învăţat de mult să respingă morala "burgheză". Dar ceea ce nu pot accepta cei mai mulţi dintre comuniştii ne-ruşi, odată aflaţi la putere, este câte un aspect de ordin practic al interpretării comunismului de către Moscova. Ei sunt jigniţi de interferenţa Moscovei în propria lor sferă de autoritate.

Ca să începem cu aceasta, forma în care este exercitată hegemonia Moscovei este ofensatoare pentru toţi comuniştii - în afară de sicofanţii irecuperabili din rândurile lor. Măsurile indigeste sunt arareori sugerate de Kremlin ca urmare a unei

discutări profunde a mijloacelor şi metodelor cu statul afectat direct de aceste măsuri. Moscova decide de una singură. Ea îşi schimbă uneori politica în mod radical, peste noapte, iar de multe ori emite simple ordine. Toţi comuniştii, oricare a fi ei, trebuie să le execute fără să pună întrebări.

Rezultatul este o stare constantă de rebeliune, reală sau potenţială. Kremlinul este conştient de acest lucru. Mai ales din acest motiv insistă Moscova în infiltrarea partidelor comuniste ne-sovietice - şi în special a organizaţiilor ne-sovietice de poliţie politică secretă - cu Ruşi prin origină etnică sau adopţie. Agenţiile diplomatice ruseşti, tehnicienii şi consilierii ruşi pe care Moscova îi trimite în toate noile state comuniste îi supraveghează pe liderii comunişti ne-ruşi. Ceea ce constituie cauza imediată a rebeliunii sunt mai degrabă aceste metode jignitoare în aspectul practic, decât voinţa Rusiei de a-i fi urmată conducerea. Liderii comunişti ne-ruşi sunt gata să urmeze conducerea Kremlinului. Dar Moscova este foarte conştientă de faptul că hegemonia ei este greu de acceptat de alţii de către Ruşii înşişi. In consecinţă, sovieticii trimit agenţi sub diferite acoperiri, pentru a se asigura împotriva rebeliunii de care se tem. Şi este o stranie ironie că tocmai numirea acestor agenţi este aceea care naşte spiritul de rebeliune.

Revolta lui Tito, deşi nu prima, a fost cea mai spectaculoasă şi semnificantă din simplul motiv că a avut succes. Este totuşi o mare eroare să supraestimăm importanţa acestei revolte catalogând-o drept o lovitură dată comunismului. Tito a rămas un comunist, foarte doritor să urmeze conducerea Moscovei dacă Moscova l-ar fi tratat cu mai multă consideraţie *personală*. Dacă Moscova l-ar fi lăsat pe Tito să realizeze el însuşi hotărîrile Moscovei în Iugoslavia, nu ar fi avut loc nici o ruptură şi toate deciziile Moscovei ar fi fost îndeplinite. In 1945, ambasadorul sovietic la Belgrad, Sadcikov, a raportat[57] că Eduard Kardelj ar fi spus: "Nouă ne-ar place ca Uniunea Sovietică să ne privească drept reprezentanţi ai unei viitoare republici sovietice, şi nu ca pe reprezentanţii unui alt stat capabil să-şi rezolve singur problemele... relaţiile noastre ar trebui să se nască din perspectiva faptului că Iugoslavia va deveni în viitor o parte a Uniunii Sovietice."[58] Tito a acceptat supremaţia Moscovei. El a acceptat includerea finală a Iugoslaviei în Uniunea Sovietică. Tot ceea ce voia era să fie agentul "independent" al Moscovei. Adică, el nu voia ca alţi agenţi să-l controleze. El voia să fie luat în cele mai înalte consilii moscovite. El dorea să fie, dacă nu egalul lui Stalin,cel puţin prietenul intim al acestuia. Tito s'a gândit la rebeliune numai pentru că Moscova l-a tratat cu acelaşi dezinteres personal su-

veran cu care îşi tratează toţi agenţii. Şi revolta a fost practic posibilă pentru Tito şi nu şi pentru alţi agenţi ai Kremlinului numai fiindcă Tito nu depindea direct de ajutorul rusesc, avea controlul asupra unui partid comunist relativ numeros şi pentru că Iugoslavia nu avea frontieră comună cu URSS. S'a speculat prea mult asupra defecţiunii lui Tito şi acestuia i s'au găsit prea multe calităţi. Unii[59] l-au prezentat drept liderul unei noi Internaţionale Comuniste! Acestea sunt speranţe deşarte. Evident, defecţiunea lui Tito, dacă se generalizează, ar fi o lovitură puternică pentru Moscova. Dar sfidarea autorităţii Moscovei de către Tito nu este nici sinceră şi nici convingătoare. Timp de douăzeci de ani el a urmat cu credinţă linia Kremlinului. El se vedea pe el însuşi drept unul din conducătorii revoluţiei mondiale. El se vedea primit în biroul politic. Atunci când a fost tratat doar ca un instrument, s'a revoltat. Asta-i tot. Tito este un om frustrat, plin de propria-i importanţă, şi care joacă rolul unui naţionalist deoarece naţionalismul îi prinde bine în momentul actual şi fiindcă era sigur că prin naţionalism va descoperi un răspuns autentic al naţiunilor Iugoslaviei. Intre el şi Stalin nu este nici o ceartă ideologică. El l-a părăsit pe Stalin fiindcă Stalin nu l-a vrut alături. Şi a făcut-o cu reticenţă, lăsându-i lui Stalin orice şansă de a-i accepta prietenia, multă vreme după ce a fost sancţionat de Cominform. El s'a revoltat nu atât din cauză că Moscova insistă în dominaţia absolută, din punct de vedere ideologic, politic şi economic, ci din cauză că Moscova insistă să-şi exercite această dominaţie prin proprii ei oameni, Ruşi. El s'a revoltat pentru că Ruşii nu voiau colaborarea ci supunerea. Toate celelalte, sfidarea ideologică adresată Rusiei în numele comunismului "adevărat" au fost concepute mai târziu.

Oricare ar fi cauza reală a revoltei lui Tito, în ea întâlnim toate elementele sfidării adresate Moscovei în numele "marilor principii ale marxism- leninismului". Toţi liderii comunişti neruşi sunt puşi mai devreme sau mai târziu în faţa faptelor adevărate. Ei trebuie să accepte faptul că Moscova îi vrea numai ca pe executorii credincioşi ai politicii Kremlinuui Puterea lor în propria ţară este iluzorie. Ei o primesc şi o păstrează în numele Moscovei. Ei pot face numai ce vrea Moscova. Dacă o iau razna, ei au de plătit un preţ teribil.

Aproape toţi comuniştii acceptă dominaţia ideologică a Moscovei. Aproape toţi sunt gata să facă din Stalin eroul lor personal. Toţi comuniştii acceptă dominaţia Moscovei în politica internaţională şi asupra vieţii politice interne a propriei ţări. Dar mulţi dintre ei se revoltă împotriva dominaţiei economice a Moscovei. Este firesc. Dacă se întâmplă ca noile ţări comuniste

să aibă un nivel de trai mai ridicat decât Uniunea Sovietică, sau dacă desvoltarea economică a țării lor nu este dorită din motive strategice, atunci ei trebuie nu numai să asiste, dar să pună și umărul la trimiterea bogățiilor patriei lor în URSS. Chiar și cei mai convinși dintre comuniști găsesc acest aspect greu de acceptat. Din această cauză, revolta lui Traicho Kostov împotriva Moscovei este mai semnificativă în revelarea adevăratei fețe a comunismului rusesc decât revolta lui Tito. Rebeliunea lui Tito este un caz tipic de conflict de personalități. In momentul în care s'a simțit sigur pe putere el a protestat împotriva agenților Moscovei dn Iugoslavia. El nu-i voia acolo. El voia ca Moscova să trateze direct cu el. Kostov a învățat devreme în viață că pentru a servi revoluția omul trebuie să-și sacrifice propria ambiție și să accepte chiar moartea.* Când avea douăzeci și șase de ani și a fost arestat de securitatea bulgară de stat, el s'a aruncat printr'o fereastră de la etajul patru a clădirii în care era anchetat, pentru a nu-și trăda tovarășii. A scăpat prin miracol. Au urmat șase luni în spital, cinci ani de închisoare, activitate clandestină, de gherilă, rebeliunea antigermană din 1942, din nou arestare și condamnare pe viață; o existență dedicată comunismului. El nu a dat niciodată înapoi. Cele mai multe manuale de comunism bulgărești provin din mâna lui Kostov. Pentru el Rusia era sora mai mare, eliberatoarea, pe lângă a fi marea profesoară de marxism. Ales secretar al partidului în 1946, apoi în mai multe poziții importante de guvernământ, Kostov nu a sfidat niciodată dreptul suprem al Moscovei de a conduce în toate problemele ideologice și politice. Dar ca ministru al economiei național el a trebuit să execute exploatarea sistemetică a Bulgariei în favoarea și la dorința Kremlinului. El nu a putut face acest lucru la infinit. După ce s'a aprobat legea care transforma în secrete toate statisticile comerciale, Kostov "a ținut secrete față de delegația sovietică prețurile unor produse bulgărești". Moscova l-a denunțat imediat. "Presupunerea că legea secretelor oficiale ar putea fi aplicată în vreun fel împotriva Uniunii Sovietice este primejdioasă. Uniunea Sovietică nu ar putea niciodată să facă vreun rău oarecare intereselor bulgărești."[60]

NOTĂ PAGINĂ

* A fost executat în 1949.

Nu s'a clarificat niciodată care a fost vina lui Rajk, numai dacă procesul lui nu a fost înscenat doar pentru a-l ataca pe Tito, așa cum afirmă comuniștii iugoslavi. Și nu este încă limpede care dintre aspectele hegemoniei Moscovei a fost sfidat

de Gomulka. Oricare ar fi acestea, comuniştii ar trebui să ştie că dacă nu sunt total de acord cu dominaţia de către Moscova, îi aşteaptă epurarea şi procesul. Mulţi dintre comuniştii ne-ruşi s'ar revolta dacă ar avea la dispoziţie mijloacele materiale. Peretutindeni sunt Tito potenţiali, nu pentru că ar voi să urmeze conducerea lui Tito, ci pentru că nici un comunist care gândeşte nu poate să nu-şi dea seama că este doar un ostatec în mâna Moscovei. Tito este important pentru că s'a revoltat şi a supavieţuit, nu pentru că el poate oferi un nou punct de sprijin pentru comuniştii anti-moscoviţi. Chiar dacă Tito n'ar fi existat, revolta potenţială tot ar mai exista în toate ţările comuniste ne-ruse, din cauza brutalei dominaţii a Moscovei. Meritul lui Tito este că el a arătat că el se poate revolta şi că nu poate fi totuşi pedepsit.

8

Liderul politic indian M.N. Roy[61] arată că Lenin însuşi nu considera proletariatul rus drept calificat să fie conducătorul revoluţiei mondiale. "El a spus întotdeauna că de îndată ce revoluţia va avea succes într'o ţară vest-europeană, Rusia va cădea în planul doi." Această interpretare a vederilor lui Lenin se poate să fie prea grăbită, deoarece Lenin era profund impresionat de grandoarea Rusiei şi de misiunea ei. După tratatul de pace de la Brest-Litovsk, Lenin a scris:

In forma bogăţiei naturale a ţării noastre, a rezervelor noastre de forţă umană şi a scalei magnifice pe care revoluţia noastră a stimulat geniul creator al poporului nostru, noi avem materialele cu care să creem o Rusie cu adevărat puternică şi avută.[62]

Aceste rânduri pot fi cu greu interpretate ca ducând lipsă de siguranţă de sine.

Intreaga carieră a lui Stalin a fost devotată creerii unei Rusii capabilă să fie cea mai mare şi mai puternică ţară din lume, să facă din ea liderul de necontestat al revoluţiei mondiale. El a văzut comunismul ca un mijloc de a realiza grandoarea rusească:

Vechea Rusie a fost bătută de hanii mongoli. Ea a fost bătută de beii turci. Ea a fost bătută de stăpânii feudali suedezi. Ea a fost bătută de nobilimea polonă şi lituaniană. Ea a fost bătută de capitaliştii francezi şi britanici. A fost bătută de baronii japonezi. Toţi au bătut-o - din cauza înapoierii ei militare, industriale, agricole. Ea a fost bătută fiindcă era profitabil şi fiindcă aceasta putea fi făcut fără teama pedepsei... De aceea nu trebuie să mai rămânem în urmă... Trebuie să puneţi capăt înapoierii în timpul cel mai scurt cu putinţă şi să desvoltaţi un tempo cu adevărat bolşevic în construirea sistemului economic socialist. Nu există ici o altă cale.[63]

In anii care au urmat el a urmărit fără scrupule realizarea grandorii şi a eradicat, sau a încercat să o facă, tot fără scrupule, înapoierea. In opinia lui, Rusia era, în fine, capabilă să conducă lumea, prin comunism. Experienţa şi învăţătura Rusiei erau singura cale către viitor. Stalin avea aceeaşi părere ca Dostoievski: "Istoria rusă are valoarea unei istorii sacre. Ea va fi citită ca vieţile sfinţilor." Chiar dacă drumul spre un viitor mai fericit este comunismul, acesta trebuie să fie comunism rusesc. Stalin îşi bate joc de oricare altă formă de comunism. Numai Ruşii cunosc şi înţeleg ce este comunismul. Ei pot învăţa întreaga lume tot ceea ce trebuie ştiut despre comunism. Nici un alt popor nu o poate face, şi cel mai puţin Germanii, Hegel, Feuerbach, Marx şi Engels inclusiv. "Comunismul pe un German este ca şeaua pe o vacă", i-a spus Stalin lui Mikolajczyk.[64]

Din amestecul acestor două idei "grandoarea rusească prin intermediul comunismului" şi "revoluţia mondială prin intermediul comunismului rusesc" - cele două feţe ale aceleiaşi monede - Stalin a construit Rusia care sfidează astăzi lumea. Din nou, Dostoievski a exprimat cel mai bine acest lucru: "Fiecare popor este un popor mare atâta vreme cât are Dumnezeul lui propriu şi exclude fără milă pe zeii celorlalte." Stalin a făcut din comunismul născut în străinătate proprietatea exclusivă, zeul exclusiv al Rusiei. Prin el Rusia a devenit mare.

9

Această concepţie se află la baza reînvierii actuale a naţionalismului rusesc. Chiar dacă este mai bine camuflat decât a fost vreodată în zilele ţarismului, naţionalismul rusesc, un naţionalism rusesc *violent*, este prezent pretutindeni.

In primul rând, limba rusă a devenit *lingua franca* în URSS. Este un obiect de studiu obligatoriu în toate şcolile din ţară. Utilizarea ei este promovată de organizaţiile de partid în toate republicile membre ale Uniunii. Aşa cum a spus Bagirov, secretarul partidului comunist azerbaigean: [65]

> In vremea noastră, în era socialistă, limba rusă este un mijloc însemnat pentru ridicarea culturii, artei şi ştiinţei în toate republicile Uniunii. Din acest motiv predarea limbii ruse, în special în şcoli şi celelalte instituţii educative, ar trebui să fie în centrul atenţiei organizaţiilor de partid din republică.

Limba rusă este a doua limbă obligatorie în toate noile ţări comuniste, înlocuind franceza, engleza şi germana.*

NOTĂ-PAGINĂ!!

* De atunci (1949) situaţia în România s'a modificat. Limba rusă mai este predată în şcoli dar nu în mod obligatoriu. Acum (mai exact, din anul şcolar 1962-1963, când la putere, în România, mai era încă Gheorghiu-Dej, N.T.) ea este pe picior de egalitate cu celelalte trei.

In vremea ţarismului învăţământul de stat era făcut ori în limba rusă, ori de loc. Astăzi, în URSS, educaţia se face în limba maternă. Dar obiectul cel mai important, cel care până la urmă oferă posibilităţi mai bune, este, pe lângă marxism-leninism, limba rusă. In zilele ţarismului popoarele din ţările ne-ruse îşi fereau copiii să fie trimişi la şcoală. Analfabetismul ajungea adesea până la 90% din populaţie. Astăzi, popoarele ne-ruse sunt educate în limbile materne, dar lor li se predă despre grandoarea rusească, despre servicile pe care Ruşii le-au adus din totdeauna ţării în cauză şi li se predă limba rusă. Comuniştii ruşi sunt azi pe cale să reuşească unde politica naţionalistă îngustă a ţarilor a dat greş. Dar rezultatul este acelaşi. Grandoarea rusească apasă asupra tuturor popoarelor dominate de Moscova. Iar *lingua franca* a lumii comuniste nu sunt ucrainana ori başkira, ci limba rusă.

Se predă în mod deschis că limba rusă este o limbă superioară de vreme ce în această limbă circulă cele mai importante scrieri din istoria omenirii. Mai mult, se spune[66] că se are în vedere o eliminare din limba rusă a tuturor cuvintelor străine - o măsură reamintind măsurile similare întreprinse de alte naţiuni superioare, în ceea ce privea limbile lor superioare.

*****

Postura cea mai scumpă inimilor de la Kremlin este aceea a unei Rusii materne şi binevoitoare. Dacă oamenii ar veni cu şapca'n mână la Moscova, Rusia şi-ar demonstra generozitatea. Rákosi, liderul comunist maghiar, a scris lui Dinyes, primul ministru: "Partidul comunist este convins că guvernul URSS şi generalissimul Stalin, care, în trecut, ne-au ajutat şi ne-au demonstrat de atâtea ori înţelegerea lor, vor examina cu generozitate cererea noastră." El se referea la cererea Ungariei ca Moscova să-i reducă compensaţiile de război. Cu multă publicitate şi gandoare, Stalin a redus o parte din datoriile de războiu ale Ungariei. La 4 Iunie 1948, când a fost făcută cererea, dominaţia economică a Moscovei asupra Ungariei era bine stabilită. Trupele ruseşti căraseră deja tot ce voiseră din Ungaria. Cu toate că nu aveau nici un sens, generozitatea şi mărinimia lui Stalin au avut un bun efect publicitar.

*****

Moscova este prezentată drept centrul noii lumi construite de comuniști. Insistențele lui Hitler că toți oamenii de stat ar trebui să meargă în Germania erau, prin comparație, inofensive. In Moscova este o pemanentă sosire și plecare de delegații comerciale, de reprezentanți ai noilor guverne comuniste, de primi-miniștri și membri ai prezidiilor diverselor "noi democrații". Toate formalitățile tind să fie făcute la Moscova și se bucură de mare propagandă. Doar organizații de felul Cominformului, în care rolul predominant al Rușilor este prezentat drept mai mic, din motive evidente, sunt locate în alte orașe.

Oamenii de la Kremlin nu pot să scape de cel mai elementar sentiment rusesc, necesitatea de a se ști iubiți. Ei vor să fie conducătorii umii. Dar ei se văd pe ei înșiși drept liderii *recunoscuți în mod liber* ai acestei lumi. Ei vor să fie stăpânii lumii, dar se văd pe ei înșiși drept stăpânii *aleși în mod liber* ai acesteia: aleși, pentru că sunt mai deștepți, mai buni și mai generoși decât toți ceilalți.

Dacă New York-ul are zgârie-nori, Moscova trebuie neaparat să-și aibă și ea zgârie-norii proprii. In ambiția lor de a copia și îmbunătăți realizările americane, Rușii uită că Manhattan-ul se află pe o insulă al cărei dimensiuni nu pot fi mărite. Dar zgârie-noii Moscovei vor fi o "arhitectură avansată și progresistă bazată pe tradiții naționale bogate, drastic diferită de creațiile lipsite de suflet și formaliste ale arhitecților burghezi moderni.", explică G. Simonov, președintele comitetului de stat pentru arhitectură.[67] Moscova urmează să fie "o capitală care va fi unică în lume". Iar ziarul *Evening Moscow* descrie Moscova viitorului drept "tronând majestuos triumfătoare deasupra lumii și strălucind de luminile stelelor sale roșii".

*****

Mulți reporteri care au călătorit în Rusia au spus că străinii sunt disprețuiți, că Rușii se transformă rapid într'o rasă de stăpâni. Chiar și scriitori simpatizanți, de genul Evei Curie[68] au vorbit de naționalismul puternic pe care l-au întâlnit în Rusia. Naționalismul există și străinul este disprețuit. Acesta este reversul mândriei naturale pe care Rușii au căpătat-o ca urmare a independenței lor nou câștigate și a recentelor lor realizări. Comunismul a făcut Rusia mare și puternică fără sprijinul străinilor. Mulțumită comunismului, puterea și averea Rusiei nu mai sunt stoarse și scoase din țară. Străinul este disprețuit -

sau mai degrabă privit cu superioritate - din cauza acestui sentiment de superioritate derivat din realizările şi independenţa Rusiei. Dar el nu este urît, ca om. El este urît în calitatea lui de reprezentant al capitalismului.[69m] Sistemul care a ţinut Rusia în înapoiere şi a stors-o de bogăţii este în permanenţă condamnat în sufletele tuturor cetăţenilor sovietici. Este o parte obligatorie a educaţiei. Această ură este în perfect acord cu tradiţia rusească. Străinul, ca om, este iubit. El este urît numai ca reprezentantul a ceva ne-rusesc. Nu deoarece cineva ar vrea să-l urască, ci numai pentru că doar drumul rusesc este veritabila cale a adevărului.

Se poate ca forma aceasta de naţionalism să fie o formă complexă. Rămâne totuşi o formă de naţionalism. Astăzi, în langajul comunist, el este deghizat în "patriotism sovietic".

Termenul de "patriotism sovietic" a căpătat o răspândire largă abia după ce Stalin a folosit cuvintele *Sovietskaia Rodina* (patria sovietică) într'o telegramă de felicitări adresată profesorului Schmidt, explorator al Arcticii. Astăzi, el este unul din principalii stâlpi de sprijin ai statului sovietic. "A cultiva dragostea pentru patria-mamă, pentru poporul nostru şi pentru gloriosul partid comunist şi conducătorii săi, a cultiva pregătirea de a sacrifica totul pentru binele şi prosperitatea patriei-mamă - aceasta este concepţia şi înţelesul patriotismului sovietic." Acest citat este din textul rusesc despre pedagogie aprobat oficial de organele centrale ale partidului comunist. El este o parte a pregătirii tuturor educatorilor sovietici.[70]

Patriotismul sovietic este stârnit pentru a-i face pe oameni să lucreze pentru ţară şi să accepte din ce în ce mai multe sacrificii:

> Elevii trebuie să ştie că în patria noastră sovietică interesele poporului sunt inseparabile de interesele guvernului lor...
>
> In istoria ţării noastre poporul Rusiei Mari ocupă un loc special. Istoria acestui popor este istoria luptei sale eroice pentru libertate şi independenţă împotriva a nenumăraţi duşmani... în condiţiile dure ale tiraniei şi violenţei poporul rus a creat o cultură extraordinară. In domeniul ştiinţelor şi artelor el a demonstrat o vigoare uluitoare, creind, împotriva condiţiilor dificile ale opresiunii monarhice, o literatură magnifică, picturi remarcabile şi o muzică originală, apreciate de întreaga lume... Numeroasele popoare ale Uniunii Sovietice au fost eliberate de sub opresiunea naţională a latifundiarilor şi capitaliştilor, cu ajutorul direct al proletariatului rus. Serviciile făcute de poporul rus nu numai popoarelor Uniunii Sovietice, dar şi întregii omeniri, sunt excepţional de mari. Prin exemplul său, Uniunea Sovietică îi inspiră pe muncitorii întregii lumi în lupta împotriva exploatatorilor şi jefuitorilor. Istoria poporului rus dovedeşte întregii omeniri înţelepciunea politică, virtutea militară şi geniul acestuia...
>
> Alte popoare ale URSS pot fi la rândul lor mândre de o bună parte a trecutului lor.

Nu poate exista o expresie mai clară a naţionalismului rus triumfător. Ruşii, nu Ucrainenii, nu Başkirii, sunt marele popor care a eliberat mai întâi popoarele Uniunii Sovietice, apoi întreaga lume. Ei, Ruşii, sunt cei care conduc lumea în orice domeniu. Ei au fost primii care au cunoscut folosirea furnalelor, care au cunoscut dinamita, care au descoperit penicilina. Ei sunt cei care au inventat combina agricolă, avionul cu reacţie şi radarul, primii care au descoperit planeta Venus, meteoriţii şi Antarctica, primii care au făcut previziuni meteorlogice; iar astăzi sunt primii care studiază viaţa plantelor pe planeta Marte. Ei construiesc cel mai mare telescop din lume, ei publică mai multe cărţi decât orice altă ţară din lume şi aşa mai departe.[71]

Tema principală a "patriotismului sovietic" este insistenţa neîncetată asupra grandorii ruseşti - dovedită, în trecut, împotriva opresiunii ţariste, mulţumită, astăzi, guvernului comunist. In primul şi în primul rând, aceasta este o realizare rusească. Celelalte popoare ale Uniunii Sovietice trebuie să-i iubească pe eliberatorii sovietici, să fie mândre de realizările Rusiei şi să-şi evalueze propriile tradiţii şi vieţi naţionale în măsura în care sunt un rezultat direct al colaborării şi influenţe ruseşti asupra propriei istorii. Rusia este aceea care le-a adus cultura. Rusia este cea care le-a eliberat.

Această direcţie de propagandă găseşte bineînţeles o rezonanţă largă printre Ruşii înşişi. Puterea neîmblânzită demonstrată de ei în ultimul război sunt mărturia acestui lucru. In minţile multor Ruşi născuţi şi crescuţi sub comunism, rusismul şi comunismul au devenit sinonime. Comunismul este zeul rus exclusiv, nou descoperit. Dacă ei vor sluji cu credinţă, Rusia va fi mare. Cea mai mare dintre toate ţările lumii.

Această preocupare pentru grandoare, atât de caracteristică poporului rus, este un fenomen care a uimit multă vreme pe istorici şi filosofi. Nici un sacrificiu, nici chiar sacrificiul propriei vieţi nu este prea mare, dacă se ajunge pe această cale la bunătate şi grandoare. Această sete de mărire a fost demonstrată în forma ei cea mai înduioşătoare de marea comunitate rusă "albă" în exil. Când Rusia a fost aclamată pretutindeni în timpul ultimului război pentru curajul său în luptă, mulţi Ruşi "albi" din exil s'au transformat treptat în "roşii". Dacă Stalin realizase grandoarea Rusiei, ei erau gata să-l accepte pe Stalin. Numai atunci când Stalin a clarificat, după război, că el nu are nevoie de ei, s'au concentrat din nou asupra denunţării comunismului.

Identificarea şi absorbţia neprevăzătoare a comunismului de minţile Ruşilor drept un drum rusesc către grandoare este forţa

fundamentală a sfidării adresate de comunism, la jumătatea secolului XX, întregi lumi. Iar abilitatea acestei sfidări eminamente ruseşti de a apărea drept o sfidare de sorginte internaţională este ceea ce o face un pericol real pentru restul lumii.

Doar atunci când - şi dacă aceasta se va petrece vreodată - lumea va realiza în întregime natura dualistă a comunismului rusesc, numai când marea masă a comuniştilor ne-ruşi vor vedea acest lucru în mod limpede, sfidarea Rusiei îşi va pierde puterea. Uniunea Sovietică înseamnă Rusia şi acele popoare care acceptă - din proprie alegere sau prin forţă - dominaţia rusească. "Lagărul socialist" este format din ţări aflate sub controlul politic, ideologic şi economic complet al Rusiei. El este, în ultimă instanţă, tot Rusia.

In mod semnificativ, Rusia comunistă de azi celebrează cu mare pompă centenarul morţii lui Belinski, acel Visarion Grigorievici Belinski care scria: "Ii invidiem pe fii şi nepoţii noştri care, peste o sută de ani vor vedea Rusia în fruntea lumii civilizate, emiţând legile artei şi ştiinţei şi primind veneraţia întregii umanităţi progresiste". Acest citat este expus cu mândrie pretutindeni şi este încorporat în textul oficial aprobat despre pedagogie.[72] *Pravda* vorbeşte cu mândrie necamuflată despre "imens sporita autoritate internaţională" a Uniunii Sovietice. Vîşinski are o mare plăcere în deschiderea conferinţei danubiene, să explice că limba rusă şi nu engleza, este limba oficială a întrunirii, alături de franceză. Ea este "limbajul diplomaţiei" din cauză că majoritatea ţărilor participante "iubesc şi înţeleg limba rusă". Pretutindeni întâlnim aceeaşi temă. Rusia este vioara întâia în orchestra mondială. Rusia este singura ţară cu adevărat independentă din întreaga lume. Rusia merge înainte în construcţia unei lumi noi. Toate celelalte ţări trebuie să-şi aleagă tabăra. Ele pot să o ajute sau să se unească împotriva ei. Ea este capel-maistrul. Dar Rusia este aceea care forţează alegerea şi comandă melodia. Şi ne face să gândim dacă nu cumva tocmai acest sentiment că indiferent ce face Rusia este de importanţă pentru întreaga lume este la baza procesului de calomnie intentat lui Viktor Kravcenko. Cum altfel ne-am putea explica spectacolul straniu al unui guvern puternic prezentând dovezi într'un proces destinat să discrediteze pe unul din foştii săi funcţionari mărunţi? Nu ne încearcă oare un fior la gândul guvernului rus depunând împotriva "renagatului" rus într'un tribunal parizian, înaintea ochilor întregii lumi? Ceea ce fac Ruşii interesează întreaga lume.

Naţionalismul rusesc, oricât ar fi de deghizat, şi oricât de complexă i-ar fi natura, nu poate fi exaltat la infinit fără a plăti preţul. Inevitabilul s'a produs. Astăzi, toţi ne-ruşii care acceptă conducerea rusească sunt dominaţi şi stăpâniţi de Ruşi. Toţi ne-ruşii care nu îl acceptă sunt urîţi în mod oficial. Diferenţele minore, chair dacă pot şi ar trebui să fie făcute, nu pot schimba faptele. Oamenii întregii lumi sunt împărţiţi în două categorii. Cei care acceptă conducerea rusească, deci hegemonia rusească, şi cei care nu o fac. Cei din urmă trebuie distruşi.

In lumea văzută de la Moscova cel mai bine pentru cineva este nu de a fi numai un comunist, ci şi un comunist *rus*. Din nou, geniul profetic al lui Dostoievski a exprimat în mod clar această posibilă desvoltare a mesianismului rus. "Lucrul de primă importanţă" a scris el "este ca toţi oamenii să devină Ruşi". Un om este acceptat drept constructor al noi lumi cu condiţia ca el să fie un comunist şi să accepte fără ezitare toate deciziile Moscovei în a căror concepţie el nu are nici un rol. Dar dacă el râvneşte să fie venerat pentru a fi revelat omenirii singura cale adevărată spre progres, el trebuie mai întâi să devină un Rus, cum a devenit Stalin. In ultimă instanţă, numai Ruşilor autentici li se poate acorda încrederea, deoarece comunismul este la ora actuală un zeu rus.

"Restabilirea poziţiei Ruşilor drept naţionaltatea dominantă în Uniune a început în anii treizeci. Spre sfârşitul războiului ea era înfăptuită. La acea vreme vremelnica şi nu anormala preponderenţă a Evreilor în ierarhia oficială a Uniunii Sovietice a fost urmată de eliminarea lor practică din posturile de comandă în favoarea Ruşilor autentici; aceasta este izbitor mai ales în ministerul de externe şi serviciul diplomatic."[74]

Aceasta nu apare totuşi drept rezultatul vreunor acţiuni concertate ale oficialităţilor sovietice sau ale partidului comunist. Era mai degrabă o modă decât o campanie. Infiinţarea statului Israel a produs totuşi o schimbare. Din acel moment înainte a existat un centru atât politic cât şi cultural al Evreilor şi acel centru era în afara frontierelor URSS. Inevitabil, Evreii sovietici, ca şi Evreii din toată lumea, au privit noul stat cu simpatie, dacă nu cu dragoste. Sute de Evrei au asediat legaţia Israelului la Moscova, imediat după reluarea relaţiilor dintre două ţări, pentru a căuta să emigreze. De data aceasta a fost lansată o adevărată campanie anti-evreiască. Birourile organizaţiei evreieşti anti-fasciste au fost închise prin ordin guvernamental. Cele două ziare în idiş, *Einheit* şi *Emess* ™au fost suprimate şi tiparniţele lor confiscate. Campania anti-evreiască a fost ulterior preluată de presă. La început tema a fost anti-sionistă, mai degrabă decât anti-evreiască. In curând, când campania a

fost legată de atacurile împotriva "cosmopoliţilor fără patrie", campania anti-sionistă a căpătat un caracter deschis anti-evreiesc. Cei mai mulţi dintre "cosmopoliţii" denunţaţi aveau scrise, între paranteze, după numele ruseşti adoptate, numele evreieşti, de pildă: G.Yasni (Finkelstein).

Această campanie a risipit dubiile, dacă mai existau vreunele, că patriotismul sovietic este altecva decât un naţionalism rusesc exacerbat. Toţi cei care s'au identificat cu interesele şi aspiraţiile naţiunii ruse, cu ambiţia de grandoare a Ruşilor sunt acceptaţi. Evreii ruşi, mai mult decât oricare altă naţiune, erau predestinaţi să o facă. In momentul în care Evreii ruşi s'au arătat înclinaţi să admire şi să servească un ideal nerusesc, ei au fost denunţaţi. A voi să emigreze era o trădare şi a fost tratată ca atare. Dragostea pentru Rusia, pentru cultura şi modul de viaţă rusesc, alături de ortodoxia comunistă, este azi parte a educaţiei de bază a comunistului de la jmătatea secolului XX, care se supune conducerii Moscovei. Această dragoste pentru Rusia şi pentru orice lucru de producţie rusească trebuie să aibă prioritate faţă de dragostea pentru propria patrie.

"Cosmopoliţii fără de patrie" au fost etichetaţi drept Evrei, făcând astfel din originea lor evreiască o crimă suplimentară.

Alte naţionalităţi au avut o soartă şi mai rea. Atunci când Moscova s'a îndoit de loialitatea lor faţă de interesele Marii Naţiuni ruse, ele au fost "pedepsite" colectiv. Tătarii din Crimeea, de exemplu, care în timpul războiului şi-au arătat dorinţa de independenţă fără a-şi pune întrebarea din mâinile cui o primesc, au fost deportaţi în grup în Siberia. Un număr mare de Estoni, Letoni, Lituanieni, Polonezi, Români şi Bieloruşi au fost deportaţi în Siberia. In nici unul dintre aceste cazuri nu s'a stabilit responsabilitatea individuală sau lipsa personală de loialitate faţă de regim. Nici un fel de limbaj avocăţesc nu poate ascunde faptul că ei au fost pedepsiţi pentru faptul că aparţineau unor naţiuni în care nu se putea avea încredere. Ei au fost pedepsiţi pentru că nu erau Ruşi.

11

Sfidarea comunistă este prezentată lumii exterioare drept sfidarea popoarelor împotriva guvernelor controlate de capitalişti. Rusia, ca primul stat comunist înfiinţat vreodată, nu face decât să ajute popoarele în sarcina pe care ele înşile şi-au ales-o. Comunistul din afară este gata să accepte conducerea Moscovei nu în calitatea acesteia de Moscovă a Ruşilor, ci în calitatea ei de unică deţinătoare a adevărului comunist.

Comuniştii ruşi s'au autoconvins că ei fac un serviciu umanităţii atunci când domnesc peste restul lumii "eliberate".

Astfel, cei care stăpânesc şi cei care sunt stăpâniţi sunt posesorii unui echipament ideologic care le dă posibilitatea să accepte poziţiile respective, primii cu entuziasm, ceilalţi mormăind, dar oricum în mod absolut. In practică, aşa cum am arătat mai sus, Ruşii sunt stăpânii absoluţi ai "lagărului socialist". Comunismul, aşa cum este el interpretat de Moscova, este cea mai eficientă cale de a îndulci pastila imperialistă.

12

Mesianismul rusesc, oricare ar fi forma sa, şi-a găsit expresia, în trecut, într'o mişcare politică pe care a transformat-o în realitate în dominaţia rusească asupra altor popoare, în imperialism. Azi este limpede că şi comunismul a urmat acelaşi drum.

In loc ca totul să fie sacrificat misiunii Rusiei de a revela întregii lumi adevărul comunist, totul este sacrificat sau utilizat pentru a spori dominaţia rusească asupra altor popoare. Actualul guvern comunist al Rusiei este gata să folosească, aşa cum s'a petrecut de atâtea ori în trecut, toate formele anterioare ale mesianismului rusesc, cu condiţia să ajute la expansiunea Rusiei.

De curând a fost reînviată o nouă mişcare panslavistă, şi sentimentele panslavismului sunt speculate pentru a alinia naţiunile slave Moscovei. In 1941 a fost transmis de la Moscova un apel către toţi Slavii pentru a lupta împotriva Germanilor. In 1946 a avut loc la Belgrad un congres panslavist la care s'a arătat că panslavismul modern este "un detaşament luptător al lagărului democrat".[76TM] Doi ani mai târziu, Slavii, la iniţiativa Ruşilor, au celebrat la Praga centenarul primului congres panslavist. *Rude Pravo,* ziarul comunist cehoslovac, a indicat că "eroarea [mişcării panslaviste din 1848] era aceeea că voia să-şi atingă scopurile prin miloace paşnice, fără revoluţie... Toate eforturile de a înfiinţa o frăţie slavă au rămas visuri utopice atâta vreme cât societatea burghezo-capitalistă, bazată pe exploatarea de clasă, făcea imposibilă soluţionarea problemei naţionalităţilor". O rezoluţie a cerut înfiinţarea unui Comitet al Tuturor Slavilor, care a şi fost înfiinţat, sub preşedenţia generalului locotenent rus Alexandr Gundorov.

Oricât de mici ar fi unele comunităţi slave, Moscova le sprijină cu toate forţele. Legăturile "slave" dintre ele şi Moscova sunt subliniate. Un exemplu interesant este acela al "Sorbilor" sau "Sârbilor" din Brandemburg şi Saxonia, care

sunt stabiliţi în împrejurimile oraşelor Kottbus şi Görlitz. Ca urmare a ocupaţiei de către Ruşi a Germaniei de Est, Sorbii au fost încurajaţi să înfiinţeze un consiliu naţional. Inainte de războiu, statisticile germane recunoşteau existenţa a 62.000 de Sorbi. In 1947, consiliul naţional sorb pretindea că vorbeşte în numele a 300.000 de "Sârbi" şi a cerut recunoaşterea de către întrunirea miniştrilor de externe de la Londra. Veşti sosite în toamna lui 1949[77] indică faptul că Sorbii caută să fie recunoscuţi drept provincie autonomă în cadrul RDG.

13

Religia, în toate formele sale, este denunţată de comunişi drept superstiţie - o supravieţuire a adolescenţei, dacă nu a copilăriei, omenirii. Oricum, atunci când a devenit limpede că religia putea fi folosită în scopurile politicii sale expansioniste, guvernul comunist de la Moscova nu a ezitat să îi dea, dacă nu suportul activ, cel puţin pe cel formal.

Schimbarea s'a produs la începutul războiului. Până la acea vreme, opoziţia guvernului faţă de religie era fără compromisuri. Totuşi, când Germanii erau la porţile Moscovei, populaţia s'a adunat în biserici. Nedorind să îi îndepărteze în acel tip de primejdie, guvernul s'a prefăcut că nu observă faptul. Mai târziu, el a făcut un nou pas.

In septembrie 1943, s'a întrunit un Sobor ortodox format din slujitori bisericeşti selecţionaţi. A fost ales drept patriarh mitropolitul Sergius. Dar nimeni nu şi-a făcut vreo iluzie. Era foarte limpede că guvernul comunist era gata să recunoască biserica ortodoxă pe baza unei înţelegeri tacite ca biserica respectivă să recunoască şi să întărească puterea guvernului. Sergius a acceptat aceste condiţii. In prima sa cuvântare el a lăudat guvernul pentru completa libertate de credinţă care exista în Uniunea Sovietică. Era acceptarea formală a subordonării totale faţă de guvernul comunist.

In iulie 1944 guvernul a înfiinţat un consiliu al bisericii ortodoxe ruse şi un consiliu al cultelor pentru a trata problemele legate de alte religii. A fost primită la Moscova de către demnitarii bisericii ortodoxe o delegaţie a bisericii anglicane condusă de arhiepiscopul de York, şi mai târziu preoţi ruşi au vizitat Anglia.

Adevăratul rol desemnat bisericii ortodoxe a devenit extrem de limpede abia atunci când, după moartea lui Sergius, a fost ales (la 2 Februarie 1945) drept patriarh Alexei, un mare admirator al lui Stalin. La alegerea sa Alexei a atacat Vaticanul drept un admirator şi sprijinitor al fascismului. Din cei patru

patriarhi orientali au fost prezenţi doi. Ceilalţi doi au fost reprezentaţi. Au fost reprezentate deasemenea bisericile ortodoxe sârbă, georgiană şi română.

In anii care au urmat au avut loc două desvoltări importante. Mai întâi, toate bisericile ortodoxe din Europa de Est au fost supuse unor mari presiuni şi aduse, una câte una, în tovărăşie cu guvemele comuniste respective. In al doilea rând, legăturile dintre bisericile ortodoxe est-europene şi biserica ortodoxă rusă au fost mult întărite. Patriarhul Alexei s'a plimbat din capitală în capitală şi a fost salutat pretutindeni drept conducătorul spiritual al lumii ortodoxe. Petru Groza (iunie 1947) nu a lăsat niciun dubiu asupra înţelesului acestei vizite:

> Trebuie să fac apel pentru o biserică ortodoxă română viabilă; o biserică care tanscede frontierele noastre şi priveşte către singurul drum care duce omenirea către destinul său. Trebuie să apelez ca ea să se încadreze în noul model mondial, singurul capabil să ducă spre pace şi progres. Salutând azi pe reprezentantul bisericii ortodoxe ruse, să reafirmăm legăturile noastre comune şi hotărârea noastră de a merge împreună...78

In curând după această vizită, cinci episcopi români ortodocşi au fost scoşi dn funcţii şi a fost ales ca nou patriarh un numit al guvernului, Justinian Marina. Universul,[79] ziar controlat de pe atunci de comunişti, comenta cu satisfacţie: "De când ghidarea destinelor româneşti a intrat în mâinile clasei muncitoare şi a partidelor democratice, a fost acordată o atenţie specială reîmprospătării straturilor superioare ale clerului ortodox. La alegerea ţinută în Noiembrie 1947 trei preoţi ai poporului au intrat în Sinod. Grija clasei muncitoare pentru destinul bisericii a culminat la 24 Mai 1948, când Justinian Marina a fost ales drept patriarh al Republicii Populare România."

O reorganizare similară a avut loc în toate celelalte biserici ortodoxe est-europene. Chiar şi neînsemnata numeric biserică ortodoxă cehoslovacă a fost dirijată să caute o legătură directă cu Moscova şi să încheie dependenţa sa faţă de patriarhatul sîrb. Aceasta s'a realizat în Ianuarie 1946.

Dar nu era destul. Justinian, noul patriarh al României s'a supus. In luna Iulie 1948 el a vorbit public nu numai împotriva Vaticanului, ci şi a bisericilor anglicane şi americane ca şi împotriva mişcării ecumenice. El le-a denunţat în bloc drept agenţi ai imperialismului anglo-american.

In Bulgaria, mitropolitul Boris, care favoriza mai degrabă orientarea bisericii ortodoxe bulgare către Constantinopol decît spre Moscova, a fost asasinat (Octombrie 1948). Exarhul Stepan subliniase întotdeauna că "el era cel mai îndîrjit avocat al rusofilismului şi singurul sprijinitor convins al politicii interne şi externe a guvernului.[80] Oricum, atunci când exarhul

Stepan s'a arătat şovăitor în condamnarea bisericilor anglicană şi americană, el a fost înlocuit prin mitropolitul Mihail. Raportul la congresul frăţiilor preoţeşti a subliniat că "toţi delegaţii care au luat parte la dezbateri au aprobat în totalitate politica economică, internă şi externă a guvernului. Toţi au declarat cu entuziasm buna lor voinţă pentru lupta realizării complete a Constituţiei Dimitrov şi îndeplinirea programului frontului patriotic." Ei "au declarat cu mândrie că ei vor face tot posibilul şi tot ce este necesar pentru a adânci relaţiile şi legăturile frăţeşti care din fericire există între bisericile ortodoxe bulgară şi rusă, între Bulgari şi marea naţiune rusă, între toate naţiunile slave frăţeşti."

*****

Sunt două cazuri recente care demonstrează aservirea absolută a bisericilor ortodoxe rusă şi română faţă de guvernele comuniste respective şi faptul că ambele sunt gata să srijine scopurile politice ale acestor guverne.

In anul 1595, Rutenii stabiliţi în jurul oraşului Lwow, conduşi de doi dintre episcopii lor, au mărturisit public credinţa lor catolică. Ei au fost primiţi în biserica catolică de papa Clement al VIII-lea, dar ei urmau să-şi păstreze propriile rituri, ceremonii şi limbă liturgică. Ei urmau să fie catolici de rit bizantin. Pe la finele lui 1930 ei numărau aproape 8 milioane de suflete.

In 1698, episcopul român din Transilvania a depus o profesiune de credinţă similară. El a dus majoritatea Românilor transilvăneni în braţele credinţei catolice. In 1948 aceştia numărau mai mult de 1.500.000 de suflete.

Curând după război,acestor două comunităţi, orientale în rit dar catolice în credinţă, li s'a cerut să-şi rupă relaţiile cu Occidentul.In Aprilie 1945, patriarhul Alexei al Rusiei le-a recomandat: "Rupeţi, sfâşiaţi legăturile care vă leagă de Vatican; prin mijloacele lui obişnuite el vă duce în întuneric şi în ruină spirituală; de această dată el doreşte să vă facă să întoarceţi spatele întregii lumi, îndemnându-vă împotriva oamenilor iubitori de pace."[81]

Aşa cum am arătat deja, în vara lui 1948 o acţiune similară a fost întreprinsă de biserica ortodoxă română împotriva catolicilor români din Transilvania. Atunci când ei au refuzat să-şi schimbe credinţa, guvernul a folosit forţa şi a organizat convertiri în masă. Bisericile rusă şi română reorganizate au fost de acord să joace rolul infam care le-a fost atribuit de guvern. Ele au primit pe noii "convertiţi" cu braţele deschise şi

entuziasm artificial. Cele două comunităţi catolice de rit bizantin, ruteană şi română, au fost interzise în mod oficial.[82]

Pentru a încorona noua desvoltare, Moscova a pus în scenă în 1948 un congres ortodox. Au fost reprezentate practic toate bisericile naţionale ortodoxe. Au fost deasemenea făcute încercări fără succes de a se aduce la Moscova reprezentanţi ai bisericilor ortodoxe exilate din Franţa şi America.

La congresul respectiv a fost recunoscută conducerea de către Moscova a întregii lumi ortodoxe.

In fine, într'un interviu acordat corespondentului agenţiei de ştiri Reuter la Moscova, patriarhul Alexei a arătat că nu se poate să existe un conflict de loialităţi între statul sovietic şi biserica ortodoxă rusă: "Un asemenea conflict nu numai că nu există, dar nici nu poate exista."[83]

*****

Importanţa acestor activităţi este de netăgăduit. Guvernul comunist de la Moscova favorizează şi încurajează, prin toate mijloacele la dispoziţie, mesianismul rusesc. Moscova tinde din nou să devină a treia Romă. Ea a adunat deja sub mantaua ei cele mai multe dintre bisericile ortodoxe ne-ruse. Ea este acum angajată într'un război fără compromisuri împotriva creştinătăţii occidentale aşa cum este reprezentată aceasta de Vatican şi, mai puţin, de mişcarea ecumenică. Ierarhia ortodoxă din toate ţările comuniste este azi un suporter pe faţă al sistemului comunist.

Este imposibil să ne exprimăm asupra motivelor liderilor ortodocşi. Dar nu poate fi nici un dubiu asupra semnificaţiei noii atitudini a guvernului comunist din Rusia. Biserica ortodoxă rusă în calitatea ei de campion al creştinismului pravoslavnic primeşte întregul sprijin în relaţiile sale externe. Pe plan intern însă, în Uniunea Sovietică, activitatea bisericii este din nou restrânsă şi propaganda anti-religioasă este din nou în plin avânt.

Moscova se vrea o a treia Romă, care să polarizeze sprijinul creştin pentru ea însăşi. Dar reînvierea religiei creştine, în mod necesar opusă materialismului, nu este dorită. Mesianismul ortodox rus este un aliat binevenit al imperialismului comunist rusesc. Dar religia ca atare nu este deloc binevenită.

*****

Această interpretare este susţinută de atitudinea Moscovei faţă de celelalte religii majoritare din URSS. Liderii religioşi musulmani, budişti şi gregorieni sunt încurajaţi astăzi să contacteze pe corelegionarii lor de peste hotare.

Aceasta nu este prima încercare a Moscovei de a obţine colaborarea activă a întregii lumi musulmane. Indată după ce comuniştii au luat puterea, Enver Paşa, liderul mişcării Tinerilor Turci, a venit la Moscova. El l-a sfătuit pe Lenin să-i acorde sprijinul comunist pentru lansarea unei mişcări pan-islamice. Avînd o acută nevoie de prieteni şi voind să-şi slăbească inamicii potenţiali, Lenin a aprobat ideea. Enver a lucrat cu febrilitate şi a înfiinţat o organizaţie care ţintea controlul întregii lumi mahomedane, din India şi pînă la ţărmurile Mării Roşii şi Mediteranei. Totuşi, cînd a devenit limpede că republica islamică proiectată urma să cuprindă şi teritoriile musulmane din Asia Centrală, Moscova s'a ridicat împotriva ideii. Enver Paşa a părăsit Moscova şi s'a întors în Afghanistan. In fruntea partizanilor săi a atacat armata roşie în apropierea frontierei afghane şi a fost ucis în luptă. Astfel ideea panislamică a fost înmormîntată.

In anii care au urmat, toate statele musulmane de sub ocupaţie sovietică au fost reorganizate.[84] Buhara, vechiul oraş sfînt, Mecca tuturor musulmanilor dintre Capica şi China, a devenit un oraş de provincie, lipsit de importanţă. S'a născut o nouă generaţie, educată în principii comuniste. Puterea mullah-ilor şi a Coranului a fost zdrobită.

Din punct de vedere teoretic, "Islamul şi comunismul sunt incompatibile".[85] Islamismul "este diferit de toate celelalte: aleşii, oamenii sfinţi sunt aceia cărora li se acordă sarcina răspîndirii binelui şi nimicirea răului; el este unicul loc al justiţiei şi credinţei de pe pămînt, singurul martor al lui Dumnezeu în mijlocul naţiunilor, aşa cum profetul a fost martorul lui Dumnezeu printre Arabi... Islamul este guvernarea directă a lui Allah, stăpînirea lui Dumnezeu."[86] Dacă cineva îi înlocuieşte pe Allah şi profetul său cu Marx şi Lenin şi pe Arabi cu partidul comunist, acest citat ar putea fi parte a scripturilor comuniste. Şi comunismul este "unicul loc al justiţiei şi credinţei de pe pămînt".

S'ar părea că islamul şi comunismul se exclud reciproc. Totuşi, în cursul celui de-al doilea război mondial, lumea a văzut spectacolul straniu al unor lideri musulmani care sprijineau activ guvernul comunist de la Moscova. Toleranţa a luat locul persecuţiei religioase. Coranul şi Şarvat -ul au fost din nou publicate pe cheltuiala guvernului comunist. Pelerinajele la Mecca au fost din nou permise. Musulmani loiali, cum a fost Işan Babahan Ogli, fiul muftiului sovietic, au fost trimişi în străinătate cu misiuni de bunăvoinţă. Sute de musulmani sovietici, agenţi antrenaţi la Moscova, împrăştiau informaţii despre prosperitatea şi fericirea Asiei musulmane sovietice.[87] Centrul

întregii lumi musulmane avea să fie din nou la Buhara şi Samarkand. Era limpede că Moscova făcea o nouă încercare de a obţine cooperarea lumii musulmane. Dar de această dată era o altă metodă. Spre deosebire de Enver Paşa, noii lideri musulmani sovietici sunt instrumente ascultătoare ale guvernului de la Kremlin. Ei acceptă şi laudă guvernul comunist la fel ca liderii ortodocşi. Singura diferenţă este că, până acum, au avut cu mult mai puţin succes decât aceştia din urmă în asigurarea sprijinului extern. Oricum, este prea devreme să afirmăm că musulmanii din Orientul Mijlociu sunt complet impenetrabili la propaganda comunistă. Ei se numără printre cele mai sărace popoare ale lumii. Dacă în cele cinci republici central-asiatice s'a putut ajunge la un compromis între comunism şi islamism - oricât de nesigur ar fi acesta -, atunci nu vedem de ce o desvoltare similară nu ar fi posibilă şi în Orientul Mijlociu. Sunt suficiente dovezi că aceasta este linia recentă pe care guvernul de la Moscova speră să pregătească terenul pentru un nou avans în această regiune. Şi sunt destul de mulţi avocaţi ai căsniciei dintre statl comunist şi un islam îmblânzit.

*****

Capul bisericii armeneşti, cu reşedinţa la Echmiadzin, în Armenia Sovietică, a fost de multă vreme suspectat de interferenţă în afacerile religioase ale Orientului Mijlociu. Delegatul său oficial în Egipt a fost retras la cererea guvernului egiptean. Acelaşi lucru s'a petrecut cu trei călugări armeni din Iran. Aceşti Armeni sovietici propovăduiesc pretutindeni o reîntoarcere în Armenia sovietică. În 1944, la moartea patriarhului armean din Constantinopol, agenţi sovietici armeni au creat nelinişte şi dezbinare în comunitatea armenească din Turcia. Drept rezultat, locul rămas liber la Constantinopol nu a fost ocupat de peste cinci ani. La sfârşitul lui 1949 a fost din ce în ce mai insistent sugerat Armenilor că numirea noului patriarh ar trebui încredinţată aceliaşi cap al bisericii armeneşti, *catolikos,* adică unui funcţionar sovietic.

Se raportează că în Siam comuniştii distribuie pamflete speciale, care scot în evidenţă similitudinile dintre comunism şi budism.

Nu de multă vreme[88], în Tibet , Panchen Lama, care trăieşte în China comunistă şi despre care se crede că este sub influenţă comunistă, a făcut apel la Mao Ţe Dun. Acesta a răspuns: "Armata de eliberare populară poate de bună seamă să satisfacă visele poporului tibetan. Sperăm că vă veţi depune întreg efortul împreună cu toate elementele patriotice, pentru a lupta pentru

eliberarea Tibetului şi pentru a uni popoarele chinez şi tibetan."*

NOTA TRADUCĂTORULUI!!!

* Tibetul a fost "eliberat" de către "armata populară" chineză şase ani după scrierea acestui pasaj, în 1955. N.T.

14

Mesianismul rus a absorbit mesianismele mai vechi, panslavist şi ortodox. În plus, Moscova încearcă în mod constant să creeze şi să exploateze noi curente de opinie publică, menite să atragă atenţia asupra URSS. Fără încetare, Kremlinul caută să facă din Uniunea Sovietică centrul celorlale religii, fie ele musulmană, armeană sau budistă. Acestea sunt dovezi grăitoare că ideologia comunistă este doar una, şi pe departe cea mai eficientă, din multele arme folosite astăzi de Moscova în ambiţiile ei de hegemonie mondială. Factorul subînţeles în toate aceste activităţi sprijinite de guvern poate fi găsită în fraza: adevărul vine din ţara sovietelor. Indiferent care îţi este credinţa, caută îndrumarea Uniunii Sovietice. Moscova vrea neaparat să fie acceptată de întreaga lume drept liderul acesteia, indiferent din ce perspectivă. Comunismul este doar una dintre ele.

Note

1. Vezi Sir Bernard Pares, *A History of Russia*, Cape, Londra, 1947.
2. Confirmat.
3. F.L. Schuman, *Soviet Politics*, Robert Hale, Londra, 1948, p. 109.
4. Termenul a fost utilizat de Slovakul Herkel în 1921.
5. Vezi mai sus, p. 272.
6. Vezi mai sus, p. 273.
7. Autenticitatea acestui document, adus mai întâi la lumină de Chevalier d'Eon în 19769, este discutabilă. Dacă ea este acceptată sau nu nu este interesant. Istoria care a urmat a arătat că succesorii lui Petru au acţionat conform lui.
8. Se crede că primul care a formulat această întrebare este Croatul Iuri Krijanici.
9. Vezi A.J.P. Taylor, în *Manchester Guardian*.
10. Dimitri A. Sturdza, *Europa, Rusia şi România*, Bucureşti, August, 1890.
11. *Ibid.*
12. Schubart, *Europe and the Soul of the East*, p. 194.
13. Jasper H. Stembridge, *An Atlas of the USSR*, Oxford Pamphlets on World Affairs, Vol. II.
14. Ants Oras, *Baltic Eclipse*, Gollanz, p.75.
15. *Ibid*, p.158
16. *Ibid.*
17. Hubert Ripka, "Comment on assasinc une démocratie", *Gazette de Lauzanne*, 7.4.1949. Ripka a fost ministru de stat în ministerul de externe al guvernului în exil de la Londra şi ministru de comerţ exterior (1945-48) după eliberarea Cehoslovaciei. După puciul comunist din 1948 a plecat din nou în exil.

18. *The Times*, 26 Septembrie 1949.
19. *Observer*, 26 Iunie 1949.
20. Ulterior făcut vinovat de deviaţionism naţionalist.
21. Michael Padev, *Manchester Guardian*, 16 August 1949.
22. El este de obicei adulat de sicofanţi drept "marele geniu" Stalin.
23. *The Times*, 2 Noiembrie 1949.
24. *The Times*, 5 Decembrie 1949.
25. *New York Herald Tribune*, 10 Octombie 1949.
26. Vezi excelentul articol al lui Jan Stransky despre "The Language of Serfdom" (Limbajul sclaviei), *The Tablet*, 10 Decembrie 1949.
27. *New York Herald Tribune*, 7 Mai 1949.
28. Vezi "Legea fundmentală a acumulării socaliste" în *Viestnik Komm. Akademia*, Vo. VIII, pp. 59 *et seă*, citată de Maurice Dobb, *Soviet Economic Development since 1917*, Routledge and Kegal Paul, Londra, 1948, pp. 183-5.
29. Vezi Dobb, *op.cit.*, p. 185.
30. Profesorul Karlgren afirmă că aşa a fost. Dobb o neagă.
31. Max Beloff, *The Foreign Policy of Soviet Russia*, Oxford University Press, 1947, Vol. II, p. 186, nota de pagină nr. 1.
32. Vezi Baykov, *Soviet Foreign Trade*, Princeton University Press, 1946, p. 71.
33. Un an mai târziu - când dictatura comunistă a fost bine instalată la Praga - Rusia a furnizat Cehoslovaciei aur şi valută forte. Vezi mai jos, p. 291.
34. În cartea sa, *The Pattern of Soviet Domination*, Sampson Law, Martson and Co. Ltd., pp. 158-9
35. Vezi *Gazette de Lausanne*, 8 Aprilie 1949.
36. Leva este moneda bulgară, coroana, cehoslovacă, zlotul, cea poloneză.
37. Toate cifrele exprimate în dolari americani sunt aproximativea deoarece rata exactă de schimb dintre leu şi dolar în perioada Septembrie 1944-Septembrie 145 este imposibil de determinat. Nu a existat nici o rată oficială operativă de schimb. Nu existau relaţii comerciale şi înţelegeri financiare între cele două ţări. Rata la bursa neagră din Bucureşti din această perioadă nu este nici ea acurată. Toţi cei care au putut fugi din Europa de Est au făcut-o. Cm proprietatea nu putea fi transportată, dolarul american, aurul şi alte valute forte aveau un preţ foarte mare. In fine, trebuie menţionat că în această perioadă s'a petrecut în România o constantă deşi treptată creştere a preţurilor, ceea ce complică şi mai mult lucrurile.

Cifra folosită în acest caz (2699 lei = 1 dolar SUA), este pe cât se poate de realistă în aceste circumstanţe. S'ă ajuns la ea luând în considerare (a) valoarea dolarului pe piaţa mondială a bunurilor şi serviciilor care formau obiectul plăţilor României şi (b), indexul de preţuri românesc în comparaţie cu indexul mondial al preţurilor.

Este astfel clar că rata exactă de schimb leu-dolar poate fi contestată. Dacă cineva doreşte însă să îmbunătăţească precizia calculelor se poate foarte bine ca valoarea bunurilor şi servicilor expuse aici să fie mai mare.

38. Această cifră enormă se compune în felul următor: plăţi în bani făcute comandamentului sovietic: 54.653.000.000 lei; achiziţionarea rublelor aduse în România de trupele sovietice: 68.380.945.000 lei; întreţinerea Comisiei de Control: 9.242.420.000 lei; Întreţinerea trupelor sovietice: 127.828.452.000 lei; diverse produse: 128.483.696.000 lei; Petrol şi produse petroliere: 19.865.110.000 lei; reparaţii, armament, transport: 37.556.828.000 lei; servicii diverse: 8.408.814.000 lei.
39. *The Economist*, 4 Iunie 1949.
40. 200 milioane de dolari SUA peste suma luată din România.
41. Baykov,*op.cit.*, p.13.
42. Din nou, România oferă cel mai bun exemplu. Ea a fost prima ţară ne-sovietică tratată în acest fel. Şi economia României rămâne încă şi azi (1949, *N.T.*) controlată de astfel de companii mixte, mai mult decât economia oricărei alte ţări comuniste ne-sovietice.
43. Faptul că Germanii înşişi căpătaseră aceste companii prin mijloace necinstite, *în timpul războiului*, nu are nici o importanţă.
44. Vezi declaraţiile făcute de Cian Cih-Ciun, comandantul Chinei de Nord-Vest, 23 Februarie 1949.

45. Preşedintele Benes şi Jan Masarik, ministrul său de externe, erau exponenţii principali ai acestei teorii a "punţilor". Eroarea lor a sfârşit tragic, atât pentru ei înşişi, cât şi pe plan naţional.
46. Vezi pp. 107, 129, 196 şi 198.
47. Vezi mai sus, pp. 295-6.
48. A. Rothstein, *Man and Plan in the Soviet Economy*, Frederick Mţller, Londra, 1948, p. 258.
49. Uzbekistanul este cea mai mare dintre cele cinci republici centr-asiatice: Uzbekistan, Kazahstan, Turkmenistan, Tadjikistan şi Kirghizâ.
50. *Manchester Guardian*, 28 Decembrie 1948.
51. În acea perioadă Tito mai spera să-şi îmbunătăţească relaţiile cu Stalin. De aici se trag precauţiile sale verbale.
52. Discursul lui Tito înaintea adunării naţionale iugoslave, 27 Decembrie 1948.
53. Vezi mai sus, p. 248.
54. *The Times*, 23 Septembrie 1949.
56. *Pravda*, 12 Ianuarie 1949, sublinierile autorului.
57. 5 Iunie.
58. *The Times*, 12 Noiembrie 1948.
59. *New York Herald Tribune*, 24 Octombrie 1949.
60. Dintr'un comunicat ulterior al Moscovei, *The Times*, 2 Decembrie 1949.
61. *The Russian Revolution*, Renaisance Publishers, Calcutta.
62. V.I. Lenin, *A Political Biography*, International Publishers, 1943, p. 269.
63. Adresa la prima conferinţă a directorilor industriei socialiste, 4 Februarie 1931.
64. Mikolajczyk, *op. cit.*, p. 87.
65. La congresul din 1949 al partidului.
66. Joseph Newman în *New York Herald Tribune*, 8 Noiembrie 1949.
67. În articole pentru *Viaţa şi cultura* ™şi *Pravda*, vezi *New York Herald Tribune*, 15 Mai 1949.
68. În *Journey among Warriors*.
69. Vezi mai sus, pp. 315-16.
70. De B.P. Yesipov şi N.K. Goncharov, publicat în engleză sub titlul *I want to be like Stalin*, Gollancz, 1948, p. 140.
71. *New York Herald Tribune* din 25 Martie 1949 publică o listă interesantă, elaborată de United Press, care arată pretenţiile Ruşilor faţă de cele acceptate în Occident. O reproducem aici.

Maşina de calculat : pretinsă invenţie rusească. Invenţie a americanului Burroughs, în 1888.

Combina agricolă, pretinsă invenţie rusească. În Occident se ştie că Matteson, din Statele Unite, a inventat în 1888 o maşinlă de recoltat-treierat şi că americanul Cyrus Hall McCormick a inventat în 1831 o secerătoare.

Avionul : Alexander Mojaiski ar fi zburat primul avion în apropiere de St. Petersburg în 1882. Fraţii Wright , la Kitty Hawk, NC, 1903.

Anestezia : Rusul N.I. Pirogov. Sir Humphrey Davy, în 1799.

Antarctica : Rusia se pretinde prima descoperitoare. James Cook, în 1774.

Fisiunea atomică : Rusia se pretinde drept pionieră în acest domeniu. Prima fisiune artificială a nucleului de uraniu 235 efectuată de Hahn şi Strassman, în 1939.

Buldozerul : Rusul A.A. Blinov, în 1879. Americanul Holt, în 1900.

Vopsirea chimică : pretenţie rusească. Britanicul Perkin în 1856.

Dinamita : pretinsă invenţie ruească. Suedezul Nobel în 1867.

Sudura electrică : Rusul V.V. Petrov. Americanul Thompson în 1877.

Transformatorul electric : pretinsă invenţie rusească. Americanul Stanley în 1885.

Tramvaiul cu cai : pretinsă de Ruşi în favoarea lui P.K. Frolov, în 1806. În Marea Britanie Stockton şi Darlington au deschis la 27 Septembrie 1825 prima linie de transport public cu tracţiune cavalină.

Hidroavionul : pretinsă invenţie rusească. Americanul Glenn Curtiss.

Becul electric : pretinsă invenţie rusească. Thomas Alva Edison în 1878.

Izolatorii : Rusia pretinde că primul care i-a utilizat a fost Pavel Schilling, în 1832.

Avionul cu reacţie : Ţiolkovski, în 1899. Sir Frank Whittle (Românul Henri Coandă, *N.T.*).

Maşinile-unelte. Rusul Andrei Martov în secolul XVIII. Britanicul Henry Wathley.

Planeta Marte : ar fi fost descoperită de Gavril Tikhov, în 1909. Galileo Galilei, în secolul XVII.
Meteoriţii şi originea lor : Rusia pretinde întâietatea descoperirii şi originii acestora. Cazul cel mai vechi înregistrat, în China, la 664 înainte de Christos. Fizicianul francez Biot a publicat primul tratat ştiinţific în 1803.
Motonava : pretinsă prioritate rusească. Suedezul Nobel a construit în 1903 prima navă cu motor diesel de dimensiuni considerabile, nava *Wandal.*
Penicilina: Rusul Polotebnov. Sir Alexander Fleming.
Radarul : pretinsă invenţie rusească. Aproape simultan descoperit în America, Marea Britanie, Franţa, Germania şi, probabil, Japonia.
Radioul : Rusul Popov. Guglielmo Marconi în 1896 şi Lee de Forest, lămpile radio, în 1907.
Puşca : pretinsă de Ruşi drept invenţie a unui tunar anonim din secolul al XVi-lea. Britanicul Koster, în 1620.
Furnalul metalurgic : pretenţie rusească. Sir Henry Bessemer în 1856.
Nava cu aburi : pretenţie rusească. Americanul Robert Fulton în 1793.
Maşina cu aburi :pretenţie rusească. Britanicul James Watt, în 1765.
Locomotiva cu aburi : pretenţie rusească de rioritate. Inventată de Britanicii Richard Trevitchick în 1804 şi George Stephenson în 1829.
Submarinul : pretenţie de prioritate rusească. Americanul Simon Lake este pretutindeni altundeva recunoscut cu invenţia lui în 1894. (Submersibilul confederat *Hunley* a torpilat în timpul războiului de secesiune american vasul cu abur şi vele unionist *Houstatonic,* pierind el însuşi, cu întreg echipajul de 7 persoane, în explozie.*N.T.*)
Cauciucul sintetic : pretinsă prioritate rusească. Americanii Carothers şi Colling în 1930.
Telegraful : pretinsă prioritate rusească. Americanul Samuel Morse în 1832.
Stâlpii de telegraf : pretinsă prioritate a utilizării lor de către Pavel Schilling.
Telefonul : Grigori Ignatiev. Americanul Alexander Graham bell în 1876.
Planeta venus : Mihail Lomonosov ar fi dat prima informaţie despre această planetă în 1761. Galileo Galilei.
Electroliza apei : Rusul Dalacinov. Britanicii Nicholson şi Carlyle la începutul lui 1800.
Prognoza meteorologică : pretinsă prioritate rusească. Chevalier de Lamarck, marchizul de Laplace, Lavoisier şi alţii.
Daracul de bumbac : Rodion Linkov, în 1771. Britanicul Cartwright în 1789.
Acestei liste i se pot adăuga câteva dintre cele mai notabile pretenţii recente ale Ruşilor, care au scăpat probabil redactorului de la United Press.
Legea conservării energiei, pretinsă de Ruşi că ar fi fost descoperită de Lomonosov în 1748. Occidentul este convins că ea a fost descoperită de Hermann von Helmholf şi J.R. Mayer, o sută de ani mai târziu.
Cimentul : Rusia ar fi construit primele lucrări din ciment la începutul secolului al XVIII-lea, sub Petru I-ul. Occidentul, abia 70 de ani mai târziu, în Marea Britanie.
Naşterea fără dureri a fost aplicată pe scală largă (2.500.000 de cazuri) în Rusia, între 1936-1940. În ccident metoda se află abia în stadiu experimental.
72. *op. cit.,* p. 63.
73. Din cauza cărţii sale *I Chose Freedom* (Am ales libertatea), Robert Hale, Londra, 1947.
74. Max Beloff, *op.cit.,* Vol. II, p. 389.
75. Vezi excelentul articol scris pe această temă de Joseph Newman în *New York Herald Tribune* din 9 Noiembrie 1949.
76. *Manchester Guardian,* 9 Noiembrie 1949.
78. *Eastern Churches Quarterly,* Iulie-Septembrie 1948.
79. 28 August 1948.
80. Din protocolul guvernului bulgar publicat de *The Orthodox news* şi celelalte ziare bulgăreşti din 14 Octombrie 1948
81. Din scrisoarea Patriarhului Alexei, Aprilie 1945, către pastorii şi credincioşii bisericii greco-catolice din Ucraina de Vest.
82. M. Derrick, *Eastern Catholics under Soviet Rule,* Sword of Spirit, Londra, şi Ion Raţiu în *Eastern Churches Quarterly,* Iulie-Septembrie 1949, Londra.

83. Citat din *The Tablet*, 13 August 1949.
84. Vezi mai sus, p.302.
85. *The Times*, 28 Ianuarie 1949.
86. *The Legacy of Islam*, Oxford University Press, pp. 285-6.
87. Vezi și Joseph Newman, *New York Herald Tribune*, 12 Noiembrie 1949.
88. *The Times*, 26 Noiembrie 1949.

CAPITOLUL 10

UN OM MAI BUN

1

Există în țările comuniste trei categorii principale de oameni: membrii de partid, ne-membrii de partid și dușmanii poporului.

Ultimii pot fi găsiți deobicei în închisori sau în lagăre de muncă forțată. Uneori, atnci când nu sunt considerați periculoși, ei sunt lăsați liberi, dar sunt lipsiți de drepturile cetățenești și de carnetul de cartele. Cel mai adesea ei au domiciliu forțat.

Cineva devine dușman al poporului prin ordinul unui tribunal al poporului. În țările nou cucerite de comuniști, în această categorie intră nu numai anticomuniștii ci și toți oamenii din fosta proeminență care nu au devenit sprijinitori activi ai regimului. În țările unde comuniștii sunt mai de mulă vreme la putere, cele mai frecvente motive sunt sabotajul economic, înclinările reacționare, deviaționismul de la linia partidului, etc.

Aceia dintre dușmanii poporului care sunt lăsați să trăiască în vechiul lor mediu sunt excepții. De regulă, bănuitul dușman al poporului nu apare vreodată într'un tribunal. El este arestat de poliție și transportat cu destinație necunoscută, într'un lagăr de "corectare prin muncă". Dar dacă el este lăsat liber, stigmatul pus prin etichetarea ca dușman al poporului este atât de puternic încât viața sa devine dificilă, dacă nu imposibilă. Nimeni nu îndrăznește să-l angajeze. Lipsit de carnetul de cartele alimentare el devine o povară pentru rudele sale sau moare de foame.

*****

Celelalte două categorii de oameni, membrii de partid și ne-membrii de partid, corespund în mare supraveghetorilor-conducători și supușilor.[1] Dacă un ne-membru de partid devine "erou al muncii socialiste", de exemplu, el devine de obicei membru de partid și este folosit exclusiv ca lector, activist de partid, agitator, etc. El încetează să mai fie muncitor manual și intră în rândurile celor care îi mână pe ceilalți să producă mai mult.

*****

O mişcare liberă între aceste două categorii nu există. În anumite cazuri aproape excepţionale se poate întâmpla ca unui "duşman al poporului" să i se permită să-şi schimbe situaţia. De regulă, totuşi, el este condamnat la o viaţă de muncă neretribuită îndărătul sârmei himpate sau în pustietăţile Siberiei.

Un ne-membru de partid poate deveni membru de partid dacă şi-a făcut ucenicia ca aspirant comunist. El trebuie să fie recomandat de doi membri de partid. Această recomandare nu este dată cu uşurinţă, deoarece ei sunt responsabili pentru conduita şi siguranţa noului membru de partid.

Teoretic este posibil ca toată lumea să intre în partid. În practică există multe restricţii. Există restricţii în primul rând prin necesitatea celor două recomandări şi în al doilea rândprin boicotarea sistematică a propuşilor care au avut un trecut burghez - uneori este suficientă ca motiv existenţa unui bunic, ori un frate al bunicului care au fost personalităţi în zilele necomuniste.

În Uniunea Sovietică propriuzisă, partidul comunist are ca membri aproximativ 3% din populaţie. În ţările devenite comuniste de curând procentajul variază între 3 şi 7%. Dar antrenamentul şi siguranţa membrilor de partid în acestea din urmă lasă de dorit. Numai în Cehoslovacia există un partid comunist bine antrenat însumând peste 10% din populaţie.

2

Partidul comunist este noua elită. El este recunoscut ca atare în mod deschis în cea de-a doua scrisoare a sovieticilor către Iugoslavia:[2]

> Partidul este cea mai înaltă organizaţie politică a clasei muncitoare, care stă deasupra tuturor celorlaltor organizaţii politice şi departamente de stat, inclusiv sovietele în Uniunea Sovietică şi Consiliile Naţionale în Iugoslavia.

Numai un număr restrâns de oameni pot deveni membri de partid. Toate cererile de intrare în partid sunt cercetate cu grijă. Carnetul de partid deschide toate uşile. Fără el nu poate fi atinsă ori speratâ o poziţie personală de eminenţă.[3] Există tendinţa de a rezerva funcţiile de conducere oamenilor care provin din proletariat. Liderii noii societăţi trebuie să fie de origină muncitorească. Numai în ei se poate avea încredere că vor face să continue noua societate. Ei au interese serioase să o facă. Trecutul nu le-a oferit lor şi părinţilor lor decât muncă grea şi sudoare. Orice schimbare de regim îi va da jos din funcţiile de comandă. Să construiscă noua societate este nu numai în pro-

priul lor interes, ci şi necesitatea de autoapărare. Ei au totul de câştigat şi totul de pierdut.

Această politică deliberată este în mod evident o politică vicleană. În practică ea este foarte eficientă, dar nu suficient de eficientă. Puterea comunismului se trage nu din avantajele materiale personale ale comuniştilor, oricât ar fi ele de importante. În ultim efect
ea provine dintr'un singur lucru - credinţa că sistemul comunist construieşte o societate mai bună şi un om mai bun.

Martirii comunişti sunt cei care îl fac forţa politică importantă de astăzi. Fără ei comunismul ar urma drumul celorlalte mişcări pentru putere universală dir. trecut. Istoria este plină de ele.

Dacă noua societate nu a lichidat exploatarea omului ci abia a agravat-o şi a abstractizat-o, dacă noua societate nu a realizat egalitatea între toţi oamenii, indiferent de naţionalitate, rasă sau credinţă ci doar i-a subjugat conştientei sau inconştientei pofte de putere universală a Ruşilor, atunci mai rămâne foarte puţin care ar putea face apel la entuziastul scrificiu de sine al celor tineri în spirit şi curaţi în inimi.

Cu toate greşelile sale, comunismul ar reuşi totuşi să nască martiri, dacă noua elită ar fi produs un om mai bun. Atunci comunistul şi-ar fi putut angaja loialitatea, nestânjenită de interese personale, pentru cauza pe care partidul proclamă că o serveşte. Ruşii pot insista că ei singuri sunt cei care pot conduce umanitatea spre o societate mai bună. Ei pot exploata pentru o vreme alte naţiuni. Dar dacă ei sunt capabili să conducă umanitatea spre o formă nouă, mai bună, de societate, acest sacrificiu temporar s'ar putea totuşi să fie de o oarecare valoare, cu condiţia să fi creat un om mai bun.

În practică, de aceea, totul se învârte în jurul acestei întrebări. Care este viaţa unui membru de partid într'un stat comunist? Dacă viaţa respectivă poate să-i satisfacă atât necesităţile materiale cât şi pe cele spirituale, atunci comunismul va continua să fie o importantă forţă politică mulţi ani de acum înainte. Ceea ce este important este ce se întâmplă cu elita. Greutăţile şi suferinţa la care comuniştii îi supun pe ceilalţi nu contează. Doctrina explică şi justifică toate astea. Continuarea exploatării maselor muncitoare este justificată de coexistenţa lagărului socialist cu cel capitalist. Dominaţia sovietică asupra tuturor celorlalţi va fi acceptată mormăind, ca un mijloc în folosul scopului. Mai bine dominaţia sovietică şi socialismul, decât nici un fel de socialism!!! Atât continuarea exploatării maselor cât şi dominaţia sovietică asupra tuturor celorlalte popoare sunt rele. Ele sunt deja recunoscute ca atare chiar de

comuniştii care gândesc. Pe măsură ce se împrăştie cunoştiinţele despre lumea stăpânită de Moscova, aceste fapte nu mai pot fi ascunse. Totuşi ele vor fi acceptate în continuare atâta vreme cât comuniştii înşişi vor continua să creadă că partidul comunist condus de Moscova ştie cum (şi poate) să conducă drumul într'o lume nouă. Ele vor fi acceptate în continuare atâta vreme cât comuniştii sinceri îşi pot oferi liberi loialitatea lor partidului, în calitatea sa de creator al unui om mai bun.

Se mai pot ridica asemenea pretenţii după peste treizeci de ani de stăpânire sovietică? Este mai plină oare viaţa unui membru de partid din lumea stăpânită de Moscova? I-a dat această viaţă mai multe posibilităţi de a se exprima şi de a-şi desvolta personalitatea? I-a dat oare această viaţă mai multă libertate, mai multă dreptate, mai multă siguranţă? Şi, în fine, l-a făcut ea oare mai blând, mai fericit şi mai generos faţă de oamenii din jurul lui?

3

Studiul legilor şi instituţiilor sovietice este interesant nu atât din cauză că ne dă o imagine exactă a vieţii din ţările comuniste - aceasta este de importanţă secundară deoarece instituţiile se pot schimba destul de des, şi o şi fac - , este interesant deoarece relevă anumite trăsături ce tind să devină permanente în viaţa de zi cu zi a membrului de partid. Ele par să se tragă direct din interpretarea oficială moscovită a doctrinei.

În primul rând, partidul ese văzut ca depozitarul adevărului ultim. Implicit, fiecare membru de partid este un agent al istoriei. Responsabilitatea lui faţă de omenire şi partid este imensă. Fiecare oră a sa trebuie să fie dedicată accelerării înfiinţării societăţii comuniste a viitorului. El are privilegii dar şi îndatoriri. El trebuie nu numai să lucreze mai greu decât ne-membrii de partid, dar trebuie şi să aibă grijă ca fiecare din jurul lui să muncească mai mult. El este supraveghetorul, conducătorul.

Încotro ar trebui să se îndrepte? Care este scopul vieţii sale? Nu este nicio problemă. Adevărul este cunoscut. Orice discuţie asupra obiectivelor este pălăvrăgeală inutilă. Societatea umană se îndreaptă inevitabil către sfârşitul predestinat. Toate drumurile duc spre comunism şi societatea comunistă a viitorului. El nu trebuie să se îngrijoreze nici asupra obiectivelor imediate. Ele sunt fixate pentru el de conducătorii partidului comunist al întregii Rusii.

Astfel, în practică, membrul partidului comunist îşi îndeplineşte misiunea istorică prin ascultare absolută şi completă

față de partidul comunist al întregii Rusii, supunându-se oamenilor de la Kremlin.

Pentru a păstra partidul curat de elemente în care nu se poate avea încredere și pentru a-l menține în permanență treaz asupra misiunii sale istorice, au fost puse la punct în lungul anilor trei instituții. Impreună ele formează atitudinea membrului de partid față de societate. Aceaste instituții sunt autocritica, mărturisirea în public și epurarea.

*****

Autocritica tinde să fie generalizată și în viața economică, și în cea politică a țării. Ea poate fi întâlnită și în industrie și în agricultură. Ea constă din admiterea publică a propriilor greșeli. O întreprindere admite, de exemplu, că ar fi putut face mai bine, ar fi putut produce mai mult, de mai bună calitate, la un preț mai scăzut etc. Autocritica mai constă din articole tipărite, uneori la inspirația oficială și întotdeauna cu aprobare oficială, care critică în mod deschis un eșec general. Într'un limbaj extravagant caracteristic aeste articole deplâng lipsa de disciplină, lipsa conștiinței socialiste, slăbirea vigilenței partidului, reînvierea deviaționismului național, și așa mai departe. *Pravda* de exemplu, vorbește despre patriotism local rău înțeles, despre "conducători demni de milă... care satisfac interese locale sau departamentale înguste, uneori dăunând intereselor întregii țări".[4] În fine, autocritica, numită de obicei atocritică *bolșevică*, este aparentă în scrisorile către editor care denunță eșecuri, greșeli și ineficiență, uneori necinste.

Trăsăturile comune ale autocriticii sunt acelea că ea nu atinge niciodată conducerea partidului. Uneori ea lovește în treptele mai de jos ale acesteia, dar în aceste cazuri se poate presupune cu siguranță că a fost în prealabil asigurată aprobarea conducătorilor partidului.

*****

Mărturisirea publică și epurarea se aplică numai membrilor de partid. Este un fel de anchetă. Fiecare comunist trebuie să rspundă înaintea unei comisii care examinează întreaga viață a membrului respectiv de partid. Toți ceilalți membri de partid nu sunt numai admiși, ci și obligați să fie prezenți și să ia parte la proces. Oricine poate pune membrului anchetat orice întrebare în legătură cu orice aspect al vieții sale publice sau particulare în măsura în care acesta afectează activitatea sa de partid. În practică, toate aspectele vieții sale particulare sunt considerate

drept edificatoare. Nici o întrebare nu este oprită. Este probabil mai corect să spunem că membrul de partid nu are o viaţă privată. El aparţine partidului.[5]

Supunerea faţă de conducătorii de partid este testul final al încrederii politice.

Un om căruia i se retrage carnetul de partid este, mai mult sau mai puţin, în situaţia unui duşman al poporului.

*****

Epurarea este o metodă mult mai drastică de a scoate din rândurile partidului elementele nedorite. Este de asemenea şi mai spectacuoasă. Caracteristicile ei principale sunt mai bine cunoscute în lume.

Nedoriţii sunt arestaţi în miezul nopţii. În circumstanţe excepţionale[6] li se face un proces în care procurorul cere pedeapsa maximă pentru a apăra securitatea statului, apărarea este de acord şi acuzatul îşi măturişeşte crimele. Dar indiferent dacă se face sau nu un proces, sfârşitul este acelaşi. Cei epuraţi sunt eliminaţi din viaţa comunităţii. Ei pot fi eliminaţi fizic, dacă împrejurările o cer, sau numai transportaţi cu destinaţie necunoscută, pentru a nu se mai întoarce niciodată.

4

Din postulatul "Adevărul este descoperit" se mai trage o consecinţă importantă. *Orice preocupare asupra naturii adevărului constituie o trădare.* Orice expresie a creativităţii individuale care nu se păstrează în interiorul limitelor adevărului cunoscut este de asemenea o trădare. De aici definiţia dată artei proletare în 1930 - un fapt deobicei ignorat:[7]

Arta proletară respinge individualul. Arta proletară rebuie să fie dialectică, materialistă. Arta proletară trebuie să fie colectivizată. Arta proletară trebuie să fiedisciplinată. Arta proletară trebuie să fie organizată. Arta proletară trebuie să fie creată sub conducerea grijulie, dar fermă, a partidului comunist. Arta proletară trebuie să fie o exprcie a luptei de clasă.

Ştiinţa, economia, istoria, educaţia, muzica, litratura, teatrul, filmul, sportul şi umorul toate trebuie să arate o trează conştiinţă de clasă. Toate trebuie să evite formalismul şi cosmopolitanismul, ca şi toate nuanţele naţionaliste. Toate au intrat, la un moment sau altul, sub ciocanul disciplinei de partid. Ele trebuie să aibă o semnificaţie socială şi să servească, direct sau indirect, obiectivelor către care se îndreaptă întreaga lume controlată de Moscova. Orice individ care caută exprimarea propriei personalităţi, membru sau nu al partidului, o poate face doar în

limitele permise de conducerea "grijulie dar fermă" a partidului. În definitiv, numai partidul ştie care sunt obiectivele de atins. În consecinţă numai partidul poate şti ce ar trebui să fie arta.

În fine, membrul ca şi ne-membrul de partid, nu au drepturi individuale. Drepturile lor pot fi văzute numai prin prisma comunităţii. Nu există *habeas corpus.* Un proces nu are loc decât atunci când comunitatea consideră cheltuiala suplimentară necesară şi folositoare ei înşişi, nu acuzatului.

Comunitatea este totul. Individul este o funcţie a ei.

Această comunitate - în realitate partidul, fiindcă partidul este cel care o conduce - este stăpânită în mod despotic de către biroul politic. eja în 1918 Roza Luxemburg profeţea cu mare acurateţe că:

suprimarea întregii vieţi politice în Rusia [va avea] drept rezultat paralizarea activităţii sovietelor. Fără vot universal, fără libertatea presei şi a întrunirilor publice şi fără libertatea desbaterilor instituţiile publice se vor atrofia şi vor cădea în umbră în aşa fel încât puterea va rămâne singură cu birocraţia. Nimic şi nimeni nu este exceptat de la această lege. Viaţa publică încetează treptat. Câteva duzini de lideri de partid posedaţi de o energie inepuizabilă şi inspiraţi de un idealism nemărginit dirijează totul. În realitate, o duzină din cei mai capabili dintre ei iau lucrurile în mână. Un număr ales de muncitori sunt chemaţi din timp în timp la întruniri pentru a aplauda discursurile liderilor şi să aprobe unanim rezoluţiile care le sunt prezentate. În fond, este guvernarea unei clici - dictatura unei mâini de politicieni.

Treptat se renunţă chiar şi la adunarea muncitorilor ca să aplaude discursurile conducătorilor de partid şi ca să voteze unanim măsurile pe care le propun să fie puse în statut. Până la moartea lui Lenin, de pildă, a existat un congres anual al partidului. De atunci, congrese ale partidului au mai fost ţinute în următorii ani: 1927 (în 1926 nu a avut loc niciun congres), 1930, 1934 şi 1939. Se zvoneşte că un nou congres al partidului va fi ţinut în 1950. Spaţiile în timp se lungesc.

5

Aceste trei instituţii, trăsături permanente ale lumii conduse de Moscova - autocritica, mărturisirea publică şi epurarea - colorează întraga viaţă a membrului partidului comunist. El face parte din elită. Dacă serveşte cu supunere neabătută partidul este răsplătit. Trăieşte comfortabil. Este promovat în rândurile

partidului. I se dau funcţii publice. Tot ceea ce partidul cere de la 1 este să execute cu eficienţă ordinele de partid. În rest i se cere să-şi închidă mintea la tot ce nu are binecuvântarea partidului. Lui i se cere acţiune, nu gândire.

În totalitate, pătura superioară a partidului comunist al întregii Rusii (bolşevic), este stăpâna lumii comuniste. Individual, membrul partidului comunist este mult mai puţin. El este stăpân nedisputat asupra inferiorilor săi atâta vreme cât partidul are încredere în el. Dar el nu este niciodată stăpân pe propria-i viaţă. Oricât de important ar fi în ierarhia de partid, există totdeauna cineva mai sus, care are o putere înspăimântătoare asupra lui. Numai Staln face excepţie. Toţi ceilalţi trăiesc constant cu senzaţia că sunt urmăriţi. Ei nu pot să nu realizeze că, dacă vor fi în calea celor puternici, vor fi zdrobiţi. Până în prezent au fost lichidaţi într'un fel sau altul nu mai puţin de trei şefi supremi ai aparent atotputernice poliţii secrete.

Doctrina este straniu de capabilă în a-i explica unui comunist de ce trebuie să ducă o viaţă înghesuită, circumscrisă cu grijă dogmei comuniste şi discipline de partid. Ea îi poate explica de ce trebuie să asculte întotdeauna. Dar nici un fel de explicaţie poleită nu poate să-i ascundă că însăşi viaţa sa este la cheremul celor care stau mai sus. El nu are şi nu poate avea un sentiment de siguranţă. El nu se poate simţi niciodată complet sigur.

Profesorul H.Săscuteanu face o interesantă comparaţie între comunism şi bogumilism.[8] Bogumiliştii sunt o sectă creştină a *săracilor,* pretinzând o aderenţă strictă la învăţătura Sfântlui Paul. Într'o, vreme influenţa lor era atât de mare încât Roma a emis o bulă, *Ad Extirpenda* (1252), împotriva lor şi a întreprins multe reforme, inclusiv celibatul, pentru a-i contracara. Urme ale sectei mai există şi azi, cum sunt dukoborii din Canada şi America de Sud şi Lipovenii şi Antibaptiştii din Europa.

Iată principalele caracteristici.

Bogumiliştii predicau distrugerea acestei lumi blestemate pentru a reconstrui o lume nouă, mai bună, pe ruinele ei.

Bogumiliştii cereau supunerea individului faţă de congregaţie.

[Bogumiliştii] denunţau fără milă orice privilegiu social şi economic.

Bogumiliştii se considerau aleşi pentru a îmbunătăţi lumea.

Bogumlul care comitea un păcat "era obligat să-l mărturisească în public".

Admiterea în sectă era sever limitată. "Ei admiteau numai adulţi, după încercări îndelungate şi o iniţiere implicând efort moral şi fizic".

Conducătorii bogumililor erau Prefecţii. Fiind aleşi ei trebuiau să-şi părăsească familiile "deoarece duşmanii omului sunt cei din casa lui"

Prefecţii bogumili "se bucurau de supunerea necontrolată, ne pusă la îndoială a masei credincioşilor. Ei erau adoraţi de credincioşi".

Numai prefecţii bogumili "îl cunoşteau pe Dumnezeu şi îi puteau adresa rugăciune "Tatăl nostru carele eşti în ceruri".

Comunismul pare a fi bogumilismul întors pe dos. Bogumiliştii negau materia. Comuniştii neagă existenţa spiritului.

Note

1. Duşmanii poporului, în sensul strict al cuvântului, nu sunt supuşi. Când sunt liberi, de obicei nu au de lucru. Când sunt trimişi în lagărele de muncă forţată, termenul "mânat" este prea blând în ceea ce îi priveşte. Plata lor este o pomană, niciodată suficientă pentru a le umple stomacul. Când producţia lor scade sub "normă" nu au decât o ieşire: moartea treptată de foame.
2. Disputa Cominform-Tito.
3. O popularitate trecătoare, ca în cazul generalilor din războiul trecut, nu este de neconceput.
4. Vezi raportul agenţiei de presă Associated Press publicat de *New York Herald Tribune*, ediţia europeană, 26 Noiembrie 1949.
5. Comuniştii vor să tragă un mare capital afirmând că în URSS viaţa privată a fiecărei personalităţi politice este o afacere strict privată. În sprijinul afirmaţiei ei arată că ziarele sovietice nu tipăresc niciodată aspecte de interes personal, "omenesc". De fapt, aceasta trasează mai degrabă linia de demarcaţie între membrii şi ne-membrii de partid şi mai dificil de trecut. Vieţile private ale membrilor de partid sunt o carte deschisă membrilor de partid şi în special poliţiei secrete, care este în esenţă o organizaţie de partid. Membrii de partid trebuie prezentaţi numai maselor drept conducători desumanizaţi, infailibili.
6. Vezi mai sus, paginile 126-128.
7. La congresul partidului ţinut la Harkov.
8. Într'un articol publicat de *New York Herald Tribune*, ediţia europeană, 17 august 1949.

PARTEA a V-a

RĂSPUNSUL OCCIDENTULUI

1

Sfidarea pe care sovieticii o lansează lumii are trei caracteristici principale. Este *completă,* deoarece ţinteşte distrugerea tuturor instituţiilor şi întregului mod de viaţă cunoscut azi în ţările necomuniste. Modelul Moscovei trebuie să fie impus pretutindeni. Sfidarea este *universală,* deoarece ea ţinteşte întreaga lume. Numai atunci când întreaga lume va fi "eliberată" de exploatarea capitalistă îşi va fi îndeplinit proletariatul misiunea lui istorică, sub conducerea partidului comunist. Şi este o sfidare *permanentă,* deoarece fiecare ţară capitalistă în parte este în permanenţă obiectul ei. Pentru fiecare ţară în parte pericolul este în pemanenţă *real,* dar este *iminent* numai pentru cele care sunt manevrate în izolare.!

Nimic din ceea ce poate Occidentul să facă pentru a torţa Moscova nu va schimba natura ameninţării. Sovieticii se pregătesc cu tot ce le stă în putere ca să păstreze şi să întărească ordinea socială pe care au adus-o în viaţă în cei treizeci de ani nefericiţi din urmă. Ei sunt obligaţi de credinţa lor să extindă această ordine socială în restul lumii. Observatori ai comunismului au afirmat de multă vreme acest lucru, dar până de curând nu au existat suficiente dovezi. Acum nu mai poate exista nici un dubiu. La ora actuală sovieticii nu mai încearcă să-şi atingă scopurile printr'o încâlceală de expedimente oportuniste. Ei au desvoltat în ultimii treizeci de ani o metodă de a captura puterea şi o metodă de guvernământ. Amândouă au fost probate în practică şi s'au bucurat de succes. Amândouă au inclus *digma recepta* comunismului. În ciuda nenumăratelor avertismente, totuşi, speranţa că sistemul comunist sovietic se va îmblânzi reapare din timp în timp, deoarece oameni de bună credinţă sunt gata să creadă că o pace *permanentă* cu lumea comunistă este posibilă. Acesta este preţul pe care societatea occidentală îl are de plătit pentru fundamentul ei profund pacifist. Pentru Occident o situaţie "normală" înseamnă

că este "pace". Comuniştii, pe de altă parte, nu pot concepe o lume fără războaie atâta vreme cât continuă să existe state necomuniste. Până în acea zi *războiul* este permanent. Se poate ca un armistiţiu să întrerupă ostilităţile, dar el rămâne un armistiţiu. "Normal" înseamnă "război". Vestul doreşte compromisul şi aranjamentele cu intenţia de a încheia o pace permanentă. Comuniştii nu pot face compromisuri. Doctrina care dă putere luptei lor îi învaţă că tot ceea ce nu este comunism este rău şi trebuie distrus. Numai prin revoluţia comunistă poate fi eliberată omenirea de relele ai actuale. Numai prin distrugerea nemiloasă a societăţii "capitaliste" este posibil un nou avans al umanităţii. Această doctrină nu poate fi nici abandonată şi nici schimbată de comunişti. Dacă o fac, pierd forţa vitală.

Un armistiţiu este dorit adesea. În momentul în care sunt scrise aceste rânduri nouă "ofensivă" de pace este sprijinită de comunişti. În Mexico, Moscova, Budapesta şi multe alte oraşe au fost deja ţinute raliuri, şi alte raliuri sunt planificate în capitalele Europei de Vest. Dar de această dată Occidentul nu mai are ici scuza şi nici dreptul de a se lăsa prins în joc. În cuvintele editorialului din *The Times* (Paşti, 1949): "dacă Rusia s'ar fi mulţumit să aplice principiile marxiste în interioriul propriului teritoriu , ea nu ar fi trebuit să se teamă de Apus; şi dacă ea ar renunţa la marxism păstrându-şi politica de agresiune imperialistă al cărei instrument este, elaţiile sale cu Occidentul ar fi rămas în prezenta lor stare de inamiciţie."

Occidentul se află în mod clar în defensivă. Este obligat să dea un răspuns numai atâta vreme cât Rusia este hotărîtă să-şi exporte propriul sistem de guvernământ. Acest răspuns va fi - la nevoie - un răspuns militar. El va urmări să prevină - cu arma în mână, dacă este necesar - o răspândire în continuare a comunismului.

Dar nu este suficient. Comunismul este o ameninţare reală nu pentru că Moscova vrea să-l răspândească ci pentru că are sprijinul militant al câtorva milioane de oameni în interiorul corpului politic al lumii necomuniste. Aceste milioane de oameni au îmbrăţişat comunismul de bunăvoie, nu comunismul ca o aspiraţie vagă, utopică, spre o viaţă mai bună, ci comunismul de natură practică pe care Uniunea Sovietică îl izbeşte de meterezele inadecvate ale Lumii Vechi. Opozanţii comunismului, deşi trataţi cu duritate, îşi vor fi meritat soarta, împiedicând mersul înainte al omenirii. În această formă comunismul îşi câştigă cei mai buni acoliţi, luptătorii şi martirii.

Dar aceasta nu este întreaga faţă a medaliei. Comunismul este şi altceva pe lângă ceea ce se pretinde a fi. Occidentul, ca

lider al forţelor anticomuniste trebuie să ia o poziţe hotărîtă arătând adevărata faţă a comunismului.*

NOTA TRADUCĂTORULUI!!!

* Din păcate, la aproape patru decenii după ce Ion Raţiu şi-a scris cartea, după înnecarea în sânge a rezistenţei româneşti în Carpaţi, după înnăbuşirea revoluţiei maghiare, Primăvara de la Praga etc., Occidentul se află în aceeaşi espectativă. Comunismul a reuşit să pătrundă - metamorfozându-se - mişcările "pacifiste" sau "ecologiste" din Europa de Vest, dovedindu-se în interiorul acestora mai virulent chiar, şi mai capabil, decât în formula clasică. Iar încercările de ultimă oră ale Puterii (occidentale) de a se "aranja" cu Puterea (Gorbaciov, de exemplu, ca să nu mai amintim de Ceauşescu ori alţi "nesupuşi" dn lagărul comunist), nu pot smulge decât un surâs amar celor care vor să găsească în Apus nu numai sprijinul ideologic moral, ci şi ajutorul de factură practică, materială. N.T.

Când se vor cunoaşte toate amănuntele despre comunism, când adevărata-i natură va fi cunoscută de toată lumea, atunci va sosi momentul socotelii. Dacă, în ciuda tuturor faptelor, comunismul va continua să câştige loialităţi şi să nască martiri, zilele Vestului vor fi numărate. Dacă nu, Vestul va înceta să trăiască sub teroare şi va înceta să urască sistemul comunist. De temut este numai necunoscutul. O primejdie cunoscută, oricât de mare, este întâmpinată cu curaj şi hotărîre de oameni liberi care îşi preţuiesc felul de viaţă. Pericolul este neînvins şi trezia prea târzie numai atunci când puterea reală şi natura duşmanului.

Chiar şi expunerea adevăratei feţe a comunismului de tip sovietic - presupunând că poate fi făcută cu acurateţă - chiar şi această demascare nu va fi suficientă. Deoarece comunismul, chiar dacă sfidarea vine din Est, este născut în Vest. Marx a scris Capitalul privind slum-urile londoneze şi anticipând mişcările de masă din interiorul societăţii occidentale înseşi, şi a avut dreptate în măsura în care a prevăzut faptul că omul de pe stradă va participa la tulburări. El este cel care se mişcă în ziua de azi. El vrea să-şi aibă o parte - o parte egală - din fructele muncii sale. El vrea împlinirea dreptăţii sociale. El vrea emancipare economică. Atâta vreme cât el capătă educaţie gratuită şi un vot egal în afacerile de guvernământ, nu este de mirare că pretenţiile sale sunt exprimate cu din ce în ce mai multă vigoare. Dacă dorinţele sale nu vor fi împlinite, dacă el nu este făcut să înţeleagă că societatea occidentală devine treptat o societate mai bună, mai dreaptă şi mai generoasă în oferta egalităţii pentru toţi, atunci îşi va căuta salvarea în altă parte. Oamenii obişnuiţi îşi vor oferi din nou loialitatea societăţii occidentale numai dacă li se va reda siguranţa că pretenţiile lor juste vor fi satisfăcute în structura acesteia. Să reamintim, comunismul sovietic este numai una din cele trei răspunsuri date

problemelor fundamentale ale timpurilor noastre de secolul XX. În analiză finală, sfidarea comunismului sovietic este reală şi fundamentală deoarece este o sfidare ideologică dar care îşi află rezonanţe în inimile multor oameni din Occident tocmai pentru că oferă, sau mai degrabă promite să ofere, un răspuns la problemele profunde ale societăţii occidentale. Dacă Vestul nu va intra cu imaginaţie şi curaj în această luptă de idei, comunismul nu va fi înfrânt, chiar dacă expansiunea lui va fi stopată pe cale armată şi dacă adevărata faţă a comunismului va fi arătată tuturora. Chiar dacă va trebui să se renunţe la multe privilegii înrădăcinate, defectele profunde ale societăţii apusene trebuie să fie apreciate cu obiectivitate şi atacate cu hotărîre. Atâta vreme cât răspunsul adecvat la cererile maselor nu este în perspectivă, ele vor căuta o soluţie alternativă. Dacă societatea occidentală nu poate, sau nu vrea, să ofere o speranţă rezonabilă că respectivele cereri vor fi rezolvate, fără ajutor sau interferenţe din afară, masele se vor putea îndrepta spre comunism. Defectele Occidentului sunt reale. Oricât l-am demasca sau oricâtă propagandă am face nu putem găsi aceste defecte în comunism şi să-l transformăm într'un ţap ispăşitor universal. Comunismul sovietic, pe cât este de imperfect, promite să rezolve aceste defecte. Dacă societatea occidentală nu poate găsi singură un răspuns în concordanţă cu tradiţiile ei umaniste şi creştine, atunci va fi probat răspunsul comunist. Aşa cum bine a spus Salvador de Madariaga: "Înarmează o naţiune, hrăneşte-i industria cu energie şi materii prime şi lasă inimile soldaţilor şi muncitorilor reci şi goale, şi vei pierde războiul."[1]

2

Prima parte a răspunsului Occidentului la sfidarea sovietică în numele comunismului este acela că Vestul ar trebui să-şi asume în mod conştient conducerea restului lumii şi să cereeze o barieră oricărei expansiuni în continuare a comunismului. Statele Unite, în calitatea lor de cea mai puternică ţară necomunistă este chemată, prin forţa evenimentelor, să-şi asume cea mai mare parte a acestei responsabilităţi.

Cele două războaie mondiale au ridicat Statele Unite ale Americii într'o poziţie de conducere indiscutabilă. Nu numai că ele au creat cea mai mare putere industrială şi militară reală şi potenţială, dar ele şi-au asumat treptat o justă conducere morală. Au auns aici nu pentru că a fi statul topic perfect, dat fiind că au multe probleme proprii nerezolvate, ci pentru că ele rămân campionul puternic şi inflexibil al libertăţii individului faţă de puterea statului. Rolul de conducător mondial al Americii este

acceptat în general de toţi iubitorii de libertate tocmai din cauză că nu Americanii au dorit acest rol. Americanul obişnuit nu este interesat în afacerile externe* şi ar fi fericit dacă el şi ţara sa s'ar putea izola de lumea turbulentă din afară. Totuşi, în ciuda acestui izolaţionism, vasta majoritate a poporului americana fost gata, de două ori în cursul a patruzeci de ani, să facă sacrificii enorme în oameni şi materiale atunci când cauza libertăţii a fost în primejdie. Pentru aceasta Statele Unite şi-au câştigat recunoştinţa lumii şi i-a fost pusă pe umeri povara conducerii.

NOTA TRADUCĂTORULU!!

* Studiul făcut în vara lui 1988 pentru Facultatea de Ştiinţe Politice din München de către subsemnatul, studiu tratând politica preşedintelui Ronald Reagan şi intitulat "Metamorfoza unui adept al războiului rece?", confirmă această atitudine de dezinteres pentru politica externă a naţiunii americane, şi chiar a guvernului american. Rezultatul analizei statistice a documentelor publice emise în timpul primelor trei luni din 1983 (528 de teme cuprinse în 328 documente, marcate în *Ronald Reagan.Public Papers of the Presidents of the United States, (January 1 to July 1, 1983)*, United States Government Printing Office, Washington, 1984) a indicat faptul că, din totalul temelor atacate în documentele oficiale, interviuri de presă etc. din perioada respectivă, temele tratând teme de politică internă au reprezentat 76,7% (382 de teme) din total, pe când temele de politică externă abia 23,3% (147 teme). N.T.

Fără îndoială că Statele Unite posedă azi puterea materială şi poziţia morală necesare rolului de conducător mondial. Totuşi, niciun European adevărat, conştient de tradiţia sa europeană şi de natura reală a problemelor care preocupă Europa, nu va accepta fără discuţie această conducere. Fiindcă astăzi Europa şi nu America este scena luptei apocaliptice a secolului XX. Răspunsul trebuie găsit în Europa şi nu în America. Dar ni l-ar putea oare oferi America?

America de Nord, Statele Unite în special, sunt încă în stadiul expansionismului triumfător al economiei "capitaliste". Nicio problemă economică nu pare prea dificilă pentru a nu fi rezolvată prin compromis, bun simţ şi înţelegere reciprocă. Nu există nicio categorie importantă de Americani care să respingă însăşi natura statului american sau să caute să găsească soluţia problemelor sale prin respingerea conceptului de libertate aşa cum a fost înţeles şi desvoltat acolo în ultimele două secole. Pentru majoritatea covârşitoare a Americanilor, ţara şi instituţiile lor oferă cea mai bună viaţă şi cele mai bune condiţii de desvoltare a popriei personalităţi din întreaga lume.

Este devărat, Europa şi America au o importantă calitate comună - dragostea de libertate; dar în timp ce America este prosperă, puternică, unită printr'o profundă încredere în instituţiile sale şi comparativ sigură înaintea unui atac din exterior,

Europa este slabă, pustiită de două războaie mari, profund dezunită şi sub ameninţarea constantă a unei invazii din exterior. Sub o conducere iluminată şi hotărîtă, America poate rezista unei noi expansiuni comuniste. Ea are puterea şi mijloacele de a ridica o barieră efectivă. Dar ea nu poate oferi Europei răspunsul complet la problemele specifice al acesteia.

Ca de atâtea ori în trecut, Franţa este aceea care reflectă cel mai fidel problemele actuale ale Europei. Marea Britanie, cu înţelepciunea ei înceată demonstrează o genialitate instinctivă în a găsi soluţia pragmatică valabilă pe termen lung. În Franţa însă, lupta ideologică este ascuţită. Este o bătălie între doi facţiuni: cei care vor să salveze libertatea şi cei care vor împlinirea justiţiei sociale.

Idealurile sunt adesea identificate cu protagoniştii care le profesează. Astfel, în Franţa, comunisml sovietic este aprobat în întregime de către cei care vor justiţie socială, cu orice preţ. De vreme ce libertatea este apărată de America, şi capitalismul american tinde să fie binevenit celor care vor să păstreze libertatea. Se uită cu prea mare uşurinţă că triumfătorul capitalism american de azi nu este nimic altceva decât - *mutatis mutandis* - triumfătorul capitalism european de ieri. Este ceva mai drept decât capitalismul european din ultimul secol, oferă mai multe şanse tuturora, oferă un nivel general de trai incomparabil mai bun, dar carcteristicile sale rămân fundamental aceleaşi. Aceasta nu înseamnă că America trebuie neapărat să rămână pe urmele Europei. Dar Europa nu poate să-şi rezolve problemele ei actuale întorcându-se dinspre viitor şi încercând să-şi refacă trecutul.

Probabil că două treimi din poporul fancez preţuieşte idealul libertăţii. Cealaltă treime este comunistă.* intre ele este abisul. Compromisul pare imposibil. Astfel, Franţa, nu poate ajunge niciodată la unitate prin adoptarea uneia sau alteia dintre cele două variante. Nici Europa nu poate. Şi Europa trebuie să ajungă la unitate. Bătălia ideilor bântuie acum peste trupul prostrat al Europei. Europa nu poate fi readusă la unitate printr'o soluţie gata fabricată. Chiar şi numai din acest motiv Europa trebuie să găsească propriul răspuns la propriile probleme. Ea trebuie să creeze o nouă credinţă capabilă să unească majoritatea covârşitoare a populaţiei sale. Ea trebuie să împletească idealul libertăţii cu cel al siguranţei şi justiţiei sociale. Numai aşa îşi va putea asigura din nou ascultarea milioanelor care trăiesc între frontierele sale. Dacă va da greş, pentru o vreme, ea va continua să fie terenul de bătaie nu numai al celor două doctrine, ci şi al celor două armate. Întreaga Europă, sau părţi ale ei, vor cădea azi sub prima, mâine sub

cealaltă dintre stăpâniri, dar în tot acest timp popoarele ei vor fi divizate. În cele din urmă, pustie, se va scufunda în obscuritate şi uitare. Cea mai acută necesitate a Europei la ora actuală este să stăvilească mareea comunistă. Ea trebuie să câştige timpul necesar pentru a-şi găsi propriile răspunsuri la propriile probleme. Dar în slăbiciunea ei actuală ea nu poate face acest lucru de una singură. Ea trebuie deci să întindă mâna spre spiritele înrudite şi să le primească cu bucurie pentru a o ajuta să păstreze aprinsă făclia libertăţii. Este o acţiune pur defensivă, dar fără ea Europa nu poate spera să găsească vreodată soluţiile pentru rezolvarea propriilor probleme, o nouă unitate şi, cine ştie, posibilitatea de a împlini aspiraţiile de progres ale umanităţii.

Sfidarea lansată de sovietici lumii este totodată militară şi ideologică. *Miiltară* deoarece această sfidare este o primejdie reală şi iminentă doar atunci când este folosită forţa: o forţă autentică, reprezentată de trupe ruseşti care trec frontiera, sau, mai adesea, o demonstraţ de forţe în forma unei miliţii comuniste, o poliţie inflitrată de comunişti sau mobilizarea trupelor ruseşti. Sfidarea este *ideologică* din toate motivele arătate mai înainte. Răspunsul Occidentului trebuie deci să fie în primul rând un răspuns militar. Deoarece Apusul trebuie să fie pregătit şi gata să prevină folosirea forţei de către comunişti.

3

Impotriva părerilor multora, partea activă jucată de Statele Unite în încercarea de a stopa expansiunea comunistă este în perfect acord cu spiritul, dacă nu şi litera, faimoasei doctrine Monroe, la care au aderat guvernele americane timp de peste o sută de ani. Această doctrină, aşa cum a arătat cu corectitudine Walter Lippmann,[2] era determinată de concepţia că lumea era împărţită în două grupe de naţiuni, una dedicată despotismului, cealaltă libertăţii. Însuşi preşdintele Monroe, în mesajul său către Congres, a arătat că: "Este imposibil ca puterile aliate" - prin care el înţelegea pe ţarul Rusiei, împăratul Austriei şi regii Spaniei şi Franţei - "să îşi extindă sistemul politic în vreo parte a altui continent, de exemplu America de Nord sau de Sud, fără să ne primejduiască pacea şi securitatea." Prin extensie, astăzi, Statele Unite sunt chemate să apere naţiunile iubitoare de libertate - care nu se pot apăra singure - împotriva noului despotism şi să prevină astfel extinderea "sistemului său politic în oricare parte a Americii de Nord sau de Sud."

Punctul de vârf care a marcat hotărîrea administraţiei Truman de a rezista oricăror noi pretenţii sovietice a fost Conferinţa de

pace de la Paris din vara lui 1946, când au fost proiectate tratatele de pace cu sateliţii din Balcani ai Germaniei. Atunci devenise clar tuturor observatorilor lucizi faptul că Rusia comunistă voia să se extindă şi că la o înţelegere se putea ajunge doar prin acceptarea tuturor termenilor sovietici. Pentru o vreme, politica externă americană nu a fost decât o colecţie diversă de expedimente care căutau cu disperare să răspundă în modul potrivit fiecărei noi mişcări a sovieticilor. Toate aceste expedimente au fost până la urmă, la jumătatea lui 1947, sudate într'un sistem, care avea curând să fie cunoscut sub numele de doctrina Truman. El ţintea să limiteze", pe cât stătea în puterile Americii, orice nouă expansiune a comunismului sovietic.

Prima expresie practică a doctrinei respective a fost planul Marshall.

*****

Într'un discurs ţinut pe 5 Iunie 1947 la Universitatea Harvard, Secretarul de Stat american, generalul George Marshall, a oferit ţărilor europene distruse de război sprijinul economic american. El a spus:

Politica noastră se îndreaptă nu împotriva vreunei ţări sau doctrine, ci împotriva foametei, sărăciei, disperării şi haosului. Scopul ei ar trebui să fie reînvigorarea unei economii lucrative în lume, care să permită naşterea condiţiilor politice şi sociale în care pot exista instituţii libere... Nu ar fi nici potrivit şi nici eficient pentru acest guvern să întreprindă unilateral doar un program menit să repună Europa pe picioare din punct de vedere economic. Iniţiativa trebuie să vină din partea Europei. Rolul ţării noastre ar trebui să consiste din ajutorul prietenesc la proiectarea unui program european şi din susţinerea ulterioară a unui astfel de program în măsura în care ne poate fi folositor.

Pe 13 Iunie 1947, ministrul britanic de externe, Ernest Bevin, a întâmpinat oferta Secretarului de Stat ca pe un "impuls inspirat oferit popoarelor Europei" şi mai târziu Winston Churchill a numit-o "actul cel mai lipsit de meschinărie din istorie".

La 19 Iunie, guvernele britanic şi francez au trimis împreună o invitaţie guvernului sovietic sugerând o consultare în trei. Invitaţia a fost acceptată şi conferinţa a început la Paris pe 27 Iunie. Nu s'a ajuns la nici o înţelegere. Molotov voia ca fiecare ţară să prezinte o listă a necesităţilor (bunuri şi credite) necesare reconstrucţiei. Această listă urma să fier examinată de o comisie "fără vreo interferenţă în ce priveşte suveranitatea naţională sau cu planurile naţionale de reconstrucţie". Ernest Bevin şi Georges Bidault nu puteau fi de acord. Ei susţineau că reconstrucţia Europei trebie să fie un efort coordonat chiar

dacă era bazat pe un raport prezentat "de bună voie" de fiecare țară participantă. Pe 2 Iulie Molotov a denunțat planul Marshall ca o încercare a Statelor Unite de a domina Europa și a avertizat guvernele Francez și britanic asupra consecințelor acțiunii lor. Atât secretarul de stat american cât și ministrul adjunct al economiei au respins "fantasticele deformări ale adevărului" de către ministrul de externe sovietic și au repetat oferta acelor state care voiau să fie ajutate.

La 3 Iulie 1947 guvernul francez și britanic au invitat toate guvernele europene să participe (cu excepția Germaniei și Spaniei) la o conferință la Paris.

Conferința a început pe 12 Iulie și au luat parte reprezentanții Austriei, Belgiei, Marii Britanii, Danemarcei, Irlandei, Franței, Greciei, Olandei, Islandei, Italiei, Luxemburgului, Norvegiei, Portugaliei, Suediei, Elveției și Turciei. S'a căzut de acord cu acceptarea integrală a planului Marshall. Au fost trimise tuturor țărilor chestionarii privind cifrele necesare pentru proiectarea unui raport asupra necesităților Europei. La 22 Septembrie raportul a fost încheiat și semnat la Paris. Necesitățile europene, în milioane de dolari, care urmau să fie finanțate de Statele Unite erau următoarele:

(în milioane de dolari)

1948	1949	1950	1951	Total
7.120	5.460	3.950	2.800	19.330

Documentul a fot trimis la Washington.

La 1 Martie 1948, senatorul Vandenberg, președintele comitetului pentru relații externe, a deschis discuțiile asupra acelui "Plan de refacerea europeană", numele sub care era cunoscut pe atunci. La 2 Aprilie el a fost aprobat de Senat și Camera Reprezentanților, iar la 4 Aprilie președintele Truman a semnat Actul de Cooperare Economică pentru 1948.

Reprezentanții celor 16 state europene participante s'au întâlnit la Paris pe 16 Aprilie 1948 și au semnat o convenție prin care se înființa în capitala Franței o organizație permanentă pentru cooperare economică în Europa.

Aceasta era partea europeană a planului Marshall. Către finele lui Iunie și începutul lui Iulie toate cele 16 țări participante încheiaseră cu Statele Unite acorduri de refacere economică. Președintele Truman l-a desemnat pe Paul G. Hoffman drept Administrator pentru cooperarea economică. Administrația

pentru cooperare economică era partea americană a planului de refacere economică europeană.

Un an mai târziu, la 1 Aprilie 1949, toţi cei implicaţi în programul de refacere europeană, şi în special Hoffman şi Averell Harriman şi-au expimat satisfacţia faţă de progresul făcut. În multe privinţe chiar, progresul a depăşit cele mai înfierbântate speranţe.

*****

Europa la rândul ei era gata, din proprie voinţă, nu numai să urmeze conducerea americană stopând mareea comunistă, ci şi să îşi armonizeze propria putere de rezistenţă. La 4 martie 1948 o conferinţă a reprezentanţilor diplomatici ai Belgiei, Marii Britanii, Franţei, Olandei şi Luxemburgului a început lucrările preliminarii ale înfinţării unei Uniuni occidentale.

La 17 Martie, miniştrii de externe ai celor cinci ţări au semnat la Bruxelles un tratat pe 50 de ani ca prim pas în înfăptuirea Uniunii şi la 28 Septembrie 1948 s'au întâlnit la Paris miniştrii apărării care au căzut de acord cu înfiinţarea unei organizaţii permanente. Pe 30 Iunie 1949 a avut loc prima manevră comună a flotelor Uniunii occidentale. Necesitatea unui sistem de apărare mai cuprinzător a fost ecunoscută şi de alte state din Europa şi America de Nord. La 11 Noiembrie 1948, prim-ministrul canadian, Yves St Laurent a afirmat sprijinul ţării sale pentru un Pact Nord-Atlantic, drept unică posibilitate de a menţine "o preponerenţă a puterii materiale de partea păcii.". Pe 13 Ianuarie 1949 preşedintele Truman a aprobat garantarea de sprijin militar Europei de Vest. S'a născut Pactul Nord-Atlantic şi secretarul de stat american, Dean Achenson, a subliniat natura pur defensivă a tratatului, care implica obligaţia fiecărei ţări de a "asigura şi menţine securitatea regiunii Atanticului de Nord". La 24 August 1949, când s'a depus ultimul instrument de ratificare, preşedintele Truman a anunţat oficial intrarea în funcţie a tratatului. Pe 18 Septembrie, la prima întrunire a consiliului Atlanticului de Nord, ţinut la Washington, a fost luate deciziile de înfiinţare a structurilor necesare de a transpune tratatul în realitate. Astfel, apărarea Europei occidentale şi a Americii de Nord era aigurată.

*****

Dar Europa a mers şi mai departe. A început o mişcare impresionantă nu numai în ceea ce priveşte organizarea unei apărări în comun, ci şi în ceea ce priveşte unitatea europeană.

În Mai 1948 s'a întrunit la Haga un Congres al oamenilor de stat europeni şi a decis că Europa "trebuie s se unească sau să piară". A luat fiinţă o "Mişcare Europeană" sub preşedenţia lui Winston Churchill În acelaşi an s'a întrunit la Interlaken Uniunea Parlamentară Europeană, care a examinat diverse planuri menite să realizeze Statele Unite ale Europei. Pe 3 Septembrie, Uniunea Parlamentară Europeană a adoptat o rezoluţie privind o Eropă federaivă care să includă toate cele 16 ţări beneficiare ale Planului Marshall, dar apartenenţa a fost lăsată liberă şi tuturor celorlalte naţiuni europene. La 28 Ianuarie 1949, Consiliul Europei Occidentale a anunţat un acord de înfiinţare a unui "Consiliu al Europei". În August 1949 acesta şi-a ţinut prima sesiune la Strassbourg, chiar dacă rezultatele practice au fost în realitate minore.[4]

*****

Treptat s'a ivit structura care constituie o barieră împotriva comunismului. Ea avea o aparenţă de soliditate. Programul de reconstrucţie europeană, Uniunea Occidentală, NATO, Consiliul Europei raliau împreună forţele opuse comunismului. Statele Unite jucau, indirect, rolul conducător şi au acceptat întreaga responsabilitate. Către toamna lui 1949 era limpede că în Europa se va rezista oricărei încercări comuniste de a captura puterea în pofida voinţei marii ajorităţi a populaţiei, cu ajutor sovietic, precum şi oricărei noi expansiuni a Uniunii Sovietice. Era limpede că orice astfel de act va duce la un război major.

*****

În afara Europei, bariera era construită la întâmplare şi cu mari lacune.

În ceea ce privea Orientul Mijlociu, la 18 Martie 1949, Dean Acheson declara că o siguranţă specială va fi acordată de Statele Unite în ceea ce priveşte integritatea teritorială şi independenţa politică a unor ţări ca Turcia, Grecia şi Iranul. La 23 Martie 1949, Acheson s'a referit la acţiunile de misiunile militare şi de "jandarmerie" ale Statelor Unite în Iran, definind funcţiile acestora drept pur instructive şi de consiliu. Pe 12 Mai, ministrul britanic de externe, Ernest Bevin, a accentuat "interesul special (al guvernului său) privind integritatea şi independenţa Turciei şi Greciei şi a regiunii dintre Grecia şi până în Persia".

Aceste declaraţii, chiar daă liniştitoare, nu erau în nici un caz satisfăcătoare. Comitetul pentru relaţii cu străinătatea din

Senatul Statelor Unite, de exemplu, a respins sugestia că Statele Unite ar trebui să intre în Orientul Mijlociu într'un pact similar NATO, şi a arătat că guvenul american nu considera posibilitatea de a lua parte într'un asemenea acord de apărare regional.

*****

În Orientul Îndepărtat, situaţia era mult mai rea. Exista deja un guvern comunist în Vietnam şi în câteva mici regiuni sudice ale Chinei. Fermentul comunist era mai degrabă o regulă decât o excepţie în întregul Orient Îndepărtat. Avansul continuu al trupelor lui Mao Ţe Dun ţinteau în mod limpede nu numai "eliberarea" Chinei propriuzise ci şi a Tibetului.

Puterile coloniale a făcut tot ce au putut să stăvilească mareea. Olandezii au oferit independenţa conducătorilor Republicii Indonezia, cu anumite condiţii. Dar dacă noua republică se va utea opune cu succes comunismului rămâne de văzut.

PKI, partidul comunist indonezian, a înfiinţat în 1948 un stat sovietic la Mediun, în Java. Revolta a fost înnăbuşită într'o lună. Britanicii au înnăbuşit revolta comunistă din Malaia şi şi-au declarat intenţia de a rămâne în Hong Kong. Ei au oferit independenţa Birmaniei şi Indiei, ambele având partide comuniste active.

Francezii au încheiat un acord cu împăratul Bao Dai (23 Februarie 1949), recunoscând independenţa Vietnamului "în interiorul structurii Uniunii franceze" şi au afirmat unitatea celor trei provincii ale ţării, Annam, Tonkin şi Cochinchina. La 20 Iulie 1949 a fost semnat un tratat între preşedintele republicii franceze şi regele Laosului, tratat care recunoaşte independenţa Laosului "în interiorul structurii Uniunii franceze".

Statele Unite şi-au păstrat trupele în Japonia şi nsulele Pacificului. La 7 Iulie 1949 preşedintele Truman a recomandat Congresului să adopte pentru anul fiscal ce se încheie la 30 Iunie 1950, un ajutor de 150 milioane de dolari pentru Coreea de Sud. Şi pe 25 Iulie, într'un mesaj către Congres, preşedintele Truman a recomandat crearea unui program de jutor militar care să ajute naţiunile libere să se apere înaintea agresiunii. Acest program ura să cuprindă nu numai ţările din NATO, Grecia, Turcia şi Iranul, ci şi Coreea de Sud şi Filipinele. La 12 Septembrie 1949, comitetele senatului au dat aprobarea formală de ase nclude în pactul de ajutor militar reciproc un fond de 75 milioane de dolari, care să poată fi cheltuit la dorinţa reşedintelui în vederea opririi expansiunii comuniste în Occidentul Îndepărtat. În Octombrie 1949, Congresul acţionase. El a aprobat o lege a armamentului care aloca 1 miliard de dolari

pentru opt parteneri NAO din Europa, 211 milioane pentru Greia şi Turcia, 27 milioane pentru Coreea de Sud, Iran şi Filipine şi 75 milioane ajutor pentru China.

Toate aceste măsuri luate individual de puterile occidentale în privinţa Orientului Îndepărtat, nu au reuşit totuşi să constituie o întreprindere eficientă pentru oprirea expansiunii comuniste prin forţa armelor, dacă este nevoie. Aşa cum a spus Acheson la o conferinţă de presă (18 Mai 1949), guvernul Statelor Unite "nu considera în prezent să participe în nici un alt tratat de apărare colectivă". Şi cartea albă privitoare la China (5 August 1949) nu a lăsat nici un dubiu că administraţia Statelor Unite nu avea încă o politică limpede privind ridicarea unei bariere eficiente înaintea expansiunii comuniste în Asia. Acelaşi lucru se aplică şi celorlalte puteri occidentale.

Mai mult, puterile occidentale nu pot în prezent să spere că vor avea succes în Asia de unele singure. La jumătatea lui 1950, eforturile popoarelor asiatice înseşi au demonstrat o coerenţă insuficientă şi s'au bucurat de puţin sprijin din partea populaţiei. La 24 Ianuarie 1949, Sirimavo Bandaranaike, ministrul de externe al Ceilonului a sugerat la Delhi că Birmania, India, Malaia şi Pakistanul ar trebui să îşi organizeze împreună apărarea împotriva agresiunii din exterior. Pe 14 Martie, John Johnston Dedman, ministrul australian al apărării, a manifestat la o rundă de convorbiri din Canberra sprijinul australian pentru "înfiinţarea unui pact de apărare regional al Pacificului, care să cuprindă atât ţările britanice cât şi cele nebritanice". Pe 1 prilie, Harold Stassen, vorbind la Institutul de Tehnologie din Massachusetts a luat curajos cuvântul în favoarea unui ajutor american de 1 milion de dolari anual pentru un "Plan MacArthur de a opri mareea comunistă în Asia". La 12 Iulie, preşedintele Coreei de Sud, Singhman Rhee, i-a invitat pe preşedintele Quirino al Filipinelor şi pe generalul Cian Kai Şi la Seul pentru a discuta un plan al unei Uniuni a Pacificului. Dar primul ministru indian, Pandit Nehru, a reflectat cel mai bine starea de spirit din Asia, când a spus că orice plan de apărare cuprinzător în zona Pacificului, care să unească popoarele asiatice cu Statele Unite şi indirect Europa ocidentală nu poate fi avut în vedere până când nu vor fi rezolvate conflictele interne ale Asiei .

4

Răspunsul militar, deşi necesar ca o primă linie de apărare, este organic insuficient înaintea ameninţării comuniste. l uneşte numai forţele necomuniste. Numeroşi oameni din chiar interiorul

lumi necomuniste sunt comunişti mărturisiţi. Loialitatea lor este dată fără echivoc lumii comuniste. Atâta vreme cât comunismul poate să facă adepţi loiali şi sinceri în afara regiunii pe care o controlează în realitate, atâta vreme cât comunismul apare drept o alternativă pactică şi de dorit a formelor actuale de guvernământ, resul lumii nu va fi în siguranţă. Comunismul este o sfidare originală, ideologică, bazată nu pe simpla forţă, ci pe credinţă.

Dacă numărul comuniştilor sinceri este mare sau nu, nu are o importanţă majoră. Atâta timp cât ei există, atâta vreme cât comunismul continuă să înroleze asemenea prozeliţi, el rămâne o primejdie. Cu mai puţin de o sută e ani în urmă, Palacki a spus la o întrunire a prietenilor lui: "Daă ar fi ca plafonul să cadă pe noi în acest minut, acesta ar fi sfârşitul naţionalismului ceh." Totuşi statul naţional al Cehoslovaciei s'a înălţat triumfător în 1918 dn ruinele imperiului habsburgic. Ceea ce contează este intensitatea credinţei, nu numărul credincioşlor.

Aceşti comunişti sinceri acceptă conducerea Moscovei. Ei acceptă sfidarea lansată lumii de sovietici, cu toate caracteristicile ei brutale. Ei sunt gata să accepte terorismul ca un pas necesar pentru eliberarea de sub exploatarea capitalistă. Ei acceptă dictatura, puterea armatei roşii şi poliţia politică secretă drept necesare atâta vreme cât există "lagărul capitalist". Ei acceptă toate aspectele comunismului sovietic, aşa cum le prezintă Moscova însăşi. Ei cred cu fermitate că, în ciuda tuturor aceste trăsături brutale, comunismul sovietic duce lumea către un viitor mai bun şi omul către o mai bună realizare a aspiraţiilor şi la o mai bună desvoltare a personalităţii sale.

Credinţa oarbă într'o doctrină poate fi combătută eficient doar printr'o credinţă la fel de oarbă într'o doctrină diferită şi diametral opusă.

Occidentul nu are astăzi o astfel de credinţă. Se poate că ne aflăm în chiar acest moment pe treptele unei viguroase renaşteri spirituale. Totuşi este cel puţin prematur să avem încredere în ea ca într'o armă eficientă împotriva comunismului. În viitorul nu prea îndepărtat, poate, întărit de o nouă credinţă, Occidentul se va uni din nou în jurul liderilor săi şi îşi va apăra instituţiile împotriva a tot ce s'ar întâmpla. Dar până atunci, singura armă efectivă împotriva comunismului este adevărul spus cu obiectivitate. Impotriva credinţei oarbe a comuniştilor, care investesc Rusia comunistă cu toate calităţile pe care aceasta pretinde că le are, adevărul este singura armă pe care Vestul o poate mânui cu vreo şansă de succes.

Note

1. *Manchester Guardian*, 18 Octombrie 1948.
2. În adresa lui de la Academia Milton, Milton, Massachusetts, la cea de-a 150-a aniversare a acesteia, 8 Mai 1948.
3. Vezi *Chronology of International Events and Documents*, Chatham House, Vol. IV, Nr. 9.
4. Rezoluția finală adoptată propunea înființarea unei Curți europene de justiție, în fața căreia oricare persoană ar putea face apel, în cazul în care a epuizat toate mijloacele de a i se face dreptate în propria țară. Această măsură practică a fost gândită ca un corolar al convenției de garantare colectivă a Drepturilor Omului, adoptată de Adunare cu 65 de voturi pentru, 1 contra și 17 abțineri.

EPILOG

CONCLUZII

Aceasta este deci adevărata faţă a sfidării pe care Moscova o lansează lumii: adevărata faţă a comunismului rusesc. În practică a eşuat definitiv să atingă cele trei ţeluri fundamentale care fac din el o credinţă vie.

El nu a pus capăt exploatării omului El a sporit-o numai şi a făcut-o impersonală. Muncitorii, supuşii, sunt exploataţi încă în folosul celor care îi mână, conducătorii.

El nu a împlinit egalitatea între oameni, indiferent de rasă, naţionalitate sau credinţă. A provocat mai degrabă exploatarea tuturor popoarelor neruse de către Ruşi.

El nu a creat un om mai bun. A eşuat dezastruos să creeze omul matur promis, lber de instincte egoiste, superstiţii şi teamă. El a eşuat ruşinos să ofere omului condiţiile necesare unei depline desvoltări a personalităţii sale. El a înconjurat mai degrabă viaţa normală a tuturora cu nesiguranţă şi frică, dogmatism şi lipsa libertăţii de gândire. Aşa cum Dostoievski a prevăzut profetic în *Posedaţii* :[1] "Căutând libertatea absolută am sfârşit în despotism absolut."

Apologeţii Rusiei comuniste se laudă cu importante realizări materiale. Dar asta o pot face şi apărătorii altor regimuri totalitare. Ei arată o industrializare rapidă, productivitate mărită, ridicarea nivelului de trai. Să luăm drept valabile aceste pretenţii. Totuşi realizările lor în termeni de timp, viteză şi dimensiuni sunt copleşite de cele ale nazismului german de curând decedat. Se poate ca digul de la Dniepropetrovsk să fie mai folositor vieţii celor mulţi, dar este el oare mai folositor decât irigarea văii Nilului în timpul Regatului de Mijloc?

Lăudătorii comunismului vorbesc de deschiderea pentru toţi a porţilor cunoaşterii şi de desvoltarea limbilor înapoiate. Dar ce este predat în noile şcoli? Cunoştiinţele tehnice care să-i transforme în unităţi de producţie şi cunoştiinţa realizărilor ruseşti, măreţiei ruseşti şi serviciului pe care Ruşii l-ar face omenirii.

Apologeţii se laudă cu creşele, serviciul medical gratuit, sărbătorile cu plată, totuşi, ele împreună nu ajung nici pe departe nivelul mult criticatelor servicii sociale de azi din Marea Britanie "capialistă", recunoscut imperfecte.

Ei pretind că ar fi îmbunătăţit societatea introducând socialismul, adică introducând proprietatea comună asupra tuturor mijloacelor de producţie. Dar acelaşi tratament pentru vindecarea bolilor Occidentului este oferit şi aplicat de alte partide politice, care aderă strict la principiul libertăţilor democratice.

Ei pretind că sistemul comunist este dumul spre un om mai bun. Acelaşi lucru îl fac şi creştinismul şi toate celelalte religii. Dar rămâne un deziderat care trebuie încă împlinit.

*****

Acesta este singurul mod obiectiv de a privi cmunismul rusesc. Ochelarii roz ai doctrinei trebuie aruncaţi Toate ţelurile înalte ale comunismului, prezentate adesea drept deja atinse, ar trebui cântărite prin prisma realităţii vieţii sovietice. Realizarea comunismului rusesc, adesea destul de reală, ar trebui văzută în perspectiva ei adevărată. Ar trebui să fie reamintit în mod constant că realizarea matrială prin ea însăşi nu este nimic atunci când omul este zdrobit în proces.

Judecat prin această prismă, comunismul este un ghid limpede spre acţiunea concentrată. Nu este nici mai mult nici mai puţin decât o tehnică excepţional de eficientă pentru capturarea puterii, dacă este necesar, prin revoluţie, şi o metodă plină de succes de guvernare prin forţă. Ambele sunt făcute posibile de noua morală comunistă, care este născută din doctrina comunistă.

*****

Morala comunistă este piatra fundamentală pe cere este construit întregul edificiu comunist. Iată câteva din textele relevante din scriptura comunistă:

Scopul cel mai important al şcolii trebuie să fie cultivarea moralei comuniste în minţile elevilor. Întreaga ocupaţie a educaţiei tineretului contemporan trebuic să fie desvoltarea în el a moralei comuniste.[2]

Etica comunistă îi uneşte pe muncitori în lupta pentru bunăstarea întregii omeniri.[3]

Lenin, care a fost atât descoperitorul cât şi marele preot al moralei comuniste, a scris:

În acest scop noi avem nevoic dc o generaţie de tineri transformaţi în oameni responsabili de condiţiile uei lupte disciplinate şi disperate împotriva burgheziei În această luptă se vor naşte adevăraţi comunişti; acestei lupte îi trebuie dedicat şi cu această luptă trebuie legat fiecare pas în educaţia tinerctului.[4]

Oamenii care construiesc o societate comunistă trebuie să fie devotaţi cauzei şi să fie gata să o apere cu întreaga lor putere şi cu toate resursele.

Ei trebuie să fie îndrăzneţi, curajoşi, cinstiţi, rezistenţi şi disciplinaţi. *Ei trebuie să-şi urască duşmanii,* să nu se teamă de greutăţi şi să biruiască toate obstacolele.[5]

*****

Această nouă morală pătrunde şi nuanţează toate instituţiile comuniste. Ea este cea care dă comunistului încredere atunci când se ridică în picioare şi strigă în urechil întregii lumi: "Eu sunt deţinătorul adevărului. Eu sunt singura formă matură de viaţă. Eu sunt însărcinat de istorie să conduc umanitatea spre un viitor mai bun. Urmaţi-mă sau veţi fi distruşi."

Comunismul este o tehnică eficientă şi de succes întru acapararea puterii deoarece noua morală nu numai că îi permite să urmărească luarea puterii prin orice mijloc la îndemână[6] ci chiar plasează această responsabilitate pe umerii comunistului, însărcinându-l să o captureze, la nevoie chiar şi prin violenţă. Lenin scria: "Ce contează? Lemnul este dat la rindea şi aşchiile zboară. Chiar dacă va fi necesar să folosim zece milioane de trupuri umane în construcţia comunismului, cei care vor rămâne sunt suficienţi să populeze teritoriile noastre."

Morala comunistă îl împuterniceşte pe comunist să spună: "Puterea mi se cuvine deoarece eu sunt însărcinat de istorie să o iau. Trebuie să mă acceptaţi drept conducătorul vostru. Dacă nu vreţi, este datoria mea faţă de istorie să vă distrug." Morala comunistă este cea care întâmpină violenţa îndreptată asupra lui cu o indignare justificată. El îşi justifică propria violenţă prin murdărirea caracterului oponenţilor săi şi declarând că duşmanii săi îşi meritä soarta. Cardinalul Mindszénty nu este doar un demnitar catolic care se opune comunismului ca un rău. El este deasemenea acuzat ca homosexual şi speculant de valută. Singurul factor care ar putea limita acţiunea comunistului este avantajul său tactic şi forţa reală a oponentului său.

În mod similar, comunismul este plin de succes ca metodă de guvernământ deoarece noua moralitate îl îndreptăţeşte pe comunist să păstreze pentru totdeauna puterea. Marxism-leninismul face din adepţii săi unicii interpreţi maturi ai evenimentelor, de vreme ce marxism-leninismul este singura metodă prin care poate fi luat cursul corect în orice situaţie posibilă. Prin marxism-leninism-stalinism poate fi trasat cu uşurinţă viitorul drum al umanităţii.

Comuniştii sunt îndreptăţiţi să menţină puterea împotriva tuturor pretendenţilor deoarece comunismul este cuvântul ultim, "adevărul revelat". Forţa este necesară înaintea atacului lumii capitaliste în retragere, care speră întotdeauna că poate să-şi amâne sfârşitul iminent. Ea este necesară împotriva deviaţioniş-

tilor reacţionari şi stângiştilor utopici. Ea este necesară împotriva saboteurilor şi duşmanilor mascaţi. Ea trebuie folosită împotriva tuturor oponenţilor guvernului, de orice gen ar fi aceştia.

*****

Dacă cineva acceptă preceptele moralei comuniste, acestuia i se promite o gamă infinită de realizări umane. Numai dacă va deveni un comunist, dacă va lua puterea prin forţă - dacă este nevoie - şi o va păstra tot prin forţă, el va ajuta la crearea unui om mai bun. Crimă în masă, nespusă suferinţă umană, acestea sunt simple cuvinte. Să ne reamintim că viaţa nu are o valoare în sine. Cei care sunt în calea progresului, aşa cum îl văd comuniştii, trebuie distruşi. Nimeni nu le vrea suferinţa. Nimeni nu le doreşte distrugerea, ci numai ei înşişi, prin faptul că nu acceptă stăpânirea comunistă.

Aci stă puterea comunismului, în această nouă morală care le face minţile capabile să accepte fapte murdare drept fapte juste şi îi face capabili să le accepte cu calm şi cu rece detaşare. Această nouă morală este aceea care face ameninţarea comunismului rusesc să fie reală şi puternică.

În lupta lor împotriva societăţii comuniste comuniştii au un avantaj teribil care provine din această nouă morală. Lipsa de milă înaintea tuturor duşmanilor este o virtute. În forma ei cea mai primitivă, această morală este doar ceva mai bună decât asasinatul în masă. Aşa cum a scris Latsis în *Isvestia,*[7] "Lupta aceasta este pe viaţă şi pe moarte. Dacă nu ucizi, vei fi ucis. De aceea, ucide..."[8] Într'o formă mai sofisticată, această morală îl împuterniceşte pe comunist să-şi elimine adversarii trimiţându-i în închisoare şi lagăre de muncă forţată. Această luptă şi eliminarea rapidă a duşmanilor continuă până la dispariţia ultimului anticomunist. Şi, probabil, dincolo de aceasta, deoarece ochiul vigilent nu trebuie să se închidă, pentru a nu lăsa să reînvie gândirea reacţionară.

*****

Sunt momente în care suferinţa prelungită şi intensă îi face pe oameni să vadă limpede. Ei văd problema simplă care se pune, văd de ce sunt făcuţi să sufere şi de ce cauza suferinţei le scapă de sub control.

Astăzi trăim asemenea timpuri. Vedem azi că oamenii, ridicaţi la acţiune de o revoltă împotriva suferinţei şi nedreptăţii, au devenit obsedaţi de ideea abolirii acestora, că ei sfârşesc prin a pierde înţelesul binelui şi răului. Pentru ei este reală doar lu-

mina strălucitoare a scopului ultim. Tot ceea ce o înconjoară este întuneric sau lumina reflectată scopului însuşi. Oricealtceva este ori strălucitor deoarece se scaldă în lumina obiectivului final sau este stins, deoarece este prea departe de acesta.

Marx a fost un astfel de om, iar Lenin de asmenea. Fără îndoială, ei erau oameni foarte inteligenţi, care şi-au sacrificat întreaga viaţă unei idei, crezând cu absolută încredere că noua societate pe care o prevedeau urma ă fie una infinit mai bună decât aceea în care trăiau. În graba lor de a o împlini, ei au fabricat o armă irezistibilă împotriva societăţii capitaliste. Ei au creat morala comunistă, izvorul întregii puteri comuniste. Ei au uitat, sau nu au putut vedea că prin această morală nouă ei distrugeau Omul pe care voiau să-l salveze.

Tragica lor eroare de judecată este de înţeles. Ei erau orbiţi de strălucirea magnifică a ţelului lor.

Astăzi, totuşi, după mai mult de treizeci de ani de stăpânire comunistă, nimeni nu mai are această scuză.

Să lăsăm pe fiecare comunist să reflecteze un moment. De ce este el comunist? Exploatarea omului nu a încetat. Egalitatea tuturora nu a fost realizată. Ce mai rămâne? PUTEREA.

Nemiloasa morală comunistă trebuia să fie mijlocul de a realiza scopul, dar acesta scapă împotriva oricărui efort. Într'adevăr, el pare să se piardă din vedere.

Tot ceea ce rămâne este căutarea puterii şi impunerea dictaturii gândită odinioară drept *temporară*. Nu există vreun sfârşit al acesteia în viitorul previzibil.

Astăz, un comunist trebuie să recunoască acest adevăr în colţul cel mai secret al inimii sale. El trebuie să admită în faţa lui însuşi că singura justificare valabilă şi care rezistă unei introspecţii nepasionale a faptului că el este comunist rămâne promisiunea puterii. Comunismul de azi este un drum aparent sigur către putere, către puterea absolută. Nimic mai mult.

Nu este o eroare. Doctrina comunistă este cea care face ca reala pierdere a libertăţii să pară o libertate mai mare şi mai imaginativă decât aceea pierdută în proces, acea libertate care există în societatea democrată occidentală. Doctrina este aceea care face ca efortul constant, neîncetata muncă pe brânci în serviciul unei producţii din ce în ce mai mari să apară o alegere dorită de muncitorii înşişi, falsificând astfel adevărul fundamental că "singura realitate a libertăţii este timpul liber".[9] Doctrina este aceea care face ca renunţarea la cele mai elementare drepturi - cum este cel al alegerii propriei cariere - să apară în hainele virtuţii. Numai doctrina este aceea care poate prezenta interzicerea grevelor drept interesul direct al potenţililor grevişti.

Aceeaşi doctrină comunistă face ca sistemul să pară că ar fi terminat cu exploatarea pe care pretinde că ar fi încheiat-o. Doctrina este ceea care face ca o societate, ruptă în trei straturi de tipul cvastelor să apară drept unica societate lipsită într'adevr de clase. Şi, în fine, doctrina este aceea care prostituează inteligenţa umană prin proclamarea *adevărului* ca definitiv şi interzicând omului dreptul de a cerceta bazele acestui adevăr. Tot ceea ce mai poate face este de a-şi folosi puterea minţii în aplicarea şi desvoltarea adevărului revelat.

Lăsaţi la o parte doctrina, şi e mai rămâne? Despotism absolut şi o aplicare nelimitată a forţei.

Întreaga sfidare de către comunişti a civilizaţiei occidentale creştine este bazată pe o iluzie optică. Este o mistificare enormă bazată pe credulitate. Indiferent dacă oamenii din vârful piramidei comuniste cred sincer în ea sau nu, este perfect indiferent din punctul occidental de vedere. Puterea lor este reală numai fiindcă doctrina este acceptată. Fără doctrină toată această prezentare deformată a lucrurilor ar fi imposibilă.

De aici insistenţa neîncetată privitor la cunoaşterea doctrinei drept condiţie anterioară intrării în casta conducătorilor.

*****

Care este atunci înţelesul sfidării pe care Moscova o lansează luii?

Aceasta va fi găsită prin răspunsul la o întrebare revelatoare: *Cui bono* ? Şi răspunsul este la îndemână. Comuniştilor înşişi. Ei sunt interesaţi în acceptarea doctrinei lor deoarece numai astfel pofta lor de putere şi menţinerea acesteia apar drept legitime.

Doctrina explică de ce ei ar trebui să se revolte împotriva societăţii existente. Ea le spune încotro să meargă. Morala comunistă le spune cum să o facă.

Doctrina suceşte minţile oamenilor făcându-i să vadă lucrurile nu aşa cum sunt, ci aşa cum ar trebui să pară prin ochelari roz. Morala comunistă le închide minţile.

Această morală comunistă este cea care apelează la spiritul de sacrificiu şi la tot ce este mai bun în om. Totuşi îl face pe acesta să accepte ca juste cele mai reprobabile acte. Ca şi naziştii, care erau făcuţi să creadă că distrugerea totală a raselor "inferioare" era justă, tot aşa şi morala comunistă îi învaţă pe aceştia că distrugerea tuturor oponenţilor declaraţi sau bănuiţi ai comunismului este dreaptă. Metoda folosită este o problemă de importanţă secundară. Este puţin de ales între eficienţa germană a camerelor de gazare şi a injecţiilor cu petrol şi condiţiile

inumane în care trăiesc cel puţin unii dintre cei deportaţi în Siberia.

Această nouă morală este aceea care face atât de plin de succes puciul comunist pentru putere, deoarece îi înarmează pe cei care o îmbrăţişează cu o armă puternică - lipsa de scrupule combinată cu autojustificare morală - care nu este permisă oponenţilor lor. cestă nouă morală este aceea care face posibilă folosirea terorii ca mijloc de guvernare. Prin virtutea acestei moralităţi, aşa cum a scris Thierry Maulnier:[10] "Fiecare membru al societăţii este tolerat în locul special [poziţia] pe care îl ocupă, potrivit zelului, supunerii şi utilităţii sale; nici mai mult, nici mai puţin." Ca şi n soldat din trupele de comando care este învăţat cu grijă cum să omoare, omoară în timpul războiului şi este aplaudat de compatrioţii săi, la fel şi comunistul este îndreptăţit să-i "elimine" pe duşmanii proletariatului. Acesta este înţelesul necontenitei "lupte de clasă" împotriva "capitaliştilor" şi "lacheilor socialişti ai acestora", până când ultimul dintre ei va dispare. Acesta şi niciun altul, este cel mai înspăimântător aspect al noilor concepte ntroduse de Marx şi discipolii săi ulteriori în viaţa modernă. În ultimă analiză, nu este nici mai mult nici mai puţin decât o sofisticată lege a junglei, o prostituţie a omului civilizat.

Aceasta fac din comunism forţa care este. Doctrina care proclamă vârsta de aur drept sigură, face recruţi. Noua morală îi face eficienţi. Fără ele, în special fără noua morală comunistă, întreaga sfidare a comunismului rusesc s'ar dezumfla ca un balon înţepat cu acul.

Când şi dacă adevărata faţă a comunismului intră în domeniul cunoştiinţelor comune, doctrina este sortită să-şi piardă puterea de a face noi recruţi din rândurile celor care sunt sincer înclinaţi să servească omenirea. Dar atâta vreme cât morala comunistă rezistă, pasionaţii, cei aflaţi într'o căutare lipsită de scrupule a puterii, vor continua să îl adopte. Fiindcă numai în atmosfera comunistă vor găsi aprobarea din punct de vedere moral. Numai acolo pofta de putere devine o virtute. Atâta vreme cât acestei morale comuniste i se permite să reziste fără a fi atacată, comunismul va continua să fie o puternică forţă politică din simplul motiv că vor fi întotdeauna oameni ambiţioşi care preţuiesc puterea mai mult decât orice altceva.

*****

Aceasta este atunci linia reală de apărare împotriva comunismului. Pe lângă a fi gata să se opună - cu forţa, dacă este necesar - oricărei noi expansiuni comuniste, pe lângă revelarea

adevărate fețe a comunismului, Occidentul trebuie să-l denunțe în termeni fără ocolișuri. Occidentul trebuie să denunțe, în special, morala comunistă și toate consecințele ei. Deoarece respectiva morală este cea care înclină balanța succesului în favoarea Rusiei.

Comuniștii ruși pot foarte bine să fi clădit creșe pentru prima dată în istoria țării lor. Se poate ca ei să fi sporit producția și să f dat bărbatului și femeii obișnuite mai mult de mâncare, condiții de locuit și de muncă mai bune și mai mult timp liber decât au avut în perioada țaristă. Se poate ca ei să fi crescut nivelul de trai al propriului popor la un nivel mai înalt decât cel din Occident; toate aceste supoziții fiind îndoielnice, dacă nu dea dreptul false. Totuși, chiar dacă le-au realizat sau le vor realiza în curând, sau într'un viitor îndepărtat, faptul fundamental nu poate fi ocolit. Ei construiesc pe o fundație falsă, în baza faptului că omul, atunci când servește comunitatea așa cum crede guvernul zilei respective, este îndreptățit să facă orice. Este acceptat ca just că un om este îndreptățit să trăiască și să se bucure de viață numai în măsura în care guvernul respectiv îi consideră serviciile drept utile. Omul *qua* om, nu înseamnă nimic.

Se justifică oare nazismul prin faptul că a rezolvat problema șomajului sau fiindcă a organizar o schemă de ajutor de iarnă eficientă? A fost oare regimul lui Mussolini mai justificat prin faptul că trenurile funcționau după orar? Trebuie să fim de acord cu sclavia fiindcă întreaga vale a Nilului era un grânar fertil în timpul dinastiilor a IV-a și a V-a? Oicât de mari ar fi realizările societății comuniste, ele nu pot ascunde fapul că ea se bazează pe negarea drepturilor individului înaintea statului.

*****

Comunismul înflorește din confuzie. Nimic nu-i servește cauza mai bine decât oamenii inteligenți, cu vderi progresiste, care laudă unul sau altul din aspectele vieții sovietice. Rezultatul este că viața de tip sovietic apare de dorit în ochii oamenilor obișnuiți.

Comuniștii nu fac niciodată o asemenea greșeală. Faptul că viața în lumea stăpânită de Moscova este fundamental diferită față de viața din afara ei și că ea este infinit mai bună este bombardat în permanență în urechile ascultătorilor doritori sau nedoritori. Nimic din ceea ce se petrece afară nu este sau nu poate fi bun. Asemenea mici concesiuni de felul pe care Varga, economistul sovietic, a îndrăznit să le facă imediat după război privitor la înțelepciunea și bunele intenții ale guvernelor britanic

şi american, sunt enunţate ca devieri de la marxism-leninism. Occidentul nu are nimic de oferit sau de predat Moscovei. Konstantinov, unul dntre cei mai apreciaţi filosofi sovietici, a învăţat-o pe propria piele atunci când i s'a spus că era inutil să caute în Occident precursori ai gândirii comuniste. Fiindcă nu există.

Se poate să existe unele caracteristici bune în viaţa din Rusia comunistă. Dar ele nu trebuie oferite încrezătorilor ca o dovadă că regimul comunist este just, cum o fac comuniştii. Nici nu trabuie oferite ca o dovadă că egimulă comunist este în parte sau în mare parte just. Aceasta este ceea ce fac intelectualii confuzi şi tovarăşii de drum care se autoproclamă cu mândrie drept progresişti. Trăsăturile bune trebuie să fie acceptate mai degrabă drept realizări în parte demne de laudă ale *unui sistem de guvernământ fundamental greşit.* Toate regimurile, oricare ar fi acestea au şi trebuie să aibă şi trăsături bune şi rele, chiar dacă ele sunt judecate după standardul de bunătate acceptat în Occident. Realizările Rusiei comuniste, ca şi realizările Germniei naziste sunt devalorizate de anularea de către acestea a drepturilor cetăţeanului individual *vis-à-vis* de stat.

Nu este nici un teren comun între Rusia comunistă şi Occident. Ele au scări de valare fundamental diferite, izvorând din două morale total diferite. Sfidarea lansată de comunişti societăţii occidentale este o sfidare totală. Singurul răspuns adecvat este o respingere la fel de totală şi fără compromis a moralei comuniste. Nu ar trebui să existe o confuzie între scopurile bune şi câteva trăsături bune ale comunismului şi morala pe care se bazează întreaga ameninţare comunistă. Morala este aceea care iniţiază întreaga structură a vieţii sovietice.

*****

Creştinismul şi comunismul se întâlnesc în idealism. Aceasta explică asemenea oameni ca Bulgakov, Berdyaiev, Lunacharski şi, probabil, Red Dean. Explică gândirea foarte confuză a multor teologi şi lideri ai bisericii. Berdyaiev s'a depărtat de merxism şi a devenit probabil cel mai mare filosof ortodox al timpurilor moderne. Lunacharski, care a încercat să reconcilieze merxismul cu religia a trebuit să facă o retragere grăbită. Lenin a tunat împotriva lui ca distrugând unitatea sistemului şi împiedicând revoluţia - ceea ce este exact efectul pe care l-ar fi avut. Fiindcă trebuie pe deplin înţeles că, în afara idealismului comun, creşinismul şi comunismul sunt diametral şi ireconciliabil opuse. Citate credibile din Apostoli, 2, 44-5 şi Corinieni I,

4, 13[11] nu pot ascunde acest fapt. Isus Hristos a provocat o revoluţie spirituală teribilă. El a produs o "răsturnare de valori" într'o lume păgână. Viaţa fiecărui om, Evreu sau goi, "bun" sau "rău", devenea importantă. Dumnezeu i-a dat viaţă. Numai Dumnezeu putea să i-o ia. Viaţa fiecărui om era imens de valoroasă deoarece Dumnezeu îl alesese pentru scopurile Lui. Au trebuit aproape două mii de ani pentru ca această concepţie de viaţă să se transforme în instituţii politice care să funcţioneze fără piedici. În Occident viaţa fiecărui om este valoroasă nu numai în ochii lui Dumnezeu, ci şi în ochii celorlalţi oameni. Iată de ce civilizaţia occidentală, chiar dacă biserica şi statul sunt adesea complet separate, ca în Statele Unite şi Franţa, meritä adjectivul "creştin". Superficial, occidentalul este ateu, fără îndoială rezultatul liber-cugetătorilor, al revoltei împotriva statului eclesiastic, a lui Feuerbach, Kierkegaard, Nietzsche şi Auguste Comte. Dar occidentalul nu a respins încă morala creştină *in toto,* aşa cum predica cu fervoare Nietzsche.

Umăr la umăr cu cei care acceptă creştinismul din credinţă, sunt aceia care îl acceptă din motive practice. Şi, în fine, sunt aceia care resping religia drept o presupunere neprobată dar acceptă morala creştină drept liantul societăţii occidentale. Nu există un alt ip de occidental. A nega morala creştină înseamnă să negi scala valorică pe care este clădită civilizaţia occidentală. Deoarece morala creştină oferă o scală valorică obiectivă pentru toţi.

Dacă aceasta este respinsă, recădem în mod necesar pe o scală fabricată de om. Aceasta este de obicei scala statului.

Se poate argumenta că scala valorică religioasă este deasemenea producţie umană, fiindcă ceea ce îl ridică pe Dumnezeu este interpretarea dată de om înţelesului vieţii. Este corect, indiferent dacă cineva reneagă orice religie sau acceptă valorile Divinităţii ca pe o revelaţie făcută aleşilor. Pentru că voinţa divină se destăinuie prin oameni. Dumnezeu ne învaţă cuvântul sfânt în încarnarea Sa pământeană.

Astfel va fi argumentat că atât adevărul religios cât şi adevărul comunist sunt lucrarea omului. De ce ar trebui să preferăm pe unul celuilalt?

Lăsând laoparte asemenea întrebări cum sunt credinţa, viaţa eternă, sensul mai plin al vieţii care derivă din sentimentului scopului etern, standardele comuniste trebuie să fie respinse deoarece, ca toate celelalte sisteme valorice raţionale create de om,el este schimbat la voinţa conducătorului. Sistemul valoric obiectiv, creat de Dumnezeu, este impus atât stăpânitorului cât şi supuşilor. Societatea creştină, chiar atunci când cnducătorul momentan devine un despot şi ignoră sistemul valoric al Di-

vinităţii, se va îndrepta mai devereme sau mai târziu prin sine însăşi. Dispreţuirea acestui sistem valoric rămâne o călcare a credinţei. Ea ignoră înţelegere tacită sau explicită dintre conducători şi cei conduşi.

Societatea comunistă este o tiranie deschisă şi evidentă. Voinţa celor puternici este scala valorică ce trebuie acceptată de toată umea.

Atât creştinismul cât şi comunismul au idealuri răsunătoare. Voinţa conducătorului comunist, ca şi voinţa conducătorului creştin este de aşteptat să fie "bună", să ducă la o continuă îmbunătăţire a condiţiei omului. Dar societatea creştină oferă un mecanism de autoperfecţionare în acoperământul unui sistem valoric obiectiv. Societatea comunistă nu îl are.

Cum spunea Spengler, "orice idee care este cât de cât posibilă este oglinda fiinţei autorului ei."

Voinţa conducătorului este în mod implicit "bună". În alte cuvinte, societatea creştină presupune că omul, inclusiv conducătorul, este imperfect. Societatea comunistă presupune că liderul comunist este perfect. În mod inevitabil acesta devine un zeu impersonal, în viaţă, pierdut din vederea mulţimii, în rarefiata atmosferă a reşedinţei sale "terestre".

Comuniştii au grijă să evite această interpretare. Ei subliniază faptul că liderii lor nu sunt infailibili. Ceea ce este infailibil este marxism-leninismul, ştiinţa societăţii. Această ştiinţă se presupune a fi mecanismul de auto-corectare al societăţii. Totuşi, el eşuează să funcţioneze în practică. Dacă Stalin ia o decizie, acea decizie este şi trebuie să fie văzută drept în întregime justă. Dacă, mai târziu, el decide să schimbe cursul ales, el anunţă că decizia trecută nu a fost în întregime justă sau că s'au schimbat circumstanţele şi ca urmare politica veche trebuie abandonată pentru una nouă. Din acel moment noua politică trebuie să fie şi este acceptată drept justă în întregime. Infailibilitatea marxism-leninismlui nu constituie un control asupra acţiunii întreprinse de conducătorul comunist. Ea abia dacă îi furnizează acestuia o mai mare libertate de acţiune de vreme ce îi oferă o explicaţie de-a gata pentru orice schimbare de politică. Pentru cel condus este acelaşi lucru dacă noua decizie provine sau nu dintr'o mai bună interpretare a marxism-leninismului. Ambele decizii, cea veche sau cea nouă, trebuie să fie urmate din momentul în care sunt emise.

*****

Berdyaiev a scris odată[14] "Comunismul nu poate învinge ura". Ea stă la baza societăţii comuniste. Copii de şcoală tre-

buie să fie "saturaţi de o ură de neîmblânzit împotriva duşmanilor societăţii socialiste".[15]

"Ura dă naştere vigilenţei revoluţionare de clasă şi crează un sentiment de ireconciliabilitate faţă de duşmanul de clasă; slăbirea acestei vigilenţe subminează cauza revoluţiei socialiste. Este necesar să învăţăm nu nmai să urîm duşmanul ci şi să luptăm cu el, să-l demascăm la timp şi în final, dacă nu se supune, să-l distrugem."[16]

În mod straniu, această ură nu este văzută drept "contradictorie principiilor umaniste, de vreme ce este dedicată protejării drepturilor şi libertăţilor muncitorilor împotriva planurilor fiarelor de radă".[17]

Comunismul este o religie a urei. El caută să ridice umanitatea, să construiască un edificiu magnific pentru fericirea tuturor, bazându-l pe un fundament de ură şi distrugere a duşmanilor.

Creştinismul este o religie a dregostei. Dragostea de Dumnezeu şi dragostea pentru vecinul de alături. Aceasta este încercarea supremă a comportamentului creştin. În faţa idealului creştin care caută binele suprem numai prin îndeplinirea de fapte bune, împotriva puterii umile dar serene a idealului creştin, comuniştii au ridicat un om eficient lipsit de scrupule, un instrument perfect de guvernământ. Se presupune că guvernul respectiv serveşte binele omenirii Individul serveşte guvernul. Individul este deci absolvit de orice responsabilitate, cu condiţia şă servească bine acel guvern.

Se spune adesea că "religia a eşuat" sau că "sistemul comunist este un comentariu asupra eşecului creştinismului". Nu este adevărat. Creştinismul şi umanismul ateist care se srijină pe morala creştină sùnt cei doi piloni pe care este construită întreaga structură a civilizaţiei occidentale. Umanismul ateist a adus o importantă contribuţie la crearea civilizaţiei occidentale dar a şi slăbit-o. Numai credinţa în Dumnezeu poate susţine, împotriva oricui, credinţa că omul are o calitate intrinsecă prin el însuşi, o calitate care nu poat fi dată decât Divinităţii. Nu este un eşec al religiei faptul că societatea occidentală se compune din ce în ce mai mulţi oameni cărora le lipseşte această credinţă, această religie. Noi suntem cei care am eşuat fiindcă am abandonat religia şi l-am uitat pe Dumnezeu. Aceasta s'a întâmplat deoarece religia a fost prea adesea confundată cu evident imperfecta organizare a bisericii.

Religia dragostei care a pus sămânţa valorii individuale a fiecărui suflet în parte în cele mai umile fiinţe, cea care examinează cu grijă fiecare acţiune a noastră, pe baza propriilor merite, independent de obiectivele urmărite, este aceeaşi ca

întotdeauna. Ea nu poate fi identificată cu nicio organizaţie socială sau politică. Ea nu poate fi făcută responsabilă pentru eşecurile vreunui sistem. Astăzi, comunismul, cu idealismul său deformat, poate avea o cemare puternică asupra multora dintre cei care trăiesc în interiorul corpului politic al civilizaţiei occidentale. Da aceasta nu înseamnă eşecul creştinismului. Este propriul nostru eşec şi eşecul părinţilor şi străbunilor noştri de a nu ne trăi şi de a nu fi trăit religia cu imaginaţie şi curaj. Se poate să fie un eşec al bisericilor creştine organizate, se poate să fie eşecul instituţiilor politice care pretind că servesc creştinismul. Dar nu este un eşec al acelor precepte de dragoste care însemnă adevăratul creştinism.

Acest eşec nu face comunismul cu nimic mai drept. Morala comunistă produce lideri lipsiţi de scrupule, instrupente perfecte şi pline de succes în acapararea puterii. Printre rândurile partidului morala comunistă provoacă o brutalitate crasă, întotdeauna gata să se arate în omul abia civilizat. Dacă dorim supravieţuirea cvilizaţiei occidentale ar trebui să ne trăim religia cu mai multă vigoare,[18] ™mai mult curaj şi mai multă credinţă în viaţa viitoare decât am făcut-o până acum. Ar trebui să fim gata să acceptăm martiriul ca şi cardinalul Mindszénty, arhiepiscopul Stepinac, episcopul Suciu şi atâţi alţi creştini unili care au făcut-o şi o fac astăzi chiar sub ochii noştri.

Creştinismul şi civilizaţia creştină nu sunt legate de societatea capitalistă mai mult decât au fost legate de statul clerical ori de feudalism. Ele nu sunt legate de o ibnterpretare rigidă a proprietăţii private individuale. Dacă există instituţii incapabile să-şi îndeplinească rolul în condiţiile vieţii moderne, ele trebuie să dispară. Dacă întregul sistem se dovedeşte incapabil de a se schimba, să lăsăm să fie schimbat întregul sistem. Creştinismul a crescut şi a prosperat într'un imperiu în descompunere prin aceea că a fost în primul rând o religie a claselor deposedate.[19] El a trăit să vadă întreaga structură socială a acelui colos păgân de putere temporală schimbându-se radical.

Mai târziu, creştinismul a devenit religia conducătorilor. Uneori a fost identificat cu statul şi conducătorul acestuia era vicarul lui Dumnezeu pe pământ. Apoi puterea temporală şi cea spirituală s'au despărţit. Creştinismul a supravieţuit tuturor acestor schimbări, deoarece creştinismul, sub aspectul său practic, este afirmarea valorii omului, a fiecărui om în parte.

Astăzi comunismul tinde să devină în occident o nouă religie a omului sărac. Dar aceasta se întâmplă numai din cauză că printr'o simplificare ieftină creştinismul este identificat azi cu conducătorii societăţii occidentale care mărturisesc, dar nu profesează morala creştină. Răspunsul nu este o acţiune defen-

sivă temătoare care să apere clasele avute ale societăţii occidentale. El trebuie să fie o reafirmare hotărîtă a acelor valori permanente ale societăţii occidentale pe care creştinismul a născut-o: demnitatea individului şi împlinirea justiţiei pentru toţi. Orice altceva ar trebui, dacă este nevoie, să fie aruncat peste bord. Creştinismul nu ar trebui, în nici o circumstanţă, să devină pavăza celor privilegiaţi.

Aceasta este o încercare de puteri între comunismul care se naşte şi civilizaţia occidentală. Se poate că azi este decis drumul viitor al omenirii. În lumea condusă de Moscova, creştinii sunt puşi în faţa singurei încercări reale. Ei sunt puşi să plătească din greu, uneori cu viaţa, faptul că sunt creştini. Adevăata bătălie a creştinismului este purtată acolo, în Est. Aici, în Vest, ar trebui să evităm confuzia.*

NOTA TRADUCĂTORULUI!!

* Este interesantă renaşterea şi împrăştierea principiilor creştine în Europa de Est, comunizată, la aproape 4 decenii după apariţia cărţii lui Ion Raţiu. Exemplul bisericii catolice din Polonia este binecunoscut. Dar fenomenul apariţiei, în România, a unor oponenţi ai regimului de felul Doinei Cornea, este mult mai edificator dat fiind că este vorba de o opoziţie de pe linia principiilor creştine, a unor persoane *laice*, şi aparţinând unei credinţe ce nu beneficiază de relativa siguranţă a capului bisericii, cum este cazul bisericii catolice. De altfel, structura mai flexibilă a ortodoxismului uşurează astfel de manifestări, în condiţiile în care clericii au abandonat, din oportunism, teamă sau indiferenţă, apărarea acestor principii creştine şi, de exemplu, a propriilor lăcaşe de cult. N.T.

Comunismul nu are nimic drept, deoarece, respingând o scală obiectivă a valorilor, sfârşeşte în despotism absolut.

Comunismul nu are nimic drept deoarece el poate funcţiona numai prin presupunerea că lideri comunişti sunt oameni perfecţi.

Comunismul nu are nimic drept deoarece caută să creeze o societate mai bună prin distrugerea opoziţiei.

Comunismul nu are nimic drept deoarece caută să construiască o societate mai bună sacrificând generaţie după generaţie unui ideal utopic din ce în ce mai depărtat.

Comunismul nu are nimic drept deoarece speră să construiască pe ură.

Aşa cum a scris Goethe, înainte de a fi fost gândit comunismul: "Anihilează oamenii şi apoi re-crează-i, într'o nouă imagine? Dacă vrei ca sfârşitul să fie bun, nu aceasta-i calea să porneşti spre el."[20m]

*****

În mod sigur trebuie rezistat sfidării pe care Moscova o lansează lumii. Dacă nimic nu este drept în comunism, totul este rău în comunismul de tip *rusesc*, care este simpla tiranie a unei mâini de oameni.

Totul este rău în comunismul de tip *rusesc*, deoarece el duce în practică la exploatarea unei populații vaste în folosul noii elite comuniste, care are avantaje materiale disproporționate, ca și un sentiment de putere și grandoare în relațiile ei cu lumea externă.

Totul este rău în comunismul de tip *rusesc*, fiindcă el înseamnă simpla exploatare și dominare de către Ruși a tuturor celorlalte popoare.[21]

Totul este rău în comunismul de tip *rusesc*, deoarece în cel mai bun caz a creat un sistem paternalist binevoitor bazat pe presupusa prostie a maselor care (1) dacă sunt lăsate libere să aleagă din mai multe partide s'ar putea să nu aleagă partidul comunist, singurul care le servește adevăratele interese și, (2) ar părăsi Uniunea Sovietică în masă dacă frontierele ar fi deschise tuturora.

Totul este rău în comunismul de tip *rusesc*, pentru că, în expeia lui cea mai rea, este un stat polițienesc negând individului orice drept care nu este oferit în schimbul utilității individului pentru colectivitate.

Tot ceea ce aceste interpretări rusești ale comunismului au produs, în afara tehicii de acaparare și menținere a puterii , este *o tehnică bine perfecționată de a păstra acea putere în mâinile Rușilor.*

Comunismul înseamnă azi acceptarea, absolută și completă, a conducerii de către Ruși a lumii, sau decizia rusească asupra vieții și morții precum și a bunăstării tuturor acelora care se îndreaptă spre Moscova în căutarea îndreptării societății occidentale.

*****

Acesta este adevărul. Oricine care caută fără pasiune să descopere înțelesul exact al sfidării pe care Moscova o lansează lumii, va trebui să treacă prin această fază. El va vedea trăsăturile atractive ale teoriei și pacticii comuniste. Și va vedea în mod limpede ceea ce este într'adevăr nou în ele. Și totuși, respingerea amenințării comuniste este o sarcină extrem de dificilă deoarece mulți oameni preferă să ignore faptele. Chiar atunci când le sunt prezentate probe irefutabile, ei preferă să nu le creadă.

În primul rând , există Rușii înșiși. Pentru marea majoritate a poporului rus, Rusia comunistă, ca și toate Rusiile dinainte, rămâne "Rusia Mamă". Mai mult, ei sau părinții lor, n'au cunoscut niciodată binele. Muncitorul rus obișnuit, ne-membru de partid, are puțin de ales între conducerea despotică a țarilor și conducerea despotică a lui Stalin. Aceeași poliție politică secretă a operat atunci ca și acum. Același funcționar, așezat în spatele unui birou, l-a mânat atunci și îl mână și astăzi. A existat atunci o clasă privilegiată; există și azi una. Numai numele s'au schimbat. Probabil că azi există mai multă lipsă de scrupule și eficiență, dar nu mult prea multă. Material și moral, muncitorul de azi se poate s'o ducă ceva mai bine. Astăzi el este mânat mult mai aspru decât în trecut. Dar are sentimentul că și el poate să intre în clasa privilegiată dacă face efortul suplimentar care să-l bage în partid. În plus, efectul prim al educației în masă este benefic, chiar dacă această educație este doar un mijloc să sporească sprijinul acordat guvernului. Imaginea unei Rusii fierbând de nemulțumire este la fel de departe de adevăr ca și aceea a Rusiei perfecte, fericite, din propaganda comunistă oficială. Adevărul este că majoritatea vastă a poporului rus nu are idee despre libertatea persoanei așa cum este înțeleasă și practicată în Vest. Neștiind altceva mai bun, ea acceptă ceea ce are.

Aceasta își are compensațiile ei. Rușii, ca oricare alt popor, trag o mare satisfacție morală din știința că limba lor este predată la milioane de oameni din afară, că modul lor de viață este copiat pretutindeni și că întreaga lume privește spre Moscova să fie condusă. Pe acest sentiment a mizat cu îndemânare Vîșinski în adresa lui către Națiunile Unite, concepută în mod evident pentru consum intern.

Marxismul este victorios într'o șesime a lumii. Acum, unele puteri doresc ca noi să renunțăm la el. Ele argumentează că numai astfel poate fi menținută pacea. Este un argument monstruos și ușuratec. Toată lumea știe că noi nu ne vom abandona politica. Este o politică cinstită și o politică de pace. Pacea este obiectivul nostru principal. Cei care vor pace ar trebui să ni se alăture.[22*]

* În Octombrie 1985 cifrele s'au modificat dramatic. Atât în suprafață cât și în populație, comuniștii guvernează mai mult de jumătate din planetă.

Țara și anul capturării de către comuniști

Armenia	1920	Coreea de Nord	1948

Azerbaigean	1920	Ungaria	1949
Bielorusia	1920	Germania de Est	1949
Kazahstan	1920	China continentală	1949
Georgia	1920	Tibet	1951
Idei-Ural	1920	Vietnamul de Nord	1954
Caucazul de Nord	1920	Cuba	1959
Ucraina	1920	Rep. Congo	1968
Rep.Or.Indep.	1922	Libia	1969
Turkestanu	1922	Iemenul de Sud	1969
Mongolia	1924	Guinea	1971
Estonia	1940	Zambia	1973
Letonia	1940	Capul Verde	1975
Lituania	1940	Cambodgia	1975
Albania	1946	Laos	1975
Bulgaria	1946	Mozambic	1975
Iugoslavia	1946	Vietnamul de Sud	1975
Polonia	1947	Angola	1978
Romania	1947	Afganistan	1980
Cehoslovacia	1948	Etiopia	1981
		Nicaragua	1981

Mulţi dintre Ruşii care nu gândesc sunt gata să ignore faptele şi să accepte comunismul. Acesta stabileşte la Moscova centrul lumii şi îi face pe Ruşi să se vadă drept salvatorii celei din urmă. În consecinţă Ruşii sunt ultimii care vor abandona comunismul.

De ce nu reuşesc popoarele din afara Rusiei să vadă adevărul în ciuda faptelor la îndemână? Explicaţia este în mare parte de natură istorică.

Când a izbucnit revoluţia comunistă din Octombrie 1917, reacţia mondială a fost împărţită. Pe de o parte au fost cei care au aplaudat, deschis sau în secret, ca un alt pas pe drumul emancipării omenirii. Pe de altă parte, revoluţia rusă, ca toţi predecesorii ei, a fost damnată de toţi cei cărora le producea un haos în interese. Ultimii au luat parte activă la războiul de intervenţie, mult înainte ca revoluţia să se poată fi exprimat ea însăşi. Aceştia se temeau de schimbări fiindcă aveau prea mult de pierdut în urma lor.

De atunci opinia publică asupra Rusiei sovietice a fost schimbată de evenimente dintr'o extremă într'alta de multe ori. Azi critica neinformată a Rusiei este la fel de la modă ca şi laudele fără margini de acum câţiva ani când Rusia era încă "viteazul aliat". Doar "încăpăţânaţii" au fost consecvenţi tot timpul. Ceilalţi, pe măsură ce s'a împrăştiat informaţia despre comunism şi Rusia, au luat o atitudine mai sobră şi au despărţit faptele de propagandă. Câţiva, puşi înaintea evidenţelor, şi-au

schimbat vederile iniţiale şi şi-au revizuit speranţele extravagante. Cei mai mulţi nu sunt încă în stare să-şi adune curajul necesar. Ei se îngrozesc de ideea de a fi bătuţi cu superioritate pe umăr de "încăpăţânaţi": "Ţi-am spus eu, amice, acum treizeci de ani. Mă bucur că ţi-ai venit în fire."

Alţii, mai idealişti, văd imperfecţiunea propriilor guverne şi văd cât de departe sunt acestea de idealul justiţiei sociale. Ei nu pot trata fără pasiune problema Rusiei deoarece Rusia comunistă este asociată în minţile lor cu dovada că aspiraţiile lor pot fi materializate aici, pe pământ. Şi, în al doilea rând, din cauză că "progresul" şi "extrema stângă" au fost multă vreme sinonime. Pentru aceştia, Rusia este încarnarea Utopiei. Să negi realizările Rusiei este aproape ca şi cum ai nega că progresul este drept şi posibil. "Pentru creştini-socialişti , Rusia devine un regat al lui Dumnezeu pe pământ, pentru marxişti o dictatură a proletariatului iar pentru sute de mii de sindicalişti respectabli, mulţi dintre ei cu trecut nonconformist, speranţa propriei lor clase", scria R.H.S. Crossman într'un articol pătrunzător.[23]

Comunismul rusesc este bun pentru ţările din Europa de Est din cauză că înseamnă "progres", din cauză că provoacă schimbări de multă vreme aşteptate.[24]

Această atitudine poate fi înţeleasă. Intelectualii de stânga preferă să păstreze imaginea unei Rusii identificată cu "progresul" deoarece existenţa unui stat în care progresul a fost realizat le întăreşe puternic credinţa în propria cauză şi în iminenta realizare a speranţelor lor celor mai dragi.

Armatele lui Napoleon, ca şi mulţi Ruşi de azi, credeau într'adevăr că aduceau libertatea unei lumi însetate de libertate. Mulţi din afară i-au întâmpinat cu braţele deschise şi i-au aclamat ca eliberatori. Anii au trecut. Adevărata poftă de putere a lui Napoleon şi-a desvăluit natura. Totuşi sosirea lui era în secret dorită de mulţi care voiau să creadă că libertatea era în apropiere. Azi, din perspectiva timpului, ştim mai bine. O privire în colecţia de picturi de Goya, de la Prado, arată întreaga semnificaţie, cu întreaga-i cruzime, a "libertăţii" respective.

*****

Apărarea pe termen lung înaintea sfidării Rusiei comuniste este atacul. Un atac asupra tuturor acelor aspecte ale societăţii occidentale care împiedică realizarea idealului de justiţie socială. Posibilităţi economice egale pentru toţi, ca şi posibilităţi politice pentru toţi. Dreptate economică şi dreptate politică. Nu este nici

o limită a măsurilor pe care Occidentul le poate lua ca să vindece propriile suferinţe, cu condiţia ca liderii să fie decişi să păstreze neatacat dreptul fundamental al libertăţii individului. Individualismul şi socialismul nu sunt termeni incompatibili. Sunt mai degrabă principii pe care se poate organiza viaţa socială. Orice organism social pe care cineva îl alege pentru examinare conţine porţiuni din ambele. Numai proporţia variază. Dacă împrejurările arată limpede că unul sau altul sunt mai bine indicate pentru vindecarea unui anumit rău social occidental actual, să fie adoptat acesta. Dacă se pare că naţionalizarea şi proprietatea colectivă sunt cea mai bună politică într'un anumit domeniu industrial, acl domeniu să fie naţionalizat. Dar Occidentul nu trebuie să abandoneze marea sa tradiţie de libertate şi toleranţă din dorinţa de a realiza aplicarea unei doctrine. Occidentul trebuie să se gândească în permanenţă că el a câştigat respectul şi dragostea resului lumii numai pentru că a făcut o realitate din libertate şi toleranţă. Dacă el va uita, în căutarea grăbită de soluţii rapide, să păstreze aceste mari cuceriri, rolul său se va încheia. Singura mare idee cu adevărat revoluţionară de la naşterea lui Hristos este credinţa că nu este nevoie de nici o doctrină pentru ca un stat să funcţioneze. Fiecare problemă în parte trebuie judecată conform propriilor caracteristici şi tratată în acord cu ceea ce decide opinia publică.

Aceasta este marea revoluţie care a fost realizată atunci când omenirea s'a emancipat de cătuşele ideologice ale statului clerical. Astăzi, comunismul trimite omenirea înapoi în Evul Mediu. Atunci, justiţia urma să fie realizată în cer prin biserica atotputernică. Azi, justiţia pe pământ ar urma să fie îndeplinită prin atotputernicul partid comunist.

Dacă liderii Occidentului arată azi curaj şi imaginaţie şi întâlnesc cererea crescândă de dreptate socială a maselor; dacă ei pot cârmui departe atât de pericolul opoziţiei reacţionare cât şi de aplicarea în întregime a noilor doctrine; dacă ei pot menţine idealurile fundamentale de libertate şi toleranţă cum este acesta exemplificat de gesturile şi acţiunile simple, cum sunt citirea unui ziar la libera alegere, participarea prin proprie alegere la o întrunire, exprimarea propriilor idei fără teama că un stat atotputernic îşi are urechile atente şi braţul care izbeşte pretutindeni; dacă toate acestea pot fi realizate, atunci Rusia comunistă va înceta să mai fie identificată cu "progresul", va înceta să mai fie imaginea încarnată a Utopiei. Radicalii occidentali au deja pregătite mijloacele de a împlini toate schimbările pe care le vor la ei acasă, fără ajutorul extern al Rusiei şi al moralei comuniste. În acel mers al lucrurilor se află completa răsturnare a tot ceea ce reprezintă civilizaţia occidentală.

Ideile de "stânga" şi "roşu" trebuie să fie despărţite în minţile oamenilor. La fel trebuie despărţite "progresul" de "Est". Teama de Rusia ca deţintorul "adevărului comunist" trebuie să dispară, deoarece nu există un asemenea "adevăr"

Comunismul ca toate religiile, poate supravieţui schismei şi ereziei, dar nu şi indiferenţei. Pe măsură ce se împrăştie cunoştiinţele despre comunismul rusesc, sprijinul acestuia în lumea occidentală se va topi. Lipsit de forţa de recrutare printre popoarele neruse, comunismul va fi lipsit de forţa sa de cruciadă şi va muri lent ca pericol mondial.

Acesta este un proces de lungă durată. Comunismul a depăşit deja punctul maxim de desvoltare. El este o cantitate cunoscută, deci o primejdie "limitată". Calea de a i se opune poate fi trasată azi în mod limpede şi apoi aplicată cu succes în viitor. Deoarece comunismul nu se poate schimba. Aceasta este principala sa slăbiciune. acă abandonează drumul pe care se află azi, cel al cuceririi lumii şi al creerii unui om mai bun prin societatea "comunistă" a viitorului, el este sortit pieirii ca putere mondială. Numai prin continuarea politicii sale actuale poate Rusia comunistă să-şi menţină puterea. De aceea ea trebuie să rămână în opoziţie cu restul lumii.*

NOTA TRADUCATORULUI!

* "Liberalul" M. Gorbaciov, confirma cele scrise de Ion Raţiu cu ocazia vizitei din 1987 la Moscova a doamnei Margaret Thatcher, folosind aproape aceleaşi cuvinte ca sinistrul Vîşinski cu aproape 4 decenii în urmă: "Occidentul speră că îl vom imita. Cei care îşi închipuie că ne vom abandona idealurile noastre se înşeală." Avertismentul a trecut din păcate neobservat şi unele ţări occidentale, ca Germania Federală, de exemplu, s'au grăbit să acorde nu numai credit politic, ci şi credit financiar conducerii actuale de la Kremlin. Din istorie învaţă numai cine poate... N.T.

Fără sprijinul "stângii" şi al "progresiştilor", sfidarea lansată de comunişti lumii va rămâne expusă, goală, drept ceea ce este: un puci rusesc pentru conducerea lumii. Comniştii din afara Rusiei ar fi recunoscuţi drept ceea ce sunt: UN PARTID RUSESC.

Dacă liderii ocidentali dovedesc prin activitatea lor politică de zi cu zi că sunt gata să înfăptuiască justiţia socială, atunci va fi limpede care este adevărata problemă. Fiindcă lupta împotriva comunismului şi a Rusiei comuniste nu are nimic comun cu conflictul social nerezolvat încă. Este o luptă între cei care investesc peronalitatea umană cu o calitate şi o valoare intrinsecă şi cei care o văd doar ca pe o funcţie socială. Comunismul, în loc să fie singura metodă de a îndrepta efectele Occidentului aşa cum pretinde cu stridenţă şi siguranţă de sine, va fi expus drept calea care nu poate în nici un caz să fie urmată de soci-

etatea occidentală. Dacă Apusul încearcă să o urmeze, atunci nu va mai exusta decât drumul spre stânga. Societatea occidentală va fi dispărut.

Moscova, aşa cum sfidează astăzi lumea în numele comunismului, nu are nicio lecţie de predat Occidentului. Utilitatea ei, la fel ca utilitatea nazismului şi fascismului este că a atras atenţia asupra defectelor societăţii occidentale şi că, probabil, va fi grăbit astfel vindecarea acestora.

Note

1. În cuvintele pronunţate la Şigalev.
2. Yesipov şi Goncharov, *Russsian text on Pedagogy*, Gollancz, Londra, 1948, p. 136.
3. *Ibid.*
4. Lenin, *Opere*, Vol. XXX., p.413.
5. Yesipov şi Goncharov, *op.cit.*, p. 137.
6. "Este necesar... să folosim şiretenia, înşelăciunea, metode ilegale, evadarea, ascunderea adevărului", scria Lenin în pamfletul său *Comunismul de stânga - o dezordine infantilă.*
7. 23 August 1918.
8. Vezi şi F.L. Schumann, *Soviet Politics*, Robert Hale, Londra, 1948, p 158.
9. Vezi George Bernard Shaw într'o scrisoare către *The Economist*, 29 Octombrie 1949.
10. În trei articole excelente publicate de *La Table Ronde* în Aprilie, Mai şi Iunie 1948.
11. Vezi scrisoarea lui William Gallacher către *The Times*, Noiembrie 1948.
12. In *A Raw Youth.*
13. Citat de Henri de Lubac, Sj., *The Drama of Atheist Humanism*, Sheed şi Ward, Londra, 1949, p. 202.
14. Nicholas Berdyaiev, *The Origins of Russian Communism*, Geoffrey Bles, Londra,1937, p. 224.
15. Vezi şi mai sus, p. 316.
16. Yesipov şi Goncharov, *op.cit.*, p. 64.
17. Vezi Henri de Lubac, *op.cit.*,
18. Vezi Robertson, *Man his own Master.*
19. Egmont către Ducele de Alba.
21. Marx a scris odată că mesianismul rusesc este o "credinţă în renaşterea Europei cu ajutorul cnutului şi amestecării sângelui European cu sânge Kalmuk".
22. 1 Decembrie 1949, New York.
23. "The Russian Complex", *New Statesman and Nation*, 24 Ianuarie 1948.
24. Vezi Hugh Seton-Watson, *The East European Revolution*, Methuen, Londra, 1950.*

* Şi-a schimbat vederile în lucrările ulterioare.

BIBLIOGRAFIA

◊ Acheson, *Dean, Present at the Creation*, W.W. Norton & Co., New York, 1969.
◊ Adamic, Louis, *Dinner at the White House*, Harper & Brothers, New York, 1946.
◊ Adams, Arthur E., *Readings in Soviet Foreign Policy*, D. C. Heath, Boston, 1961.
◊ Aron, Raymond, *Plaidoyer pour l'Europe Decadente*, Robert Laffont, Paris, 1977.
◊ Aron, Raymond, *Le Spectateur Engagé*, Julliard, Paris, 1981.
◊ Aron, Robert, "L'Enigme du Manifest Communiste", Gazette de Lausanne, 1948.
◊ Aster, Sidney, 1939 - *The Making of the Second World War*, André Deutsch, Londra, 1973.
◊ Asturias, Miguel Angel, *Roumanie d'Aujourd'hui*, Albin Michel, Paris, 1969.
◊ Averell, Harriman, W., America and Russia in a Changing World, Doubleday & Co., New York, 1971.
◊ Averell, Harriman, W., and Abel, Elie, Special Envoy to Churchill and Stalin, 1941 - 1946, Hutchinson, Londra, 1976.
◊ Baerlein, Henry, *Bessarabia and Beyond*, Methuen & Co., Londra, 1935.
◊ Bailey, Bernadine, The Captiva Nations, Chas Hallberg & Co., Chicago, 1969.
◊ Barker, Sir Ernest, *Reflections on Government*, Oxford University Press, Londra, 1942.
◊ Barker, Sir Ernest, Essays on Government, Clarendon Press, Londra, 1951.
◊ Bariţiu, George, *Istoria Transilvaniei*, Editiunea Autorului, Sibiu, 1890.
◊ Baykov, *Soviet Foreign Trade*, Princeton University Press, 1946.
◊ Beck, F., and Godwin, W., Russian Purge, Hurst & Blackett, Londra, 1951.
◊ Bell, Coral, *Negotiation from Strength*, Chatto & Windus, Londra, 1962.
◊ Beloff, Max, *The Foreign Policy of Soviet Russia*, Oxford University Press, Londra, 1947.
◊ Beloff, Max, Europe and the Europeans, Chatto & Windus, Londra, 1957.
◊ Beloff, Max, *New Dimensions in Foreign Policy*, George Allen & Unwin, Londra, 1961.
◊ Berdyaev, Nicholas, *The Origins of Russian Communism*, Geoffrey Bles, Londra, 1937.
◊ Berdyaev, Nicholas, *The Meaning of History*, Geoffrey Bles, Londra, 1945.
◊ Berdyaev, Nicholas, The Russian Idea, Geoffrey Bles, Londra, 1947.
◊ Berdyaev, Nicholas, The Destiny of Man, Geoffrey Bles, Londra, 1948.
◊ Bobango, Gerald, V., *"The Emergence of the Romanian National State"*, East European Quarterly, New York, 1979.
◊ Bonsal, Stephen, Unfinished Business, Michael Joseph, Londra, 1944.
◊ Boothby, Lord, *My Yesterday, Your Tomorrow*, Hutchinson, Londra, 1962.

◊ Botoran, C., şi Matichescu, O., *Documente străine despre Lupta Poporului Român pentru făurirea Statului Național Unitar*, Dacia, Cluj-Napoca, 1980.
◊ Brierly, J.L., *The Law of Nations*, Oxford University Press, Londra, 1942.
◊ Brimmell, J.H., *Communism in South East Asia*, Oxford University Press, Londra, 1959.
◊ Bryant, Sir Arthur, *The English Saga*, Eyre & Spottiswood, Londra, 1940.
◊ Bryant, Sir Arthur, *The Years of Endurance 1793-1802*, Collins, Londra, 1942.
◊ Bryant, Sir Arthur, *Years of Victory 1802 - 1812*, Collins, Londra, 1944.
◊ Bryant, Sir Arthur, *The Age of Elegance 1812-1822*, Collins, Londra, 1950.
◊ Bryant, Sir Arthur, *The Turn of the Tide*, Collins, Londra, 1957.
◊ Bryant, Sir Arthur, *The Age of Chivalry - The Story of England*, Collins, Londra, 1963.
◊ Burks, R.V., *The Dynamics of Communism*, Princeton University Press, New Jersey, 1961.
◊ Burnham, James, *The Coming Defeat of Communism*, Jonathan Cape, Londra, 1950.
◊ Bullitt, William, G., *How We Won the War and Lost the Peace*, Life International.
◊ Burdzalov, "The International Significance of the Historical Experience of the Bolshevik Party", *Bolshevik*, No. 17, 1948.
◊ Byrnes, James, F., *Speaking Frankly*, William Heinemann, Londra, 1947.
◊ Byrnes, James, F., *Books on Communism*, Carew Hunt, R.N., Amperstand Ltd, Londra, 1959.
Bedell-Smith, Walter, *Moscow Mission 1946 - 1949*, William Heinemann, Londra, 1950.
◊ Baker-White, Joan, *Pattern for Conquest*, Robert Hale, Londra, 1956.
◊ Carr, E. H., *The Twenty Year's Crisis 1919 - 1939*, Macmillan, Londra, 1942.
◊ Carr, E. H., *The Soviet Impact on the Western World*, Macmillan, Londra, 1947.
◊ Carr, E. H., *Socialism in One Country: A History of Soviet Russia 1924-1926*, Macmillan, Londra, 1964.
◊ Campaigne, J.G., *American Might and Soviet Myth*, Henry Regney, Chicago.
◊ Cate, Curtis, "The Ides of August", Berlin Wall Crisis of 1961.
◊ Castoriadis, Cornelius, *Devant la Guerre*, Fayard, Paris, 1981.
◊ Churchill, Randolph S., *Wisnton Churchill: Youth 1874 - 1900*, Heinemann, Londra, 1966.
◊ Cole, G.D.H., *The Memory of Marxism*, Victor Gollancz, Londra, 1948.
◊ Crozier, Brian, *The Rebels*, Chatto & Windus, Londra, 1960.
◊ Czechanowski, J., *Defeat in Victory*, Sampson, Low, Martson & Co., Londra, 1947.
◊ Dallin, David, J., *The Real Soviet Russia*, Hollis & Carter, Londra, 1947.
◊ Daniel, H., *The Ordeal of the Captive Nations*, Doubleday, New York, 1958.
◊ Deakin, F.W.D., *The Embattled Mountain*, Oxford University Press, Londra, 1971.
◊ Deane, John R., *The Strange Alliance*, John Murray, Londra, 1947.
◊ Derrick, Michael, *Eastern Catholics under Soviet Rule*, Sword of the Spirit, Londra, 1946.
◊ Deutscher, Isaac, *Stalin - A political Biography*, Oxford University Press, Londra, 1949.
◊ Deutscher, Isaac, *Heretics and renegades*, Hamish Hamilton, Londra, 1955.

◊ Dewer, Margaret, *Soviet Trade with Eastern Europe 1945 - 1949*, Royal Institute of International Affairs, Londra, 1951.

◊ Djilas, Milovan, *Conversations with Stalin*, Rupert Hart-Davies, Londra, 1962.
◊ Dobb, Maurice, *Soviet Economic Development since 1917*, Routledge & Kegan Paul, Londra, 1948.
◊ Duca, I.G., *Amintiri Politice*, Ion Dumitru Verlag, Mţnchen, 1982.
◊ Dumitrescu, C., *Cetatea Totală - Comuniosmul Despuiat de Legende*, John Dumitru Verlag, Mţnchen, 1982.
◊ East, W.G., *The Union of Moldavia and Wallachia*, Oxford University Press.
◊ Erickson, John, *The Road to Stalingrad*, Weidenfeld & Nicholson, Londra, 1977.
◊ Fedorov, Nikolai, *Philosophy of the Common Task*.
◊ Fischer, Louis, *The Great Challenge*, Jonathan Cape, londra, 1947.
◊ Frank, Nicolette, *La Roumanie dans l'Engrenage*, Elsevier Sequoia, Bruxelles, 1977.
◊ Frunză, victor, *Pentru Drepturile Omului în România*, Nord, Brabrand, Danemarca, 1982.
◊ Gafencu, Grigore, *Prelude to the Russian Campaign*, Frederick Mţller, Londra, 1945.
◊ Galard, Sylvere şi Widal, Pierre, *L'Affaire de Berne*, Andre Matel, 1955.
◊ Garlinski, Joseph, *Poland, SOE and the Allies*, george Allen & Unwin, Londra 1969.
◊ Goncharov, N.K., şi Yesipov, B.P., *Russian Text on Pedagogy*, Golancz, Londra, 1948.
◊ Halevy, E., *History of the English People*, Benn, Londra, 1949 - 52.
◊ Hamelet, Michel, *La Vraie Roumanie de Ceausescu*, Nagel, Geneva, 1983.
◊ Hayek, F.A., *The Road to Serfdom*, Routledge a& Sons, Londra, 1944.
◊ Hayter, Sir William, *The Kremlin and the Embassy*, Hodder & Soughton, Londra, 1966.
◊ Hayter, Sir William, *Russia and the World*, Secker & Warburg, Londra, 1970.
◊ Healey, Denis (ed), *The Curtain Falls*, Lincolns Prager, Londra, 1951.
◊ Hersch, Seymour M., *Kissinger: The Price of Power*, Faber & Faber, Londra/Boston, 1983.
◊ Herzen, Alexander, *Memoirs - My Past and Thoughts*, Chatto & Windus, Londra, 1968.
◊ Hitchins, Keith, *Orthodoxy and Nationality*, Harvard University Press, Massachusetts, 1977.
◊ Hitchins, Keith (ed), *Rumanian Studies, An International Annual of the Humanities and Social Sciences*, E.V. Brill, Leiden, 1979.
◊ Hoensch, Kurt K., *Die Slowakei und Hitlers Ostpolitik*, Bohlan Verlag, Käln/Graz, 1965.
◊ Hroch, Miroslav, *Social Preconditions of National Revival in Europe*, Cambridge University Press, Cambridge, 1985.
◊ Huxley, Julian, *Soviet genetics and World Science*, Chatto & Windus, Londra, 1949.
◊ Hull, Cordell, *Memoirs*, Hodder & Stoughton, Londra, 1948.
◊ Ingram, Kenneth, *Communist Challenge*, Quality Press, Londra, 1948.
◊ Istrati, Panait, *Russia Unveiled*, George Alen & Unwin, Londra, 1931.
◊ Ikeda, Daisaku, *A New Road to East-West Cultural Exchanges: The Future is Your Responsability: Toward a Third Great Revival: Toward the Twenty-First Century*
◊ John, Otto, *Twice through the Lines*, Macmilan, Londra, 1972
◊ John-Paul II, *Return to Poland - Speeches*, Collins, Londra, 1979
◊ Kalb, Marvin, *Dragon in the Kremlin*, Gollancz, Londra, 1961
◊ Kampelmann, Max M., *Three Years at the East-West Divide*, New York, 1983
◊ Kennan, George F., *The Decision to Intervene*, faber & Faber, Londra, 1958
◊ Kennan, George F., *Russia, the Atom and the West*, Oxford University Press, Londra, 1958

◊ Kennan, George T., *The West Under Lenin and Stalin*, Hutchinson, Londra, 1961
◊ Kennan, George F., *The Nuclear Dclusion*, Pantheon Books, New York, 1982
◊ Kerensky, Alexandre, *La Revolution Russe (1917)*, Payot, Paris, 1928
◊ Keynes, J.M., *A treatise on Money*, Macmillan, Londra, 1934
◊ Keyserling, Henri de, *Analyse Spectrale de l'Europe*, Delamain et Boutelleau, Paris, 1947
◊ Kissinger, Henry, *A World Restored*, Grosset & Dunlap, New York, 1964
◊ Kissinger, Henry, *Years of Uphcaval*, Weidenfeld & Nicolson/Michael Joseph, Londra, 1982
◊ Kolarz, Walter, *Communism and Colonialism*, Macmillan, Londra, 1964
◊ Kravcenko, Victor, *I Choose Freedom*, Robert Hale, Londra, 1947
◊ Hruşciov, Nikita, *Khrushchev Remembers*, Andre Deutsch, Londra, 1971
◊ Laski, Harold J., *Reflections on the Revolution of our Time*, George Allen & Unwin, Londra, 1943
◊ Laski, Harold J., *Communist Manifesto - Socialist Landmark*, 1948
◊ Langdon-Davies, John, *Russia puts the Clock Back*, Victor Gollancz, Londra, 1949
◊ Lees-Milne, James, *Harold Nicolson - A Biography*, Chatto & Windus, Londra, 1981
◊ Lenczowski, George, *Russia and the West in Iran, 1918-1948*, Cornell University Press, New York, 1949
◊ Lendvai,Paul, Eagles in Cobwebs, Macdonald, Londra, 1970
◊ Lengyel, Emil, *Secret Siberia*, Robert Hale, Londra
◊ Lengyel, Emil, *V.I. Lenin, A Political Biography*, International Publishers, 1943
◊ Levy, Bernard-Henry, *Le testament de Dieu*, Gasset, Paris, 1979
◊ Levitsky, Ivan, *Communism and Religion in Christianity and the Social Revolution*
◊ Lindsay, Jack, *Romanian Sumer*, Lawrence & Wishart, Londra, 1953
◊ Lubac, Henri de, *The Drama of Atheist Humanism*, Sheed Ward, Londra, 1949
◊ MacIntosh, May, *Rumania*, Robert Hale, Londra, 1963
◊ Maugham, Viscount, *The Truth about the Munich Crisis*, William Heinemann, Londra, 1944
◊ Mendlesohn, Ezra, *The Jews of East Central Europe between he World Wars*, Indiana University Press, Bloomingon, 1983
◊ Micholaoczyk, S., *The Pattern of Soviet Domination*, Sampson, Low, Martson & Co., Londra, 1948
◊ Mitrany, David, *Marx against the Peasant*, Weidenfeld & Nicholson, Londra, 1952
◊ Nagy, Ferenc, *The Struggle behind the Iron Curtain*, Macmillan, Londra, 1948
◊ Nietzsche, Friedrich, *Werke*, Carl Hauser, Mnchen, 1967
◊ Nixon, Richard, *Real Peace*, Little, Brown & Co.,(Canada), 1983
◊ Oras, A., *Baltic Eclipse*, Gollancz, Londra, 1948
◊ Orwell, G., *The Collected Essays, Journalism and Letters*, Secker & Warburg, Londra, 1968
◊ Pakula, Hannah, *The Last Romantic, Queen Marie of Romania*, Simon & Schuster, New York, 1984
◊ Pascu, Ştefan şi Marinescu, C.Gh., *Răsunetul Internaţional al Luptei Românilor pentru Unitate Naţională*, Cluj-Napoca, 1980
◊ Pares, Sir Bernard, *A History of Russia*, Cape, Londra, 1947
◊ Pavel, Pavel, *Why Romania Failed*, Alliance Press, Londra, 1944
◊ Pearson, Lester, *Memoirs, Vol. II., 1948-1957 - The International Years*, Gollancz, Londra, 1974
◊ Peyrefitte, Alain, *Quand la Chine s'Eveillera... le Monde Tremblera*, Fayard, Paris, 1973

◊ Pfeifer, Ede, *Child of Communism*, Thomas Y. Cromwell, New York, 1958
◊ Plamenatz, John, *What is ommunism?*, National News Letter, Londra, 1947
◊ Plehanov, E. V.,*The Development of the Monist View of History*, Lawrence & Wishart, Londra, 1947
◊ Plehanov, E. V., *In Defence of Materialism*, Lawrence and Wishart, Londra, 1947
◊ Quinlan, Paul, D., *Clash Over Romania, British an American Policies towards Romania, 1938-1947*, ARA, California, 1977
◊ Rama Rau, Santha, *My Russian Journey*, gollancz, Londra, 1959
◊ Raţiu, Ion, "The Communist Attack on the Catholic and Orthodox Churches in Rome", *The Eastern Churches Quarterly*, Iulie-Septembrie 1949
◊ Raţiu, Ion, *Corespondenţa cu George Barițiu*, Keith Hitchins/Vasile Pop Silaghi, 1970
◊ Retinger, J., *Memoirs of an Eminence Grise*, Sussex University Press, 1972
◊ Ripka, Hubert, *East and West*, Lincolns-Prager, Lndra, 1944
◊ Ripka, Hubert, *Eastern Europe in the Post War World*, Methuen, Londra, 1961
◊ Robinson, Joan, *Essays in the Theory of Employment*, Macmillan, Londra, 1937
◊ Robinson, Joan, *Introduction to the Theory of Employment*, MacMillan, Londra, 1939
◊ Robinson, Joan, *An Essay on Marxian Economics*, MacMillan, Londra, 1942
◊ Rossi, A., *Physiologie du Parti Communiste Français*
◊ Rothstein, A., *Man and Plan in the Soviet Economy*, Frederick Mţller, Londra, 1948
◊ Rubel, Maximilien, "La Pensée Maîtresse du manifeste Communiste", *La Revue Socialiste*, 1948
◊ Russell, Bertrand, *Sceptical Essays*, George Allen & Unwin, Londra, 1948
◊ Salisbury, Harrison E., *The Coming War between Russia and China*, Pan, Londra, 1969
◊ Sampson, Anthony, *The New Europeans*, Hodder & Stoughton, Londra, 1968
◊ Schlesinger, Arthur M., Jr., *The Family in the USSR*, Routledge and Kegan Paul, Londra, 1949
◊ Schlesinger, Arthur M., Jr., *Robert Kennedy and His Times*, Houghton Mifflin Co., Boston, 1978
◊ Schlesinger, Arthur M., Jr., *The Crisis of Confidence*, Houghton Mifflin Co., Boston, 1969
◊ Schuman, Frederick L., *Soviet Politics at Home and Abroad*, Robert Hale, Londra, 1948
◊ Schwarzschild, Leopold, *The Red Prussian*, Hamish Hamilton, Londra, 1948
◊ Scott, John, *Democracy Is Not Enough*, Harcourt, Brace & Co., NewYork, 1960
◊ Seton-Watson, Hugh, *Treaty Revision and the Hungarian Frontiers*, Eyre & Spotiswoode, Londra, 1934
◊ Seton-Watson, Hugh, *Eastern Europe between the Wars*, Cambridge Universty Press, 1945
◊ Seton-Watson, Hugh, *The East European Revolution*, Methuen, Londra, 1950
◊ Seton-Watson, Hugh, *Neither War Nor Peace*, Methuen, Londra, 1960
◊ Seton-Watson, Hugh, şi Seton-Watson, Christopher, *The Making of a New Europe: R.W. Seton-Watson and the Last Years of Austria-Hungary*, methuen, Londra, 1981
◊ Sheen, F.J., *Communism and the Conscience of the West*, Brown & Nolan, Dublin, 1948

◊ Shepherd, Gordon, *Russia's Danubian Empire*, William Heinemann, Londra, 1954
◊ Sherwood, Robert, E., *The White House Papers of H.L. Hopkins*, Eyre & Spottiswoode, Londra, 1949
◊ Sherwood, Robert, E., *Roosevelt and Hopkins*, New York, 1948
◊ Siegart, Paul, *The Lawful Rights of Mankind*, Oxford University Press, Londra, 1985
◊ Stenbridge, Jasper H., *An Atlas of the USSR*, Oxford Pamphlets on World Affairs
◊ Stettinius, E.R., *Roosevelt and the Russians*, onathan Cape, Londra, 1950
◊ Straight, M., *After Long Silence*, W.W. Norton, New York, 1983
◊ Sturza, Dimitri, A., *Europa, Rusia şi România*, Bucureşti, 1980
◊ Spengler, Oswald, *The Decline of the West*, Alfred A. Knopf, New York, 1946
◊ Sutton, Anthony, C., *Wall Street and the Bolshevik Revolution*, Arlington House, New York, 1974
◊ Szalay, Jerome, *The Truth about Central Europe*, colecţia Danubia, 1955
◊ Tran Tam, *The Story within Communism*, Free Pacific Edition, Saigon, 1958
◊ Toffler, Alvin, *Der Zukunfts Schock*, Scherz, Bern-Mţnchen, 1970
◊ Tokaev, G.A., *Betrayal of an Ideal*, Harvill Press, Londra, 1954
◊ Toye, Hugh, *Laos: Buffer State or Battleground?*, Oxford University Press, 1968
◊ Toynbee, Arnold, *A Study of History, Vol. I-XII*, Oxford University Press,
◊ Trollope, Anthony, *An Autobiography*, Blackwell, Oxford, 1929
◊ Trotki, Leon, *Stalin*, Hollis & Carter, Londra, 1947
◊ Urwich-Ferry, Johann, *The USSR - Its Significance for the West*, Gollancz, Londra, 1942
◊ Urwich-Ferry, Johann, *Ohne Pass durch die UdSSR*, Stepahanus Druck, Mţnchen, 1976
◊ Voight, F.A., *Unto Caesar*, Constable, Londra, 1938
◊ Voight, F.A., *Pax Britannica*, Constable, Londra, 1949
◊ Vîşinski, A.Y., *The Teachings of Lenin and Stalin*, Soviet News, Londra, 1948
◊ Voslenski, Michael, *Nomenklatura*, The Bodley Head, Londra, 1984
◊ Wade, Donald, *The Way of the West*
◊ Welles, S., *The Time for Decision*, Hamish Hamilton, Londra, 1944
◊ Welles, S., *Where are We Heading?*, Hamish Hamilton, Londra, 1947

◊ White, J.B., *Red Russia Arms*, Burrup Mathieson & Co., Londra, 1932
◊ White, W.L., *Report on the Rssians*, Eyre & Spottiswoode, Londra, 1946
◊ Wickham- Steed, Henry, *Through Thirty Years*, William Heinemann, New York, 1925
◊ Young, Kenneth, *The Diaries of Sir Robert Bruce Lockhart, 1939-1965*, Macmillan, Londra, 1980

POSTFAŢĂ

La capătul acestei masive lucrări, să-i fie iertată celui ce a "interpretat" în limba română gândurile lui Ion Raţiu slăbiciunea firească de a voi să mai adauge câteva rânduri, reţinându-vă, un moment în plus, atenţia.

Dar unele desvoltări de ultimă oră impun comentarii de ultimă oră, iar Moscova sfidează lumea este una dintre acele cărţi de bază, ce nu numai că meritã, dar trebuie - şi cei ce au cunoscut-o vor recunoaşte că insistenţa nu este inutilă -, citită, luată în consideraţie de către toţi cei ce în exil şi emigraţie - şi chiar şi în România aflată sub cisma dictaturii comuniste - vor să îşi facă o idee asupra motivelor care au aus ţara şi poporul român în această stare de neo-sclavagism, fără precedent în istorie, şi, vrem să sperăm, fără viitor. Dar viitorul - sau lipsa de viitor - a sistemului comunist din România şi, implicit, viitorul nostru, cei din interiorul sau exteriorul lui, depinde, în primul şi în primul rând de poziţia pe care noi înşine o vom adopta (sau am adoptat-o), vis-a-vis de el. Salvarea sau pierderea fiinţei naţionale româneşti nu poate veni decât de la noi toţi, iar noi toţi, pentru a ne salva neamul şi acea parte a fiinţei proprii care ne este tuturor aceeaşi, va trebui să facem politică. Va trebui, odată pentru totdeauna, să ieşim din izolarea placidă, în adâncul spiritelor, va trebui să ieşim din turnurile de fildeş în care ne retragem ca scriitori, artişti, intelectuali, va trebui să ne părăsim atelierele de pictură, sculptură, pianul, vioara sau flautul, va trebui să ne reîntoarcem, din trecutul îndepărtat al neamului, oricât de atrăgător ar fi acesta, în prezent, pentru a deveni, odată pentru totdeauna, cetăţeni. Va trebui să ne rupem din timpul dedicat altor ocupaţii, oricât de personale şi oricât de interesante ar fi acestea, va trebui să părăsim poezia, literatura de dragul literaturii, arta de dragul artei, muzica de dragul muzicii şi istoria de dragul istoriei tocmai pentru a salva aceste preocupări dragi nouă de tăvălugul aplatizant al unei ideologii aiurite, care de peste o sută de ani otrăveşte sufletele şi spiritele oamenilor şi care de peste şapte

decenii le ucide, nemilos şi suveran, trupurile. Va trebui să devenim cetăţeni, locuitori responsabili ai cetăţii, sau mesageri responsabili ai acesteia, tocmai pentru a salva ceea ce ne este propriu şi drag în propria-ne activitate; fiindcă sistematica dictaturii, tehnica Ministerului Adevărului este de a ne ucide, dacă nu fizic - fiindcă se poate avea răbdare: un proverb indian spune să ne aşezăm pe malul Gangelui pentru a ne vedea duşmanii purtaţi de ape -, atunci în orice urmă a existenţei noastre. De aceea se ară cimitirele, se dărâmă fostele noastre locuinţe, de aceea cărţile, manuscrisele, picturile şi partiturile ne sunt aruncate la gunoi, sau, pentru deplina siguranţă a puternicilor zilei, ne sunt arse.

Iar, pentru a deveni cetăţeni, pentru a ne înzestra fiinţa politică împotriva acestei ameninţări generale cu aneantizarea, este abolut necesar să înţelegem fenomenele acestei lumi. În acest sens, *Moscova sfidează lumea* este unul dintre paşii quasiobligatorii.

În viitoarea Istorie a literaturii politice de exil româneşti, Ion Raţiu ocupă un loc special. Este autorul a două lucrări de geopolitică generală, sector care nu pare să fi atras prea mulţi cercetători români, probabil din motivul că prognozele odată făcute, obligă şi implică atât în prezent cât şi în viitor, persoana în cauză. Prin contrast, este mult mai comod şi mai puţin riscant să faci analiza portului de cuşmă la Perşi, ori aceea a trăsăturilor de pensulă din mormântul lui Im Hotep.

Am auzit, în timp ce lucram la traducerea cărţii de faţă, persoane care afirmau că viziunea lui Ion Raţiu asupra relaţiilor dintre Rusia şi restul lumii nu ar mai fi de actualitate, că lucrarea ar fi depăşită de "noile" metode utilizate de Kremlin, de recenta optică a conducătorilor moscoviţi. În ceea ce mă priveşte, şi cred că şi în ceea ce îl priveşte pe Ion Raţiu, sunt în permanenţă înclinat să aleg, între entuziasm facil şi prudenţă, pe cea din urmă. Semnalele de avertisment în ceea ce priveşte mesianismul şi expansionismul rusesc s'au repetat în ultimele două secole, dar audiţia a fost slabă. Un Alexis de Toqueville prevedea, în prima jumătate a secolului trecut, conflictul actual dintre Statele Unite şi Rusia, datorat desvoltării divergente de sisteme; Statele Unite, mergând pe ideea democraţiei şi a libertăţii individuale, Rusia, mergând pe suprimarea persoanei ca individ şi obţinerea unei mase de supuşi lipsiţi de voinţă şi iniţiativă proprie. Se poate că din manualele de marxism buchisite la Moscova, Leningrad sau Iakutsk, să lipsească - sunt, de altfel, sigur că lipsesc - aprecierile dure ale lui Marx la adresa expansionismului rusesc şi articolele din anii 1853-55 pe care acesta le-a publicat în New York Daily Tribune. Capturându-l -

odată cu Basarabia - pe poetul "moldovean" Mihai Eminescu, Ruşii au trecut cu prea multă uşurinţă peste articolele sale din Timpul, dedicate tocmai acestei arzătoare probleme de graniţe şi conştiinţă, din care Eminescu se ridică peste calitatea de poet, la aceea de cetăţean al României. Unde s'a ajuns prin această neglijare a semnalelor de alarmă, vedem - ar trebui să vedem - în situaţia geopolitică de azi.

Ion Raţiu a scris Moscova sfidează lumea la jumătatea secolului nostru şi a publicat-o abia acum, când secolul se apropie de sfârşit. Cartea tratează perioada lui Stalin şi apare când la Moscova - prin zarul sorţii şi voinţa biroului politic - deţinătorul puterii se numeşte Mihail Gorbaciov. Cartea a fost scrisă într'o perioadă care se numea aceea a "războiului rece", iar astăzi, după periodice războaie "calde" - care au mărit imperiul comunist de aproape şase ori în termeni de populaţie şi l'au extins pe jumătate din planetă -, ea apare în condiţiile în care - folosesc un termen dintr'un articol pe care l-am citit de curând - conflictul dintre SUA şi URSS merge "dinspre detentă spre antantă". Moscova sfidează lumea apare acum, când politicieni conservatori, jurnalişti conservatori, politologi conservatori par a fi uitat de sănătosul principiu al neîncrederii, al testării, al comparării textului cu realitatea practică, picând într'un gorbaciovism exultant, şi, din nou, într'o admiraţie făţişă pentru ceea ce pare că ar avea de oferit omenirii această Rusie care pare a dezechilibra prin enorma-i pată de culoare harta politică a lumii. Tratând o perioadă în care Moscova îşi impunea direct şi dictatiorial controlul asupra sateliţilor recent comunizaţi, cartea lui Ion Raţiu apare acum, când Kremlinul, prin vocea lui Mihail Gorbaciov, reafirmă libertatea fiecărui stat comunit de a-şi alege propriile mijloace pentru a ajunge la "socialism". Este, într'adevăr, o inadvertenţă curioasă: pe când a fost scrisă lucrarea lui Ion Raţiu, Stalin prognoza deja intrarea în "comunism" a Rusiei prin anii '60, "socialismul" fiind, în opinia sa, într'o fază de definitivare; aproape patru decenii mai târziu, "comunismul" apare din nou ca o Fata Morgana, imposibil de atins. Mai mult chiar, un element de absolută noutate, sunt declaraţii venind de la Moscova şi Budapesta, din partea unor personalităţi politice de primă mână, în care însăşi doctrina comunistă, piatra unghiulară a întregii suprastructuri clădită în anii de "socialism real existent", este denunţată drept lipsită de fundament ştiinţific!

O lucrare, deci, depăşită? Nicidecum.

"Moscova sfidează lumea" conţine câteva avertismente peste care nu putem trece.

Există, odată, avertismentul asupra mesianismului, naţionalismului şi expansionismului istoric rusesc. Ion Raţiu demonstrează, cu cartea de istorie în mână, aceste constante caracteristici ale politicii ruseşti. S'a trecut de la ţarism, la comunism. Politica a rămas aceeaşi. Cine ne dă garanţia (fiindcă, în calitate de Români, cu patria în hotar direct cu vastul imperiu, avem nevoie, pentru a ne putea dezbăra de prudenţa noastră, poate excesivă, dar bazată pe experienţă, de garanţii, nu de vorbe), că un nou sistem politic moscovit, mai liberal, poate, mai eficient, poate, mai altfel decât cel actual, poate, nu va păstra nealterată această profitabilă politică externă?

Mai găsim, în "Moscova sfidează lumea" avertismentul asupra "conştiinţei comuniste", menite să creeze omul politc lipsit de orice scrupul, unealtă a puterii, de dragul şi numai de dragul puterii, dictatorul perfect. Într'un moment în care acest liberal Mihail Gorbaciov îşi asumă, pe lângă secretariatul general al partidului, şi preşedenţia Uniunii Sovietice, suntem îndreptăţiţi să ne gândim la avertismentul lui Ion Raţiu, scris cu multe decenii în urmă, chiar dacă acesta este tipărit abia astăzi.

Preferăm să ne oprim aici, în ceea ce priveşte avertismentele cuprinse de lucrarea pe care, bineînţeles, dumneavoastră o cunoaşteţi, de vreme ce aţi ajuns cu lectura la final. Dar este interesant să remarcăm că sumedenia de date din perioada de îngenunchiere a naţiunilor Est-europene (date pe care, având şansa-neşansa de a mă naşte mai târziu şi de a fi primit, în ţară, drept educaţie, mai mult producţiile Ministerului Adevărului decât pe cele ale Adevărului pur şi simplu, nu mă pot opri să nu le declar drept esenţiale) constituie ele însile un motiv pentru apariţia acestei cărţi, menită să fie şi un manual de istorie comunistă pentru cei care, ca mine, aparţin unei alte generaţii de exil şi emigraţie. Generaţia născută şi crescută sub comunism, generaţia căreia o propagandă stridentă a încercat să-i pună ochelari de cal şi să-i înceţoşeze mintea cu "realizările" puciştilor nechemaţi de nimeni, nedoriţi de nimeni şi detestaţi de toţi cei care văd în om o fiinţă liberă prin naştere, dar şerbită prin politică, prin propria-i neînţelegere a faptului că, numai făcând politică în mod activ, numai căutând să priceapă programele sunătoare în vorbărie dar goale pe dinăuntru ca tobele fanfarelor militare, numai opunându-se mecanismului rapace al puterii şi făcând să sară din şuruburi rotiţele dinţate ale acesteia, va reuşi să-şi recapete demnitatea şi libertatea naturală de care se bucură plantele, peştii, păsările şi animalele lui Dumnezeu. O libertate pe care sisteme politice născute din minţi abstracte, utopice, vor cu tot dinadinsul să o răpească Omului, această bijuterie a creaţiei.

În condiţia în care "Moscova sfidează lumea" nu a fost citită, semnatarul acestor rânduri poate fi bănuit de "partizanism", dat fiind că şi autorul, Ion Raţiu, şi lucrarea, îi sunt bine cunoscuţi. Dumneavoastră, stimaţi cititori, puteţi judeca cele de mai sus, prin prisma cărţii. Se poate ca, în unele locuri, formularea în română să nu corespundă celei din limba engleză, a originalului. Sper că atât dumneavoastră, cât şi autorul, mă veţi ierta pentru faptul că am preferat o traducere a sensului şi conţinutului, traducerii directe dintr'o limbă a cărei excelentă plasticitate şi sintetism sunt dificil de reprodus într'o limbă poate la fel de plastică, dar mult mai explicativă. De altfel, sunt convins că traducătorul trebuie să sprijine, acolo unde este necesar şi posibil, cartea pe care o are în faţă, că fără a îndrăgi un material nu este posibil să îl transferi în limba maternă. Acuzaţia de "partizanism", de "prozelitism", dacă vreţi, mi-o asum cu plăcere. Fiindcă sunt sigur de utilitatea, oportunitatea şi necesitatea acută a publicării şi în limba română a cărţii pe care aţi cunoscut-o şi dumneavoastră, carte pentru care îi rămân îndatorat lui Ion Raţiu.

Radu Bărbulescu

Printed and Bound by Garian Press
Unit 10, Gatehouse Enterprise Centre, Albert Street, Lockwood,
Huddersfield, West Yorkshire, England HD1 3QD.
Telephone: 0484 435498 Fax: 0484 435509

ION RAȚIU